Digitized by Google

NAZIONALE
VITT. EMANUELE
8
34 K
1
ROMA

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

DE SANGVINE CHRISTI

Libri Quinque.

IN QVIBVS DE ILLIVS NATVRA, effuſionibus, ac miraculis copioſè diſſeritur.

Tùm Sacræ Scripturæ loci, Sanctorum Patrum, ac Theologorum ſententiæ varijs diſputationibus illuſtrantur.

Authore FRANCISCO COLLIO *Sacræ Theologiæ, ac Collegij Ambroſiani Doctore.*

CVM PRIVILEGIO.

MEDIOLANI,

Ex Collegij Ambroſiani Typographia. M. DC. XVII.

4 4s

Vallumbrosani Monasterii S. Praxedis Romae 1841.

Digitized by Google

Digitized by Google

TIbi Franciſco Collio Collegij Ambroſiani Doctori Libros Quinque De Sanguine Chriſti omnium Doctorum ſuffragijs, conſenſuq. receptos imprimendi facultatem damus.

Antonius Ruſca Collegij Ambroſiani Præſes ſuo, & Collegarum nomine.

Digitized by Google

Imprimatur,

Frater Aloyſius Bariola Auguſtinianus Conſultor S. Officij pro Reuerendiſſimo Inquiſitore.

Al. Boſſius Can. Ord. Theol. pro Illuſtriſſimo D. Cardinali Archiepiſcopo.

Vidit Saccus pro Excellentiſs. Senatu.

Digitized by Google

INDEX DISPVTATIONVM.

ET CAPITVM,

QVÆ IN ISTO VOLVMINE HABENTVR.

Primus Liber.

Qui eſt de natura, & proprietatibus Sanguinis Chriſti continet Diſputationes 5. Capita vero 32.

DISPVTATIO PRIMA.

De nomine, veritate, & natura ſanguinis Chriſti.

Cap. 1. TOTIVS operis partitio. pag. 1
2. De multiplici appellatione ſanguinis Chriſti. 2
3. De veritate ſanguinis Chriſti aduerſus Marcionem, & alios hæreticos. 4
4. De natura ſanguinis Chriſti. 8
5. De difficultatibus allatæ definitionis. 11

DISPVTATIO SECVNDA.

De nutrimentali, & vitali Sanguine Chriſti.

Cap. 1. An in Chriſto daretur ſanguis nutrimentalis à vitali ſanguine diſtinctus. 14
2. Opinionis Caietani rationes. 17
3. Caietani opinio refellitur. 19
4. Syluestri ſententia de ſubſtantiali ſanguinis diſcrimine. 22
5. Non eſſe approbandam Syluestri opinionem. 26
6. Vera, & tutior de hac difficultate ſententia. 27

An

Digitized by Google

DISPVTATIO TERTIA.

An ſanguis Chriſti inter humanæ eiuſdem naturæ partes ſit conſtituendus.

Cap. 1. De præuijs quibuſdam rebus ad ſenſum quæſtionis explicandū. 32
An ſanguis fuerit pars eſſentialis naturæ humanæ Chriſti. 35
Sanguis non fuit pars naturæ Saluatoris ornans, poteſtatiua, & ſimilitudinaria tantum. 36
Auctoris ſententia. 39
De varijs rationibus ſententiæ ſuperioris capitis. 44
Theologicis rationibus idem ſuadetur. 51
De his, quæ aduerſus opinionem noſtram adduci poſſunt. 52
Rerum obiectarum rationes. 54

DISPVTATIO QVARTA.

An ſanguis Chriſti anima præditus eſſet.

Cap. 1. De ſanguinis animatione nonnulli veterum philoſophorum errores. 57
Variæ ſcholaſticorum doctorum de vita ſanguinis Chriſti opiniones. 60
Quibus rationibus eadem ſententia perſuaderi poſſit. 63
Probabilior opinio eorum, qui ſanguinē Chriſti viuere negarūt. 64
Neq; rationali, neq; ſentiente, neq; vegetante anima præditum eſſe ſanguinem Chriſti. 67
Diluuntur argumentationes tertij capitis. 71

DISPVTATIO QVINTA:

De mente Angelici Doctoris circa hactenus agitatas quæſtiones.

Cap. 1. Quid in via D. Thomæ ſentiendum ſit de illis quæſtionibus. An ſanguis ſit humanæ Chriſti naturæ pars, & an ſit vegetante ſaltem anima præditus. 80
Sylueſtri, & Caietani de ſenſu Angelici doctoris iudicium. 82
Auctoris interpretatio, & iudicium. 86
Auctoris opinio Sancti Thomæ teſtimonijs comprobatur. 91
Refelluntur quædam ſolutiones, quibus alij propoſitis Sancti Thomæ auctoritatibus ſatisfacere conantur. 95
Tertia opinionis noſtræ aſſertio illuſtratur. 99
Explicantur aliquot dubitationes. 102

Liber

Digitized by Google

I N D E X.

Liber Secundus.

Qui eſt de vnione hypoſtatica ſanguinis Chriſti, continet Diſputationes quinque, Capita autem 22.

DISPVTATIO PRIMA.

De Vnione hypoſtatica ſanguinis Chriſti.

Cap. 1. Non vnam fuiſſe Theologorum ſententiam de vnione hypoſtatica ſanguinis Chriſti. 106

Durandi, & aliorum opinio. 108

Allata ſuperiori capite ſententia varijs rationib. confirmatur. 111

Explicantur adductæ rationes. 114

Num Dei filius æqualiter humanæ Chriſti naturæ ſanguinem aſſumpſerit. 121

Aduerſus Caietanum, & Syluestrum totum ſanguinem Chriſti a Verbo fuiſſe aſſumptum oſtenditur. 125

Aliquot dubitationes explicantur. 130

Diuinum Verbum totam ſanguinis Chriſti ſubſtantiam aſſumpſit, eamq; ſibi proximè in vnitatem perſonæ copulauit. 133

Quibus rationibus inualidè probent nonnulli opinionem noſtram. pag. 138

Fortiora argumenta adducuntur. 140

Eadem ſententia confirmatur ſacræ ſcripturæ, & Sanctorum Patrum teſtimonijs. 145

Quædam difficultates contra aſſertionem noſtram explicantur. 149

DISPVTATIO SECVNDA.

De vnione hypoſtatica creſcentis ſanguinis Chriſti.

Cap. 1. Num ſanguis, qui in Chriſto ſenſim augebatur vnione Verbi hypoſtatica caruerit. 152

Auctoris ſententia. 156

DISPVTATIO TERTIA.

De ratione, qua recenter in Chriſto genitus ſanguis ad Verbi hypoſtaſim euehi potuit.

Cap. 1. Quinam fuerit terminus ex noua hac hypoſtatica ſanguinis vnione reſultans. 158

Quænam

Quænam ex allatis opinionibus plus probabilitatis, & veritatis habeat. 164
Probabilior ſententia. 168
Euertuntur quartæ opinionis fundamenta. 171

DISPVTATIO QVARTA.

Quid fidei Catholicæ dogmata ſtatuãt de vnione ſanguinis Chriſti facta cum Verbo.

Cap. 1. An certum fidei catholicæ ſit decretum, à Verbo fuiſſe aſſumptum ſanguinem Chriſti. 179
Euerſio argumentorum opinionis allatæ. 184
An ſaltem certum ſit fidei decretum Verbum ſibi intrinſecè coniunxiſſe maiorem ſanguinis Chriſti partem. 186

DISPVTATIO QVINTA.

De vnione hypoſtatica ad reſolutas ſanguinis Chriſti partes comparata.

Cap. 1. Viuente Chriſto domino à certis quibuſdam ſanguinis ſui partibus hypoſtatica vnio non ſemel diſſoluebatur. 194
Explicatio argumentationum ſuperioris quæſtionis. 200

Liber Tertius.

Qui eſt de ſex primis ſanguinis dominici effuſionibus, continet Diſputationes quindecim, Capita vero 59.

DISPVTATIO PRIMA.

De multiplici numero effuſionum ſanguinis Chriſti.

Cap. 1. Quot, & quæ fuerint ſanguinis Chriſti effuſiones. 205

DISPVTATIO SECVNDA.

De iiſdem ſanguinis domini effuſionibus peculiariter conſideratis.

Cap. 1. Tres ex prædictis ad minimum ſanguinis effuſiones Chriſto patienti ſemel duntaxat contigerunt. 214

DI-

Digitized by Google

DISPVTATIO TERTIA.

Super illis verbis D. Lucæ. Et factus eſt ſudor eius, ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram.

Cap. 1. De difficultate, quæ oritur ex illis verbis D. Lucæ. Et factus eſt ſudor &c. 217
Cur in pleriſq; codicibus ea D. Lucæ verba non reperirentur. 219
Ex codicibus varijs, ex Patribus, & ex Tridentino Concilio D. Lucæ auctoritatis certitudo oſtenditur. 224
An ſudor, qui ex Chriſti corpore preces ad Patrem fundentis manauit, verus ſanguis fuerit. 229
Aliorum Patrum ſententia explicatur. 233
Prioris ſententiæ rationes diſſoluuntur. 237

DISPVTATIO QVARTA.

De ſubſtantiali ſudoris ſanguinei perfectione, ac de alijs quibuſdã dubijs ad ſudorem ſanguineum ſpectantibus.

Cap. 1. An ſanguineus ſudor ſubſtãtiali ſanguinis forma præditus eſſet. 240
Sudor ne, an ſanguis prius è corpore dominico fluxerit. 244
Num Apoſtoli oculis ipſi ſuis dominicum ſudorẽ cõtemplati ſint; an potius facinus iſtud à Chriſto domino ſunt edocti.

DISPVTATIO QVINTA.

De ſudoris ſanguiuei emiſſione.

Cap. 1. An miraculosè, & præter naturam ſanguineus ſudor è corpore dominico fluxerit. 250
Auctori magis probata opinio. 253
Quibus rationibus probari poſſit, naturalem fuiſſe ſanguineum Saluatoris noſtri ſudorem. 259
Oppoſitæ opinionis argumentationes refelluntur. 255

DISPVTATIO SEXTA.

De vna ſanguinei ſudoris effuſione.

Cap. 1. Quoties Chriſtus ſanguineum ſudorem effuderit. 259
Mens auctoris circa præſentem materiam. 275
Oppoſitis rationibus occurritur. 281
An omnes æqualiter corporis Chriſti partes ſanguineum ſudorem paſſæ fuerint. 284
Quæ ſit vis rationum contrariæ opinionis. 288

Digitized by Google

Quænam Aſſertoris membra abundantiorum profuderint Sanguinis Sudorem. 209

DISPVTATIO SEPTIMA.

De Cauſa Sanguinei Sudoris.

Cap. 1. Aduerſus impium Catholicæ Religionis hoſtem Caluinum oſtenditur, mœrorem, ſudorem, & cætera, quæ metuenti Chriſto acciderunt, ex gehenæ motu non traxiſſe originem. 293
De Sudoris Sãguinei cauſa varia Catholicorũ Doctorũ placita 297
Caietani, & quorundam Sanctorum Patrum de cauſa Sanguinei Sudoris Sententiæ. 307
Declaratur, ac defenditur magis probata auctori Sententia. 314
Obiectæ in ſuperioribus capitibus difficultates diluuntur. 322

DISPVTATIO OCTAVA.

De fine Sanguinei Sudoris.

Cap. 1. Cur Chriſtus Dominus Sudore Sanguineo perfundi voluerit. 330
Num Sanguineus Sudor libero humanæ voluntatis Chriſti ſubeſſet arbitrio, an plane neceſſarius, & coactus fuerit. 338

DISPVTATIO NONA.

De Pelicani natura.

Cap. 1. An Pelicanus ales verum Aſſertoris noſtri ſymbolum ſit. 347
De Pelicani natura Sanctorum Patrum opinio. 348
Aliorum omnium ſcriptorum de Pelicani moribus ſententia. 354
Quod Superioris capitis Sententiæ ſit ſubſcribendum. 360

DISPVTATIO DECIMA.

De Sanguine vi verberum expreſſo.

Cap. 1. Vtrum Chriſtus ſub flagellis vnicam tantùm Sanguis effuſionem paſſus ſit. 364
De varijs allatarum opinionum rationibus. 368
Sententia auctori magis præcæteris probata. 371
Oppoſita argumenta explicantur. 377

DISPVTATIO VNDECIMA.

De flagellationis Chriſti columna.

Caput Vnicum. Vna ne, an duplex fuerit columna, cui adhærens Dominus flagellatus eſt. 383

Digitized by Google

DISPVTATIO DVODECIMA.

De effuſione ſanguinis in Cruce peracta.

Cap. I. De nonnullis hæreticorum erroribus circa effuſum Chriſti ſanguinem in Cruce. 390
Chriſtum non fuiſſe funibus in Cruce appenſum. 395
An binarium duntaxat numerum attigerint; an verò quaternariũ etiam numerum exceſſerint illę ſanguinis effuſiones, quæ ex vulneribus clauorum manarunt. 399

DISPVTATIO XIII.

De numero Clauorum.

Cap. I. Probabilis ſententia de quaternario clauorum numero. 404
Rationes, ſeu potius coniecturæ aliquot recitatæ opinioni ſuffragantes. 410
Sententia eorum, qui tres tantum clauos admittunt, & Auctoris iudicium. 412
Commentitiæ opiniones de multiplicitate clauorum domini. 414

DISPVTATIO XIV.

De effuſionibus ſanguinis Chriſti ſibi inuicem comparatis.

Cap. I. Quænam ſanguinis effuſio, ex his, quæ Chriſto in Cruce pendenti acciderunt alijs effuſionibus prior fuerit. 419
Quam formam in transfigendis Domini pedibus obſeruarint carnifices. 422
Quæ fuerint pedum, ac manuum determinatæ partes, quę cruore maduerunt. 427
Num iam explicatis ſanguinis domini effuſionibus noua aliqua ſanguinis profuſio addenda ſit. 431
Quænam ſanguinis Chriſti effuſio alijs omnibus vberior fuerit. 434
Quanta copia fuerit eius ſanguinis, qui ex flagellorum, & clauorũ ictibus emanauit. 440
Venerabilis Bedæ de flagellatione Chriſti opinio. 444
De numero verberum flagellationis Chriſti. 451
Quod de tribus poſtremis ſanguinis Chriſti effuſionibus opinandũ ſit. 453

DISPVTATIO XV.

De effuſione ſanguinis Chriſti abſolutè conſiderata.

Cap. I. An Chriſtus totalem, & omnimodam ſanguinis effuſionem paſſus ſit. 457

Digitized by Google

Aliquid ſanguinis corpori dominico adhæſiſſe, quibus rationibus oſtendi poſſit. 463
Auctoris ſententia. 466
Euerſio rationum prioris opinionis allatæ. 468
Poſterioris ſententiæ rationes. 477
Num pertineant ad ſubſtantiam formę ſanguinis Chriſti omnia illa verba. Hic eſt enim calix &c. 479

Liber Quartus.

Qui eſt de ſanguine ex latere Chriſti proſiliente, continet Diſputationes nouem, Capita vero 48.

DISPVTATIO PRIMA.

De præclaris miſterijs aquæ, & ſanguinis olim effuſi ex latere Saluatoris.

Cap.1. SAnctorum Patrum inſignes ſententiæ, quibus mira quædam ſanguinis, & aquæ arcana explicantur. 483
Chriſti domini latus lancea transfoſſum nō eſſe ante obitum Saluatoris aduerſus impios quoſdam hæreticæ prauitatis aſſertores. 492
Veritas Catholica. 497
Quod nulla ſit adductarum rationum vis. 499

DISPVTATIO SECVNDA.

De virtute, & efficacia, qua ſanguinis fluxum è latere prouocauit.

Cap.1. Diuina ne, an humana potius virtute perfoſſum Mediatoris latus ſanguinem profuderit. 503
Oppoſitæ ſententiæ rationes. 506
Quod diuinitus ſanguis ex latere Chriſti dimanarit. 509
Euerſio firmamentorum oppoſitę opinionis. 519
An qui nullam in ſanguinis eruptione miraculum agnoſcunt profani cenſendi ſint. 521

DISPVTATIO TERTIA.

De ſanguine ex peremptis corporibus dimanante.

Cap.1. Quod trucita corpora ſanguinē effundāt interfectore pręſente. 527
Quę ſit cauſa emiſſionis huius ſāguineæ iuxta Aegyd. Ro. ſētētiā. 532
Secunda aliorum opinio. 535

Corne-

Cornelij Gemmæ de cruentatione cadauerum opinio. 541
Marſilij Ficini,& quorumdam aliorum ſententia. 549
Auctoris opinio. 555

DISPVTATIO QVARTA.

De natura, & cauſa aquæ profluentis ex latere Chriſti.

Cap. 1. Quòd fuerit elemētaris aqua,quæ ex Aſſertoris latere profluxit. 565
Opinio eorum,qui in humanis corporibus vitam viuentibus verã aquam eſſe arbitrati ſunt. 572
Num aqua,ſiue quoduis aliud elementum in generatione viuentis corporis certam ſubire cogatur ſuæ ſubſtantialis formæ corruptionem. 578

DISPVTATIO QVINTA.

Qua ratione in mortuo corpore Saluatoris generata ſit aqua.

Cap. 1. Vtrùm in extincto Saluatoris corpore virtute naturali procreata fuerit elementaris aqua. 584
Num lateris aqua ex nonnullis corporis Chriſti reſolutis partibus orirentur. 589
Argumentum nexus diſſoluuntur. 596
Singulari diuinæ virtutis miraculo aquam lateris Chriſti productã fuiſſe. 601
Num genita,an procreata ſit à Deo lateris aqua. 605
Num ante cuſpidis ictum,an in eodem ipſo lanceæ ictu procreata fuerit aqua. 611
De ſede,ac domicilio aquæ ex latere manantis. 614
Num aquæ decurſus ſit diuino miraculo adſcribendus. 618
Num aquæ fluxus ſanguinis decurſum anteceſſerit. 622
Num ſanguis aqua prior fuerit, ad fluendum. 629
Mixti ne, an potius impermixti defluxerint ſanguinis, & aquæ liquores. 634

DISPVTATIO SEXTA.

De cæteris difficultatibus huius myſterij aquæ, & ſanguinis.

Cap. 1. Quanta fuerit ſanguinis, & aquæ copia. 639
Ex quo Saluatoris latere ſanguis,& aqua manarint. 643
Quænam fuerit pars pectoris Chriſti ferrò ſauciata. 649

DISPVTATIO SEPTIMA.

De lancea, & milite, qui pectus Chriſti aperuit.

Cap. 1. De vera lanceæ figura,& de milite,qui cuſpidis ictu ſanguinem, & aquam ex latere Chriſti elicuit. 652

C

Digitized by Google

Superiori capite allatam opinionem apochrypham eſſe, ex Metaphraſte, & alijs antiquis ſcriptoribus conuincitur. 657
Auctoris hac de re iudicium. 659

DISPVTATIO OCTAVA.

De prodigioſo ſanguine Chriſti.

Cap. 1. Quibus Sanctorum Patrum, & hiſtoriarum teſtimonijs ſanguinem ex imaginibus Chriſti aliquando profluxiſſe probetur. 665
Quod ex ſacra Synaxi ſanguis non ſemel effluxerit. 667
Cur has ſanguinis profuſiones contingere Deus permittat. 671

DISPVTATIO NONA.

De prodigioſi ſanguinis natura.

Cap. 1. Quibus firmamentis probari poſſit, prodeuntem ex ſacra Synaxi ſanguinem, naturalem corporis Chriſti ſanguinem eſſe 675
Angelici doctoris, omniumq; fermè theologorum de huiuſmodi glorioſo ſanguine ſententia. 680
Quid cenſendum ſit de hac quæſtione. 685
Infirma eſſe Alexandri Alenſis de miraculoſo ſanguine firmamẽta pag. 689
Quæ ſit veritas Angelicæ doctrinæ. 936
De natura ſanguinis defluentis ex ſacro altaris Sacramento. 699
Contrariæ opinionis argumenta diſſoluuntur. 703
An ſaltem vi Sacramenti verus ſanguis Chriſti re ipſa contegatur ſub eo ipſo ſanguine, qui in calice viſitur. 707
Quod recitatis opinionibus ſubſcribendum non ſit. 711
Duplici ratione præſentia veri ſanguinis Chriſti in prodigioſis ſanguinis fluxionibus defenditur. 716

Liber Quintus.

Continet Diſputationes vndecim, Capita vero 45.

DISPVTATIO PRIMA.

De ſanguine Chriſti ſuper terram effuſo.

Cap. 1. Materies, & ordo vltimi libri. 721
An in triduo mortis Chriſti ſanguini effuſo eſſet vnita diuinitas. 722
Secunda opinio. 724

Quæ

Digitized by Google

Quæ ſint huius opinionis firmamenta. 730
Superioris capitis difficultates euacuantur. 734
Quid de vnione Deitatis cum effuſo ſanguine Chriſti ſenſerint Caietanus, & Syluefter. 747

DISPVTATIO SECVNDA.

De varijs rationibus præſentis difficultatis.

Cap. 1. Quibus conſtet argumentis toti effuſo ſanguini vnitam fuiſſe diuinitatem. 750
Rationes ſecundæ claſsis. 754
Allatis rationibus occurritur. 757
Secundi ordinis rationibus ſatisfit. 761
Excepto ſanguine, qui apud nos in terris remanſit, toti effuſo ſanguini vnitam fuiſſe diuinitatem certis Sanctorum Patrum teſtimonijs oſtenditur. 770
Eadem aſſertio varijs rationibus explicatur. 781

DISPVTATIO TERTIA.

De communicatione idiomatum.

Cap. 1. De natura, & radice communicationis idiomatum. 786

DISPVTATIO QVARTA.

An periculoſum ſit, negare ſanguinem Chriſti in triduo vnione hypoſtatica caruiſſe.

Cap. 1. Num temeritatis, aut erroris notam is ſubeat, qui dicat ſanguinem per triduum vnione diuinitatis caruiſſe. 800
Quid iudicij Auctor de hac queſtione habeat. 805
Oppoſitę opinionis rationibus reſpondetur. 807

DISPVTATIO QVINTA.

De immarciſcibilitate ſanguinis Chriſti.

Cap. 1. Sanguinem Chriſti cum diuinitate conſociatum, neq; in puluerem, neq; in cinerem verſum eſſe, aduerſus quoſdam Caluinianæ impietatis ſectatores oſtenditur. 815
Oſiandri hęretici impium dogma refellitur. 821

DISPVTATIO SEXTA.

De copia ſanguinis Chriſti iam gloria donati.

Cap. 1. Num in cœlis omnem ſanguinem nunc Saluator habeat, qui olim in eiuſdem corpore fuit, dum mortalem vitam viuebat. 825
Tres dubitatiunculæ proponuntur, & explicantur ſimul. 828
An in horto, & circuncifione effuſum ſanguinem rediuiuus Saluator aſſumpſerit. 831

DI-

Digitized by Google

INDEX.

DISPVTATIO SEPTIMA.

De Christi præputio.

Caput. 1. An Christus ablatum ſibi in circumciſione præputium rurſus in reſurrectione recèperit. 839
Auctoris ſententia. 846

DISPVTATIO OCTAVA.

De copia ſanguinis Christi reſurgentis.

Cap. 1. An in paſſione effuſus ſanguis cum Chriſto totus reſurrexit.
Verum Chriſti ſanguinem in terris eſſe memoriæ, atq; litteris proditum eſt. 848
Quid cenſendum ſit de allatis ſuperiori capite hiſtorijs. 860
Obiectis rationibus reſpondetur. 852
An cum fide catholica pugnet is, qui nihil veri ſanguinis apud mortales remanſiſſe, arbitraretur. 866
Num ſanguini Saluatoris ad nunc etiam in terris exiſtenti ſit vnita diuinitas. 873
Argumentorum contra opinionem noſtram allatorũ confutio. 878

DISPVTATIO NONA:

De peculiari S. Thomæ via circa allatas quæſtiones!

Cap. 1. An iuxta Angelici doctoris ſententiam concedendum ſit aliquid veri ſanguinis Chriſti in terris remanſiſſe, qui non fuerit in reſurrectione aſſumptus. 883
An portio aliqua ſanguinis in paſſione effuſi apud nos remanſerit iuxta Angelicam doctrinam. 889

DISPVTATIO DECIMA.

An ſanguini Saluatoris iuſtis de cauſis humana redemptio præſertim tribuatur.

Cap. 1. Cur ſingulari quadam prærogatiua in ſacris litteris effuſo Saluatoris ſanguini humana redemptio tribuatur. 893
Propoſitæ queſtionis iuſtiores cauſę. 896
Noua, & peculiaris ratio rurſus adducitur. 900

DISPVTATIO VLTIMA.

An ſanguis ex latere Saluatoris erumpens humanæ redemptionis opus fuerit.

Cap. 1. Toſtati opinio. 903
Honophrij Menaſcal opinio. 906
De præſenti queſtione Auctoris ſententia. 908

FINIS.

Digitized by Google

INDEX

Alphabeticus memorabilium rerum, & verborum, quæ in hoc opere tractantur.

A

ABſoluta, & relatiua qua ratione differăt. pag. 166
Abſtracta natura quid. 36
Accidentalis differentia tantùm in ſanguine. 21
Accidentalis forma aliquam corporis partem in numero partium ſubſtantialium conſtituere non poteſt. 101
Actio quid ſit. 160
Actus per obiecta diſtinguntur. 65
Actus ſimpliciter dictus quid ſit. 87
Actus, & potentia eadem res eſſe pōt, & quomodo. 88
Actuales partes animalium quædam vitæ expertes. 43
Actualis pars naturæ Chriſti quæ meritò dicatur. 40
Adeps non viuit. 69
Aer in Clepſydra exiſtens aquam retinet ne effluat. 277
Ægritudines hominis vnde. 7
Aequalitas iuſtitiæ humorum quę. 195
Æqualitas ad pondus qua is. 196. qua ratione, & cur in corporibus dari non poſſit. 202
S. Agricola pluribus clauis confoſſus. pag. 399
Alcemæon immortalem animam dixit. 59
S. Ambroſius vnionis hypoſtaticæ ſanguinis Chriſti cum Verbo aſſertor. 129. Cur aliquando videatur negaſſe in Chriſto timorem verum 314. Egregium eiuſdē de timore Chriſti teſtimonium. 316
Anaxagoras anima, & intellectu vtitur velut vna natura. 59
S. Andreas funibus cruci alligatus. 397
Andreas Laurentius aquā lateris Xpi, aquam pericardij putat fuiſſe. 574
Angeli confortatio Chriſto exhibita non fuit per modum inſtructionis, ſed tantum ad demonſtrandam humanæ naturæ proprietatem. 228. Qua ratione pro libitu ſuo loco præſens ad ſit. 170
Anima tota in toto, & tota in qualibet parte 63. hoc bifariam intelligi pōt. 76. anima rationalis non æquè munera ſua in omnibus corporis partibus exercet. 66. 118. Non poteſt impedire operationes animæ vegetātis 585. Anima hominis qualis. 59. ſoluta e corpore moueri poteſt. 174 Cur ſoluta corpus olim ſuum naturaliter informare non poſſit. 254. Animam ſanguinem eſſe antiqui putarunt. 57. Animam carnis in ſanguine eſſe quo modo intelligendū. 71. Anima ſuas potentias producit, & in ſe recipit in via S. Th. 88. Anima non poteſt eſſe in aliquo ſolum vt forma informās, ni ei vitam tribuat 104. Animę Chriſti ſtatus qualis. 201
Animalia quædam ſanguine carent. 11
S. Anſelmus putat ſudoris ſanguinei cauſam fuiſſe anguſtias cordis Chriſti, & apprehenſionem mortis. 309
Antipathiam eſſe cauſam ebullitionis ſanguineæ in trucidatis cadaueribus

Leuinus putauit 547. Eiuſdem mira vis. 548
Aqua attolitur, vt vitet vacuum. 261
Aqua lateris Chriſti an confuſe cũ ſanguine fluxerit. 635. aqua, & ſanguis emanans è latere Chriſti variorum myſteriorum ſignum. 483. vſque ad 491.
Aquam in corporibus generari mortuis multipliciter explicatur. 585.
Aqua naturalis fuit illa, quæ ex latere Chriſti manauit. 566. & deinceps
Arbores ſuccisſæ flores emittunt, & cur. 546
Ardearum natura. 355
Argumenta, quæ non fuiſſe aſſumptũ à Verbo ſanguinem probant. 112. argumenta contra Caiet. & Syluestrũ de differentia ſanguinis. 28
Argumentum ſecundi libri. 106
Ariſtoteles deridet eos, qui per ſe nota probant. 9. Perfectam ſanguinis definitionem cur nõ aſſignarit. 8. Eiuſdem teſtimonium, quo nõ eſſe ſanguinem humanæ naturæ partem videtur docere, quo modo intelligendum. 54. Aliud de animatione ſanguinis. 62
Arius Chriſtum puram creaturam eſſe blaſphemabat. 221
Ariani ex timore Chriſti eum puram eſſe creaturam argumẽtabãtur. 314
Armeni hæretici codices ſacros depravarunt, & illud D. Lucę teſtimoniũ, & factus eſt ſudor eius ſicut guttæ &c. ſuſtulerunt. 220
S. Athanaſius eos qui Chriſtum non ſudaſſe dicunt anathematizat. 227
Auctores, qui pro proxima vnione ſanguinis Chriſti cum Verbo pugnarunt. 133
S. Auguſtinus quo in ſenſu ſanguinem vitam, & animam hominis eſſe explicet. 73. Auguſtinus vnius tantum flagellationis Chriſti propugnator. pag. 372
Axiomatis illius, quod ſemel Deus aſſumpſit numquam dimiſit, quadruplex explicatio. 178. 204

B

Baizetus Turcarum Imperator Conſtantinapoli Romam ad Innocentium Octau. Pontifex lãceam dono tranſmiſit. 653
Baradius probabile putat Chriſtum in 1. 2. & 3. oratione ſudaſſe, & Angelum eidem ſudorem abſterſiſſe 273. vult Angelum Chriſto Ter. Oranti Ter. apparuiſſe. 282
Bartholomæus Medina totum Sãguinem nulla diſtinctione admiſſa viuere credidit. Eiuſdem de mente S. Thomæ peculiaris ſententia 86. Anabaptiſtas hęreticos auctores fuiſſe deprauandi Codices Sacros S. Lucæ docet. 221
Baſilides hæreticus Simonem Ciræneum, non verò Chriſtum Crucifixum docuit 391. fundamentum huius hæreſis quod 393. contra hunc errorem varia ſcripturæ teſtimonia 394.
V. Beda ſanguineum Chriſti ſudorem contra naturam fuiſſe teſtatur. 252 Eiuſdem teſtimonium de columna Domini. 369. A Pilato ſemel duntaxat Chriſtum flagellatum docet. 444
Benedictus Ariamontanus aquam in corpore Chriſti admiſit. 574. Duplicẽ Chriſti flagellationẽ inducit. 366
Bezoar lapis quã virtutem habeat. 562
S. Bonauent. non putat effuſum ſanguinem caruiſſe hypoſtatica vnione pag. 727
Breuiarium iuxta antiquum pſalmodię ritum familiæ dominicanæ. 616
Brigitę fuit reuelatũ caput Chriſti poſt pera-

Digitized by Google

peractam crucifixionē rurſus ſpinea corona fuiſſe transfoſſum. 210
Brutorum animæ materia, & quantitate conſtant. 76. quo modo corpora ſua viuificent. 77
Burgenſis ex quo capite colligat miraculoſam fuiſſe effuſionem ſanguinis Chriſti ex latere. 514

C

CAdauera ſanguinem eructare interfectore præſente 527. Quinā auctores hanc ſententiam recipiāt. 529. Clariſſima huius rei teſtimonia. 529. Cauſam huius rei in fortunam, & caſum aliqui conijciunt. 533. Cauſa non eſt Dæmon. 535. Anima interfecti non ciet motum ſanguinis. 537 Ab occiſore occiſi cruor nō rapitur 539. In cruore interfecti nulla manet iræ, vel vindictæ affectus. 540. Idea interfectoris ſanguinis fluxum non prouocat. 541. Pars ſanguinis exiſtentis in veſte, vel ente ſanguinē interfecti non rapit. 543. Cauſam in diuinam prouidentiam referunt aliqui. 554. Vera cauſa eſt impreſſa virtus. 554. vſque 563. Cur aliquando interfectore præſente non effluat ſanguis. 561. Præſentia inimici quid moliatur. 562
Caietanus vult S. Hieron. hæſitaſſe de illo S. Lucæ teſtimonio, & factus eſt ſudor eius &c. 218. Cauſam effectricem ſudoris ſanguinei docet fuiſſe violentiā paſſionum Chriſti. 307. Sudor sāguineus impurus ſanguis fuit. 240. Duplicem ſanguinem a ſe inuicem diſtinctum admittit 17. refellitur. 84. Quid ſenſerit de hypoſtatica vnione ſanguinis Chriſti cū Verbo. 121. Quo in ſenſu ab eo ſanguis nutrimentalis dicatur. 122
Calceamenta Iſraelitarū 40. annis non attrita. 598
Calix cur in dextro altaris cornu ſiſtatur. 644
Calor interior hominis ſudorem excitat. 276. Calore in pręcordijs Chriſti durante nulla ſanguinis emiſſio miraculoſa. 515
Caluini cauillus de columna Chriſti, cui adhęſit, dum flagellaretur. 377. Blaſphemat Chriſtum inferni dolores tuliſſe, & de ſua ſalute dubitaſſe. 292. Aquam lateris Chriſti ſerum ſanguinis appellat. 565
Cambium quid ſit. 22
Canes dicuntur ij ab Ethnicis, qui in mortuos ſæuiunt. 499
Canobij imago Chriſti ſanguinem effudit. 166
Capilli in beatis corporibus futuri ad decorem. 152. Non viuunt. 80. Cur in mortuis corporibus creſcant. 545
Caput, & cętera ſuperioris partis mēbra cur maiori ſudore polleant. 291. Caput Chriſti quoties redimitū ſpinea corona. 210
Cardanus innatos ſpiritus viuere putat. 70
Cardinalis S. Petr. ad Vinc. putat ſanguinem eſſe ſolum diſpoſitionem ad vitam conſeruandam. 73. Eiuſdē de aſſumptione ſanguinis Chriſti ad Verbum opinio 108. Quo tempore vixerit. 189. Vult ſine errore negari non poſſe ſanguinem Chriſti nunc eſſe in terris. 867.
Caro in ſcripturis aliquando totum hominem ſignificat. 190
Cauſa efficiens ſanguinei ſudoris non fuit ſupernaturalis. 298. Non fuit pudor, nec verecundia, qua de peccatis noſtris Chriſtus afficiebatur. 299
Cerdonis error de humana Chriſti natura. 5
Chriſtus vnam, & eandem hypoſtaſim

Digitized by

ſemper habuit ex Dam. 157. Chriſti corpus natura ſua morti obnoxium. 203. Chriſti tormenta omnium grauiſſima. 235. Non habuit pugnã ſenſus, & cur. 200. quo modo dicatur carnem de Virgine ſumpſiſſe. 17. Chriſtus non efformauit ſibi alium ſanguinem vice illius, quem in terris reliquit. 132. Corporis Chriſti natura, & conditio. 197. In Chriſto fuit pugna humorum tam eorum, qui innatam, quàm eorum, qui influxam tẽperiem efficiunt. 200. Qua ratione corpus Chriſti æqualitatem ad pondus habuerit. 202. Cur de oſſibus, aut carne Virginis efformari non debuerit. 17. 93. Chriſtus ex omnibus corporis partibus ſudorem ſanguineum effudit. 287. Chriſto barba, & genæ dilaceratæ 211. Chriſtus poſtquam confortatus eſt ab Angelo ſudauit ſanguinem 250. Semel tantum ſudorem paſſus eſt. 275. Cur tantum in 3. oratione ſanguinẽ ſudarit. 278. 283. Cur ſemel tantum ſudarit. 279. Quo modo mortem deprecabatur. 305. Qua ratione clamarit ſe à Deo derelictum. 327. Chriſtus qua anni parte mortuus. 517. Cur in cælis nunc totum ſanguinem non habeat quem ab ortu vſq; ad mortem genuit. 826. Corpus Chriſti nonnullis cæli iniurijs obnoxium. 597. Cur tamen incorruptum remanſerit. 599. Corporis Chriſti ſanguinẽ partem non eſſe quo modo aliqui tueantur. 48. In Chriſto vulnerum cicatrices nõ foramina remãſiſſe putat Auguſtinus, 842. Foramina remanſere. 843.

Cibus pars potẽtialis hominis dicit. 38

Cicatrices martyrum in gloria remanebunt. 840

Ciconiarum beneuolentia in filios. 355

Circumciſionis culter cuius materiæ 207. Circũciſio baptiſmi ſymbolũ 215

S. Cypriani teſtimonium aduerſus Caluinum blaſphemãtem Chriſtum de ſua ſalute deſperaſſe. 297. Cyprianus in omnibus membris phlegmaticũ humorem ſtatuit. 571. Sudoris ſanguinei cauſam anxietatem putat. 309

Cyrilli Alexandrini expoſitio illius loci. quia pueri communicauerunt carni, & ſanguini ideo &c. 128

Clementis VI. teſtimonium de vnione hypoſtatica ſanguinis Chriſti. 146. Clementis litteræ ad fratrem Nicolaum Roſſolij de condemnanda cuiuſdam concionatoris opinione de ſanguine Chriſti. 152. In Clementina quid habeatur de vnione diuinitatis cum ſanguine Chriſti. 800

Cælorum perfectiſſima vnitas. 55

Cõplexiones duę, innata, & influxa. 190

Compoſitio in homine triplex. 90

Concilium Tridentinum ſanguinem Chriſti partem appellat 44

Condenſatio ſpetiem non variat. 587

Coniecturæ aliquot, quibus ſuſtineri poteſt, totum ſanguinem Chriſti nõ fuiſſe aſſumptum. 181

Conimbricenſis Epſ mulierem lachrymaſſe sãguinẽ in Luſitania ſcribit. 261

Conſtantinus hæreticus vnam tantum voluntatem ponebat in Chriſto. 191

Conuenientiæ, & ſimilitudinis radix eſt forma. 29

Cor Chriſti lancea transfoſſum. 455

Cornelius Ianſenius ter Chriſtum ab Angelo confortatum putat. 282

Corpus Chriſti cum e latere ſanguinẽ emiſit omni calore carebat. 516

Corpora cur hyberno tempore difficulter ſudorem emittant. 276. maiori humido pollent hyberno, quam ęſtiuo tempore ibidem.

Corpora beatorum non aluntur. 18. Cur ſanguinem habitura ſint. 21

Cor-

Corpora bene conſtituta haud magnis excrementis pollent. 237
Corporum deſtructionis, & reſolutionis cauſa naturalis. 198
Creſcētē Xp̄i ſanguinē vnione hypoſtatica caruiſſe quib. rationib. colliget. 135
Critiæ error de ſanguine. 57
Cruditas in ſanguine ſubſtantialem differentiam non operatur. 31
Cur ſpecialiter de mente S. Th. auctor quærat, quid fuerit opinatus de illis duabus quæſtionibus, an ſanguis ſit pars naturæ Chriſti, & an viuat. 81

D

S. Damaſceni præclarū teſtimoniū de vnione hypoſtatica ſāguinis Xp̄i. 127
S. Damaſcenus in Chriſto omnes innoxias paſſiones ponit. 215. omnē vel minimam corruptionem à corpore Chriſti eliminat. 593. Quo modo partiatur humanam naturā Chriſti. 773 Eiuſdem teſtimonia, quibus probat oēs Xp̄i naturæ partes aſsūpſiſſe. 774
Daniel Mallonius aquam lateris Chriſti ortam eſſe putat ex magnitudine dolorum Chriſti. 588
Defectus naturæ quinā eſſe potuerint in Chriſto. 303
Definitio conſtare debet genere, & differentia. 9
Definitio ſanguinis ab Ariſtotele aſſignata cur impſecta 9. Perfectā ſāguinis definitionē tradidit Alb. Mag. 9
Democritus intellectum, & animā idē eſſe dixit. 58
Dæmon primis parentibus quid pollicitus ſit, cum dixit. Scit enim Deus quod in quacunq; die comederitis ex eo aperientur oculi veſtri, & eritis ſicut dij. 232. Dæmon fratri corpus Chriſti inaniter petenti ſe præbuit, & de fraudibus dæmonū dignoſcendis. 674
Deus ſanguinis comeſtionē Noe, & alijs prohibuit. 62. Ad res ſupernaturales declarandas ſæpè rebus vtitur naturalibus. 525
Deuteronomij teſtimonium de animatione ſanguinis. 61
Dydacus tella vult ſudorem ſanguinis ortū eſſe ex maximo conatu orationis Xp̄i, & ex mortis memoria. 308

D

Differentia ſanguinis vnde. 14
Diogenes aiā cognoſcētē facit. 58
S. Dionyſij Areop. vtile documētū in reb⁹ diuinis tractādis ſeruādum. 772
Directorium inquiſitorum vide Pius. 2
Diſcrimen inter pertinere ad veritatē naturæ, & eſſe de veritate naturę. 33
Diſcrimen inter pugnam ſenſus, & pugnam qualitatum. 200
Diſcrimen inter ſubſiſtentiam Chriſti, & aliorum hominum. 150
Diſtictio ſanguinis vitalis, & nutrimēt. ex S. Th. 19. Diſ. iſta nō real. ſedrōis. 21
Diuinitas eadē rōne eſt ſub accidētib. vini, ac ſub accidentibus panis. 144
Diuinitatis Xp̄i argum. q̄ ex S. Chr. 496
Diuinitatē ab effuſo ſanguine ſeparatā quid probet. 730
Diuiſio operis totius. 1
Doctores aſſerentes ſanguinē eſſe partem corporis Chriſti. 40
Doctores nōviuere ſāguinē docētes. 64
Dominici toto ſententia de vnione hypoſtatica ſanguinis Xp̄i cū Ver. 135
Dominiū voluntatis in ſtatu innocētię quale ſupra potētias tùm animi tùm corporis. 340
Dormienti, & non cognoſcenti nihil præſens eſſe poteſt. 249
Duces exercituum Pop. Rom. ſpontè mortem oppetebant pro incolumitate exercitus. 312
Duplicis generis cauſæ ſanguineum ſudorem operatæ ſunt. 318
Durandus ſanguinem Chriſti in hypoſtaſim verbi non fuiſſe copulatū defendit. 108. Quo tēpore floruerit. 18
Effu-

E

EFfuſum ſanguinem Chriſti plures carere hypoſtatica vnione putant. 723

Effuſionum ſanguinis Chriſti numerus 206. Effuſiones quindecim recenſet auctor litturgiarum 213. Effuſionum ſanguinis Chriſti quænã vberrima. 434. Effuſus ſanguis Chriſti corruptionem non vidit. pag. 735

Electionis, & vocationis diuinæ ordo. 627

Elementa ſunt partes vniuerſi, & deſeruiunt alterationi. 47

Elementa in mundo, & Sanguis in corpore quo modo cõueniant. 47

Elementa in Mixtis integra remanere ſenſit Auicenna 579. Non remanere latè probatur. 581

S. Epiphanius ſcribit, nonnullos Catholicos metu arianorum ademiſſe verbum fleuit ex Euangelio D. Ioannis 19. & vt appropinquauit videns Ciuitatem fleuit. 222

Errore non caret negare Chriſtum veras paſſiones innoxias, quales noſtræ ſunt, non habuiſſe. 344

Error non eſt ſiue negare, ſiue affirmare Sanguinem Chriſti in terris reperiri. 870

Etherogeneæ partes quid ſint. 35

Eua ex ſiniſtro Adami latere cur formata. 647

Euchariſtia multoties Sanguinem fudit 668. Ex Euchariſtia manãtem Sanguinem verum Chriſti Sanguinem eſſe quę probent 675. Idem putat Alenſis. 679

Eutichius Verum Sanguinem, & veram Carnem in Chriſto poſt reſurrectionem negauit. 821

Euthymius putat teſtimonium S. Lucæ, & factus eſt Sudor eius ſicut guttę Sanguinis ſolam ſimilitudinem claudere. 231

Excrementis naturæ Chriſti Verbum non vnitum. 119

Exiſtendi modus rerum duplex. 135

Explicatio illius auctoritatis S. Pauli, quia ergo pueri communicauerunt carni &c. 190

F

FEbri laborantes cur vigente febris violentia non, ſed poſt tãtum ſudent. 279

Federici Cardinalis Borromæi Ambroſiani Collegij ac Bibliothecæ Amb. auctoris laus. 405

De fide non eſt effuſo Sanguini vnitam fuiſſe diuinitatem. 861

Fictio cum refertur ad ſignificandam veritatem non eſt mendacium. 690

Finales cauſæ, ob quas Chriſtus Sudorem Sãguineum effuderit, decem fuerunt. 330. vſq; ad 338

Finis Sanguinis multiplex. 21

Flagellatio Chriſti vna ne, an duplex fuerit 364

Flagellatio cur ei decreta, qui in Crucem agi debebat. 367

Flagellatio Chriſti ad columnam peracta eſt. 368

Flagellabantur aliquando Crucifigendi in itinere ad Crucem. 376

Flegellis nonnulli interempti. 367

Flagellorum Chriſti grauitas ex B. Brig. 441

Flagellum, quo Chriſtus cędabatur quale. 441

Flagello triplici Chriſtum percuſſum ſcribit S. Vincentius. 442

Fluxus Sanguinus hypoſtaticã vnionem non potuit impedire. 116

Fœmina lacte deficiente aliquando Sanguinem emittit. 261
Fœmur Chriſti Lancea Transfoſſum eſſe putat B. Vincentius. 650
Forma materię pręſens eſſe non poteſt ſine informatione. 173
Forma Sanguinis vitalis, & nutrimẽtalis eadem apud Syluestrum, diuerſa apud Caiet. 24
Forma ſtabilita in Sãguine nulla. 25
Formalis effectus ſine cauſa formali eſſe non poteſt. 164
Formarum pluralitatem non admittendam. 118
Formæ Calicis verba vt à nonnullis explicentur. 465
Formę conſecrationis panis virtute an contineatur Sanguis, & vice verſa. 469
Franciſcus Burgenſis ſudorem Chriſti modico Sanguine tinctum putat 241. Chriſtum ante confortationem Angelicam Sanguinem Sudaſſe ſcribit. 249
Franciſcus Ferrarienſis animam ſimul actum, & potentiam appellat 89.
Franciſcus Toletus hęret, an multum temporis à morte Chriſti vſq; ad lateris foſſionem tranſierit. 526
Frigus cur prohibeat colorem exire. 267
Fundamentum Antiquorũ philoſophorum animam Sanguinem eſſe putantium. 58
Funibus Cruci nectebantur aliquando crucifigendi. 396

G

GAbrielis Biel, de vnione hypoſtatica Sanguinis Chriſti opinio 110. Quo anno floruerit 188. putat cauſam Sanguinei Sudoris fuiſſe maximam anxietatẽ ex lucta, & timore Chriſti inſurgentem. 311. Effuſo Sanguini vnionem hypoſtaticam non concedit. 723
Generatio Sanguinis quę, & qualis 38. Generatio quid ſit. 607
Generatio vnius alterius corruptio. 71.
Generationis definitio propria. 175
Generationem fuiſſe operationem illam, qua Deus aquam ex latere produxit 605. Creationem verò fuiſſe variè perſuadetur. 606
A Gẽtilibus Chriſtus flagellatus eſt. 380.
Gentiles in verberandis hominibus nullum determinatum numerum habuerunt. 448
Gloſſa aliquid vitale eſſe in ſanguine aſſerit. 62. Quo modo dictũ, iſtud intelligendum. 73
Gluten quid ſit. 22
Gradus entis quatuor. 65
Gregorius Turonenſis de clauorum Chriſti numero ſententia. 404
Gregorius de Valentia exiſtenti nũc in terris ſanguini Saluatoris vnionem hypoſtaticam tribuit. 873. Errauit Gregorius. 876
Guttarum ſanguinis Chriſti numerus. 482

H

HElena Magni Conſtantini mater in monte Sion templũ extruxit, in quo & columna flagellationis Chriſti, & diſcipuli latuerunt tempore mortis Chriſti. 378
Helena Crucis Chriſti, & clauorum inuentrix. 404. 413
Henoch, & Elias quomodo in corrup

tam

Digitized by Google

tam vitam degant 599
Heretici, vt Catholicis illuderent Chriſti imagines, quas duobus Clauis transfoſſas notabant, vno clauo configunt. 412
Hæmorrohis ſerpentis morſus Sanguinis fluxum prouocat. 262
S. Hieronymus cur negaſſe videatur verum timorem in Chriſto 314. Eiuſdem clarum teſtimonium de timore Chriſti 316. Hirony. quid tradat de columna, cui Chriſtus alligatus eſt cum flagellaretur 369. Sententia Hieron. de illo S. Lucæ teſtimonio factus eſt Sudor eius &c. 224. Putauit maximum orationis conatum fuiſſe cauſam Sanguinei Sudoris. 308
Hieronymus della Rua in Chriſto reſurgentem non agnoſcit Sãguinem ſiue in horto ſiue in circumſione effuſum. 832
D. Hilarius dubitauit an illud teſtimonium D. Lucæ, & factus eſt Sudor eius &c. verum eſſet nec ne 218. Cur dubitarit 222. Sudorem Sanguineũ Chriſti cõtra naturam appellat. 252. Eiuſdem Sententiæ triplex explicatio 257. Alia melior explicatio 258. Hilarij teſtimoniũ contra Caluinum, qui Chriſtum de ſua ſalute fuiſſe ſollicitum blaſphemat 296. cur in Chriſto videatur negare timorem. 314
Hypoſtatica vnio corruptionem corporis Chriſti prohibere non potuit. 596
Hypoſtaſis Chriſti nunquam in duas hypoſtaſes diſſectata. 746
Homo abſq; capilus, & vnguibus viuere poteſt. 37
Homo ſiue Sanguine viuere nequit 37. Imò neq; per momentaneum timoris ſpatium. 49
Homines cur Sanguineum Sudorem non emittant, quamuis naturaliter illum emittere poſſint. 257
Honophrij Menaſcal. duplicis generis Sanguinem in Chriſto cõceſſit. 339 Eiuſdẽ de merito plagæ lateris Chriſti opinio. 906
In Horto effuſus Sanguis non totus reſurrexit. 833. vſq; ad 839
In Hoſtia cur Sãguis Chriſti, & in Calici cur Sanguis eiuſdem reperiantur. 458
Humiditas Sanguini accidentalis. 13
Hummor bipariam ſumitur. 12
Humoris nomen commune Sanguini, & reliquis humoris. 10
Humores Corporis humani. 4. & quæ 7
Humores à medicis corporis elementa appellantur. 161
Humidum nutrimentale quid ſit. 18
Humores nõ viuere aperta ratione oſtenditur. 69
Humidum radicale quid. 93
Humores ſic ſe habent in corpore, vt elementa in vniuerſitate. 94
Humores omnes quatuor Verbum aſſumpſit in hypoſtaſim 118. Sunt omnes 4. de veritate naturæ Chriſti ibidem futuri ſunt in corporibus ſanctorum ibidem. Poſt reſurrectionem Chriſtus eos habuit. 822

I

IDæa quid ſit. 542
Idiomatum communicationis natura, & deffinitio 787. De communicatione idiomatum errores hæreticorum 789. Cur inter abſtracta non detur communicatio idiomatum 790. Radix communicationis idiomatũ. 791. Prædicationes idiomatum contrariæ quomodo veræ 794. A quibuſdam veris propoſitionibus idiomatum,

matum cauere debemus, & cur. 795
In rigore veritatis dici potuit, Deus eſt effuſus. 793. Ratio generalis ad communicationem idiomatum neceſſaria. 798
Iecori adnectitur ſanguis. 54
Immarciſcibilitas ſáguinis Chriſti quo modo probari poſſit. 817
Immarceſcibilitatis corporis Chriſti probabiles aliquot rationes, 594
Impreſſa virtus neceſſariò concedēda. pag. 555
In ſacra ſcriptura cur non exprimatur, corpus Chriſti poſt reſurrectionem ſanguinem habuiſſe. 823. Auguſtini hac de re opinio. 161
In eadem materia non poteſt ſimul, & ſemel eadem forma acquiri, & deperdi. 71
Incanuiſſe homines breuiſſimo tēporis ſpatio certum eſt. 251
Innocentius III. aquam lateris Chriſti aquam elementarem eſſe ſtatuit. 570
Inteſtina Chriſti in cœlis perfectiſſimo humore, non tamē imbuta ſanguine. pag. 837
Ioannes Cardinalis columna è Orientalibus regionibus columnam, quæ nunc in templo S. Praxedis viſitur, Romam aſportandam curauit. 384
Ioannis Capreoli de mente S. Th. opinio, quo ad illas quæſtiones, an ſanguis eſſet pars corporis Chriſti, & an viueret. 86. Cenſura Capreoli in opinionem Durandi ſanguinem non fuiſſe aſſumptum hypoſtaticè docentis. 193
Ioannis Arborai ratio, quam de fine ſanguinei ſudoris adducit cautè legenda. 336
Ioannes Euangeliſta ſolus rectum flagellationis Chriſti ordinem tradidit pag. 373
D. Io. Chryſoſtomus non tam timuiſſe, quam timorem ſimulaſſe Chriſtū putat, 228. ſanguinei ſudoris cauſam putat fuiſſe conatum à Chriſto in oratione adhibitum. 309. Verum etiā in Chriſto timorem admiſit. 315. Quo modo intelligendus, cum videtur docere Chriſtum fuiſſe viuum, cum lancea peteretur. 500
Io. Maldonatus profanum eſſe cenſet negare, ſanguinem ex latere manantem fuiſſe miraculoſum. 521. ſcribit Luthetiæ Pariſiorum hominem ſudore ſauguineo maduiſſe. 264
Io. Gerſon apprehenſionem tormentorum futuræ mortis Chriſti, & ſummam animi lætitiam putat cauſam fuiſſe ſanguinei ſudoris. 301. Ter Chriſtum flagellis cæſum putat. 366
Io. Scotus quid ſenſerit de vnione diuinitatis cum effuſo Chriſti ſanguine pag. 729
S. Irenæus hiſtoriam S. Lucæ de apparitione Angelica Chriſto exhibita approbauit, licet contrarium Vaſquez velit. 225
Iſraelitici populi calceamenta, & veſtes 40. annis in Eremo non attrita. pag. 820
Iudæi qua ratione diei, & noctis horas partirentur. 517

L

LAc vita caret. 09
Lacryma quid ſit. 266
Lactantij Frmiani aduerſus opinionē eorum, qui animam ſanguinem eſſe putarunt, teſtimonium. 58
Lancea, qua Chriſti pectus trāsfoſſum, cur dira appelletur. 498. figura lanceæ qualis, in baſilica S. Petri Romę habetur. 652
Lateris Chriſti ſanguinem miraculosè profluxiſſe rationibus oſtēditur. 609

Lateris Chriſti ſanguis cuius naturæ. pag. 520
Lateris Xp̃i aqua quo modo creata dici poſſit, & quo modo genita. 609. Quo tempore producta. 611. vſq; ad 614. Locus productionis. 615. Miraculosè effluxit iuxta SS. Dam. & Thom. 619. In fluxu aquæ duo perpendenda. 620. Cur miraculoſus aquæ fluxus. 621. Diſcrimen inter aquæ, & ſanguinis fluxum. 622. Lateris aquæ quantitas ſoli Deo cognita 640. Magna fuit. 641. Sãguinis, & aquæ quantitas æqualis. 643
Latria tripliciter aliquid adorari poteſt. 878
Latus dextrum percuſſum lancea qui ſenſerint. 643
Latus ſiniſtrum vulneratum demonſtratur. 647
Latus Chriſti ſauciatum qua ratione in fractis oſſibus. 652
Leo galli voce conſternatur. 548
Leo Pontifex III. Mantuam venit viſum ſanguinem Chriſti. 855
Lex à Deo Iudæis data in flagellandis hominibus obſeruanda. 370
Liberè profluxiſſe ſanguineum ſudorẽ varijs rationibus probatur. 340
Lignum Crucis Chriſti latria adorandum ob contactum corporis, & ſanguinis. 779
Liturgiæ antiquæ Græcorum ea verba conſecrationis calicis, *æterni, & myſterium*, non habent. 481
Longini cæcitatem vnde falsò aliqui colligant. 664
Longinum lateris Chriſti percuſſorem multi putãt. 653. Hunc fuiſſe altero oculo cæcum, & ſanguine Chriſti illuminatum quinam doceant. 655
Longinus non fuit percuſſor lateris Chriſti. 659
D. Lucas cur vnius tantum orationis meminerit. 260. Lucæ auctoritas illa, Capilius de capite veſtro non peribit, bifariam intelligi poteſt. pag. 830
Lux, & tenebræ priuatiuè opponuntur. 115

M

Mandragora ſomum conciliat. pag. 557
Manichæi hæreſis de humana Chriſti natura. 5
Mantuæ ſanguis Chriſti reperitur. hiſtoria huius ſanguinis, a quo fuerit eo delatus, in quo nunc reperiatur, & miracula eiuſdem. 853. vſque ad 856. Verus Chriſti ſanguis putandus eſt. 862
Manum Chriſti ſiniſtram prius fuiſſe clauis transfoſſam putant aliqui. 420
Manum ſiniſtram prius transfixam B. Brigita docet. 421
Manus Chriſti, ac pedes eodem tempore transfoſſi. 421
Manus Chriſti palma clauo traiecta, pag. 429
Manuale quod inter opera D. Auguſtini habetur, non eſt Auguſtini. 660
Marcionis error de Chriſto. 5
Maria Virgo cur Deipara dicatur. pag. 51
Maria Virgo ſanguineas lacrymas effudit. 260
Maria Virgo membranam præputij Chriſti vna cum ſanguine cuſtodiuit, ea nunc Romæ habentur. 856
Mariæ Virg. corpus ab omni corruptione diuinitus præſeruatum. 594
Marſilius Ficinus cauſam cruentationis cadauerum in ſpiritus conijcit. pag. 550
Martino iuſta miraculosè perſoluit B. Ambroſius. 694

Mar-

Digitized by Google

Martyres cur tormenta, & mortẽ deſpicerent, & cur Chriſtus mortem horruerit. 327
Martyres qua ratione dicantur aliqua tormenta ſenſiſſe, quæ Chriſtus non eſt paſſus. 402
Materia duplex compoſitionis, & alterationis. 45
Materia compoſitionis ſanguis. 46
Materia, & forma quo modo vniãtur. pag. 168
Materia formam naturali appetitu ſibi poſtulat. 169
Materia ſine quãtitate impartibilis. 50
Matthæus & Marcus, cur in flagellatione Chriſti recenſenda anticipatione vſi ſint. 372
Apud S. Maximinum terra ſanguine Chriſti olim conſperſa ebullit, cum paſſio in paraſceue legitur. 857
Mayronis opinio de hypoſtatica vnione ſanguinis Chriſti. 110
Medici cur funeribus non interſint. pag. 531
Medicinæ mira vis inter duos amicos. pag. 548
Medium, quo duo vniuntur alterum neceſſitatis, alterum congruentiæ. pag. 737
Medula non viuit. 69
Membra corporis Chriſti non æqualiter ſudorem dederunt. 290. Quænã peculiariter membra plus, quæue minus ſudoris effuderunt. 292
Meruit Chriſtus in effuſione ſanguinei ſudoris. 336
Meriti, & neceſſitatis rationes quo modo in eadem re ſaluari poſſint. 346
Meritum cur ſanguini Chriſti præcipuè tribuatur. 896. vſque ad 903
Meritum exigit ſtatum viatoris. pag. 633
Metus, & afflictio non inflammarunt corpus Chriſti, neq; ad ſudorem ſanguinis prouocarunt. 328
Miracula triplicia eſſe poſſunt, & quæ. pag. 253
Miraculum inſigne noſtri æui. 669
Miraculum admittere in fluxione ſanguinis ex latere erumpentis nullus tenetur. 523
Miraculosè aqua lateris Chriſti efformata. 602
Modum ſubſtantialem intercedere inter materiam, & formam, quo inuicem vniantur, aliqui ponunt. 163
Mors Chriſti ex varijs capitibus grauior euadebat morte aliorum hominum. 401
Mortis Chriſti diſpar exitus à morte Principum. 496
Motus ratio duplex. 556
Mutatione nulla ſubſecuta ſanguis apparere poteſt in calice, quando. 681

N

Natura Chriſti quo ſenſu vnius fuiſſe rationis dicatur, ſeu vna in atomo. 116
Natura Chriſti exiſtentiam naturalem, non verò ſubſiſtentiam naturæ debitam obtinuit. 135
Natura Chriſti ſub duplici ratione cõſiderari poteſt. 341
Natura diuina quantum ab humana diſtet & quæ ſit naturæ humanæ cõditio. 89
Naturale aliquid eſſe, quot modis cõtingat. 255
Naturaliter in Chriſto omnia operabãtur tempore paſſionis. 306
Neceſsitas ſanguinis ex Ariſtotele. pag. 37
Nexus ſubſtantialis inter Verbum, & ſanguinem nullus à ſuis extremis diſtinctus intercedit. 166
Nicodemi Euangelium apocryphum,

& cur. 501. 663

Nicolaus de Lyra ex vehementi anxietate ortum eſſe ſudorem ſanguineũ docet. 311

Niuem pertractantium manus cur calidiſſimæ. 319

Nix, gelu, glaties quo modo ab aqua diſtinguantur. 30

Nolite timere eos, qui occidunt corpus, quo pacto intelligendum. 323

Nomen partis apud Ariſtotelem nullo modo æquiuocum. 43

Nomina ſanguinis Chriſti varia. Sanguis pretioſus, ſanguis redemptionis, ſanguis iuſtificationis, ſanguis emundationis, & ſanctificationis, ſanguis ablutionis, & aſperſionis, ſanguis propitiationis, ſanguis teſtamẽti, ſanguis victoriæ, ſanguis ducens ad vitam æternam, ſanguis acquiſitionis. 2.3.4

Nutrimentalis ſanguis ex toto genere ſuperfluus non eſt. 27

Nutrimentalis ſanguis quid apud Caietanum. 15

Nutrimentalis ſanguis vnde dictus. 21

Nutrimentalem ſanguinem Chriſti in terris remanſiſſe putat Caiet. 16. & 18.

Nutrire ſanguinis proprium munus. pag. 10

Nutritio propriè quid requirat. pag. 12

Nutritiuę potentiæ nullæ erunt in beatis, quia Deus earum vſus ſuſpendet. pag. 51

O

OBedientia, & amor ſudorem ſanguineum non effecerunt. 329

Omogeneæ partes cur ab Ariſtotele ſimplices dicantur. 34

Omogeneæ partis definitio. 34

Onocrotalus, Platea, & Pelicanus eadem auis. 356

Operationes Chriſti cur infiniti valoris eſſent. 757

Opinio Caietani, & Sylueſtri de vitali, & nutrimentali ſanguine non eadẽ. pag. 24

Orans Chriſtus in horto quænam à patre peteret. 331

Oratio Chriſti in horto cur trina. 281

Orbes cæleſtes corpus Chriſti non immuntarunt tempore mortis. 595

Ornamenti artificioſi conditio. 37

Ornamentum duplex, & vtriuſq; natura. 36

Oſſa ſentiendi virtutem non habent. pag. 54

P

PArs potentialis, quæ. 38

Pars naturæ hominis proxima quę. pag. 38

Partes humanæ naturę non omnes viuunt, ſed nobiliores tantum. 77

Partes eſſentiales quid ſint. 35

Partis definitio à Galeno tradita. 34

Partis nomine tria intelligi poſſunt. pag. 33

Partes ad compoſitum humanum concurrentes ſunt duplicis generis. 78

Paſſiones quo pacto in Chriſto operarentur. 305

Patres cum dicunt Chriſtum effudiſſe totum ſanguinem qua ratione intelligendi. 475

Patres nonnulli quo modo conciliari poſſint cum vera ſententia de cauſa ſudoris ſanguinei. 321

Patrum teſtimonia, quæ hypoſtaticã ſanguinis vnionem probant. pag. 146

SS. Patrum conſenſio in ea re, quæ ad fidei regulam non ſpectat, haud neceſſario ſequenda. 362

Paulus

Digitized by Google

Paulus II. Pontifex Max. quo tempore floruerit. 189
Pedes Chriſti qua ratione clauis transfoſſi. 423
Pelagius omnia liberi arbitrij viribus tribuebat. 218
Pelicanus verum Chriſti ſymbolum 348. olim in apice Crucis Chriſti collocabatur 161. Pelicani natura ex S. Hierony. 161. Mors Pelicani iuxta Incognitum. Inimicitia Pelicani, & ſerpentis ſymbolum inimicitiæ Chriſti, quam habet cum Diabolo. 350. Bedæ ſententia de Pelicani natura. 350. Albertus Magnus, & Diony. Carthuſianus quid de pelicani natura ſentiant. 351. Pelicanus à pelle cana dictus. 352. S. Epiphanij doctrina de Pelicani moribus. 161. Iſidori Hiſpalenſis de Pelicano quid ſcribat. 353. Pelicanus ſuo ſanguine non paſcit filios. 161. Multiplex Pelicanorum genus. 356. vſque ad 364. Cur SS. Patres vulgatæ de pelicano proprietati aſſenſerint. 363
Pericardij ſedes, natura, & vſus. pag. 573
Pericardij humoris neceſſitas magna. pag. 574
Perturbatio animi, & corporis ſudorē impedit. 277
Petri de Cabrera opinio de ſanguinis differentia. 27
S. Petro peculiari priuilegio Chriſtus apparuit. 693
Phænicis proprietas ſanguinem ex fęmoribus eliciendi. 362. Vna eſt duntaxat, & cur à natura volita. pag. 831
S. Philomænus pluribus clauis transfoſſus. 399
Philoſophorum veterum de anima hominis ſententiæ. 58
Pilatus duabus de cauſis Chriſtum flagellādū Iudæis tradidit ante latam mortis ſententiam. 382. Cur Chriſtū liberare volens flagellandum Iudæis dedit. 447. Cur ſubitam Chriſti mortem demiratus ſit. 448
Pius II. declarauit quo modo eſſet intelligendum decretum illud Clemētis VI. quod nunc extat in Directorio inquiſitorum, quo definire videtur Clemens, effuſum ſanguinem diuinitati remanſiſſe vnitum. 814. Quo tempore floruerit. 188
Plagarum numerus apud Iudæos. 379
Portione ſuperiori Chriſtus mortem horruit. 304
Potentia altera naturalis, altera obediētialis, & vtriuſque natura. 172
Potentia, & actus in rebus creatis quo modo opponantur. 87
Potentia pura quid. 87
Potentia diuina quantitas poteſt ſeparari à materia. 50
Potentiæ per actus diſtinguuntur. 65
Potentiæ animi, & corporis Chriſti mirabiliter inter ſe diſpoſitæ. 326
Pretium redemptionis humanę debuit eſſe infinitum. 139
Prædicatoriæ familiæ tres doctores, qui de ſanguine Chriſti coram Pio II. diſputarunt, quomodo à Caietani opinione differant. 123
Præſens quiſnam iurè dicatur. 249
Præputij ſanguis non aſſumptus in reſurrectione. 835
Præputium nunc in Chriſto reperitur. 839. Non idem eſt quod cecidit tempore circumciſionis. 844. Præputiū circumciſionis nunc Romæ habetur pag. 847
A Principio vita carente effectus vita non carens, & vice verſa eſſe poteſt. pag. 117
Prius natura aliquid bifariam dicitur. pag. 738

Prodigioſi ſanguinis ex Euchariſtia, & imaginibus effluentis variæ rationes pag. 671
Pudentes cur erubeſcant. 900
Pugna ſenſus, non qualitatum cur in Chriſto extincta. 201

Q

QVadripartita creationis diſtinctio pag. 608
Qualitates ſanguinis quæ, & quot. 11
Qualitates aliorum trium humorũ. 72
Qualitates alteratiuæ etſi poſſint eſſe æquales in gradu non tamen in virtute. 203
Qualitatum varietas non ſemper operatur verã diſtinctionẽ naturarũ. 30
Qualitatem corpori Chriſti ſuperadditã, qua corpus eius integrum remanſit, admittit Toſt. 597
Quantitas qua ratione hominis pars ſit pag. 50
Quantitatis proprietas. 161
Quantitatis paſſiones. 161
Quantum diſcrimen eſſet inter corpus Chriſti, & corpora aliorum hominum. 320
Quaſi quã ſignificãdi vim habeat. 232
Quaſi non ſolum nudam comparationem, ſed etiam veri ſpetiem ſignificat, quod exemplis probatur. 238
Quatuor cauſarum genera, quæ quo quo modo ad ſanguinem ſpectãt. 29
Quæſtionem de animatione ſanguinis aliqui faciunt problema dialecticũ. pag. 61
Quæſtionis titulus de vita ſãguinis qua ratione intelligendus. 65
Quid ſit Verbum immediatè, & mediate ſanguinem terminaſſe. 138
Quid ex Angelico conſpectu Chriſtus acquiſierit. 318

R

RAreſactionis cauſa calor. 321
Rationalis forma ſimplex virtute duas alias formas in ſe continet. 66
Rationes variæ ſanguinem humanæ Xpi naturæ partẽ eſſe probantes. 45
Rationes oſtendentes ter Chriſtum ſudorem ſanguinis emiſiſſe. 261
Rationes oſtendentes per triduum aliquid ſanguinis corpori Chriſti adhęſiſſe. 463
Relatio vnione hypoſtatica poſterior. pag. 161
Reſolutio nulla in carne Chriſti, quæ generationi aquæ deſeruiret. 589
Reſolutiones partium corporis Chriſti, & ſanguinis neceſſariò concedendæ. 199
Reſurgenti Chriſto cur ſanguis neceſſarius. 18
Reſurrectio corporum cur naturaliter dari non poſſit. 174
Reſurgentium corpora cur ſanguinem habitura. 43
Reſtituti Presbyteri admiranda hiſtoria. 325
Romani crucifigendum prius flagellabant. 370
Romani duces cur mortem libenter paterentur. 325
Ros quid ſit. 22
Ruffinus certum numerum clauorum Domini non aſſignat. 408

S

SAcerdos latinus neceſſitate præcepti omnia illa verba. Hic eſt enim calix, vſq; ad illud remiſſionem peccatorum incluſiuè ſuper calicem proferre tenetur. 482
Sanguis quid ſit. 9
Sanguinis deſcriptiò. 7

San-

Digitized by Google

Sanguis cur in Chriſto neceſſarius. 6
Sanguis in alias corporis partes conuertitur. 10
Sanguis quo modo nutriat. 12
Sanguis duplex vitalis, & nutrimentalis. 15
Sanguis vitalis quomodo à nutrimentali diſtinctus. 15
Sanguis qui eſt de veritate naturæ, & qui non eſt de veritate naturæ. 16
Sanguis quo modo dicatur animam habere. 20
Sanguis totus commutationi obnoxius pag. 28
Sanguis non fuit pars eſſentialis naturę Chriſti. 35
Sanguis non fuit pars naturæ Chriſti ornans, potentialis, & ſimilitudinaria tantum. 36
Sanguis vera fuit corporis Chriſti pars. pag. 40
Sanguis ſimilaris pars. 42
Sanguinis præconium. 48
Sanguis an anima præditus. 57
Sanguinem aliqui opinati ſunt animæ ſubſtantiam. 60
Sanguinem augeri qua ratione contingat. 69
Sanguinem non augeri inualidè aliqui probant ex Ariſtotele. 68
Sanguis, neq; ſentit, neque propriè augetur. 67
Sanguis, quia feruet, & æſtuat viuere videtur, & ab Ariſtotele uiuus etiã appellatur. 74
Sanguis in glorioſo corpore Chriſti exiſtens non viuit. 79
Sanguis comparatus ad totum corpus, quid in corpore operetur, & ad partes corporis relatus quid faciat. 90
Sanguis quoad formam in quo à cæteris partibus diſtingnatur. 95
Sanguis alter generationi, alter nutritioni deſeruit. 98
Sanguis quo modo ab anima rationali perficiatur. 105
Sanguis Chriſti totus á Verbo aſſumptus. 125
Sanguis Chriſti quo modo remanere potuerit in terris, abſque detrimento naturæ Chriſti. 131
Sanguinem cur homines non ſudent. pag. 256
Sanguis cur aliquãdo colores varios habeat. 32
Sanguis Chriſti incorruptibilis reddebatur vnione hypoſtatica. 142
Sanguis Chriſti tenuis erat. 256
Sanguis martyrum in Sacris Scripturis cur non appelletur incorruptibilis. 143
Sauguis Chriſti cur potus dicatur. pag. 143
Sanguis creſcens in Chriſto vnionem hypoſtaticam habebat. 156
Sanguis Chriſti propriam exiſtentiã naturalem habuit. 159
Sanguis genitus ex cibis in vltima cæna ſumptis à Verbo aſſumptus pag. 177
Sanguinem Chriſti totũ à Verbo eſſe aſſumptum de fide non eſt. 180
Sanguis Chriſti valoris infiniti erat, etiãſi Verbo non eſſet vnitus. 184
Sanguis in Circũciſione effuſus merces ſalutis humanæ, & Symbolum redemptionis. 207
Sanguis Chriſti excrementis, & aquoſitate non caruit. 244
Sanguinis maior copia in Cruce effuſa. 440
Sanguinis in paſſione effuſi num aliquid ſit nunc in terris. 849
Sanguiuis Chriſti pars nunc varijs in locis reperitur. 853 vſq. ad 860
Sanguinem priorem fuiſſe aqua in fluxu qui patres docuerint. 629

San-

Sanguinem ex hoſtia effluentem nõ eſſe ſanguinem Chriſti rationibus probatur 683. Quo modo videri poſſit in Calice ſine mutatione corporis glorioſi 695. Nunquam viſus eſt, vt in ſpetiebus latet. 698. Deus verũ ſanguinem in his euentis ꝓducit. 702. Deus quam obſeruet rationem in ꝓductione huius ſanguinis. 704. Cui rei accidentia ſanguinis inhæreant. 705. Verus ſanguis Xp̃i, quando lateat in ſanguine miraculoſo. 709. Sanguis nõ remanet ſola quantitate exiſtente, & corruptis cęteris accidentibus. 715. Duplici ratione defenditur præſentia ſanguinis Chriſti eſſe ſub ſanguine miraculoſo. 717

Sanguis Chriſti pro vita, & morte eiuſdem in ſacris litteris vſurpatur. 760 fuit latria adorãdus in triduo etiam ſi diuinitas ei nõ fuiſſet copulata. 763 Sanguis Chriſti etiam ſeparata diuinitate cibus ſpiritualis appellatur. 770

Sanguis in terra relictus in effuſione hypoſtaticã vnionem amiſit 771. Sãguis Chriſti nullo modo corruptus 815. vſq; ad 821. Sanguis Chriſti fuit noſtra iuſtificatio. 822

Scaliger ſpiritibus vitam tribuebat. pag. 70

Semen eſt ſanguis eſſentialiter decoctus. 102

Senſus hominis quandam libertatis imaginem habent, & cur. 202

Siccitas ſanguini accidentalis. 13

Sicut quid ſignificet. 232. 238

Similitudo inter Chriſti ſudorem, & aquam diù in repagulis retentam pag. 278

Simul, & ſemel totus homo aſſumptus eſt à verbo. 158

Syluester triplicis naturę Sanguinem admittit. 22.

Syluestri de animatione Sanguinis opinio problematica 24. Eius opinio de nutrimentali, & vitali ſanguine 25. Eiuſdem ſententia de vnione ſanguinis cum Verbo 125 Fruſtra ſtabilitam in ſanguine formam admittit. 29

Syndon duplex, vtraq; ſãguine Chriſti imbuta, & vbi reperiatur. 858

Smalcij, & Socini blaſphemiæ in ſanguinem Chriſti. 893

Socratis admiranda conſtantia. 312

Spinæ ſerti, quo caput Chriſti coronatum eſt ad cerebrum non penetrarunt. 438

Spina triplex cruore Domini infecta. pag. 860

Spiritus vapores ſãguinis vulgò à medicis dicti 70. Origo Spirituum. Carent vita. 161. Vitales, & animales ſpiritus non ſunt á Verbo aſſumpti. 120

Spiritus non ſunt ſanguis tenuiſſimus. ibi Spirituum ꝓprietas. 121

Suarez opinio de ſententia Syluestri de nutriment. & vitali ſanguine. 24

Suarez opinio de Abulenſis ſententia, quoad hypoſtaticam vnionem ſanguinis. 110

Subſiſtentia naturæ humanæ debita oẽs naturę partes terminat. 117

Subſiſtentiæ creatæ, & increatæ diſcrimen 137. Subſiſtentia hominis vna completa ex multis partialibus. 150

Sudorem Chriſti non eſſe ſanguineũ plura probant. 231. Vero ſanguine cõſtabat ſudor Xp̃i 233. Cur ſãguine cõſtaret 237. De prectione ſubſtantiali ſudoris eiuſdem 240. Sudoris ſanguinei quantitas par fuit quantitati ſanguinis cum ſudore emiſsi. 243. Sudorem Chriſti ſimul

cum

Digitized by Google

cum ſanguine profluxiſſe probabile. 246
Sudorem ſanguinis miraculoſum eſſe quid probet. 251
Sudor ſãguineus naturali virtuti Xp̃i adſcribendus 254. Quid ſit ſudor, & in qno contineatur 256. Sanguineum ſudorem, cur Chriſtus emiſerit 257. Sudor Chriſti cur dicatur miraculoſus 257. Fuit indicium maximi angoris 259. Fuit argumẽtũ veræ naturæ aſſumptæ 260. Quo in ſenſu intelligẽdum ſit fuiſſe naturalem ſudorem 216. Senſim emanabat, vbi verò ad cutim perueniebat in guttas conglobabatur 259. Conglutinationis cauſa. 161. Qua ratione dici poſſit neceſſarius, ſeu coactus 341. Qua ratione liberè profluxiſſe ſuſtineri queat 342. Quibus alijs ſang inis effuſionibus copioſior fuerit 438. Sudoris ſanguinei, & conſolationis Angelicæ Chriſto exhibitæ certitudo. 224
Superfluus ſanguis, qui, & nutrimentalis. 21
Superfluus ſãguis in Chriſto quinam fuerit. 21
Suppoſiti viuentis partes nõ omnes viuenes. 56

T

Tabella in Cruce Chriſti fuit, in qua pedes eius confixi ſunt. 425
Tẽpus eleapſum à morte Chriſti ad lateris ictum quodnam. 517
Teſtimonia SS. Patrum pro indiſſolubili vnione diuinitatis cum ſanguine Chriſti. 777
Teſtimonia, quæ ſanguinem viuere probant. 61
Theodolinda regina Tẽplum S. Ioãnis Modouetiæ ædificauit. 409
Theodorus Balſamon Armenos Codicis hiſtoriç Lucæ deprauatores facit. 220
Theophylactus illam S. Lucæ auctoritatem, & factus eſt ſudor eius, ſicut guttæ ſanguinis &c. hyperbolicè interpratatur. 230
S. Thomas arbitratur aliquid ſanguinis Chriſti in terris remãſiſſe 883. Nulla tamen pars ſanguinis in paſſione effuſi reperitur in terris iuxta doctrinam eiuſdem 889. Nõ eſt ſecutus contrarias opiniones de natura, & differentia ſanguinis 20. Aliquorum mala de ſenſu S. Th. explicatio 82. Quid nutrimentalis, & quid quid vitalis ſanguis ſit in via S. Tho. 84. Cur ſit arbitratus nihil ſanguinis nutrimentalis fuiſſe in Chriſto tempore paſsionis 85. putat ſanguinem eſſe actualem partem corporis Chriſti, & etiam potentialem, neutram tamen viuere 87. Materiam primam voluit eſſe puram potentiam 87. S. Tho. pro eodem vſurpat has propoſitiones. Sãguis eſt pars actualis naturæ, & ſanguis pertinet ad veritatẽ naturæ. & ex aduerſo pro eodem has vſurpat. Sanguis eſt pars in potẽtia, & ſanguis eſt nutrimẽta'is 91 Quid ſit pertinere ad veritatem humanç naturç 97. Pluralitas formarum naturæ 97. Pluralitas formarum non concedenda 99. Excipiendi ſunt humores, quibus formam peculiarem conceſſit. 100
Thomiſtæ plures non modò ſubſiſtẽtiam humanæ naturç Chriſti verũ etiam exiſtentiam non concedũt. pag. 137
Timor quid ſit, & deſcriptio effectus eiuſdem. 317
Timor Xp̃i ĩ horto, cuius naturç. 288

Digitized by Google

Timoris effectus qualis. 313
Timor Chriſti verus timor erat. 314
Timorem mortis cur Chriſtus habuerit. 323
Timor Chriſti maximæ charitatis ſignum. 326
Toſtatus quid ſenſerit de vnione hypoſtatica ſanguinis Chriſti 108. eiuſdem ſententię germanus ſenſus. 109
Toſtatus nihil ſanguinis in corpore Chriſti fuiſſem putat per triduum pag. 462
Totum quod fuit de veritate naturæ reaſſumpſiſſe Chriſtum in reſurrectione quo modo intelligendum. pag. 133
Tranſmutatio in res tãtum diſsimiles cadit. 55
Trepidãtium natura & effectus. 285
Tria ſunt viuentium genera. 65
Triſtitia non fuit cauſa proxima ſudoris ſanguinei. 283
Triſtem fuiſſe animam Chriſti, vſque ad mortem, quo modo intelligendum. 304
Turrecrematę opinio de vnione hypoſtatica ſanguinis Chriſti. 134

V

VAlẽtini hęreſis de corpore Chriſti. 5
Valor ſanguinis Chriſti ratione Verbi infinitus. 140
Vapor quid ſit. 30
Vapores membranarum aquam non gignunt in mortuis corporibus. pag. 585
Vena nulla corporis Chriſti plena sãguine in triduo. 466
Venetijs duplicis ſanguinis pars aſſeruatur. 858
Verba conſecrationis calicis, quem ſenſum habere poſsint 477. An omnia ſpectent ad ſubſtantiam formę. 479
Verberum Chriſti numerus incertus. 452
Verbum diuinum quo modo dicatur carnem de Virgine ſumpſiſſe 51. Verbũ aſſumpſit quaſdam partes non viuentes 114. Nullam habuit cum ſanguine oppoſitionem. ibi. Qua ratione dicatur aſſumpſiſſe carnem, & ſanguinem mediãte anima 115. Quo modo naturę partes ſuſtentarit ſua ſubſiſtentia 137. Aſſumpſiſſe partes mediante toto quo modo intelligendũ 737. Quod ſemel aſſumpſit numquam dimiſit quo modo accipiendum 745. Verbum caro factum qua ratione dicatur 146. Verbo non repugnat vniri ſubſtantię fluxibili. 176
Veſtimenta Iſraelitarum 40. annis non attrita. 598
Veſtis Chriſti conſutilis vbi ſit. 859
Vgo aquam lateris Chriſti ſerum eſſe voluit. 566
Viega putat in corporibus mortuis aquam generari. 584
D. Vincentij de numero plagarum Chriſti ſententia. 452
Virium corporis, & animi concentus qualis. 560
Virtutum impreſſarum varia genera, & differentię. 563
Vita animalis quid. 60
Vitalis ſanguis vnde dictus. 21
Vitalis ſanguis quid apud Caietanũ. pag. 15
Vitalis ſanguis in terris non remãſit iuxta Caietanum. 18
Vitalem ſauguinem, qui admittant. pag. 60
Vitę alimentum ſanguis, vt oleum lucernæ. 58

Vitis

Digitized by Google

Vitis braſicę aduerſatur. 548
Viuẽtium ſanguis totus eiuſdẽ perfectionis ſubſtantialis. 28
Viuus dicitur ſanguis, quia vitam cõſeruat. 73
Vngues, & capilli non viuunt. 80
Vnio duplex matematica, & phyſica. pag. 55
Vnio hypoſtatica quinq; conditiones exigit. 158
Vnio aduenientis ſanguinis ſimul non producitur, & corrumpitur. pag. 176
Vnionis hypoſtaticę diſſolutionis exemplum. 204
Vnionis hypoſtaticę gratia excellẽtior gratia adoptionis. 785
Vnionis hypoſtaticę ſanguinis creſcentis modus qui 159. vſq; ad 168
Voces Chriſti, vt inſtrumenta diuinitatis miracula patrarunt. 759
Vox ſicut in illa auctoritate S. Lucę, & factus eſt ſudor eius, ſicut guttę &c. quid ſignificet. 239
Vucingartenſi in Cœnobio portio ſanguinis Chriſti reperitur. 857
Vneſtephalus hęreticus dubitauit, an Chriſtus eſſet crucifixus. 396
Vulnus lateri Saluatoris inflictum eſſe dum viueret Chriſtus aliqui blaſphemant. 492
Vulnus lateris Chriſti continet pręclara myſteria; quænę ſint. 483
Vultur vellicatis fœmoribus ſanguinem ciet, vt filios nutriat 362. Vultur miſericordię Symbolum, ibi.
Vximelle quid. 46

F I N I S.

Digitized by Google

Errata ſic corrige.

Primus numerus paginam, ſecundus verſum ſignificat.

36. 12. *abſtractione*. 72. 30. *hauſtum*. 75. 7. *ob hanc eandem*. 95. 3. *clari*. 98. 23. *quippe qui reſiduus*. 119. 12. *propius*. 120. 1. *in terris*. 135. 4. *perfectas*. 131. 30. *perfectiſſima*. 184. *declarationes*. 187. & 191. *Directorium*. 192. 17. *namq*. 194. 17. & *vbiq;* 216. 12. *nec*. 22. *tolle*. *ſecundũ eſt*. 241. 10. *orationem*. 256. 22. *facillimè*. 292. 15. *munus*. 303. *in hoc ipſum intuenti*. 319. 10 *diſſoluerit*. 366. 1. *arte* 394. & *libro* 441. 25. *loris*. 455. 16. *patefecit*. 350. 9. *callidiſſimo*. 480. 29. *vim*. 502. 14. *tolle vti*. 524. 3. *Maldonatum eis vti*. 538. 24. *ſententia*. 586. 16. *præcordijs*. 602. 5. *veritatis*. 612. 7. *totum*. 622. 6. *tingeretur*. 623. 13. *eſt*. 627. 1. *influendo*. 631. 2. *vim*. 661. 27. *poteſtati ſubiectum*. 669. 28. *oppidum*. 723. 7. *propterea*. 736. 11. *tolle aſſerere*. 777. 10. *exiſtentiam*. 842. 24. *ſerti*. 865. 18. *compoſitio*. 880. 1. *ex* 882. 13. *auerſantur*. 890. 6. *explicaret*. 890. 10. *poſſe eſſe*. 898. 9. *quo*. 897. 29 *prouidit*. 906. 1. *dictu*. 907. 3. *de merito*.

Digitized by Google

FRANCISCI COLLII

S. THEOLOGIAE, AC COLLEGII *Ambroſiani Doctoris.*

DE SANGVINE CHRISTI, LIBER PRIMVS.

Totius operis diuiſio.

DE ſanguine Chriſti verba facturus ab operis partitione exordior, atque diuido totam iſtam de ſanguine Saluatoris quæſtionem in libros quinque, in quibus dicam de natura, & proprietatibus Sanguinis Chriſti: de vnione hypoſtatica eiuſdem: de ſex effuſionibus: de aqua, & ſanguine ex vulnere lateris, percuſſis Chriſti imaginibus, & ſacra ſynaxi effuſo; ac tandem de cæteris omnibus, quæ de mortui, ac reuiuiſcẽtis Chriſti ſanguine tractari poſsũt.

Digitized by Google

DISPVTATIO PRIMA.

De nomine, veritate, & natura ſanguinis Chriſti.

CAP. I.

De multiplici appellatione ſanguinis Chriſti.

VAria, ac multiplici appellatione in Sacris litteris Chriſti ſanguinem vſurpari conſueuiſſe reperio. Sæpè enim pretioſi ſanguinis nomen obtinet, vti locuples teſtis eſt Apoſtolici ordinis princeps ita ſcribens. *Scientes, quòd non corruptibilibus auro, vel argento redempti eſtis de vana veſtra conuerſatione paternæ traditionis; ſed pretioſo ſanguine quaſi agni immaculati, & incontaminati Chriſti*; & meritò, cum certiſſimum ſit eam eſſe ſanguinis Chriſti dignitatem, & excellentiam, quæ mortales omnes, atq; terrenas opes longiſsimè vincit. Aliquandò etiam redemptionis ſanguis appellatur, quia virtute illius ſaluator liberauit, ac redemit genus humanum, quod cæcis peccati, & ignorantiæ tenebris inuolutum ſatanica tyrannide opprimebatur. Sic enim legimus. Apocalypſis quinto. *Dignus es domine accipere librum, & aperire ſignacula eius: quoniam occiſus es, & redemiſti nos Deo in ſanguine tuo*, & rurſus ad Epheſios primo. *In quo habemus redemptionem per ſanguinem eius (remiſſionem peccatorum) ſecundum diuitias gratiæ eius*. Et quoniã ſanguinis Chriſti merito iuſtitiæ donum à Deo obtinemus; idcircò iuſtificantis nomen ſanguis Chriſti adeptus eſt. *Multo igitur magis nunc iuſtificati in ſanguine ipſius ſalui erimus ab ira per ipſum*. Ad Romanos 5. Pariter, quia peccati maculas abſtergit, & coinquinata vitijs

Sanguis pretioſus.

Epiſtola prima c. 1.

Sanguis redemptionis.

Sanguis iuſtificantis.

Sãguis emundationis & ſanctificationis.

vitijs pectora noſtra purgando ſanctiora reddit, emundationis, & ſanctificationis nominibus in diuinis litteris appellatur; in quibus ſolemnes ſunt illæ voces. *Si enim ſanguis hircorum, & taurorum, & cinis vitulæ aſperſus inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis; quanto magis ſanguis Chriſti, qui per ſpiritum ſanctũ ſemetipſum obtulit immaculatũ Deo emundauit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis ad ſeruiendum Deo viuenti*, & mox. *Propter quod & Ieſus, vt ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum extra portam paſſus eſt*, & rurſus *Sanguis Ieſu Chriſti emundat nos ab omni peccato*. Nonnũquam ſanguis Chriſti nominibus ablutionis, & aſperſionis notatur, vt videre eſt Apocalypſis primo. *Qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo*, & rurſus cap. 7. *Hi ſunt qui venerunt de tribulatione magna, & lauerunt ſtolas ſuas, & dealbauerunt eas in ſanguine agni*. Ad hæc quia graues in Deo, & homine inimicitias non ſolũ extinxit ſanguis Chriſti, ſed etiam ad amicitiam, conſuetudinemq. quodammodo, ſi ita loqui fas eſt, vtrũq. traduxit, ac Deum, quem meritiſſimè propter ſcelera noſtra infenſum habebamus, propitium nobis effecit, idcircò propitiantis, atque pacificantis nominibus dicitur Apoſtolo teſte. *Iuſtificati gratis per gratiam ipſius per redemptionem, quæ eſt in Chriſto Ieſu, quem propoſuit Deus propitiatorem per fidem in ſanguine ipſius*. Et ad Coloſſenſes 1. *Quia in ipſo complacuit omnem plenitudinem inhabitare, & per eum reconciliare omnia in ipſum pacificans per ſanguinem crucis eius, ſiue quæ in terris, ſiue quæ in cælis ſunt*. Dictũ ẽt cõperies ſanguinẽ teſtamenti, quo videlicet datur homini ius aſpirãdi ad cœleſtem illã bonis omnibus circumfluentem patriam, vbi reuelata facie Deum beati contemplantur Matthæi 27. *Hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti qui pro vobis, &*

Ad Hebr. 9.

Ad Hebr. 13.

Ioannis 1.

Sanguis ablutionis & aſperſionis.

Sanguis propitiationis.

Ad Romanos 3.

Sanguis teſtamenti.

Digitized by Google

bis, & pro multis effundetur, & ad Hebræos 13. *Deus autem pacis, qui eduxit de mortuis paſtorem magnum ouium in ſanguine teſtamenti æterni Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum aptet vos.* Amplius partæ ab omnibus ſanctis contra Cacodæmonem victoriæ dux dicitur Apocalypſis 12. *Et ipſi vicerunt eum propter ſanguinem Agni, & propter verbum teſtamenti ſui.* Sed quid plura? cum virtute huius ſanguinis tutum iter ad æterna tabernacula patuerit non ipſi ſolum mediatori, verum etiam cæteris omnibus Euangelicæ doctrinæ fidem profitentibus, an non iure merito noua rurſus appellatione ducis, ac comitis ad æternam vitam ſanguis Chriſti donari poteſt? Sic ſcribente Apoſtolo. *Chriſtus per proprium ſanguinem introiuit ſemel in ſancta æterna redemptione inuenta* ad Hebræos nono, & ad Epheſios 2. *Nunc autem in Chriſto Ieſu vos, qui aliquando eratis longe, facti eſtis prope in ſanguine Chriſti.* Dici etiam poteſt ſanguis acquiſitionis; quãdoquidem *Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei, quã acquiſiuit ſanguine ſuo.* Poſſem alias huiuſcemodi ſanguinis Chriſti appellationes recenſere, quibus ſolet ſignificari, verum quia ad has, quas tetigimus, cæteræ reuocari facilè poſsũt, nobis ideo ad alia pergendum eſt.

Sãguis victoria.

Sãguis ducens ad æternam vitam.

Sanguis acquiſitionis.

CAP. II.

De veritate ſanguinis Chriſti.

AC inquirendum, quęnam ſit ſanguinis Chriſti veritas; de quo etſi ita concors ſit omnium catholicorum ſententia, vt nulla ratione citra apertam here-

ſis

ſis labem ambigi poſſit, quin in Mediatore noſtro verus, ac naturalis ſanguis reperiatur; attamen quia non omnes rectum veritatis catholicæ tramitem ſunt ſequuti, idcircò breuiter teſtimonijs diuinarum litterarum eos redarguemus, qui, vt de corporis Chriſti veritate commentitia, & omnino falſa opinati ſunt, ita de eiuſdem Saluatoris ſanguine eà docuerunt, quæ ſalua catholica veritate ſuſtineri nullo modo debent.

Etenim aliqui turpiter aſſerere non dubitarunt, nullam veram humani ſanguinis particulam, ſed adumbratam duntaxat ſanguinis ſimilitudinem in Chriſto domino fuiſſe. Quemadmodum amens Cerdon arbitratus eſt, impiè docens, Aeterni patris filium fictitijs ſolummodo membris inſtructum è cælo in terram deſcendiſſe, vt auctor eſt inter alios Patres Beatus Auguſtinus libro de hęreſibus hæreſi vigeſima prima; cuius errori libenter ſubſcripſit eiuſdẽ Cerdonis diſcipulus Marcion, vti refert Philaſter in eo libro, quem de hæreſibus euulgauit. In eadem hæreſi plures alij prætereà fuerunt; inter quos dux, ac princeps fuit Manichæus callidus mendaciorum parens, & magiſter, qui Diuino verbo non verum corpus ex terrenis quatuor humoribus conflatum, ſed phãtaſticum, & apparens duntaxat habuiſſe docuit. Enimverò licet hoc portentum Valentino plane non arriſerit; haud tamen digniora de humana Saluatoris noſtri natura loquutus eſt. Nam quamuis Chriſto domino concederet verum corpus, nolebat tamen illud eſſe ex terrea mole fabricatum, atque ex puriſſimis Dei genitricis Mariæ ſanguinibus compactum, ſed inſulsè arbitratus eſt, fuiſſe quoddam corpus, quod ſecum ipſe Dei filius de cælo aſportarit, quodq; per viſcera

Hæreſis Cerdonis, Marcionis Manichæi, & aliorum.

Valentini error.

ſcera immaculatæ Virginis, quaſi per fiſtulam traxerit. Ex quibus clarè liquet, hos omnes hæreticos ſibi perſuaſiſſe, Chriſtum dominum non modo omni carne, verum etiam omni humana veri ſanguinis ſubſtantia caruiſſe. Verum has hæreſes perpetua quadam voce cùm diuina ſcriptura, tùm Sancti Patres ad vnum perabſurdas, & à Chriſtiana fide prorſus abhorrentes execrantur. Nam quid ſacris litteris Ioannis primo, & epiſtola eiuſdem ſecunda, Lucæ 24. Prima Petri primo. Ad Hebræos 9. magis contrarium poteſt reperiri, quam non fuiſſe in Chriſto vera, ac naturalia humanæ naturæ membra? Quid ſacris Concilijs Hiſpalenſi ſecundo cap. 13. & Bracharenſi primo cap. 4. atq; Tridentino paſsim incongruentius affirmari poteſt, quàm fictitium fuiſſe Saluatoris noſtri corpus? Quid demùm Sanctis Patribus Irenæo libro aduerſus hęreſes 3. Tertulliano libro de carne Chriſti, Auguſtino epiſtola 146. Theophylacto in Lucam cap. 22., cæteriſq; omnibus adeò oppoſitum fingi poteſt, quam ſingulare pretium, quo homines redempti, ac liberati ſunt à Chriſto tollere, qui excellentiſſimo quodam, & ineffabili modo humanam naturam, eiuſq; etiam minutiſſimas partes intimè ſibi copulauit, vt perfecta, & omnibus numeris abſoluta eſſet humana natura? atqui naturæ perfectio omnes componentes, & ad perfectionem ſpectantes partes ſibi poſtulabat; igitur in Chriſto domino reperiri planè debuerunt non ſolum caro, & oſſa, ſed etiam ſanguis omnium humorum nobiliſſimus, qui vnà cum omnibus alijs partibus perfectam, & abſolutam corporis humani conſtitutionem abſoluit. Hęc argumentatio meo quidem iudicio tam clarè, atq; manifeſtè in Chriſto ſanguinem aſtruit, vt

nihil

Digitized by Google

nihil aliud magis opportunum ad hanc veritatem corroborandam exigi poſſe videatur; niſi fortaſsis affirmare quis vellet, in homine nullum reperiri ſanguinem, quod eſſet ridiculum; quid enim poteſt eſſe tàm clarum, cum humana corpora ſenſibus ipſis intuemur, quàm in illis eſſe fluidam ſubſtantiam calore, & humido præditam, colore rubram, ſapore dulcem, & in omnibus venis, quæ in corporibus ſparguntur, contentam, qua humanæ fabricæ membra alantur? Quòd ſi ſecus eſſet, qua ratione Philoſophorum omnium aſſenſu affirmare potuiſſent medici, humores, inter quos principem dignitatis locum ſanguis obtinet, viuentium corporum eſſe elementa? quo item modo quatuor corporum temperationes dari poſſent; in quibus ſæpè numero prædominatur ſanguis? Vt quid pretereà tot varijs morborum generibus, tamque magnis humana corpora premerentur ægritudinibus, quæ ſicuti ex nimia bili, & pituita, ſic pariter ex nimia ſanguinis copia ſæpiſſimé oriuntur, ſi nullus in humano corpore ſanguis reperitur? profectò qui in hominum corporibus ſanguinem eſſe longiori oratione ſibi vult perſuaderi, curioſius id facit, quam neceſſe eſt.

Sanguinis deſcriptio.

Nam ſi Ariſtoteles vir ſubtilis, & in cauſis rerum naturalium indagandis ſolers ſecundo Phyſicorum eos, qui naturam demonſtrare, rationibusq. comprobare attentaſſent, cenſet eſſe deridendos, cum naturam dari per ſe notum, ſenſibusq. ipſis apertum ſit; an non pari deriſionis vitio laborarent eę rationes, quibus ſanguinem dari pluribus perſuaderetur? cum ſit veritas hæc etiam indoctorum virorum iudicio, certisq. naturæ experimentis comprobata.

CAP.

CAP. III.

De Sanguinis Chriſti natura.

COgnita ſanguinis exiſtentia proximum eſt, vt videamus, quam ſanguis Chriſti naturam obtineat; at quoniam idem eſt de ſanguine Domini, ac de totius humanæ mortalitatis ſanguine negotium, omiſſis antiquorum philoſophorum de ſanguinis natura figmentis, quorum egregius, vt ſolet, oppugnator eſt Ariſtoteles cùm alibi, tùm in libris de anima frequentiſſimè, rem totam in præſenti quæſtione perquirendam docebo; paucos enim memini fuiſſe adhuc, qui veram, perfectamq́ ſanguinis definitionem in mediũ proferre ſoliciti fuerint; quin immó Peripateticorũ corypheus Ariſtoteles, qui longa, & accurata oratione ſæpe numerò de ſanguinis natura philoſophatus eſt libro tertio de hiſtoria animalium cap. ſecundo, & decimonono libri eiuſdem, & ſecundo de partibus animalium cap. tertio, quarto, quinto, & ſexto, & alibi ſæpius, de hoc non curaſſe videtur, nam, & ſi pleraq. de ſanguinis proprietatibus, differentijs, & effectibus ſubtiliter admodum tradiderit, perfectam tamen, omnibusq́. numeris abſolutam ſanguinis definitionem non inuenitur aſſignaſſe.

Quòd ſi obijcias Ariſtotelem huius perfectæ definitionis memorem fuiſſe ſecundo de partibus animalium cap. tertio non procul à fine capitis, vbi de ſanguinis natura loquens ſic habet, *Cum autem omnis alimenti, omnisq́ excrementi conceptaculum aliquod haberi neceſſe ſit, venaq́*

quaſi

Digitized by Google

quaſi vaſa ſint ſanguinis, patet ſanguinem eſſe animalibus ſanguineis vltimum alimentum. Facili negotio obiectioni ſatisfaciam adhunc modum; non inficior vllo pacto hæc eſſe Ariſtotelis verba,& definitionem; ſed quis, etiam ſi minus acuté videat,non videt tamen, eam definitionem inſufficientem, imperfectam, & definitionis nomine indignam eſſe: vulgatum enim apud philoſophos,& apud philoſophorum parentem ipſum Ariſtotelem axioma ſemper fuit, veram definitionem conſtare genere, quo res definita cum cæteris conueniat omnibus eiuſdem naturæ ſubſtantijs, & differentia, qua ab ijſdem diſtinguatur;at,vt de differentia taceam in pręſens,vbi genus, quod in definitionibus eſt præcipuum, in allata definitione reperitur? certè cum nullum aſſignari queat genus vitiatam eam eſſe definitionem pro certo habendum eſt, quemadmodum ſine dubio voluit, & ipſe Ariſtoteles, cuius mens eo loco non fuit perfectam tradere ſanguinis definitionem, ſed magis recenſere munera quædam ſanguinis.

Eſt igitur ſanguis humor nutriens, qui potentia eſt corpus in animalibus ſanguinē habentibus; quā ego definitionem non ex meo duntaxat ſenſu depromo, ſed ex manifeſtis doctrinæ Ariſtotelicæ locis elicio, partim videlicet ex libris de partibus animalium, & partim etiā ex libris de hiſtoria animaliū anteà citatis, in quibus ea,quæ in definitione poſita ſunt, ad ſanguinis naturam pertinere claré docet,eamq; ante nos intellexit,docuitq; Albertus Magnus in libro,qui de hiſtoria animaliū inſcribitur tertio de animalibus cap.quinto tractatus ſecundi in exordio capitis ſic ſcribens. *Sanguis eſt humor nutriens.* *Sanguinis definitio.* *Albertus Magnus.*

qui potentia eſt caro in animalibus ſanguinem habentibus, in quo ſunt duæ qualitates, quæ ſunt calidum, & humidum. Hæc ille. Cuius quidẽ definitionis perfectionem facilè cernere vnuſquiſque poterit, ſi ad eiuſdem particulas mentem attenta cogitatione adijciat.

Incipiamus igitur eo ordine, quo definitio prodijt in medium, *Humor*, Primo loco ſanguis appellatur, quò ſanguini, cæteriſq; alijs tribus humoribus, qui ſic vulgò recenſentur, ſanguis, flaua bilis, ſeu colera rubra, pituita, ſeu phlegma, & nigra bilis, ſeu melancolia, eandem genericam naturam penitus competere intelligamus, cuius particulæ defectu allatam ſuperiùs ex Ariſtotele definitionem tamquam inperfectam reiecimus, quare primum hoc definitionis verbum generis loco poſitum eſt; ſiquidem quatuor prædicta corporis elementa vno, eodemq; humoris nomine appellantur. *Nutriens*, Hoc verbo ſanguis a cæteris tribus humoribus diſtinguitur, & differentiæ vicẽ gerit, ſeu, vt verius dicam, ipſamet differentia eſt, nam à natura ſolus inter quatuor humores inſtitutus eſt ſanguis, vt vltimi alimenti officio fungens, animalia ſanguine pollentia alat, atque nutriat. *Qui potentia eſt caro.* His intelligimus ſanguinem non eſſe viuentem, & principaliorem animalis partem, ſed eum virtute caloris poſt perfectam cibi concoctionem, viuentis, digniorisq; partis formam induere, atque animalibus intimè conſociari, dum in carnem, oſſa, neruos, & huiuſmodi membra conuertitur nutritiuæ facultatis vi, ac potentia, ſuntq; hæc verba meo quidem iudicio, manifeſtior quædam, & clarior verbi præcedentis declaratio, vt mox patebit. *In animalibus ſanguinem habentibus.*

Pleraq;

Digitized by Google

Pleraq; ſiquidem animalia in rerum natura reperiuntur, in quibus, & ſi adſit humor, latè humoris vocem accipiendo, qui, & nutriens, & potentia corpus eſſe videatur, vt in animalibus ſanguine carentibus patet, haud tamèn humor ille dici, nominariuè ſanguis poteſt, qui propriè, & ſtrictè humoris nomen meretur. *In quo ſunt duæ qualitates, quæ ſunt calidum, & humidum.* Hæc ad extremum ponuntur, vt qualitatum diſcrimen, quod inter ſanguinem, alioſq; humores reperitur, innoteſcat; quas autem qualitates flaua bilis, pituita, & nigra bilis ſibi poſcant conſule Galenum, ſi placet in commentarijs in Hippocratem de humoribus, quoniam hæc ab inſtituto, propoſitoq; noſtro aliena ſunt.

CAP. IV.

Nonnullæ allatæ definitionis difficultates.

ET interim, quòd ad præſentem materiam facit, hoc loco in dubium verti poteſt, num ea omnia, quæ in aſsignata ſanguinis definitione recenſuimus, ſanguinis eſſentiam, & naturam intimè, ac intrinſecè tãgant, an verò aliqua minimè neceſſaria, ſeu, vt in ſcholis loquuntur philoſophi, eſſentialia illi admiſceantur. Et ſanè non vereor, quin dubitationi ſatisfaciendo affirmandum ſit, accidentale quidpiam in hac definitione reperiri, ſi enim ſtrictim, & preſsé definitionis verba ſumantur, prima duo tantum verba perfectæ definitionis partes conſtituunt, reliqua verò, vel ad maiorem lucem, & claritatem tantummodò, vel ad ſenſum illorum verborum facilius percipiendum, in definitione recenſeri

duco; quód, vt apertiùs dignoſcatur, exordiar ab ijs verbis; *qui potentia, eſt Caro*, quæ variata duntaxat verborum ſignificatione idem planè ſonant, ac illud verbum. *Nutriens*, Quod in definitione eſſentiale eſſe docuimus; ſi enim ſanguis humor eſt nutriens, proculdubio etiam potentia caro eſt, ſiquidem nutritio non alia ratione fieri poteſt, niſi quia ſanguis, qui pabulum, & totius corporis nutrimentum eſt, per intus ſuſceptionẽ iuxta triplicem longitudinis, latitudinis, & profunditatis dimenſionem, vt dicunt, tranſit in ſubſtantiam animalis, quod augetur, ac nutritur, hoc autem tunc ſolum euenit, cum idem ſanguis, qui proximè ad naturam carnis accedebat, eiq; ſubſtantialiter in identitatem naturę poterat copulari, de factò redacta in actum potentia illi verè vnitur.

Humor bifariam ſumitur.

Circa illa verba, *in animalibus ſanguinem habentibus*. Attende humorem bifariam conſiderari poſſe; primò rigoroſè, & ſtrictè, qua ratione ſumptum in hac ſignificatione humorem nonnulli volunt animalibus tãtum ſanguine fæcundis conuenire poſſe; & rurſus latè poteſt humoris vocabulum ſumi, vt videlicet omnia, quæ humiditatem ſiue cum calore, ſiue cum ſiccitate coniunctam habent, complectitur; quo in ſenſu humoris ſignificatio cuiuſlibet naturæ animalibus non modo ſanguinis expertibus, verum etiam plantis competit, quorum doctorum diſtinctio, ſi veritati conſentanea eſt, ea verba ad definitionis eſſentiam non pertinere clarum erit; ſi in preſſa ſignificatione ſumatur humor, tunc enim verba illa plenior quędam erit explicatio præcedentium verborum, quandoquidem in hac ſignificatione ſumptus humor in animalibus ſanguineis tantum reperitur, atq;

adeò

Digitized by Google

adeò minimè neceſſaria erunt hæc verba, *in animalibus ſanguinem habentibus*; ſecus autem opinandum eſt, ſi in laxiori ſignificatione humor accipiatur; tunc enim erunt verba illa differentia contrahens latè patentem humoris naturam. *In quo ſunt duæ qualitates, quæ ſunt humidum, & calidum*; Si dicta hucuſq; circa hanc definitionem fortè fortuna difficultatibus non carent, certè verba iſta ab omni calumnia abſoluuntur, dum illa non eſſe definitioni intrinſeca aſſerimus, ad cuius dicti manifeſtam fidem confirmandam non alio, quam Ariſtotelico vtar iudicio, qui dum de ſanguinis calore diſputat, eum accidentaliter ad ſanguinis naturam pertinere docuit, ſic ſcribens ſecundo de partibus animalium cap. tertio. *His ita præfinitis, apertum iam eſt ſanguinem quodammodo calidum eſſe, videlicet eo, quale eſt ei ſanguini eſſe, perindè quaſi aquam feruentem nomine vno ſignificemus. At verò ſubiecto, & quod tandem cum ſit ſanguis eſt non calidus eſt, & quodammodo per ſe calidus, quodammodo non per ſe calidus, caliditas enim in eius ratione ineſt, quemadmodum albedo in albi hominis rationem, at eo quo ſanguis per affectionem ſiue paſſionem eſt, non per ſe calidus eſt.* Ex quibus duo colliguntur. Alterum calorem ſanguini non ineſſe per ſe; alterum calorem perinde ſe habere in ſanguine, ac calor in aqua ferueſcente, & albedo in homine ſe habent; at hæc duo ſine controuerſia extrinſecè, & per accidens aquæ, & ſanguini conueniunt.

Sanguis nō per ſe calidus.

DI-

DISPVTATIO SECVNDA.

De nũtrimentali, & vitali ſanguine Chriſti.

CAP. I.

An in Chriſto daretur nutrimentalis ſanguis à vitali ſanguine diſtinctus.

SEd de his, quæ ad propriam ſanguinis definitionem inueſtigandam ſpectabant, quantũ cauſæ noſtræ ſatis eſſe poterat, diximus; nunc de ſanguinis differentia pergamus aliqua explicare; inter quæ illud in primis eſt perſcrutandum, quod magnam habere videtur difficultatem. An in Aſſertore noſtro duplicis naturę ſanguis daretur; quorum vnus vitalis, nutrimentalis alter eſſet, vt aliqui docuerunt; An potius vnius, & eiuſdem eſſentialis perfectionis tota ſanguinis Chriſti copia foret, quamuis in accidentali perfectione idem ſanguis aliquod diſcrimẽ admitteret. Quia igitùr totum diſcrimen, quod in ſanguine aut eſſe, aut fingi poteſt ex duplici ſanguinis facta inter ſe comparatione deſumendum videtur; aut primò ſi exiſtentem in Chriſto ſanguinem ſanguini in cæteris hominibus reperto cõparemus; aut ſecundò, ſi Chriſti Dei, & hominis nonnullas proprij ſanguinis partes diuerſis, alijsq; eiuſdem ſanguinis Chriſti partibus, vel certè aliquam ſanguinis Chriſti particulam alteri ſanguinis portioni opponamus. Primæ comparationis ſenſus eſt, an inter Chriſti ſanguinem ex vna parte, & cæterorum hominum ſanguinem ex altera ſubſtantiale diſcrimen

Propoſita quæſtionis ſenſus.

ſcrimen

ſcrimen deprehendatur. Secundæ diſtinctionis ſenſus eſt; ſit ne inter eiuſdem Chriſti domini varias ſanguinis portiones aliquod diſcrimen, itaut in Vindice noſtro ſanguis à ſanguine eſſentialiter diſtingueretur; in quo poſtremo ſenſu quæſtionis titulus intelligendus eſt, quãdoquidem primus ille, & ex ſe patet, & amplius ex mox dicendis clarior euadet, præcipuè ſi attendamus ſimilẽ, & in ſpetie eandem ſanguinis Chriſti, & cæterorum hominum ſanguinis naturam fuiſſe.

Nonnulli igitur hoc in ſenſu prædictam difficultatem in dubium reuocantes, ſubſtantialem differentiam in ſanguine Chriſti dari putarunt; & duplicem non in Aſſertore tantum, ſed in qualibet vitali aura fruente hominis perſona ſanguinem diſtinxerunt; alterum, quem vitalem appellant, omnibus, quæ ſanguini attribui poſſunt, conſtantem perfectionibus, qui non tantùm ad congruam humani corporis conſtitutionem exigatur; ſed etiam, qui rationali anima, tamquàm propria forma ſecundùm vegetatiui gradus perfectionem viuificetur, quamuis rationalis anima non adeò perfectè ſanguinẽ, ſicuti alia hominis viuentia membra informet; alterum nutrimentalem, vt vocant, cuius ſors, & natura longe á priori ſanguine diſtat: ſiquidem iuxta illorũ opinionem, neq; animam rationalem in ſe habet, neq; perfectus eſt, ſed impurus tantum, atq; imperfectus, quiq; non ſatis pro ſanguinis natura, & dignitate decoctus eſt. Huius autem doctrinę inuentor fuit Cardinalis Caietanus parte tertia, quæſtione quinquageſima quarta articulo ſecundo in reſponſione ad tertium; vbi quærens: an totus ſanguis Chriſti in paſſione effuſus cum eodem reſurrexerit,

Opinio Caietani.

Vitalis ſanguis quid apud Caietanum.

Sanguinis nutrimentalis natura iuxta Caietani placitum.

Caietanus 3 p. q. 54. art. 2.

Digitized by Google

xerit, ſe ſe à difficultatibus expedit hac ſanguinis excogitata diſtinctione, docens ſanguinem nutrimentalem in terris remanſiſſe ſine vlla temeritate ſuſtinendum eſſe probabiliter. *Nihil prohibet in Chriſto fuiſſe paſsionis tempore ſanguinem nutrimentalem, qui non eſt in reſurrectione aſſumptus, quoniam non eſt maior ratio, quarè tunc non fuerit in Chriſto ſanguis nutrimentalis, & aliàs fuerit, & rurſus quare in ipſo tunc non, & in alijs hominibus ætatis ſuæ ſic, & rurſus quarè tunc patiendo non, & ſi non fuiſſet tunc paſſus, fateremur in eo ſanguinem nutrimentalem. Si autem in Chriſto tunc fuit nutrimentalis ſanguis, conſtat, quod tunc effuſus fuit, cum natura meliorem* (cũ videlicet qui pars corporis, & anima rationali prẹditus eſt) *quantum potuerit in finem reſeruarit.* Sic Caietanus, qui etiam in fine eiuſdem quæſtionis eandem ſanguinis diſtinctionem clariùs docet in hæc verba. *Certum eſt, & abſq; hæſitatione qualibet conſtat Chriſti ſanguinem nutrimentalem, qui dicitur in terra inueniri, etiam ſi in paſsione effuſus ſit, non eſſe vnitum verbo Dei perſonaliter, quoniàm numquàm fuit actu pars ſanguinis, qui eſt de veritate humanæ naturæ.* Ex quibus poſtremis verbis, & dari ſanguinem nutrimentalem diſtinctum à vitali ſanguine, & à ſanguine illo, qui ad humanæ naturæ integritatem, & veritatem pertinet, in Caietani ſententia concedendum eſſe apparet, & quamuis nullibi apertiùs, quàm præſenti loco hãc doctrinam de ſanguinis diſcrimine tradiderit, tamen eidem innixus fundamento ſimilia tractauit prima parte quæſtione centeſima decima nona articulo primo ad tertium, & tertia parte quæſtione quinta articulo ſecundo.

CAP.

Digitized by Google

CAP. II.

Opinionis Caietani Rationes.

QVæ autèm fuerint rationes, quibus in hanc ſententiam ductus eſt Caietanns, ex his, quæ prima parte quæſtione 119. articulo 1. & 3. parte quæſt. 5. articulo 2. & eiuſdem tertiæ partis quæſtione quinquageſima quarta articulo 2. cognoſcere licet; Nam principiò cum pleraq; in S. Thomæ ſcriptis Caietano meditanti occurriſſent, in quibus Sanctus Thomas non vnam, & eandem ſemper de ſanguinis natura opinionem ſequutus videbatur eſſet nec ne ſanguis vera pars corporis, viuens, an ſecus, propterea vt ab ijs anguſtijs, in quas non modo Diui Thomæ doctrina, verùm etiam animus proprius redigebatur, liber eſſet Caietanus hanc ſanguinis diſtinctionem adinuenit, quæ ex nōnullis Sancti Thomæ locis colligi poſſe videtur; nàm tertia parte quæſtione quinquageſima quartà articulò ſecundò in reſponſione ad tertium, ſanguinem ad humanæ naturæ veritatem pertinere putat Sanctus Doctor, & quarto ſententiarū diſtinctione 44. quæſt. prima artic. 2. quæſtiuncula 3. & viuere ſanguinem, & veram corporis viuentis partem eſſe docet; cuius tamen rei oppoſitum, quaſi quodammodo traditæ citatis locis doctrinæ immemor nō obſcurè inſinuat tertia parte quæſt. 5. quo in loco ſanguinis naturam conſiderans, *& adeo* inquit, *non debuit corpus Chriſti formari de carne, uel oſsibus Virginis, ſed de ſanguine, qui nondum eſt actu pars, ſed eſt potentia tantùm ut dicitur in libro de generatione animalium, & ideò dicitur carnem de Virgine ſumpſiſſe, non quòd materia corporis eius fuerit actu caro, ſed ſanguis, qui* eſt potentia caro; &

Caietani opinionis primum fundamentum.

S. Thomas 3. p. q. 5.

Digitized by Google

prima parte quæſtione centeſima decima nona articulo primo ad tertium in eandem ſententiam hæc docet, *Sed humidum nutrimentale eſt, quod nondum peruenit ad ſuſcipiendam perfectè naturam ſpetiei, ſed eſt in via ad hoc, ſicut eſt ſanguis, & alia huiuſmodi.* Huius præterea diſtinctionis ductu nullo negotio oſtendere ſe poſſe putauit Caietanus rationem neceſſitatis, cùr reſurgenti Chriſto opus fuerit ſanguine, qui tamen, ſi ex omni parte tantùm nutrimentalis fuiſſet, nequaquàm requirebatur, propterea quòd Chriſti domini corpus nullo egebat alimento ob impaſſibilitatis donum, quo decorabatur poſt glorioſiſſimam à mortuis reſurrectionem, nàm etſi in corpore immortali Vindicis noſtri non requireretur nutrimentalis ſanguis ob aſsignatam rationem, perfectus tamen, animaq; rationali informatus, qui humanæ Chriſti naturæ pars, & complementum erat, in Chriſto eſſe omnino debuit. Qua etiam diſtinctione facilè oſtendit Caietanus, quí fieri poſſit, vt aliqua ſanguinis Chriſti particula in terris conſeruari, & quo itidem modo totum ſudoris ſanguinei negotium poſſet explicari; ea enim in huius doctoris mente præualuerat opinio, vt nullam veri, ac perfecti ſanguinis Chriſti neq; in horto, neq; in toto terrarum orbe relictam eſſe partem iudicaret, certiſſimũq; arbitraretur; cum quo tamen ex alia parte aliquas, & ſanguinis in horto, & in paſsione effuſi in terris partes putabat conſeruari; quæ tamen duo, vt patet non niſi præſuppoſita ſanguinis nutrimentalis á vitali diſtinctione ſtare poterant. Et tandem quod fuit potiſſimum huius opinionis fundamentum, hęc ſanguinis diſtinctio ex doctoris angelici principijs euidenter eruitur quodlibeto

Secundum firmamentum.

Tertium fundamentum.

Vltimum, & potiſſimum.

quinto

Digitized by Google

quinto quæſtione tertia articulo quinto corpore. Cuius verba ad maiorem huiuſce rei claritatem libet hoc loco recenſere. Sic autem habent. *In reſurrectione tàm Chriſti, quàm noſtra totum, quod fuit de ueritate humanæ naturæ reparabitur, non autem illa, quæ de ueritate humana natura non fuerũt; & quamuis circa ea, quæ ſunt de veritate humanæ naturæ, ſit diuerſa diuerſorum opinio, ſecundùm quamlibet tamen non totus ſanguis nutrimentalis, ideſt, qui ex cibis generatur, pertinet ad veritatem humanæ naturæ, cũ ergo Chriſtus comederet, &c. nihil prohibet in eo fuiſſe aliquem ſanguinem nutrimentalem, qui ad veritatem humanæ naturæ non pertineret.* & poſt, *ſed quia ſpecialiter fit quæſtio de ſanguine in paſsione effuſo pro redemptione humani generis, de hoc videtur magis dicendum, quod totus in reſurrectione ad corpus redierit.* Hactenus Angelicus doctor, qui ſanguinem nutrimentalem à ſanguine in paſſione effuſo non alia ratione diſtinguit; niſi quia ſecundus ad veritatem humanæ naturæ, non autem primus pertineat, à cuius opinione, & ſenſu, ne latum quidem vnguem diſcrepare videtur Cardinalis Caietani ſententia. *S. Thom. quodlib. 5. q. 3. ar. 5.*

CAP. III.

Caietani opinio refellitur.

VErùm enim verò, ſi quid ego de hac opinione ſentiam, liberè fateri poſſum, arbitror iſtud Caietani placitum in ſuis quodammodò marceſcere, ac deficere fundamentis; & in primo quidèm ruit fundamento, (nam, vt in præſens nihil de eorum reſponſione dicam, qui vti varia varijs in locis docuiſſe, & contrarijs *Vt quidam malè opinionem S. Thomæ interpretētur*

adhæſiſſe ſententijs Sanctum Thomam concedere non
verentur; ità ſimilitèr in hac materia idem feciſſe affir-
mant; ſiquidem ſolutionem hanc ſine dubio tanto viro
indignam arbitror, qui, vti fideliſſimus illius interpres
Ioannes Capreolus aſſerit, eandem incommutabilem
viam ſecutus eſt non in citatis tantummodò locis, ſed in
compluribus etiam alijs, qui in contrarium adduci poſ-
ſent, vt latius infra ſuo loco oſtendam, dum de ſenſu
doctoris angelici ſermo erit ex profeſſo;) ruit inquam
Caietani opinio refellitur.
in primo fundamẽto, quoniàm ſanguis nõ in actu ſed in
propinqua tantùm potentia animã rationalem habet;
qua eadẽ reſponſione dictũ quartò ſententiarũ diſtinct.
44. interpretandum, & explicandum eſt, dùm vitam vi-
uere, & hominis forma nobilitari ſãguinẽ videtur aſſere-
re S. Thomas. Niſi malueris dicere ſanguinẽ anima infor
mari intelligi poſſe bifariã, aut formaliter, aut effectiuè,
& in ſecundo nõ autẽ in primo ſenſu Angelicum docto-
Bifariam ſanguinem anima rationali informari contingit.
rẽ loqui dicas, cum viuere ſanguinẽ, & anima rationali
viuificari docet, quod videtur veriſſimum, quoniàm ſan-
guis ab anima rationali vi, & virtute vegetatiui gra-
dus eſſe ſuum habet. Nec ſubſiſtit in ſecundo, & tertio
fundamento Caietani ſententia; quid enim neceſſitatis
eſt ſanguinem nutrimentalem his duabus de cauſis fin-
gere, cum verum, perfectumq; Chriſti ſanguinem in ter-
ris remanſiſſe teſtentur inſignes doctrina, & pietate viri?
quarè licèt demus Caietano in humanis corporibus cæ-
leſti gloria donatis ad illa enutrienda non exigi ſangui-
Cur in beatorum corporibus futurus ſit ſanguis.
nẽ, nihil tamẽ nobis officit iſtud memorẽ enim velim Ca-
ietanum, ſanguinem procreatum eſſe non ad nunc ſo-
lummodò finem, ſed etiam ad plures alios, nimirum ad
hu-

Digitized by Google

humanæ naturæ oſtenſionem, ad venas replendas, & ad diſcriminandos, delineandosq́; in illis fælicibus mẽbris varias colores, quæ omnia in reſurgentibus ad vitã æternam corporibus ad plenam, & conſummatam ſuitatus perfectionem, neceſſaria ſunt. Tandem in præcipuo labitur manifeſtè, & in ſanguinis vitalis, & nutrimẽtalis allata diſtinctione errauit Caietanus; neque enim illa diſtinctio eſt ſecundùm veram partium ſanguinis diuerſitatẽ, quaſi verò alia ſit ſanguinis nutrimẽtalis materia, & forma, à materia, & forma itidẽ vitalis ſãguinis vere diſtincta, ſed eſt eiuſdẽ ſãguinis, diuerſo, varioq́; modo cõſiderati rõnis ratiocinatę, vt vocãt, formalis diſtinctio.

Ad cuius rei faciliorẽ intellectũ noſce oportet, vnius, eiuſdẽq́; ſanguinis partes, manusq́; propriũ eſſe, vt, & alimentum corporis, & ſpiritus vitalis materia, & ſedes exiſtat; quæ duæ ſanguinis proprietates effecerant, vt ſæpè numerò à doctoribus, (ſicuti in præſentia à S. Thoma obſeruatum eſt quodlibeto quinto,) idẽ planè ſanguis, quatenùs nutrit, nutrimentalis, quatenùs verò materia, & ſedes eſt vitalis ſpiritus, vitalis appellaretur, ſũpta ab effectibus ſanguinis appellatione, cũ tñ vnius duntaxat naturę ſãguis ſit in pfectione ſubſtãtiali, quamuis in accidẽtali diſcrimẽ aliq̃ in ſãguine adinuenire facillimũ ſit.

Vitalis, & nutrimentalis ſanguinis nomen vnde ortum.

Quòd ſi hęc reſponſio diui Thomę auctoritati ex quodlibeto ductæ penitus nõ ſatisfacit ob tactam in oppoſito argumento rationem aliud accipe reſponſum; ſanguinis videlicet nutrimentalis vocabulo non intellexiſſe doctorem Angelicum, aliquam ſanguinis ſpetiem à ſanguine vitali vere diſtinctam, quæ nulla eſſe poteſt, ſed intellexiſſe ſuperfluum, & ſuperabundantẽ Chriſti ſanguinẽ, qui ab id impertinẽs veritati humanæ Chriſti naturæ

Quid ſanguinis nutrimẽtalis vocabulo intelligat S. Thomas.

à Diuo

à Diuo Thoma appellatur, nõ ea ratione, quòd non ſpectaret ad humanam illius naturam, ſicuti quilibet alius ſanguis in Chriſto exiſtens, ſed potius, quia impaſſibilibus Vindicis noſtri membris, immortalisq; corporis gloriæ, quæ minori ſanguinis copia contenta eſt, non erat conueniens, & hæc eſt germana, ſaluo tamen meliori iudicio, loci illius Sancti Thomę explanatio, vt intẽta mentis acie prædictum teſtimonium meditantes cognoſcent.

Addo tandem vniuerſa Caietani fundamenta leuia eſſe, quoniám is, qui Angelicam doctrinam non profiteretur, quales permulti exiſtunt, rem totam paucis expediret, affirmando primum fundamentum ex contrarijs, & inter ſe pugnantibus, ſecundum ex inanibus, tertiũ ex minimè neceſſarijs, quartum, & vltimum ex falſis, & ad libitum fictis principijs proficiſci.

CAP. IV.

Syluestri ſententia de ſubſtantiali ſanguinis Chriſti diſcrimine.

Quid ſanguis abſolutè perfectus, quid nutrimentalis, quid ros, cãbiũ, & gluten

ALij tripartitò ſanguinis naturam diſtingunt, in ſanguinem videlicet ſuo in genere perfectiſſimum, & quem ſolummodò dicunt abſolutè, & ſimpliciter ſanguinem eſſe appellandum: ſecundò in ſanguinem nutrimentalem; & vltimò in rorem, cambium, & gluten, quæ tria ſunt verus, ac naturalis animalium ſanguis, licét non ſanguinis vocabulo, ſed roris cambij, & glutinis nominibus dicatur, ratione diuerſarum, quibus ſanguis eſt obnoxius, traſmutationum. Primus is eſt, qui perfectiſſimo modo naturæ poſſibili ſanguinis formam, &

mate-

materiam poſsidet, quiq́; ab anima non ordinatur, vt influxu, & via quadam ſit ad recipiendam principalioris membri formam, quamùis à calore neceſſitate infallibili operante, poſſit plerumq́; traſmutari. Secundus ille eſt, qui, etſi formam ſanguinis habeat, tamen in perfectione, & modo eandem participandi, à primo, qui perfectiſsimi ſanguinis forma decoratur, deficit proptereà quòd, dum ex cibis generatur vltimam ſanguinis perfectionem haud poteſt obtinere. Vltimus eſt, qui ſub forma ſanguinis conſtitutus motu quodã naturali ad principaliores animalis partes ordinatur, vt vi traſmutationis membrorum formas acquirat; porrò autèm is, quatenùs in principio traſmutationis exiſtit, ros, vt in medio reperitur, dealbariq́; incipit, cambium, vt deniq́; in fine eſt, gluten dicitur. Triplicem verò hanc ſanguinis varietatem, non inani, ſed prudenti conſilio concedendam eſſe contendunt auctores iſti, ob eam, quam in animalibus paſtu egentibus, intuemur, neceſſitatem, vt enim animal viuat vitam corporalem, animamq; propriã fouere poſſit, primum; ne verò continua caloris operatione arterialis, perfectusq; ſanguis abſumatur, ſecundum, ne tandèm nutrimentales potentiæ, aliaq́. animalis membra corruptionem patiantur, tertium ſanguinẽ adinuenit ſolers, & rerum omnium parens natura.

Si huius doctrinæ auctorem ex me ſciſciteris, tibi adducã Syluestrum de Prierio in Aurea Roſa, tractatu tertio quæſtionum Euangelicarum, quæſtione trigeſima prima, vbi hanc eandem, quam retulimus doctrinam, habet, de qua qui ſenſus, quæue ſit Syluestri cogitatio non alienum ab hoc loco dubium oritur. Nam Franciſcus

Aurea Roſa trac. 3. q. Euang. q. 31.

Suarez

Opinio Suarez de mẽte Syluestri.

Suarez vir non mediocritèr in hiſce ſcientijs verſatus tomo primo diſputationum in tertiam partẽ Diui Thomæ quæſtione quinta diſputatione decima tertia ſection ſexta non modo affinem, & ſimilem, ſed eandem eſſe Caietani, & Sylueſtri de nutrimentali, & vitali ſanguine opinionem arbitratur, quod ipſum Suarez antiquior Bartholomæus Medina tertia parte quæſtione quinta articulo ſecundo voluit, in quorum opinionem pedibus iuit Petrus de Cabrera Cordubenſis in eundem Sancti Thomæ locum.

Vera explicatio ſentẽtia Syluestri.

Verùm mea quidèm ſententia aliter ſe res habet, nec veſtigijs Caietani inſiſtit Sylueſter, ſed alio, diuerſoq; tramite à Caietani via recedit. Ille enim, vt vidimus, viuere perfectum ſanguinem, nequaquàm verò nutrimentalem, ſed diuerſis vtrumq; conſtare formis arbitratur. Hic autem eandem penitus formam cùm vitalem, tùm nutrimentalem ſanguinem habere docet perpetuó quęſtione trigeſima quæſtiuncula quarta, & clarius quæſtione trigeſima prima, quamuis fateatur in perfectione accidentali, iuxta perfectiorem, imperfectioremq; eandem formam habendi modum, ſanguinem nutrimentalem diſtingui à vitali ſanguine. Prætereá tantùm abeſt vt in Sylueſtri via ſanguis nutrimentalis à vitali in forma diſtinguatur, quin potius diſcerni haud facile, ſit quid de animatione ſanguinis opinetur Sylueſter, an viuat ſcilicèt nec ne, vtramq; enim negantem, & affirmantem ſententiam defendi poſſe docet quæſtiuncula quarta. Adhęc cùm tripartitam facit idem auctor ſanguinis naturam, nullam verã inter naturas illas admittit diſtinctionem, cuius tamen rei oppoſitum approbauit Caietanus,

tanus,

ranus, ſed totam ſanguinis, qui vnus eſt, materiam in ſuis partibus, quæ varijs muneribus iuxtà illarum perfectionem deſeruire poſſunt, conſiderat, ſicq; citato loco ratiocinatur. *Vnde ſanguis quo ad ſuam totalitatem habet formam ſtabilitam*,& paucis interiectis. *De ſanguine igitur* inquit *poſſumus loqui tripliciter, primò loquendo de ipſo totali ſanguine gratia partium ſuarum, quæ non ſunt in via ad perfectius habendam naturam ſanguinis, nec in via recedendi à forma ſanguinis, & tendendi ad formam principalium membrorum, ſed ſunt ſtabilitæ ſub forma ſanguinis nullam penitus habentes alterationem intentam ab anima promouente ad perfectiorem formam, quod dico propter eam, quæ eſt à naturali calore; & ſecundò loquendo quoad partes, quæ ſunt in generari ex cibis, ità quòd nondùm attigerunt ad perfectè habendam formam ſanguinis, & ſic dicitur ſanguis nutrimentalis; & tertiò loquendo de eo, quoad partes, quæ ſunt in motu à forma ſanguinis ad formam principaliorum membrorum, & ſic dicitur ros &c.* Ex quibus ſic mihi videor poſſe argumentari; ſecundus ſanguis á primo, & tertius à ſecundo diſtinguuntur tantùm iuxtà rationem perfectiùs, & minus perfectè eandem penitus formam participandi, atquí primus eſt ſanguis vitalis, ſecundus, & tertius nutrimentalis, ergo clarè ſequitur eandem eſſe vtriuſq; ſanguinis formam eſſentialitèr, quamuis in modo participandi vitalis perfectius, quàm nutrimentalis formam ſanguinis habeat, primus namq; ſanguis ſtabili quodammodò, ſecundus autem, & tertius in fluxu, & via formam poſsidet. Tandèm clarum eſt Syluestrum nullam veram formarum in ſanguine agnoſcere diſtinctionem, ex ijs, quæ profert in medium,

D dùm

dùm problematicam de ſanguinis vita diſputationem habet, varia Sancti Thomæ dicta explicans loco citato quæſtiunculæ quartæ. Et hæc hactenùs de proprio opinionis Syluestri ſenſu.

CAP. V.

Non eſſe approbandam Syluestri opinionem.

Auctoris de opinione Sylueſtri iudicium.

NAm de veritate ſententiæ ſic meo quidem iudicio videtur ſtatuendũ. Quamuis ſanguinis partes aliæ in accidentali perfectione alijs eiuſdem ſanguinis partibus præcellant; non tamen datur in ſanguine ſimpliciter dicto ſtabilita forma, quæ intentis etiam ab anima alterationibus non ſit obnoxia; aſſertionis prior pars, quæ & Sylueſtro arridet, & nulli aduerſatur, clara eſt, & magis mox in ſubijcienda à nobis ſententia declarabitur; poſterior autem Sylueſtro contraria ſuadetur ad hominem.

Principiò hic auctor nullam ſuffragantem rationem, aut ſuę opitulantem opinioni auctoritatem reddit, ſicuti profectò reddere nullo modo poteſt, ac proindè gratis, & ſine vllo fundamento ſuam hanc perſuadere ſtudet ſententiam. Præterea eo duntaxat fine ſtabilitã in ſanguine formam adinuenit, quò in terris nutrimentalem, non verò vitalem ſanguinem remanſiſſe catholicæ fidei principijs non repugnare oſtenderet, vt patet ex quæſtione trigeſima prima; quòd tamen fruſtra commentatus eſt, quandoquidem, vt infrà ſuo loco oſtendam, concedi ſine temeritate poteſt, vitalem ſanguinem nobis diuinitus in terris reſeruatum religioſè coli, quòd

ma-

maximè concedere Syluester abhorret; quæ omnia pariter non nihil militant contra Petrum de Cabrera, qui citato loco, etſi vitalem, & nutrimentalem ſanguinem velit eſſe eiuſdem ſpeciei, tamen falsò arbitratur, primum, quem arterialem appellat, eſſe de integritate naturæ, & ſine eo viuere non poſſe hominem, ſecundum autem ſuperfluum eſſe, ad naturę perfectionem non pertinere, & ſine illius adminiculo vitali aura frui poſſe hominem. Nam eſto, verum ſit, aliquem eſſe ſanguinem, qui nõ requiratur, vt vitam viuat animal, hacq; ratione ſuperfluus dici poſſit, falsũ nihilominus eſt, nutrimentalẽ ſanguinem ex toto ſuo genere ſuperuacaneũ eſſe, neq; naturæ integritatẽ iuuare; ſiquidem, vt poſteà dicemus, vniuerſus animalium ſanguis ſolummodò nutrimentalis verè eſt, quamuis ratione diuerſarum operationum nonnumquam vitalis, interdum verò nutrimentalis ſanguis intercedente tãtum inter ſanguines illos rationis ratiocinatæ differentia appelletur.

CAP. VI.

Vera, & tutior de hac difficultate ſententia.

Contrariam igitur Caietano, & ex parte etiam Syluestro ſententiam equidem non modo probabiliorẽ iudico, verùm etiam longè veriorem, & certiſſimam arbitror, quæ fuit omnium ſapientiſſimorum doctorum conſenſu probata opinio; Ariſtotelis de partibus, & de hiſtoria animalium pluribus in locis, Sancti Thomæ, vt opinor, tertia parte quæſtione trigeſimaprima articulo quinto ad primũ, & alibi ſæpe, Diui Bonauenturæ quar- *Mens auctoris.*

to diſtinctione quadrageſima quarta, articulo primo, quæſtione prima ad ſecundum, Durandi quarto diſtinctione decima queſtione ſecunda articulo tertio ad quartum, Alenſis in ſumma; Gabrielis in ſupplemento diſtinctione quadrageſima quarta, quæſtione prima dubio ſexto; Scoti, Ricardi, Bartholomæi Medinæ, & cum Galeno libro quarto de vſu partium communiter omnis Medicorum cætus, quibus omnibus, ſi poſt Caietani ętatem datum foret viuere, inſolens videretur, inuentam huiuſcemodi nimis ſubtilitèr in ſanguine differentiam aſſignare, cum totum animalis ſanguinem, quidquid ſit de maiori, & minori inter partes ſanguinis aſſignabili perfectione, vna, & eadem forma conſtare, certiſsimum videatur.

Verioris ſententia præſidia. Prima ratio.

Porrò autem noſtrę huic opinioni non inualidæ fauent rationes, vidimus enim in primis quæſtione tertia huius libri verum, eſſentialemque ſanguinem eſſe humorem nutrimentalem; at ſi nutriens humor ſanguis eſt, quo iure nutrimentalem à vitali ſanguine diſtinguit ſanguinem Caietanus? certe ſi quid vſpiam ſanguinis in tota rerum vniuerſitate reperitur, illud profectò viuentis alimentum fit, neceſſe eſt; quòd ſi nutrimentum; dubiò procul in illius, qui alitur ſubſtantiam, corporeamque materiam poterit commutari; at ſi totus huic obnoxius eſt commutationi, cur alterum ſanguinem vitalem putat Caietanus? cum inter eiuſdem rationis, & eiuſdem formæ res ſubſtantialis conuerſio, qualis eſt nutritio, ſaluari nequeat? Siq; præterea ex ſanguine conſurgit nutritio, quorſùm Syluester fixam, & ſtabilem adeò in ſanguine formam

poſuit,

Digitized by Google

poſuit, vt huiuſmodi ſanguis nequeat eſſe alterationi obnoxius?, enim veró ſi ſanguis vltimum eſt viuentis alimentum, cùm iſtud vi continuæ, ac perpetuæ alterationis naturæ aliti ſubſtantiali nodo vniatur; an non incaſſum perfecti ſanguinis formam ſtabilitam admiſit Sylueſter?. Ampliùs ex opinione Caietani ſequitur ſanguinem cum carne magis conuenire, & ſanguini carnem ſimiliorem eſſe, quam ſimilis ſit ſanguini vitali nutrimentalis ſanguis; in omnibus namq; præcipua ſimilitudinis, & conuenientiæ ratio forma eſt, quæ cum vna, & eadem ſit carnis, & ſanguinis vitalis, ſecus verò accidat nutrimentali, atque vitali ſanguini, qui duabus pollent diſtinctis, atq; diuerſis formis, maior vtiq; erit etiam inter carnem, & ſanguinem vitalem ſimilitudo, quam ea, quæ eſt inter ſanguinem nutrimentalem, & vitalem affinitas; quod vtrumq; etſi fortaſſis concedere vellet Caietanus, neutrum tamen iure merito admitti debet, cum iſtud abſurdi labem non poſſit effugere, vt communis eſſe videtur omnium ſenſus, qui ſanguini humano nullo diſcrimine, communia munera, ſimiles operationes, & maximam ſuarum partium inter ſe ſimilitudinem attribuunt. Amplius ſubſtantialis differentiæ ratio in ſanguine aſsignata in aliquod quatuor cauſarum genus referri debet; vel ergo in efficientem cauſam, vel in materialem, vel in formalem, vel in finalem reducatur opus eſt, quandoquidem nullum aliud cauſarum genus relinquitur, atquí non poteſt referri in primum, ſiquidẽ tẽperatus vitalis calor, qui eſt ſanguinis cauſa efficiens, eiuſdẽ planè eſt rationis; neq. in ſecundũ, quoniã eiuſdem naturæ cibi videntur eſſe eiuſdem perfecti tempera-

Secunda ratio.

Tertia ratio.

pera-

peramenti; neq; in tertium, illud eſt enim ſufficiens ciborum concoctio, quæ vna exiſtit, neq; tandem in quartum, quod eſt verum, & proprium animalis nutrimentum; conſequens ſit igitur falſam eſſe huiuſcemodi eſſentialem ſanguinis differentiam.

Quorundã reſponſio.

Sed video contrariæ opinionis auctores ad argumentum reſpondere poſſe, rationem ſubſtantialis differentiæ ex formali ſanguinis cauſa aſſignando: hæc enim vel vna eſt, qua permotus Caietanus ſanguinem nutrimentalem, vt potè crudum, minimeq; ſufficienter decoctũ, à vitali ſanguine, qui perfectioris eſt naturę, velit eſſe ſeiunctum. Sed reſponſum iſtud nullam nobis innectit difficultatem, ſed facilem potius admittit ſolutionem.

Difficultatis explicatio.

Pro qua aduertendum non quamlibet in accidẽtibus diſparitatem, & variam qualitatum vnionem ſufficientẽ cauſam eſſe, qua naturæ, ſeu materiæ illis affectæ accidentibus, in formis ſuis veram, & eſſentialem diſtinctionẽ ſortiantur, vt meteorologicas ſcientias pertractantes philoſophi aſſerunt de aqua, & vaporibus, de niue, glacie, & gelu in ordine ad aquam conſideratis; nam apud illos in confeſſo eſt, vapores, niuem, glaciem, gelu, & ſic deinceps eſſentialiter aquam eſſe, quamuis, vt ſenſibus ipſis paret, alia ſit, & diuerſa quodammodo vaporis, glaciei &c. ſors, & conditio à ſtatu naturalis aquę; vapor enim vi ſolis in ſublime attractus in aeris regione leuium rerum naturam imitatus continetur, hucq; & illuc ventorum flatibus facile defertur, nix verò, glacies, & gelu denſatis inter ſe aquę partibus ſolidioris cuiuſdã ſunt naturæ, quæ frigore concreta, & difficilius à contrario patitur, & in ſuo robore perſiſtens aquarum oblita

Quamuis mutatio in accidentibus formã rerum immutare nõ poteſt.

condi-

conditione ſiſtit, nec defluit; quod pari modo de ſanguine philoſophantes in ſubiecta materia aſſerimus; non enim cuiuslibet ſanguinis particulę cruditas in ſanguine poteſt ſubſtantialem operari diſtinctionem, ſicuti in re non abſimili de vaporibus, & aqua pari modo probauimus. Tandem fruſtra adinuentam eſſe ſanguinis huiuſmodi ſubſtantialem differentiam, illud certo mihi eſt indicio, quòd non modo rationibus probari, ſed ne quidem ex ſigno, notauè aliqua exteriori diſcerni poſsit tale diſcrimen; nã ſi extrinſeca ſanguinis accidentia intueamur, Ila vnius, & eiuſdem rationis eſſe ſanguinem clamant, quippe totus in arterijs, & venis continetur, colore ſimili afficitur totus, in vaſculis ſuis totus ſibi inuicem adhæret, & vltimò ad quem finem cuiuſuis ſanguinis minutiſſima pars valet, ad eundem totus deſeruire poteſt. *Vltima ratio.*

At dices; hæc vltima argumẽtatio ad opinionis noſtræ oppugnationem potius, quàm ad defenſionem arma ſubminiſtrat; nam diuerſi coloris eſſe ſanguinem non tantum perſuadent ea, quæ Syluester quæſtione citata habet, in qua rorem, cambium, & gluten, quæ proculdubio á colore ſanguinis abſolutè dicti variant, verum eſſe fanguinem docet, ſed etiam ea, quæ Ariſtoteles de hiſtoria, & partibus animalinm, & cum Galeno de vſu partium omnes medici tradunt, qui omnes diſtinctis coloribus ornatum ſanguinem, puta flauo, rubro, nigro, & ſic deinceps inueniri teſtantur; ergò ſi ex vnitate coloris, vt arguimus nos, formæ ſubſtantialis vnitas colligẽda eſt, ita pariter ex aduerſo ex multiplici ſanguinis colore formarum multitudinem colligemus, ſicq; non

duplex

duplex forma ſolùm, ſed multiplex etiam in Chriſti ſanguine forma ſubſtantialis erit collocanda. Verùm facilis eſt reſponſio, nam præterquam quòd præſenti difficultati applicari poſſunt, & debent, quæ paulo ante de accidentali ſanguinis varietate in medium protulimus, dicendum eſt, rationem vltimam nõ de colore ſanguinis per accidens, ſed ſolummodó per ſe, vt loquuntur, conſiderato, intelligendam eſſe, qui vnus eſt, quiq; ſi ſuæ relinquatur naturę, rubeus eſt; quòd ſi forte fortuna ſanguis alium, vel oppoſitum inueniatur habere colorem, id per accidens eueniet, vt fieri cõſueuit in ijs, qui aduerſa vtuntur valitudine, quorum ſanguis prauæ qualitatis, & malæ humanæ diſpoſitionis nocumento plerumq; ob variam humorum mixtionem flaueſcit, & à proprio colore degenerans in alios conuertitur valdé diſſimiles colores, quo in ſenſu Ariſtotelis, & medicorum verba ſumenda ſunt, dum varijs affici coloribus ſanguinẽ dixere.

Sanguinis color.

Cur varios colores sãguis nonnunquam habeat.

DISPVTATIO TERTIA.

An ſanguis Chriſti inter humanæ eiuſdem naturæ partes ſit conſtituendus.

CAP. I.

De prævijs quibuſdam rebus ad ſenſum quæſtionis explicandũ.

QVod nos in pręſentia ſub aſſignato quæſtionis titulo inueſtigamus, alij alijs verbis expreſſerunt. An nimirum ſanguis ad humanę Chriſti naturæ veritatem pertineat; vel an ſanguis ſit de veritate humanę naturæ, & quamuis nõ me fugiat,

multum

multum diſcriminis quoſdam poſuiſſe inter pertinere ad veritatem naturæ, & eſſe de veritate humanæ naturæ; propterea quòd primum illud ſignificet non modo integrales partes, verùm etiam ea omnia, quæ naturæ accidere poſſunt, velut effectus conſequentes, cuiuſmodi ſunt inclinationes, affectiones, operationes &c., vel vt cauſę naturam antecedentes, & id omne, quod naturalē aliquem, & neceſſarium ordinem ad naturam habet. Secundum verò dicat ea duntaxat, quæ naturæ eſſentialia, & intrinſeca ſunt, vti in rebus corporeis, materia, & forma. Nos tamen poſthabito quouis diſcrimine pro eodem vſurpamus hęc tria; ſanguis eſt pars humanę Chriſti naturæ; ſanguis pertinet ad veritatem humanæ naturæ; & tandem ſanguis eſt de veritate humanæ naturæ; placet enim maioris claritatis cauſa in eodem ſenſu illa ſumere, quemadmodum fecit Diuus Bonauentura quarto ſententiarū, diſtinctione quadrageſima quarta, relicta ſemper ſuę probabilitati ſententia eorum, qui diſcrimen inter illa admittere conſueuerunt.

Verùm quia nomen partis latiſsimè ſumptum plura ſinu ſuo continet, de quibus non temerè in dubium verti poteſt, num ſanguis ſit pars illorum, ideò ęquum eſt videamus primò, quibus modis nomen partis ſoleat vſurpari; tùm proximè humanæ Chriſti naturę varias partes perpendamus, & ad extremùm inueſtigemus, quę, & qualis pars eorum ſit ſanguis, an certè á partibus naturę humanæ Chriſti excludatur.

Eſt igitur ante alia aduertendum nomine partis tria intelligi poſſe. Principiò id omne, quod hominem, quoquomodo integrat, & complet, in qua ſignificatione

Nomine partis tria intelligi poſſunt.

E partis

partis includuntur ea omnia, quæ ſiue ad veram corporis compoſitionem, ſiuè ad ornatum tantùm, ſiuè quauis alia ratione ad hominem pertinent, in quo ſenſu intelligenda eſt Galeni definitio partis libro de elementis. Secundò appellatione partis intelliguntur ea omnia, quæ ad verum hominis complementum ſtrictim ſumptũ deſeruiunt, quales ſunt etherogeneæ viuentis hominis partes, ad operationes vitales exercendas maximè neceſſariæ, & in hac exacta partis ſignificatione, à parte hominis excluditur id omne, quod vitæ expers eſt. Tertiò tandem partis vocabulo intelligi poteſt id, quod ad humanum quidem complementum facit, non tamen ita latè, vt in prima ſignificatione, neq; ita ſtrictè, vt in ſecunda, ſed media quadam via, vt nimirum perfectam totius corporis conſtitutionem ingreditur, & ad ornatũ pariter deſeruire poteſt, quamuis omni vitali ſpiritu priuetur, qua in ſignificatione ſanguinem veram eſſe corporis Chriſti partem arbitramur.

Partes humanæ naturæ variæ.

Aduertendum vlterius eſt, multiplices eſſe humanæ Chriſti naturæ partes, nam aliæ eſſentiales ſunt, aliæ integrales [ſic enim in ſcholis loquuntur philoſophi]. Integrales rurſus aliæ etherogeneæ ſunt, aliæ omogeneæ, ſeu ſimilares, hæ ab Ariſtotele primo de hiſtoria animalium capite primo ſimplices, & incompoſitæ appellantur [non quidem eo ſenſu, quaſi materia, & forma non conſtent] ſed quia in comparatione ad etherogeneas, ſimplices eſſe videntur; definiuntur autem ſic; omogeneæ partes illæ ſunt, quæ in particulas ſibi ſimiles diuiduntur, vti ſanguis in ſanguinem, os in os &c. Illæ autem, quæ & compoſitæ dicuntur, ſunt, quæ in partes diſsimilis

Omogeneæ partes cur ſimplices ab Ariſtotele dicantur.

Omogeneæ partis definitio.

diſsimilis naturæ, ſpecieq; differentes diſtingui poſſunt, quemadmodum brachium in os, carnem, ſanguinem, & ſic deinceps partitur. Præterea aliæ ſunt humanæ naturę partes, quæ vt decor, & vt debitum perfectionis naturalis ornamentum ſpectant ad naturam; & rurſus aliæ, quæ actu partes dicuntur, aliæ, quę poteſtate tantùm; aliæ tandem, quæ metaphoricè, ſeu per ſimilitudinem, eò quòd in aliquo cum veris humanę naturæ partibus conueniant, partis nomine appellantur; ex quibus partium acceptionibus varias elicere poſſumus aſſertiones. *Heterogeneæ partes quid ſint.*

CAP. II.

An ſanguis fuerit pars eſſentialis naturæ humanæ Chriſti.

QVarum hęc priori loco videtur cōſtituenda. Dignitas, & prętogatiua eſſentialis partis ſanguini humanę Aſſertoris naturæ nequaquàm eſt attribuenda. Cuius aſſertionis duplex nec obſcura, nec infirma ratio adduci poteſt; tùm quia eſſentiales corporis Chriſti partes materia ſolúm, eiq; reſpondens forma fuere, nemo autem eſt qui neſciat, ſanguinem neq; materiam, neq; formam corporis Chriſti fuiſſe, niſi fortaſſis inſanire vellet cum ijs, qui ſanguinem animam eſſe dixerunt, tùm etiam quia illę duntaxat eſſentiales partes appellantur, ſine quibus humana Chriſti natura, nec mēte concipi, nec intelligentia valet comprehendi; certiſſimum autem eſt in claram noſtri intellectus cognitionē cadere poſſe humanam naturam, ſecluſa, ſeu nō apprehenſa cuiuſcumq; ſanguinis cognitione, non igitur ſan- *Partes eſſentiales quæ.*

guis humanę Chriſti naturę pars eſsētialis cēſendus erit.

Obſeruandum tamen in præſentia eſt obiter, partis eſſentialis vocabulo hîc ſolum intelligi ea, quę tamquàm duæ totales, perfectæq; partes ex æquo humanam naturam inter ſe diuidunt; qua ratione tollitur difficultas, quæ oriri poſſet, ſi quis ſanguinem partem eſſe eſſentialem contenderet, eo quòd alterius partis eſſentialis naturæ Chriſti, hoc eſt materiæ, partem eſſe ſanguinem arbitraretur. Neq; vlterius ſilentio prętereundum eſt, nos de natura humana Chriſti in abſtracto, vt dicunt, conſiderata nequaquàm inueſtigare, quænam illius partes ſint eſſentiales, quatenus natura illa ſub abſtractio, ne perpenditur, hoc enim non eſt noſtri conſilij, cum optimé teneamus naturam ſub huiuſcemodi abſtractione conceptā, ab omni materiæ fece liberam eſſe, ſed ſolùm eſſentiales humanæ Chriſti naturæ partes ſcrutari volumus, prout in concreto natura vſurpatur, idemq; ac hominem, ſeù humanam Chriſti perſonam ſignificat.

CAP. III.

Sanguis non fuit pars naturæ Saluatoris ornans, poteſtatiua aut ſimilitudinaria tantùm.

SEcundam ſubijcio aſſertionē, quæ ſic habet. Sanguis nō eſt humanæ Chriſti naturæ pars ornans, potentialis, aut ſimilitudinaria duntaxat; cuius quidem tria concluſionis membra ordinatè declarabo, vt igitur à primo exordiar, duplex reperitur ornamentum, alterum quod vtilitatis humanæ conſultrix parens omnium natura architectata eſt, nam ſicuti plumas auibus, obductas piſcibus ſquamas, bobus, ceruis, alijſq; cōpluribus animantibus cornua, cęteriſq; alia nō ad vtilitatem mo-

Ornamentum duplex.

do,

dò, ſed etiam ad ornatum largè, copioſeq; comparauit, ita homini cæteris omnibus dignitate præcellenti; capillos, & vngues non magis neceſſitati, quã decori conſulens, eadem parens natura largita eſt. Alterum ornaméti genus eſt, quod præſtans hominis ingeniũ, ſolertiaque artificiosè adinuenerũt, vti ſunt pretiosæ argento, & auro intertextę, & rigentes veſtes. In re autem noſtra, ſanguinem artificioſum humanæ Chriſti naturæ ornamentũ eſſe nullus fingere poteſt, ſi huius ornamenti naturã mentis oculis intueatur, eius enim natura eſt, vt extrinſecè tantùm rei, quam ornat, accidẽtaliter hęrere poſſit, à cuius naturæ, & officio planè diſtinctum eſt munus, & ſanguinis officiũ, qui toti humanę naturæ intrinſecè vnitur, eiq; ſalubri quodam tactu neceſſarias ad operationes vitales influentias impartitur.

Neq; ex oppoſito quiſpiã opinari poteſt, ſanguinẽ eſſe ſolũmodò naturalem ornatũ, quod enim decoris, dũtaxat, & ornamenti vices ſupplet, officioq; fungitur, & ex ſe deficere, & ab alijs, ſi opus fuerit, remoueri poteſt abſq; vltimo vitę hominis detrimento, aura ſiquidem vitali adhuc frui poſſe arbitror eum, cui capilli penitus eradicarentur, aut vngues omnino pręciderentur, & nihilominus amoto ſanguine ſpiritus animalis fugit, vitaq; cum morte ſtatim commutatur, quemadmodum auctor eſt peripateticorum parens Ariſtoteles, qui ponderans quanta ſit ſanguinis ad vitam animalis propagandã exigentia de hiſtoria animalium libro tertio cap. 10. in hãc ſententiã ſic loquitur. *Si multum ſanguis eff'uat anima deficit ſi nimium vita interit*; non erit igitur ſanguis tantum humanæ naturę ornamentum, ſed in corporeo hominis *Sanguinis neceſſitas ex Ariſtotele.*

domicilio

domicilio præter ornandi munus, aliud nobilius, excellentiusq́; officium, de quò poſteà dicam, is habeat, neceſſe eſt.

Secundum patet, nam duobus maximè modis inter alios poteſtatiua pars aliquid dicitur, remotè ſcilicet, & proximè, ſeu, vt alijs placet potentia remota, aut proxima. Illud eſt cum res ea, quam partem potentialem vocamus, diſſimilis eſt admodùm conditionis ab ea natura, in quam conuerti debet, & pluribus mutationibus, atq́; alterationibus tandem ad naturam veræ partis attingit. Exemplo omnibus noto, & familiari totum hoc negotium declarari poteſt, ad hunc modum; cibus, qui quotidiè ad vitæ ſuſtẽtationem, & ad partium perpetuò vi naturalis caloris reſolutarum reſtaurationem ſumitur, humanæ naturę eſt pars poteſtatiua, remotè tantùm, ſeu in potentia remota, nam, & longè in ſubſtantia diſcrepat ab humana natura, & poſt varias non niſi alterationes ad veritatem naturæ pertinere poteſt, dentibus enim callido naturæ artificio in ore cõſtructis principio mandi, atq́; ab ijſdem extenuari debet cibus, tùm in proximum ori ſtomachum illabi conſueuit, qui cibi, & potionis receptaculum eſt, in quo caloris virtute decoctus confluit ad hepar, à cuius vi iterùm agitatus imperfectam ſanguinis naturam ſortitur, & tandem poſtremò ab eo ſeiunctus ad cor humanum prolabitur, vbi perfectiſſimè confectus, & extenuatus congruum alimentum fit, quo cæteræ corporis partes reſtaurantur. Hoc verò eſt, cùm ea pars, quæ eiuſdem fermè conditionis eſt cum humana natura, ſola, & vnica agentis alteratione ei in ſubſtantiæ vnitatem copulatur.

Quæſtio ſanguinis generatio.

Quibus

Quibus ita animaduerſis, ſanguinem non eſſe poteſtatiuam partem primo in ſenſu acceptam aſſero, cuius quidem aſſertionis illud ponam argumentum, quòd ſanguis, vt pluribus in locis teſtatum reliquit Ariſtoteles, eſt vltimum viuentis alimentum, quod quia facillimè in humanam naturam vnica operatione abire poteſt, (quemadmodum nomen ipſum ſonat manifeſte) nequaquàm illi conuenire poſſunt ea, quæ remotæ diximus adſcribi potentiæ; ex quo prætereá, niſi meus me fallit animus, colligo apertã diſtinctionis ſecundi membri ſolutionem, in qua videndum ſupererat, an ſaltem ſanguis pars poteſtatiua potentia proxima poſſit appellari; patet enim talem eſſe, quamuis, vt mox fuſiùs demonſtrabo, hoc minimè tollat, quo minus ſanguis etiã vera pars ſit naturæ Chriſti, nam eundem Aſſertoris ſanguinem ſimul, & ſemel ratione diuerſorum poteſtatiuam, & actualem partem exiſtere poſſe arbitror. *Sãguis vltimum viuentis alimentum.*

De tertio autem, an nimirum ſanguis ſimilitudinaria pars ſit, hoc loco ferendum eſſet iudicium, ſed quia, idem eſt negotium, ac illud, quo non eſſe ſanguinem artificioſum ornamentum, ſtatutum fuit, ideo tacitus in re clara, & rationum multitudinem non poſtulante pertranſibo, & gradum faciam ad eam theſim, in qua quid ſimillimum vero, imò quid certiſſimum putem dignoſcetur.

CAP. IIII.

Auctoris ſententia.

EA autem talis eſt, ſanguis non modo fuit potentialis pars, & ornamentum, ſed etiam vera, & pro-

pria

pria omogenea, ſeu pars ſimilaris ad humanę naturę Chriſti veritatem pertinens; quæ in prioris membri concluſionis explicationem, & confirmationem deſiderari poſſunt, ſatis, vt arbitror, ex ſuperioribus concluſionibus plana eſſe poſſunt, neq; longiori egent approbatione ea, quæ nullum hoſtem, & aduerſarium habent.

In ſecunda autem concluſionis parte, etſi non omnes conueniant, opinantur ſiquidem nonnulli nō eſſe actualis partis dignitatem ſanguini aſcribendam; pro ea tamen enixè pugnarunt graues doctrina viri in quarto diſtinctione quadrageſima quarta, qui omnes hac ipſa concluſione ducti in reuiuiſcentium corporibus futurum ſanguinem atteſtantur. Sic Sanctus Thomas quarto diſtinctione quadrageſima quarta queſtione prima articulo ſecundo quæſtiuncula tertia, & tertia parte quæſtione quinquageſima quarta articulo ſecundo ad tertiū, Diuus Bonauentura loco citato quæſtione prima numero ſeptimo; Gabriel Biel in ſupplemento ibidem quæſtione prima dubio ſexto; Soto quæſtione vnica articulo 3. in ſecunda articuli parte, & quarto diſtinctione decima queſtione prima articulo ſecundo, Durandus quarto diſtinctione decima queſtione prima numero decimo nono. Bartholomæus Medina tertia parte queſtione quinquageſima quarta, & Ricuſſola tertia parte quæſtione quinta articulo ſecundo, cuius opus manuſcriptum in Bibliotheca Ambroſiana aſſeruamus.

Verùm, vt pręſens ſententia melius intelligatur, & ea, quę in hac re facere poſſunt difficultatem, facilius explicentur, admoneo in primis merito id omne corporis Chriſti partem actualem cenſendum eſſe, quod ad perfectam,

Digitized by Google

fectam, & omnibus numeris abſolutam, & ſubſtantialem corporis conſtructioné eo fine exigitur, vt eam componat, atq; perficiat, ſiquidem multa, & varia ad humanam hominis naturam perfectè, ſubſtantialiterq; conſtituendam neceſſaria ſunt; neq; enim homo vna eſt ſimplex natura, quemadmodum à Deo producti cenſentur Angelici ſpiritus, à quibus longè quælibet vera partium cõpoſitio remouetur; ſed ex pluribus eſt compacta partibus, ex quibus tamquàm ex diuerſis, vt dicunt, partialibus naturis vna quædam conflata eſt natura totalis, & perfecta, quæ humana nuncupatur, ad eum fermè modum (ſi ex rebus alioquì diſſimilibus in multis ſimilitudinem aliquam petere licet,) quo in magnifici alicuius domicilij opificio contingere ſolet, quod non ex vno, aut altero tantùm genere lapidum conſurgit, ſed ex pluribus componitur, calce nimirũ, lapidibus, lignis, lateribus, & ſic deinceps, quæ omnia aptè, congruenterq; ordine ſuo diſpoſita, & opificis arte, peritiaq; ſimul compacta illuſtré ędis vnius conſtructionem abſoluunt. Quare vti in allato exemplo variè recenſeri poſſunt ædificij partes, ita pariter corpus humanum carne, oſsibus, neruis, cute, ſanguine, alijſq; huius generis rebus, tamquã varijs eſt conſtructum, atq; concinnatum partibus, quę inuicem ſubſtantiali modo cõnexæ (qua in re ab exemplo adducto diſtinguitur) perfectum, nobile, & omnibus conſpicuum humanæ Chriſti naturæ opificium reddunt.

Aduerto præterea duas dari humanæ Chriſti naturæ partes, perfectas videlicet, quæ ſolidæ, firmæ, ac ſtabiles ſunt, & imperfectas, nihilominus conſtantes, quæ etſi vltimã naturæ perfectionem non attingant, veræ tamen ſunt, & *Sãguis qua & qualis pars naturæ Chriſti.*

integrales corporis Chriſti partes, in quorum poſtremo genere ſanguis eſt conſtituendus.

Moneo tandem tenere me optime, nõ omnes eos doctores, quos in huius ſententiæ patrocinium adduxi, aſſeruiſſe, ſanguinem humani ſuppoſiti partem eſſe ob iam tactum à me fundamentum; ſed potius multi partem eſſe hominis ſanguinem arbitrantur, propterea quòd ſanguis vitam viuat; perſuadent namq; ſibi, omne illud, quod non viuit, veram corporis Chriſti partem haud appellandam eſſe, vt Medina loco citato, & ante illum Caietanus, alijq; docuerunt, à quorum opinione diſcedens, & omnino diuerſis innixus ego principijs arbitror ſanguinem, eo quòd ſimul cum cæteris corporis Chriſti partibus humanam cõſtituat naturam modo ſuperius explicato, veram eſſe humanæ Chriſti naturæ partem, quidquid ſit de ea quæſtione, viuat nec ne ſanguis, de cuius veritate infra quæſtione ſequẽti diſputabo.

Sic igitur explicatam opinionẽ noſtram tuentur ante alios Ariſtoteles, qui partiũ ſimilariũ naturã explicans, apertè ſanguinem precipuam animalis partem appellat tertio de hiſtoria animalium capite ſecundo, cui titulum fecit de partibus animalium ſimilaribus, vbi ſtatim ſub initium capitis ſic inquit. *Similarium ſanguis potiſsimum communis animalibus ſanguineis omnibus eſt &c.*, idemq; docens ſecundo de partibus capite ſecundo. *Partium* ait *ſimilarium aliæ molles, & humidæ ſunt, aliæ duræ, & ſolidæ. Humidæ vel omnino, vel quandiu in conſtitutione naturæ manent, ſanguis &c.*

Ariſtoteles

Sed audio oppoſitum concluſionis meæ ſuſtinentes dicere, largè tantùm, & iuxta iactatam in vulgus opinionem

nionem partis nomen citatis locis vſurpaſſe Ariſtotelē; verùm quàm ſit infirmum hoc eorum confugium facilè is intelliget, qui benè perpenderit totius capitis ſeriem, in qua non minus Ariſtoteles oſſibus, neruis, venis, & ſpinis, quam ſanguini, ſeuo, & medullæ idem omnino nomen partis tribuit; ex quo efficitur, vt qui dicit ſanguinem eſſe lato modo corporis humani partem, is etiā neceſſariò dicere teneatur, contra communem omnium philoſophorum opinionem, os, nerum, & reliqua, eſſe impropriè, & lato modo corporis noſtri partes, niſi affirmare vellet his in locis æquiuocè, & in varia ſignificatione nomen partis vſurpaſſe Ariſtotelem, laſè ſcilicet, cum ſanguinem; ſtrictè verò, cum os &c. eadem partis appellatione nominat; quæ reſponſio tanto eſt indigna philoſopho, quippè quæ eum, qui verborum, & ſententiarum propriam ſemper, & vſitatam ſignificationem adhibere conſueuit, præſenti in loco, & ſuæ præſtantiæ, & propriæ verborum appellationis immemorem, & inimicum facit.

Pręterea idē Ariſtoteles ſeptimo phiſicorum textu vndecimo, & duodecimo manifeſtè quaſdam animalium partes actuales animę expertes reperiri teſtatur, qualem eſſe corporis humani ſanguinem demonſtrabo, ni igitur philoſophus ſuis repugnātia principijs multa admittat, ſanguinē inter veras humanæ naturę partes recēſere tenetur. Eandē vlterius opinionē defendūt Diuus Bonauentura loco citato, vbi reddens, & aſſignans rationē, cur in reuiuiſcentium corporibus ſanguis neceſſariò futurus ſit, non aliam adducit rationem, quàm quia ſanguis eſt pars integralis, & ad conſumatam ſubſtantia- *Ariſtoteles.* *S. Bonauentura.*

lem corporis humani perfectionem pertinens, ſicque ad primum argumentum reſpondens hiſce verbis ratiocinatur. *Dicendum, quod aliquid eſt de veritate humanæ naturæ tripliciter, aut quantum ad eße neceſſarium, ſicuti membra principalia, aut quoad eſſe integrum, & completum, vt ea, quæ faciunt ad corporis perfectionem, nempe ſubſtantialem, aut quoad eſſe decorum, propterea neceſſe eſt reſurgere quoad totalitatem. Sed quæ ſecundo, & tertio modo congruum eſt reſurgere, ſecundum illud, quod faciunt, ad complementum, & decorem, & quia humores* inter quos præcipuus eſt ſanguis, *ad plenitudinem, & integritatem faciunt, reſurgent*; ex quibus non obſcurè mens noſtra habetur, cum ſanguinem non modo ad ornamentum, ſed etiam ad integram, & ad perfectam humanæ naturæ conſtitutionem exigi doceat. Similia tradunt Gabriel Biel, Dominicus Soto ſupra, quibus omnibus addi poſſe videtur auctoritas præſtantiſſima Sacroſancti Concilij Tridentini Seſsione decima tertia capit. tertio, vbi ſanguinem inter alias, corporis humani partes, tamquàm veram, propriamq; partē conſtituit, dum in admirabili Sanctę Synaxis myſterio ſub ſpeciebus panis etiam Chriſti ſanguinem docet reperiri. *Vi naturalis illius connexionis, & concomitantiæ, qua partes Chriſti Domini, qui iam ex mortuis reſurrexit, non amplius moriturus, inter ſe copulantur.*

D. Bonauentura.

Concilium Tridentinum.

CAP. V.

De varijs rationibus ſententiæ ſuperioris capitis.

VErùm quia hactenus commemorata ſunt, quæ in libris ſuis noſtræ non incongrua opinioni prodidere Ariſtoteles, & alij, nunc proſequamur deinceps eas rationes, quæ eidem ſententiæ fidem aſtruere

poſſunt

poſſunt, quæq; partim ex naturali philoſophia, partim ex reuelata diuinitus doctrina petuntur. Nos in pręſenti capite prioris generis rationes attingemus tantùm, mox viſuri ét in ſequenti capite ſecundi ordinis fundamenta.

Prima igitur ratio eſt. Omnia corporis humani membra officialia ex partibus ſimilaribus conſtant, inter ſimilares autem partes maximè reperitur ſanguis, ſãguis igitur humani corporis vera pars cenſeri debet; hęc argumentatio ad hunc modum cõfecta, Dominici de Dominicis, qui præſentem quæſtionem problematicam arbitratur, eludit eam diſtinctionem, qua duplicem facit materiam; compoſitionis nimirum, vti ſunt lapides, & ligna in conſtructione domus, & alterationis, quemadmodum panis dicitur materia ſanguinis, quia per alterationem panis corrumpitur, ex quo poſtmodùm generatur ſanguis; eludit inquam Dominicum, qui ſi ſemel concedat, vt certè concedit, officialia membra conſtare ex ſimilaribus, locum in argumento à nobis facto non habet illius diſtinctio, cum inter ſimilares compoſitionis partes conſtituendus ſit ſanguis, vt ſupra ex Ariſtotelis ſententia vidimus, atq; adeò certum erit ex datis, & conceſsis argumentum. Nam ſi in hoc argumento, quod ſibi Dominicus ex Sancto Auguſtino libro de ſpiritu, & anima obiecerat. Corpus cõſtat ex mẽbris officialibus, officialia cõſtant ex ſimilaribus, ſimilaria ex humoribus, ſanguis autem eſt præcipuus inter humores &c.; ſi inquã cum dicitur officialia conſtant ex ſimilaribus, particula, ex, dicit compoſitionis, non autem alterationis materiã, inficiari nõ poterit, officialia ex ſanguine tãquã ex vera, actualiq; parte cõſtare, cũ in partibus ſimilaribus ſanguis

Prima ratio.

guis conſtituatur ab Ariſtotele; quòd ſi quis Dominici doctrinæ ſtudioſus propugnator, contendat id dixiſſe Dominicum, quoniam ad repellendam vim argumenti ab eo propoſiti, ita loqui expediebat; cæterùm de eius mente nequaquam eſſe cōcedendum abſolutè primam argumenti propoſitionem, ſed potius eſſe diſtinguendã ita ut, particula, ex, quatenus partes ſimilares ſiccas, vt os, neruum &c. reſpicit, materiam compoſitionis ſignificet, quatenus verò humidas, puta ſanguinem, phlegma &c. importat, materiam alterationis dicat, non is mihi planè ſatisfaceret; percipere enim nequeo, cur cùm tota ſanguinis ſubſtantia, quæ in venis continetur, non ita alterationi expoſita ſit, vt vno tempore, & ſimul alteretur, ſimulq; in ſubſtantiam principalium membrórum tranſeat, ſed plurimæ eiuſdem ſanguinis partes ab alterationibus liberæ ſint, corpus repleant, & ad perfectam conſiſtentiam illud reducant, videre inquam nequeo, cur vera compoſitionis materia non ſit dicendus ſãguis.

Si iterum reſpondeant cauſam eſſe, quoniam ſanguis eſt inſtitutus, vt materia ſit alterationis, non autem cōpoſitionis, fallitur manifeſtè; nam eſto faciamus ſanguinem, tamquam materiam alterationi deſeruire; hinc nō ſtatim conſequens ſit, eundem ſanguinem ſimul compoſitionis materiam eſſe non poſſe, dandum enim, & libere concedendum eſt aliquid, quod in rerum natura nō minus ad alterandum, quam ſimul, & ſemel ad componendum idoneum ſit, quod non modo lubens admittit Dominicus in aceto, & melle, quæ ambo in vxijmelle cōpoſitionis, & alterationis muneribus funguntur, ſed etiã non obſcurè conuincit ea ratio, quæ ex Angelico docto-

re

re ſumitur quarto diſtinctione quadrageſima quarta quæſtione prima articulo ſecundo quæſtiuncula ſecunda ad tertium ducta ex elementis, quæ cum ſuaptè natura partes ſint vniuerſi naturales, ac proinde compoſitionis materia (neq; enim vndequaq; perfectum eſſet, neque integrum mundi opificium, ſi ei deeſſent elementa,) & adhuc tamen nulla, vt omnes humanæ, & diuinæ philoſophiæ doctores voluiſt, perfecta alteratio dari poteſt, ad quam elementa proprijs ſubſtantijs, & qualitatibus non concurrant; cum igitur ſanguis non minoris virtutis ſit in humano corpore, quam ſit in tota rerum vniuerſitate elementa, quid erit impedimenti, ne quemadmodum illis duobus muneribus elementa, ſic iſdem pariter officijs aptus, & congruus ſanguis exiſtat? certe nullum afferri poſſe videtur impedimentum; nam quòd in ſuæ opinionis defenſionem adducit Dominicus: videlicet non ſubſiſtere ſimilitudinem datam inter elementa, & mundum ex vna parte, & inter corpus, & ſanguinem ex alia, propterea quod elementa ſint vniuerſi partes, non autem ſanguis ſit pars humani corporis, ludicrum videtur; ſiquidem id, quod in quæſtionem vertitur, diſcriminis, & rationis loco aſſignat; ſed iam alias rationes videamus. Quarum ſecunda hæc eſſe poteſt; quemadmodum pars ſe habet ad totum, ita natura incompleta ad completam, ſed illa ad totum tendit, totum expetit, & naturali quodam impetu ad totum fertur, vt tandem illi vnita abſolutam totius naturam componat, atq; perficiat, pari igitur ratione ſanguis, qui naturam habet incompletam, ad perfectum, & ſubſtantiale corporis humani complemētum erit eo fine ordinatus, vt in huma- *Secunda ratio.*

no

no corpore, tamquàm in naturali domicilio conquieſcens, totius humanæ naturæ perfectionem operetur. Deindé, vt recenſere ſuperſedeam ſanguinem eſſe naturæ theſaurum, ſpiritus vehiculum, fontem affectionum, & hominis paſsionum præcipuum, & neceſſarium ad naturales animæ operationes exercendas organum; illud vrgeo, ſi ſanguis non eſt humanæ naturę pars, quid cauſæ erit, cur homo non modo completus, & integer, ſed neq; quouis modo eſſe, aut conſeruari poſsit naturæ viribus ſine ſanguinis auxilio? certè cum totum hominis compoſitum ſuis omnibus partibus conſtans, & perfectum durare, atq; diu conſeruari cernamus, an non indubitata omnibus erit argumẽtatio [ſi oppoſitorum, vt inquit philoſophus, oppoſitæ ſunt rationes] ſanguinem hominis partem eſſe, cum abſq; illo neq; eſſe, neq; viuere, neq; conſeruari poſsit homo?

Sanguinis praeconium

Quidam præſentem difficultatem expedire ſe poſſe arbitrati ſunt duobus modis; primo negant non poſſe tempore breuiſſimo ſine ſanguine vitã propagari, ſicq; communem ſenſum vna voce dicentium, abſq; ſanguine non contingere homini vitam interpretati ſunt, non quidem quaſi ita re ipſa contingat, ſaltẽ ad breue tempus, ſed potius quia longiſſimo temporis ſpatio, diuq; vitali aura potiri non poſsit homo: Secundo concedunt vnà cum omnimoda ſanguinis effuſione ſimul etiam hominis vitam effundi, ſed hinc non efficitur, inquiunt, ſanguinem eſſe hominis partem, ſed ſequitur tantùm eſſe aliquid ad vitam propagandam neceſſarium; non ſecus ac in quantitate [ſi exemplum huiuſce rei deſideretur] contingere poſſet, quæ adeo neceſſaria eſt, vt

ſine

ſine illâ nequeat homo eſſe, & tamen quantitas non eſt humanæ naturæ pars. Verùm hæc eorum dicta nequàquã tollunt difficultatem; etenim, quod ad primum attinet, confugere ad moram temporis imperceptibilem, in qua poſſit eſſe hominis vita poſt ſeparatam ab humano corpore ſanguinis ſubſtantiam, & nullam aliam confugij ſui reddere rationem, commentum videtur, maximè cum oppoſitum ſuadeant cùm eæ ipſæ rationes, quas ſibi ipſi proponit Dominicus, quarum valorem, & robur agnoſcens ægrè admodùm ſolutionem datam approbat; tùm etiam quia neq; in imperceptibili temporis momento fieri poteſt, vt cauſa formalis abſque effectu ſuo formali, & ex aduerſo formalis effectus ſine cauſa formali reperiatur, eſt enim hæc conſtans omnium philoſophorum opinio; atqui vegetare, & nutrire formalis effectus eſt vegetatiuæ animæ, qui abſque ſanguine dari non poteſt, cum ſanguis ſit proprium vegetatiui gradus fulcimentum; fieri igitur non poterit, vt vegetans, ac proinde ſentiens, rationaliſq; anima [quandoquidem ſunt eadem res ſimpliciſſima] corpori adſint, niſi itidẽ ſanguis in corpore reperiatur.

Secundum etiam adumbratam duntaxat veri ſpeciẽ habere puto; ait enim Dominicus, eſſe quippiam ad vitam tuendam pernecesſarium; ſed quale eſt iſtud neceſſarium? num vera humanæ Chriſti naturæ pars? at repugnat hoc eius opinioni, & ſine reſponſionis allatæ præiudicio concedi non poteſt? ſed dicet, opinor; non eſt pars corporis Chriſti; quid igitur erit? certè quid tutò reſpondere poſſit, haud facilè inueniet; prætereà explicet naturam eius, quod ad vitæ ſuſtentationem

G neceſ-

neceſſarium appellat, vt vera ne, an falſa ſit explanatiō deprehendamus, nam cum ad totius compoſiti conſeruationem non niſi partes exigantur, ſi ſanguis pars non eſt, eſſe poterit in rerum natura corpus omni ſanguine denudatum contra prædicta, & ſecundam huius doctoris ſolutionem; exemplum porrò ex quantitate petitum vtrum faueat illi, an aduerſetur magis, neſcio; nam, vt taceam longè differentem eſſe ſanguinis ſeparationem á corporibus humanis, ab ea ſeparatione, quæ in allato exemplo contingeret; illa enim prior ſeparatio humana virtute, hæc verò ex diuino non niſi contingere poſſet miraculo, ſileamq́, in præſens ſermonem eſſe non de eo, quod tantùm abſoluta Dei virtute effici, ſed quod viribus naturę fieri poſſet circa veras humani corporis partes: Addi poteſt quantitatem, ſine qua eſſe non valet homo, partem eſſe eiuſdem hominis veriſſimam, nam licet accidens, quale eſt quantitas, non ſit de intrinſeca ratione ſubſtantiæ ſimpliciter, & abſolutè dictæ, neq; pars illius, eſt tamen eſſentialis, & pars humanæ naturæ, ſeu hominis, ſumpto homine in eo ſenſu, in quo vertimus in quæſtionem; an ſanguis ſit Chriſti Dei, & hominis pars; per hominem enim, vt ſupra monuimus, corpus intelligi debet humanum triplici quantitatis proprietate affectū longitudine ſcilicet, latitudine, & profunditate; quocirca vti homo ſeu humanum ſuppoſitum beneficio quantitatis duntaxat, & partes inuicem copulatas, & alias partes ab alijs diſtantes partibus habet, impartibilis ſiquidem, & indiuiſibilis ſine quantitate eſt materia; quis inficiabitur, quantitatem corporis trifariam dimenſi nō eſſe veram partem, ſeu, vt verius dicam, cauſam intrinſecam,

Quantitas qua ratione hominis pars eſſe poſſit.

Quantitatis proprietas.

ſecam, ad illius conſtitutionem pertinentem? quandoquidem corpus hac ratione ſumptum neq; dari, neq; ſine quantitate concipi poteſt. Et hæc de phyſicis fundamentis.

CAP. VI.

Theologicis rationibus idem ſuadetur.

QVibus præterea theologicæ rationes plurimum ſuffragantur. Nam in primis Diuinum Verbũ, vt catholica veritas habet, non alia ratione ex Virgine matre humanam naturam aſſumpſit, quam quia corpus ſibi efformauit ex puriſſimis Mariæ ſanguinibus, quod ſine dubio mea quidem ſententia ſanguinem eſſe humanæ naturæ partem infert, nam ſi ſanguinem, qui neque fuit natura, neq; naturæ pars integerrimæ Virginis accepit Verbum, quo iure ex immaculata Virgine naturam aſſumpſiſſe humanam dicetur? aut quo pacto virgo mater potuit appellari, cum nullam naturæ ſuæ, & ſubſtantiæ actualis partem quamuis minimam auguſtiſſimo, ſacerrimoq; fætui ſubminiſtrarit? Amplius cur poſt glorioſam à mortuis reſurrectionem in immortali, & in impaſsibili Aſſertoris noſtri corpore debuit eſſe ſanguis? Quam item ob cauſam in communi corporum reparatione, quam in extremo iudicij die diuina virtus operabitur, conſurget ſanguis? ſi è corporeis partibus ſanguinea ſubſtantia eliminatur? certè cum neq; ad alenda corpora in fæliciſſimo illo beatorum ſtatu ſanguine opus ſit, ſiquidẽ in corporibus iam gloria, incorruptionis prærogatiua, & impaſſibilitate donatis omnis nutrientis potentiæ virtus, & operatio ceſſabit, Deo eius v-

Prima ratio.

Beatiſſima Virgo cur Deipara dicatur.

Secunda ratio.

Capilli in beatis corporibus futuri ad decorem.

ſum ſuſpendente; neq; ad eadem corpora honeſtanda tantùm ſanguis exigatur; potior enim quædam ratio, & exigentia ſanguinis, quam capillorum in reſurrectione eſſe debet, vt communis eſt Theologorum opinio; cum igitur illi inquam in corporibus reſurgentium duntaxat futuri ſint ad decorem, profectò ſanguis nō modò ad ornatum, ſed etiam ad nobiliorem, præſtantioremq; finem reparabitur, nempe ad integrandam naturam, atq; in perfecto, abſolutoq; ſtatu conſtituendam.

CAP. VII.

De ijs, quæ aduerſus opinionem noſtram adduci poſſunt.

Prima argumentatio

SEd age, hucuſq; vidimus, quæ pro noſtra opinione pugnent, nunc quæ pariter eam oppugnent, videamus. Et primo quidem loco clariſſimum eſt

Ariſtoteles.

Ariſtotelis teſtimonium ſecundo de partibus capite decimo, vbi non eſſe ſanguinem ſenſu præditum ideo aſſerit philoſophus, quoniam inter animalis partes recenſeri non debet ſanguis; *Vis enim,* inquit, *ſentiendi, nec vlli exangui data eſt parti, neq; ſanguinis propria eſt, ſed cuidā ex his, quæ ſanguine proueniunt, delegata eſt, quoniam pars nulla exanguis eorum, quæ ſanguinem habent ſentire poteſt, nec ipſe ſanguis ſenſu præditus eſt, quippe qui pars nulla ſit animalium.* Hæc Ariſtoteles, ex quibus apertè habetur ſanguinem

Secūda argumētatio.

animalis partem non eſſe. Amplius corpus humanum, quod vnum eſt, conſtare debet ex his partibus, quæ affinitatem, & inter ſe ſimilitudinem habent, vt naturam perfectam conſtituere poſſint, ſanguis autem eſt natura quędam in omnibus ferè alijs corporis humani partibus

abſimilis.

abſimilis. Prętereà natura vna ſubſtantialis,& connexa, qualis humana eſſe videtur, ex partibus continuis, ſubſtantialiterq; inuicem copulatis conſtitui debet; ſanguis autem nullo ſubſtantiali nodo alijs humani corporis partibus copulatur, ſed in venis, ceu in vaſe continetur, & inſtar aquæ labentis ſæpè fluit, refluitq; in arterijs; non erit igitur ſubſtantialis Chriſti domini corporis pars. Adhæc ſanguis eſt vltimum viuentis alimentum, quo corporis membra nutriuntur, atqui alimentum eſt diuerſæ ſubſtantiæ à membris, quæ aluntur, vt non ſemel dixit Ariſtoteles, pars igitur dominici corporis eſſe non potuit. Deinde pars in eiuſdem naturæ partem non conuertitur, ſecus actio, contra communem philoſophorum doctrinam, dari poſſet inter ſimilia, & tamen ſanguis in oſſa, carnem, neruos, & alia corporis membra conuertitur; nam, vt inquit Beatus Auguſtinus libro de vera religione, alimēta carnis (nempe ſanguinem intelligens) in membrorum fabricam migrāt. Quid? nec obſcurè, nec vno in loco Angelicus doctor nō eſſe ſanguinem hominis partem tradidit, tertia enim parte quęſtione trigeſima prima artic. quinto, & quodlibeto quinto inquit dari ſanguinem nutrimentalem, qui naturæ humanæ pars non eſt. Ad extremum partes ſuppoſiti viuentis vita pollere debent, atqui ſanguis non eſt præditus anima, nequibit igitur ſanguis eius naturæ pars eſſe, cuius viuere proprium eſt.

Tertia argumentatio. *Quarta argumētatio.* *Quinta argumētatio.* *S. Auguſtinus.* *Sexta argumentatio.* *S. Thomas.* *Vltima argumētatio*

C A P.

CAP. VIII.

Solutiones rerum obiectarum.

VErùm ad hæc omnia refellenda facilis labor erit; nam citatus Ariſtotelis locus meę opinioni nihil officit, ſiquidem voluit tantummodo philoſophus aſſerere ſanguinem non ſentire, quia non eſt pars animalis anima ſentiente prædita, quare particulæ illæ, *quippe qui* &c. ſunt ratio, ſeu formalis cauſa, quã aſſignat Ariſtoteles, cur ſentiendi virtutem ſanguis non obtineat; ſecus deceptio manifeſta in opinione Ariſtotelis deprehenderetur; quoniam, ſi ſanguis idcirco ſenſu caret, quia nulla eſt pars animalis, pariter ex oppoſito inferri poſſet, oſſa, quæ animalis partes exiſtunt, ſentire, contra non ipſum Ariſtotelem modo, ſed etiam contra cõmunem philoſophorum aſſenſum, qui ſentiendi virtute oſſa carere paſſim docent.

Oſſa nõ ſentiunt.

Secunda argumentatio ſoluitur ex ijs, quę in ſententię noſtræ explamationem adduximus; pręterea dici poteſt, eam habere ſanguinem conuenientiam ſufficiẽtem, quæ ad naturam varijs partibus conſtantem perfectè componendam exigitur, neq; enim eiuſdem rationis partes ad conſtituendam hominis naturam requiri putamus, quandoquidem hinc conſequens eſſet, vt componi minime poſſet humanum corpus ex oſſibus, pelle, neruis, & ſic de reliquis, quæ plurimum inter ſe innaturis, & qualitatibus diſtant.

Tertię rationis ſolutio erit; ſaluari ſeriem ad neceſſariam totius ſubſtantialis perfectionẽ in ſanguine, quippe qui coniunctus eſt ſubſtantialiter cum iecore, qui quodammodò,

dammodò, vt ita dicam, ſanguis coagulatũs videtur. Addi poteſt ad ſubſtantiale compoſitum non exigi eam vnionem, qua omnes illius partes inter ſe copulentur; caro enim ſubſtantialis eſt pars hominis, & tamen oſſibus non continua, ſed conglutinata eſt. Ad extremum affirmo humanæ naturæ vnitatem bipartito conſiderari poſſe, mathematicè videlicet, & phyſicè, primo modo vnio eſt ſubſtantialis, & perfectiſſima coniunctio, qualẽ arbitror eſſe in omnium perfectiſſimis cæleſtibus globis, qui cùm vniformi natura polleant, nobiliſsima etiam gaudent vnitate; & ſecundo modo conſiderata vnio nõ expetit adeò perfectam inter ſe partium vnitarum copulationem, ſed magis admirabilem quãdam continuationem, atq; ſeriem phyſicam, qua partes inuicem nectantur, vt ſimul ſingulis, & omnibus aptè inter ſe colligatis abſq; vllo impedimento anima vtatur ad vitales, & neceſſarias operationes præſtandas, ad quod munus ſecunda tantùm, non verò prior illa vnitas exigitur.

Sanguis eſt iecore copulatus.

Vnitas duplex.

Cælorum perfectiſsima vnitas.

Ad quartam argumentationem negatur conſequentia, nam licet diuerſam ſubſtantiam à ſubſtantia alimẽti habeant animalia; (neq; enim ni in forma diſcreparent viuens, & alimentum, nutritio ſequeretur, quæ cum ſit ſubſtantialis tranſmutatio, in rebus ſimili forma gaudẽtibus ſaluari nequit,) nõ tamen efficitur ſanguinem verã non eſſe hominis partem; certum enim eſt in opinione eorum, qui formas partiales concedunt, diuerſarum naturarum eſſe oſſa, neruos, & carnem, & tamen certiſſimũ pariter eſt, omnia illa ſubſtantialem, vnam naturam conflare.

Tranſmutatio in res diſsimiles ſolùm cadit.

Ex quibus ſatis manifeſtè quarti argumenti ſolutio

eruitur,

eruitur, quia enim diuerſa eſt ab alijs partibu s ſanguinis forma, ob id inter partes illas ſubſtantialis tranſmutatio cadere facillimè poteſt.

In ſexti confutatione nō eſt immorandum, ſiquidem infra de propria Angelici doctoris mente ſermo inſtituetur, vbi, quid admittendum, quidue negandum ſit, in germana Sancti Thomæ via, aperiam.

Vltimi tandem difficultas tollitur primam negando argumentationis propoſitionem, quæ tantummodo veritatem habet in omogeneis naturis, cuiuſmodi ſunt carnes, oſſa &c., quæ conſtant partibus eiuſdem planè rationis, non verò in heterogeneis, ad quarum compoſitionem diſſimilium rationum partes concurrunt, inter quas nonnullæ vna, alia verò formæ aliæ gaudent. Verùm quia non leuis eſt ponderis, & momenti, quod in hoc poſtremo argumento inuoluitur, inueſtigandum eſt; An ſanguis Chriſti domini anima præditus foret, vt hinc magis dubium omne euacuetur, quod facilius inpetrari poſſe arbitror, ſi in liberiorem campum orationem deducens, paulo altius aliqua de antiquis veterum philoſophorum erroribus circa ſanguinis animationem tetigero.

Digitized by Google

DISPVTATIO QVARTA.

An ſanguis Chriſti anima præditus eſſet.

CAP. I.

De ſanguinis animatione nonnulli veterum philoſophorum errores.

VErùm enim verò non eſt ſilentio prætereundum, ſed accurata perſcrutatione dignum videtur, quod in ſuperiori capite tactum, & in hanc quęſtionem reiectum fuit; vtrum ſanguis anima præditus ſit. Etenim in antiquorum quorundam philoſophorum animis ſic altè egerat radices ea opinio, quę vitalem eſſe ſanguinem arbitratur, vt ij non ſolum affirmantem ſententiam amplexati ſint, verùm etiam ſanguinis dignitatem plus æquò extollere volentes in maxima abſurda prolapſi fuerint, ineptè, turpiterq; animam ipſum eſſe ſanguinẽ aſſerentes; ſed quid mirum, portentum iſtud placuiſſe Critiæ, quem, ſicuti plures alios præteritis æui philoſophos, non niſi fabularum, ac mendaciorum figmenta delectabant, & cui nulla erat oborta lux diuinæ veritatis, cuius auxilio ignorationis, errorumq; tenebræ fugantur, vti nunc diuina fauente gratia ab imbutis Chriſtiana fide pectoribus expellunt, & abſunt? Porrò autem hoc Critiæ portentum non tàm diſſerente, quàm ſomniante philoſopho dignum ex rudi quadam imaginatione mentis videtur profluxiſſe, qua omnia naturę arcana ſuis ſenſibus metiobatur, vt ea etiam quæ occulta, penituſq; abdita erant, non, vt par erat, ſedula meditantis animi cogitatione, ſed ſenſibus ipſis venari, &

Critia error.

manu propria quodammodò pertractare ſe opinabatur, cum igitur cerneret ex multa ſanguinis effuſione, & debilitari corpus, & languere animam, & ex tota ſanguinis emiſſione vitam, & animam ſic è vitali corpore euolare, vt ſimul cum ſanguinis effuſione effuſa pariter, & extincta anima videretur, hinc certiſſimum quoddam collegit argumentum, quo ſanguinem ipſam animam eſſe aſſeruit; cuius falſi erroris fundamenta redarguens egregiè Lactantius Firmianus, vir ſane, vt præclara ipſius opera teſtantur, in diſciplinis phyſicis ſubtiliter edoctus, & in Catholicis inſtitutionibus apprimè verſatus libro de opificio Dei capite decimoſeptimo, cui titulum donauit, *de anima, deq; ea ſententia philoſophorum* hunc in modum ratiocinatur. *Non enim ſi anima ſanguine aut per vulnus effuſo, aut febrium calore conſumpto videtur extingui, continuo in materia ſanguinis animæ ratio ponenda eſt, veluti ſi veniat in quæſtionem, lumen quo vtimur, quid ſit, & reſpondeatur oleum eſſe, quoniam conſumpto illo lumen extinguitur; cum ſint vtiq; diuerſa, ſed alterum ſit alterius alimentum. Videtur ergò anima ſimilis eſſe lumini, quæ non ipſa ſit ſanguis, ſed humore ſanguinis alitur, vt lumen oleo.* Hæc Lactantius contra falſam Critiæ opinionem, quam ego ſempiterna obliuione dignam eſſe probare poſſum vel ipſis iudicibus antiquis philoſophis; quorum aliqui non prorſus alienam à veritate ſententiam ſuis ſcriptis de animę eſſentia prodiderunt; nam Diogenes, ſi Ariſtoteli fidem preſtamus, libro primo de anima cognoſcentem animam facit. Democritus intellectum, & animam idem eſſe dicebat. Anaxagoras etiam melius de anima ſentiens, etſi

Lactantius Firmianus.

Antiquorũ philoſophorum de anima hominis ſententia.

etſi aliquam inter animam, & intellectum diſtinctionem admittat, vtriſq; tamen velut vna natura vtitur ſic ſcribente Ariſtotele loco citato textu trigeſimo primo. *Anaxagoras autem videtur quidem aliud dicere animam, & intellectum, vtitur autem vtriſq; tamquàm vna natura, verumtamen intellectum ponit principium omnium maximè, ſolum enim dicit ipſum, eorum, quæ ſunt, ſimplicem eſſe, immixtum, & purum.* Hæc ille, & tandem, vt Ariſtotelem, & alios, qui de animæ ſubſtantia vera litteris conſignarunt, omittamus, prodeat in medium Alcemæonis opinio, qui catholicam fermè attingens de anima ſententiam, animam immortalem eſſe docuit. Quocirca ſi agnoſcens, vt Diogenes, ſi intellectus, vt Democritus, & Anaxagoras, ſi immortalis, vt Alcemæon, eſt anima, quî fieri poterit ſanguinem animam eſſe, qui intelligentia caret, cognitionis expers, & marceſcibilis eſt naturæ?, profectò tam abſurda eſt Critiæ ſententia, omniumq; fermè philoſophorum placitis incongruens, & contraria, vt incaſſum omnino putem ſuſceptum eſſe laborem ab eo, qui his breuiter dictis non contentus eam philoſophicis rationibus oppugnare contenderet, tùm quia abſurda eſt, & exſibilatione potius, quam ſeria confutatione digna videtur; cùm etiam quia verba facimus cum ijs, apud quos in certiſſimis ſacroſanctæ Eccleſiæ dogmatibus etiam ſine ratione, fidei valet auctoritas, quæ non ſanguinem, ſed ſpiritualem ſubſtantiam, immortalitate præditam, diuinæq; mentis exemplarem naturam, animam hominis eſſe docet. Maneat ergò ſanguinem nullo modo animã eſſe, ſicuti ratum, firmumq, pariter eſſe debet,

ſanguinem non eſſe animæ ſubſtantiam, quemadmodum ſtultè arbitrati ſunt aliqui, vt teſtatur Clemens Alexandrinus primo pedagogiæ capite ſexto ferme circa medium, quorum opinionem hæreticam prauitatem redolentem deſtruunt ea ipſa momenta rationum, quas aduerſus Critiã attigimus, & vlterius redarguere poteſt hæc ratio. Etenim tandiù vitam viuit animal, quandiu animæ ſubſtantia corpori adeſt, vita enim animalis, vt ſcitè quidam protulit, *eſt ſubſtantia animæ corpori præſens*; atqui multoties in animali mortuo ſanguis reperitur, nõ igitur ſanguis animæ ſubſtantia eſſe poterit contra antiquos.

Clemens Alexandrinus.

Vita animalis quid

CAP. II.

Varia ſcholaſticorum doctorum de vita ſanguinis Chriſti opiniones.

QVorum veluti inanes fabulas ipſe prętermittens venio ad doctores Scholaſticos, qui ſunt in magna diſſenſione conſtituti.

Prima ſententia.

Etenim aliqui reperiuntur, & hi quidẽ magni, & nobiles, qui totam ſanguinis naturam diuidunt in duas partes, in eſſentialem, & nutrimentalem; primum docent eſſe animatum, ſecundum verò inanimem eſſe putant; ſed ego in pręſens ad hanc ſanguinis diſtinctionem propulſandam non immorabor, quandoquidem aduerſus Caietanum huius aſſertionis principem ſatis, ſuperq; diſputatum eſt; cum an in ſanguine ſubſtantiale diſcrimen reperiretur, inueſtigarem; quare tantùm veritas primi, in quo viuere ſanguinem, & probabilitas ſecundi, in

Digitized by Google

di, in quo vita carere nutrimentalem ſanguinem admittit, eſſent examinanda; verùm quia communia hæc ſunt Caietano cum cæteris philoſophis, ea hic non attingã, ſed perſcrutanda in alias differam opiniones, quas nulla interpoſita mora proferam in medium.

Alij igitur fuerunt, qui hanc quæſtionem de ſanguinis animatione faciunt problema dialecticum, ea potiſſimum de cauſa ducti, quoniam nihil certi, indubitateq; veritatis nihil in hoc negotio apparere poſſe videtur vel non negligenter perpendenti rationes, & fundamenta, quibus vtraq; cùm affirmans, tùm negans opinio innititur; arbitrantur enim facili negotio diſſolui, & declarari poſſe omnia, quæ quoquo modo vtriq; opinioni fauere poſſunt, vt videre fas eſt in Syluestro in Aurea roſa tractatu tertio quæſtionum Euangelicarum quæſtione trigeſima articulo quarto, & in Dominico de Dominicis tractatu ſuo quæſtione prima. Verùm quia fieri non poteſt, vt contrariarum opinionum plus vna vera ſit, & vlterius, nec obſcuræ nec debiles ſunt doctorum auctoritates, ponderaq; rationum, vti oſtendemus, quæ manifeſtæ falſitatis affirmantem ſententiam coarguunt; propterea Syluestri, & Dominici opinio mihi nequaquã probatur. *Secunda opinio.*

Tertio loco placuit alijs opinari totum ſanguinem nulla diſtinctione facta viuere. Sic Bartholomæus Medina tertia parte quæſtione quinta, articulo ſecundo, alijq; recentiores. Ad hanc opinionem probandam afferri poſſunt nonnulla Sacræ paginæ teſtimonia, nam Deuteronomij capite decimo ſeptimo numero vndecimo legimus Deum ſanguinis comeſtionem Iſraelitico *Tertia opinio.* *Deuteronomium.*

populo

Digitized by Google

populo prohibuiſſe ; eo quòd hominis vita in ſanguinē ſita ſit. *Homo*, inquit Deus, *quilibet de domo Iſrael, & de aduenis, qui peregrinantur inter eos ſi comederit ſanguinem obſirmabo faciem meam contra animam illius, & diſperdam eum de populo ſuo, quia anima carnis in ſanguine eſt*, & numero decimo quarto eiuſdem capitis ſubdit, *anima omnis carnis in ſanguine eſt. Vnde dixi filijs Iſrael ſanguinem vniuerſæ carnis non comedetis, quia anima carnis in ſanguine eſt*. Eodemq; ni fallor, ſpectaſſe videtur diuinum illud mandatum, dum Noe, eiuſq; filios alloquens idem Deus cuncta terræ animalia, volucres, piſces, & quæcunq; diuina virtus in naſcentis mundi primordio molita fuerat, illis ita donauit, vt non modò in ea dominari, verùm etiam illis ipſis in cibum vti poſſint, & tamen vnicam ſanguinis comeſtionem vetuit ſubdens Geneſis nono. *Excepto quod carnem cum ſanguine non comedetis.* Corroboratur pręterea vitalem eſſe ſanguinem ex gloſſa, quæ hæc & alia ſcripturæ loca ponderans aliquid vitale in ſanguine reperiri teſtatur, & Sãctus Auguſtinus quęſtione quinquageſima ſeptima in Leuiticum per animam, quæ in ſanguine eſſe dicitur, vitã ſanguinis exponit. Id quod manifeſtè ſenſiſſe videtur Ariſtoteles tertio de hiſtoria animalium capite decimo nono, vbi motum viuentis proprium non modo ſanguini accenſet, verùm etiam eidem animam tribuit in hanc ſententiam. *Palpitat intra venam ſanguis omnium animalium pulſuq; ſimul vndiq; mouetur, ſoluſq; omniũ humorũ ſparſus per totum corpus animaliũ eſt, & ſemper quandiu vita ſeruatur, ſanguis vnus animatur, & feruet*; quo quid clarius ad vitã ſanguinis declarandã deſiderari poteſt? Amplius idem Ariſtoteles tom. ſexto operum ſuorum

Geneſis. 9.

S. Auguſtinus.

Ariſtoteles.

Sãguis feruet.

libro

Digitized by Google

libro de ſpiritu, augeri, nutririq; ſanguinem docet, quę operationes, cum ſint vitales, à viuente principio, quale eſt anima, proficiſci debent.

CAP. III.

Quibus rationibus eadem ſententia perſuaderi poſsit.

SEd quia in diſputando nõ tàm auctoritatis, quæ plurimũ valet, quàm rationum ẽt momenta quærenda ſunt, ob id rationes, quæ præſentem ſententiã probent, videamus. Prima igitur erit huiuſcemodi; anima, vt pleno ore fatentur Theologi omnes, tota eſt in toto, & tota in qualibet minima corporis parte, ſanguis autẽ, vti in quæſt. præcedenti ſtatutũ eſt, inter veras corporis humani partes conſtituitur, collocanda igitur erit in ſanguine rationalis anima. Deindè ſanguis eſt de veritate humanæ naturæ, atqui huiuſcemodi veritas proficiſci debet ab ea forma, qua humana natura conſtituitur, alterutrum igitur erit neceſſariò fatendum, vel non eſſe ſanguinẽ de veritate humanæ naturę, vel certè ſanguinẽ informari, viuificariq; anima humanam naturã fouente. Ad hæc ſi ſanguis inanimis eſſet, nulla ratio congruens aſſignaretur, cur in reſurgẽtium corporibus ſanguis futurus ſit, maximè cum reſurrectio noſtra reſurrectioni Aſſertoris futura ſit ſimilis iuxta diuinũ magni Pauli decretum, in Chriſto autem nunc illę duntaxat partes ſunt, quę anima perficiũtur rationali, feliciſſimę .n., ac beatiſſimę ad dexteram patris cõſtitutę ſaluatoris naturę tribui non debent ea, quę vitali principio carent, quò fit, vt ſi in nobis reſurgentibus ſanguis concedatur, is ſine dubio vita polleat, neceſſe ſit. Ad extremum ſanguinem vita frui oſtendo hac ratione à maiori ad minus

Prima ratio.

Anima tota eſt in toto &c.

Secunda ratio.

Tertia ratio.

Digitized by Google

ducta; ſi quod minus videtur viuere viuit, cuiq; minus vita conuenire, conuenit tamen; certè à fortiori, quòd videtur magis viuere, viuet, eiq; libentius vita erit concedenda, ſed vngues, & capilli viuūnt, qui tamen minus ad naturę Chriſti integritatem, dignitatemq; pertinent; potiori igitur ratione ſanguis, qui vera pars eſt humanę naturæ, pulchritudiniq; ac decori eiuſdem plurimum confert, viuere debet.

CAP. IV.

Probabilior opinio eorum, qui ſanguinem Chriſti viuere negarunt.

Sāguinem non viuere quinā doctores arbitrentur.

VEruntamèn contraria ſuperioribus opinionibus longè verior videtur ſententia, quæ ſanguinem inanimem facit, quam ſequuntur Sanctus Thomas pluribus in locis, Ioannes Scotus quarto diſtinctione octaua. Richardus quarto diſtinctione quadrageſima quarta quæſtione ſecunda. Durandus quarto diſtinctione decima quæſtione prima numero 19. & quarto diſtinctione quadrageſima quarta quæſtione ſecunda ad ſecundum, Paludanus ibidem quæſtione prima articulo ſecundo numero 18. Herueus Brito quarto diſtinctione decima quæſtione prima articulo primo, verſiculo *ad cuius euidentiam eſt ſciendum*. Ioannes Capreolus eodem loco quæſtione ſecunda articulo tertio ad quartum. Rīcuſſola in codice manuſcripto in tertiam Diui Thomæ partem quæſtione quinta articulo ſecundo concluſione prima. Dominicus Soto quarto diſtinctione decima quęſtione prima articulo ſecundo, & diſtinctione quadrageſima

dragesima quarta articulo tertio concluſione ſecunda, Gabriel Biel, Franciſcus Suarez, Vaſquez, & alij, ſed quid iuuat recẽſere ſingulos cum ferè omnium illis paucis exceptis, quorũ ſententias ante retulimus, hęc ſit cõmunis opinio? quæ vt clarior fiat, aliqua obſeruanda videntur.

Nam principiò in hoc noſtrate mundo tria viuentium genera reperiuntur, quędã enim nutritiua tantùm, nonnulla nutritiua, ſenſitiuaq; ſimul, aliqua etiam alia his duabus nobiliori forma, hoc eſt rationali anima pollent; primum genus animæ conſtituit ſecundum entis gradum, in quo ea, quę nutriuntur, tantummodoq; augentur, recenſeri debent, quales ſunt plantæ, arbores, herbæ, & cætera huius generis viuentia; ſecundũ, quod tertium genus entis conſtituit, amplectitur ea, quæ præter nutritionis, augmentationiſq; munera, etiam ſentiendi officium poſſident, vti ſunt omnia fermè animalia, quæ ratione carent. Tertium verò, quartum, & poſtremũ entis gradũ ſtatuẽs, prędictis animabus addit excellentiorẽ naturã eorũ, quæ rationali anima ꝑdita ſunt. *Tria viuẽtiũ genera*

Cum igitur vocamus in quæſtionem; an ſanguis viuat, ſenſus quæſtionis eſſe poteſt, vtrùm ſanguis aliquo genere è tribus allatis ſpeciebus animarum gaudeat; de omnibus enim illis quæri poteſt. *Quæſtionis ſenſus.*

Obſeruandum prętereà, actus per ea in quæ tendunt, & potẽtias per actus diſtingui cõſueuiſſe, vt auctor eſt Ariſtoteles ſecũdo de anima; quarè ſicuti optimè ex perfecta cognitione eius rei, quę actui obijcitur, ꝑfecta actus cognitio haberi ſolet, ita ex perfecta cognitione actus ſolet perfecta in nobis gignĩ potentię cognitio, ac proinde, ꝙ ad rẽ pręſẽtẽ attinet, facilè deprehendimus, qũo anima *Actus per obiecta, & potẽtiæ per actus diſtinguũtur.33.*

Digitized by Google

viuat sãguis,ſi in actus, & operationes animarũ peculiares mẽtis aciẽ intendamus,nam ſi verũ eſt, potentias nõ modò diſtingui, verùm ẽt cognoſci per actus, profectò animaduertere tutiſſimum erit, an in ſanguine aliqua operatio appareat, quæ vel vegetatiuæ, vel ſenſitiuæ, vel ad extremum rationali animæ conueniat, quo viuat ne ſanguis, an potius vita careat, agnoſcatur.

Obſeruandum poſtremò animam rationalẽ eſſe verè vnam ſimplicem rem immortalem, & infinito à parte poſt, vt dicunt, tempore duraturam, quamuis formaliter, vt Scoto placet, & ex natura rei, ſeu ratione raciocinata, vt Thomiſtæ arbitrantur, ſit triplex anima, eo quod vel formaliter, vel virtualiter, vel ex natura rei, vegetatiuam, ſenſitiuamq; animas in ſe habeat, eadem quippe rationalis formæ virtute propria homo nutritur, ſentiendi munere gaudet, & ratiocinatur, quamuis nõ æqualiter hæc tria in omnibus corporis partibus, quarum forma anima eſt, munera obeat, certum enim eſt animam rationalem oſſibus nutritionis, & augmenti operationes maximè, nequaquàm vero ſentientis partis munera impartiri, ſicq; nihil officit ſimplex animæ ſubſtantia, quominus tota reperiatur in aliqua corporis parte, & tamen non omnes eidem parti operationes tribuat. Quibus ita habitis, duabus aſſertionibus, quid hac de re ſentiam, expono.

Rationalis forma ſimplex.

Anima rationalis non æquè munera ſua in omnibus corporis partibus exercet.

CAP.

CAP. V.

Neq; rationali, neq; ſentiente, neq; vegetante anima præditum eſſe ſanguinem Chriſti.

PRima aſſertio eſt. Si formaliter verba faciamus, neq; rationali, neq; ſentiente anima viuificatur ſanguis: eſt communis omnium doctorum, quorum etſi nonnulli, vt vidimus ſanguinem eſſe animatũ velint, nequaquàm tamen arbitrati ſunt, hanc ſanguinis vitam ab anima rationali, aut ſentiente formaliter prouenire, neq; enim in ſanguine, aut oculis viſitur, aut ratione deprehenditur ratiocinandi, aut ſentiendi operatio, ex quibus cognoſci poſſe diximus animæ ratiocinantis, aut ſentientis præſentem in ſanguine ſubſtantiam, vt teſtatum reliquit Ariſtoteles tertio de hiſtoria animaliũ capite decimo nono non procul à principio capitis, vbi de ſanguine loquens. *Tactum* inquit *nullo genere ſentit, ſicut excrementa in aluo contenta ſenſu carere certum eſt.* *Prima aſſertio.* *Ariſtoteles.* *Sanguis nõ ſentit.*

Secunda aſſertio eſt. Sanguis Chriſti vitam nõ viuit vegetantem, quæ concluſio eſt communis eorum doctorum, qui in vltima ſententia adducti ſunt contra Medinam, Caietanum, Syluestrum, & alios. Solent autem in huius ſẽtẽtiæ confirmationem adduci nonnulla Ariſtotelis teſtimonia ſecundo de partibus animalium capite quinto, & de hiſtoria animalium capite decimo nono; ſed vt liberè dicam, nullum robur ad præſentem concluſionem tuendam habent eæ ipſæ auctoritates ijs in locis aſſignatæ; nam, vt legentibus patere poteſt, de anima ſenſitiua dumtaxat loquitur Ariſtoteles, quandoquidem ſenſu tantum carere ſanguinem teſtatur, quod *Secũda aſſertio.*

Digitized by Google

ad præſens inſtitutum confirmandum nihil prodeſſe poteſt; nouimus enim apprimè, etiam os ſentiente anima eſſe ſpoliatum, & nihilominus certum eſt vegetatiuam in ſe animam habere. Melius igitur ex Ariſtotele probari poſſe concluſionem cenſeo ex tertio de partibus animalium capite quinto, & ſecundo de generatione animaliũ, quibus in locis ſanguinem eſſe vltimum viuẽtis alimentum dixit philoſophus, de ratione autem eiuſmodi alimenti eſt, vt alterius ſit naturæ, & quod ex hoc ſequitur, vt diuerſam, diſtinctamq; formam habeat, ab eo, quod recipit alimenti præſidium, ſicuti idem Ariſtoteles teſtatur ſecundo de anima; cum igitur partes illæ, quæ ſanguine nutriuntur, viuentes ſint, formaq; earum ſit rationalis anima, neq; vitam, neq; eandem rationalẽ formam habere poterit ſanguis, qui alimenti officio fungitur; prętereà hæc opinio non peſſimis rationibus communiri poteſt, & principiò non viuere ſanguinem ex prę iactis ſuperius fundamentis probo apertiſſimè; etenim vbi nulla vitalis operatio cõſpicitur, ibi nec vitale principium eſſe poteſt; cauſa namq; formalis ſine effectu formali, neq; vice verſa effectus formalis ſine cauſa formali datur, ſed ſanguis neq; augetur, neq, nutritur vera, & propria nutritione, aut augmentatione, quæ fiat per intus ſuſceptionem, vt loquuntur philoſophi, ſecundum trinam quantitatis dimenſionem, careat igitur ſanguis vita, neceſſe eſt.

Ariſtotelis teſtimonia quæ ſanguinem nõ viuere oſtendunt.

t. 45.

Prima ratio.

Quod ſi quis occurat argumento aſſerens manifeſtam contineri in augmento falſitatem; quandoquidẽ in iuuenili ætatis flore exiſtentibus nobis maiorem, ac maiorem in dies ſanguinis copiam, & accretionem fieri

manifeſte

Digitized by Google

manifeſte patet. fatebor equidem id viuentibus contingere; at hinc tamen non eſt ſubitò inferendum, augeri, nutririuè ſanguinem, nam ſanguis ille nequaquàm per intus ſuſceptionem, ſed per alterius ſanguinis additionem duntaxat, & vt ita loquar per nouam quandam ſanguinis ſuperadditi admixtionem augetur, nõ ſecus, ac modica aquæ vis maioris aquæ additione nutriri, augeriue dicitur, quam nihilominus augumentationẽ nullus ſanæ mẽtis philoſophus vitalẽ eſſe operationẽ dabit. *Sanguinem non augeri.*

Quid? inanimem eſſe ſanguinem, an non omnia eiuſdem ſanguinis accidentia, conditioneſq; manifeſtè innuunt? fluidus enim, quaſi in proprio alueo flumen, labitur in venis, nulla donatus eſt figura, ex inflicto carni vulnere ſine moleſtia, & dolore profluit, nulliq; animatæ parti, iecore excepto, adhæret; quorũ tamen omnium oppoſitum ijs rebus, quæ vitam viuunt, accidere videmus. Amplius ſi adeps, medulla, lac, & cætera huiuſmodi inanima ſunt, vt rectè dixit Ariſtoteles libro ſecundo de partibus capite quinto, pluribuſq; alijs in locis, quæ nihilominus ſunt ſanguis eſſentialis, vt iam patuit, quî fiet, ſi à maiori ad minus valet argumentum, vt ſanguis, qui in accidentali perfectione illis eſt inferior; animatus ſit? Præterea cum nihil interſit inter ſanguinem, treſq; humores alios, quandoquidẽ omnes eiuſdẽ corporis ſunt materies, ex quibus ſanitas, ęgritudouè oritur animãtium, & plerumq; miſceantur inter ſe eodẽ in loco ſimul; profectò, qui ſanguini vitam tribuit, eandem vitam, & tribus alijs humoribus tribuat, neceſſe eſt; quod etſi cõcedant nonnulli, immerito tñ illud faciunt, vt ex incõmodo, quod hinc ſequitur palã omnibus eſſe *Secũda ratio.* *Tertia ratio.* *Ariſtoteles.* *Quarta ratio.*

poteſt;

Digitized by Google

poteſt; expuens ſiquidem phlegmaticum humorem, animatam expelleret à ſe partem, quod videtur ridiculũ.

Quinta ratio.

Ad hæc, ſpiritus, qui ex ſubtilioribus ſanguinis partibus, ijſdemq́; perfectioribus, & puriſſimis oriuntur non ſunt anima præditi, non poterit igitur ſanguis pariter vitam viuere animalem, cum enim non aliter ſe habeat ſpiritus ad ſanguinem, quam ad aquam vapor, vulgò enim ſpiritus ſanguinis temperati vapores appellantur, fit, vt quemadmodum eandem ſubſtantialem formam vapor, & aqua participant, ita ſpiritus, & ſanguis eandem ſubſtantialem formam ſimiliter habere debeant.

Spiritus ſãguinis vapores.

Scaliger exercitatione 280. Et Cardanus 2. cõtradictionũ med. tr. 3. contr. 9.

Et quamuis non recipiant aliqui primam argumenti propoſitionem, eam tamen communiter amplectuntur alij doctores, non ſolum quia ſpiritus tenues, & fluitantes ſunt, & à partibus corporeis ſeiuncti, quoſq́; propterea, vt potè ſitu diſtinctos, neq́; ſimul nexu communi copulatos informare non valet anima vna, & inpartibilis; verùm etiam tantummodo à natura progignuntur vt inſtrumenta ſint facultatis nutritiuæ, generatiuæ, aliarumq; potentiarum. Deinde nulla vera ratione nutriuntur ſpiritus, vt non ſemel docuit Ariſtoteles libro de ſpiritu, & tandem à corde per partium ſubtiliorum extenuationem produci conſueuerunt, cuius generationis ratio nullius rei viuentis propria eſſe poteſt.

Spiritus nõ viuunt.

Sexta ratio.

Vltima ratio.

Ad extremum reſpuit animus credere eandem penitus animam etiam in brutis vno, eodemq́; temporis ſpatio in eadẽ materia deperdi ſimul, atq́; acquiri, ſimulq́; generationi, atq́; corruptioni obnoxiam eſſe, quam tamẽ abſurditatis maculam effugere nequeunt ij, qui animantem ſanguinem faciunt; nam, vti anteà non ſemel dictũ

eſt

Digitized by Google

eſt omnium philoſophorum aſſenſu, nutritio ſubſtantialis traſmutatio eſt, quæ tunc ſolùm conſurgit, cum ſanguis in humani corporis membra conuertitur, conuerſio autem iſta ſine prioris formæ corruptione fieri nequit, ſiquidem, vt fertur communi axiomate, generatio vnius alterius exitium, & corruptionem molitur, cũ igitur ex ſanguine generatur caro in eadem ſanguinis materia, eadem ſubſtantialis vegetans anima in noua carnis generatione acquiritur, & depditur ſimul ob ſubſtantialem ſanguinis in carnes traſmutationem, ex quibus fit, vt ſi ſanguis anima vegetante polleat, eadem ſimul, & ſemel anima incipiat, deſinatq; eſſe in eadem ſanguinis materiæ parte, quod abſq; dubio maximum eſſe abſurdum nemo non videt.

CAP. VI.

Diluantur argumentationes tertij capitis.

NVnc tandem reſtat reſponſum ad ea, quæ contrariam nobis ſentẽtiam probant. Et primò quidem, quod ſupra ex auctoritate ſcripturæ Sacræ petitum eſt teſtimonium ſanguinis animationem minimè aſtruit, nam germanus illorum verborum ſenſus (anima carnis in ſanguine eſt) hic eſſe videtur; Nimirum animam, qua omnis caro, ſeu quodlibet animal viuit pręſidio quodam ſanguinis ſpeciali foueri in corpore, ac ſingulari quadam ſanguinis proprietate, & ſalubritate in viuentium corporibus animam conſeruari, cuius ſolutionis veritatem, quò facilius intelligas.

Animam carnis in ſanguine eſſe quo modo intelligẽdũ.

Attende quòd quemadmodũ pleræq; partes in noua

corporis

Digitized by Google

corporis conſtructione exiguntur, vt rationalis anima artus mortales viuificet, ita pariter totidem, vt eadem anima in corpore ſita conſeruetur, neceſſaria ſunt, inter quas ſingulari quadam, principaliorię; neceſſitate ſanguis requiritur, cùm ad recentem animæ in corpus introductionem, tum ad eiuſdem iam introductæ conſeruationem; licet enim verum ſit tres alios humores ad hoc ipſum opus concurrere, per ſanguinem tamen quam per alium humorem ad corpus informandum animæ facilior patet aditus, caduci ſiquidem hominis vita duobus maximè fulcitur æque fundamentis, humido nimirum radicali, calidoq; naturali, quibus quodammodo paſcitur, vt ita dicam, atq; nutritur; cuius rei manifeſtum in dies periculo noſtro cernimus experimẽtum in hominis, & aliorum morte, quæ ex defectu horum cõtingere ſolet. Porrò duo hæc vitæ humanæ fulcimenta non in alio magis, quam in ſanguine reperiuntur, in quo ea humiditas, & temperatus calor, qui ad animæ præſentiam in corpore protegendam neceſſarius eſt, reperiuntur; quod in alijs humoribus non ita facilè inuenire poſſumus, vt inductione patet, phlegma enim frigore, & humido alios præcellit humores, cuius prior qualitas animalis inimica potius, quam amica appellari poteſt, colera item, & melancolia qualitatibus etiam ad vitæ corruptionem trahentibus non carent. Quibus de cauſis animam carnis in ſanguine eſſe dicitur. quocirca particula, in, non materialem cauſam, in qua comoretur anima, ſed cauſam efficientem ſignificat, per quam anima humano corpori præeſt, aliter, vt ſcite dixit Dominicus ea ratione, qua Deus ſanguis hauſtam ſanguinis

Duobus maxime hominis vita conſeruatur.

Sanguinis qualitates.

Qualitates humorum.

pro-

Digitized by Google

prohibuit, eadem etiã ratione carnibus homines veſci, prohibere debuiſſet idem Deus, cum non minus carnem, quàm ſanguinem anima rationalis informet: Ad quod reſpiciens gloſſa in ſanguine reperiri vitale quippiam dixit; hoc eſt, non quòd ſanguis anima, vitaue excellat, ſed potius, quia ſanguis vitam tuetur, & animam in corpore degentem conſeruat, vel vt in ſcholis loquuntur, non quia ſanguis ſit actu, & formaliter animatus, ſed tantùm effectiuè ea ratione duntaxat, qua cibus ſanus appellatur, non quod ſanitatem in ſe formaliter contineat, ſed potius quia ſanitatem conſeruare conſueuit, non ſolum, vt neceſſariò quædam requiſita diſpoſitio, velut aliqui putarunt, verùm etiam tamquam vera, & peculiaris pars humanæ naturæ. *Cardinalis S. Petri ad Vincula in ſuo tractatu.*

Huius autem interpretationis probatorem habeo diuum Auguſtinum, qui loco antea memorato ſuper hæc
„ ipſa Leuitici verba ad hunc modum loquitur. An quia & *Leuitici 17*
„ tale aliquid eſt in ſanguine, quia per ipſum maximè in
„ carne viuitur, qui in omnibus venis, & corporis iunctura
„ diffunditur, ipſam vitam corporis vocauit animam, non
„ vitam, quæ migrat ex corpore, ſed quæ morte finitur
„ qua locutione dicimus iſtam vitam temporalem eſſe, nõ
„ æternam, mortalem, non immortalem, cum ſit immortalis animæ natura. Sic Auguſtinus, qui late hanc eandẽ
„ ſuam interpretationem comprobans ſubdit. Quærendæ
„ etiam locutiones per id, quod continet id, quod con-
„ tinetur, vt, quoniam anima ſanguine tenetur in cor-
„ pore, nam ſi fuerit effuſus, abſcedit, per ipſum ap-
„ tius ſignificata ſit anima, & eius nomen ſanguis acce-
„ perit.

K Sic

Digitized by Google

Sic Auguſtinus, qui libro aduerſus Adimantum Manichæi diſcipulum cap. 12. de hac eadem diuini eloquij ſententia, qua anima ſanguis eſſe dicitur hunc in modũ loquitur. *Et dicunt ſi ſanguis eſt anima, ſicut Moyſes dicit, nulla inuenietur anima poſſe regnum Dei adipiſci. Cui calumnia primò ita reſpondendum eſt, vt ipſi cogantur oſtendere, vbi ſcriptum ſit in libris ueteris legis, quod anima humana ſanguis ſit. Nuſquam enim hoc inuenient in illa ſcriptura, quam lacerare miſeri quamdiu conantur, nullo modo permittuntur intelligere. Quòd ſi de anima humana nihil tale ibi dictum eſt, quid ad nos pertinet, ſi anima pecoris aut lædi ab interfectore poteſt, aut poſſidere regnum Dei non poteſt?* In qua B. Auguſtini explanatione cernis, lector, eam ſcripturæ ſententiam in ſolius bruti, non autem hominis animam quadrare. Quã-quam ad calcem eiuſdem citati capitis figuratè, & per ſimilitudinem tantummodo citatum ſcripturæ ſacræ teſtimonium rurſus interpretetur ſic ſcribens, *Tamen illud, quod lex dixit, fundendum eſſe ſanguinem, quia ſanguis eſt anima, eſſe poſitum dicimus, ſicut alia multa, & penè omnia ſcripturarum illarum ſacramenta ſignis & figuris plena ſunt futuræ prædicationis, quæ iam per Dominum Ieſum Chriſtum declarata eſt. Sic eſt enim ſanguis anima, quomodo petra erat Chriſtus, ſicut dicit Apoſtolus: Bibebant enim de ſpirituali ſequente eos petra, petra autem erat Chriſtus.*

1. Cor. 10.

Neque Ariſtotelis adducta auctoritas ex tertio de hiſtoria animalium cap. 19. nobis aduerſatur, quoniam illa accipienda eſt non quidem ſecundum rei veritatem, ſed ſecundum apparentiam, ſanguis enim efferueſcens ob eam, qua pollet, motionem, viuere videtur, & animari; ita ſiquidem apud nos comparatum eſt, vt ea, quæ

con-

concitantur, & æſtuant, viuere dicamus, quemadmodũ communi voce viuum argentum appellatur, aqua viua, ex quo vtrumq; motu quodam cieri cõſpicimus; in qua loquendi conſuetudine inſiſtens Ariſtoteles vitam viuere ſanguinem dixit, ſicut apertè etiam innuit idẽ philoſophus ſectione decima problematum problemate decimo, vbi hanc eandem aſſignatam à nobis cauſam, calorem, qui motionis eſt principium, quaſi viuentem appellat. Quocirca non ſunt audiendi illi, qui aduerſantes ſibi citatos Ariſtotelis textus explicare volentes, cõmuni quodam, inaniq; effugio vim potius doctrinæ effugiunt, quàm explicent, inquientes Ariſtotelem ſecundùm iactatam in vulgus opinionem hæc prodidiſſe; nam futilis eſt, hæc eorum reſponſio, vti textus ſeriem ponderantes facilè dijudicabunt, loquitur enim ex propria peculiariq; opinione philoſophus, vt meridiana luce clarius eſt.

Sanguinem viuere quo in ſenſu intelligendũ.

Vana quorundam doctrinæ Ariſtotelicæ explicatio.

Tandẽ quod ad vltimo loco productum ex Ariſtotele teſtimonium ſpectat eo in libro non reperitur, neq; legẽti mihi ſe ſe obtulit huiuſcemodi philoſophi decretum; ſi autem in Ariſtotelis ſcriptis forte fortuna huiuſcemodi auctoritatem comperies, nutritionis vocabulum latiſſimè ſumpſit ad eum modum, quo ignis flamma noua lignorum ſtrue ſubminiſtrata paſci, nutririue dicitur.

Ad primam verò rationem in contrarium adductam reſpondeo. Axioma illud non eſt accipiendum de qualibet animalis parte; ſed tantùm de diſſimilaribus, nec non etiam de ſimilaribus præcipuis tamen, & nobilioribus; non vero de imperfectis, atq; ignobilioribus, qualis eſt ſanguis, nam ſicuti eadem rationalis animæ ſub-

Digitized by Google

ſtantia tota rationalis, tota vegetatiua, & ſenſitiua tota eſt, & tamen non omnes corporis partes informat ſecundum ratiocinandi, ſentiendi, & nutriendi gradus, oſſa enim animalium priora duo beneficia ab anima non recipiunt, ita fieri poteſt, vt aliquas corporis partes non viuificet etiam quoad tertium, nutritionis videlicet, gradum, vti re ipſa in ſanguine putamus contingere. Præcereá dubia admodùm latet in illo axiomate ſententia; etenim animam totam eſſe in toto, & totam in qualibet parte bifariam intelligi poteſt, vel ex parte ſubſtantialis animę informationis, quam circa corpus exercet; itaut ſenſus ſit, vitalem animæ præſentiam non modo toti, verum etiam ſingulis, & quibuſcunq; corporis partibus ſic intimè adeſſe, vt illud vera pars non ſit appellanda quod animæ præſentia non gaudeat; vel certè intelligi poteſt ex parte modi, præcipuæq; rationis, qua rationalis anima corpori, & partibus ſe ipſam vitali modo largitur, itaut illius aſſertionis ſcopus ſit ſolummodo diſcrimen oſtendere, quod reperitur inter rationalem animam, & ceteras animalium vitales formas; longè ſiquidem in exiſtendi modo in proprijs corporibus differunt, etenim brutorum animæ, quæ materiæ fæcem, quantitatiſq; dimenſiones habent, etſi totum corpus viuificent, materiæ tamen, & quantitatis conditionem, & ſortem ſequi neceſſario tenentur; ac proindè ſicuti vnumquodq; ſubſtantiale corpus vna duntaxat totali quantitate ſic afficitur, vt, etſi tota totum extendat corpus, alia nihilominus ſit quãtitatis pars, qua caput protenditur, ab ea quantitatis parte, qua pes, aut manus ſuam ſortitur dimenſionem, (fieri enim nullo modo po-

Animam eſſe totam in toto, & totã in qualibet parte bifariam intelligi poteſt.

Brutorum animæ materiæ, & quãtitatis fæce non carent.

teſt,

teſt, vt corporis alicuius quantitas tota capiti, tota pedibus,& tota humeris inhęreat ſine partium penetratione, quæ non niſi diuino miraculo contingere poteſt, ſed pars quantitatis corporis parti,& tota toti reſpõdet) ita anima bruti, & ſi toti corpori præſens tota adſit, ratione tamen materiæ, et quantitatis non tota animæ ſubſtantia quamlibet partem, ſed pars vna quantitatis vnam duntaxat corporis partem, alia aliam, & ſic deinceps viuificat; at rationalis anima, quæ ſimplex, ſpiritualis, immortalis, & impartibilis eſt ſubſtantia, non ad eas conditiones, quibus obnoxias eſſe vidimus irrationalium animas, arctari poteſt, ſed excellentiori, ſublimioriq; modo ſuæ materiæ ſic vnitur, vt tota totam, & tota etiam quantumlibet minimam corporis partem informet, quæ à natura, vt capax vitæ eſſet, obtinuit. Secundo autem non primo modo tritum illud philoſophorum prouerbium interpretandum eſt, vti omnes rectè ſentientes non ignorant, quo pacto facilè eluditur argumentatio, quæ ad primum, non verò ad ſecundum ſenſum reſpexiſſe videtur. Quarè breuiter ex illa philoſophorum ſententia ſolummodò haberi poteſt rationalem animam non modo totam toti, ſed etiam totam informatiuè, vt dicunt prçeſſe cuilibet parti, in qua degere illa potis eſt; nõ curantibus illis, ſed tãquàm à mẽte ſua alienũ, iudicio ſapientũ permittẽtibus ſcrutari, quænã ſint illę partes, in quibus anima rationalis reperitur.

Secunda ratio hoc accipiet à nobis reſponſum. Non eſt abſolutè cõſentaneũ veritati, vt oĩa illa, quę ad humanæ naturæ veritatẽ ſpectãt, anima rationali potiãtur, ſed hoc ſolũ nobilioribꝰ naturę humanę partibꝰ cõcedi ſolet.

At inquies: data ſolutio reprehenſione digna eſt, quippe

quæ

quæ haud congruit cũ Ariſtotelis doctrina, qui ſecundo de generatione animalium capite primo fermè in fine capitis dilucidè omnes corporis partes viuentes eſſe arbitratur, addens eas partes, quæ vita carent non veras animalium, ſed metaphoricas tantùm partes appellãdas eſſe. *Sed habeat ne*, inquit Ariſtoteles, *ſemen animam, necne ratio eadem, atq; de partibus reddenda eſt; nec enim anima ulla eſſe poteſt in alio, niſi in eo cuius eſt, neq; pars vlla eſſe poteſt, quod particeps animæ non eſt, niſi æquiuoce, vt mortui oculus*. Sic Ariſtoteles, cui non puto ſatisfactum, ſi dicatur, eum loqui de partibus diſſimilaribus, nõ autem de ſimilaribus, qualis eſt ſanguis, vt exemplum illud mortui oculi innuere videtur; oculus enim diſſimilaris pars eſt; Nam ibi philoſophus inueſtigat, vtrum viuat ſemen, quod in partibus ſimilaribus conſtituitur. & viuere reſpondet, propterea quòd ſemen actualis, & vera pars ſit animaliũ, ergo quia arbitrabatur Ariſtoteles ſimilares etiam partes, ſi nomine partis eſſent appellandæ, neceſſario vitales eſſe oportere.

Ariſtoteles.

Quare ad ſolutionem huius difficultatis opportuna erit illa diſtinctio, qua duplicis generis partes ſtatuuntur, aliquæ enim partes ſunt etiam ſimilares, quæ corpus humanum complent non quoquo modo, ſed vt corpus viuum; nonnullæ vero ſunt aliæ, quæ etſi ad corporis cõpoſitionem concurrant, tamen quia præcipuus naturæ finis eſt, vt præter perfectam conſtructionem, corporis conſeruationi, atq; vitalibus humanis functionibus inſeruiat, propterea illæ non cõcurrunt ad corpus conſtituendum, vt totum quoddam vitale eſt, ſed vt totum quoddam ſubſtantiale perfectum, & ideo quotieſcunq;

Duplicis generis partes.

ponit

ponit hic, vel alibi Ariſtoteles proprias animalis partes viuentes eſſe, de primis duntaxat, non autem de ſecundis doctrina illius militat, vti ex eiuſdem textus ſerie cõfirmari poteſt; nam mortui oculum æquiuocè partem vocat Ariſtoteles, quod eſt maximè veritati conſentaneum, ſi corpus, vt viuum eſt, perpendatur, nam ſi ex aduerſo mortui corpus, vt ſic, conſideretur; nemo certè negabit mortui oculum mortui, & extincti corporis non eſſe propriam partem.

Ad tertiam. Negatur nullam fore rationem, cur ſanguis reſurgentium corpora irriget; inficiandumq; pariter eſt, Chriſti domini ſanguinem in glorioſiſſimo corpore nunc exiſtentem viuere, vt ſuo loco demonſtrabimus. Neceſſitatis verò cauſas, cur in reſurgentibus futurus ſit ſanguis, lepidè proſequitur Richardus de Media Villa, quarto diſtinctione quadrageſima quarta quæſtione ſecunda, quas volo, vt lector eiuſdem Richardi ore cognoſcat, qui præſentem difficultatem conſiderans hunc in modum ediſſerit. *Humores neceſſario exiguntur, quoniam non tantùm ſunt propter neceſſitatem nutriendi, & reſtaurandi deperditum, ſed etiam quia eorum debita proportio iuuat ad debitam membrorum operationem, & ratione ſuæ formæ, & quia in ijs eſt aliqua influentia uirium animæ, quamuis ab ipſa anima non perficiantur; ſunt etiam ad virtutis naturalis oſtenſionem, & ad corporis maiorem decorem, & ad ſecundariam eius perfectionem.* Hactenus Richardus.

Richardus. Cur in beatorũ corporibus futurus ſit ſanguis iuxta Richardi ſententiã.

Quartum argumentum, etſi ſpecialem inuoluat difficultatem, quæ longiori, quam ea, quæ in ſolutione argumenti comprehendi poteſt, & accurata diſcuſſione indigeat, quia tamen res eſt quodammodo aliena à præ-

ſenti

Digitized by Google

Vngues, & capilli animæ expertes.

ſenti inſtituto, propterea breuiter dicam vngues, & capillos nullam in ſe viuentem formá continere, quamuis huic doctrinæ non ſubſcribant omnes, ſunt enim, qui viuentes capillos, & vngues faciunt ob eam, quam in ſe habere videntur, viuentis animæ operationem, accretionem, & nutritionem videlicet, augentur ſiquidem in animalibus pili, & vngues, vt quotidiana teſtatur experientia; verùm quia capilli, & vngues non niſi ex humorum ſuperfluitatibus ſuam trahunt originem, neq; perfectè ſecundùm trinam quantitatis dimenſioné creſcunt, & augentur, ſed ſolummodo longiores euadunt vi, & expulſione quadam naturali ob ſucedenté in capillorum, & vnguiũ loca nouam excrementi partem, ideo opinionem, quæ inanimes eſſe capillos, & vngues arbitratur, plus veritatis habere exiſtimo.

DISPVTATIO QVINTA.

De mente doctoris Angelici circa hactenus agitatas quæſtiones.

CAP. I.

Quid in via Diui Thomæ ſentiendum ſit de illis quæſtionibus, an ſanguis ſit humanæ Chriſti naturæ pars, & an ſit vegetante ſaltem anima præditus.

NVnc quoniam refutauimus opiniones eorum, qui de ſanguine quod ad rem noſtram attinebat, ſenſerunt aliter, quam veritas habet, deinceps pergemus ad perſcrutandam mentem, verumq; Angelici doctoris ſenſum; An videlicet, puta-

Digitized by Google

putauit ſanguinem eſſe veram corporis Chriſti partem, an potentialem tantùm, & rurſus an eundem ſanguinem arbitratus ſit viuere, necne; eſt enim hæc quęſtio magna ſine dubio huius negotij, eaq; difficilis portio, & ad perfectam ſanguineæ Aſſertoris naturæ cognitionem vtilis, & neceſſaria, cùm ob Sāĉti Thomæ auctoritatem, (quę, vti plurimum in ſe valet, ita apud me maximi eſt ponderis, & momenti) tùm quia, non pauci doctores ex ijs, quos aliarum difficultatum patronos eſſe vidimus, præcipua ſuarum opinionum ex Sancto Thoma duxerunt fundamenta, & tandem, vt omni errore ſublato eorū, qui ſecus, quam res patitur Diui Thomæ doctrinam interpretantur, plana ſit omnibus eius opinio. Aggredior igitur, & ſumo mihi ad illuſtrandum id, quod homines in Thomiſtarum diſciplina verſatiſſimos non ſemel torſit; tanta enim ſententiarum diſſenſio hac in re eſſe videtur, vt ad eam tollendam varij varia excogitarint.

Prima opinio de mente S. Thomæ.

Et in primis decretum fuit aliquorum, qui vt facilius ſe ſe expedirent ab ijs difficultatibus, quas incurrunt, varia Sancti Thomæ teſtimonia conciliantes, aſſerere non formidarunt, diuerſum fuiſſe huius doctoris placitum, dùm in Magiſtri ſententias commentaria ederet ab eo, quod vltimo loco, dum ſummam Theologicam moliretur, approbauit: addentes inſuper id duntaxat ratum, firmumq; habendum eſſe, quod in ſumma litteris conſignauit. Verùm hæc opinio magis declinandæ difficultatis opportunitati, quā S. Doctoris dignitati conſulit; neq; hęc eſt legitima nodos diſſoluēdi ratio, ſed oppoſita & contraria Sancto Thomę adſcribendi deteſtabilis conſuetudo, quæ ſi in animum eorum, qui diuinę, humanæve

Prioris opinionis confutatio.

Digitized by Google

philoſophiæ ſtudio tenentur, ſenſim repat, nihil profe-ctò vel in philoſophorum parente Ariſtotele, vel in ſanctorum Patrum teſtimonijs, ita reconditum, prorſusq; abditum, & ab oculis, ſenſibus, captuq; noſtro tàm longè remotum erit, quod hac vna ratione non explicetur, dijudicetur, atq; omnino aperiatur, aut certe nihil tàm cõtrarium in vno quouis doctore dari poterit, quod hac ratione non componatur. Adde, ſi placet, temerè fictam eſſe hanc opinionem, quę putat Sanctum Thomam contraria admiſiſſe in ea re, quam firmiter, & conſtanter ſuorum principiorũ memor perpetuò docuit immutato tantùm cortice verborum, ſicuti in explicatione opinionum, quas ſtatim recenſebo, illuminatius videbitur.

CAP. II.

Caietani, & Sylueſtri de ſenſu Angelici doctoris iudicium.

HVic confutatæ explanationi proxima eſt eorum doctorum opinio, qui ad libitum proprias vias ſibi imprimentes confuſionem magnã, verum Angelicæ doctrinæ ſenſum quærentibus, reliquerunt; arbitrantur ſiquidem iſti vtramq; contradictionis partẽ de mente Sancti Thomæ poſſe ſuſtineri, vt re ipſa docere conantur, dum argumentis ſanguinem non eſſe viuentem, neq; veram corporis partem probantibus, & è contra, alijs argumentis, & viuere ſanguinem, & partem eſſe humanæ Chriſti naturæ oſtendentibus ſatisfacere ſtudent. At equidem horum doctorum laudarem ingenium potius, quàm approbarem iudicium; perſuadere enim mihi ipſi nequeo Diuum Thomam, qui ob excellentem

Digitized by Google

lentem ingenij diuinitus illuſtrati vim, & præſtantiam ſine hæſitatione vlla in vnoquoq; difficultatis nexu veritatis apicem attingere conſueuit, hac in re problematicam amplexatum eſſe diſputandi rationem. Poſteà, qui eum hac ratione interpretatur, neſcio, an diſſentiat à ſuperioris opinionis recitatæ auctoribus, à quibus tamen diſſentire velle palam profitetur; parum enim, aut nihil fermè intereſt inter hunc, & primum iam allatum Sancti Thomæ doctrinam interpretandi modum, nec ſententiarum hæc videtur; ſed verborum parua diſſenſio.

Principes verò huiuſce opinionis rationes ſunt varia Angelici doctoris teſtimonia, quę & nihil alienum à pręſenti interpretatione innuere,& facilem ad vtrumq; ſenſum explicationẽ admittere videntur,quæ omnia paulo poſt vna cum aliarum ſententiarũ fundamentis,(eodem enim omnia tendunt,) expendam;vbi cæteras, quæ ſuperſunt in medium aduxero interpretationes, quibus alij Angelicam doctrinam explicant.

Quarum tertio loco recẽſeri poteſt Caietani ſententia, qui duplicem ſanguinem dari ratus patentem ſibi campum aperuit, quo varia Sancti Doctoris dicta ad concordiã reduceret; putat igitur in via Sancti Thomæ Caietanus alium eſſe vitalem, nutrimentalemq; alium eſſe ſanguinem, primum anima præditum eſſe, vitam habere vegetatiuam, & veram eſſe corporis partem, ſecundum eſſe inpurum, & imperfectum, totius vitæ expertem, neq; actualem, ſed potentialem tantùm corporis humani partem eſſe. *Tertia opinio.*

Opportunam autem huiuſce ſententiæ adinueniendę

Digitized by Google

occaſionem Caietano , & alijs dederunt ea, quæ apud Angelicum doctorẽ leguntur in quodlibetis quodlibeto quinto quæſtione tertia articulo quarto corpore; Nam ibi quęrens Sanctus Doctor, an totus ille ſanguis, qui fuerat in paſſione effuſus ad corpus in reſurrectione redierit. ſupra tactam ſanguinis diſtinctionem cõcedere videtur, vt latius capite primo, & 2. diſputatione 2. huius libri demonſtratum eſt. Sed eſto, detur in via Sancti Thomæ alter ſanguis, qui nutrimentalis ſit, & alter qui vitalis, ſeu ſubſtantialis appelletur; at quo iure dicet Caietanus primum non viuere, neq; corporis eſſe partem, talem maximè vero eſſe ſecundũ? cum nullibi ex allato Sancti Thomæ teſtimonio colligi poſſit hoc Caietani placitum: quod magis voluntarium, quam veritati conſonum videtur; per nutrimentalem enim ſanguinem eam intellexit Angelicus doctor ſanguinis partem tantùm, quæ ad vitam confouẽdam non adeo exigitur, vt ſine illa hominis vita non poſſit conſiſtere; nempè ſanguinem intellexit ſuperfluum, qui ex cibis, potionibuſq; vel temperatiſſimis generatur, qui etiam in Chriſto domino rectè admitti poteſt, cum ante paſſionem cibo, & potione corporis vires reficeret, non autem intellexit ſanguinẽ nutrimentalem eo in ſenſu, quem verum, & germanum eſſe putat Caietanus. Porrò noſtra hæc expoſitio non modo ex ipſis Sancti Thomæ verbis clarè comprobatur, dum per ſanguinem nutrimentalem ſe intelligere eum dixit, qui ex cibis generatur; ſed etiã ex prima ratione ab eodẽ Sancto adducta citato quodlibeti loco apertè oſtẽditur. Quocirca nomine ſanguinis ad naturæ veritatem pertinentis ſignificare duntaxat voluit, eum, qui ad humanam

Quid ſit nutrimẽtalis, & quid vitalis ſãguis in via Angelici docto ris.

naturam

naturam conſeruandã pertinet, quiq; minimè ſuperuacaneus eſt, vt omnibus manifeſtam fidem prima ratio facit, quæ ideo in Chriſto extrema patiente tantum ſanguinem ad veritatem naturę pertinentem admittit, quoniam in perfectiſſima Chriſti domini ætate ſuperflui nihil in ſãctiſſimo Aſſertoris corpore reperiri poterat; ex quo fit, vt ex hac S. Doctoris auctoritate hoc ſolũ colligatur, niſi quis ad oppoſitum S. Thomã trahere immeritò contẽdat. Vidẽdus Caietanus 3. parte quæſt. 54. artic. 2. in fine cõmentarij, qui huic ſanguinis diſtinctioni mordicus adhærens facile omnes nodos ex varijs doctrinæ Angelicæ locis emergẽtes diſſoluit, de ſanguine .n. vitali, & perfecto locum S. Thomæ 4. diſtinct. 44. quæſt. 1. artic. 2. quæſtiuncula 3. ad tertiũ, & quotquot loca adduci poſſunt, ſanguinẽ, & viuere, & veram humani corporis partẽ eſſe ſignificantia, interpretatur, quemadmodũ pariter de ſanguine nutrimẽtali arbitratur eſſe intelligendum eundẽ S. Doctorem, cũ tertia parte quęſtione 31. articulo quinto ad primũ inquit ſanguinẽ nõ eſſe actu partẽ; quo eodẽ modo explicat omnes alias auctoritates idẽ penitus innuẽtes, quas paſſim in S. Thomæ ſcriptis offendet lector: quamuis ẽt addat ſanguinẽ dici actu partẽ ratione totius animalis, vt viuit, & vt eſt ſãguis materia actu permanẽs in toto animalis corpore; ſicuti potentialẽ ſubdit etiam ſanguinem appellari, quatenus ſanguis animæ expers eſt, & eſt materia tranſiens partium poſteriorum corporis, carnis, oſsis &c. ſic enim loquitur Caietanus.

Verum hæc illius doctrina haud cũ Angelici doctoris ſententia congruit, nam præcipuum, quo in hanc ſententiam conceſsit Caietanus, fundamentũ, rem propriã nõ iuuat, immo ex hic, & alibi dictis labefactatũ corruit

trahens

trahens ſecum manifeſtam ruinam earum rationum quæ illi innituntur.

Caietano igitur poſteriores aliqui doctores, dum tutius, vt ſibi videbantur, iter aggredi putarunt deuios omnino ſecuti ſunt anfractus, & dum planiorem, vulgatioremq; deſerere ſemitam voluerunt, per præcepitium lapſi ſunt, affirmantes omnem ſanguinem ſublato quouis diſcrimine, veram, animatamq; humani corporis Chriſti partem eſſe. Qua ego opinione remotius nihil, nihilq; incommodius in ſana doctoris Angelici via dici poſſe cenſeo, vt mox aperiam; huius opinionis fuit Bartholomæus Medina tertia parte quæſtione quinta.

Bartholomæi Medinæ ſententia.

Alij tandem fuerunt, qui nullam ſanguinis partem vita prędītam eſſe, ac quod hinc illis videbatur conſequi, nullam fuiſſe corporis humani propriam, veramq; portionem eſſe opinati ſunt. Conſulendus Ioānes Capreolus quarto ſententiarum diſtinctione decima quæſtione ſecunda articulo tertio, ad quartum.

Capreoli opinio.

CAP. III.

Auctoris interpretatio, & iudicium.

VErùm quia vniuersè opiniones allatas de germano Sancti Thomæ ſenſu planè non ſequor, (in qualibet enim, quod non approbem reperio,) nunc reſtat, vt ſententiam mihi præter cæteras approbatam, declarē; quod, vt exequar, tria de mente Sancti Doctoris ſtatuenda eſſe arbitror.

Primum. Sanguis vera pars fuit naturæ humanæ Chriſti, & ad corporis eius integritatem per neceſſaria.

Secundum

Secundum. Idem tamen ſanguis potuit dici vera pars potentialis eiuſdem corporis Chriſti. Tertium, & vltimum, neq; ea pars, quam potentialem, neq; ea, quam actualem corporis partem appellamus, anima, vitaue prædita fuit.

Nonnulla tamen animaduertere oportet, vt & cognitu faciliores ſint concluſiones, & ea, quæ ex prima, & ſecunda ſuboriri fortaſſis videtur contrarietas, tolli poſſit; clara enim inter illas apparet oppoſitio; nam ſicuti actus, & potentia eidem rei nequeunt conuenire, ob inſitam illorum proprietatem, qua alterum alteri opponitur, ita idem planè ſanguis [quandoquidem nullum in ſanguine ſubſtantiale diſcrimen admiſimus] actualis pars humanæ naturæ, & rurſus potentialis pars nequaquàm eſſe poſſe videtur, ob eam contrarietatem, quæ inter actum, & potentiam eſſe apparet.

Quare ſcito longè diuerſum eſſe verba facere de actu ſimpliciter, & abſolutè ſumpto, & potentia pura, vt loquuntur, & aliud eſſe loqui de actu, potentiaq; vt inueniuntur in rebus creatis, finitis, & certis quibuſdam perfectionis terminis circumſcriptis; nam ille actus purus eſt, qui omnis prorſus paſſiuæ potentiæ [de hac enim in præſentia loquimur] eſt expers, ſummumq; ſimplicitatis, puritatis, & actualis exiſtentiæ gradum habet, quo neq; maius quidquam nouit natura, neq; melius, aut perfectius, qualis actus eſt ſolus præpotens Deus; cui ex aduerſo opponitur materia prima, quæ, vt Sanctus Thomas arbitratur, nullum prorſus in ſe actum claudit, ſed pura, vt inquit, potentia, omni planè actu denudata, dicitur. De quibus verum eſt eidem rei actum, & poten-

Quid actus ſimpliciter dictus, quid pura potentia. Quid actus, & potentia in rebus creatis

tiam

tiam nequaquam attribui poſſe, actus enim, & potentię paſſiuæ rationes oppoſitæ ſunt, ſiquidem vnius ratio in perfectione, alterius verò in imperfectione, & priuatione conſiſtit, quo pacto intelligenda eſt trita illa Ariſtotelis actus, & potentiæ diſtinctio, quam ſæpius in metaphyſicis libris, & alibi tradit; At ſi potentiam, actumq; in poſteriori ſignificatione vſurpemus, fieri optimè poterit, vt idem actus, & potentiæ officijs fungatur; ſi minus ratione vnius, & eiuſdem rei, plurium ſaltem ratione; quod ne in via Angelici doctoris temerè fictum à me arbitreris, nullum non fuerit operę pretium hoc idem Sancti Thomæ decretis confirmare; Nam prima parte quæſt. ſeptuageſima ſeptima articulo ſexto quęrens, an potentiæ animæ ab eius eſſentia fluant, ſubdenſq; ibidem illas, & ab anima fieri, & in eadem, tamquàm in ſede propria recipi, haud obſcurè declarat, animam eſſe poſſe ſimul, & ſemel actum, agens, & effectiuum principium, quatenus videlicet potentijs eſſe largitur; eandemq; rurſus animam potentiam, patiens, materialeq; principium dici poſſe, quatenus eadē anima a ſe productas, denuò in ſe ipſa recipit potentias. *Manifeſtum autem ex dictis*; verba ſunt Sancti Thomæ in corpore articuli, *quod ſubiectum anima eſt, vel ipſa anima ſola, quæ poteſt eſſe ſubiectum accidentis, ſecundum quod habet aliquid potentialitatis, vt ſupra dictum eſt* [quæſtione videlicet ſeptuageſima quinta atticulo quinto] *vel compoſitū; compoſitum autem eſt in actu per animam. Vnde manifeſtum eſt, quod omnes potentiæ animæ, ſiue ſubiectum earum ſit anima ſola, ſiue compoſitum, fluunt ab eſſentia animæ ſicut à principio, quia iam dictum eſt, quod accidens cauſatur à ſubiecto, ſecundum*

cundum

cundum quod eſt actu, & recipitur in eo ſecundùm quòd eſt in potentia. Ex quibus liquidò cernitur idem non minus in actu, quam in potentia eſſe poſſe, quod ego in præſentia duntaxat comprobare volui. Idem etiam non minus clare docet ad ſecundum, vbi *dicendum*, inquit *quod ſubiectum eſt cauſa proprij accidentis, & quodammodo actiua, & etiam, & materialis, in quantum eſt ſuſceptiuum accidentis.* Sic ille; cuius locum ponderans Franciſcus Ferrarienſis inter Diui Thomæ diſcipulos non infimus, & obſcurus doctor primo contra gentiles cap. decimo tertio, verſiculo *ſed remanet dubium*, nobiſcum cõgruit, docens eandẽ, animã potentiã, actumq; ſimul poſſe appellari. Alia nõ deeſſent mihi de hoc S. Doctoris teſtimonia, niſi iam allata ſufficerent, & alia opportunioribus locis reſeruarem. *Franciſcus Ferrarienſis.*

Cuius quidem doctrinæ rationem ſi quis ex me ſciſcitaretur, non aliam adducere poſſem, quam eam, quę ex rei creatæ natura colligi poſſe videtur; nam cum vnaquæq; res creata longiſſimè diſtet à natura, ſeu ab hypoſtaſi Diuina, quæ ab omni concretione, & potentia paſſiua ſegregata eſt, & ineffabili modo nulli ſubiecta paſſioni omnes omniũ perfectiones perfectiſsimè poſsidet; ex aduerſo tñ creatura eſt multis obiecta paſsionibus, & mutationibus, quarũ vi, poteſtateq; nunc in actu, nunc in potentia, ſæpè proprijs orbata perfectionibus, nonnumquàm verò iiſdem decorata eſt; immò cum terrena ſit, non niſi pluribus foueri partibus poteſt non modo ad humanæ vitæ tutelam, neceſſarijs, verum etiã ijs, quæ ad pabulum, & nutritionem præſtantiſsimarum corporis partium deſeruire poſſent, vt in ſanguine factum eſſe demonſtrauimus.

Digitized by Google

Ex his colligo, ſi à pari certum aliquod eruere licet argumentum, non plus eidem ſanguini actualis, & potentialis rationem repugnare, quàm repugnent animę rationes actus, & potentiæ, agentis, & patientis, & tandem eſſe in actu, & eſſe in potentia. Quare ſi, vti oſtendimus, hoc ſecundum in via Sancti Thomæ ſuſtineri poteſt, et debet, ita ſimiliter, et primum planè indubitatum erit. Præcipuè cum ſanguis ad duo referri, ſeu cõparari poſſit, nempe vel ad totum hominis corpus, vel certè ad ſingulas nobiliores, præſtantioreſq; corporis eiuſdem partes; ex qua duplici ſanguinis comparatione hoc diſcrimen conſurgit; nam ſanguis ratione primæ comparationis eſt humanæ naturæ pars actualis; ratione verò ſecundæ potentialis tantum pars ſanguis eſt cenſendus; primum illud veritati congruit; cúm quia ſanguis ad perfectam, ſubſtantialemq; corporis integritatem perneceſſarius eſt, nam, vt prudenter monuit Caietanus tertia parte quæſtione quinquageſima quarta articulo ſecundo, verſiculo *ad hanc quæſtionem dicitur*, eſt materia permanens totius corporis, túm etiam quia ſanguis tamquam pars ad integrandum, conflandumq; animal in actu exigitur. Triplex enim, vt ex Ariſtotele ſecundo de partibus idem collegit Caietanus, in vera hominis compactione concedenda eſt, atq; admittenda compoſitio; quarum prima fit ex quatuor humoribus quæ ex parte quatuor elementorum omnino ad mixti compoſitionem neceſſariorum, ſe tenet. Secunda, quæ ex ſimilaribus, atq; omogeneis cõſtituitur partibus, puta, oſſibus, neruis, carne &c. Vltima, quę ex diſſimilaribus, heterogeneis partibus conſurgit. Quare ſicuti inconfeſsò

Caietanus

Triplex in homine cõpoſitio reperitur.

Digitized by Google

feſsò eſt apud omnes, ea, quæ ad ſecundam, & tertiã animalis compoſitionem concurrunt, omnia eſſe actuales animalis partes, ita citra litem habendum eſt, ſanguinem, reliquosq; humores, quæ primam efficiunt, atque operantur hominis compoſitionem, eiuſdem eſſe proprias, actualesq; partes.

Illud etiam vltimo loco aduertendum videtur, conſueuiſſe Sanctum Thomam pro eodem vſurpare iſta, ſanguis eſt pars actualis naturæ, ſanguis pertinet ad veritatem naturæ, & ſanguis eſt de veritate naturæ, ſicuti apud eundem pariter idem omnino iſta ſonant, ſanguis eſt tantùm pars potentia, ſeu in potentia, ſanguis non eſt actu pars, & ſanguis eſt nutrimẽtalis. His igitur ſtatutis.

CAP. IV.

Auctoris opinio Sancti Thomæ teſtimonijs comprobatur.

TRanſeamus ad Sancti doctoris auctoritates, ijsq; aſſertiones noſtras comprobemus. Primam igitur, quæ etiam Caietano placuit, docet Angelicus doctor tertia parte quæſtione quinquageſima quarta articulo ſecundo ad tertium his verbis. *Dicendum quod totus ſanguis, qui è corpore Chriſti fluxit, cum ad veritatem naturæ pertineat, in corpore Chriſti reſurrexit, & eadem ratio eſt de omnibus particulis ad veritatem, & integritatem humanæ naturæ pertinẽtibus.* Quod etiam cõcedit in quodlibetis, quodlibeto 5. queſt. 3. artic. 5. corpore, dum in Chriſto fuiſſe ſãguinẽ, qui maximè ad veritatem perſonę pertinebat, in hunc modũ perſuadet, *& quamuis circa ea, quæ ſunt de veritate humanæ naturæ ſit diuerſa diuerſorum opinio, ſecundum quamlibet opinionem tamen, non totus ſanguis nutrimentalis,*

ideſt, qui ex cibis generatur, pertinet ad veritatem humanæ naturæ; ex quibus verbis ſine dubio inferri poteſt ſanguinē dari, quem ad veritatem naturę pertinere dicimus, quod ſtatim comprobans idem Sanctus Thomas clarè oſtendit Chriſti domini ſanguinem in paſſione effuſum ad humanæ naturæ integritatē, veritatemq; ſpectaſſe his verbis; *quorum prima ratio accipi poteſt ex ætate Chriſti patientis; paſſus eſt enim in perfectiſsima ætate, in qua maximè ea, quæ in homine inueniuntur*, inter quæ pręcipuus erat ſanguis, *ad veritatem humanæ naturæ pertinere videntur, tamquàm ad maximam perfectionem adducta*. Sic S. Thomas. ex cuius ore intelleximus ſanguinē ad veritatem humanę Chriſti naturę pertinere. Pręterea quarto ſententiarũ diſtinct. 44. quæſt. 1. artic. 2 quæſt. 3. verſic. *ad tertiam quæſtionem*, inter corporis partes ſanguinē connumerat ſic ſcribēs. *Dicendum quod quidquid pertinet ad integritatem humanæ naturæ in reſurgente, hoc totum in eo reſurget*; & paulo poſt quęrēs, quid ſit de integritate reſurgētis ſubdit, *quædam eſt humiditas, quæ habet aliquam formam determinatam, ſecundũ quam continetur inter partes corporis, ſicut ſanguis, & alij tres humores, quos natura ordinauit ad membra, quæ ex ijs generantur, ſed tamen habet aliquas formas determinatas, ſicut, & aliæ partes corporis, & ideo reſurgent cum alijs partibus*. Hactenus ille, qui expreſſis verbis ſanguinē, & ad integritatē naturæ pertinere, & partē eſſe corporis aſſerit; multa alia huiuſmodi tradidit S. doctor, quæ nũc differo, qm̄ alijs locis opportuna erũt.

Secũdam aſſertionē noſtrā multis in locis perſuadet, & principiò quidē 1. parte quęſt. 119. art. 1. in reſpōſione ad tertiũ nō dignatur sāguinē nomine actualis, ſed potentialis dũtaxat partis, vbi *ad tertium* inquit *dicendum*

quod

quod ad humidũ radicale intelligitur pertinere totum id, in quo fundatur virtus ſpeciei, quod ſi ſubſtrahatur reſtitui non poteſt, ſicuti ſi amputetur manus, aut pes, ſed humidũ nutrimentale eſt, quod nondũ peruenit ad ſuſcipiendũ naturam ſpeciei, ſed eſt in uia adhoc, ſicuti eſt ſanguis; quod idem eſt, ac ſi diceret, ſanguinem ex natura ſua, neq; actualem eſſe corporis partem, neq; principalium corporis partium naturam attingere, ſed eſſe in potentia tantùm proxima, vt & pars fiat corporis, & carni in vnum copuletur, ſeu vt in carnem tranſeat. Neq; aliud meo iudicio voluit affirmare 3. par. quæſt. 31. art. 5. ad primũ, cũ dixit non ex alia aptiori Beatiſs. Virginis ſubſtantia corporali ſacrã Redẽptoris noſtri naturã formari decuiſſe, quã ex ſanguinis ſubſtãtia, quæ cũ nulla eſſet actualis pars naturę Virginis, potuit citra corruptionem Virginei corporis in locũ generationi aſſignatum à naturali facultate deciſa ſeſe recipere, *Cum enim Beata Virgo,* verba ſunt Sancti Thomæ, *fuerit eiuſdem naturæ cum alijs fœminis, conſequẽs eſt, quod habuerit carnem, & oſſa eiuſdem naturæ, carnes autem, & oſſa in alijs fœminis ſunt actuales corporis partes, ex quibus conſtituitur integritas corporis, & ideo ſubtrahi non poteſt ſine corruptione corporis, vel diminutione. Chriſtus autem, qui venerat corrupta reparare, nullam corruptionem, aut diminutionẽ integritati matris eius inferre debuit, & ideo non debuit corpus eius formari de carne, vel oſsibus Virginis, ſed de ſanguine, qui nõdum eſt actu pars, ſed eſt potentia totum, vt dicitur in libris de generatione animaliũ, & ideo dicitur carnẽ de Virgine ſumpſiſſe, nõ quod materia corporis eius fuerit actu caro, ſed ſanguis; qui eſt potẽtia caro.* Et tandẽ ſimile quippiã 3. ſententiarũ diſt. 30. quæſt. 2. art. 2. & alibi nõ ſemel prodidit, quæ paſſim, vbi de sãguine ſermo inſtituitur, legi poſsũt; ego .n. oĩa perſequi-

ſequi non arbitror neceſſarium, quamuis illud clariſſimum Sancti Doctoris teſtimonium, & ſolidum noſtræ ſententiæ fundamentum tacitus nequeam pertranſire, quod quarto diſtinctione quadrageſima quarta quæſtione prima articulo ſecundo quæſtiuncula tertia legitur, eo ſiquidem loci arrepta Sanctus Thomas ſibi occaſione ex eleganti, & ingenioſa quatuor ſimplicium corporum ſimilitudine egregiè, vt ſolet, primæ, & ſecundæ noſtræ aſſertionis fundamenta iacere, & iacta in altum erigere voluit, declarans ſimul, & ſemel ſanguinem eſſe actualem, & potentialẽ humani corporis partem; nam quemadmodum elementa, & actuales ſunt vniuerſi partes; quia ad eius integritatem non ſecus, ac mixta corpora concurrunt, & rurſus potentiales eiuſdem vniuerſi partes ſunt, quoniam ex elementis quælibet alia orbis terrarum corpora conſtituuntur; ita pariter ſanguis quatenus perfectũ corporis cõplementum iuuat, pars actualis, quatenus autem ex eodem ſanguine cætera hominis membra paſcuntur, & nutriuntur, poteſtatiua pars appellari debet. Sed præſtat, vt illud quod præſſius dixi, largius ex ore Angelici doctoris audiamus, qui citato loco ſic loquitur. *Ad tertium dicendum, quod ſicut ſunt elementa in via generationis reſpectu corporum mixtorum, quia ſunt eorum materia; non autem ita quod ſemper ſint in tranſeundo in corpore mixto, ita etiam humores ſe habent ad membra, & propter hoc ſicuti elementa in partibus vniuerſi habent formas determinatas ratione quarum ſunt de perfectione vniuerſi, ſicut corpora mixta, ita, & humores ſunt de perfectione corporis humani, ſicut & aliæ partes; nec elementa habent ita perfectas formas ſicut mixta*. Sic Sanctus Thomas ex quo colligo tantum hoc

eſſe

eſſe diſcrimen inter oſſa, & carnem ex vna parte, & ſanguinem, cæteroſq; humores ex altera; quòd etſi forma ſanguinis eam ſanguini conferat dignitatem, qua inter corporis partes mereatur computari, ſicuti aliæ eiuſdem corporis portiones [in quo ęqua ſors, & conditio eorum eſt] ex alio tamen capite oſſibus, & neruis ſanguinis forma concedit, ſiquidem illa ſic á proprijs formis actualiũ partium dignitatem, & præſtantiam habent, vt & in ſtatu perfecto collocentur, et varijs alterationibus nequaquám ſint obnoxia, quarum violentia ſuis formis ſpolientur, atq; in aliorum membrorum materiam trasferantur; ſed in certa quadam, ac quieta propriarum formarũ poſſeſſione conſtituta ſunt; at verò ſanguis quandiu vitam nos viuimus animalem, varias formas oſſis, carnis, et aliorum membrorum; dum nutritio peragi ſolet, cogitur ſuſcipere. Porro hæ Sancti Thomæ auctoritates, mea quidem ſententia, adeo illuſtres, et apertæ ſunt vtriuſq; concluſionis noſtræ perſuaſiones, vt nullũ mihi relinquant ambigendi locum; quin ſit hæc tutior de mente Angelici doctoris, et probabilior ſententia.

CAP. V.

Refelluntur quædam ſoutiones, quibus alij propoſitis Sancti Thomæ auctoritatibus ſatisfacere conantur.

A Qua non pauci recedentes adductis teſtimonijs occurrere conati ſunt varijs ſolutionibus; quarũ priori loco ea eſt, quòd dari Angelicæ doctrinæ interpretes in contraria fuerunt opinione, neq; allatæ doctrinæ ſubſcripſerunt. Prætereá in dubio reliquiſſe videtur

detur

detur Sanctus Thomas, quid ſibi vellet, cum ſanguinem ad humanæ naturæ veritatem pertinere dixit. Tertio citatum ex quarto ſententiarum libro teſtimonium intelligi debet non de actuali parte, ſed de parte tantummodo, vt loquuntur, potentia propinqua, quæ videlicet proximè accedit ad partem. Ad hæc ſecundæ concluſionis teſtimonia pariter accipiunt de eo ſanguine, qui in viuentis conſtitutione primò viſitur, duplicem enim concedendum eſſe ſanguinem putãt, vnum, quem corporis materiam dicunt, ſeu qui alendis corporibus præeſt, alterum qui ſit primum generationis humanæ principium, ex quo mortalis natura formatur; primum arbitrantur eſſe actualem corporis partem, ſecundum verò poteſtate tantùm partem eſſe putant, cum iuxta illorum opinionẽ ſit pars quædam decerpta ex tota nutrimentalis ſanguinis quantitate. Huic autem opinioni fidem aſtruunt ex eodem Sancto Doctore, qui tertio ſententiarum diſtinctione tertia quæſtione quinta articulo primo ad quintum tradit aſsignatam ſanguinis diſtinctionem. Tandem poſtremam auctoritatem ductam ex 4. ſententiarum diſtinctione 44. tantùm vim ſuam in eo ſenſu obtinere arbitrantur, vt quemadmodum in rerum vniuerſitate reperiuntur elementa, quæ mixti compoſitionem faciunt, ita humores, inter quos principem dignitatis locum obtinet ſanguis. in corpore humano ſint, atq; ex eiſdem membra humana conficiantur; cæterũ, inquiunt, in alijs rebus nulla eſt inter illa ſimilitudo, elementa ſiquidem actuales ſunt vniuerſi partes, at verò humores corporeæ animalis ſubſtantiæ non ſunt actuales, ſed potentiales tantùm partes.

Verùm

Digitized by Google

Verùm excogitatas haſce ſolutiones nullo nixas eſſe fundamento, vel ipſa facilis confutatio declarabit; nam eſto concedamus [vti re ipſa concedendum eſt] alios aliter quam nos, de mente Angelici doctoris ſenſiſſe, haud tamen hinc habetur certa aliqua oppoſitæ nobis ſententiæ veritas; quandoquidem in præſenti negotio non interpretum auctoritatis, ſed fundamẽtorum, quibus auctores vtuntur, eſt habenda ratio. Prætereà ſi ex Interpretum teſtimonio certi quippiam haberi poſſet, eiſq; fidẽ Pythagoreorum more poſthabitis rationibus, habere liceret, mallem cum pluribus, quàm cum paucioribus ſentire, plus enim vidẽt oculi quam oculus, multo autem plures, [ſi de prima aſſertione ſaltem loquamur] in noſtram, quam in oppoſitam opinionem pedibus iuerunt.

Futile autem eſt ſecundum; affirmare enim Diuum Thomam ſub lite reliquiſſe, quid eſſet ſanguinem pertinere ad veritatem humanę naturæ, eſt obducere tenebras rebus clariſſimis; & veritatem in aperto patentem in anguſtum redactam occultare, perpendantur ea, quę 4. diſtinct. 44. quæſt. 1. art. 2. quæſtiuncula 4. verſic. *ad quartam quæſtionem dicendum*, ſcripſit, & luce ſolis clarius fiet, ſenſum ſuum aperuiſſe Angelicum doctorem, quid de illo dicto fuerit arbitratus; cuius opinionem hic totidem verbis apponam. *Vnumquodq; ſicut ſe habet ad eſſe,* Verba ſunt S. Thomæ, *ita ad veritatem, vt in 2. Met. dicitur, quia illa res uera eſt, quæ ita eſt, vt videtur cognitori ſecundum actum, & propter hoc Auicenna dicit, quod veritas vniuſcuiuſque rei eſt proprietas ſui eſſe, quod ſtabilitum eſt, & ſecundum hoc dicitur aliquid eſſe de veritate humanæ*

naturæ, quia propriè pertinet ad eſſe humanæ naturæ, & hæc eſt, quod participat formam humanæ naturæ. Quo quid clarius in huius dicti illuſtrationem dicere poterat S. Doctor?

Tertium. manifeſtam vim infert Sancti Thomæ verbis, quandoquidem facit illum propria verborum ſignificatione abutentem; prætereà ſolutio illa nequaquam Sancti Doctoris opinioni congruere poteſt, ille enim diſcrimen admiſit inter haſce propoſitiones, vt vidimus; ſanguis eſt pars actualis humanæ naturæ, & ſanguis eſt pars potentialis eiuſdem; quare, vt breuius dicã, non eſt iſtud Angelici doctoris ſentẽtiã explicare, ſed implicare, atq; confundere potius; quapropter illa ſanguinis diſtinctio inutilis, & commentitia eſt, neq; illius meminit vnquàm Sanctus Doctor; etenim verba illa citata ad quintum, quæ ſic habent, *ſanguis, qui humani corporis materia ponitur, non eſt abſolutè talis, qualis per actum nutritiuæ generatur ex cibo, ſed hoc, quod de illo ſanguine reſiduum eſt ab vltima digeſtione nutritiua, in fœminis generatiuæ miniſtrat, quæ facit ipſum, vt ſit debita materia corporis humani*; quid aliud innuunt, quam ſanguinem nutritioni, generationiq; addictum non eſſe omnino, & vndequaq; eiuſdem rationis accidentalis cum alio? primus enim nutritioni, ſecundus autem generationi deſeruit; nam ille nutritiuæ facultatis pabulum eſt, hic vero, non abſumitur, quippe reſiduus, qui ab vltima digeſtione, peracta, ac confecta nutritione remanet; & quis ex huiuſmodi differentia, quæ inter ſanguinem generationi addictum, & eum, qui generationi præeſt, reperitur, prædictam ſanguis diſtinctionem colligere poterit? aut iure merito affirmare, primũ corporis eſſe partem, nequaquàm vero ſecundum.

Quod

Quod tandem vltimo loco adducũt, puerile videtur; nam quod in quæſtionem venit, ad eandem queſtionem ſoluendam ſumunt; immò partes ſunt corporis humani quatuor humores, ſiq; ad oppoſitum Sancti Thomæ ſimilitudinem diſtorquere non erubeſcamus, fatebimur eo duntaxat ſpectaſſe ſimile illud, quod quemadmodum elementa ad vniuerſi perfectionem ſpectant, quia illud tamquam partes integrant, abſoluunt, & complent, atq; mixtionis ſimul opificium moliuntur, ſic humores, vti corporis humani partes abſolutam totius humani ſuppoſiti conſtitutionem efficiunt, ſufficientes pariter congruentē materiam ad nutrienda corporis membra.

CAP. VI.

Tertia opinionis noſtræ Aſſertio illuſtratur.

AD extremum tertiam ſuperius poſitam aſſertionem opinionis meæ defendunt omnes illæ auctoritates, quas in ſecundæ theſis corroboratione adduxi; eamq; vlterius tuentur ea, quæ hîc adijciam. Etenim non eſt in diſceptationem reuocandum illud, quod cum communi omnium fermè Thomiſtarũ ſchola præfractè defendit Ioannes Capreolus quarto diſtinctione decima quæſtione ſecunda articulo tertio ad quartã, è medio videlicet tolli in vera Angelici doctoris opinione omnem ſubſtantialium formarum multiplicitatem; vnica enim, & indiuiſa in humano ſubſtantiali compoſito forma concedenda eſt, quæ ſingulis, & omnibus corporis noſtri partibus animatis eſſe propriũ largiatur; quæ quidem ratio anſam mihi præbet ſic ar-

Digitized by Google

guendi, fieri non poteſt, vt in eadem corporis viuenti parte diuerſa, & varia ſubſtantialis forma reperiatur, cum omnia hominis membra eadẽ rationali forma polleant, quæ quia vi, ac excellentia perfectionis ſuæ virtualiter omnes ſuperiores formas in ſua ſimplici ſubſtãtia continet; formam aliam à ſe diſtinctam non admittit, vbi ſaltem rationalis animus vigere poteſt; & tamen Sãctus Thomas quarto diſtinctione quadrageſima quarta quæſt. prima art. ſecundo quæſtiuncula tertia corpore, aliam ab anima rationali diſtinctã formã ſanguini concedit, ergo alterũ ex his duobus erit neceſſariò affirmandum, aut nempe dari formarum ſubſtantialium pluralitatem, quod eſſe abſurdũ opinatus eſt Sãctus Thomas, aut certe ſanguinem anima rationali etiam quoad vegetatiuum gradum præditum non eſſe.

Sed moneo obiter iuxta Ioannis Capreoli placitum, hominis partes, quæ minus nobiles, & obſcuræ ſunt, aliam à perfecta partium nobiliorum forma, minuſque perfectam formam obtinere; atq; à cõmuni illo S. Thomę decreto, quo plures formas in ſubſtãtiali compoſito negat, excipiendos eſſe quatuor humores, quos non rationali anima, ſed formis proprijs ornari docet in pręsẽtia.

Hoc igitur allato ex S. Doctore teſtimonio reuicti quidã ſolent eo confugere, vt dicant nõ eſſe verba S. Thomę interpretanda de ſubſtantiali forma, ſed de accidentali tantùm, interpretationiq; ſuæ robur addunt ex eodem Angelico doctore, qui nuper citato loco hanc innuens opinionem, humores diuerſas à forma totius compoſiti formas habere dixit, certum autem eſt, inquiunt illi, cæteras corporis partes citra rationalem animam ſolum-

modo

modo accidentales formas habere, aliter multitudo ſubſtantialium formarum in via Sancti Thomæ concederetur; nõ igitur alias præter accidentales formas à forma totius humores diſtinctas formas habere poterunt. Verùm hanc interpretationẽ non audient profectò illi, qui ſecum ipſi reputarint, fieri nõ poſſe, vt pars aliqua in numero, & ordine ſubſtantialium corporis partium ſiſtatur virtute ſolummodo, & præſtantia accidentalis formæ; neceſſariò enim munus hoc à ſubſtãtiali forma proficiſci debet, nam cum accidens ex toto ſuo genere à ſubſtantia diſſideat, quî intelligi poteſt, accidens ſanguini tribuere poſſe, vt humanæ naturæ ſit pars ſubſtantialis? & nihilominus S. Thomas virtute illarum formarũ quatuor humores inter corporis partes conſtituit. Verba Sancti Thomæ ſunt: *Quædam* (nempe humiditas) *eſt, quæ habet aliquam formam determinatam, ſecundum quam continetur inter partes corporis, ſicuti ſanguis.* Quare cum accidentalis forma eſſe ſubſtantiale non tribuat, quale eſt eſſe, quod exigit humani ſanguinis ſubſtantia, neq; enim accidens agere, operariue poteſt ſupra vires ſuas; ex neceſſitate fatendum erit, formam illam ſanguinis non accidentalem, ſed ſubſtantialem eſſe.

Neq; vero, quod addunt, mihi facesſit negotium, quandoquidem nihil aliud innuere volebat illis verbis angelicus doctor, quã reſurrecturos eſſe quatuor humores, non ſecus, ac alias corporis partes, propterea quod ſuis formis quatuor humores nõ carerẽt, ſicuti neq; ceteræ corporis partes ſuis carebãt formis; ac proindè vti oĩa hominis membra propter formas ſuas reſtauranda erãt, ita pariter & humores, poſt habito quouis alio diſcri

mine,

mine, quod in ſimilitudine illa excogitari poſſet; erat ſiquidem iſtud à propoſito Sancti Thomæ alienum.

Poſtremo ſemen ſanguis eſt eſſentialiter decoctus, at ſemen anima rationali non eſt prędirum ex prima parte quæſtione centeſima decima octaua articulo primo ad tertium, vbi hæc habet, *dicendum quod virtus illa actiua, quæ eſt in ſemine ex anima generantis deriuata, eſt quaſi motio quædam ipſius animæ generantis, nec eſt ipſa anima, aut pars animæ, niſi in virtute, ſicuti in ſera, vel ſecuri non eſt forma lecti, ſed potentia quedam ad talem formam.* Nec ſanguis igitur erit animatus.

CAP. VII.

Aliquot dubitationes explicantur.

PORrò huic opinioni contradicentes alij oppoſitum ex mente doctoris Angelici aſtruere conantur, & non ſpernenda ſuæ opinionis fundamenta ea eſſe ducunt, quæ nos in medium ad primam concluſionem oſtendendam protulimus; putant enim non alia ratione ſanguinem veram corporis partem appellari poſſe, quā quia vitam viuat vegetatiuam. Verùm quia non ſemel quo in ſenſu ſanguinem actualem corporis partem Sanctus Thomas appellet, demonſtraui; properabo ad alia rationum momenta examinanda, quæ etſi plurima ſint, ad hæc tamen duo commode reuocari poſſe videntur.

Primum, ſanguis ad humanę naturę integritatem pertinet; quid autem ſit pertinere ad integritatē quæſtiuncula quarta artic. 2. quæſt. 1. diſtinctionis quadrageſimæ quartę libri quarti ſententiarum his verbis declarat Sanctus

ctus Thomas. *Aliquid dicitur eſſe de veritate humanæ naturæ, quia propriè pertinet ad eſſe humanæ naturæ, & hoc eſt quod participat formam humanæ naturæ, ſicuti verum aurum dicitur, quod habet veram formam auri, ex qua eſt proprium eſſe auri.* Cum igitur forma humanę mortalitatis anima ſit rationalis, ſanguis, qui ad veritatem naturę pertinet, proculdubio anima rationali viuificabitur.

Secundum; ſanguinem viuere, videtur eſſe mens manifeſta Sancti Doctoris, nam loco citato quæſtiuncula tertia ad tertium, poſtea quam probauit ſanguinem humani corporis partem eſſe, protinus hunc in modum loquitur. *Sicut autem partes omnes vniuerſi perfectionem à Deo conſequuntur non æqualiter, ſed ſecundum ſuum modum vnumquodq;, ita etiã humores aliquo modo perficiuntur ab anima rationali; non tamen eodem modo, ſicut partes perfectiores.* At perfici, addo ego, ab anima rationali nihil aliud eſt, quam ab eadem vitam recipere, viuere igitur ſanguinẽ cenſendum erit in via Angelici doctoris, quandoquidem is ab anima rationali perficitur.

Sed quia adhæc refellenda nec longa, nec operoſa verborum ſerie opus eſt, primum ſic eluditur. Verum eſt ſanguinẽ ad eſſe naturæ Chriſti pertinere, pariterq; concedendum eſt, formam ſanguini debitam eſſe oportere humanæ naturæ congruentem; at hoc nos minimè vrget; nam qua ratione ſanguis ad integritatem corporis pertinet, eadem etiam ratione corporis, & naturæ humanæ formam requirit, verùm quia ſanguis non eſt nobilior, ac præſtantior quædã humani corporis pars, vtiq; etiam illi nobiliſſima forma, qualis eſt anima rationalis deneganda erit, ſed ſanguini tantùm ea formã

con-

concedenda videtur, quæ illi naturalis, & conſona; quæq; cuilibet humori ſeparatim eſt aſſignata. Quare ex citato Sancti Thomæ teſtimonio ſolùm habetur, non fore ſanguinem de veritate humanæ naturæ, niſi formã naturæ humanæ ſanguinis congruentem poſſideret; ex quo clarum eſt, futilem, & mancam eſſe propoſitionem illam, qua humanæ ſanguinis naturæ formam duntaxat eſſe rationalem animam aſſeritur; dantur enim quatuor aliæ formæ, quæ humorum ſunt propriæ, ac peculiares, quibus, ſicuti humores conſtituuntur inter humani corporis partes, ita iiſdem natura humana Chriſti conſtat.

Secundum etiam facili negotio euacuatur; neq; tamen eorum reſponſione vtar, qui admittentes animam rationalem eſſe ſanguinis informantem formam; negãt nihilominus hinc ſequi viuere ſanguiné ob id, quòd etſi in ſanguine reperiatur anima, vt informans, & vt eſſe proprium ſanguini tribuens, tamen non eſt in ſanguine, vt forma vitalis, hoc eſt, vt fons, & origo vitæ, quæ ſanguini vitalem aliquam tribuat operationem. Neq; enim mihi arridet tale reſponſum, quamuis ſubtile, & ingenioſum; nam cum anima rationalis ſit ſubſtantiale, ac vitale principium, ſatis intelligere nequeo, quid impediat; ne vitales in ſanguine anima operationes habeat; certè, cùm neq; neceſſarijs, neq; congruentibus diſpoſitionibus ſanguinis ſubſtantia careat, quibus ſin minus ſentiendi officium, at ſaltem nutriendi, creſcendiq; munus obire poſſit; gratis informantem tantum, & non vitalia opera exercẽtem rationalé animam ſanguini tribuunt. Sed vtar trita illa in ſcholis diſtinctione, qua ſanguinem

Digitized by Google

ab anima rationali perfici bifariam intelligitur, vel formaliter, vel effectiuè, ſeu efficienter; dicamq; in ſecundo ſenſu, non autem in primo ſanguinem ab anima perfici, eſſe intelligendum, nam virtute rationalis animæ generatur ſanguis, conſeruatur, & vitales influxus, aliaquę huius generis officia ab eadem anima rationali ſortitur. Et hæc de Angelici doctoris ſenſu ſufficiant.

Verúm finem ponamus huic priori libro de ſanguine Aſſertoris, & altiorem, excellentioremque diſputationem de vnione hypoſtatica, qua ſanguis eius ornabatur, deinceps aggrediamur.

FRANCISCI COLLII

S. THEOLOGIAE, AC COLLEGII *Ambroſiani Doctoris.*

DE SANGVINE CHRISTI.

LIBER SECVNDVS.

DISPVTATIO PRIMA.

De vnione hypoſtatica ſanguinis Chriſti.

CAP. I.

Non vnam fuiſſe Theologorum ſententiam de vnione hypoſtatica ſanguinis Chriſti.

EXplicata ſuperiori libro de naturalibus ſanguinis Chriſti proprietatibus materia, recto partitionis ordine ſequitur, vt in præſens dicamus de hypoſtatica vnione, cuius ſanguis Chriſti particeps

ticeps factus eſt tunc, cum Aeterni Patris verbum noſtra hac mortalitate indutum ſibi in hypoſtaſim ea omnia adiunxit, quæ ad concinnandam perfectam hominis naturam requiruntur. Et quamuis ſine manifeſta fidei Catholicæ iniuria nemo aſſerere poſſit, ſanguinem Chriſti penitus caruiſſe vnionis hypoſtaticę excellentia; pergrauis tamen controuerſia eſt inter doctores Theologos, quænam, & qualis fuerit iſtius diuinæ connexionis natura; An videlicet Dei filius, ita proximè terminarit ſanguinem hypoſtatica vnione, vt illum eundem ſibi copularit arctiſſimè, ſeu vt dicunt, immediate in hypoſtaſim; an verò potius remotè tantùm; quatenus videlicet ſanguis Chriſti reperiebatur in ea natura, quam proximè Verbum aſſumpſit; ex quo colligeretur, ſanguinem Chriſti nulla Verbi diuini, ſed ſua duntaxat naturali ſubſiſtentia fuiſſe ornatum. Enim verò cum in hac controuerſia dirimenda non pauci doctores magna inter ſe concertatione diſſideant, dubiā, & incertam huius difficultatis explanationem effeciſſent, niſi diuinæ philoſophiæ ſtudioſis propemodum in hac veritate illuſtranda errantibus, ac vagis ſacrarum litterarum auctoritas oſtendiſſet veritatis ſtabiliendæ viam; in qua ipſe pariter immobili pede inſiſtens mox dicam, quid nunc abſq; hęſitatione ſentiendum ſit, vbi varia doctorum placita ad iudicij trutinam reuocauero.

CAP. II.

Durandi, & aliorum opinio.

DE hac igitur queſtione primo loco recenſeri poteſt ſententia eorum, qui negantem opinionem tuentes volunt diuinum Verbum remotè, ſeu, vt dicunt, mediatè tantum aſſumpſiſſe ſanguinem; cuius ſententiæ auctor, & defenſor fuit Durandus quarto ſententiarum diſtinctione decima quæſtione 1. num. decimonono, vbi etſi peculiarem huius propoſitæ difficultatis quæſtionem nō inſtituat; haud tamē obſcure hanc, quam diximus, opinionem tuetur, vt ſtatim clarum fiet ex ijs rationibus, quarum pondere in hanc ſententiam ductus eſt. Eandem opinionem multo clarius, & apertius docuit Cardinalis Sācti Petri ad Vincula in ſuo tractatu veritate ſexta; vbi Verbum non principaliter aſſumpſiſſe, ſed veriùs coaſſumpſiſſe, [vt verbis eius vtar] ſanguinem putat. Quibus ſubſcripſit Alphonſus Toſtatus Epiſcopus Abulenſis parad. 2. capi 40. quò loci clarè docet, data hypotheſi, quòd quis in triduo mortis Chriſti vini calicē conſecraſſet, fore vt in Calice neq; corpus, neq; anima Chriſti, neq; Verbum, ſed ſolus ſanguis ibi reperiretur, propterea quod ſanguis non fuit Verbo diuino copulatus. Quare non eſt in præſens admittenda benigna quorundam interpretatio, qui tradunt Abulenſem non eſſe abſolutè amplexatum hanc opinionem, ſed tantummodò cum quadā limitatione, quæ eſt, vt nō velit ſanguini Saluatoris Verbum

Cardinalis S. Petri ad Vincula.

Toſtatus.

bum

bum non fuiſſe copulatum ſpectata qualibet temporis mora, ſed in triduo duntaxat, cæterum, inquiunt iſti iuxta Toſtati opinionem Verbo diuino vnitus erat ſanguis Chriſti. At mea quidem ſentẽtia haud poteſt iſtud de mẽte Abulenſis iurè affirmari, cum luce clarius conſtet ex eius ſententia Verbum diuinũ hypoſtatica vnione corpori, & animo Saluatoris duntaxat fuiſſe intrinſecè, ac proximè ita copulatum, vt nulla alia inter filium Dei, & humanam Chriſti naturam, atq; naturæ partes coniunctio interceſſerit; quandoquidem duabus illis, corporis videlicet, ac animi vnionibus totum illud humanæ naturæ Chriſti, quod ad Verbi hypoſtaſim trahi poterat, perfectè ſibi Verbum adiunxit; maximè cum humana natura ſolitariè accepta, vt à carne, oſſibus, & anima diſtinguitur, nequaquã aſſumi potuerit diuerſa vnione ab ea, quam partes eſſentiales naturæ Chriſti habuerunt; ex quo fit, vt cætera, quæ in natura Saluatoris reperiebantur, conſequenter, remotè, & indirecte tantummodo aſſumpta fuerint à Verbo. Sed, vt res tota plenius intelligatur, ipſa eiuſdem Toſtati verba hic adſcribam, quæ in cap. 40. ſic habent. *Tertium, quod in conſecrato Calice eſt nunc, Verbum dicitur, ſed hoc in illo triduo in ſanguine conſecrato non eſſet; quia ſanguis Verbo vnitus non eſt*; quod etiam clarius declarat dicens. *Nam in aſſumptione humanæ naturæ ad Verbum vniuit ſibi Verbum principales partes naturæ, corpus, & animam, non vniuit tamen ſibi directè partes humanæ naturæ minus principales, ſicut humores, & pilos*; Ex quibus poſtremis Toſtati verbis intelligere per ſe lector poteſt, non rectè ad mentem illius recentem quendam non contem-

Vera Abulenſis opinio.

nendum

Suarez 3. p. q. 5. a. 4. diſp. 13. ſect. 6. nendum Theologum aſſeruiſſe, iuxta Toſtati ſententiã verbum conſequenter aſſumpſiſſe ſanguinem, & alias omnes Chriſti humanæ naturæ partes.

Solet prætereà à Franciſco Suarez adduci Gabriel Biel in ſupplemẽto in quartum ſententiarum ſub finem primæ quæſtionis d.44. in fauorem negantis ſententię, ſed haud ſcio, qua ratione hoc illi tribuatur, qui non aſſerendi, ſed diſſerendi cauſa potius loquitur, affirmans manifeſte ex eo loco nihil firmum, ac ratum in ſua ſententia haberi poſſe, dum inquit; *Hæc ſolum diſputatiuè, & non aſſertiuè dicere volui.* Quamquam verum eſt eundem Gabrielem Biel lectione 53. in canonem libenter hanc opinionem amplecti. Gabrielis Biel ſententia.

Adſcribunt alij negantem ſententiam Franciſco de Mayronis 4.d.43.q.1.& Richardo de Media Villa 3.ſent. diſtinctione ſecunda articulo ſecundo quæſtione prima ad ſecundum, ſed haud merito; ille enim abſolutè non negauit ſanguini Saluatoris hypoſtaticam vnionẽ, dum in humana natura commorabatur, ſed duntaxat quatenus erat ſanguis ab eadem natura ſeparatus, nimirum tempore tridui, vt diſtinctionem quadrageſimã tertiam legentes dijudicabunt; hic vero non aliud ſenſit citato loco, quam Franciſcus Mayro arbitratus fuerat; ſcribit enim ad hunc modum. *Si pes Chriſti fuiſſet ſeparatus ſimul remanendo diuinitati vnitus, latria fuiſſet adorandus, & quecunq; pars alia, ſi fuiſſet ſeparata à toto remanẽs tamen diuinitati vnita. Vnde quia in triduo mortis Chriſti corpus remanſit vnitum diuinitati, erat adorandum latria, & ſimiliter dicendum de anima. Sanguis autem, quia non eſt de corporis eſſentia, poſtquam è corpore fuit ſeparatus, latria non fuit*

Digitized by Google

fuit adorandus. Hæc ille, qui, vt manifeſtè patet, docuit ſanguinem Chriſti non remanſiſſe verbo vnitum tridui ſpatio, haud tamen negans ſanguinem hypoſtaticè fuiſſe aſſumptum, dum in venis Chriſti conquieſcebat.

CAP. III.

Allata ſuperiori capite ſententia varijs rationibus confirmatur.

FVndamenta autem, quibus probari poteſt citata opinio, omnibus hiſce doctoribus cõmunia ſunt; nec reconditi, aut noui quippiam adinuenit vnus illorum, quod alter optimè non nouerit. Primum eſt, Chriſti Domini ſanguis viuentem in ſe animam non fouebat, ſed erat inanimis, atqui nullas aſſumpſit diuinum Verbum humanæ naturæ partes, quæ vita carerẽt, neq; enim par, aut conueniens fuit, vt fons vitæ, & primum viuifici Spiritus principium rebus vita, Spirituq; carentibus coniungeretur; ſi namq; lux, & tenebrę, vita, & mors inter ſe adeò diſtant, viciſſimq; inter ſe pugnant, vt in eodem loco ſimul eſſe non poſſint; pellunt enim è finibus ſuis lucem tenebrę, & pari modo abſumit, fugatq; tenebras lucis ſplendor; quantò potius infinita illa diuinitatis lux, & vita tenebroſum domicilium, mortuoſq; planè humores abhorrebit? *Primũ argumentum.*

Prætereà quod ſibi intimè verbum copulauit, illud aut humana natura perfecta erat, aut illius naturæ vera pars, ſanguis autem neque tota natura, vt ex terminis liquido apparet, neq; humani corporis Chriſti pars fuit; etenim ſi Ariſtoteli lib. tertio de hiſtoria animalium *Secundum.*

malium cap. 10. fidem præſtamus, ſanguinem corporis humani ſolum nutrimentum, & pabulum, non autem illius veram eſſe partem, fateri cogimur.

Tertium Tertio quod perpetua quadam agitatione, continuoq; fluxu diſcurrit; quodq; in corpore procreatum, fabricatumq; a natura videtur; vt ſit in via, & tranſitu ad certam alterius formæ acquiſitionem, non potuit diuinam Verbi immobilem ſubſiſtentiã poſſidere; certiſſimũ autẽ eſt in venis huc, atq; illuc ſanguinem perpetuò diſcurrere, & continuo nouam, dum videlicet, cætera corporis membra aluntur, viuentem formam adipiſci.

Quartum. Amplius Dei filius vnius rationis, & ſpeciei naturam aſſumpſit, vt eſt communis Eccleſiæ vox; ſed illa fuit rationis, & vitæ capax, & particeps; omnem igitur rationis penitus expertem materiam ſecludebat, quæ ad rationalem animam, tamquam ad formam propriam proximum ordinem non haberet; ſanguis autem formam ad gradum rerum inanimatarum pertinentem habet, vt aliás docuimus.

Quintum. Quintò, vulgatum eſt inter theologos decretum, diuinum Verbum id nunquàm dimiſiſſe, quod ſemel ſibi coniunctum hypoſtaticè habuit; & tamen dimiſiſſe ſanguinem toto tridui tempore, cùm inſignes doctores affirmant, tùm nos etiam poſtmodum probabimus.

Sextum. Ad hæc Deus, qui venerat corrupta reparare ineffabili, excellentiq; modo ſua diuina hypoſtaſi in aſſumpta natura effecit, quòd alias vi, ordineq; naturali ſubſiſtentia humanæ Chriſti naturæ debita effeciſſet, ſi à diuino Verbi ſuppoſito nequaquam fuiſſet impedita; at ſub-

ſiſtentia

Digitized by Google

ſiſtentia naturalis corporis Chriſti, ſi naturæ ſuæ relicta fuiſſet, terminare non poterat vlla ratione ſanguinem; qui cum neq; viuificetur, neq; ab anima rationali informetur, vtiq; munus, & beneficium ſubſiſtentiæ, quæ ab anima rationali cauſatur, haud accepiſſet; neq; diuinum igitur Verbum tribuere potuiſſe ſanguini ſubſiſtentiam, putandum erit.

Vlterius, cum non minus inter corporis Chriſti partes ſint tres alij humores, quam ſanguis ipſe, hinc conſequens omnino videtur, vt nō ſanguinem modò, verùm et phlegma, & bilem vtramq; flauam, ſcilicet, & atram aſſumpſerit verbū; quod nihilominus piæ aures reſpuūt audire, quis .n. animum inducat ſuum credere, dū phlegma in terram expuebat Chriſtus dominus, eundem illū humorem Verbo diuino hypoſtaticè cōiunctum fuiſſe? niſi fortaſſis affirmaret quiſpiam in ipſo expuendi actu, ſtatim hypoſtaticam vnionem, quæ inter Verbū, & phlegma intercedebat, arctiſſimam diſſolui; quod tamen cōmentum eſt; ſiquidem adduci non poſſum, vt credam, quidnam ſit cauſæ ſubitaneam, ac momentaneam hanc diſiunctionem operans; maximè cum non ſtatim, ac in terrā cecidit Chriſti ſanguis ſimilem paſſus ſit diſiunctionē; quam tamen pati debuiſſet, ſi pari ratione ad humanā Chriſti naturā pertinebant quatuor humores. *Septimum.*

Vltimo tandē vtar argumento, quod ſolus Cardinalis S. Petri ad Vincula excogitauit loco ſupra citato, quodq; ex Angelici doctoris teſtimonio deduci poſſe arbitratus eſt 3. parte queſtione 54 art. 3. ad ſecundum, vbi inquit D. Thomam docuiſſe apertiſſimis vocibus Verbū nō aſſumpſiſſe ſanguinē, ſed coaſſumpſiſſe tātùm. *Octauum.*

P CAP.

CAP. IV.

Adductarum rationum explanatio.

VErum non magni ſunt ponderis iſta; quin immò neq; hæc, neq; ſi plura alia in horum doctorum ſententiæ corroborationem excogitarentur argumenta, haud abducere meritò poſſent quempiam, vt veritas poſtulat, rectè ſentientem, de hypoſtatica vnione ſanguinis Chriſti cum verbo non remotè, ſed proximè facta, quemadmodum paulo poſt oſtendam teſtimonio complurium auctorum in hac veritate non diſſidentium, manifeſtis ſanctorum patrum, & ſcripturæ auctoritatibus, & non ſpernendis etiam momẽtis rationum, quæ intimam, & intrinſecam ſanguinis Chriſti cũ Verbo diuino vnionem facile demonſtrant; quod quia mox tractabitur, Nunc ad rationes contrarias refellẽdas accedamus. Quarum prior ſic confutatur. Concedo Chriſti domini ſanguinem non viuere; iſtud tamẽ hypoſtaticam ſanguinis Chriſti cum Verbo vnionem proximam nullo modo potuit impedire; etenim non viuentes etiam humanæ Chriſti naturæ partes ſibi coniunxit Dei filius. Nec me mouet adducta confirmatio. Siquidem non erat inter Chriſti ſanguinem, & Verbum ea oppoſitio, quæ inter tenebras, & lucem, mortem, & vitam reperitur. Iſta enim, vt philoſophi loquuntur, ſunt priuatiua contraria, quę inter ſe adeò longis diſtãt interuallis, vt neq; per Dei virtutẽ nullis naturæ legibus aſtrictam ſimul eſſe queant, eo quod alterũ alterius deſtructionem in ſe contineat; Lux enim præter verum lu-

Prima ſolutio.

cis

Digitized by Google

cis ſplendorem, neceſſaria quadam naturæ ſerie ſecum tenebrarum expulſionem, ſeu abſentiam trahit, aut declarat. Verbum autem quamuis, & vita, & lux vera ſit, cum ſubſtantia tamen ſanguinis nullam habet priuatiuam repugnantiam, vt ex ſe patet. *Obiectio.*

At inquies vera quidẽ narrantur, ſed non ſufficiunt tamen; etenim repugnantia, quæ vnionem hypoſtaticam poterat impedire, non ex priuatiua oppoſitione, quæ nulla fuit, petenda eſt, ſed ex peculiari Dominicæ Incarnationis ordine, qui is erat, vt Dei filius propter animam, ſeu animæ intuitu aſſumeret corpus terrenũ, carnem videlicet, & animam, & quotquot humanę naturæ partes erat aſſumpturus, vt teſtatur D. Auguſtinus *D. Auguſtinus ep. ad Voluſ.* epiſtola ad Voluſianum terti a ante medium tomi illius ſecundi; vbi *ipſa magnitudo,* inquit, *diuinæ virtutis animam ſibi rationalem, & per eandem corpus humanum, totumq; omnino hominem in melius cõmutandum coaptauit,* ergo cum ſanguis careret anima, cuius intuitu Verbum partes humanæ Chriſti naturæ aſſumpſit, fruſtra dicitur ſanguis Deitati vnitus. Sed hoc non aduerſatur nobis; Diui .n. *Solutio.* Auguſtini auctoritas interpretãda eſt, vt velit tantùm, Diuinam Verbi perſonam, quæ animam ſibi copularat, in illiùs fulcimentum arctiſſimè ſibi coniunxiſſe pariter corpus, & reliquas humanæ naturæ partes, quę quoquo modo ad animæ præſentiam in corpore fouendam, ac conſeruandam neceſſariæ erant. quare particula illa, *propter animã,* quod alijs verbis Theologi dixêre, mediãte anima, ſonat idem, ac in animæ fulcimentum, & adminiculum. Ad hoc autem munus ſanguinem maximi, & pnecceſſarij auxilij eſſe, nemo vel leuiter ſanguinis natu-

P 2 ram

ram agnoſcens, ignorat; videnda quæ de ſanguinis natura ſuperius primo libro docui.

Ad ſecundum dicimus, eſſe ſanguinē humanę Chriſti naturæ verā, propriamq; partē, vt diffuſè tradidi lib. 1. vbi etiam Ariſtotelis auctoritati planè ſatisfactum eſt.

Tertium patere poteſt ex ijs, quæ ibidem ſubiecimus; neq; enim fluxus ille ſanguinis intra naturales corporis Chriſti venas hypoſtaticę vnioni aliquod adferre potuit impedimentum, cum talis motus vi, impetuq; naturæ ſanguinis proprietatem, & ſubſtantiam conſequatur.

D. Damaſcenus. Dei autem filius teſte Damaſceno libro orthodoxę fidei primo cap. 14. propè finem, & lib. 3. cap. 20. naturales omnes hominis paſſiones ſuſcepit; quod multo anteà *Iſaias.* prophetico ſpiritu docuerat Iſaias cap. quinquageſimo tertio, vbi *vere* inquit *languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit &c.*

Quartæ rationis ſolutio eſt; dictū illud, quo naturā à Verbo aſſumptam vnius eſſe rationis affirmatur, bifariā conſiderari poſſe; vel ita, vt dicatur vnius rationis, quia natura à Verbo aſſumpta ſit vnius, & eiuſdem ſimplicis conditionis, ſeu entitatis, & ſubſtantiæ, nullamq; in ſe partium varietatē planè admittat, vel certe talis appelletur, quia natura illa Chriſti erat vna in atomo, vt loquuntur Sancti Patres, hoc eſt vna in ſe perfecta, & abſoluta, quæ quamuis plures partes haberet, omnes tamen vnius rationis, ideſt vnius ſpeciei naturam conflabant; in quo poſteriori ſenſu vox illa Eccleſię, antiquiſſimo more vſurpata intelligi debet; indubitatum enim eſt diſcrimen illud, quod inter humanæ naturæ Chriſti partes reperiebatur, nempè quòd aliæ anima pollerent;

Natura Chriſti quo ſenſu vnius fuiſſe rationis dicatur.

aliæ

Digitized by Google

aliæ nequaquam; ex quo naturæ Chriſti mutatio haud ſequi poterat, quandoquidē mutua quadā connexione aliæ alias reſpiciebant, & omnes ſimul ad cōcinnandum animæ congruens domicilium ſpectabant, ea ratione, qua ſuperius diximus pleraq; inter ſe varia, & diſtincta ad domum conſtruendam nobili artificis ingenio concurrere, tamquam naturas quaſdam inperfectas, ex quibus vnius perfectæ naturæ conſtructio, motu, inſtinctuq; naturali conſurgit.

In quarta tāgitur grauis difficultas, quā, quia alibi diligētius, & accuratius ea pertractāda eſt, pertrāſeo tacitus; neq; in præſētia doceo, quiſnā ſit germanus illius D. Damaſceni ſentētiæ ſenſus; qui multiplices, & varij iuxta varios doctores afferri ſolent.

Ad quintam; quamuis veritati conſentanea ſit prior argumenti propoſitio, falſum tamē continet poſterior; ſubſiſtentia .n. humanæ Chriſti naturæ, ſi naturali modo potuiſſet operari, non tantùm corpus, oſſa, neruos, & cætera corporis membra, ſed etiam ſanguinem terminaſſet. Neq; enim opus eſt, ēt ſi ſubſiſtentia ab anima proueniat rationali, (de quo tamen in præſentia nullam habere volo quæſtionem, cum dubia valde ſit opinio, & res ēt videatur aliena,) vt viuat ſanguis, quò ſubſiſtentiæ beneficiū ab eadē viuente anima recipiat; quandoquidē poſſunt à principio nō viuente produci viuētia, vt quotidianis expimētis cernimus in ſole, & rurſus fieri ēt cōſueuit, vt à principio vitam agente tribuatur rei vita carēti effectus quidā omnis prorſus vitę expers, ꝙ dictū, vt illuſtrius fiat, exemplū peti poteſt ex eadem rationali anima, q̄, quamuis viuēs ſit, impartibilis, & impermixta, corpori tamen impartitur gradus quoſdā, oīs ſenſus, &

A principio vita carente effectus vita non carentes proficiſcuntur, & ex aduerſo.

vitæ

vitæ expertes partibiles, & mixtos, à quibus ſumpta denominatione homo mixtus, & ſic de cęteris, vulgò ſolet à philoſophis appellari; mihi .n. maximè probatur eorũ opinio, qui omni formarũ pluralitate ſublata, in mixto corpore vnam tantummodò ſubſtantialem formam admittunt, cuius vi, ac poteſtate multiplices corporis mixti gradus fiunt. Adde pręterea ſubſiſtentiã partium naturę, ſiue illa ab animo, ſiuè à quocunq; alio procedat principio, nequaquam proficiſci ab eo, quatenus viuens eſt, ſed potius ſub ea ratione, qua humanæ naturæ partibus præſens, & intimè adeſt, nullo impediente extrinſeco, reſultat enim neceſſaria quadam, & naturali proprietate ſubſiſtentia tunc temporis, aut momenti, cum principium ſubſiſtentiæ ſuis ornatum perfectionibus debitam ſibi, naturalemq; in corporis partibus ſedem obtinet. Ex quo prætereà fit, vt eam ſtatim omnes corporis partes ſortiantur iuxta illarum exigentiam, ſicuti enim vna, & eadem rationalis anima, de qua dubiũ præſens oritur, iuxtà corporis partium diſpoſitiones, & cõgruentem illarum neceſſitatem, alijs membris augmentationem, & accretionem tantúm, alijs etiam ſenſus, & ſentientis facultatis operationes, alijs pręterea rationis munera impartitur, ſic eadem anima, vitam, & ſubſiſtentiam pluribus humanæ naturæ partibus, vt oſſibus, neruis &c., alijs verò ſubſiſtẽtiam tantùm, vt ſanguini, tribuit, ſic poſtulante ſanguinis exigentia.

Pluralitas formarum nõ probãda

Altera reſponſio.

Septima argumentatio aliam tangit quæſtionẽ, quæ eſt, an tres alios humores aſſumpſerit Verbum diuinũ, nec ne, quam breui expediens cum communi ſapientũ opinione arbitror proximè fuiſſe Diuino Verbo copulatos

Tres alios humores intrinſece ſibi Verbum copulaſſe.

tos

tos. Etenim ſunt de veritate humanæ Chriſti naturæ, & ad ſubſtantialem, omninoque completam corporis Chriſti compactionem perneceſſariç, non tantũ, vt quædam corporis ornamenta, & inſtrumenta, quorũ ſubſidio ſanguis debitam habet temperiem, verum etiã quia ex Diuo Auguſtino libro de ſpiritu, & anima, corpus humanum, quale fuit illud Chriſti domini, conſtat ex membris officialibus, officialia conſtant ex ſimilaribus, ſimilaria ex humoribus. Deindè ſunt naturæ Chriſti veræ partes, ac proinde, vt omnes fermè theologi aſſerũt, ſunt futuri in glorioſis reuiuiſcentium hominum corporibus. Quocircà, vt ad argumenti ſolutiouem proprius accedam, huic ſubſcribentes opinioni inconuenientis, aut alicuius abſurdi labem non incurrunt; nam humores illi, qui nonnumquam ex ore Chriſti profluebant, de quibus militat argumentum, non fuerunt veri, ac naturales humores, qui humanæ naturæ conſtructionem ingrederentur, ſed potius excrementa quædam, ex illis quatuor primis humoribus, virtute caloris naturalis generata, his autem Verbum diuinum nequaquam copulatum fuit; excrementitijs enim partibus, quales fuerunt ſudor, vrina, & ſi quæ ſunt huiuſmodi, hypoſtaticę vnionis dignitas haud eſt concedenda.

D. Auguſtinus.

Excrementitiis Verbum diuinũ non fuiſſe copulatum.

Si vlterius arguas, verum eſſe phlegma illud; quamuis gratis hoc aſſeratur, rem ita ſe habere, eſto; haud tamẽ hinc abſurdi aliquid ſequitur, illico .n. ac ex ore Chriſti ſeparationem habuit phlegma, habuiſſe illud etiam à Verbo ſeparationem oportuit, quandoquidem nõ amplius humanę Chriſti naturę erat copulandum; qua ratione ẽt sãguini effuſo, ſi quid illius erat nobis remanſu-

rum

rum terris, neq; deinceps Chriſto vniendum, à Verbo ſeiunctionem accidiſſe alibi probabimus.

Vltimum friuolum eſt, neq; quæſtione illa, aut citato articuli loco huiuſcemodi aut verba, aut certe ſententiā habet Angelicus doctor, vt legentes facillimè poterunt atteſtari.

Animales, & vitales ſpiritus non ſunt à uerbo aſſumpti proximè.

Sed quid de ſpiritibus animalibus, & vitalibus ſentiēdum eſt? aſſumpti ne fuere à Verbo, an magis derelicti? etenim non leuis ſe ingerit nobis cauſa dubitandi; vitales ſiquidem ſpiritus à ſanguine virtute innati caloris generantur, & elaborantur; quin immò opinati ſunt nonnulli ſpiritus ſubtiliſſimi, ac perfectiſſimi ſanguinis partes eſſe quaſdam, quibus ſpiritū, & vitam ducimus, & fouemus; atqui ſanguinem fuiſſe Verbo coniunctum citrà litem putandum eſt, ergo & ſpiritus, qui cum ſanguine ſic cohęrent, vt nulla coniunctio cum eodem fieri poſſe videatur, quæ ſimul cum ijſdem ſpi[illegible]ibus non efficiatur. Quidam doctores cùm tactis rationibus commoti, tùm etiam quia ſine illis vitam propagare non potuit Chriſtus, probabiliter ſuſtineri poſſe cēſuerunt, animales ſpiritus à Dei filio aſſumptos fuiſſe. Alij autē, quorum ego ſententiam lubenter amplector, contrarium tutius, ac probabilius eſſe contendunt; neq; enim in primis ſunt humani corporis partes, ſicut humores cæteri; prætereà temere, & abſq; probabili vlla ratione ſpiritus ſanguinem eſſe tenuiſſimum ſunt arbitrati.

Spiritus animalis non ſunt ſanguis tenuiſſimus.

Tertiò mutua illa ſpirituum coniunctio cum ſanguine, non fit ſubſtantiali aliquo vinculo, quod tamen requireretur, ſi ad ſanguinis aſſumptionem ſpiritus pariter eſſent aſſumendi; ſunt enim quædam tantummodo ſan-

Digitized by Google

ſanguinis inſtrumenta, quibus haud hypoſtatica vnio debetur. Ad hæc non potuiſſe vnionem hypoſtaticam inter illos,& verbum intercedere, illud mihi magno indicio eſt, quod in perpetua agitatione ſunt conſtituti, & nunc ducuntur, nunc reducuntur,& tandem numquã conquieſcunt; ex quo haud credibile ſit,vt toties fiat,ac diſſoluatur cum ijſdem ſpiritibus Verbi vnio hypoſtatica; & hæc à nobis obiter dicta de ſpiritibus ſatis ſint.

CAP. V.

Num Dei filius æqualiter humana Chriſti natura ſanguinem aſſumpſerit.

PRoſequamur modò aliorum ſententias. Caietanus enim tertia parte quæſtione quinta in commentarijs ſuper ſecundum Angelici doctoris articulum,quærens; An ſanguis,qui erat in corpore Chriſti, vnitus eſſet diuinitati, abſolutè concedit vnitũ fuiſſe Verbo diuino ſanguinem Chriſti ad hunc modum ſcribens ſub commentarij finem. *Abſque dubio igitur credendum eſt filium Dei aſſumpſiße corpus terreſtre, hoc eſt carnem, & ſanguinem, vt diuidendo quaeſtionem auctor titulum explicat.* Sic Caietanus. Verùm quia in obſcuro latebat, adhuc quæ, & qualis in huius doctoris via eſſet aſſumptio illa ſanguinis, proxima ne, an remota, & conſequens tantùm, proptereà clarius ſuam ipſe mentem aperuit tertia parte quæſt.54. articulo 2. in explicatione ſecundę ibidem motæ difficultatis; vbi arbitratur dubitationem hanc, de qua quærimus, explicari commode

Q poſſe,

poſſe, admiſſa illa ſanguinis diſtinctione, de qua nos plura diximus ſupra libro; primo ex quibus omnibus Caietani placitum duabus hiſce concluſionibus contineri, apertiſſimè colligo.

Caietani opinio.

Sanguis nutrimentalis hypoſtaticam vnionem nunquam habuit.

Sanguis tamen perfectè decoctus, & ad naturæ integritatem pertinens proximam cum Verbo diuino ſemper obtinuit hypoſtaticam vnionem.

Quo in ſenſu à Caietano ſanguis nutrimẽtalis appelletur.

Non immorabor hoc loco peculiarẽ hanc Caietani de ſanguine Chriſti excogitatam diſtinctionem explicare; etenim, quæ hic deſiderari videntur, petenda ſunt ex lib. primo, vbi latè de hac re diſputauimus. Illud ſolùm obiter monuerim, quod non incurioſis Caietani doctrinæ ęſtimatoribus forte haud erit ingratum; non ea ratione nutrimentalem ſanguinem à Caietano dici, quia nutriat, cæteriſq; corporis partibus neceſſarium præbeat alimentum, dum nutritur, augeturue homo, quemadmodum video nõ paucos huius noſtræ tempeſtatis neotericos ſcriptores putaſſe; ſed potius ſic à Caietano fuiſſe appellatum; quoniam ex cibis, qui in alimentum homini comparantur ad ſuſtẽdandam animalis vitam, primò oritur quodammodo inperfectus, crudus, minimèq; decoctus, quiq; nondum peruenit ad perfectè habendam ſanguinis, qui Chriſti pars erat, naturam; vt colligere licet ex ijs, quæ adhunc modum tradit citato loco. *Ille inquam ſudor ſanguineus fuit humor ſanguineus adhuc crudus, hoc eſt non redactus perfectè in ſanguinem, qui pars eſt hominis; & huiuſmodi crudus humor vocatur ſanguis nutrimentalis.* Hæc ille; quibus nihil ad noſtram

noſtram hanc veritatem ſtabiliendam poterat clarius optari, neq; enim, quia nutriat, ſanguis nutrimentalis appellatur, ille ſiquidem tantũ in Caietani via nutrit, qui perfectè decoctus eſt, quare vt nutrimentalis ſanguis nutriendi officio fungi valeat, prius perfecti ſanguinis naturam aſſequi debet.

Quid verò Caietani animum ad imprimendam ſibi hanc peculiarem viam impulerit, docui ſuperius. Rationes etiam, quæ præſentem Caietani opinionem defendunt, hæ videntur; Verbum eum ſibi tantummodo ſanguinem vniuit in hypoſtaſim, qui vera fuit Christi naturæ pars; ſanguis autem nutrimentalis inter Chriſti naturæ partes non eſt conſtituendus. Præterea nutrimentalis non viuebat, vitalis autem ſanguis vita potiebatur, verbum autem Diuinum viuentes ſolum naturæ partes aſſumpſit. Verùm hęc argumenta iiſdem reſponſionibus, quas alibi protulimus, refelli debent, ibidem namq; probauimus, & ex falſis hanc Caietani opinionẽ procedere fundamentis, & totum humanæ Chriſti naturæ ſanguinem omni prorſus viuenti anima carere; quibus nihil impedientibus viſum eſt pręterea, eundem ſanguinem veriſſimam Saluatoris noſtri corporis partem fuiſſe. Amplius hanc Caietani opinionem paulo poſt fortioribus coarguam argumentis.

Tres illi prædicatoriæ familiæ doctores egregij, quorum nomina recenſet, & doctrinam ſequitur Sylueſter in quæſtionibus Euangelicis huius diſtinctionis, nutrimentalis, ſcilicet, & perfecti ſanguinis mentionem fecerunt; ſed, vt mea fert opinio, illi non ſubſcribunt Caietani ſententiæ, quamuis enim nutrimentalem ſan- *Hi coram Pio ſecundo olim diſputarũt.*

guinem in paſſione effuſum poſt glorioſam Chriſti domini à mortuis reſurrectionem ad hypoſtaticam vnionem nolint fuiſſe reaſſumptum, idem tamen affirmare non ſunt auſi de nutrimentali ſanguine, dum in viuo Saluatoris corpore ante mortem reperiebatur; atq; hunc eſſe ſenſum, & mentem illorum doctorum mihi videor poſſe colligere ex ea ratione, cuius efficacia perſuaſi ſanguinem nutrimentalem nunc in terris hypoſtatica Verbi vnione carere conceſſerunt, quia inquiunt illi, nutrimentalis ſanguis conditioni, ac ſtatui Chriſti reſurgentis, qui nullo nutrimentali humido indigebat, repugnare videtur; quę ratio apertiſſimè militat de ſanguine nutrimentali tantum poſt Chriſti reſurrectionem conſiderato; ante mortem enim, quis poterat inficiari non modo congruentem, ſed penitus neceſſarium Chriſto fuiſſe nutrimentalem ſanguinem? creſcebat enim, & augebatur perfectiſſimo modo Chriſtus dominus, quod tamen ſine conuenienti nutrimento, qualis ſolus eſt ſanguis, fieri minimè poterat.

Ioannes Maior. Maior etiā 3. ſent. diſt. 17. quæſt. 25. ſanguinem nutrimentalem in Saluatore agnouiſſe videtur, ſed diuerſa tn̄ ab ea graditur via, quā Caietani doctrinę ſtudioſi in pręſenti difficultate certo pede calcant, vt dicemus.

Syluestri ſententia. Ad extremum Syluester de Prierio tractatu 3. quæſt. Euāgelicorū quæſt. 31., etſi à Caietano in multis diſſentiat in nutrimentalis ſanguinis negotio, vt alibi notauimus; Simile tamen quippiam Caietani ſententiæ, vel potius idem tradit, dum de hypoſtatica vnione, quā ſanguis Chriſti cum Verbo habuit, diſputat. Nam pręfractè defendit nullo vnquam tempore à Verbo diuino

aſſumptum

Digitized by Google

aſſumptum fuiſſe proximè ſanguinem nutrimentalem, quamuis ſanguinem, quem, & ſalubrẽ, & humanæ Chriſti naturæ partem appellat, intimè vnitum, ac Diuino Verbo in hypoſtaſim copulatum eſſe velit; hanc opinionem cùm alibi Syluester, tùm maximè docuit in illis verbis. *Sed reſtat dubium, quia videtur Pontifex idem affirmare de ſanguine ſalubri, qui fuit diuinitati vnitus, & de veritate humana natura*. Fundamenta Syluestri cum Caietani rationibus conueniunt, quæ omnia, & ante confutaui, & præſenti etiam loco vtriuſque opinionem aliquot veluti rationum machinis demoliri non deſinam.

CAP. VI.

Aduerſus Caietanum, & Sylueſtrum oſtenditur totum ſanguinem Chriſti à Verbo fuiſſe aſſumptum.

PRincipio enim, ex probatis clariſſimum eſt, nullum dari in Chriſti ſanguine ſubſtantiale diſcrimen, Verbum vero diuinum, vt aduerſarij vltrò concedunt, perfectum ſanguinẽ, qui pars eſt naturæ aſſumpſit, totum igitur ſanguinem aſſumpſiſſe, intimeq; ſibi copulaſſe Dei filium affirmandum eſt; quandoquidem totus eiuſdem eſt ſubſtantialis perfectionis.

Preterea ſacra ſcriptura inſpirata diuinitus, & ſexcẽta Sanctorum Patrũ teſtimonia, qui in diuinis perſcrutandis ſunt certiſſimi duces, [neq; .n. cæleſte ſanguinis Dñi myſteriũ, quod non niſi Deo docẽte diſcitur, ſolida aliqua naturali ratione, aut certis cõiecturis aſſequi poſſumus;] idẽ teſtantur. Etenim vno ore, vnaq; voce toti, omnibus, & ſingulis ẽt ſanguinis portiunculis idẽ meritũ, eandẽ efficaciam, valorem ſimilẽ, ęqualẽ dignitatẽ conce-

D. Petrus. concedunt; ſic enim legimus in epiſtola D. Petri cap. 1. *non corruptibilibus auro, & argento, ſed precioſo ſanguine agni immaculati redempti eſtis.*

Quid? à toto etiã, & ſingula quauis ſanguinis Chriſti parte peccatorũ remiſſionem prouenire illa Diui Lucæ verba teſtantur. *Hic eſt calix ſanguinis mei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum,* idem ad Coloſſenſes primo traditur, nec aliud ex cap. 9. ad Hebræos haberi poteſt; *ſi enim*, inquit Apoſtolus, *ſanguis hircorum, & taurorum, & cinis vitulæ aſperſus inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis; quanto magis ſanguis Chriſti, qui per Spiritum Sanctum ſemet ipſum obtulit immaculatum Deo, emũdauit conſcientias noſtras* &c. Poſſem hoc loco innumeras Sanctorum Patrum auctoritates, qui in hac re conſenſerunt, proferre in medium, & mihi vtiq; facillimum eſſet munus hoc exequi, quamlibet coploſe; ſed quia aperta res videtur, & omnibus vel leuiter in Patrum doctrina exercitatis res apprimè cognita, vnum duntaxat Damaſceni teſtimonium mox adducam; interim colligens hanc ex prædictis illationem. Ergo ſi nullo diſcrimine peccatorum ſordes tollit totus Chriſti ſanguis, totus omniũ hominum peccata delet, totuſq; valore pollet infinito; quorſum Caietanus nouam hãc, & admirabilem nimis acutè excogitauit opinionem, quam nulla ſcriptura ſacra, nullus Sanctorum Patrum, ne per ſuſpicionem quidem attigit vnquàm?

D. Lucas. cap. 22.

Ad Col.

Ad Hebreos

D. Damaſcenus.

Certe; an nõ euidenti etiam ratione falſam eſſe Caietani, & Sylueſtri opinionem colligere licet ex verbis Damaſceni libro tertio ſententiarum cap. 6. qui de Hypoſtatica vnione humanæ Chriſti naturæ facta cum

D. Damaſcenus.

Verbo

Digitized by Google

Verbo loquitur adhunc modum. *Omni humanæ naturæ vnitam dicimus omnem diuinitatis ſubſtantiam, in nullo enim eorum, quæ plantauit in noſtra natura Deus, Verbum ab initio Pſalmas non defecit, ſed aſſumpſit corpus, & animam rationalem, & intellectualem, & eorum idiomata, totum enim me totus aſſumpſit, & totus toti vnitus eſt, vt toti mihi ſalutem gratificet; quod enim inaſſumptum incurabile*; quod porrò Sancti Damaſceni teſtimonium ad Caietani ſententiam refellendam eſt adeò præclarũ, vt Damaſcenus adhunc prorſus finem illud excogitaſſe videatur; toti enim humanæ naturæ vnitus eſt Deus; ſingulis igitur, & omnibus naturæ partibus vniebatur; totum enim, vt cum Ariſtotele phyſici tradunt, illud eſt, quod omnibus ſuis partibus conſtat; quocirca, ſi omnia, quæ in Chriſto erant Dei manu ſata, aſſumpſit Verbum, igitur, & ſanguinem nutrimentalem, quem in natura Saluatoris à principio poſuit idem Deus, ſibi debuit copulare, & deniq; ſi toti totum vnitum eſt Verbum, cur contentum in toto corpore nutrimentalem ſanguinem ab hoc priuilegio excipere voluit Caietanus?

At dicet reor, etſi sãguis ille in toto reperiretur Chriſti ſuppoſito, pars tamen illius non erat. Verùm, quàm ſit hoc infirmum refugium, iam ſæpius oſtendimus. Et adhuc ſequitur aduerſus Damaſcenum, Verbum ſanguini nutrimentali ſalutem non contuliſſe; quin immò incurabilem fuiſſe Chriſti ſanguinem; à quo tamen omnem medelam, omnemq; ſalutis humanæ gratiam proficiſci Catholica fides docet. *Obiectio Caietani ſolutio.*

Tandem inſignis eſt Diui Pauli ad repellendum Caietanum locus ille ad Hebræos cap. 2., quo loci tradens *Paulus ad Hebreos.*

Apoſtolus

Digitized by Google

Apoſtolus rationem, & modum, quem in aſſumptione naturæ rationalis Dei filius ſeruauit; his verbis diuinè philoſophatur. *Quia ergo pueri communicauerunt carni, & ſanguini, & ipſe ſimiliter participauit eiſdem.* Ex quibus ſic mihi videor poſſe ratiocinari. Verbum Diuinum cum humanam carnem, & ſanguinem humanum ſibi ineffabili modo vi vnionis hypoſtaticę coniunxit; vt omnino incarnationis myſterij veritatem ſaluaret, non quoquo modo, aut quauis ratione carnem voluit aſſumere, & ſanguinem; ſed perinde, ac pueri, cæteriq; hominum participare conſueuerunt propriam naturam, ea enim vis eſt, vocis illius *ſimiliter*, ſiue vt, codex ſyrus legit, *adhunc modum*, ſed pueri in prima corporis ſui conſtitutione omnem penitus ſanguinem intimè copulatum obtinent; totum participant, & totum in ſui ſuppoſiti vnitatem coniunctum poſsident, idem igitur pariter

Cōfirmatio. agere debuerat Verbum. Nec aliter, quam nos, plurimi Patrum hanc Sancti Pauli auctoritatem interpretantur.

Cyrillus Alexādrinus. Sic enim eam intellexit Sanctus Cyrillus libro de incarnatione vnigeniti in eo ſermone, cui titulum fecit. *Quod Verbum Dei factum ſit homo*; vbi poſteaquam citata magni Pauli verba narrauerat, ſubdit. *Ecce iterum ipſe ſimiliter, vt nos participauit ſanguini, & carni, & ea res habet cauſam coniunctiſſimam, & proximam*, &c. non ſecus igitur, ac nos, vnitū ſibi habuit humanum ſanguinem Dei filius; quod præterea idem Cyrillus paulo antea capit. 2. docuerat his verbis. *Emanuel nominatur Deus Verbum, quod Abrahæ ſemen apprehendit, & ſimiliter ac nos participauit carni, & ſanguini carnis.* Clarè etiam eandem doctrinam omnibus ferme capiti-

bus

Digitized by Google

bus, & libro de recta fide ad Reginas poſt principium repetit. Deinde Sanctus Thomas cuius auctoritate ſuã aduerſarij conantur defendere opinionem, noſtram hanc interpretationem maxime probat lectione quarta in cap. 2. ad Hebræos, vbi cum præmiſiſſet per carnem, & ſanguinem ſubſtantiam carnis, & ſanguinis intelligendam eſſe, addit. *Ita eſt intelligendum de paſſibilitate carnis, quia aſſumpſit naturam noſtram paſſibilem. Et ipſe, ſcilicet Chriſtus, participauit eiſdem, vel pueris in natura carnis, & ſanguinis, vel eiſdem ideſt carni, & ſanguini, non quidem phantaſticè, vt delirat Manichaus; nec accidentaliter, vt fingit Neſtorius; ſed ſimiliter ideſt eo modo, quo nos participamus, ideſt ſecundum rei veritatem, ſcilicet perſonaliter, & ſubſtantialiter. Nos enim participamus eis in perſona, & Chriſtus etiam ſimiliter aſſumpſit eam in vnitatem perſonæ.* Quæ doctoris Angelici verba clarè demõſtrant, in illius principijs, quocunq; ſe vertant Caietanus, & Syluester, abſq; hæſitatione vlla aſſerendum eſſe, totum, ſiue omnem humanæ Chriſti naturæ ſanguinem in vnitatem perſonæ, hoc eſt in vnitatẽ hypoſtaticam à Verbo fuiſſe aſſumptum. In eandem interpretationem libenter conceſſit D. Ambroſius libro de fide ad Gratianum tertio capite quinto; ſic ſcribens. *Ergo quia filij participes ſunt carnis, & ſanguinis, & ipſe ſimiliter particeps factus eſt eorundem, vt per mortẽ deſtrueret hunc, qui mortis habebat imperium. Quis ergo eſt, qui nos participes ſua voluit eſſe carnis, & ſanguinis? vtiq; Dei filius.* Idem arbitratur Oecumenius in eundem locum, cuius verba referre ſuperſedebo, ne forte longior ſim, quam eſſe velim.

S. Thomas

D. Ambroſius.

Oecumenius.

Hinc tandem colligo ad iſtarum auctoritatum vim,

Digitized by Google

& robur declinandum, nõ valere vti eorum perſugio, qui citata ſcripturæ, & Sanctorum Patrum teſtimonia de nobiliori tantum Chriſti ſanguine accipienda eſſe contendunt, extortam ſiquidem, & mancam, minimeque cum propoſito, & Sanctorum Verbis congruentem illorum expoſitionem eſſe, nullus eſt, etiam non admonitus, qui non videat adeo clarè, vt vlteriori confutatione non ſit opus; de toto enim Chriſti ſanguine vnus, & idem eſt patrum, & ſcripturæ ſenſus, vna mens, & eadem locutio.

CAP. VII.

Explicantur aliquot dubitationes.

Dubium. Quo modo potuerit remanere in terris pars aliqua ſanguinis Chriſti.

SEd oritur dubium hoc loco; ſi nullus in Chriſto dabatur nutrimentalis ſanguis, qui hypoſtaticam non haberet cum Verbo vnionem, qua ratione potuit aliqua ſanguinis Chriſti particula in terris remanere, quod ſuſtinendum eſſe infrà docebimus; neq; enim facilè intelligi poſſe videtur, quî hæc duo concedi poſſint, cum in confeſſo ſit apud omnes theologos in quarto ſententiarum diſtinctione quadrageſima quarta, & præcipuè apud Diuum Thomam cùm ibi, tùm quodlibeto quinto quæſtione tertia articulo quinto corpore, Chriſtum dominum omnia, quæ ad naturæ veritatem pertinebant, poſt mortem in reſurrectione reaſſumpſiſſe; atqui totus ſanguis, vt late probatum fuit, ad humanæ Chriſti naturæ integritatem pertinebat; omnem igitur, totumq́, penitus reaſſumpſit ſanguinem, eumq; ſibi coniunxit intimè Chriſtus. Quæ illatio eludi poſſe

nulla

Digitized by Google

nulla ratione videtur, niſi cum Caietano affirmemus in Chriſto ſanguinem fuiſſe nutrimentalem, qui quoniam ad hypoſtaticam vnionem nullo vnquam tempore fuit eleuatus, propterea potuit nobis in orbe terrarum remanere.

Præterea difficultas augetur; nam Chriſti reſurrectio teſte omnium theologorum cætu, eiuſq; glorioſiſſimum corpus perfecta integra, & completa fuêre; integrũ autẽ illud dũtaxat corpus iure merito appellari poteſt, quod omnibus quocunq; modo ad ſe ſpectantibus pollet; ſi ergo ad integritatem, & corporis Chriſti abſolutã conſtitutionem quælibet etiam minima ſanguinis portiuncula pertinebat; aut temerè aliquid ſanguinis Chriſti in vniuerſitate adhuc etiã religioſè coli affirmaremus; aut certè cum Caietano eſſet aſſerendum, aliquem fuiſſe in Saluatore ſanguinem, qui intimè Verbo non vniretur, quiq; nulla corporis eius pars foret.

Dubij explicatio.

Verũ nec iſta nos tangunt, nec Caietano ſuffragantur; dicere .n. merito poſſumus nos illud de ſanguine, quod de Chriſti domini præputio dixêre complures theologi, Dei videlicet filium nouã ſibi carnem efformaſſe, eamq; corpori proprio coniunxiſſe, ex quo fiebat, vt in nulla Chriſti corporis parte poſt reſurrectionem diminutio remaneret, remanente tamen adhuc in terris vero corporis Chriſti præputio; quod idem, inquam, de ſanguine aſſerere nos poſſemus abſq; vlla temeritatis labe; atq; adeò dicendum videretur, vice illius ſanguinis ad naturæ integritatem pertinentis in terra relicti, poſt reſurrectionem alium ſibi ſanguinem efformaſſe Chriſtũ, cuius ſubſtantia omnino perfectiſſimi reddebatur cor-

Quid de præputio Chriſti aliqui arbitrati fuerint.

poris, Chriſti reſurrectio. Sed quia tale reſponſum non plane euacuare videtur difficultatem, nec ijs ſatisfacere, quorum probabilior eſt opinio, quæ docet illum eundē ſanguinem, qui ad naturæ Chriſti veritatem faciebat, fuiſſe aſſumptum à Verbo poſt Chriſti reſurrectionem; & quia etiam ſecundò talia dicentes confugiunt ad miracula, quæ non niſi magna cogente neceſſitate inducenda ſunt, ideo tutius dicendum videtur, remanſiſſe in terris ſanguinem, nec alium vice illius fuiſſe à Verbo procreatum, abſque eò quòd aliqua facta, ſiue ſecuta fuerit diminutio, quę integritati Saluatoris, aut eiuſdem perfectæ reſurrectioni potuerit officere; quod vt illuſtrius, ac clarius euadat, reuocandum eſt in mentem, ſanguinem Chriſti ex toto ſuo genere fuiſſe nutrimētalem, ad nutritionis enim munus à natura deſtinatum, procreatumq; ſanguinem eſſe conſtat; qui etſi totus ad naturæ integritatem faceret, eſſetq; Chriſti domini ſuppoſito neceſſarius, quandiu vitam hanc mortalem agebat, vt nutritio perageretur commodiſsime, quia tamē diuerſiſſimus fuit corporis Chriſti domini ſtatus, poſteaquam deuicta morte ſurrexit immortalis, nullo indigēs nutrimento, nulliq; penitus mortalis naturæ neceſſitati obiectus; propterea potuit aliquam ſui ſanguinis partē nō aſſumere poſt debellata inferorum loca ſine aliquo corporis proprij detrimento, quod minorem ſanguinis copiam in fæliciſſimo illo immortalitatis, & impaſſibilitatis ſtatu ſibi poſtulat; Nec præſens doctrina communi theologorum axiomati repugnat, quo totū id, quod fuit de integritate naturæ reaſſumpſiſſe Verbum affirmant; illud enim interpretandum eſt non de toto pertinente

tinente ad naturę integritatem quouis modo conſideratæ; ſed de toto ſpectante ad integritatem immortalis naturæ, impaſſibilis, & cæleſti gloria donatæ, ſicq; aſsūpſit totum, quod fuit de integritate conuenienti, & naturæ immortali congruenti, quā arbitror minus ſanguinis ad ſui completam conſtitutionem ſibi poſtulaſſe poſt adeptam immortalitatis gloriam, quam exigeret ante paſſionem; & hæc ad pręſens ſufficiat reſponſio, nā cum rurſus de hac difficultate peculiaris mihi occurret quæſtio, alias hujus dubij explanationes adducam.

CAP. VIII.

Diuinum Verbum totam ſanguinis Christi ſubſtantiam aſſumpſiſſe, eamq; ſibi proxime in vnitatem perſonæ copulaſſe.

REiectis eorum opinionibus, qui vel remotam tātùm, vel duplicem, intrinſecam ſcilicet, & extrinſecam concеſſerunt ſanguini Saluatoris cū Verbo vnionem; reliquum eſſe videtur, vt quid nobis veriſſimum appareat, ſubijciamus; quod eſt præcipuum huius difficultatis munus, & ſine quo iacta fundamenta inutilia eſſent, & ingrata; maxime cū videam plurimos fuiſſe vnionis proximæ ſanguinis Chriſti cum Verbo, eoſdemq; magnos propugnatores, ſi cum oppugnatoribus comparentur. Etenim vnitum eſſe proxime in Hypoſtaſim Verbo diuino ſanguinem præter citatos iam, & confutatos doctores, concors omnium fuit fermè ſapientiſsimorum virorum ſententia. D. Thomæ in cap. ſecundum ad Hebræos lectione 4., quodlib. 5. quæſt. 3. ar. quinto corpore; 3. par. quæſt. 5. art. 2. & alibi ſæpius. Maioris tertio diſtinctione trigeſima ſeptima quęſt. *Auctores, qui proximam cum verbo ſanguinis Chriſti vnioni concedunt*

vigeſima

Digitized by Google

vigeſima quinta. Alberti Magni tractatu de ſacrificio miſſæ. Ioannis Capreoli quarto diſtinctione vndecima quęſtione prima articulo tertio in reſponſione ad quintum contra primam concluſionem. Dominici de Dominicis in ſuo tractatu. Nicolai de Lyra, cuius verba, quoniam ad pręſentem materiam illuſtrandam plurimum valent, hîc apponam; in illud enim ad Hebręos 9. antea citatum ſic inquit *Probat ſuppoſitum quoddam circa vltimum dictum; quod ſanguis Chriſti fuit efficax ad noſtram redemptionē æternam, & facit rationem hanc; ſanguis Chriſti ex vnione ad ſuppoſitum diuinum habet virtutem maiorem ad emundationem animæ, quam ſanguis hircorum, & vitulorū, & aqua luſtrationis ad tollendam immunditiā corporalem &c. & patet, quia ſanguis Chriſti ex eius vnione ad ſuppoſitum contraxit quandam infinitatem virtutis*, &c. Hæc Lyranus in quā eandem ſententiam iuit Bartholomęus Medina 3. parte queſt. quinta articulo 2. & cum eo recentiores Theologi omnes. Quin immo tribuitur à nonnullis hęc eadem opinio Cardinali de Thurecremata in cap. inuitat, de conſecratione diſtinctione 2. & Soto 4. diſtinctione 10. quæſt. 1. artic. 2. poſt medium; ſed, ni mea me fallit opinio, iure non poteſt hoc placitum ijs in locis de illis affirmari; Nam cum Thurecremata eo citato capite nō ſimilem modo ſententiam, ſed etiam orationem, & verba ipſa Angelici doctoris quodlib. 5. deſcripta habeat, quę valde dubiam habent explanationem; maximè cum ijſdem innixus principijs oppoſitū noſtrę ſententiæ tueatur Caietanus; non video cur Cardinalem Thurecrematam noſtrę ſentētiæ aſſertorem facere poſſint. Nec aliter puto de Soto opinand m, qui ſuam

Lyranus.

Suarez, & Vaſquez 3. p. q. 5. a. 2.

Digitized by Google

ipſe ſententiam hiſce verbis explicat, verſiculo, *ad hæc reſpondetur, quod etſi ſanguis, & reliqui humores non ſint vniti corpori, nec ſic anima informentur, vt viuant, immo habeant proprias formas ſubſtantiales, licet imperfectas; nihilominus ſunt de integritate, ac perinde de veritate corporis, ſine quibus corpus viuere non poſſet*, & paulo poſt, *vnde non eſt negandum, quin Chriſtus conſequutiuè aſſumpſerit ſanguinem, & reliquos humores, ſine quibus viuere non poterat*; Hæc Sotus, ex quibus niſi in meridiana luce cęcutire, vt aiunt, quis velit, nihil aliud ex Soto haberi fas eſt, quam conſequutiuè aſſumptum fuiſſe à Verbo diuino ſanguinem. *Sotus.* *Totius quæſtionis illuſtratio.*

Pro generali notitia eorum, quæ tractanda, & ſtatuenda ſunt, prænoſcere oportet hoc loco nonnulla, quibus lux, & claritas noſtræ opinioni accedet; & proprius etiam oppoſitarum opinionum ſenſus cognoſcetur, vt agnitus faciliori negotio refellatur; etenim luce aliqua opus eſſe video, vt innoteſcat, quid Durandus, alijq; doctores ſibi voluerint, cum Verbum diuinum remotè, ſeu conſequenter tantùm ſanguinem aſſumpſiſſe aſſeruerunt, & explanationem vtilem fore non ignoro, ſi pateſiat, quæ ſit mens, & cogitatio mea, cum proximè ſanguinem Chriſti Verbo eſſe copulatum dicam; Vt igitur nec claritas, nec huius rei deſideretur ſufficiens explanatio.

Eſt in primis non ignorãdum, ſubſtantiam creatam, quæcunq; illa ſit, ſiue completa, & perfecta, qualis eſt humanæ naturæ vnitas, & perfectio, ſiue incompleta, & imperfecta, vti ſunt eiuſdem rationalis naturę partes, duplicem ſibi vendicare exiſtendi modum. Alterum, quem aptitudinalem eſſendi per ſe modum appellant; *Duplex exiſtendi modus eſt rerum creatarum.*

qui

qui aptitudinali inhærentiæ opponitur [vt à terminis ſcholæ non recedam] ; ſecundum , qui modus per ſe exiſtendi actualis appellatur , qui non aptitudinali , ſed actuali opponitur dependentiæ. Hoc ſecũdo modo cõmunita natura re ipſa ab alio ſuſtẽtante , ac fulciente nõ dependet, ſed ſui iuris eſt, & mole , vt ita loquar , ſua ſtat. Porro præſens diſtinctio, quæ diu creatæ intelligentię ignota fuit , nobis tandem diuinitus ex Incarnationis myſterio innotuit ; nam cum nulla ratione fieri potuiſſet ſubſtantialis, & intima vnio Verbi cum humana natura, niſi & Verbum, & natura extitiſſent, [certum namq; eſt apud omnes melioris notæ philoſophos, verã non poſſe dari vnionem duorum , quæ diſcretas inter ſe obtineant ſubſtantias ; niſi vtrumq; re ipſa extet per proprium exiſtendi modum ,] propterea neceſſe omnino fuit, vt humana Chriſti natura , quæ Verbo erat coniungenda , prius natura , quam Verbo vniretur , propriam , & peculiarem haberet exiſtentiam , virtute cuius in rerum vniuerſitate duntaxat conſtitueretur. Verùm quia eadem Chriſti Domini natura carebat perfectione illa , quam, perſonalitatem dicunt ; nec per ſe exiſtebat vltimatè independenter ab alio quouis à ſe verè diſtincto ; [ſuſtentabatur enim à Verbi perſonalitate creatæ perſonalitatis vices gerente, ratione cuius propriè Verbum caro factum eſt] ideò Chriſti natura primum per ſe exiſtendi modum habuit , ſed ſecundo nobiliori ſpoliata fuit per ſe exiſtẽdi modo ; ac proinde ſolam habuit creatam exiſtentiam , interim creata carens ſubſiſtentia ; primus enim modus a Theologis exiſtentia , ſubſiſtentia vero ſecundus appellatur.

Aduerten-

Digitized by Google

Aduertendum prętereà totam Chriſti naturam, eiuſdemq; ſingulas partes in ea vnione, qua Verbo diuino copulatæ ſunt, primum retinuiſſe per ſe exiſtendi modum [quamuis hoc non maximè probetur ijs, quorum animis contraria inſedit opinio, quam à certo veritatis tramite deflectere arbitror, etiamſi Caietanus, & Thomiſtarum plerię; alij renuant], & alterum per ſe exiſtendi proprium modum amiſiſſe; etenim Verbum ſua infinita ſubſiſtentia non corpus, & animam ſolùm, ſed reliquas etiã humanæ Chriſti naturæ partes miro quodam, ineffabiliq; modo terminauit, fecitq; Verbum, quod alias vi, neceſsitateq; naturali creatæ naturæ ſubſiſtentia effeciſſet, ni à Verbo fuiſſet impedita; quare ſicuti humana ſubſiſtentia omnes planè Chriſti naturæ partes terminaſſet, ita pariter nobiliori ratione eaſdem ſuſtentauit Verbum, ſecluſa tamen ea, quę in huiuſcemodi operationibus creatis reperitur, imperfectione; nam creata ſubſiſtentia ex pluribus conflata eſt partibus diuerſis corporeis partibus, quę beneficio ſubſiſtentiæ potiuntur, reſpondentibus; at vero licet diuina Verbi ſubſiſtentia ſimplicisſima eſſet, & impartibilis; ea tamen vna omnes Chriſti naturæ partes gaudebant.

Plures Sãcti Thomæ Diſcipuli non ſubſiſtentiã modo naturæ Chriſti humanæ debitam, verum etiam exiſtẽtium non concedunt.

Hinc aperta concluſionis noſtræ explicatio, & manifeſtum inter nos, & Durandum, alioſq; doctores diſcrimen colligitur; nam quia opinamur nos, Verbum ſubſiſtentia ſua Chriſti ſanguinem terminaſſe, ob id ſanguineam ſubſtantiam proximè, & intrinſecè Verbo diuino eſſe copulatam in concluſione diximus: At verò, quia Durandus, & alij, aduerſus quos antea eſt diſputatum, licet Chriſti corpus, & animum à diuina Verbi ſubſiſten-

tia terminata fuiſſe concedant [quandoquidem eſt hoc certiſsimum fidei Catholicæ dogma] eandem tamen Verbi ſubſiſtentiam Saluatoris ſanguini concedere nolunt, arbitrantes Chriſti ſanguinem non modò primũ per ſe exiſtendi modum, ſed etiam obtinere ſecundum, at quia domini ſãguis in eo corpore reperiebatur, quod intrinſecè Verbo eſſe copulatum admittunt; propterea, ſanguinem etiam domini conſequenter, & remote fuiſſe aſſumptum dixêre.

CAP. IX.

Quibus rationibus inualidè probent nonnulli opinionem noſtram.

Quadã rationes inualida refelluntur.

NVnc reuertamur ad noſtram opinionem, quam, & veriſsimam iudico, & omni prono ſenſu amplector, de qua libet imprimis, antequã ſolidas adducamus rationes, quibus proximam, & intrinſecam Verbi cum ſanguine vnionem peractam eſſe probabimus, explodere nonnullas quorundam rationes, quas ad præſentem noſtram opinionem ſtabiliẽdam validas eſſe, cum tamen huiuſmodi non ſint, pleriq; arbitrantur; rationes autem huiuſmodi ſunt. Verbum diuinum omnes viuẽtis corporis Chriſti partes aſſumpſit, ſanguis verò vitali excellit principio; debuit igitur à Verbo aſſumi. Sed quam infirma ſit hęc illorum argumentatio, quę ſupra paſſim docuimus, facile demonſtrant, ex trito enim illo, & falſo oritur principio, quo nihil à Verbo aſſumptum eſſe volunt, quod rationali anima non informetur. Præterea Chriſti domini ſanguis ex pecu-

Vide quæſtionem de animatione ſanguinis.

liari

ſiari Dei ordinatione, & conſilio iuſtum, & exactum eſſe debebat reparationis noſtrę precium, merces autē illa, qua homines à tyrannica Dæmonis poteſtate erant redimendi, vt valoris eſſet infiniti, & immenſæ omnino dignitatis, requirebatur, quô ſatisfieri poſſet Diuinæ iuſtitiæ, cui infinita illata fuerat iniuria, quæ relaxari nulla ratione poterat, niſi perſoluta, & exhibita infiniti honoris compenſatione; atqui ſanguis Chriſti non aliunde dignitatem hanc, & valorē immenſum poterat haurire, quam à ſola ſanguinis domini cum Verbo vnione; neceſſe igitur fuit, quò hęc Dei ordinatio ſuum ſortiretur effectum, vt ſanguis Chriſti ad Verbi ſuppoſitum eleuaretur. Verùm quia ex nullo ſacrę ſcripturę teſtimonio hęc peculiaris Dei ordinatio haberi poteſt, debile eſt fundamentum; Nam quamuis ambigere non liceat, quin ſanguinis Chriſti virtute ruinas lapſæ naturæ Deus ſtatuerit reparare; non tamen hinc colligi poteſt ob id aſſumptū fuiſſe à Verbo diuino ſanguinem, quemadmodum mox oſtendetur. Deinde, vt hęc ita eſſent, ab extrinſecis, & remotis valdè principijs adumbrata tantùm vnionis Hypoſtaticę ſanguinis Chriſti cum Verbo ratio peteretur; quæ tamen ex ſanguinis ipſius conditione, & natura, vti nos faciemus, ſumenda eſt: Quid, quod ne ſic excogitata ratio propoſitam difficultatem tollit? ſi enim eo duntaxat, vel ſaltem pręcipuo fine eſt vnitus Verbo ſanguis Chriſti, vt inde dignitatem traheret, & valorem infinitum ad perſoluendum precium captiuitatis noſtræ; quorſum neceſſe fuit ad vnionem ſanguinis Chriſti cum Verbo confugere? cum eandem ſatisfaciendi efficaciam, & valorem infinitum ſanguis do-

Secunda argumentationis confutatio.

mini poſſideret; eò quod ſanguis eſſet infinitæ, & illimitatæ penitus perſonæ, qualis erat perſona Chriſti, cuius humana natura cum Verbo ſimul eandem omnino indiuiſam, indiſſolubilemq; perſonam conſtituebat.

CAP. X.

Adducuntur fortiora argumenta.

Prima ratio. QVare illa fortior, & ad intentum præſens comprobandum validior erit ratio, ſi ad hunc modum conficiatur; Secunda Sanctiſſimæ Trinitatis perſona veram, & perfectam aſſumpſit naturam humanam, iuxta diuinum illud Diui Athanaſij decretum. *In Symbolo D. Athanaſij.* *Perfectus Deus, perfectus homo ex anima rationali, & humana carne ſubſiſtens*; quidquid igitur perfectionis, integritatis, & veritatis in natura ſitum erat, debuit Verbum caro factum aſſumere; nemo autem tam rudis queit reperiri, qui neſciat, inter varias humanæ naturæ rationalis ſubſtantias, ſanguinem recenſeri, qui & vera pars eſt naturę, & ad perfectam eiuſdem conſtitutionem abſolutè conducit. à Verbo igitur Diuino aſſumi debuit ſanguis. *Aduerſariorum oppoſitio.* Cuius argumentationis non debile robur demoliri ſe poſſe arbitrati ſũt aliqui; quibus veritas huius concluſionis non arridet, totam concedendo argumẽti ratiocinationem; at inquiunt; ex hoc non habetur, ſanguinem Verbo fuiſſe copulatum; aliud namq; eſt Verbum ſanguinem aſſumpſiſſe, & aliud Verbum ſibi ſanguinem intrinſecè copulaſſe; etenim hæc duo valdè differunt, vt ex eo colligi poteſt, quòd Verbum pilos, & vngues aſſumpſiſſe meritò dicitur; quæ tamen non ſibi

intrin-

Digitized by Google

intrinſecè copulaſſe probabiliſſimum eſt. Sed profectò puerilis admodum hæc reſponſio videtur; etenim, niſi velit quis rem præſentem ad quæſtionẽ nominis reuocare, (more eorum, qui ſæpè numerò grauiſſimas inter Theologos quæſtiones ſola nominis ſignificatione diri-munt,) eſt ſine dubio tale reſponſum ſola non ſententiarum, ſed verborum diſſenſio; ſiquidem Verbum ſanguinem aſſumere, & Verbum ſanguinem ſibi copulare in ſubiecta materia idẽ omnino ſonare cẽſent Theologi omnes; neq; aliquandò Verbum capillos, & vngues aſſumpſiſſe concedendum eſt, ſi poſtmodum eoſdem ſibi coniunxiſſe Verbum negetur; vtrumq; enim pari paſſu procedit, ac propterea aut concedendum vtrumque aut certe vtrumq; negandum, niſi apertam verborum nugationem in re grauiſſima cõmittere quis non erubeſcat. Quod multo tempore ante nos cognoſcens B. Damaſcenus, ne dum excogitatæ huic ineptæ reſpõſioni occurrit, eamq; deluſit in hunc modum ſcribẽs libro fidei orthodoxæ tertio cap. 6. *Omni humanæ naturæ vnitam dicimus omnem diuinitatis ſubſtantiam*, & mox *totum enim me totus aſſumpſit, & totus toti vnitus eſt.* Ecce quàm clarè prædictam fefellit Sanctus Damaſcenus obiectionem, dum inquit totus me totum aſſumpſit, & toti totus vnitus eſt. *Reſponſio.* *D. Damaſcenus.*

Secundò aſſertio noſtra probatur. Etenim concedi ſolet in arcanis litteris ſanguini Saluatoris ſingulare incorruptibilitatis, & immarceſcibilitatis priuilegium, quod cæterorum hominum ſanguini nec poteſt, nec conſueuit aſcribi; in Chriſto igitur huius prerogatiuæ cauſa erat, quæ in reliquis corporalibus creaturis non *Secunda ratio.* *Sanguis Chriſti incorruptibilis.*

reperie-

reperiebatur, atqui nulla alia vera ratio etiam ad libitum excogitari poteſt, quam, quæ ex vnione ſanguinis Chriſti cum Verbo deducitur; in cæteris enim omnibus nulla alia in Chriſto mortalibus adhuc ſpolijs induto poterat aſsignari cauſa; quandoquidem ſi naturam, aut ſanguinis Chriſti conditionem ſpectes, vnius, & eiuſdẽ rationis, & ſpeciei cũ ſanguine aliorum hominũ ille natura ſua corruptibilis erat; fuit igitur Verbo diuino copulatus ſanguis. Cui argumento mirificè congruunt ea, quæ Diuus Petrus ſcribit epiſtola prima cap. primo vbi *non corruptibilibus*, inquit, *auro, & argento, ſed pretioſo ſanguine agni immaculati redempti eſtis*: quæ Petri auctoritas manifeſte innuit, corruptioni nequaquam obiectum, ſed ab omni planè corruptione remotum ſemper extitiſſe Chriſti ſanguinem, vt facilè conuincitur ex eo, quòd rebus corruptioni obnoxijs eum opponit. Quibus haud

Dionyſius Alexand.] diſsimilia commemorat Dionyſius Alexãdrinus in epiſtola, quam dedit ad Paulum Samoſatenum, cuius mentionem fecit D. Hieronymus lib. de ſcriptoribus Eccleſiaſticis, dum ſanguini Saluatoris tribuit incorruptionem, eo quòd Dei viui, (ſic enim loquitur) eſſet ſanguis.

Obiectio. Sed inquies; bifariam dilui poteſt ſecunda argumentatio, ex quò illius vigor ad inſtitutum noſtrum ſuadendum tollitur. Dici enim poſſe videtur primò, ſanguinẽ Saluatoris incorruptibilem appellari in ſcripturis non propter ſibi vnitam intrinſecus diuinitatem, ſed tantummodo ob diuinitatis virtutem, quæ ne ad interitũ, & putredinem corrueret, ſanguis impediebat. Et ſecundò ſanguis Chriſti incorruptibilis dici poteſt, non quia

ſemper

Digitized by Google

ſemper à corruptionis tabe fuerit immunis, ſed quia poſt reſurrectionem eximiam incorruptibilitatis dotem eſt aſſecutus. Verùm duplex hoc reſponſum duplici etiam ratione poteſt improbari; Nam in primis eodem prorſus modo etiam aliorum Sanctorum ſanguis, ne cuiuſuis creaturæ dicam, quem in ſub Tyrannorum cruciatibus pro Dei honore, & cultu glorioſiſſimè profuderunt, à patribus, & ſcriptura incorruptibilis poſſet appellari, cum non minus à quorumuis martyrum, quam à Chriſti ſanguine remouere corruptionem potis fuerit diuinitas; nihilominus tamen cæterorum martyrum ſanguini dignitatem hanc à patribus concedi conſueuiſſe, nullus fide dignus auctor meminit. Secundò, quod ſecundam refellit obiectionem, generis humani redemptionem non tantum acceptam referimus ſanguini iam gloria, & impaſſibilitate donato, ſed etiam eidem ſanguini aſcribimus idem meritum, quatenus erat in paſſione effundendus; quo in ſtatu, ni hypoſtatica vnio fuiſſet, facilè corrumpi poterat. *Solutio.*

Tertio nullus cuiquam relinquitur ambigendi locus, quin Saluatoris verba illa, quæ Ioannis cap. ſexto conſignata ſũt; *caro mea vere eſt cibus, ſanguis meus vere eſt potus. qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo*, etiam iuxta proprium litteralem ſenſum de cibo, potuq; ſpirituali accipienda ſint, quæ dignè ſumentibus, & vitam tribuant ſpiritualem, & ad cæleſtem beatitudinem ius impartiantur: nõ enim minus caro, & ſanguis Domini ſpiritualem animi humani quã corporalem refectionem operantur. Ex quibus ſic mihi argumentandi occaſionem arripio. Chriſti ſanguis, *Tertia ratio. Ioannis 6.*

guis, quippequi á materiæ fecę nulla ratione ſeiunctus erat, ſi per ſe ſolitariè accipiatur, potus corporalis eſt appellandus, atquè adeò non ſpiritus, ſed corporis videtur eſſe refectio; ſi igitur ſpiritualis animi humani potus iure merito dici debet, hoc ſibi vendicabit tantummodo à coniuncta ſibi intrinſecus Verbi diuinitate, quæ propriè viuifici ſpiritus, vitaliſq; operationis fons eſt, & origo.

Quarta ratio. Ad hæc illis verbis teſtatur dominus, ſe eadem ratione, & modo in nobis dignè Sacramentum iſtud ſumentibus eſſe futurum vi ſanguinis; quo pacto eſt idem Chriſtus in nobiſmet ipſis vi carnis; atqui non aliter creaturæ rationali ſe largitur, cum ſub ſpecie panis manducatur, quam quia arcto vnionis hypoſtaticæ vinculo carni eſt vnitus; pari igitur modo nobiſcum erit ratione ſanguinis, qui Verbo in hypoſtaſim erat conſociatus.

Tandem, vt miſſa faciamus multa alia eiuſmodi argumenta, quæ ab allatis haud diſſimilia ſunt, quæquè in hoc recondito diuinæ virtutis opere comprobando non adeo euidentem habere vim queūnt cogendi humanas mentes ad aſſenſum concluſionis [tanta eſt Vnionis Hypoſtaticæ ſublimitas, & excellentia] hoc addam. In Sacroſancti altaris Sacrificio eadem ratione venerabūdi fideles Verbi diuinitatem ſub vini ſpeciebus in calice exiſtentem humiliter adorant, qua in accidentibus panis eandem filij Dei diuinitatem meritò venerantur, hunc enim morem, hancq; Sanctæ Eccleſiæ conſuetudinem nō minus quotidiana teſtatur, & confirmat experientia, quam communis omniū fideliū aſſenſus docet, at ſub accidentibus panis non tantū Chriſti corpus, ſed etiam

Verbum

Verbum ipſum deuotè colimus per concomitantiam quæ ex vnione corporis cum Verbo conſurgit; pari igitur ratione ſub ſpeciebus vini ſanguinem Chriſti, & ratione vnionis, quam cum Verbo ſanguis obtinet, Verbum adorari certiſſimum ducunt pię mentes.

CAP. XI.

Eadem ſententia confirmatur ſacra ſcriptura, & Sanctorum Patrum teſtimonijs.

NVnc ſcripturæ, & Patrum teſtimonia; quæ pro noſtræ huius aſſertionis confirmatione pugnãt, perpendamus.

Primum, & ſecundum teſtimonium eſſe poſſunt, quę ex Apoſtolo ad Hebræos cap. 2. & ex Damaſceno lib. 3. ſenten. cap. 6. ſuperius contra Caietani opinionem ſunt adducta; verum quia de his ſatis docuimus, quo pacto accipienda ſint, lectorem ad eũ locum remittimus.

Tertium eſt illud Ioannis primo. *Verbum caro factum eſt*; vbi nomine carnis totam humanam Chriſti naturam, eiuſq; minutiſſimas ſingulas quaſq; partes intellexiſſe D. Ioannem, docet catholica fides; non enim aliter Verbum caro factum eſt, q̃ quia perfectam ſibi hominis naturam aſſumpſit; perfecta autem hominis natura poſtulat ſanguinem, vti generale quoddam, & maximè neceſſarium inſtrumentum vitaliũ operationum, quin immo, tamquam veram humanæ ſubſtantiæ partem; fuit ergo Hypoſtaticè vnitus Verbo diuino sãguis; Ne autẽ quis vereatur hanc nõ eſſe germanã loci illius explanationẽ; huiuſce rei teſtem excitare placet Diuum

Ioannis.

Confirmatio.

T Cyrillum,

Cyrillus Alexand. tom. 2. hom. 8.

Cyrillum, qui in ſermone de incarnatione vnigeniti nō alia ratione Verbum eſſe carnem factum perſuadet, quam quia Verbum carnem perfectam aſſumpſit. *Quid eſt ergo illud,* inquit Cyrillus. *Verbum caro factum eſt? Hoc eſt Verbum carnem aſſumpſit, & carnem non nudam, ſed vna cum anima rationali, & intellectuali, quæ eſt perfecta noſtra natura.* Atqui perfecta hominis natura ſibi maximè ſanguinem depoſcit, vti diſertiſſimis verbis idem Cyrillus docet epiſtola 8. ad Neſtorium data, vbi *Verbum* inquit *factum eſſe carnem, nihil eſt aliud, quam quod in carne, ac ſanguine nobiſcum ſimiliter communicauit, ac noſtrum corpus ſibi proprium effecit.* Cyrilli interpretationem maximè approbauit Epheſina Synodus cum definit Verbum factum eſſe carnem per hoc, quod particeps fuit carnis, & ſanguinis. Quibus omnibus conſenſit Clemens Papa Sextus in extrauaganti vnigenitus de pænitentijs, & remiſſionibus, vbi clarè teſtatur totum humanæ domini naturæ ſanguinem eſſe Verbo intimè copulatum, hiſce verbis, *In ara crucis innocens immolatus nō guttam ſanguinis modicam, quæ tamen propter vnionem ad Verbum pro redemptione totius humani generis ſufficiebat; ſed velut quoddam profluuium noſcitur effudiſſe.* Ex qua Clementis auctoritate nemo non intelligit, quamlibet minimam ſanguinis Chriſti particulam abundās fuiſſe redemptionis noſtræ pretium ob eam dignitatem, quam ſanguis domini habuit ex intima cum Dei filio Hypoſtatica vnione.

Synodus Epheſina to. 4. cap. 24.

Clemens 6.

Quorundā interpretatio refellitur.

Quocirca nequaquam audiendi ſunt illi, qui manifeſtam Clementis Sexti verbis vim inferentes conantur verba illa, *propter vnionem ad Verbum,* ad humanæ Chriſti naturæ carnem duntaxat referre; itaut ſenſus ſit, vel

vnam

Digitized by Google

vnam ſanguinis Chriſti guttam propter vnionem, quã cum Verbo habet natura Saluatoris, potuiſſe totum genus humanum à ſeruitute diabolica vindicare. Etenim interpretationem hanc eſſe commentitiam, & violentam, neq; cum Pontificis litterali verborum ſono congruentem, quilibet per ſe adeò cognoſcere poteſt, vt noua confutatione non ſit opus; ſi enim inquit Pontifex, ſanguinis quamlibet particulam (toti eiuſdem ſanguinis materiæ eam comparando) vi vnionis hypoſtaticæ ad Verbum efficaciſſimum fuiſſe humanæ ſalutis remedium; quorſum iſti ad humanam ſolummodo Chriſti naturam confugiunt; cum nulla fiat in illis Papæ Verbis ordinis huius mentio?

Placuit prætereà hæc opinio Venerabili Bedæ in illud Actorum 20. Quos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam, quam acquiſiuit ſanguine ſuo. Vbi ſic loquitur. *Non dubitat ſanguinem Dei dicere propter vnionem perſonæ in duabus naturis eiuſdem Ieſu Chriſti.* Beda.

Leo etiam Papa in ſermone quadrageſimo nono fermé eadem ſcribit ad hunc modum. *Hoc catholica fides tradit, hoc exigit, vt in redemptorem noſtrum duas nouerimus conueniſſe, & manẽtibus proprietatibus ſuis tantam factam vnitatem vtriuſq; ſubſtantiæ, vt ab illo tempore, quo, ſicut humani generis cauſa poſcebat, in beata Virginis vtero Verbum caro factum eſt, nec Deum illum ſine hoc, quod homo eſt, nec hominem ſine hoc liceat cogitare, quod Deus eſt.* Quibus S. Leonis verbis innixus ſic ratiocinari poſſum. S. Leo Papa.

Verbum diuinum adeò ſtrictè humanam ſibi naturã copulauit, vt nulla vnquam fuerit diuiſio, aut ſeparatio inter Verbi diuinitatem, eiuſq; infinitam ſubſiſten-

Digitized by Google

tiã, & inter humanã Chriſti naturæ ſubſtantiam; atqui Chriſti ſanguis propria fuit humanæ naturæ ſubſtantia; hoc enim eſt adeò certum, vt nullus philoſophorũ aliter ſenſerit vnquã, (licet enim pleriq; extiterint, qui ſanguinem Chriſti, ſacræ illius naturæ partem non fuiſſe arbitrati ſint, nemo tamen inficiari auſus eſt eum fuiſſe veram humanæ domini naturæ ſubſtantiam) ex quo ſequitur euidenter Verbum fuiſſe toti Chriſti ſanguineę naturæ proximè copulatum, quod nos in præſentia probare contendimus.

In quam ſententiam hæc prodidit Auguſtinus epiſtola 3. ad Voluſianum, dum inquit. *Ipſa enim magnitudo virtutis eius, quæ nullas in anguſto ſentit anguſtias, vterum virginalem non aduentitio, ſed indigena puerperio fecundauit. Ipſa ſibi animam rationalem, & per eandem etiam corpus humanum, totumq; omnino hominem in melius mutandum, nullo modo in deterius mutata coaptauit nomen humanitatis ab eo dignãter aſſumens, diuinitatis ei largiter tribuens.* Si autem toti omnino homini Maieſtas incarnati Verbi diuinitatem tribuit, haud dubiè ſanguis Domini vnionis hypoſtaticæ excellentia præditus eſt; quod idem Auguſtinus lib. 10. de Ciuitate Dei docere voluit illis verbis. *Propterea qui pp̃e totum hominem ſine peccato ille ſuſcepit, vt totum, quo conſtat homo, à peccatorum peſte ſanaret.* cap. 27.

Poſtremò ad idem perſuadendum adhibent recentiores communiter omnia illa ſcripturæ teſtimonia, in quibus virtus gratiam conferendi, peccata relaxandi, & ſimilia Saluatoris ſanguini tribuũtur; verum quia perfacilem admittunt explicationem, qua rectè meritum, & infinita virtus culpæ abſtergendæ Vindicis noſtri ſanguini

Digitized by Google

guini conceditur, etiam ſi ille diuina Verbi vnione caruiſſet, vt ſuo loco demonſtrabitur, idcirco ea in medium proferre ſuperſedebo. Capite.

CAP. XII.

Explicantur quædam difficultates contra aſſertionem noſtram.

SVpereſt modo nodus adhuc contra præcipuum noſtræ aſſertionis fundamentum diſſoluendus; qui eſt huiuſmodi. In vnoquouis Adæ filio ſic perfecta, & integra erat, ac in Chriſto domino humana natura; ſanguis autem in nobis non ſubſiſtit eadem ſubſiſtentia, qua natura ſui iuris eſt; ergo vt in Chriſto natura humana ſit omnibus ſuis abſoluta partibus, minime exigi debet, vt Saluatoris ſanguis ſubſiſtat eadem ſubſiſtentia, qua natura illius fulcitur. *Difficultas.*

Præterea, [quod eſt prioris argumentationis corroboratio.] Diuinum Verbum virtute decreti, quo voluit, humanam ſibi intimè aſſumendo naturam, fieri homo, ea duntaxat neceſſitate conſequenti, vt aiunt, in hypoſtaſim debuit aſſumere, quę ad verum hominem componẽdum exiguntur; poteſt autem vnuſquiſq; eſſe perfectè abſolutus homo, abſq; eo, quod ſanguis ſubſiſtat ſubſiſtentia eiuſdem hominis; potuit igitur diuinũ Verbum omnibus numeris fuiſſe abſolutiſſimus homo, etiã ſi humanæ illius naturæ ſanguis à Dei filio non fuerit hypoſtaticè terminatus. Deinde ſubſiſtentia humanæ naturæ ab anima proficiſcitur, ſanguis autem omnis animi, & vitæ expers eſt; quare eſto ſanguis ab aliqua exorne-

exornetur ſubſiſtentia, ea tamen diuerſa ſit, neceſſe eſt ab ea, qua humana natura ſubſiſtit.

Difficultatis ſolutio.

Sed ad hæc facilis patere poteſt ſolutio ex ijs, quæ ad opinionem noſtram explicandam iam dudum adduximus; ibi enim latè oſtenſum eſt, hominem, ſeu humanum ſuppoſitum vna, & eadem perfecta ornatum eſſe ſubſiſtentia, quam totalem, & completam philoſophi dicunt; ex multis nimirum imperfectis, & partialibus conflatam; homo autem in plena, atq; perfecta ſui ratione ſine qualibet partiali ſubſiſtentia haud poteſt eſſe abſolutiſſimus homo.

Quocircà ad primum reſpondeo, ſecundam argumenti partem egere diſtinctione; vel enim, cum dicitur, ſanguinem in homine non ſubſiſtere ſubſiſtentia eiuſdẽ hominis, ſermo eſt de totali, & completa ſubſiſtentia, & tunc manifeſta falſitatis labe ſecunda argumẽti propoſitio aſperſa eſt; ſanguis namq; ſiue ille ſit Chriſti, ſiue cuiuſuis alterius hominis, eam habet ſubſiſtẽtiam, cuius natura capax eſt; vel certe de imperfecta, & cuilibet corporis parti congruenti ſubſiſtentia loquimur, & hoc in ſenſu dari poteſt, non eadem ſubſiſtentia, qua natura munitur, ſanguinem ſubſiſtere; alia eſt enim carnis, alia oſſis, alia etiam ſanguinis ſubſiſtentia, pari modo varijs corporum partibus reſpondens; at hoc tamen in Chriſto argumentari non licet, neq; quippiam tale cõcedendum; in illo enim non eſt alia carnis humanæ, alia ſanguinis, aliaq; oſsis ſubſiſtentia, ſed vnica ſimplex, & impermixta omnibus, & ſingulis humanæ Saluatoris naturæ partibus tributa eſt, nempe diuini Verbi ſimplicißima vnitas, & ſubſiſtentia, quæ pari modi tota

Diſcrimen inter Chriſti, & cæterorum hominũ ſubſiſtentiam.

carni,

Digitized by Google

carni, tota oſsibus, tota ſãguini, cæteriſq; omnibus Chriſti partibus mirabiliter tribuitur; vulgatum eſt enim apud omnes theologos decretum, diuinam Verbi ſubſiſtentiã in humana Chriſti natura nõ id duntaxat præſtare, quod naturaliter debita Chriſto homini ſubſiſtentia, ſi diuinitus non fuiſſet impedita, effeciſſet, verùm etiam multo perfectiori, excellentioriq; modo omnia penitus peregiſſe; nobilior autem modus fuit, vt omni imperfectarum ſubſiſtentiarum de medio ſublata varietate, partes naturæ domini vnica, & impartibili honeſtarentur, ſubſiſtentia.

Pręterea cum dicis ſanguinem non ſubſiſtere ſubſiſtentia hominis; vel per hominem intelligis ſuppoſitum humanum viuens, & perfectiſsimum, quale fuit Saluatoris ſuppoſitum, ſiq; hac ratione neges ſanguinẽ ſubſiſtere ſubſiſtentia hominis; abſurdè profecto negabis; ſanguis enim, vt anteà eſt latius probatum, ad completam, & perfectam corporis conſtitutionem requiritur; vel per hominem intelligis non ſuppoſitum, ſed humanam hominis naturam; & tunc cum humana natura, vt ſcholæ terminis vtar, & in abſtracto, & in concreto perpendi poſsit, à te ſciſcitarer, vtro in ſenſu ſanguinem non ſubſiſtere ſubſiſtentia naturæ neges. Si in primo, nihil certè verius eſt, ſed nihil meo quidem iudicio incongruentius excogitari, affirmariuè poteſt; etenim cum nulla, (niſi Platonicorum lacte nutritis, inſulsè annuas) re ipſa huiuſcemodi natura detur, ridiculum eſt affirmare ſanguinẽ hominis nõ ſubſiſtere ſubſiſtẽtia naturæ in abſtracto conſideratæ, quæ nihil eſt; at ſi ſecundum concedas, recurrit eadem difficultas, & idem argumen-

gumentum, quod paulo ante confectum eſt; ſiquidem cum natura hoc pacto accepta idem dicat, ac ſuppoſitum omnibus ſuis ornatum partibus; quis non videt, ſanguinem hominis ſubſiſtentia communiri, ſine quo homo in rerũ vniuerſitate nec eſſe, nec conſtare valet.

Ex his igitur ſecundæ argumentationis elucet confutatio. Et ad confirmationem dicitur. A quocumq; profluat, ſiue dimanet principio ſubſiſtentia totius hominis, ſiue cuiuſuis partis, ſanguis perfectè obtinet eam, quam quouis modo poſſidere poteſt, vt ſupra explicauimus; quod à fortiori in Saluatore valet, in quo non ab anima, ſeu à quacunque re creata, ſed à Verbo diuino ſubſiſtentia ſanguini communicata proficiſcitur.

DISPVTATIO SECVNDA

De hypoſtatica vnione creſcentis ſanguinis Chriſti.

CAP. I.

Num ſanguis, qui in Chriſto ſenſim augebatur Vnione hypoſtatica caruerit.

ILlud ſubindè hoc loco non eſt in prę teritis habendum. An peracta iam, & perfecta Verbi vnione cum humana Saluatoris natura, ſanguis, qui creſcenti Chriſto, & ad debitam, abſolutamq; naturæ ſuæ magnitudinem, & perfectionem tendenti, paulatim adueniebat, proximam eandem cum Verbo hypoſta-

hypoſtaticam vnionem habuerit; An vero potius ea caruerit; illa enim, quæ ſuperius diſputata ſunt, intelligenda, & accipienda eſſe duntaxat volumus de illo ſanguine, qui erat tunc temporis in ſacro illo fætu diuina manu facto, & in Sanctiſſimæ Virginis viſceribus formato, cum Verbum diuinum prima ſalutis noſtræ fundamenta iacere dignatum eſt, cum videlicet primò de cæleſti ſede deſcendens carnem humanam accepit. De ſanguine enim ſuperaddito, & quotidie vi, & caloris naturalis virtute in venis Chriſti domini progenito non videtur ita manifeſtè compertum; quin immò illum ad vnionis hypoſtaticæ dignitatem non perueniſſe plura, & forte primò adſpectu non peſſima argumenta oſtendunt.

In primis enim apud phyſicæ diſciplinæ profeſſores varia, & abſimilis eſt ratio primæ generationis rei, à ratione accretionis, & augmenti eiuſdem; ſanguis autem Chriſti in prima corporis ſui conſtitutione Verbo fuit vnitus; non potuit igitur, vel certè non debuit in ſua accretione, & augmento eidem Verbo in hypoſtaſim copulari. *Prima argumentatio.*

Prætereà; ſi poſt ſecutam hypoſtaticam Verbi diuini vnionem cum toto illo primæuo Chriſti ſanguine, adueniens ſanguis fuit pariter à Verbo aſſumptus, vel iſtud factum eſt per nouam, & à priori iam facta vnione, diſtinctam vnionem, vel certe per eandem; primum non videtur eſſe concedendum, quandoquidem hinc aperte deduceretur contra communem Sanctorum Patrum mentem, plures, & numero penè infinito diuerſas cum natura humana fuiſſe Verbi vniones; toto ſiquidem tem- *Secunda argumentatio.*

mini poſſideret; eo quod ſanguis eſſet infinitæ, & illimitatæ penitus perſonæ, qualis erat perſona Chriſti, cuius humana natura cum Verbo ſimul eandem omnino indiuiſam, indiſſolubilemq; perſonam conſtituebat.

CAP. X.

Adducuntur fortiora argumenta.

Primaratio.

QVare illa fortior, & ad intentum præſens comprobandum validior erit ratio, ſi ad hunc modum conficiatur; Secunda Sanctiſſimæ Trinitatis perſona veram, & perfectam aſſumpſit naturam humanam, iuxta diuinum illud Diui Athanaſij decretum. *Perfectus Deus, perfectus homo ex anima rationali, & humana carne ſubſiſtens*; quidquid igitur perfectionis, integritatis, & veritatis in natura ſitum erat, debuit Verbum caro factum aſſumere; nemo autem tam rudis queit reperiri, qui neſciat, inter varias humanæ naturæ rationalis ſubſtantias, ſanguinem recenſeri, qui & vera pars eſt naturę, & ad perfectam eiuſdem conſtitutionem abſolutè conducit, à Verbo igitur Diuino aſſumi debuit ſanguis. Cuius argumentationis non debile robur demoliri ſe poſſe arbitrati ſūt aliqui; quibus veritas huius concluſionis non arridet, totam concedendo argumēti ratiocinationem; at inquiunt; ex hoc non habetur, ſanguinem Verbo fuiſſe copulatum; aliud namq; eſt Verbum ſanguinem aſſumpſiſſe, & aliud Verbum ſibi ſanguinem intrinſecè copulaſſe; etenim hæc duo valdè differunt, vt ex eo colligi poteſt, quòd Verbum pilos, & vngues aſſumpſiſſe meritò dicitur; quæ tamen non ſibi intrin-

In Symbolo D. Athanaſij.

Aduerſariorum oppoſitio.

Digitized by Google

intrinſecè copulaſſe probabiliſſimum eſt. Sed profectò puerilis admodum hæc reſponſio videtur; etenim, niſi velit quis rem præſentem ad quæſtionẽ nominis reuocare, (more eorum, qui ſæpè numerò grauiſſimas inter Theologos quæſtiones ſola nominis ſignificatione dirimunt,) eſt ſine dubio tale reſponſum ſola non ſententiarum, ſed verborum diſſenſio; ſiquidem Verbum ſanguinem aſſumere, & Verbum ſanguinem ſibi copulare in ſubiecta materia idẽ omnino ſonare cẽſent Theologi omnes; neq; aliquandò Verbum capillos,& vngues aſſumpſiſſe concedendum eſt, ſi poſtmodum eoſdem ſibi coniunxiſſe Verbum negetur; vtrumq; enim pari paſſu procedit, ac propterea aut concedendum vtrumque aut certe vtrumq; negandum, niſi apertam verborum nugationem in re grauiſſima cõmittere quis non erubeſcat. Quod multo tempore ante nos cognoſcens B. Damaſcenus, ne dum excogitatæ huic ineptæ reſpõſioni occurrit, eamq; deluſit in hunc modum ſcribẽs libro fidei orthodoxæ tertio cap.6. *Omni humanæ naturæ vnitam dicimus omnem diuinitatis ſubſtantiam*, & mox *totum enim me totus aſſumpſit, & totus toti vnitus eſt.* Ecce quàm clarè prædictam fefellit Sanctus Damaſcenus obiectionem, dum inquit totus me totum aſſumpſit, & toti totus vnitus eſt. *Reſponſio.* *D. Damaſcenus.*

Secundò aſſertio noſtra probatur. Etenim concedi ſolet in arcanis litteris ſanguini Saluatoris ſingulare incorruptibilitatis, & immarceſcibilitatis priuilegium, quod cæterorum hominum ſanguini nec poteſt, nec conſueuit aſcribi; in Chriſto igitur huius prærogatiuæ cauſa erat, quæ in reliquis corporalibus creaturis non *Secunda ratio.* *Sanguis Chriſti incorruptibilis.*

reperie-

reperiebatur, atqui nulla alia vera ratio etiam ad libitum excogitari poteſt, quam, quæ ex vnione ſanguinis Chriſti cum Verbo deducitur; in cæteris enim omnibus nulla alia in Chriſto mortalibus adhuc ſpolijs induto poterat aſsignari cauſa; quandoquidem ſi naturam, aut ſanguinis Chriſti conditionem ſpectes, vnius, & eiuſdẽ rationis, & ſpeciei cũ ſanguine aliorum hominũ ille natura ſua corruptibilis erat; fuit igitur Verbo diuino copulatus ſanguis. Cui argumento mirificè congruunt ea, quæ Diuus Petrus ſcribit epiſtola prima cap. primo vbi *non corruptibilibus*, inquit, *auro, & argento, ſed pretioſo ſanguine agni immaculati redempti eſtis*: quæ Petri auctoritas manifeſte innuit, corruptioni nequaquam obiectum, ſed ab omni planè corruptione remotum ſemper extitiſſe Chriſti ſanguinem, vt facilè conuincitur ex eo, quòd rebus corruptioni obnoxijs eum opponit. Quibus haud diſsimilia commemorat Dionyſius Alexãdrinus in epiſtola, quam dedit ad Paulum Samoſatenum, cuius mentionem fecit D. Hieronymus lib. de ſcriptoribus Eccleſiaſticis, dum ſanguini Saluatoris tribuit incorruptionem, eo quòd Dei viui, (ſic enim loquitur) eſſet ſanguis.

Dionyſius Alexand.

Obiectio.

Sed inquies; bifariam dilui poteſt ſecunda argumentatio, ex quò illius vigor ad inſtitutum noſtrum ſuadendum tollitur. Dici enim poſſe videtur primò, ſanguinẽ Saluatoris incorruptibilem appellari in ſcripturis non propter ſibi vnitam intrinſecus diuinitatem, ſed tantummodo ob diuinitatis virtutem, quæ ne ad interitũ, & putredinem corrueret, ſanguis impediebat. Et ſecundò ſanguis Chriſti incorruptibilis dici poteſt, non quia

ſemper

Digitized by Google

ſemper à corruptionis tabe fuerit immunis, ſed quia poſt reſurrectionem eximiam incorruptibilitatis dotem eſt aſſecutus. Verùm duplex hoc reſponſum duplici etiam ratione poteſt improbari; Nam in primis eodem prorſus modo etiam aliorum Sanctorum ſanguis, ne cuiusuis creaturæ dicam, quem in ſub Tyrannorum cruciatibus pro Dei honore, & cultu glorioſiſſimè profuderunt, à patribus, & ſcriptura incorruptibilis poſſet appellari, cum non minus à quorumuis martyrum, quam á Chriſti ſanguine remouere corruptionem potis fuerit diuinitas; nihilominus tamen cæterorum martyrum ſanguini dignitatem hanc à patribus concedi conſueuiſſe, nullus fide dignus auctor meminit. Secundò, quod ſecundam refellit obiectionem, generis humani redemptionem non tantum acceptam referimus ſanguini iam gloria, & impaſſibilitate donato, ſed etiam eidem ſanguini aſcribimus idem meritum, quatenus erat in paſſione effundendus; quo in ſtatu, ni hypoſtatica vnio fuiſſet, facilè corrumpi poterat. *Solutio.*

Tertio nullus cuiquam relinquitur ambigendi locus, quin Saluatoris verba illa, quæ Ioannis cap. ſexto conſignata sũt; *caro mea vere eſt cibus, ſanguis meus vere eſt potus: qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo*, etiam iuxta proprium litteralem ſenſum de cibo, potuq; ſpirituali accipienda ſint, quæ dignè ſumentibus, & vitam tribuant ſpiritualem, & ad cæleſtem beatitudinem ius impartiantur: nõ enim minus caro, & ſanguis Domini ſpiritualem animi humani quã corporalem refectionem operantur. Ex quibus ſic mihi argumentandi occaſionem arripio. Chriſti ſanguis, *Tertia ratio. Ioannis 6.*

guis, quippequi á materiæ fece nulla ratione ſeiunctus erat, ſi per ſe ſolitariè accipiatur, potus corporalis eſt appellandus, atquè adeò non ſpiritus, ſed corporis videtur eſſe refectio; ſi igitur ſpiritualis animi humani potus iure merito dici debet, hoc ſibi vendicabit tantummodo à coniuncta ſibi intrinſecus Verbi diuinitate, quæ propriè viuifici ſpiritus, vitalisq; operationis fons eſt, & origo.

Quarta ratio. Ad hæc illis verbis teſtatur dominus, ſe eadem ratione, & modo in nobis dignè Sacramentum iſtud ſumentibus eſſe futurum vi ſanguinis; quo pacto eſt idem Chriſtus in nobiſmet ipſis vi carnis; atqui non aliter creaturæ rationali ſe largitur, cum ſub ſpecie panis manducatur, quam quia arcto vnionis hypoſtaticæ vinculo carni eſt vnitus; pari igitur modo nobiſcum erit ratione ſanguinis, qui Verbo in hypoſtaſim erat conſociatus.

Tandem, vt miſſa faciamus multa alia eiuſmodi argumenta, quæ ab allatis haud diſſimilia ſunt, quæquè in hoc recondito diuinæ virtutis opere comprobando non adeo euidentem habere vim queunt cogendi humanas mentes ad aſſenſum concluſionis [tanta eſt Vnionis Hypoſtaticæ ſublimitas, & excellentia] hoc addam. In Sacroſancti altaris Sacrificio eadem ratione venerabūdi fideles Verbi diuinitatem ſub vini ſpeciebus in calice exiſtentem humiliter adorant, qua in accidentibus panis eandem filij Dei diuinitatem meritò venerantur, hunc enim morem, hancq; Sanctæ Eccleſiæ conſuetudinem nō minus quotidiana teſtatur, & confirmat experientia, quam communis omniū fideliū aſſenſus docet, at ſub accidentibus panis non tantū Chriſti corpus, ſed etiam

Verbum

Digitized by Google

Verbum ipſum deuotè colimus per concomitantiam quæ ex vnione corporis cum Verbo conſurgit; pari igitur ratione ſub ſpeciebus vini ſanguinem Chriſti, & ratione vnionis, quam cum Verbo ſanguis obtinet, Verbum adorari certiſſimum ducunt pię mentes.

CAP. XI.

Eadem ſententia confirmatur ſacra ſcriptura, & Sanctorum Patrum teſtimonijs.

NVnc ſcripturæ, & Patrum teſtimonia; quæ pro noſtræ huius aſſertionis confirmatione pugnāt, perpendamus.

Primum, & ſecundum teſtimonium eſſe poſſunt, quę ex Apoſtolo ad Hebræos cap. 2. & ex Damaſceno lib. 3. ſenten. cap. 6. ſuperius contra Caietani opinionem ſunt adducta; verum quia de his ſatis docuimus, quo pacto accipienda ſint, lectorem ad eū locum remittimus.

Tertium eſt illud Ioannis primo. *Verbum caro factum eſt*; vbi nomine carnis totam humanam Chriſti naturam, eiuſq; minutiſſimas ſingulas quaſq; partes intellexiſſe D. Ioannem, docet catholica fides; non enim aliter Verbum caro factum eſt, q̄ quia perfectam ſibi hominis naturam aſſumpſit; perfecta autem hominis natura poſtulat ſanguinem, vti generale quoddam, & maximè neceſſarium inſtrumentum vitaliū operationum, quin immo, tamquam veram humanæ ſubſtantiæ partem; fuit ergo Hypoſtaticè vnitus Verbo diuino ſāguis; Ne autē quis vereatur hanc nō eſſe germanā loci illius explanationē; huiuſce rei teſtem excitare placet Diuum *Ioannis.* *Confirmatio.*

T Cyrillum,

Digitized by Google

Cyrillus Alexand. tom. 2. hom. 8.

Cyrillum, qui in ſermone de incarnatione vnigeniti nõ alia ratione Verbum eſſe carnem factum perſuadet, quam quia Verbum carnem perfectam aſſumpſit. *Quid eſt ergo illud,* inquit Cyrillus. *Verbum caro factum eſt? Hoc eſt Verbum carnem aſſumpſit, & carnem non nudam, ſed vna cum anima rationali, & intellectuali, quæ eſt perfecta noſtra natura.* Atqui perfecta hominis natura ſibi maximè ſanguinem depoſcit, vti diſertiſſimis verbis idem Cyrillus docet epiſtola 8. ad Neſtorium data, vbi *Verbum* inquit *factum eſſe carnem, nihil eſt aliud, quam quod in carne, ac ſanguine nobiſcum ſimiliter communicauit, ac noſtrum corpus ſibi proprium effecit.* Cyrilli interpretationem maximè approbauit Epheſina Synodus cum definit Verbum factum eſſe carnem per hoc, quod particeps fuit carnis, & ſanguinis. Quibus omnibus conſenſit Clemens Papa Sextus in extrauaganti vnigenitus de pænitentijs, & remiſſionibus, vbi clarè teſtatur totum humanæ domini naturæ ſanguinem eſſe Verbo intimè copulatum, hiſce verbis, *In ara crucis innocens immolatus nõ guttam ſanguinis modicam, quæ tamen propter vnionem ad Verbum pro redemptione totius humani generis ſufficiebat; ſed velut quoddam profluuium noſcitur effudiſſe.* Ex qua Clementis auctoritate nemo non intelligit, quamlibet minimam ſanguinis Chriſti particulam abundãs fuiſſe redemptionis noſtræ pretium ob eam dignitatem, quam ſanguis domini habuit ex intima cum Dei filio Hypoſtatica vnione.

Synodus Epheſina to. 4. cap. 24.

Clemens 6.

Quorundã interpretatio refellitur.

Quocirca nequaquam audiendi ſunt illi, qui manifeſtam Clementis Sexti verbis vim inferentes conantur verba illa, *propter vnionem ad Verbum,* ad humanæ Chriſti naturæ carnem duntaxat referre; itaut ſenſus ſit, vel

vnam

Digitized by Google

vnam ſanguinis Chriſti guttam propter vnionem, quā cum Verbo habet natura Saluatoris, potuiſſe totum genus humanum à ſeruitute diabolica vindicare. Etenim interpretationem hanc eſſe commentitiam, & violentam, neq; cum Pontificis litterali verborum ſono congruentem, quilibet per ſe adeò cognoſcere poteſt, vt noua confutatione non ſit opus; ſi enim inquit Pontifex, ſanguinis quamlibet particulam (toti eiuſdem ſanguinis materiæ eam comparando) vi vnionis hypoſtaticæ ad Verbum efficaciſſimum fuiſſe humanæ ſalutis remedium; quorſum iſti ad humanam ſolummodo Chriſti naturam confugiunt; cum nulla fiat in illis Papæ Verbis ordinis huius mentio?

Placuit prætereà hæc opinio Venerabili Bedæ in illud Actorum 20. Quos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam, quam acquiſiuit ſanguine ſuo. Vbi ſic loquitur. *Non dubitat ſanguinem Dei dicere propter vnionem perſonæ in duabus naturis eiuſdem Ieſu Chriſti.* Beda.

Leo etiam Papa in ſermone quadrageſimo nono fermé eadem ſcribit ad hunc modum. *Hoc catholica fides tradit, hoc exigit, vt in redemptorem noſtrum duas nouerimus conueniſſe, & manētibus proprietatibus ſuis tantam factam vnitatem vtriuſq; ſubſtantiæ, vt ab illo tempore, quo, ſicut humani generis cauſa poſcebat, in beata Virginis vtero Verbum caro factum eſt, nec Deum illum ſine hoc, quod homo eſt, nec hominem ſine hoc liceat cogitare, quod Deus eſt.* Quibus S. Leonis verbis innixus ſic ratiocinari poſſum. S. Leo Papa.

Verbum diuinum adeò ſtrictè humanam ſibi naturā copulauit, vt nulla vnquam fuerit diuiſio, aut ſeparatio inter Verbi diuinitatem, eiuſq; infinitam ſubſiſten-

tiã, & inter humanã Chriſti naturæ ſubſtantiam; atqui Chriſti ſanguis propria fuit humanæ naturæ ſubſtantia; hoc enim eſt adeò certum, vt nullus philoſophorũ aliter ſenſerit vnquã, (licet enim plerię; extiterint, qui ſanguinem Chriſti, ſacræ illius naturæ partem non fuiſſe arbitrati ſint, nemo tamen inficiari auſus eſt eum fuiſſe veram humanæ domini naturæ ſubſtantiam) ex quo ſequitur euidenter Verbum fuiſſe toti Chriſti ſanguineę naturæ proximè copulatum, quod nos in pręſentia probare contendimus.

In quam ſententiam hæc prodidit Auguſtinus epiſtola 3. ad Voluſianum, dum inquit. *Ipſa enim magnitudo virtutis eius, quæ nullas in anguſto ſentit anguſtias, vterum virginalem non aduenticio, ſed indigena puerperio fœcundauit. Ipſa ſibi animam rationalem, & per eandem etiam corpus humanum, totumq; omnino hominem in melius mutandum, nullo modo in deterius mutata coaptauit nomen humanitatis ab eo dignãter aſſumens, diuinitatis ei largiter tribuens.* Si autem toti omnino homini Maieſtas incarnati Verbi diuinitatem tribuit, haud dubiè ſanguis Domini vnionis hypoſtaticæ excellentia præditus eſt; quod idem Auguſtinus lib. 10. de Ciuitate Dei docere voluit illis verbis. *Propterea qu ppe totum hominem ſine peccato ille ſuſcepit, vt totum, quo conſtat homo, à peccatorum peſte ſanaret.*

cap. 27.

Poſtremò ad idem perſuadendum adhibent recentiores communiter omnia illa ſcripturæ teſtimonia, in quibus virtus gratiam conferendi, peccata relaxandi, & ſimilia Saluatoris ſanguini tribuũtur; verum quia perfacilem admittunt explicationem, qua rectè meritum, & infinita virtus culpæ abſtergendæ Vindicis noſtri ſanguini

guini

guini conceditur, etiam ſi ille diuina Verbi vnione caruiſſet, vt ſuo loco demonſtrabitur, idcirco ea in medium proferre ſuperſedebo. Capite.

CAP. XII.

Explicantur quædam difficultates contra aſſertionem noſtram.

SVpereſt modo nodus adhuc contra præcipuum noſtræ aſſertionis fundamentum diſſoluendus; qui eſt huiuſmodi. In vnoquouis Adæ filio ſic perfecta, & integra erat, ac in Chriſto domino humana natura; ſanguis autem in nobis non ſubſiſtit eadem ſubſiſtentia, qua natura ſui iuris eſt; ergo vt in Chriſto natura humana ſit omnibus ſuis abſoluta partibus, minime exigi debet, vt Saluatoris ſanguis ſubſiſtat eadem ſubſiſtentia, qua natura illius fulcitur. Difficultas.

Præterea, [quod eſt prioris argumentationis corroboratio.] Diuinum Verbum virtute decreti, quo voluit, humanam ſibi intimè aſſumendo naturam, fieri homo, ea duntaxat neceſſitate conſequenti, vt aiunt, in hypoſtaſim debuit aſſumere, quę ad verum hominem componēdum exiguntur; poteſt autem vnuſquiſq; eſſe perfectè abſolutus homo, abſq; eo, quod ſanguis ſubſiſtat ſubſiſtentia eiuſdem hominis; potuit igitur diuinū Verbum omnibus numeris fuiſſe abſolutiſſimus homo, etiā ſi humanæ illius naturæ ſanguis à Dei filio non fuerit hypoſtaticè terminatus. Deinde ſubſiſtentia humanæ naturæ ab anima proficiſcitur, ſanguis autem omnis animi, & vitæ expers eſt; quare eſto ſanguis ab aliqua exorne-

Digitized by Google

exornetur ſubſiſtentia, ea tamen diuerſa ſit, neceſſe eſt ab ea, qua humana natura ſubſiſtit.

Difficultatis ſolutio.

Sed ad hæc facilis patere poteſt ſolutio ex ijs, quæ ad opinionem noſtram explicandam iam dudum adduximus; ibi enim latè oſtenſum eſt, hominem, ſeu humanum ſuppoſitum vna, & eadem perfecta ornatum eſſe ſubſiſtentia, quam totalem, & completam philoſophi dicunt; ex multis nimirum imperfectis, & partialibus conflatam; homo autem in plena, atq; perfecta ſui ratione ſine qualibet partiali ſubſiſtentia haud poteſt eſſe abſolutiſſimus homo.

Quocircà ad primum reſpondeo, ſecundam argumenti partem egere diſtinctione; vel enim, cum dicitur, ſanguinem in homine non ſubſiſtere ſubſiſtentia eiuſdē hominis, ſermo eſt de totali, & completa ſubſiſtentia, & tunc manifeſta falſitatis labe ſecunda argumēti propoſitio aſperſa eſt; ſanguis namq; ſiue ille ſit Chriſti, ſiue cuiuſuis alterius hominis, eam habet ſubſiſtētiam, cuius natura capax eſt; vel certe de imperfecta, & cuilibet corporis parti congruenti ſubſiſtentia loquimur, & hoc in ſenſu dari poteſt, non eadem ſubſiſtentia, qua natura munitur, ſanguinem ſubſiſtere; alia eſt enim carnis, alia oſſis, alia etiam ſanguinis ſubſiſtentia, pari modo varijs corporum partibus reſpondens; at hoc tamen in Chriſto argumentari non licet, neq; quippiam tale cōcedendum; in illo enim non eſt alia carnis humanæ, alia ſanguinis, aliaq; oſsis ſubſiſtentia, ſed vnica ſimplex, & impermixta omnibus, & ſingulis humanæ Saluatoris naturæ partibus tributa eſt, nempe diuini Verbi ſimplicisſima vnitas, & ſubſiſtentia, quæ pari modi tota

Diſcrimen inter Chriſti, & cæterorum hominū ſubſiſtentiam.

carni,

Digitized by Google

carni, tota oſsibus, tota sãguini, cæteriſq; omnibus Chriſti partibus mirabiliter tribuitur; vulgatum eſt enim apud omnes theologos decretum, diuinam Verbi ſubſiſtentiã in humana Chriſti natura nõ id duntaxat præſtare, quod naturaliter debita Chriſto homini ſubſiſtentia, ſi diuinitus non fuiſſet impedita, effeciſſet, verùm etiam multo perfectiori, excellentioriq; modo omnia penitus peregiſſe; nobilior autem modus fuit, vt omni imperfectarum ſubſiſtentiarum de medio ſublata varietate, partes naturæ domini vnica, & impartibili honeſtarentur, ſubſiſtentia.

Prçterea cum dicis ſanguinem non ſubſiſtere ſubſiſtentia hominis; vel per hominem intelligis ſuppoſitum humanum viuens, & perfectiſsimum, quale fuit Saluatoris ſuppoſitum, ſiq; hac ratione neges ſanguinẽ ſubſiſtere ſubſiſtentia hominis; abſurdè profecto negabis; ſanguis enim, vt anteà eſt latius probatum, ad completam, & perfectam corporis conſtitutionem requiritur; vel per hominem intelligis non ſuppoſitum, ſed humanam hominis naturam; & tunc cum humana natura, vt ſcholæ terminis vtar, & in abſtracto, & in concreto perpendi poſsit, à te ſciſcitarer, vtro in ſenſu ſanguinem non ſubſiſtere ſubſiſtentia naturæ neges. Si in primo, nihil certè verius eſt, ſed nihil meo quidem iudicio incongruentius excogitari, affirmariuè poteſt; etenim cum nulla, (niſi Platonicorum lacte nutritis, inſulsè annuas) re ipſa huiuſcemodi natura detur, ridiculum eſt affirmare ſanguinẽ hominis nõ ſubſiſtere ſubſiſtẽtia naturæ in abſtracto conſideratæ, quæ nihil eſt; at ſi ſecundum concedas, recurrit eadem difficultas, & idem argumen-

gumentum, quod paulo ante confectum eſt; ſiquidem cum natura hoc pacto accepta idem dicat, ac ſuppoſitum omnibus ſuis ornatum partibus; quis non videt, ſanguinem hominis ſubſiſtentia communiri, ſine quo homo in rerũ vniuerſitate nec eſſe, nec conſtare valet.

Ex his igitur ſecundæ argumentationis elucet confutatio. Et ad confirmationem dicitur. A quocumq; profluat, ſiue dimanet principio ſubſiſtentia totius hominis, ſiue cuiuſuis partis, ſanguis perfectè obtinet eam, quam quouis modo poſſidere poteſt, vt ſupra explicauimus; quod à fortiori in Saluatore valet, in quo non ab anima, ſeu à quacunque re creata, ſed à Verbo diuino ſubſiſtentia ſanguini communicata proficiſcitur.

DISPVTATIO SECVNDA

De hypoſtatica vnione creſcentis ſanguinis Chriſti.

CAP. I.

Num ſanguis, qui in Chriſto ſenſim augebatur Vnione hypoſtatica caruerit.

ILlud ſubindè hoc loco non eſt in prçteritis habendum. An peracta iam, & perfecta Verbi vnione cum humana Saluatoris natura, ſanguis, qui creſcenti Chriſto, & ad debitam, abſolutamq; naturæ ſuæ magnitudinem, & perfectionem tendenti, paulatim adueniebat, proximam eandem cum Verbo

hypoſta-

hypoſtaticam vnionem habuerit; An vero potius ea caruerit; illa enim, quæ ſuperius diſputata ſunt, intelligenda, & accipienda eſſe duntaxat volumus de illo ſanguine, qui erat tunc temporis in ſacro illo fætu diuina manu facto; & in Sanctiſſimæ Virginis viſceribus formato, cum Verbum diuinum prima ſalutis noſtræ fundamenta iacere dignatum eſt, cum videlicet primò de cæleſti ſede deſcendens carnem humanam accepit. De ſanguine enim ſuperaddito, & quotidie vi, & caloris naturalis virtute in venis Chriſti domini progenito non videtur ita manifeſtè compertum; quin immò illum ad vnionis hypoſtaticæ dignitatem non perueniſſe plura, & forte primò adſpectu non peſſima argumenta oſtendunt.

In primis enim apud phyſicæ diſciplinæ profeſſores varia, & abſimilis eſt ratio primæ generationis rei, à ratione accretionis, & augmenti eiuſdem; ſanguis autem Chriſti in prima corporis ſui conſtitutione Verbo fuit vnitus; non potuit igitur, vel certè non debuit in ſua accretione, & augmento eidem Verbo in hypoſtaſim copulari. *Prima argumentatio.*

Prætereà; ſi poſt ſecutam hypoſtaticam Verbi diuini vnionem cum toto illô primæuo Chriſti ſanguine, aduenïens ſanguis fuit pariter à Verbo aſſumptus, vel iſtud factum eſt per nouam, & à priori iam facta vnione, diſtinctam vnionem, vel certe per eandem; primum non videtur eſſe concedendum, quandoquidèm hinc apertè deduceretur contra communem Sanctorum Patrum mentem, plures, & numero penè infinito diuerſas cum natura humana fuiſſe Verbi vniones; toto ſiquidem tem- *Secunda argumentatio.*

V pore,

pore, quo Chriſtus in terris vixit, nutriens virtus ſanguinis noui, & noui continuò opificium moliebatur, & tamē ab initio hypoſtatica vnio ſemper immobilis extitit; nec ſecundum concedi poſſe videtur, tum quòd vnio illa immobilis, & inuariabilis, vti Deus ipſe, fuit, varietatem autem, & mutationem paſſa fuiſſet, ſi nouam ſanguinis ſubſtantiam, quã anteà non terminabat Verbum poſtmodum terminare cæpiſſet; tum etiam quia modus iſte nouæ vnionis imperceptibilis, atq; inexplicabilis eſt; quod autem huiuſmodi videtur, id nullo modo fieri poſſe certiſsimũ arbitrantur theologi omnes.

Tertia argumentatio. Tertio, ijs in rebus, quæ diuinam quoquomodo Verbi perſonam tangunt, quod indecorum Deitati apparet; pro inconuenienti habendum eſt; abſurdum autem videtur concedere ſtabilem, & arctam Verbi vnionem ei ſanguinis parti, quæ perpetua quadam agitatione conuoluitur; ex cibis enim in chylum, ex chylo in rorem, ex rore in cambium, ex cambio in gluten, & ex glutine tandem in ſanguineam ſubſtantiam, materies illa, quæ in Chriſto ſenſim augebatur, perpetuò tranſibat.

Quarta argumentatio. Ad hæc ſi Deus, & natura, vt tritum eſt Ariſtotelis prouerbium, nihil temerè, nihil fruſtra moliuntur, potiori quadam ratione id obſeruaſſe Deum in humanæ naturæ hypoſtatica vnione fateamur neceſſe eſt, atqui inanis, & vacua eſt illa vnio, quæ aut in eodem vnionis actu paulatim diſſoluitur, aut mox, ſtatimq; eſt penitus diſſoluenda. huiuſcemodi autē erat vnio ſanguinis ſenſim creſcentis; ille ſiquidē vel in eadē ipſa vnione in carnis, oſſium, neruorumq; naturã abibat, propterea quòd

erat

Digitized by Google

erat obnoxius actioni caloris naturalis, qui ſemper certa naturæ neceſſitate ſanguinem agitat, & conſumit, aut quidem paulo poſt ad illas corporis partes reparandas erat ſanguis abſumendus.

Quod idem perſuadét nec obſcura, nec infirma SS. Patrum teſtimonia. Etenim D. Leo Papa de hypoſtatica Verbi vnione in ſermonibus agens fermè adhunc modũ loquitur. *In nullo diuidentes viſibile ab inuiſibili, corporeum ab incorporeo, paſſibile ab impaſſibili, formam ſerui à forma Dei, quia etſi vnum maneat in æternitate, aliud capit ex tempore, quæ tamen in vnitatem conuenerunt, nec ſeparationem poſſunt habere, nec finem, dum exaltans, exaltatus, glorificans, & glorificatus, ita ſibimet inhæſerunt, vt ſiuè in omnipotentia, ſiue in contumelia, nec diuina in Chriſto caruerint humanis, nec humana diuinis.* Ex qua auctoritate hanc mihi videor elicere poſſe argumentationem; quidquid ad hypoſtaticam vnionem ſemel potuit peruenire, nullum interitum, aut aliquam à Verbo ſeparationem capere potuit, ſanguis autem ille, de quo in præſens diſputamus, non modo à Verbo diſiunctionem, verum etiam finem, & interitum habuit, cum nimirum ſanguis in aliam tranſiret corporis materiã, & paulatim à calore reſolueretur naturali.

Quinta argumentatio.

Adde poſtremò alteram auctoritatem eiuſdem Leonis in epiſtola ad Flauianum ſic ſcribentis. *In integra veri hominis, perfectaq; natura verus natus eſt Deus, totus in ſuis, totus in noſtris: Noſtra autem dicimus, quæ in nobis ab initio Creator condidit; & quæ reparanda ſuſcepit*; quo ex loco ſic argui poteſt; diuinũ Verbum in humanæ carnis aſſumptione omnia noſtra, hoc eſt, quæ naturæ ſtatui conueniunt, ſibi adiunxit, teſte autem Leone, illa duntaxat

Epiſtola 1. ad Flauianum, quæ nu. eſt 10. cap. 3.

Digitized by Google

noſtra queunt appellari, quæ in primo naſcentis humanæ Chriſti naturæ exordio condidit, atq; procreauit Deus; ergo quæ poſtmodum naturæ accreuerunt, neq; aſſumpſit Verbum, neq; reſtauranda ſuſcepit, additus verò creſcenti humanæ Chriſti naturæ ſanguis, cũ primò mortales artus induit Verbum, nullibi erat.

CAP. II.

Auctoris ſententia.

Sententia auctoris.

SEd quia allatã ſententiam etiam his fulcitam argumentis credo paucis probatum iri, in adducendis nouis rationibus non faciam longius, ſed quid indubitatæ veritatis eſſe putem, docebo. Arbitror igitur ſine quouis diſcrimine Dei filium in humana Chriſti natura aſſumpſiſſe nõ tantummodo primum illum ſanguinem, de quo ſupra diximus, verum etiam omnem, & quamlibet aduentitij, ſuperadditi, & creſcentis ſanguinis Chriſti portionem. Probariq; poteſt præſens opinio nonnullis Sanctorum Patrum teſtimonijs, quorum primo loco præcipuum eſt S. Leonis Papæ (vt ab eo noſtræ corroborationis ſententiæ ſumatur principium, à quo eiuſdem demoliendæ petebatur auxilium.) Is enim in ſermone de natiuitate, cum de vnione naturæ humanæ cum Verbo diſſereret, hæc ipſa protulit. *Vnde vtriq; naturæ in ſuis proprietatibus permanenti tanta eſt vnitatis facta communio, vt quidquid ibi eſt Dei, non ſit ab humanitate diſiunctum, quidquid autem eſt hominis, non ſit à Deitate diuiſũ;* Si ergo quidquid, & omne totum illud, quod Chriſti fuit, ſeu, quod idem eſt, in humana Chriſti natura reperiebatur,

Sermone 8. capit. 1. in fine.

tur.

tur, Dei fuit, intimam cum Verbo obtinens copulationem, certe ſanguis ille in venis domini auctus, qui & Chriſti erat, & humanæ naturæ integritati ſuffragabatur, abſolutamq; operabatur corporis conſtitutionẽ, numquã fuit à diuina Verbi hypoſtaſi diuiſus, ſed illi ſubſtantiali nodo arctiſſimè copulatus ſemper, & vbiq; extitit.

Sanctus præterea Damaſcenus libro tertio ſententiarum numquam generatam eſſe aliam hypoſtaſim præter hypoſtaſim Verbi tradidit; quod certè teſtimonium nullam fidem mereretur, ſi ſanguis, qui paulatim generabatur in Chriſto, hypoſtaſim Verbi non participaſſet; tunc enim noua ſanguinis geniti hypoſtaſis, ſiue noua ſanguinis aduenientis ſubſiſtentia, cogente ad hoc natura, generari omnino debuiſſet, quandoquidem antea oſtendimus quamlibet ſanguinis Chriſti portiunculam iure naturæ ſibi propriã vindicare ſubſiſtentiam, á quocunque illa procedat, ſiuè à Verbo, ſiuè ab impellentis naturæ proprietate; ex oppoſita autem opinione, cum ſanguis denuò adueniens à Verbo non haberet ſubſiſtentiam, neceſſariò peculiarem ſibi, & naturalem à Verboq; diſtinctam ſortitus fuiſſet ſubſiſtentiam contra Damaſceni auctoritatem. *L. b. 3. fidei Orthodoxa cap. 27.*

Sed quid præſenti loco rationibus ſuperuacaneè argumentor, quod non minus ex citatis, quam etiam ex aliorum Patrum teſtimonijs in præcedentibus capitibus allatis patere liquidò poteſt? Equidem in re, mea certè ſententia, euidenti diutius non perſiſtam; ſed quod difficilius eſt, modum exponere aggrediar, quo ſuperadditus Chriſti ſanguis facta iam hypoſtatica vnione ad eandem Verbi potuerit pertingere hypoſtaſim.

D 1.

Digitized by Google

DISPVTATIO TERTIA.

De ratione, qua recenter in Chriſto genitus ſanguis ad Verbi hypoſtaſim euehi potuit.

CAP. I.

Quinam fuerit terminus ex noua hac hypoſtatica ſanguinis vnione reſultans.

EO temporis articulo, quo ſecunda Trinitatis perſona caduca huius noſtræ mortalitatis ſpolia induit, illo itidem temporis momento totum ſanguinem in humana Saluatoris natura exiſtentem aſſumpſit, vt cum Angelico doctore conſentiunt Theologi omnes 3. ſent. d.2.q.2. eſt enim Catholicæ fidei veritas certiſſima Diuinum Verbum omnes, quotquot tunc in natura Chriſti erant, & quas ſibi partes coniungere volebat, ſimul, & ſemel aſſumpſiſſe, ad quam aſſumptionē quinque neceſſarió exigebantur; Perſona videlicet Verbi, ſanguis, actio, qua inuicem connectebantur, terminus huius actionis, & tandem mutua vtriuſque illorum coniunctio, quæ fieri debebat in increata Verbi ſubſiſtentia, in qua ineffabili modo natura diuina Verbi, & ſanguinis ſubſtantia in vnitate perſonæ manſerunt; quod idem prorſus ſeruatū eſſe in poſteriori ſanguine naturæ Chriſti ſuperaddito tenendum eſt, dum diuinæ Verbi ſubſiſtētiæ vniebatur. Porrò ex his quinque ad ſanguinis vnionem hypoſtaticam concurrentibus quatuor planè certa ſunt, & indubitata apud theologos omnes vnionem aduenientis ſanguinis cum Verbo admittentes; etenim in noua ſanguinis aduenientis copulatione certū fidei dog-

dogma eſt, in Chriſto fuiſſe Verbum, nec deerat ſanguis, actio etiam ſanguinem verbo vniens communi ſenſu reperiebatur; quæ erat à tota Trinitate, & tandem quarto loco perfectiſſima coniunctio Dei, & ſanguinis reſultauit; in termino tantum actioni vnionis aſſignando magna inter ſe concertatione diſſident doctores; etenim cũ vnio, vti nomen ipſum præſefert, fuerit verbi cum ſanguine copulatio, ſecum ipſi diſcordant, quid in mutua vtriuſque copulatione effectum fuerit.

Aliqui aſſignant fieri ſanguinem, ſicq; arbitrati ſunt fieri vnionem ex eo tantum, quòd nouus ſanguis in natura Saluatoris producebatur, non quidem ſecundum ſe abſolutè, ſic enim quilibet ſanguis, etiam aliorum dici potuiſſet verbo vnitus, ſed quia producebatur in verbo; & in horũ opinione ſanguis Chriſti nõ ſic aſſumptus fuit à verbo, vt prius creatus, tum aſſumptus fuerit; ſed potius ſic ſe res habuit, vt in ipſa aſſumptione crearetur. Verùm primus hic excogitatus vnionis hypoſtaticę modus ex falſo principio originem trahit; arbitrantur ſiquidem ij, quibus hęc dicendi ratio arridet, non ſanguinem modò, verùm etiam cæteras humanę Chriſti naturæ partes proprijs caruiſſe non ſubſiſtentijs ſolum partialibus, verum etiam exiſtentijs, atque adeò exiſtere, & ſubſiſtere ſubſiſtentia, & exiſtentia increata Verbi omnes ſanguinis domini partes; cuius certè opinationis illud animaduerto fuiſſe fundamentum, quoniam virtute illius actionis, per quam ſanguis Chriſti habuit ſubſiſtentiam Verbi, habuit etiam eſſe proprium, et eſſe exiſtentiæ in rerum natura extra cauſas; per aſſumptionem autem ſanguis Chriſti vniri tantùm potuit increatę

Ver-

Digitized by Google

Verbi ſubſiſtentiæ; habuit igitur ab aſſumptione ſanguis pariter ſuũ eſſe & productionem; ex quo ſequitur vnionẽ ſanguinis cũ Verbo non ſic eſſe factam, vt prius aliquo naturæ momento ſaltem fuerit ſanguis creatus, & poſtmodum Verbo copulatus, ſed ſimul, & ſemel & creatus, & à Verbo aſſumptus eſt.

Confutatio. Sed ad confutandam iſtorum opinionem ſatis fuerit argumenti, quòd eorum opinioni aduerſetur Angelicus doctor, quem & opinionis ſuæ patronum faciunt, & tãquam certiſſimum ducem ſequuntur; is enim tertia parte quæſt. 4. art. 2. ſic loquitur. *Reſpondeo dicendum, quod aliquid dicitur aſſumi ex eo, quod ad aliquid ſumitur, vnde illud, quod aſſumitur debet præintelligi aſſumptioni; ſicut illud, quod mouetur localiter præintelligitur ipſi motui*; quo certè Sancti Doctoris teſtimonio nihil clarius contra illos deſiderari poteſt. Quamquam euidentiſſima etiam aduerſus eoſdem ratio militet; Nam actiones formaliter diſtinctæ terminos etiam ſibi poſcunt formaliter diſtinctos, nihil enim aliud eſt actio, quam terminus ipſe, vt intelligitur produci; productio autem ſubſtantialis ſanguinis Chriſti, & vnio eiuſdem cum Verbo actiones ſunt formaliter diſtinctæ; terminos agitur formaliter diſtinctos neceſſariò habebunt.

S. Th. 3. p. q. 4. ar. 2.

Secunda opinio. Putarunt alij terminum eſſe relationem quandam, atque adeò fieri ſanguinis vnionem cum Verbo dixêre per quendam dependentiæ reſpectum re ipſa á Verbo, & etiam à ſanguine, in quo exiſtebat, diſtinctum, hancque dependentiæ modum relationem extrinſecus aduenientem appellant, eo quod extremo vtroq; exiſtente cauſa adhuc opus ſit extrinſeca operãte, virtute cuius

præ-

prædicta relatio conſurgat.

Sed profecto mihi difficile eſt eorum probare opinionem; quamuis enim non inficier ex vnione ſanguinis cũ Verbo inuicem vnitorum relationem inſurgere; nequaquam tamẽ concedendum eſt, vnionem per relationem fieri; etenim prius natura eſt, ſanguinem Verbo vniri, quam ſanguinem ad Verbum referri; relatio namq; illa adueniens ex natura ſua nõ dicit ſanguinem eſſe vnitũ, ſed potius ſanguinis vnionem ſupponit, refert enim ad Verbum ſanguinẽ relatio illa debito tamen modo; hoc eſt, refert, quia illa duo vere vnita ſunt, non autem vnita ſunt, quia refert; quare cùm relatio ſit vnione poſterior, nequit ad relationem vnio aut fieri, aut terminari; prius enim non pendet in fieri à poſteriori. *Confutatio ſecundæ opinionis.*

Hac, vt opinor, ratione deuicti quidam ad abſolutã quandam qualitatem ab extremis, ſanguine nimirum, & Verbo, vere diſtinctam confugerunt; finxeruntq; ſic eam in ſanguine ſitam eſſe, vt nullo modo fieri poſſit, quin virtute illius ſanguis Verbo diuino non copuletur, & vice verſa. *Tertia opinio.*

Diſſimilia tamen, nec hìc planè reticenda ſilentio tradunt plures alij, qui modum quendam ſubſtantialem in ſanguine produci arbitrantur, qui vinculũ ſit, & nexus, quo diſtinctæ Verbi, & ſanguinis ſubſtantię inuicem cõiungantur, ſiue primo illo Dominicæ Incarnationis momento, ſiue poſtmodum alio quouis tempore Verbo intelligatur copulari ſanguis. *Quarta opinio.*

Poſteriores hæ duæ opiniones ex eadem radice pullularunt, quamuis valde inter ſe in modo explicandi diſcrepẽt; altera enim qualitatem abſolutam, modum ve *Tertiæ, & quartæ opinionis radices.*

ro altera ſubſtantialem ponit in ſanguine, quæ non modò verborum, ſed etiam ſententiarum magna eſt diſſenſio. Commune ambabus his opinionibus illud videtur fundamentum, quòd fieri nullo modo poſſit duorum verè diſtinctorũ vnio, niſi intercedat aliquid, quod vinculi officio fungatur, & diſcretas in vnum colliget ſubſtantias. Quare in eo temporis articulo, quo perfectè producta eſt Saluatoris noſtri mortalitas omnibus ſuis abſoluta partibus, comproductus eſt etiam pariter in tota eadem, ſingulisq́; naturæ partibus modus hic ſubſtãtialis, ſanguinem formaliter Verbo coniungens. modus enim ille in ſanguinis ſubſtãtia productus directè opponebatur modo illi, quem ſanguis iurè naturæ ſibi poſtulabat, vt propriè vniretur ſubſiſtentiæ naturali. (volunt enim inter ſanguinem, ſubſiſtentiamq́; naturaliter ſanguini debitam neceſſario requiri modum hunc ad peragendã vnionem) virtute autem illius contrarietatis, naturalis ſubſiſtentiæ modus produci nequiuit; ſed vice illius alter ineffabilis, qui intimè ſanguinem cum Verbo copulauit, in ſanguine à Deo eſt comproductus. Et hac eadẽ ratione ratiocinari oportet de ſanguine poſt iam factã hypoſtaticam vnionem ſuperaddito; vbi enim nouus ſanguis eſt generatus, in eodem pariter productus fuit ſubſtantialis ille modus, qui nõ ſecus, ac prior naturalem ſanguinis Chriſti modum impediens, Verbo diuino intrinſecè ſanguinem coniunxit.

Prima ratio. Apoſtolus. Horum opinionum fundamenta eſſe poſſunt huiuſmodi. Principio, ex rebus creatis ad increata aſcendimus, Apoſtolo teſte, in rebus autem humanis cernimus manifeſtè duorum vnionem nullo pacto dari poſſe, niſi

niſi ſubſtantialis nexus intercedat, æquum igitur eſt, vt in rebus ſublimioribus, vti eſt in hoc admirabili incarnationis myſterio, quadam proportione idem affirmemus; Minor argumenti propoſitio vera eſt in coniunctione materiæ, & formæ inuicem, quæ etſi mirè congruant inter ſe, & ad compoſitionem naturali motu ferantur, ad mutuam tamen vnionem illo ſubſtantiali nexu egent; poteſt ſiquidem facere Deus, vt ſimul ſint materia, & forma, abſq; eo quod aliqua ſubſequatur formæ informantis operatio, & tamē paulo poſt idem Deus facere potis eſt, vt forma prius otioſa proprio informationis munere fungatur; ex quo tamquam ex certiſſimo principio, ſic arguere licet, vel ad nouam hanc formæ informantis operationem ſubſtantiale aliquid inter materiam, & formam ſuperuenit, aut nihil huiuſmodi; ſi primum concedas, clarè horum auctorum opinionis veritas conuincitur; quod enim recenter ſuperadditum aduenit, modus ille ſubſtantialis eſt, quem in omni vnione expoſcunt; ſi ad ſecundum confugias; tunc grauior inſurgere videtur difficultas; quid enim cauſæ eſt, ſciſcitabuntur illi; cur nulla ſecuta mutatione forma præſens materiæ nunc ſuo informandi munere ſpolietur, & careat, & poſt, cæteris adhuc paribus, incipiat partes ſui muneris obire? certe cum vtrobiq; omnia ſint æqualia, ſi priori in caſu ab informatione materiæ forma vacabat, & in ſecundo pariter caſu ab eodem opere vacet neceſſe eſt; niſi modū aliquē ſubſtantialem intercedere poſtmodum fatearis.

Modus ſubſtantialis inter materiam, & formam intercedit, quo ſubſtātialiter vniantur.

Præterea certum eſt apud philoſophos formalem effectum ſine cauſa formali dari non poſſe, quis enim

Secunda ratio.

vnquam album eſſe parieté ſine albedine animo etiam præconcipere valet? atqui vnire eſt effectus formalis vnionis; nequibit igitur Verbo diuino ſanguis Chriſti copulari ſine vnione; quę verus eſt ſubſtantialis nexus.

Tertia ratio.

Vltimò, quod eſt præcipuum huius ſententiæ fundamentum, hæc noua ſanguinis Chriſti vnio cum perſona Verbi per nouam, veram, & poſitiuam actionem fieri debet; nouæ autem actioni nouus pariter terminus reſpondeat, neceſſe eſt, qui vt inductione apprimè conuincitur, non aliud eſſe poteſt, quam ſubſtantialis nexus; Etenim non eſt verbi ſubſiſtentia, cum ſit increata, & improducta; non ſanguis, qui exiſtere iam tum præintelligitur; non relatio, quæ completa tantùm vnionis actione ſolet aduenire; ſupereſt igitur duntaxat, vt modũ illum interuenire dicamus.

CAP. II.

Quænam ex allatis opinionibus plus probabilitatis, & veritatis habeat.

Examinatur ſententia Recentiorum doctorum.

VErùm enim verò, etſi non mihi prorſus diſpliceat poſtrema opinio, quæ nunc, & in ſcholis vulgò iactata, & à ſapientibus doctrina viris confirmata eſt, nec temerè; tamen, ne proniori animo eam amplectar, hæc inter alia multa me retrahunt. Etenim, quæ inter Verbum & ſanguinem vnio intercedit, non minus ſubſtantialis eſt ex parte Verbi diuini, quam ex parte ſanguinis; & æquè virtute ſua Verbum ſanguini, ac ſanguinem Verbo coniungit; Verbum autem diuinum ſe ſolo, abdicato quocunque alio modo ſubſtantiali, itatin-

Digitized by Google

trinſecè, & ſubſtantialiter ſanguini copulatur, pari ergò ratione ſine nexu Verbo ſanguis copulari poteſt.

At hoc eſſe in Verbi perſona peculiare dices, quoniã diuina eſt hypoſtaſis, quæ nullius mutationis capax eſt, mutaretur autem Verbum, ſi ſubſtantiali modo affectũ ſanguini vniretur; verũ quia humana ſanguinis Chriſti ſubſtantia in ſe modum illum recipere poteſt, propterea illius vi diuinæ Verbi ſubſiſtentiæ adiungitur. At hæc reſponſio non planè euacuat difficultatem, nam cum duo extrema, quæ inuicem copulari debent, ſub ea ratione, qua ad mutuam vnionem concurrunt, æqualia ſint, (æquè enim vtrumq; ad compoſitionem exigitur, & æquè vnumquodq; extremum ad ſubſtantialem cõiunctionẽ conducit) profectò ſi vnũ, nihil impediente modi illius incapacitate, non reijcitur, quo minus alteri ſubſtantialiter coniungatur, ita ab oppoſito, quamuis alterum ſit modi illius ſubſtantialis capaciſſimum, nullum erit impedimentum, quin etiam ſine illo modo alteri extremorum vniatur, quandoquidem, quòd alterum extremorũ mutationis ſit capax, ratio efficax eſſe non poteſt, cur illi id denegemus, quod alteri extremorum libenter cõcedimus; præcipuè cum de ratione eius, quod alteri eſt copulandum nullo pacto ſit, vt modi illius ſubſtantialis ope, & auxilio alteri, vt patet in Verbo, coniungatur. Obiectio. Solutio.

Præterea æquè ſubſtantialiter vnitur illud incapax mutationis extremum, ac alterum mutationi obnoxiũ; ergo ſi vtrumq; mutationis fluctibus iactari non poſſet, adhuc tamen ſubſtantialis de medio non eſſet tollenda vnio, quę, vt experientia docemur, mutationis incapacitate, vt in Verbo cernimus, non lęditur; corroboratur Secundum argumẽtũ.

autem

Confirmatio. autem illa iam tacta ratio; quoniam extremum in ratione extremi, ſub qua duntaxat ratione ad ſubſtantialem coniunctionem concurrere intelligitur, abſtrahit á capacitate, ſeu incapacitate mutationis, nec in ſuo cõceptũ imbibit mutationis capacitatem; ſanguis autem domini alterum eſt extremum vnionis cũ Verbo factæ, ſub ratione extremi, concurrens ad copulationem ſubſtantialem, poteſt igitur Verbo adaptari, non intellecta aliqua ſubſtantialis nexus ratione.

Tertium argumentum. Ad hęc modus ille, de quo agimus, nec cum relatiuis, nec cum abſolutis habet naturam cõmunem, non enim relatiuorum naturam imitatur, ſiquidem relatiua non ęquè ſua extrema reſpiciunt; alterum namq; quod afficiũt, intrinſecè, alterũ vero, quod nõ afficiũt, extrinſecè tantummodo denominant, vt in paternitate videmus, quæ quia intrinſecè patrem afficit, eum etiam pariter directè ſignificat, at vero filium, quem non tangit, extrinſeca non niſi denominatione connotat, & tamen modus hic ſubſtantialis, quem adſtruunt multi, æqua ſorte ſanguinem, & Verbum aſpicit; quippe qui nexus eſt illorum, & vtrumq; verè ad ſubſtantialem copulationem traducit, quod munus relatiuorum naturam anteuertit, illa enim vnum ſubſtantiale componere nequeunt: Neq; abſoluti normam ſequitur modus ille ſubſtantialis, nam, vt non ſemel philoſophiæ parens Ariſtoteles aduertit, res abſoluta eſt ad ſe, ſic enim ille loquitur, modus verò iſte ſubſtantialis reſpicit Verbum quatenus vnà cũ ſanguine mutuò intrinſecè cõiungitur; quin immo, ſi ad ſe ſunt abſoluta, cúin ſanguine nexus ille ſtatuatur, ſe ſolum, & ad ſummũ, quod vix credo,

Quæ natura relatiuorum.

ſan-

ſanguinem reſpiceret.

At ſi affirmes modum hunc cuiuſdam eſſe naturę, quę non minus relatiui, quã abſoluti rationem, & proprietates in ſe claudat; Amicè rogarem mihi explicari admirabilem modi iſtius naturam, qualem nullibi, ſolertiſſimus rerum naturalium indagator, & venator Ariſtoteles, nec per ſuſpicionem attigit vnquàm; qui etſi diuinum Incarnationis myſterium non modò cognoſcere, ſed ne leuiter quidem naturę ſenſibus potuerit attingere, naturam tamen vnionis formæ, & materiæ, corporis, & animi non ignoraſſe credendus eſt; & nihilominus huius rei naturam, qualem nobis oculis ingerunt modales iſti, penitus ignorauit. His adijce, oppoſitas rationes, & contrarias non poſſe ſimul in eadem re ſaluari; (cõtraria enim inuicem pugnare, commune eſt philoſophorum decretum,) ratio autem abſoluti, & relatiui naturę contrariæ ſunt, hoc enim ad ſe, illud veró ad aliud eſt. Tandem quis æquo animo concedere poterit vnquàm, in excellentiſſimo hypoſtaticæ vnionis nexu dari perpetuas quaſdã viciſſitudines generationis, & corruptionis modi ſubſtantialis, quas tamen concedere tenentur ij, qui ob hanc nouam ſubſtantialis modi inuentionem modales appellantur; etenim cum nouæ, & nouæ perpetuò ſanguinis portiones, & producerentur, & eſſe deſinerent, (ſic poſtulante caloris Chriſti naturalis exigentia) noui pariter, & noui ſubſtantiales modi generabantur, & corruptionem ſimul patiebantur, quod proculdubio indecorum, & vnioni hypoſtaticæ minus cõueniens videtur.

Obiectio: Confutatio

Quartum argumentũ

Vltimum argumẽtũ.

CAP.

Digitized by Google

CAP. III.

Probabilior ſententia.

Sententia Auctoris.

QVare eſt aliorum ſententia mihi certè admodum probata, quæ putat terminum actionis, virtute cuius Verbum cum aduētitio ſanguine coniungebatur, nihil aliud eſſe, quam vnionem ſubſtantialē Verbi, & ſanguinis in ſola eiuſdem diuini Verbi ſubſiſtentia colligatam; cuius vnionis ratio, ſi naturam ſpectes, nihil aliud erat, quàm Verbum diuinum, & humanæ domini naturæ ſanguis, vt erant inuicem, & intimè ſibi ipſis vnita, atq; ſubſtantialiter copulata nullo intercedente ſuperaddito nexu. Huiuſce opinionis veritas illuſtratur, & probatur ſimul. Et ante alia quidem cùm manifeſta cæleſtis hypoſtaticæ vnionis cognitio naturales intelligentiæ humanæ vires ſuperet, ea ex creatis vnionibus haud omninò diſſimillimis indaganda, & perſcrutanda erit; quarum duæ rem præſentem aliqua ratione declarantes ſe ſe nobis offerunt; quę nos quaſi manu ad ineffabilem Verbi cum ſanguine Chriſti vnionem fortaſſis deducent. Vna eſt vera cuiuslibet formæ ſubſtantialis cum propria materia copulatio. Altera eſt rationalis animi cũ corporeis partibus vnio.

Qua ratione materia, & forma vniantur.

Ab ea, quæ prima ſede collocata eſt, exordiar; illa etenim non ſic fieri concipienda eſt, quaſi aliquid, cuiuſcunq; illud ſit naturæ, à partibus extremis quoquomodo diſtinctum ſitum, collocatumue ſit inter materiam, & formam, hoc enim mentis imaginatione aſſequi, etſi vulgare, & commune ſit, à vero tamen arbitror alienũ; ſed ſic peragi vnionem intelligendum eſt, vt ſe ipſis ſolis, &

Digitized by Google

lis, & ſecluſo quocunq; alio ſiuè accidente, ſiue ſubſtantia, ſiue alio quouis modo intime coniungantur; ex qua cōiunctione, & copula perfectiſſimū, & omnibus ſuis numeris abſolutum compoſitum conſtituitur. Vnionis autem negotium modo dicto expoſitum vnica, eademque multorum iudicio valida argumentatione demonſtrari poteſt hunc in modum. Etenim ſicuti materia, quæ nomine potentiæ à philoſophis ſignificatur, ſuis ornata diſpoſitionibus non modò formam recipere nata eſt, verū etiam ad eandem naturalem habet appetitum, & propenſionem, vti ad eum actum proprium, à quo ſuam ipſa haurit perfectionem; ità pari modo forma, quæ ab iiſdem philoſophiæ ſtudioſis actus appellatur, materiā potis eſt informare, materiæ appetitum ſatiare, & in apto materiæ gremio conquieſcere, cum ad hoc munus præcipuè motu, impulſuq; quodam feratur naturali; ergo quo temporis articulo forma præſens adeſt materiæ, ei copulatur, & in eadem ſuſtentatur, eo itidem temporis momento per ſolam ſui ipſius communicationem materiæ informationis munus impartitur, ex quo perfectum, & ſubſtantiale compoſitum reſultare ſolet, ſecluſo quocunq; ſuperaddito; poſita ſiquidem in naturali materiæ domicilio forma, eiq; intime cōiuncta ſatis, ſuperq; fieri intelligitur ſubſtantiale cōpoſitum.

Ex quo ſecundi nobis ad explicandum conſtituti exēpli apertè ratio cernitur, præter materiam enim apté, decenterq; ſuis requiſitis ornatam diſpoſitionibus, quas rationalis animus poſtulat, non aliud, quo corpori vniatur, exigi poteſt, quam vt à Deo creante, ſiue à quouis alio agente, quod eo munere fungi valeat, præparatæ

materiæ ſufficienter diſpoſitæ, animus applicetur, infundatur, ſiue adiungatur; Atqui non alio modo philoſophari debemus, cum ab vnita iam ſubſtãtialiter corpori humano anima noua ſuperadueniens materia informanda eſt; tunc enim, quoniam naturæ viribus rationalis forma determinatam corporis ſui omninò abſoluti perfectiq; materiã valet viuificare; parteſq; perfectæ, ac debitę magnitudinis non modò poſſunt, verũ etiã appetunt ab anima informari; propterea (vbi primùm neceſſarias partes illæ diſpoſitiones ſortitæ ſunt] ab anima vitali ſpiritu donantur, dũ ſe ipſam, ſecluſa quauis alia re imaginabili, partibus adhuc vita carentibus communicat, ad eum fermé modum (licet in multis ad rẽ noſtram non adeò ſpectantibus diſcrepet præſens exẽplum) quo Angelus alicui loco præſens ſiſtitur; ille nãque, etſi totum aliquod terrę, duplicis puta ſtadij ſpatiũ ſimul occupare valeat, ſolet tamen ſpacij illius medietatem tantùm aliquandò occupare, & rurſus pro libitu ſuo (ſubeſt enim hoc poteſtati, & Angelicæ voluntati) maiorem, & minorem ſpacij illius partem ſuprà medietatem occupare poteſt; quod haud dubiè fiet non iam vi alicuius vnionis, vel ſuperadditi modi, qui inter Angelum, ſpaciumq; illud intercedat; ſed ex hoc ſolùm, quòd toti illi ſpatio vniri poterat Angelus, ſpaciumque illud capax erat, vt ab Angelo occuparetur, quod de eo duntaxat ſpatio intelligi volumus, quod debitam Angelicæ poteſtatis virtutem non excedit. Hinc diſce veram hypoſtaticę vnionis cum ſanguine Chriſti peragendæ rationem cũ ab initio Incarnationis, tum poſt; Etenim quoniam hinc ſanguis Chriſti aſſumi poterat à Verbo,

Angelus pro libitu ſuo qua ratione loco præſens adſit.

[ſic

[ſic enim ſuo pleniſſimè ſubiectus erat creatori, vt in ſe reciperet totum id, quod nullã inuoluebat repugnãtiam,] & inde Diuinum verbum vi, poteſtateq; infinita præditum omnes ſanguinis Chriſti naturæ partes ſibi potuit copulare, propterea non primum tantùm, ſed etiã quotidie generatum in corpore domini ſanguinem ſibi per hoc hypoſtaticè copulauit; nullo intercedente inter Verbum, & ſanguinem ſubſtantiali modo ab extremis quauis ratione diſtincto.

Nõ me latet, multum diſcriminis reperiri inter allata iam exempla, & ſubſtantialem Verbi cum ſanguine vnionem; verùm quia ſapientes viri non ſolent in exẽplis plenam, & omnimodam ſimilitudinem cum ijs rebus, quibus comparantur, exigere, ideò ſatis erit, ſi ea mentem meam quoquo modo declarent.

Quod ſi vrgeas, ne hæc quidem allata exempla obſtare, nam, vt hæc ità ſint, quæ in illis adducuntur [negent quamuis illa pleriq;] adhuc tamen idem nõ poteſt affirmari de vnione ſanguinis cum Verbo diuino, quod de coniunctione formæ, & materiæ aſſeritur, vniuntur enim illa ſe ipſis quidem ſubſtantialiter, quoniam materia, & forma maximam, & naturalem inter ſe propẽſionem obtinent, ſuntq; ambo extrema eiuſdem ordinis vnionis naturalis; at quia Verbum diuinum, & infinitę perfectionis eſt, & infinito dignitatis ſanguinem humanum anteit interuallo, nullam penitus poſſidens cum re creata connexionem; ob id iure merito nullam poterit habere cum ſanguine vnionem, niſi aliquid ſanguini tribuatur, quo ad tantam Verbi perſonam euehi poſsit. Sed, vt iſtæ, aliæq; difficultates, quæ lectori in hac ma- *Obiectio.* *Reſponſio.*

Digitized by Google

Potētia altera natu ralis, altera obedien tialis, & vtriuſque natura.

teria faceſsere poſſunt negotium vel vno reſponſo enodentur, admoneo duplicem in ſanguine perpendendam eſſe potentiam. Naturalem alteram, quæ videlicet naturæ viribus impletur, quæq; ad res ordinis duntaxat naturalis ſe ſe extendit, obedientialem alteram, quæ ſolũ creaturæ auctorem, & effectorem Deum reſpicit iuxtà diuinæ ordinem omnipotentiæ, cui omnis creatura ad nutum obtemperat. In re autem noſtra ſanguis Chriſti domini virtute potentiæ obedientialis talis efficitur vt in illo, quidquid diuinæ placuerit voluntati, operetur Deus, & ad quodcunque officium, quod nullam repugnantiam dicat, aptus, ſeu, vt verius dicam, non incapax reddatur. Quare, vt ad argumenti vim diſſoluendam propius accedamus; etſi inter Verbum, & ſanguinem nulla ſit propenſio naturalis, neq; ſimilis ordo inter illa duo reperiatur, qualis eſt formæ, & materię, ſi naturalem ſolùm ſanguinis potentiam conſideres, ordo tamen, & propenſio, ſeu non repugnantia optimè inter ſanguinem, & Verbum eſſe cognoſcitur, ſi obedientialem ſanguinis domini potentiam perpendamus, iuxtà quam ſolummodo hypoſtatica vnio ſubſecuta eſt.

CAP. IV.

Euertuntur quartæ opinionis fundamenta.

SEd finem imponamus opinionis noſtræ explicationi, & deinceps fundamenta pro cōfirmatione quartæ opinionis ſuperius adducta, quemadmodũ eradicanda ſint, aperiamus. Primum fundamentum erat illud. Ex creatis ad increata aſcendimus; At quam in-

Digitized by Google

ualida ſit illius argumẽti probatio, vel hinc clarè colligi poteſt, quod non tantùm minor argumenti propoſitio falſa eſt, verum etiam pro certo eadem id aſſumit, quod ſine dubio incertum, & falſam eſſe deprehenditur ex ijs, quæ in noſtræ opinionis illuſtratione docuimus, fieri enim neque virtute diuina poſſe arbitramur, vt materiæ præſens forma adſit, & ſuo careat informandi officio, eſſet enim hoc effectum formalem cauſæ formali denegare contra commune philoſophorum decretum.

Pro ſecundi argumenti explicatione concedo lubens Verbum, & ſanguinem non poſſe inuicem eſſe vnita ſine vnione; at inficior tamen, vnionem illam eſſe aliquid quauis ratione á Verbo, ſanguineq; ſimul ſumptis diſtinctum. *Ad ſecundum.*

Poſtremi argumenti reſponſum eſt; copulantis actionis terminus ſubſtãtialis illud compoſitum fuit ex vnione Verbi, & ſanguinis reſultans, quod ſufficiẽs ex ſe fuit, neque quidpiam aliud exigebatur; nam licet Verbi ſubſiſtentia nullo modo ideni eſſe poſſet cum noua actione veniente, quandoquidem eſt penitus inuariabilis, ſat tamẽ fuit totum illud compoſitum nouum reſultaſſe, quod nouæ pariter actioni reſponderet; immò quamuis alterum extremum illius compoſiti ſecundum propriam ſubſtantiam eſſe non inceperit, incepit tamen ad ſubſtantialem illam compoſitionem concurrere nunc recenter, ad quã anteà nullo modo cõcurrebat, ſicq; , vt vno verbo dicã, nouæ copulanti actioni nouum compoſitum reſpondet, quidquid ſit de compoſiti partibus ſolitariè cõſideratis; nam ſicuti in contraria opinione per modum ſubſtãtialem ab eis conceſſum ſanguis, & Verbũ ſubſtantiali nexu *Ad ultimum.*

coniun-

coniungũtur, quamuis verbum illius modi incapax ſit, ità pariter in opinione noſtra per nouam actionem compoſitum illud ſanguinis, & Verbi conſurgit, quamquam verbi ſubſiſtentia nec fieri, nec eſſe incipiat.

Difficultas.

Verũ ex proximè dictis ſupereſt nobis breuiter excutiẽda difficultas; ſi namq; modo à nobis explicato vnio efficeretur; poſſet vi, poteſtateq; naturali diſſoluta in morte hominis, corporis, & animæ vnio reparari, cum tamen certiſſimum ſit catholicæ fidei dogma, id eſſe tantùm diuinæ virtutis, & omnipotentiæ opus; Illatio deducta huiuſmodi ratione perſuaderi poteſt; poſtquàm è corporis ergaſtulo euolauit hominis animus, moueri poteſt; ſi enim motus localis concordi omnium theologorum rectè ſentiẽtium opinione Angelicis ſpiritibus conceditur; nulla meherclè efficax ratio aſſignari poteſt, quæ motum ſpiritui humano non eſſe tribuendum conuincat; moueatur igitur ex Hypotheſi facta ſolutus è mole corporis ſpiritus hominis; ſeſeq; ad connaturalem ſui corporis habitationem, & ſubſtantiam tráſferat; ei præſens adſit, illi intrinſecè vniatur, & agnitam anteà corporis ſedem ingrediatur; certè, ſi vera opinio noſtra eſt, diſſolutum prius compoſitum reſultabit; atq; adeò naturæ viribus corporum daretur reſurrectio, quod quis audeat affirmare?

Animus hominis à corpore ſeparatus moueri poteſt.

Verùm in promptu eſt reſponſio; & in primis equidem ſeiuncto à corpore animo motiuam arbitror non denegandam facultatem, qua ſuum corpus inuiſat (hoc videlicet permittente, & non impediente Deo) & illud ingrediatur, haud tamen animo ſuo corpus poterit informari, adhoc enim munus ritè perficiendum non ſola ratio-

Cur naturali facultate dari nequeat noua animi, & corporis vnio poſtquam illa ſemel eſt diſſoluta.

Digitized by Google

rationalis forma, & proprium corporis domicilium ſufficiunt; ſed certæ quædam, & determinatæ materiales diſpoſitiones inſuper exiguntur, quibus ad formam informatiuè, vt dicunt, ſuſcipiendam idonea reddatur corporis materia; quià igitur huiuſcemodi diſpoſitiones in obitu cuiuſuis humani corporis planè corrumpuntur, ob id ſuperuenientis corruptionis defectu, animus etiam loco verè corpori pręſens nequit debitè illi copulari, vt ſtatim ex vnione perfectum ſequatur ſubſtantiale compoſitum. Aduerte tamen, nequaquam exigi diſpoſitiones illas, vt fungãtur officio ſubſtantialis nexus inter animam, & corpus intercedentis; hoc .n. refellimus antè, ſed pręexiguntur in materia duntaxat, vt illa reddatur idonea ad ſubſtantialem peragendam cum animo coniunctionem.

CAP. V.

Solutio earum rationum, quæ ſuperaddita Saluatoris ſanguini vnionem hypoſtaticam non concedunt.

VEnio tandem ad argumenta, quæ nobis huiuſce quæſtionis inſtituendæ prębuerunt occaſionem. *Ad prim.* Primæ rationi ſic reſpondetur; diſcrimen generationis, & augmentationis eiuſdemmet rei non aliud eſt, quam quod ex vtriuſq; formali ratione petitur; generationis enim primæ ratio eſſe videtur *traſmutatio totius in totum nullo ſenſibili remanente, vt ſubiecto eodem*, ſic enim eam definit Ariſtoteles primo de generatione; accretionis autem eiuſdem rei ratio eſt certa quædam alicuius partis prius non exiſtentis ad partes iam exiſtentes.

res additio, quæ fiat per intus ſuſceptionem ſecundum omnes dimenſiones, vt eam definiunt communiter philoſophi omnes; cæterum in reliquis iuxta debitam vtriq; rationem pari paſſu gradiuntur, eandemq; naturę ſubſiſtentiam ęque ſimplex ſanguinis generatio, ac eiuſdem accretio participant, & ad naturæ integritatem concurrunt.

Ad ſecundā. Secundę rationis clara ſatis explicatio patere poteſt ex ijs, quę in explanatione opinionis noſtrę ſubiecimus; vi enim nouę vnionis aduenientem ſanguinem aſſumpſit Dei filius propterea quod recenter Verbum aduenienti ſanguini ſubſiſtentiam increatā impartiebatur, neq; hoc aſſerere Sanctorum Patrū teſtimonijs repugnat, illi enim interpretandi ſunt de vnionibus totalibus, & integrę naturæ conuenientibus, non autem de partialibus, quales eæ fuerunt, quibus creſcenti ſanguini Verbum vniebatur.

Ad tertiam. Ad tertiam dico, non fuiſſe contra Verbi diuinitatem ſubſtantię fluxibili ſanguinis vniri, cum maximè, & illud poſtularet Chriſti naturę ordo, & proprietas, & Dominicę Incarnationis finis exigeret. Vide quę de hac difficultate in ſuperioribus capitibus tradita ſunt.

Ad quartam, non concedimus Verbi vnionem cum ſanguine aduenienti factam ſimul, eodemq; temporis momento, & generari, & corrumpi, concedi enim non poteſt, vt communiter à philoſophis aſſeritur, & in ſcholis vulgò iactatur, eandem ſanguinis partem duabus ſimul cieri mutationibus, altera, qua cū Verbo coniungeretur, altera, qua à Verbi ſubſiſtentia diſſolueretur. Quare licet in Chriſto domino eodem tempore, &

noua

Digitized by Google

noua vnio ſanguinis cum Verbo efficeretur, & alia ſanguinis eiuſdem domini vnio deſineret, id tamen nunquã in eadem ſangui nis parte, ſed in diuerſis, & varijs accidiſſe partibus putandum eſt; hinc enim recens ſanguis ad hypoſtaſim Verbi eleuatur, & inde alia præexiſtentis iam ſanguinis pars abſumebatur, aut certè à calore naturali in carnem, oſſaq; transferebatur.

Vnio, & vnionis diſſolutio ſimul quidẽ, ſed diuerſis in partibus fiebat.

Illud vero, quod in argumentatione propoſitum eſt, nequaquam potuit legitimum eſſe impedimentum, quominus mox effundendus ſanguis ad hypoſtaſim aſſumeretur, immò, & verum fatear, ſecus rem accidiſſe meritò putandum eſt; etenim quia ſanguis ad abſtergẽdas pectoris humani ſordes ſtatim erat effundendus, propterea æquum erat, vt à Verbo aſſumeretur, cum primum ad id muneris aptus erat; quod proculdubio eueniſſe putarim in eo etiam ſanguine, quem ex cibis in vltima cæna ſumptis naturalis Chriſti vigor efformarat illo ſeptem horarũ ſpatio, quod inter vltimum domini conuiuium, & flagella, ſpineam coronam, alioſq; ſæuos ictus interceſſit, quamuis renuat Caietanus.

Petitum verò illud ex Sancti Leonis Papæ teſtimonio argumẽtum inualidè probat hypoſtatica vnione nouũ Chriſti ſanguinem caruiſſe, eo quod in carnem, & oſſa trãsformaretur, aut tandem à caloris virtute conſumeretur; vnio ſiquidem facta cum eo ſanguine, qui carnis naturam acquirebat, non deſtruebatur, ſed intacta, & inuariata in eadem ſanguinis materia non iam ſub forma ſanguinis, ſed potius ſub forma carnis cõſtituta ſeruabatur, & licet in partibus reſolutis veritati cõſentiat, vnionem hypoſtaticam in illis haud potuiſſe conſerua-

Sanguis ex cibis in vltima Chriſti cæna sũptis genitus hypoſtaticè aſſumptus eſt.

Digitized by Google

ri, hoc tamen Sancti Leonis auctoritati non aduerſatur, etenim cum dixit, quæ in vnitatem Verbi conuenerunt, nec ſeparationem capere poſſe, nec interitum, interpretandus, atque explicandus eſt, vti alij Patres exponuntur, de omnibus videlicet partibus ſecundùm ſpeciem, non autem ſecundum materiam conſideratis, ſeu, vt alij dicunt, de omnibus partibus, accipiendo genera ſingulorum, non autem ſingula generum, itaut verus Leonis ſententiæ ſit ſenſus; omnes illæ partes, quæ ſemel Verbo diuino copulatæ ſunt, ab eodem nunquam fuerunt ſegregatæ, non quòd quælibet carnis, & ſanguinis ſemel verbo copulata pars ſemper illi indiſſolubiliter coniuncta perdurarit; ſed magis, quia ſemper caro, & ſanguis re ipſa ei copulabantur, quamuis quædam illarum particulæ abſumerentur. Poſſet etiam intelligi Leonis teſtimonium, de partibus, & ijs tantummodo rebus, quæ partes naturæ eſſentiales à philoſophis appellantur, vt eſt anima, & corpus, quamuis varijs perplexa ſit difficultatibus vltima hæc interpretatio.

Duplex explicatio illius axiomatis, Verbum quod ſemel aſſumpſit nũquàm dimiſit.

Vltimum tandem argumentum expediam, quod parui eſt ponderis, & momenti, quandoquidem ex auctoritate, vt aiunt, negatiua deducitur; at quæ ſic procedunt omnium theologorum viritim reſpuit fides; concedo igitur libenter ea, quæ ab initio plantauit tota Trinitas in humana Chriſti natura, Verbo fuiſſe in hypoſtaſim copulata, haud tamen hinc meritò colliges, ea poſtmodum, quæ ſecuta ſunt, vnione hypoſtatica caruiſſe, cum neque clarè, neque obſcurè huiuſcemodi illatio ex Sancti Damaſceni ſententia erui poſſit.

DISPVTATIO QVARTA.

Quid fidei catholicæ dogmata ſtatuant de vnione ſanguinis Chriſti facta cum Verbo.

CAP. I.

An certum fidei catholicæ ſit decretum, à Verbo fuiſſe aſſumptum ſanguinem Chriſti.

VErùm quò de cæleſti hac Verbi vnione cum ſanguine Chriſti facta propoſitum meum impleam, reſtat vna quęſtio breuiter expedienda. An nimirum certa detur Eccleſiæ definitio, qua ſanguinem Chriſti, ante effuſionem, Verbo proximè vnitum fuiſſe ſtatuatur, ſitque iſtud indubitatum noſtræ fidei dogma; An potius nullum adhuc extet apertum ſedis Apoſtolicæ decretum.

Eſt hic ſermo duntaxat de ea Verbi vnione, quæ facta eſt cum ſanguine Chriſti, dum adhuc viueret inter mortales, nam de vnione Verbi cum ſanguine Chriſti effuſo tempore paſſionis nulla hic inſtituenda eſt quæſtio, cum ea alias ſuo loco examinãda ſit; vt igitur in huiuſce quæſtionis negotio, tutum iter aggredi, tritamq; communi pede ſemitam ſequi nullo errore poſſim; certa ab incertis ſecernam, ac ea quæ ſine hæſitatione vlla omnibus probantur Theologis, quæque mihi penitus comperta, & explorata ſunt, vnica aſſertione docebo. De alijs autem, quæ dubiam in ſe videntur habere ſententiam, ni-

hil ex meo tantùm ſenſu, arbitrioq́; depromam, ſed ea duntaxat proferam in medium, quæ hinc, & inde non ſpernendas patiuntur difficultates, vt de illis benè cognitis, planeq́; perſpectis limatioris ingenij homines maturum ferant iudicium, quo & fidei catholicæ auctoritati in primis, vt par eſt, conſulant, & interim auctorum grauium exiſtimationi proſpicere non intermittant; ſit igitur huiuſmodi aſſertio.

Prima aſſertio. Etſi maximè pia, & veritati conſentanea eſt ea opinio, quæ vniuerſum Chriſti ſanguinem intrinſecè Verbo fuiſſe copulatum defendit, eam tamen nullus tamquam fidei dogma cogitur ſuſtinere; qui enim aliquas ſanguinis Chriſti partes hypoſtatica Verbi vnione caruiſſe affirmaret, is planè perabſurdam, & à Chriſtiana fide abhorrentem ſententiam non tueretur.

Duo in hac aſſertione docere nos oportet; vnum veram eſſe opinionem aientium omnes, & ſingulas Chriſti ſanguinis partes à Verbo aſſumptas fuiſſe. Alterum, ad eam doctrinam amplexãdam neminem fidei catholicę iuſſu cogi. Verum quia ſatis copioſè primum illud, & probauimus, & quoad fieri potuit, latè ſumus proſecuti anteà, nouis idem aſtruere rationibus hic non morabor, ſed quantum veritatis, & certitudinis habeat ſecundum aſſertionis membrum, ſubſequentibus rationibus conabor oſtendere.

Principio nullus Sanctorum Patrum tam Græcorũ, quam Latinorum, nullus ſeu veterum, ſeu recentiorum theologorum, nullus deniq́; vnquam melioris notæ doctor, quoad videre potui, repugnantem arbitratus eſt eſſe fidei catholicæ eorum opinionem, qui vnionem

Verbi

Verbi haud cum omni penitus ſanguine Chriſti, ſed cum perfectiori tantùm poſuerunt, quamuis non defuerint aliqui, qui hanc opinionem minus tutam, minuſq; piam vocare palam non dubitarint.

Coniecturæ aliquot, quibus omnem Christi ſanguinem non fuiſſe à verbo aſſumptū probabiliter ſuſtineri poſſit.

Præthereà aut nullus, aut pauci admodum veterum Scholaſticorum doctorum adeò enucleatè hanc de ſanguine Chriſti materiam perſcrutati ſunt, vt diſertis verbis, cum de vnione Verbi cum ſanguine facta pertractarunt, de toto in vniuerſum Chriſti ſanguine verba fecerint, ſed quilibet illorum de ſanguine tantùm in paſſione effuſo principaliter diſputationem inſtituit; nos autem in præſenti quęſtione totam ſanguinis Chriſti materiam amplectimur, ita ut & eum, qui in Sacro Circumciſionis myſterio ſcatebat, & eum qui creſcebat, & deperdebatur, & omnem demum abſolutè ſanguinem, qui ſemel corporis Chriſti venas, aut arterias attigit, comprehendamus.

Caietani, & Sylueſtri laus.

Ad hæc fuit iſta ſententia Caietani, & Sylueſtri, nec non aliorum, qui omnes fuerunt viri de fide orthodoxa rectè ſentientes, & de theologicis difficultatibus optimè meriti; qui ſicuti cęteras catholicæ fidei definitiones, ſic neq; præſentem, ſi qua fuiſſet, non ignoraſſent; maximè cum Sylueſter ipſe in quęſtionibus Euangelicis adeo diligens traditionum Apoſtolicæ ſedis fuerit indagator, vt pleroſq; non ſecordes theologos ad huiuſce materiæ fundamenta examinanda excitarit.

Tandem, quod eſt validiſsimum noſtræ opinionis fundamentum, nulla conuincens Sanctorum Patrum, vel ſcripturæ auctoritas, neq; aliqua extat Summorum Pontificum definitio, qua caueatur oppoſitū eius, quod

nos

noſis præſentia ſuſtinemus; non erit igitur certum fidei dogma. Verbũ omnes, & ſingulas ſanguinis Chriſti partes aſſumpſiſſe, cuius quidem argumentationis veritas clara fiet, ſi ea, quæ noſtræ opinioni in faciem aduerſari videntur, examinauerimus. Hæc enim omnia ad tria præcipuè capita reuocari poſſunt.

Quorum primum ex ſacris litteris petitur; Ad Coloſſenſes primò, ad Epheſios primo, & pluribus alijs in locis, de quibus & ſupra actum eſt, & etiam infra non nihil dicturi ſumus; Ioannis præterea primo, & Apocalypſis ſeptimo. Ex quibus omnibus Spiritus Sancti ore acceptam referre tenemur generis humani ſalutem ſanguini Saluatoris; quæ tamen ſalus ſanguini haud potuiſſet adſcribi, ſi ille intrinſecam cum Verbo diuino hypoſtaticam vnionem non habuiſſet.

Secundum colligitur ex Patribus Ambroſio, Leone Papa, Damaſceno, & alijs, de quibus alibi egimus, hi enim omnes toti, omnibus, & ſingulis ſanguinis Chriſti partibus hypoſtaticam vnionem concedunt.

Tertium tandem ab Apoſtolica auctoritate deduci, immo decerni videtur. Etenim Clemens Papa Sextus in Extrauagantibus de vnione Verbi cũ ſanguine facta ſic ſtatuit. *Quem* (hoc eſt Chriſtũ) *in ara Crucis innocens, imolatus non guttam ſanguinis modicam, quæ tamen propter vnionem ad Verbum pro redemptione totius humani generis, ſufficiebat, ſed velut quoddam profluuium noſcitur effudiſſe.*

Clementis ſexti auctoritas.

Præterea ſummus Antiſtes cum Barcinonne in regno Cataloniæ quidam theologicæ facultatis peritus in publico, & frequenti hominũ cætu dicere auſus eſſet Verbi diuinitatem non remanſiſſe effuſo in paſſione ſanguini

vnitam

Digitized by Google

vnitam triduo mortis Chriſti; per patentes litteras hæreticæ prauitatis cenſori mandauit, vt doctrinam illam, vt poté hęreſis labe contaminatam publicè damnaret; quemadmodum teſtatur Directorium inquiſitorum, cuius verba, in p. 2. quęſt. 10. num. 1. conſignata ſic habent. *Ad hac reſpondemus, quod Dominus Clemens VI. informatus per fratrē Nicolaū Roſcelli ordinis fratrū Prædicatorū inquiſitorē in partibus Aragoniæ, & Cataloniæ, poſtmodum tituli S. Sixti præsbyterum Cardinalem, quod in Catalonia in Ciuitate Barcinonne publicè prædicabatur, quod in ſanguine Chriſti ſparſo in Paraſceuè non remanſerat diuinitas; nec ſanguis ille erat deificatus, habito ſolemni concilio magiſtrorum, & aliorum peritorum, mandat per ſuas patentes litteras dicto Inquiſitori; quatenus dictum articulum, vt hæreticalem, & erroneum faceret publicè reuocari, ac ſolemniter condemnaret; & ſic ipſe inquiſitor fecit in Eccleſia Cathedrali publice Barcinonne dictum articulum, vt verè hæreticalem publicè condemnando.* Ex qua auctoritate ſi á maiori ad minus valet ratiocinari, liquidò intelligimus, hac de re certam extare Pontificis definitionem, ſententiam noſtram damnantem; etenim ſi is, qui negat in ſanguine effuſo, quod nullum, aut certè minus inconueniens, eſſe videtur, manſiſſe diuinitatem, vti hæreticæ doctrinæ proſeminator à Põtifice iudicatur; potiori ratione, qui idem de ſanguine adhuc in venis, & corpore domini commorante affirmare auſus fuerit, quod eſt maius inconueniens, vti Anathema iam Pontificis ſummi auctoritate, & decreto dijudicatus erit; à quo deteſtabili errore non abeſt ea ſententia, quæ aliquem in Chriſto ſanguinem non eſſe Verbo vnitum, docet.

Directoriū inquiſitorum.

CAP.

Digitized by Google

CAP. II.

Euerſio argumentorum allatæ opinionis.

Ad prim. VErùm haud cogunt nos iſta; nam, vt omittam eorum reſponſionem, qui per totum ſanguinē Chriſti duntaxat corpoream naturam interpretantur; quorum opinio, ſi vera foret, planè euacuaretur difficultas, illud tantùm de primo capite pronunciabo, fore, vt adhuc optimè ſaluaretur ſanguinis Chriſti infinita virtus, & efficacia, quam ſacra ſcriptura ſanguini tribuit, etiam ſi pars aliqua illius proxima cũ Verbo vnione non gauderet, propterea quod infinitę dignitatis perſonæ ſanguis ille erat; præterea maior ſanguinis Chriſti pars erat Verbo copulata, quę & potuit operari ſalutem, & quidquid boni in nos effuſione ſanguinis deuenit. Amplius varię variorum doctorum declarationis illarum ſententiarum ſcripturæ, quæ nunc rectè ſuſtinentur, à pleriſq; damnandæ forent, ſi ex allatis teſtimonijs certum aliquod fidei dogma probaretur.

Ad ſecũdũ. Secundum etiam non cogit, nam Damaſcenus, cuius ſententia in hoc negotio inſignis eſt, expreſsé verba facit tantummodo de partibus naturæ eſſentialibus, anima ſcilicet, & corpore; ſanguinem verò tacitus pertranſit, vt illum citato loco conſulentes cognoſcent. Quare, etſi prudenter, & rigorosè multi, vti etiam nos fecimus, illius ſententiam de ſanguine pariter accipiant, & non infirmis argumentationibus totum Chriſti ſanguinem Verbo eſſe copulatum ex ijs Damaſceni locis argumententur, hæc tamen argumentatio tanti roboris cēſenda non eſt, vt concluſionem deductam certum fidei

dogma

Digitized by

dogma faciat. Idem de Leonis ſententia affirmandum videtur, vt communi ore fatentur Theologi omnes.

Quòd ſi vrgeas ex Leone liquidò haberi, totum ſanguinem Verbo diuino fuiſſe vnitum, rem ità eſſe faciamus; quis tamen hinc cogitur aſſerere Diuinum Verbum fuiſſe proximè, & immediatè omnibus, & ſingulis partibus ſanguinis eodem prorſus modo vnitum? An non ſatis tributum erit Leonis auctoritati, ſi aſſeratur Verbum toti quidem, ſed vario modo, perfectiori videlicet ſanguini proximè, cæteris verò ſingulis partibus remotè duntaxat, fuiſſe copulatum? Maximè cum hęc præſentis difficultatis enodatio pendeat ex ijs, quæ ex interiori philoſophia petuntur; an nimirum ſanguis ex toto ſuo genere ſit pars humanæ naturæ, nec nè, ad quæ non poteſt vlla ratione reſpicere catholicæ fidei definitio, quæ certis omninò, & indubitatis fundamentis, nititur cuiuſmodi non eſt hoc præſens, quod apud omnes fermè eſt problema dialecticum.

Ad Clemẽtis auctoritatem reſpondeo.

Clementis verò auctoritates, quas recitauimus, quo modo non faciant omnino certum, & indubitatum fidei catholicæ decretum oppoſitam nobis ſententiam, is clarè percipiet, qui attenta animi cogitatione legerit ea, quæ ſcribit Dominicus de Dominicis in ſuo tractatu art. 5. verſiculo *reſpondeo per concluſiones*, & eodem articulo verſiculo *quarta concluſio eſt.* Quibus addo ego, citata Pontificis teſtimonia nulla prorſus ratione noſtram, quæ vulgò recepta eſt, ſententiam oppugnare. Ad ſummum enim conuincunt, Aeterni Patris Verbum ſibi in hypoſtaſim coniunxiſſe Chriſti ſanguinem, quod vltrò nos concedimus; at non propterea hinc fit, vt omnes cuiuſ-

uis generis,& quantitatis ſanguinis guttæ, ſed illæ duntaxat, quæ principalioris erant dignitatis naturalis, in Vnitatem Verbi conuenerint, vt aſſerunt Caietanus, & Syluester; quin immò, ſi diligenter Pontificij decreti verba perpendantur, auctoritates illæ de ſanguine Chriſti tantùm in paſſione effuſo accipiendæ ſunt, de quo nos, vt initio ſtatim monuimus, ad præſens non percunctamur, An fuerit enim ſanguini effuſo vnita diuinitas, ſuo loco,& tempore dicetur. Adijce tandem, quòd, etſi Pontificis definitiones de toto ſanguine, cui eſſet copulata diuinitas, intelligerentur, non minus cum viueret, ac cũ mortuus eſſet Saluator, adhuc tamẽ in ſuo robore perſiſtit aſſertio noſtra, quæ militat non de eo ſolum ſanguine, qui effuſus eſt, ſed de quolibet ſanguine, qui ſemel ſacram Vindicis noſtri naturam attigit; fieri autem potuit vt aliqua pars eius ſanguinis, qui vel in paſsione effuſus non fuit, vel antè paſſionem conſumptus eſt, Verbo diuino in hypoſtaſim nequaquam fuerit copulata proximè,& intrinſecè. Hæc tamen ſic accipi volo, non quia verè rem ita contigiſſe aſſeueranter defendam, ſed quia ad ſedandam,& componendam præſentem difficultatẽ, ità me loqui expedit.

CAP. III.

An ſaltem certum ſit fidei decretum, Verbum ſibi intrinſecè coniunxiſſe maiorem ſanguinis Chriſti partem.

ILlud igitur hoc loco tantùm in diſceptationẽ adduci poteſt, An ſaltem certum ſit fidei dogma, Diuino Verbo aliquam, vel certè maiorem ſanguinis Chriſti partẽ intrin-

Digitized by Google

intrinſecè copulatam eſſe,& principiò quidem ſententię aſſerenti multa Sāctorum Patrum,& diuinarum litterarū teſtimonia adſunt; ante alia illud Apoſtoli ad Hebræos ſecundo, *quia ergò pueri communicauerunt carni, & ſanguini, & ipſe ſimiliter* (nimirum Chriſtus) *participauit eiſdem;* cui teſtimonio illud præterea non dubiam fidem facit,quod contrà Caietani opinionem attulimus. Amplius ſimilia etiam ſacri eloquij extant exempla,quibus hypoſtatica ſanguinis Chriſti cum Verbo vnio aſtruitur, quæ paſſim legentibus obuia eſſe poſſunt. Deindè in ſexta Synodo generali actione octaua hoc decreuiſſe patres videntur illis verbis, *ſed ſicut factus eſt* (Dei filius) *in aſſumptione carnis,& ſanguinis, ita quoq; manſit quod erat Deus, natura ſcilicet, & voluntate*. Hoc etiam perſuadent quotquot in ſuperioribus capitibus contrà Durandum, & alios protulimus,argumenta;hoc Clemens in extrauagātibus inſinuare videtur;& hoc poſtremo,tamquam à Clemente ſexto omnino ſtatutum, & definitū, clarè innuūt ea,quę ex Decretorio Inquiſitorum paulò antè recitauimus; Et hæc ſunt præcipua affirmantis ſententiæ rationum pondera, quæ tamen haud tanti momenti eſſe potuerunt, vt omnium doctorum vota ad ſe traxerint. *Quæ ſint fundamēta aſſerentis ſententia.*

Etenim, vt de Durando oppoſitæ opinionis auctore ſileā,qui etſi in diuinis litteris verſatiſſimus eſſet,quia tamen nulla adhuc,illo ſpiritum ducente, lis orta erat, nō potuit decreta Sedis Apoſtolicæ circa præſentem materiam facta conſpicere; claruit enim ſub Ioanne nominis huius vigeſimo ſecundo Pontifice Romano a Partu Virginis anno 1318. quo tempore ne verbum quidem *Negantis ſententia firmamenta.* *Durandus quonam tempore vixerit.*

huiuſce diſſenſionis inter fideles factum fuerat, facilè potuit aliqua in ſuis præclariſſimis litterarum monumẽtis approbaſſe, quæ poſtmodum iuſto Romani Pontificis iudicio non adeò congrua fidei noſtræ cenſerentur; venio ad Gabrielem Biel virum in Chriſtiana diſciplina nobiliſſimum, qui floruit anno Dominicæ Incarnationis milleſimo quadringenteſimo nonageſimo quarto ſub Alexandro Papa ſexto; quo certè temporis curriculo, cũ multo ante Pontificia Clementis Sexti definitio circà vnionem ſanguinis Chriſti cum Verbo, publicis eſſet demandata litteris, potuit eã non ignoraſſe; immo, ſi, quod ſentio, liberè affirmare poſſum, Pontificis definitionem nullo pacto eum potuiſſe latere affirmarim; ob eam, qua ſemper fuit erga Apoſtolicas conſtitutiones, pietatem, & ſolicitudinem, vt egregia illius dicta teſtantur, & tamẽ Durandi veſtigia eſt perſecutus.

Quò tempor Gabriel Biel floruit.

Ad hæc, ſi à ſummo Antiſtite Clemente Sexto definitũ, ac ſtatutum eſt, ſanguinem Chriſti ad Verbi hypoſtaſim eleuatum eſſe; vt quid longo poſtmodum temporis interuallo, idem omnino dogma inter Catholicos doctores, & ſacræ philoſophiæ peritos iterum controuerſum eſt? coram Pio Papa huius appellationis ſecundo, qui ad Pontificatus apicẽ aſſumptus eſt ad annum ſalutis noſtræ milleſimum quadringenteſimum quinquageſimum octauum; præcipuè cum nunquam licita fuerit de rebus ad fidem catholicam ſpectantibus ea diſputatio, in qua alteram alter alterius diſputationis partem contendit refellere, & neq; ea, quæ ſemel ſtatuta ſunt vllo vnquam tempore liceat in dubium reuocare? quorſum præterea Pij Pontificis ſecundi mãdato Dominicus

Pij ſecundi regnum.

de

Digitized by Google

de Dominicis latè eandem proſecutus eſt diſputationẽ, in qua ipſe, quod affirmans opinio certum fidei decretũ facit, problematicum eſſe decretum pluribus oſtendit? quod Dominici opus & legiſſe, & approbaſſe Pontificem declarant ea, quæ ad abſolutum iam tractatum Pij eiuſdem Secundi iuſſu adiecit Dominicus, & videre eſt in eo tractatu, quem ſummi Pontificis nomini inſcripſit. Pag. 86. Quî fieri tandem potuit, vt Cardinalis Sancti Petri ad Vincula, qui Cardinea dignitate fulſit totius Eccleſiæ ſceptrum, & gubernaculum tenẽte Paulo Secũdo, Paulus Secundus. qui ad annum ſalutis noſtræ milleſimum quadringenteſimum ſexageſimum octauum regnauit, quiq; proximè Pium ſubſecutus eſt; quî, inquam, fieri potuit, vt Cardinalis ille adeò pugnaciter, & præfractè negantem defenderit ſententiam, vt non ſolum diuiſam, & ſeiunctam probabiliſſimum eſſe tueatur á ſanguine effuſo diuinitatem, verùm etiam Verbum diuinum nunquam proximè, & intrinſecè ſanguini eſſe copulatum, certum omninò putet, vt prægrandis illa ſeptimæ veritatis quæſtio teſtatur? Cardinalis S. Petri ad Vincula opinio. Cuius doctrinam non diſplicuiſſe Summo Pontifici, certo illud mihi eſt argumento, quòd typis conſcio Pontifice, & ſub eiuſdem Pontificis tutela, & patrocinio opus illud demandatum eſt, quæ omnia, niſi in re obſcura fortaſsis hallucinor, ſatis oſtendere poſſunt, allatæ opinionis primæ fundamenta haud perſuadere, quod probare contendunt; intelligentiæ enim meæ vires excedit; qua ratione Clementis Sexti conſtitutionem adeò inſignes viri ignorarint, vt contraria fidei catholicę ſcripſiſſe, & docuiſſe potuerint, cum maximè illorum doctorum plurimi floruerint ea

tem-

tempeſtate, qua hæc de ſanguine Chriſti controuerſia ad Pontificem ipſum delata fuerat.

Auctoris decretum.

Atq; hæ ſunt huius difficultatis opiniones, quarum quę ſit potiſſima, ſano pij lectoris arbitrio dijudicandum relinquo, mihi enim apprimè in hoc negotio probatur eorum conſilium, qui malunt aliorum audire opiniones, quam quidquam ex propria ſententia loqui. Si quem tamen fortè fortuna poſteriorem ſententiam defendere iuuaret, cùm propter auctoritatem doctorum, tùm propter illius rationes minime contemnendas; Dicat ad primum illud ex S. Pauli teſtimonio ductum, per carnem, & ſanguinem non eſſe intelligendam veram carnem, & ſanguinem, vt ſunt quæ damnaturæ Chriſti partes partiales, ſed potius intelligendam eſſe per carnem, & ſanguinem, totam Chriſti domini naturam humanã, vt à ficta tantum natura contra diſtinguitur, quæ non ſemel in diuinis litteris nomine carnis, & ſanguinis ſolet ſignificari, iuxtà illud, *caro, & ſanguis non reuelauit tibi*; quem etiam ſenſum rectè innuunt ea, quæ in citata auctoritate proximè ſequuntur; nempe, *vt per mortem deſtrueret eum, qui mortis habebat imperium*, quæ verba non videntur ad carnem, & ſanguinem adaptari poſſe, ſed ad ſolam, vt dicunt, humanitatem; hæc enim fuit, quæ mortem debebat oppetere, atq; adeo is eſt Verborum S. Pauli ſenſus. Quia pueri, ideſt homines induti erant humana natura fragilitati, ac morti obnoxia, ipſe ſimiliter, hoc eſt Chriſtus debuit eandem ſibi aſſumere imbecillem, mortalemq; naturã, vt vi, meritoq; mortis illius nos à miſerrima Dæmonis tyrannide vindicaret. Auctoritati verò ſextæ Syno. generalis occurat ſic, quod

Qua via negans opinio defendi poſſit.

Explicatio illius auctoritatis S. Pauli. Quia ergo pueri &c.

quod mihi certè videtur veriſſimum, ac dicat mentem Patrum, qui Concilio præfuerunt, non fuiſſe damnare Conſtantinum hæreticum, eo quod non vnitum fuiſſe ſanguini Verbum diceret, ſed quià Verbum in morte Chriſti exuiſſe humanam volũtatem ineptè, turpiterq; aſſeueraret, vt poſteà ſuum hinc tueretur errorem, quo vnam tantùm in Chriſto eſſe voluntatem alijs perſuadebat; Videndum Concilium actione decima ſexta. Porro autem alia Sanctorum Patrum, & diuinæ ſcripturę teſtimonia ſatis puto patere ex ijs, quæ in explicatione ſuperiorum dicta ſunt. Ad illud Clementis Sexti, quod in extrauaganti vnigenitus habetur, reſponderi poteſt, non omnia, quæ in ſuis lucubrationibus, litterarumue monumentis prodiderunt Summi Pontifices, tamquàm certa fidei noſtræ decreta haberi oportere; multa ſiquidem, vti doctores inſignes, & egregij tradiderunt, ad quæ credenda nullus fidelium tenetur.

Quod ſi quis huic reſponſo non acquieſcit, addat duplicẽ eſſe ſanguinis Chriſti cũ Verbo vnionẽ, alterã immediatam, & proximam, alteram verò remotam, & mediatam, & de ſecunda, non autem de prima ſanguinis vnione verba fecìſſe Pontificem dicat; qua eadem via explicari perfacilè poteſt articulus ille Decretorij Inquiſitorum; etenim Pontifex damnari mandauit dogma illud, quoniam theologicę facultatis magiſter à ſanguine Chriſti ſeparatam fuiſſe Verbi diuinitatem non proximè, & immediatè ſolum, ſed remotè, & mediatè etiã docuerat, quod nullus theologorũ diſſeminare vnquam auſus fuerat. Prætereà extrauagantes illæ litteræ, quibus Nicolao Roſelli mandauerat Pontifex, vt dogma illud,

Digitized by Google

Non appa-rere, & non eſſe in iure idem eſt.

illud, tamquam manifeſtam hæreſim continens damnaret, nullibi extant inter alias Summorum Pontificũ, Clementisuè ſexti litteras; non apparere autem, & non eſſe, in iure æquale, & par videtur.

Quòd ſi Syluester inter alia fidei Catholicæ Brixienſis Inquiſitoris ſcripta, hoc quoque Clementis mandatũ ſe vidiſſe teſtatur; non vna tamen ſimplex, & nuda particularis doctoris atteſtatio, tot inſignium doctrina, & pietate virorum auctoritatibus eſt anteponenda, cum præcipuè, & ego pariter nihil non egerim, vt de hac Clemẽtis Sexti definitione, ſi extaret, certior fierem per litteras pijs, ac doctis hominibus Brixiæ commorantibus datas, à quibus tamen firmi nihil, certiq; nihil ſuper hoc haberi poſſe non ſemel pronunciatum eſt.

Quo modo aſſerens opinio expli cari valeat

At ſi magis primę quiſpiam adhærere vellet opinioni, ad hunc modum oppoſita diſſoluat argumenta. Principiò numquam facilè Gabrielem Biel latere potuit Clementi Sexti conſtitutio de ſanguinis Chriſti vnione cum Verbo facta, cùm longiſſimè ab vrbe Romana abeſſet. Patria enim Theutonicus erat, quò fortè illius conſtitutionis fama nequiuit peruenire. Neque tamen ob eam conſtitutionis ignorationem prodita ab illo doctrina hæreſis notã ſubit, quandoquidem fuit probabilis ignoratio, & omni excuſatione digniſſima; ſi enim pontificiũ decretum quauis ratione illi innoteſcere potuiſſet, ab illo ne latum quidem vnguem diſcedere tentaſſet vmquàm, ſicuti pariter Dominicus de Dominicis, & Cardinalis S. Petri ad Vincula, (piè illos interpretando) feciſſent, ſi quoquo modo ad illorum manus Clementis decretũ deueniſſet, vti diſertis verbis in tractatu ſuo prodidit

didit Dominicus; nec aliud præſtaſſet Durandus, cuius ſententiam Ioannes Capreolus 4. diſtinctione vndecima, quæſt. 1. artic. 3. in reſponſione ad quintum contra primam concluſionem non falſam modo, & perabſurdam, ſed acerbè nimium fortaſſis illam inſectatus, à Christiana fide abhorrentem appellat. Cæterum diſputationes, quæ de vnione ſanguinis Chriſti cum Verbo diligẽter, & inſtitutæ, & perfectæ ſunt ſub Pio, & Paulo Pontificibus, non eò tendebant, vt refelleretur, in dubiúvè reuocaretur, quod ſemel ſtatutũ fuerat, ſed ob id tãtũ permiſſæ fuerunt, quò ea, quæ magis ad fideliũ animos corroborandos valebãt, quæq; minus adhuc inter ſacræ theologiæ profeſſores clara erant, diuinæ ſcripturę de hoc teſtimonia paterent apertius; maximé cum Clemens Sextus ex hac mortali vita diſceſsiſſet antequam aliquod exemplar illius ſententiæ, quam Nicolaus Roſelli contra Theologum illum protulerat, Romæ haberi potuiſſet. Neq; verò firmi alicuius roboris eſt aſſerere, Pontifices illos votis ſuis Cardinalis S. Petri ad Vincula, & Dominici Epiſcopi diſputationes approbaſſe, proptereà quod illorum nominibus tractatus fuerint inſcripti; cum quia nullum Pontificiæ approbationis extat teſtimonium; tum etiam quia multa ſæpius excudi conſueuerunt doctorum volumina dicata ei, qui ne verbum quidem in voluminibus illis contentum prioribus labris deguſtarit; ad hæc faciamus ità rẽ eſſe; eſto, legerit ſummus Pontifex Paulus Secundus Cardinalis S. Petri ad Vincula opus; quis tamen tuto poterit affirmare ea placuiſſe Pontifici, quæ latè proſequitur auctor? aut quis meritò aſſeret tunc temporis Pontificis iuſſu Cardinalis illius do-

Ioannis Capreoli de opinione Durandi cenſura.

Digitized by Google

ctrinam typis eſſe commiſſam? Atq; hæc ſunt, quę mihi aliqua probabilitatis ſpecie non carere videntur; affirmatè enim, & pro certo vtra pars verior, & certior ſit, in re adhuc non ſatis clara ſtatuere nolui.

DISPVTATIO QVINTA.

De vnione hypoſtatica ad reſolutas ſanguinis Chriſti partes comparata.

CAP. I.

Viuente Chriſto domino diſſolutam non ſemel fuiſſe hypoſtaticam vnionem à reſolutis quibuſdam ſanguinis partibus.

EXpedita, quantum ad inſtituti mei rationem pertinere videbatur, ea difficultate, quę erat de vnione Verbi diuini cum ſanguine Saluatoris facta, Aliam tractare aggrediar, meo iudicio, ſuperiori materiæ proximam. An nimirum ea vnio Verbi, quæ cũ ſanguine facta erat, ſemper, vt vbique immobilis perſtiterit; an potius viuente adhuc Chriſto nonnumquam ab aliqua ſanguinis parte diſſolueretur. Et licet præſens quæſtio non adeò perplexa, litigioſauè ſit, vti ſuperiores fuerunt, propter certam, vt arbitror, huius rei veritatem, de qua paulò poſt; nonnullis tamen vrgetur, ac premitur dubijs, quæ nullã vnionis diſſolutionem in Chriſti ſanguine concedendã eſſe probare videntur.

Prin-

Digitized by Google

Principiò namq; indiſſolubilẽ eſſe Verbi vnionem, vel cum minutiſſimis ſanguinis Chriſti partibus hunc in modum quis argumentabitur. Verbum diuinum vel dimiſit partes ſanguinis Chriſti ſtabiles, vel fluentes, & reſolutas; at non dimiſit primas tùm quia, cum non ſit vnius potior ratio, quàm alteriùs, aut nullum, aut certè totum ſanguinem dimiſiſſet cõtra communem Theologorum ſcholam, tùm etiam quia nihil cauſæ aſſignari poteſt, cur in huiuſmodi partibus hæc vnionis Verbi cum ſanguine factæ diuiſio potuerit contingere. Neq; ſecundas dimiſit partes, quoniam nulla huiuſmodi partibus ſedes eſſe potuit in ſacro corporis Chriſti domicilio; Etenim in illis duntaxat corporibus eſſe conſueuerunt reſoluẽdæ partes, in quibus datur pugna inter primas quatuor qualitates, quæ terreni corporis molem ingrediuntur; corpus autem Chriſti omni prorſus pugna caruit; ſicuti enim à corpore Saluatoris longè aberat quęlibet pugna ſenſus, vt cum Angelico Doctore conſentiunt Theologi omnes 3. parte quæſt. 15. artic. 2., ità pariter ab eodem exulare debebat omnis pugna qualitatũ ſentientis potentiæ præcipuum fundamentum.

Prima argumentatio.

S. Th. 3. p. q. 15. ar. 2.

Amplius carnis, & ſanguinis partes propter inæqualitatem mixtionis reſolui ſolent; corpus autem Domini, quippe quod erat ſingulare, & magnificum ſpiritus ſancti opificium, habuit nõ modo æqualitatem proportionis qualitatum, quæ conſiſtit in tali concentu, & temperie ipſarum, quæ ſit formę corporis, & operationibus vitalibus competens, quæ à philoſophis iuſtitiæ ęqualitas appellatur, verùm etiam habuit graduum quadruplicis qualitatis inter ſe æqualitatem, cuius admirabilis vnio-

Tertia argumẽtatio.

Aequalitas iuſtitiæ quæ nã ſit.

nis virtute in Chriſto in quantitate, & gradu pares erant omninò quatuor qualitates, ſic vt in illo nec calorē vinceret frigus, nec ſiccitas ſuperaret humiditatem; quę vnio ab ijſdem philoſophis ęqualitas ad pondus dicitur, erat enim corpus Chriſti perfectiſſimi, ac optimi temperamenti, quod in ſola ponderis æqualitate poſitum eſt omnē penitus de medio tollens partium conſumptionem.

Tertia argumētatio. Prætereà ſi quod poſſibile eſt, ponatur eſſe, vt tritum eſt cum philoſophorum principe decretum, nullum aut inconueniens, aut abſurdum conſequitur, atqui dari poteſt corpus qualitatum æqualitatem ad pondus poſſidens, vt locuples auctor teſtis eſt Galenus; tale igitur debuit eſſe Chriſti corpus, in quo videlicet nulla daretur partium reſolutio.

Quarta argumētatio. Ad hæc partes reſoluendæ aſſumptæ fuerunt à Verbo diuino, quod autem ſemel aſſumpſit, nunquam dimiſit, vt concordi ſententia tradunt doctores Scholaſtici cum Diuis Damaſceno, & Anſelmo patribus.

Leo Papa. Quinta argumētatio. Nec aliud nobis innuere videtur Beatus Leo Papa in ſermone de Epiphania, vbi eleganter ſic loquitur. *In nullo diuidentes viſibile ab inuiſibili, corporeum ab incorporeo, paſſibile ab impaſſibili; formam ſerui à forma Dei, quia, etſi vnū maneat in æternitate, aliud cœpit in tempore, quæ tamen in vnitatem conuenerunt, nec ſeperationem poſſunt habere, nec finem*; cuius Sancti Doctoris extrema verba manifeſtè redarguunt eos, qui reſolutas in corpore Chriſti ſanguinis partes concedunt.

Vera ſententia. Verùm quod hæ argumentationes perſuadent, doctrinæ omnium rectè ſentientium aduerſatur; & propterea

Digitized by Google

reà allatam opinionem cùm multa ex ſacris litteris deprompta teſtimonia refellunt, tum eam videtur mihi funditus euertere locus ille Diui Damaſceni libro orthodoxæ fidei tertio cap. decimo quinto; vbi humanam Chriſti naturam ſecum ipſe ponderans de ea hāc habet ſententiam. *Beneplacito diuinæ voluntatis permittebatur caro Chriſti pati, & operari, quæ illius erant propria* Atqui, addo ego, humanæ Chriſti naturæ, quæ à Damaſceno nomine carnis ſignificatur, opus proprium fuit, aliquas ſanguinis partes reſoluere; igitur manifeſtæ falſitatis ſuperior conuincitur opinio, quam vt vnuſquiſq; facilius redarguere valeat. *D. Damaſcenus.*

Aduerto Chriſti domini corpus eiuſdem planè conditionis, & naturæ fuiſſe, cuius cæterea mortalium corpora fuere, (ſi tantummodò excipias, in quo ſingulariſſimum fuit illius diuini fætus priuilegium, Deiparám Virginem diuino hauſtu repletam ſine vllo attactu viri, obſtupeſcente natura illum caſtis progeneraſſe viſceribus, & primogenitum ſuum nullo Virginei pudoris detrimento in miſerrimam hanc lucem edidiſſe;) de cætero autē, ſi naturalia duntaxat principia ſpectemus, vt ſcitè dixit Apoſtolus, *habitu inuentus eſt, vt homo*; quare ſicuti quodlibet hominis corpus ex quatuor primis cōflatur qualitatibus, ita humana Saluatoris natura quatuor debuit conſtare principijs, quæ in corporis materia, antequam rationalis animus adueniat, ſic perbellè, & congruenter vnà concinnantur, vt ex illorum debita temperie, concentuq; ordinato efficiantur proximę diſpoſitiones, quibus rationalis forma in materia conſiſtens illam vitali attactu, extollit; hæ autem quatuor *Corporis Chriſti natura, & conditio.*

qua-

Duæ cuiuſlibet corporis complexiones ſunt.

qualitates in Chriſti corpore quandam effecerant complexionem, quam Medicinæ periti innatam, naturalem, & primam appellant; verùm quià rationalis Chriſti animus otio languere non poterat; ſed varias, ac multiplices ſibi vendicabat operationes, quales continuò in nobiſmet ipſis cernimus, ideò corporea Chriſti domini conſtitutio, præter naturales quatuor qualitates, alia indigebat temperie, quæ animam quatuor primarum qualitatũ virtute introductam foueret, ac operationibus animæ neceſſarijs materiam corporis redderet aptiorem, quam complexionem ijdem medicæ diſciplinę ſtudioſi complexionem, ſeu temperiem influxam dixêre; denominatione videlicet ſumpta à cauſa temperiem illã producente, qui eſt influxus quidã, quo vnũ Chriſti membrum in aliud mutuò influere, & ſalubres influxus alterum alteri impartiri ſolet; etenim, vt omnes facilè norunt, humanæ Chriſti naturæ partes etherogeneæ erant, & inter ſe diſsimiles, vt experientia teſtatur in corde, cerebro, membranis, oſſibus, & neruis, quorũ primum illud ardentiſſimum in ſe continet calorem, ſecundum verò vehemẽtiſſimum calori oppoſitum frigus; quod idem non abſimili modo in cęteris membris eſſet aſſignare, ſi oporteret, ideò neceſſitate quadam naturali primum in ſecundum, & ſic deinceps per naturales influxus operabatur; cuius operationis vera ratio petenda eſt ex mutua repugnantia, & oppoſitione, quam cum frigore calor, & rurſus cum calore frigus, humiditas cum ſiccitate, & vice verſa obtinent.

Reſolutionis corporũ quęnã cauſa.

Ex hac autem mutua membrorum inter ſe pugna, & contrarietate callidiſſimo naturæ artificio mutua quædam,

dam concors diſcordia,& ſalubris membrorum conſti-tutio ſubſecuta eſt; comparatum ſiquidem fuit, vt hinc cor natura ſua feruentiſſimum à cerebri frigoris ac-crimonia mitigetur,& inde pariter frigidiſsimum natu-ra ſua cerebrum à cordis calore temperetur; quocirca tandem mutuus membrorum influxus, qui, & influxa complexio dicitur, tantæ eſt neceſsitatis, & indigentiæ, vt vix,ac ne vix quidem hominis vita ſine illo valeat cō-ſiſtere;aut enim omnia prædominā̄te cordis calore exu-ſta iacuiſſentSaluatoris mēbra,aut certè omnia vehemē-ti frigore cerebri, velut torpore quodam oppreſſa fuiſ-ſent; quod naturæ incōmodum influxi temperamenti auxilio euitatum eſt,hoc enim ſubſidio corporis domini partes, quæ ſecundum propriam illarum conditionem inter ſe pugnant [ſic poſtulante naturali exigentia] in-uicem ſeſe ad miram quā̄dam reducta ſunt temperiem; quæ tamen haud fieri potuit,abſque eo quòd aliquæ car-nis, & ſanguinis partes conſumarentur, & a calore na-turali abſorberentur penitus.

Ex quo, vt ad rem noſtram redeamus, colligendum eſt in primis naturali neceſsitate concedendas omnino eſſe quarundam ſanguinis Chriſti partium reſolutiones, ob continuam corporis Domini partium pugnā, ac li-tem,quam inuicem continuo habent.

Colligendum ſecundo,eos,qui cōſumptas ſanguinis Chriſti partes denegare nō verentur, teneri alterum ex duobus abſurdis concedere,aut videlicet Domini natu-ram alterius, & diuerſæ qualitatis, & complexionis fuiſ-ſe,ab ijs qualitatibus,quę vulgò in alijs hominibus repe-riuntur,quod non modo eſt commentitium,verùm etiā

errori

errori Manichæorum ſuffragatur; aut certè contraria neceſſaria, cuiuſmodi ſunt, cordis, & cerebri qualitates, in eodem ſuppoſito debito modo applicata, & deductis omnibus impedimentis inuicem ſuas non exercere operationes, contra communem philoſophorum aſſenſum.

CAP. II.

Explicatio argumentorum ſuperioris quæſtionis.

SVpereſt igitur nunc tantùm, vt argumentationibus initio poſitis ſatisfaciamus, & ad primam quidem reſpondendum eſt, Dei filiũ partes ſanguinis ſolummodo reſolutas, nõ autẽ ſtabiles, ac permanentes dimiſiſſe; etenim fuit in ſacro Domini corpore humorum pugna tam eorũ, qui innatã, quam eorum pariter, qui influxam temperiem efficiunt. Ad confirmationem verò dicitur longè diſparem eſſe pugnæ ſenſus contra rationis imperium inſurgentis rationem, ab ea pugna, & contrarietate, quæ inter quatuor humores reperitur, illa enim ſui fomitis pondere hominem, in quo pugna viget, ad peccatum trahit; huius ſiquidem pugna contra rationis imperium ſurgẽs delectabilia ſenſus, & oblectamẽta carnis reſpicere ſolet, quod nullo pacto Saluatori noſtro cõuenire potuit, nõ ob eã tantùm rationem, quòd huiuſcemodi lucta ad reparationem humani generis obtinẽdam nihil penitus conducere poterat, verùm etiã quia Chriſtus ob eminentem iuſtificantis gratiæ copiam, & perfectionem ſentientis potentiæ motus in cæteris hominibus facile inſurgentes ita perfectè edomuit, vt ad nihilum penitus fomitem redegerit. At verò pugna

Pugna qualitatum nõ vero pugna ſenſus cur fuerit in Chriſto.

qua-

Digitized by Google

qualitatum in Chriſto, neq; ad peccati labem trahebat, neque vllam cum gratia oppoſitionem habere potuit.

At inquies; eadem naturæ neceſſitate, & ex ijſdem planè principijs vtraq; pugna manat; at tolli, & impediri potuit per gratiam pugna, & rebellio ſenſus in Chriſto; potuit igitur pari modo ſedari qualitatum lis; ſed facilis eſt reſponſio; nam quidquid ſit de communibus harum contrarietatum principijs (poteſt enim ex eadem radice materiali, de quo tamen in præſens nihil certi ſtatuimus, vtraq; pugna prouenire) plurimum tamen adhuc inter ſe illa duo differebant; ſiquidem ſentientis partis vires, & motus rationis imperio ſupra inferiores ſenſus potentias inuigilantis coerceri facilè potuerunt, quandoquidem ſpeciem, ſeu imaginem quandam imperfectæ libertatis inferiores ſenſus potentiæ participare videntur, ob eam, quam cum libertatis radicibus, ratione ſcilicet, & voluntate ſortiuntur, proximam connexionem; at verò motus, & operatio quatuor qualitatum ſine mora ſemper inter ſe dimicantium rationis dominio haud ſubijci queunt, ob totalem illarum terreſtrem naturam, quę imperij rationis capax nullo modo redditur; ex quo diſcrimine liquidò concludi poteſt, ſenſus motum inordinatum comprimi potuiſſe in Chriſto, cuius ſacratiſsimus animus, vt doctè monuit Cardinalis Caietanus, illius conditionis erat, cuius in fæliciſſimo innocentiæ ſtatu primorum parentum animi fuerant; non ſic autem inhiberi potuiſſe operationes humorum contrarias, quæ vti nunc in nobis, ſic in Chriſto domino planè fuerunt neceſſariæ.

Obiectio.

Reſponſio.

[illegible]

Ad ſecundam concedo iuſtitiæ æqualitatem in Chri-

Qua ratione qualitatum æqualitas ad pondus in Chriſto ſit concedenda.

ſto, nec inficior pariter, totum Saluatoris corpus, ſi aggregativè ſumatur, habuiſſe æqualitatem ad pondus, hoc videlicet in ſenſu, vt in toto Chriſti corpore tãtum fuerit caloris, quantum frigoris, & idem etiam ſimiliter in alijs qualitatibus ſeruatum eſſe; ſed non potuit eſſe æqualitas ad pondus in vnaquaq; corporis Chriſti parte; oſtenſum eſt enim corpus domini etherogeneis cõſtaſſe partibus, quæ neceſſario diuerſis pollent temperamentis, itáut vna plus habeat caloris, quam frigoris, velut in corde demonſtratum eſt, ſeu ex oppoſito alia plus frigoris, quã caloris obtineat, vt patuit in cerebro. ex quibus conſtat haud potuiſſe impediri, quin aliquæ ſanguinis partes abſumerentur, quemadmodum in ſequenti ſolutione demonſtrabo.

Ad tertiam dico dari poſſe corpus æqualitate ad pondus gaudens, ſumpto tamen corpore aggregatiuè tantum; in quo ſenſu hanc æqualitatis prærogatiuam ſoli Saluatoris corpori arbitror fuiſſe conceſſam, ſemper enim quandiu mortalem hanc vitam traduxit, adeò perfecta excelluit humorum temperie, vt proſpera ſemper, eademq; fæliciſſima vſus fuerit valetudine, quod quidem certo mihi eſt iudicio, mirandam ſanè hanc ad pondus temperiem habuiſſe. At ſi corpus diſtributiuè ſumatur; quatenus videlicet nõ modò totam in vniuerſum materiam, ſed etiam quamuis determinatam corporis partem ſignificat, & in ſe ambit, corpus æqualitatẽ ad pondus habens poſſe dari, reor eſſe prorſus impoſſibile, vti oſtendunt ea, quæ in ſuperiori capite demonſtrauimus, ſpiritum enim vitalem propagare animal nõ poſſet, quod tantùm frigoris haberet in corde, quantum caloris.

Æqualitas ad pondus qua ratione dari negetur.

Digitized by Google

caloris geſtaret in eodem; ſed vt vis argumenti etiam propius refellatur, quod non poſſe fieri diximus, ex hypotheſi fieri concedamus; haud tamen hinc ſequetur, vt ſanguinis partes alioqui reſoluendæ, non abſumantur, cuius rei illa mihi vera ratio videtur, quod etſi alteratiuę qualitates, quales ſunt frigus, calor &c. in vnaquaque corporis parte eſſent æquales in gradu, non propterea tamen erant æquales in potentia; virtutē enim operatricem inæquali ſorte poſsident; maiorem enim in operando efficaciam vnius gradus calor obtinet, quam in eadē gradus ęqualitate operādo habeat frigus; ac proindè citius, facilius, & fortius oppoſitum deſtruet inimicum calor, quam ſibi repugnantem calorem valeat ſuperare frigus; quocircà immobili perſiſtente quatuor qualitatum in gradu æqualitate, diſpares adhuc, & inæquales eſſent in virtute. *Aequalitas qualitatum in virtute dari non poteſt.*

Quod quidem fundamentum iudicio meo non ſolum probat aliquas ſanguinis partes potuiſſe in Chriſto abſumi, ſed etiam corpus ponderis æqualitatem poſsidēs, potuiſſe corrumpi, deſtrui, ac intrinſecè in ſeipſo deficere; concludi etiam poteſt ex eodem fundamento Chriſti corpus, quod aggregatiuè conſideratum ponderis erat ad ęqualitatem, fuiſſe ſpectata illius duntaxat natura, corruptioni, & morti obnoxium, non tantum propter primam, innatam, & naturalem complexionem, quæ inęqualitatem qualitatum ſecum ipſa trahit, verùm etiā ob influxam temperiem, de qua ſatis, vt res noſtra poſtulabat, dictum eſt. *Corpus Chriſti, natura ſua morti erat obnoxium.*

Ad quartam, & quintam rationes; vnica enim reſponſione ſatisfieri poteſt ambabus, dico omiſſis varijs aliorū

reſponſionibus,quibus ſolet Anſelmi, & Damaſceni inſignis ſententia exponi, teſtimonium illud non militare de illis corporis Chriſti particulis, quæ naturali defectu conſeruari non poſſunt; decretum enim illud ſolummodò veritatem habet ijs in rebus,quę nullo naturæ impulſu ad interitum corruunt.

At ſciſcitaberis, ſi hæc ità ſunt,quemadmodum explicauimus,qua ratione ex his haberi poteſt,quod in capite quæſtionis ſuperioris præcipuè ſcrutandum erat, an ſæpènumero videlicet à Saluatoris noſtri ſanguine hypoſtatica vnio receſſerit. Sed quis non videt ex probatis anteà apertiſsimam aſſertionis noſtræ explanationẽ, & comprobationem deduci, etenim cum vnio hypoſtatica,duobus neceſſariò conſtet extremis, ſitq; duorum mutuo copulatorum nexus, qui dubio procul ex intrinſeca ſua ratione permanẽtes ſanguinis,&Verbi ſubſtantias requirit; an non ſatis ſufficienter vnionem tolli, & diſſolui is probauit, qui varias ſæpè ſanguinis Chriſti partes reſolutas,& conſumptas fuiſſe demõſtrauit? quã quidem hypoſtaticæ vnionis ſeparationem, quæ in ſanguinis Chriſti reſolutis partibus contigit, exemplum animæ rationalis ſatis familiare, & notum commodè declarat; illa ſiquidem vitali,& intrinſeco vnionis nexu cũ tota carne, puta brachij,copulata eſt, cuius tamen brachij ſi pars aliqua,vt manus, aut ardenti ignis ardore in fauillam reducatur, aut truci enſis ictu diſſecta cadat, ſtatim animi rationalis vnionẽ amittit immoto penitus rationali ſpiritu in cæteris corporis partibus exiſtente.

Verùm ne hæc perbreuis, & anguſta de hypoſtatica ſanguinis Chriſti vnione diſceptatio longius, quam res ipſa exigit, producatur, hic finis Libri Secundi eſto.

Digitized by Google

FRANCISCI COLLII

S. THEOLOGIAE, AC COLLEGII *Ambroſiani Doctoris.*

DE SANGVINE CHRISTI.

LIBER TERTIVS.

DISPVTATIO PRIMA.
De multiplici numero effuſionum ſanguinis Chriſti.

CAP. VNICVM.
Quot, & quæ fuerint ſanguinis Chriſti effuſiones.

VERVM quia de his, quæ ad naturalem ſanguinis Chriſti ſtatum, & diuinam cũ Verbo hypoſtaticam vnionem ſpectabant, quantum præſenti huic materiæ ſatis erat, diſputaſſe videmur, nunc ad illud nobis properandum eſt, quod inter alias operis huiuſce noſtri partes fermè eſt præcipuum;

Digitized by Google

puum; nempe ad eum librum, in quo ſanguinis eiuſdem Saluatoris noſtri conditionem perſcrutari polliciti ſumus, quatenus eum incomparabili paterni affectus charitate, qua erga miſeros Adæ filios afficiebatur, profundere dignatus eſt. Expendamus igitur in primis, quot fuerint vices, quibus in humanæ captiuitatis pretium ab Aſſertore noſtro facta ſit copioſa ſanguinis ſui effuſio. Etenim diuina eloquia legenti, & innumera penè Sanctorum Patrum volumina peruoluenti nullus relinquitur ambigendi locus, quin Saluator nobis ſępius pretioſum ſanguinis ſui liquorem profundendo elargitus ſit. Clamat nimirum iſtud paſſim diuina ſcriptura Ioannis 19., Lucæ 22. Apocalipſis primo, & ſexcentis tandem alijs in locis. Hoc concors omnium Patrum teſtatur ſententia; Auguſtini, Ambroſij, Hieronymi, Hilarij, Athanaſij, Chryſoſtomi, & aliorum omnium. Hoc deniq; communis vox, vnanimis fidelium aſſenſus, & certa fidei regula fatetur, atq; declarat. De numero tamen, & varijs ſanguinis Domini effuſionibus nō omninò conſtat adhuc inter ſcriptores; aliqui enim plures, alij verò pauciores effecerunt ſanguinis Domini effuſiones. Nos pauca quædam ſtrictim attingemus de his effuſionibus, quę magis claræ ſunt, & indubitatæ apud omnes, & mox ad eas etiam, in quibus non peſſimi ſacrarum litterarum interpretes, aut in numero, aut quauis alia in re diſſentiunt, perpendendas deueniemus.

Prima ſāguinis Chriſti effuſio. Prima igitur omnium fuit ea ſanguinis Chriſti profuſio, quam perferre voluit octaua die, qua in hanc miſeriarum, & ærumnarum vallem proceſsit Saluator; cum videlicet tenellam carnem libens duro cultro circumcidendam

dendam

dendam obtulit, ſiuè lapideo, (vt aliqui arbitrantur, hanc colligentes opinionem ex Sephoræ facto, Exodi quarto, quæ acutiſſima ſilicis acie filium circumcidiſſe legitur, qui etiam lapideus culter mandato Diuino vnicum fuit inſtrumentum, quo Hebræorum iuuenes, & pueri poſt ſuperatas itineris quadraginta annorum difficultates circumciſionis nota inſigniti ſunt in Galgalis) ſiue ferreo potius, vt alijs placet, de quo non multum laboramus in præſens. Certè, quod rem noſtram tangit, vulnus illud Aſſertoris carni inflictum procul dubio ſanguinis effuſione nõ caruit; in ea namq; corporis parte fieri conſueuerat apud Hebræos circumciſio, quæ citrà litem aliquo ſanguine pollet. Porrò autèm primę huius ſanguinis Chriſti effuſionis plurimas, eaſdemq; nobiles aſſignare cauſas poſſem, niſi me ab hoc opere inſtituti mei ratio reuocaret; verùm ne tamen pij lectoris auribus dignam admodum materiam alto penitus ſepultam ſilentio pertranſijſſe videar, adſcribam hoc loco egregiam haud ignobilis, & obſcuri doctoris ſententiam ad hunc modum de primo ſanguinis riuo ſcribentis.

Exodi 4.

Saluator vix dum natus Saluatoris officium fæliciter auſpicari dignatus eſt, quod quidem ſanguinis effuſione perficiendum erat. Quemadmodum enim mercatores pretioſas merces empturi priuſquam totam pretij ſummam exoluant, aliquam eius partem offerunt, & in partem pretij, & in ſignum futuræ ſolutionis; Ita planè cæleſtis hic mercator (qui ad hoc in mundum venerat, vt animas noſtras à Diaboli captiuitate redimeret) hodie recens natus, ſanguinem fundens, & pretium ſalutis noſtræ obtulit, & futuræ ſolutionis ſymbolum dedit.

Sanguis in circũciſione effuſus merces ſalutis humanæ, & Symbolum redemptionis fuit.

Secundò ſanguinẽ profundere voluit Saluator noſter

cum.

Secunda ſanguinis effuſio. cum diſcipulorum ſocietate deſtitutus ad ardentiſsimas preces Aeterno patri fundendas ſeceſsit ſolus in hortũ; vbi ſanctiſsima eius anima horribili mortis aſpectu commota, copioſos ſanguinis fontes ex omnibus corporis partibus ita abundè profudit, vt tamquam ex inexhauſto, & perenni gurgite per veſtes etiam ipſas factæ ſint guttæ, ſicut guttæ ſanguinis decurrentis, & magno impetu proſilientis in terram.

Tertia ſãguinis effuſio. Paſſus eſt tertiam Aſſertor noſter ſanguinis effuſionẽ in paſsione, quæ licet perpetua quædam fuerit cruoris effuſio, & immenſum quaſi quoddam pelagus, ex quo maximum ſanguinis profluuium ſemper erumpebat; quoniam tamen maximè memorabiles, & omnium celeberrimæ quædam paſsionis Chriſti plagæ fuerunt, ad quas magna dominici liquoris ſanguinea ſubſtantia è venis in terram proſiliens conſecuta eſt, propterea ad illas diligentiori cura contemplandas me conferam. Tertia igitur vice profudit ſanguinem Ieſus, dum diro fune ad columnam religatus arctiſſimè in Præſidis Pilati Prætorio, crudeliſsimè ſiue virgis, ſiuè verbere è funiculis, & loris contexto totus dilaniatus, & dilaceratus fuit, quæ dominici corporis dilaceratio adeò magna, & horribilis extitit, vt inſignem ſanguinis copiam è ſacrato illo corpore expreſſerit; id quod apertè teſtatur D. Auguſtinus in ſermone de paſsione. *S. Auguſtinus.* *Ecce dominus*, inquit, *aptatur ad verbera: Ecce iam cæditur, rapit Sanctam cutim violentia flagellorum repetitis ictibus, crudelia verbera ſcapulorum terga cõſcindunt. Proh dolor, iacet extenſus ante hominem Deus, & ſupplicium patitur rei, in quo nullum peccati veſtigium potuit reperiri.* Hactenus Auguſtinus. Neminem autem adeò

rudem,

rudem, & ignarum reperiri poſſe exiſtimarim, qui optimè non teneat viuentem corporis cutim proſcindi nequaquam poſſe abſque magna ſanguinis prorumpentis copia, illo enim humore à natura quæuis carnis, & cutis humanæ pars aſpergitur, & irrigatur.

Inauditam hanc ſanguinis profuſi copiam ex omnibus Christi membris dimanantem proxima alia determinatæ quidem, ſed principalioris, ac nobilioris naturę partis effuſio ſanguinis eſt conſecuta, dum carnifices ſolita militari petulantia in modum regij diadematis ſpineam coronam efformantes, ſacerrimum illud domini caput acutiſſimis ſpinis confoderunt, quæ cutis, & carnis ſubſtantiam vſq; ad oſſa penetrantes elicuerunt ſanguinem, quo fædata tempora, madefactum caput, concreti crines, barba, & diuinæ demum ceruices recenti effuſione pollutę fuerunt. *Quarta ſãguinis effuſio.*

Huic quinta adiecta eſt ſanguinis effuſio, quæ in eo monte contigit, in quo ſæuiſſimã mortem, vt vitam nobis largiretur, idem Aſſertor oppetijt; cum immani feritate milites manus extenſas adhibito prægrandi malleo ferreis clauis vi maxima adactis cruci affixerũt; ac ne dum his ſatiati Chriſti cruciatibus ſanctos illius pedes poſtmodum clauis itidem duriſſimis traiecêre. *Quinta ſãguinis effuſio.*

Sexto loco ea fuit, quam me legiſſe memini in diuinis eloquijs, quæ vel ipſo Aſſertoris, vel Deiparæ Virginis matris ore accepit famula illorum Brigita, dum acerbam Ieſu mortem, eiuſq; myſteria pio corde ſecum ipſa euoluens meruit à Virgine eius rei accipere cognitionem, quam anteà pauci perceperant. Intellexit enim diuinum Aſſertoris noſtri caput, poſt crucis op- *Sexta ſanguinis effuſio.*

Dd probria,

probria, manuum, pedumq́; traiectionem iterata vice ſpineis ramuſculis intexta corona circũdatum, atq́; trãsfoſſum fuiſſe; ex qua traiectione maxima Dominici cruoris copia erupit, quæ qualis, & quanta extiterit dilucidè cognoſci poteſt ex ijs, quæ libro quarto reuelationum narrantur; ibi enim, poſtquam ſanctiſſima Virgo filij ſui paſſionis ordinem, & ſeriem B. Brigitæ commemoraſſet, protinus ſubdit hunc in modum. *Corona ſpinea capiti eius arctiſſime impoſita fuit, quæ ad medium frontis deſcendebat plurimis riuis ſanguineis ex aculeis infixis decurrentibus per faciem eius, & crines, & oculos, & barbam replentibus*. Ne verò lectoris animum aliqua hac de re ſubiret dubitatio, (in litẽ enim apud quoſdam adduci ſentio, fuerit nè peractum opus iſtud antequam Cruci eſſet ſuffixus Aſſertor, an magis poſtmodũ) proptereà alibi clarius, libro videlicet ſeptimo reuelationũ idem à Virgine matre Maria accepit. *Quo facto*, inquit, illa, *coronam ſpineam, quam depoſuerant de capite eius, cum crucifigeretur, iterum impoſuerunt, & aptarunt capiti ſuo ſacratiſſimo, quæ tam fortè pupugit &c.*

Beata Brigita lib. 4. reuelationum cap. 70.

Eadem lib. 7. reuelationum c. 15.

Poſtremò tandem loco recenſenda eſt illa cruoris effuſio, quã omnipotentis Dei virtus operata fuit poſtquam Aſſertoris ſpiritus ex corporis ſui ergaſtulo egreſſus ad inferna loca, & ſanctos patres in optatam libertatem reſtituendos ſe contulit, quo temporis ſpatio crudeli cuſpide ſauciatum illius pectus largos ſanguinis, & aquæ fontes profudit; vt capite decimonono Diuinus Euangeliſta Ioannes teſtatur.

Septima ſanguinis effuſio.

Addit prætereà D. Bernardus tomo primo ſuorum operum ſermone de paſſione domini nouam præter

D. Bernardus c. 30.

enar-

Digitized by Google

enarratas ſanguinis effuſiones, cruoris eruptionem, quam Aſſertori contigiſſe arbitratur, cum à militibus in Prætorio detentus illuſus, ac deriſus capillorum, & barbæ diuulſionẽ, ac dilacerationem crudeliſſimè paſſus eſt; huius autem effuſionis certum arbitratur eſſe illud diuini Vatis teſtimonium, quo Chriſti perſonam ſuſtinens genas ſuas vellicatas eſſe teſtatur. Sic enim ſcribit Bernardus. *Tertia ſanguinis effuſio fuit in vellicatione genarum, cuius teſtimonium habemus in Propheta dicente ex perſona Chriſti crucifixi, corpus meum dedi percutientibus, et genas meas vellentibus; quod quidam exponunt de laceratione maxillarum facta vnguibus impiorum Iudæorum, quidam autem de euulſione barbæ domini. Poteſt vtrumq; fuiſſe verum. Credo non ſine aliqua ſanguinis effuſione id peractum.* Hactenus ille.

Quæ de explicatis ſanguinis effuſionibus hucuſque cõmemorata ſunt, ſi ſextã, & vltimam ſanguinis emiſſionẽ, demas quas nõ ita communiter receptas eſſe animaduerto, concordi ſententia amplectuntur ſacræ doctrinę ſcriptores vniuerſi in his lucubrationibus, quas in ſacra quatuor Euangelia plurimas ediderunt; & meritò quidem, illa enim omnia ex diſertis Euangelij verbis habentur; quæ nullus citrà hæreſis contagionem poteſt inficiari. De prima namq; effuſione ſic teſtatur D. Lucas cap. ſecundo. *Et poſtquam conſumati ſunt dies octo, vt circumcideretur puer, vocatum eſt nomen eius Ieſus.* Secundum idem Lucas cap. vigeſimoſecundo recenſet. *Et factus*, inquit, *in agonia prolixius orabat. Et factus eſt ſudor eius, ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram.* De tertia non Ioannes modo cap. decimonono loquitur

Digitized by Google

his verbis, *Tunc ergo appræhendit Pilatus Ieſum, & flagellauit*; verùm etiam eiuſdem acerbiſſimi cruciatus meminit Matthæus cap. vigeſimo ſeptimo. *Ieſum autem flagellatum tradidit eis*; quod ijsdem fermê verbis affirmauit Marcus cap. decimoquinto, inquiens, *& tradidit Ieſum flagellis cæſum*. Quibus in locis etiam conſignarunt quartam Aſſertoris noſtri ſanguinis effuſionẽ, *Et milites*, inquit Dilectus Ieſu Apoſtolus, *plectentes coronam de ſpinis impoſuerunt capiti eius*. Marcus, *& impoſuerunt ei plectentes ſpineam coronam*. Matthæus, *& plectentes coronam de ſpinis poſuerunt ſuper caput eius*. De quinta ediſſerunt vnanimiter quatuor Euangeliſtæ. Matthæus. *Tunc crucifixi ſunt cum eo duo latrones*. Marcus, *& crucifixerunt eum*. Lucas, *vbi crucifixerunt eum*. Ioannes tandem, *milites ergò cum crucifixiſſent eum*. Septimam ad extremũ docuit idem Ioannes in illis verbis. *Ad Ieſum autem cum veniſſent, vt viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura, ſed vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuò exiuit ſanguis, & aqua*.

Non me præterit Auctorem tomi ſecundi Lytargicarum prędictis effuſionibus alias ſeptem adieciſſe ſanguinis effuſiones; quas hoc ordine exequitur. Prima fuit effuſus in Circũciſione ſãguis. Secũda fuit ſudor ſanguineus in horto. Tertia, cum Dominus duce Iuda comprehenſus, & ligatus eſt nodis adeò arctis, vt ſanguinẽ facilè elicuerint. Quarta Domino accidit, cum columnæ vinculis alligatus eſt, vt commodius flagellis cædi poſſet. Quinta fuit ipſa flagellatio. Sexta in corona ſpinoſis contexta ramis ſubſecuta eſt. Septima ſub pondere ligni, in quo erat ſuſpendendus. Octaua in monte Cal-

uariæ,

Digitized by Google

uariæ, cùm rurſus veſtibus euulſæ, atq; diſſectę carni inhærentibus Chriſtum ſpoliarunt, quò nudus in Crucis ſtipite penderet. Nona eius ſanguinis fuit, qui ex vulnere dextræ manus effluebat. Decima ex traiectione ſiniſtræ manus pariter. Vndecima ex vulnere dextri pedis. Duodecima ex ſiniſtri pedis plaga. Decima tertia, cum amaram fellis, & aceti potionem guſtaſſet. Decimaquarta ea fuit effuſio, quam cõfixum clauis ferreis corpus, & in ſublime elatum dedit, patuerunt enim rurſus plagæ, ac vulnera, ex quibus tum vi motus exciti, tũ pendentis corporis mole copioſa ſanguinis ſubſtantia manauit. Vltima tandem in apertione lateris fuit. Verùm, vt quilibet ex ſe intelligere poteſt, qui ſic varias Chriſti domini enarrando proſequitur ſanguinis effuſiones, à noſtra minime opinione abeſt, quæ ſolo breuiori quidem numero vtens omnes agnoſcit, atq; concedit profuſi ſanguinis vices.

DISPVTATIO SECVNDA.

De iiſdem ſanguinis domini effuſionibus peculiariter conſideratis.

TOTA controuerſia eſt, ſi effuſiones, quas hactenus ſub generali, ſeu, vt loquuntur, ſpecifica effuſionis ratione perpendimus, eaſdem in particulari, exactius expendamus inueſtigantes, ac quærentes, num Aſſertor noſter ſemel duntaxat vnamquamq; ex tactis effuſionibus pertulerit; an potius omnes, vel aliquas illarum

Digitized by Google

larum ſaltem iterata vice paſſus fuerit, etenim hac in re diuerſi abeunt Doctores; ſunt enim, qui plures, & rurſus, qui pauciores arbitrentur fuiſſe ſanguinis Chriſti effuſiones. Nos igitur ad huius rei illuſtrationem certas quaſdam diſputationes inſtituemus.

CAP. VNICVM.

Tres ex prædictis ad minimum ſanguinis effuſiones Chriſto patienti ſemel duntaxat contigerunt.

QVæ in præſenti capite decernēda proponuntur, omnibus probata adeò, & omni etiam fide digna ſunt, vt longam non deſiderent explicationem. Diuina enim eloquia ſcientes planè norunt, nec decuiſſe, nec aliter fieri potuiſſe, vt iteratò aliquę ſanguinis effuſiones in Aſſertore locum haberent. Etenim ſi mentis humanæ oculos ad Circumciſionis myſterium contuendum eleuemus, (ex quo prima ſanguinis effuſio ſuam habuit originem, & cauſam) clarè videamus neceſſe eſt, diuinum illud præceptum, quod præpotens Deus ſeruo ſuo fideli dederat, vnica duntaxat vice ab vnoquoq; Iudaicæ gentis homine fuiſſe executioni demandatum, octauo ſcilicet ab ortu cuiuslibet auram vitalem attingentis die; ſic enim diſtrictè hanc conſuefuetudinem ſeruari demandarat Deus, vt patet Geneſeos decimo ſeptimo. *Circumcidetur ex vobis omne maſculinum, & circumcidetis carnem præputij veſtri, vt ſit ſignum fæderis inter me, & vos. Infans octauo die circumcidetur in vobis omne maſculinum in generationibus veſtris, tam vernaculus, quam emptitius circumcidetur, & quicunq;*

Geneſis 17

non

Digitized by Google

non fuerit de ſtirpe veſtra. Eritq; pactum meum in carne veſtra in fœdus æternum, maſculus, cuius præputij caro circũciſa non fuerit, deleatur anima illa de populo ſuo, quia pactũ meum irritum fecit. Chriſtus autem dominus, qui, vt ore proprio teſtatus eſt, non venerat ſoluere legẽ, ſed adimplere, gentis ſuæ veſtigijs inſiſtendo legis duritiem experiri in corpore proprio non recuſauit. Amplius Iudaica præputij inciſio apta, & congruens erat lethalis animorum ægritudinis ex antiqua parentis Adæ præuaricatione contractæ medicina, quę quia ſemel epota, atque deguſtata originalem contagionem, & morbum ſanabat, haud æquũ, neceſſeve fuit vt ea ſæpius humanis applicaretur corporibus perfecta iã ſanitate gaudentibus. Ad hæc illud hæbreorum generi inflictum vulnus erat diuini illius Sacramenti imago, quo fideles nũc Chriſto ſeruientes ſacro regenerationis fonte ſalubriter immerguntur; atqui vnica vice tantùm homines ſalutaribus vndis expiari ſolent.

Si verò quis oppoſitum ex ſacris litteris colligi contendat propteteà quòd Ioſue quinto filios Iſrael in mẽbris ſuis circumciſionem ſecundò fuiſſe expertos legamus; Etenim ſtrenuiſſimum populi ſui ducem Ioſue alloquens Deus; *fac tibi cultros,* inquit, *lapideos, & circumcide ſecundò filios Iſrael, fecitq; quod iuſſerat dominus, & circumcidit filios Iſrael in conualle præputiorũ. Locus* ille haud debet quempiam conturbare; nam ſi ad ea, quæ eodem capite ſubtexuntur, attentas aures præbeat, clariſſimè audiet, illud ipſum Ioſue teſtimonium, cui pręſens innititur difficultas, ſolidum eſſe veritatis, quam docemus, fundamentum; etenim ſecundæ huius circumciſionis

Obiectio. *Ioſue 5.*

causam,

cauſam, & occaſionem enarrans ſacer contextus hæc habet. *Hæc autem cauſa eſt ſecundæ circumciſionis, omnis populus, qui egreſſus eſt de Aegypto generis maſculini, vniuerſi bellatores viri mortui ſunt in deſerto per lõgiſsimos viæ circuitus, qui omnes circumciſi erant. Populus autem, qui natus eſt in deſerto per quadraginta annos itineris latiſsimæ ſolitudinis incircumciſus fuit, donec conſumerentur qui non audierant vocem domini, & quibus ante iurauerat, vt oſtenderet eis, terram lacte, & melle manantem. Horum filij in locum ſucceſſerunt patrum, & circumciſi ſunt à Ioſue, quia ſicut nati erant in præputio erant, ſuæ eos in via aliquis circumcidebat.* Quo loco nihil illuſtrius ad Circumciſionis vnitatem demonſtrandam arbitror poſſe optari.

Eundem dominum ſemel etiam duntaxat crucis ſupplicium pertuliſſe, cuius vi, ac atrociſſimorum dolorum ſæuitia ſpiritum à primordijs ſuis ſempiterna, & diuina perfruentem lætitia eidem Deo parenti reddidit, ſacrarũ litterarum doctrina, conſtantiſſima orthodoxorum fides, omnia prophetarum vaticinia, communis patrum, & theologorum ſententia; omnes deniq; ſacrarum hiſtoriarum auctores pari, & conſona voce tradiderunt.

Quod idẽ eſt affirmandum, eſt de admirabili ſanguinis effuſione, quam extincto Aſſertoris noſtri corpore, ſuis ſe vidiſſe, oculis obnixè teſtatus eſt Diuus Ioannes capite decimonono. De alijs verò, quæ adhuc ſuperſunt, ſanguinis effuſionibus, rès non ita aperta eſt, ſed potius meritò fortaſſis, eas multoties Chriſto adhuc vitã propaganti occurriſſe, vereri quiſpiam poſſet, quemadmodũ paulo poſt oſtendemus.

Digitized by Google

DISPVTATIO TERTIA.

Super illis verbis D. Lucæ. *Et factus eſt ſudor eius, ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram.*

CAP. I.

De difficultate, qua premitur allatum D. Lucæ teſtimonium.

NVNC accedendum eſt ad pertractandam ſanguinei ſudoris materiam, quæ varias, ac nobiles quæſtiones in ſe claudit. At quia ex allato Euangelij Lucæ teſtimonio grauis ſuboritur de illius certitudine difficultas, propter eà inueſtigare neceſſe eſt, An in firmo, ſtabiliq; ſolo veritatis defixas radices habeat citatum D. Lucæ teſtimonium, vnicum huiuſce negotij fundamentum, cuius ſi vel robur labefactari, vel certè veritas in dubium reuocari poſſet, nullam ea, quæ pertractaturi ſumus, fidem mererentur, quippe quæ aut ex falſo, aut ex dubio ſaltem proficiſcerentur principio.

Aliqui igitur Patres antiquitate, doctrina, ſanctitateq; præſtantes, & diu anxij extitêre, & nunquam plana, & indubitata illorum verborum certitudo illis viſa eſt. Cum enim in pluribus cùm Græcè, tùm latinè exaratis codicibus, illud, *factus eſt ſudor eius, ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram*, legendo nequaquam conſignatum offendiſſent, in eam ſententiam deuenêre, vt arbitrarentur, non eſſe illam S. Lucæ auctoritatem ex

Digitized by Google

Quid S. Hilarius de eo S. Lucæ teſtimonio ſenſerit.

omni parte tutam, ac indubitatam. Audi D. Hilarium huius opinionis grauiſſimum auctorem, qui lib. de Trinitate decimo circà mediũ præſens Euangelij teſtimonium ponderans hæc ſcribit. *Nec ſanè ignorandum à nobis eſt, & in græcis, & in latinis codicibus quam plurimis vel de aduenienté Angelo, vel de ſudore ſanguinis nihil ſcriptum reperiri. Ambigentibus igitur, vtrum hoc in libris varijs aut deſit, aut ſuperfluum ſit; (incertum enim hoc nobis relinquitur de diuerſitate librorum,) certè ſi quid ſibi ex hoc hæreſis blanditur, vt infirmum affirmet, vt ei opus fuerit Angeli confortantis auxilio, meminerit creatorem Angelorum creationis ſuæ non eguiſſe præſidio; dum deindè neceſſariò eo modo eum confortari, quo modo, & triſtem eſſe. Nam qui nobis triſtis eſt, ideſt propter nos triſtis eſt, neceſſe eſt, vt propter nos ſit confortatus, & nobis.* Hactenus Hilarius.

S. Hieronymus.

Cuius ſententiæ etiam propugnator fuiſſe videtur Hieronymus lib. cõtra Pelagianos 2. nõ procul à medio, vbi deteſtabile, ac impium Pelagij dogma refellens, qui & omnem diuinæ gratiæ virtutem de medio tollebat, &

Pelagij hæreſis quæ.

quæcunq; et egregia opera, quæ Deum proximè attingunt, naturalibus liberi arbitrij viribus adſcribebat, ad hunc fermè modum de eodem S. Lucæ teſtimonio loquitur. *In quibuſdam exemplaribus, tàm græcis, quàm latinis inuenitur ſcribente Luca. Apparuit illi Angelus de cælo confortans eum, haud dubium, quin dominum Saluatorem. Et factus in agonia prolixius orabat, factusq; eſt ſudor eius, ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram.* Sic Hieronymus, cuius verba, & mentem expendens Caietanus in ijs commentarijs, quos in Lucam edidit cap. 22., affirmare non veretur D. Hieronymum de citato ſudoris ſangui-

Caietanus S. Hieronymum de S. Lucæ teſtimonio haſitaſſe putat.

Digitized by Google

nei, & angelicæ conſolationis teſtimonio hæſitaſſe, propterea quòd in aliquibus tantùm, non autem in omnibus, & ſingulis ſacræ Diui Lucæ hiſtoriæ exemplaribus appoſita eſſent illa verba, & factus eſt ſudor eius, ſicut guttæ ſanguinis &c. *Aduerte*, inquit Caietanus, *quod Hieronymus non reputat omninò certam hanc angeli apparitionem, eo quod non inuenitur in omnibus codicibus Euangelij ſecundum Lucam*. Quare licet perpendenti, ac diligenter perſcrutanti mihi non paucos S. Lucæ Euangelij codices, ac varias variorum eiuſdem hiſtoriæ tranſlationes, haud occurrerit aliquis contextus, in quo huiuſcemodi verba deſiderentur; veriſſimum tamen eſt id, quod locupletiſſimi teſtes DD. Hilarius, & Hieronymus aſſerunt, multos ea, qua ipſi vigebant, ætate, mancos, & mutilos Lucæ Euangelij codices haberi vulgò, ac legi ſolitos. Quamquam hoc nullam ſiuè fidei noſtræ, ſiue ſacro Lucę Euangelio fidem abrogare debet; certitudine enim ipſa certius eſt, verba illa inter veras ſacræ narrationis Euangelicę partes recenſenda eſſe; fuiſſeq; illud egregium quoddam Saluatoris noſtri adhuc mortalis facinus ſanè memorandum.

CAP. II.

Cur in plerisq; codicibus ea Diui Lucæ verba non reperirentur.

CÆterum roget nos quiſpiam; ſi hæc ità ſunt, vt ſtatuimus, quî accidit tam manifeſtus in tot codicibus error, aut cuiuſnā malitia, aut incuria potius adeò deteſtabilis mutilatio Lucæ Euangelio eſt il-

Digitized by Google

lata? At huic ego interroganti reſpondeo; illorũ verborum defectus duplicem aſſignari poſſe rationẽ; quarum altera ex peſſima quorundam nefariorum conſuetudine, altera verò ex inſcitia, & ex aliquorum inani noſtrę religionis defendendæ ſtudio ortum habuit. Primę huius malę conſuetudinis, & corruptelę fuerunt auctores, & parentes Armeni, qui vt peruerſa, & impia dogmata euulgare ſolebant, ita bellum Chriſto indicentes perpetuum, miram hanc mentiendi licentiam excogitauêre, vt Euangelicos paſſim codices, vel addẽdo deprauarent, vel certè tollendo veritatem illorum imminuerent apertiſſimam; & ſic qua erant inſolentia, & ergà ſacras Euãgelij hiſtorias irreuerentia, turpiſſimè malis ſuis fauẽtes D. Lucę teſtimonium ſuſtulerunt; non eſt hoc meum commentum, ſed aperta mens, & auctoritas Nicephori Caliſti, qui turpiſſimos Armenorum errores referens, varijs illorum hęreſibus commemoratis, hęc, quę rem noſtram tangunt, ſubnectit. *Quin multa etiam diuini Euangelij dicta, ſuam ipſi opinionem aſtruere conantes tollunt, atq; inducunt.* Quod Nicephori dictum, etſi de peculiari illo cap. 22. Lucę expreſsè non militet, multum tamen eſt ponderis ad deteſtabilem Armenorum licentiam coarguendam, quę haud dubiè ſic inſolens fuit, vt etiam verba illa, & factus eſt ſudor &c. dè Euangelij codice reſecare non dubitarint, dè quo crimine libet egregiũ Theodori Balſamonis teſtimoniũ hoc loco ponere; capite enim, quod inſcribitur, de peſſimorum Armenorum peſſima religione, deprauatos eorum mores enarrans hęc inter alia ſcribit. *Porrò autem à ſacris quoque Euangelijs abſtulerunt vocem, quæ dicit, &*

Cur in plerisq; codicibus Euangelij D. Lucæ teſtimonium illud non habeatur.

Armenorũ error.

Nicephorus Caliſtus libr. Eccl. hiſtor. 18. cap. 53.

Theodori Balſamonis teſtimonio idem probatur.

Digitized by Google

factus eſt ſudor eius, ſicut guttæ ſanguinis in terram deſcendentis; hoc eſſe imbecillitatis exiſtimantes, non diuinæ maieſtatis, ſed etiam hiſtoriam, quæ nos docet, quod mulier ad Ieſum, tamquam adultera adducta eſt, ſuſtulerunt. Hactenus verba ſunt Balſamonis.

Bartholomęus Medina 3. p. q. 12. art. 4. arbitratur nonnullos noſtri temporis hęreticos, qui vulgò Anabaptiſtę dicuntur, auctores fuiſſe huius licentię deprauandi codices; Verùm haud ſcio, quo iure hoc illis tribuat; tum quòd ſuperiori ęuo idem error Dei Eccleſiā exagitarat; tum quòd huiuſcemodi hęreſis in eo catalogo, quem Gabriel Prateolus abſolutiſſimum confecit, non habetur, vt videre eſt verbo, Anabaptiſtę. *Medina.*

Alij verò (quod ad ſecundam rationem ſpectat) non deprauandi codices, ſed miro quodam, & inepto orthodoxæ fidei ardore ſuccenſi, quo facilius Chriſtum ab hoſtium catholicæ religionis calumnijs vindicarent, abolendum illud Lucæ 22. cenſuerunt, arbitrantes verba illa magnum, ac perualidum eſſe contrà Ieſu Chriſti diuinitatem telum, cum tamen infirmiſſimum, & nullum ſit; cum enim in ea incidiſſent Catholici tempora, in quibus Arrius calumnijs acriter Chriſtum inſectans mentiebatur Saluatorem noſtrū puram eſſe creaturam, neq; eiuſdem cum Patre Æterno naturę diuinę conſortem, ſuumq́; hoc crimen atrociſſimum tueri, ac defendere omni ſtudio certabat ijs ſcripturę locis, in quibus aſſeritur Chriſto aliqua cōtigiſſe, quæ puris creaturis accidere manifeſtis experimentis cernimus, euiuſmodi ſunt ſudorem emittere, triſtari, flere, &c.; idcirco, ne ex hoc Lucæ teſtimonio Chriſtum non eſſe Dei filiū *Arriani deprauitas.*

fateri

Digitized by Google

fateri cogerentur nonnulli catholici illud ſuſtulerunt, non intelligentes nihil hinc veræ Chriſti diuinitati repugnans, aut contrarium haberi, colligiuè poſſe. De ſingulari hoc facto, etſi non ita facilè exempla reperiã, in re tamen ſimillima, ac eadem propemodum inuenio fideles quoſdam eodem Arrianorum metu perterritos de codice Sancti Lucæ capitis 19. & *vt appropinquauit videns ciuitatem fleuit ſuper illam*, ademiſſe verbum, fleuit, ne Arrianæ prauitatis ſectatores ex fletu, qui humanæ naturæ defectus videtur, Chriſtum humanam dũtaxat eſſe perſonam blaſphęmarent. Ponam hîc verba Epiphanij hoc ipſum commemorantis, quæ ad ſecundam rationem illuſtrandam multum valent. In Ancórato enim, *ſed & fleuit*, inquit, *velut in Euangelio ſecundum Lucam habetur in incorrectis exemplaribus, & vtitur eo teſtimonio S. Irenæus in opere cõtra hæreſes aduerſus eos, qui Chriſtum in apparentia apparuiſſe dicunt, orthodoxæ ſuſtulerunt verbum timentes, & non intelligentes ipſius finem, ac vim, & robur*. Sic Epiphanius.

Epiphanius in Ancorato à principio pag. ferme quarta.

Cur Hylarius iure aliquãdo dubitauit.

At cur igitur vir doctiſſimus de hoc certiſſimo ſcripturę loco dubitauit? An quia magna exemplariorum copia, in quibus deerant illa verba, & factus eſt ſudor &c. cuiuſuis ſapientiſſimi animum in apertam ſuſpicioně, & contextus traheret hæſitationem? An quia Armenorum dolus, & deprauandi codices petulantia lateret adhuc in obſcuro? An potius, quia certa fidei regula, ac Apoſtolicæ Romanæ Sedis, & Eccleſiæ nulla definitio extaret variarum tranſlationum, quæ tunc temporis in vſu habebantur, qua ſtabilita, atque cõfirmata eſſet S. Lucæ non tota hiſtoria modo, verum quælibet

etiam

Digitized by Google

etiam illius vel minima pars, qualis eſt iſta de Angeli conſpectu, ſudoreq; ſanguineo? Certè qui horũ quoduis affirmarit, meo ſanè iudicio is & probabiliſſima,& verò ſimillima dicet,dummodò tamen ambigentem nõ faciat de hoc Lucę teſtimonio Hieronymum,qui ſi non prorſus incõſideratè legatur, manifeſtiſſimis votis ſubſcribit huic opinioni de Angelico aduẽtu, ſanguineoq; ſudore eodẽ in loco;ex quo Cardinalis Caietanus contrarium hæſitantis Hieronymi ſumpſit argumentum. Subdit enim Hieronymus quodammodo Critobolum in Dialogo illo Pelagianorum partes ſuſtinentem irridens. *Seruator in paſſione ab Angelo confortatur,et Critobolus meus non indiget auxilio Dei habens liberi arbitrij poteſtatem,& tam vehementer orabat, vt guttæ ſanguinis prorumperent ex parte,quem totum erat in paſſione fuſurus;* cuius argumentatio contra Pelagianos caſſa penitus,& irrita foret, ſi in litẽ reuocaret Hieronymus Angeli confortantis auxilium Chriſto exhibitum, & guttas ſanguinis ex corpore Dominico prorumpentes;quid enim, quęſo,roboris argumentũ illud à maiori ad minus haberet,vt funditus Pelagij hęreſis deſtrueretur, ſi Seruator, qui filius Dei erat Vnicus,in maximo animi, corporisque angore conſtitutus ab Angelico conſpectu nõ fuiſſet confortatus? vt quid enim hinc meritò colligeret Hieronymus potiori ratione Critobolum,qui longiſſimo diſtabat à ChriſtiDomini perſona interuallo,cęleſti ſupernaturalis gratię egere auxilio,quandoquidem hominum, Angelorumq; caput Saluator noſter Chriſtus ope eguit Angelica? *Caietani opinio redarguitur.*

Quocircà iure merito acerrimus Caietani errorum caſti-

caſtigator, & maſtix Catharinus Caietanum reprehendere potuit, cum diſertis verbis teſtatus eſt, non omninò certum prçſens D. Lucç teſtimonium à B. Hieronymo haberi. Catharini verba ſunt. *Sed notat Caietanus, quod Hieronymus nõ omninò certam putat hanc Angeli apparitionem, quod falſum eſt; immò probat, et citat vt certum, licet dicat in multis codicibus abeſſe, at hoc non probat, quod Hieronymus non vt certum habuerit.*

CAP. III.

Ex codicibus varijs, ex patribus, & ex Tridentino Concilio D. Lucæ auctoritatis certitudo oſtenditur.

ET profectò nullus eis, qui catholicè ſapiunt, relinquitur ambigendi locus, quin, & adminiſtrator conſolationis Angelus Chriſto in preces profuſo adfuerit, & craſſiores rubri liquoris grumos idẽ Seruator profuderit; quod vtrumq; grauiſſimis ſcripturæ, ſanctorum patrum, & Eccleſiæ decretis, ac ſanctionibus præſenti loco probare ſtatui. Exordiar igitur ab ijs, qui nunc extant, codicibus; Traſlatio enim, quam vulgatã dicunt, ſic habet. *Apparuit autem illi Angelus de cælo confortans eum, & factus in agonia prolixius orabat, & factus eſt ſudor eius, ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terrã.* In Syriaca ſic eſt. *Et viſus eſt ei Angelus de cælo confortans eum. Cumq; eſſet in angore intenſius orabat, & erat ſudor eius ſicut grumi ſanguinis, cadebatq; in terram.* Quæ eadem, vel admodũ ſimillima verba in omnibus græcis exemplaribus conſignata ſunt.

Nec aliud ſenſêre, & ſcriptis prodidêre Patres quicun-

cunquè vel editis cōmentarijs Lucæ hiſtoriam illuſtrarunt, vel de Chriſti paſſionibus ſermonem habuerunt; vel certè aduerſus hæreſes Chriſto Domino veram humanæ naturæ carnem non concedentes, diſputarunt. Audi in primis Dionyſium Areopagitam, virum antiquitatis, ingenij, ac litterarum gloria nobiliſſimum, de varijs Angelorum muneribus Chriſto exhibitis diſſerētem, locum S. Lucæ præſentem approbaſſe illis verbis. *Per Angelum annunciata eſt Ioſepho fuga domini in Aegyptum à Deo diſpenſata; & iterum eiuſdem reductio de Aegypto, & ipſe ſecundum legem Dei datam per Angelos, vt prædictum eſt, circumciſus eſt, & oblatus eſt in templo, & plura alia ſecundum legem impleta ſunt, quæ non enumero tibi ſcienti ſcripturas, qualis eſt, quod Angelus confortarit Deum in agonia &c.* Quæ pariter hiſtoria maximè probatur Irenæo lib. aduerſus hæreſes cap. 32. ſub finem ad hunc modum ſcribenti: *Nec lacrymaßet ſuper Lazarum; nec ſudaſſet globos ſanguinis; nec dixiſſet, quod triſtis eſt anima mea; nec percuſſo latere exiſſet ſanguis, & aqua, ſi (ſcilicet Chriſtus) carnem de Maria non accepiſſet.* Sic Irenæus. Ex cuius auctoritate, vt hoc quoq; obiter moneam, euidenter conuincitur Gabrielem Vaſquez 3. p. queſt. 12. cap. 2. immeritò recentiores quoſdam, qui hanc hiſtoriam recepiſſe Irenæum iurè aſſeuerabant, refellere; expreſſis enim verbis eam Lucæ auctoritatem amplexatus eſt, & docuit D. Irenæus, quamuis Vaſquez, qui alios falli putat, apertè decipiatur. Huius ſententię fuit Damaſcenus, qui tertio de fide cap. 20. hęc narrat. *Confitemur autem, quod omnes naturales, & innoxias paſſiones aſſumpſit*, (ideſt Chriſtus de illo enim eo cap. loquitur)

Dionyſius Areopagita in fine c. 4. cæleſti. Hierarchia.

D. Irenæus.

Gabriel Vaſquez.

D. Damaſcenus.

naturales autem, & innoxiæ paſſiones ſunt eæ, quæ non in noſtra ſitæ ſunt poteſtate, quæcunq; ex condemnatione ob transgreſſionem in humanam ingreſſæ ſunt vitam, vt fames, ſitis, pæna, labor, lacrymæ, corruptio, mortis recuſatio, timor, agonia, ex qua ſudores, guttæ ſanguinis, & ob naturæ infirmitatem ab Angelis confortatio, & huiuſmodi, quæ quidem cunctis hominibus naturaliter inſunt; omnes igitur accepit, vt omnes ſanctificet. Hactenus Damaſcenus. Cuius certę veritati in Ancorato citato anteà loco libentiſſimè ſubſcripſit Epiphanius ad hunc modum ſcribens. *Sed, & fleuit, velut in Euangelio ſecundum Lucam habetur in incorrectis exemplaribus; & vtitur eo teſtimonio S. Irenæus in opere contra hæreſes aduerſus eos, qui Chriſtum in apparentia apparuiſſe dicunt. Nam orthodoxi ſuſtulerunt verbum timentes, & non intelligentes ipſius finem, ac vim, & robur. Et conſtitutus in anxietate ſudauit, & fuit ſudor eius, velut guttæ ſanguinis, & conſpectus eſt Angelus confortans ipſum.* Legenda, quę ſcribit in eandem ſententiam hęreſi 69. longè poſt medium; quemadmodum pariter conſulendus eſt D. Damaſcenus lib. de fide cap. 18. 20. & 23. Sed pręter citatos certo huic Lucę teſtimonio fidem, & auctoritatem adiungit B. Auguſtinus eam non obſcuris verbis profeſſus, ac tutatus de conſenſu Euangeliſtarum lib. 3. c. 4. Vbi, *Lucas autem*, inquit, *præter miſit quoties orauerit, dixit ſane, quod iſti tacuerant & orantem, & Angelo confortatum, et prolixius orantis ſudorem fuiſſe ſanguineũ, & guttas decurrentes in terram.* Ad hęc D. Proſper in libro ſententiarum ex Beati Auguſtini erutarum doctrina hoc aſſeueranter affirmat. Verba Proſperi eo loco ſunt. *Orans Chriſtus cum ſudore ſanguineo ſignificat de toto*

Epiphan.

D. Damaſc. lib. de fide cap. 18. S. Auguſt.

D. Proſper.

corpore

Digitized by Google

corpore illius, quod eſt Eccleſia emanatura martyria. Eandẽ ſententiam Amplexus eſt B. Cyrillus, eamq́; ſcriptam reliquit Epiſtola nona nō procul à fine errorem Appolinaris confutans his dictis. *Neceſſe eſt enim qui appropriationis nomen ita vexant, & in diuerſum trahunt, Deum Verbum participem conſtituere lactationis, & incrementi paulatim accepti, timiditatisq́; tempore paſſionis declaratæ, & indignum facere auxilij Angelici, vt circumciſionem taceam, ſacrificium, & ſudores, & eſuriem, quæ carni quidem attributa, vt quæ illa propter nos acciderunt, adoranda ſunt; diuinitatis verò adſcripta, & falſa ſunt, & nobis tamquam calũniatoribus iuſtæ condemnationis cauſam adferunt. Hæ ſunt Sanctorum Patrum traditiones, & diuinarum ſcripturarum denunciationes.* Ex quibus Cyrilli verbis habes non modo ſudaſſe Chriſtum, verùm etiam hanc hiſtoriam ex antiquiſſimis Eccleſiæ ſanctę ſcripturis, & patribus hæreditario nobis iure relictam eſſe, atq; confirmatam. B. Cyrillus

Et quidem tāta eſt huius hiſtorię certitudo, vt inter clariſſimos Græcorum patrum, verę q; ſapientię optimates meritò laudatiſſimus Athanaſius eos, qui ſanguineo ſudore perfuſum fuiſſe in horto Saluatorem inficiantur, diro anatemathis vinculo obſtrictos eſſe pronunciarit; in ſexto enim de beatitudine filij Dei volumine, hunc quoque litteris conſignauit Eccleſiaſticum Anatemathiſmum; *ſi quis*, inquit, *confitetur verum hominem, quẽ aſſumpſit, non verè manducaſſe, aut bibiſſe, aut lacrymatum fuiſſe, & ſanguinem ſudaſſe, & paſſum fuiſſe, anathema illi.* Amplius, qui confortatricem Angeli faciem concedit, is Euangelij Lucæ ſeriem de ſudore ſanguinis haud poteſt abnegare, eſt enim idem ex D. Hilario ſcrupulus; D. Athanaſius.

 atqui

S. Bernar. atqui S. Bernardus ſermone 1. de S. Andrea Apoſtolo præſto fuiſſe Saluatori Angelum docet; *vſq; adeò*, inquit, *ſiquidẽ præualuit ea, quæ fortis eſt, vt mors, dilectio, vt Chriſtũ Angelus Dei confortarit. Quis; quem? Euangeliſtam audi, apparuit inquit Angelus confortans eum*. In hanc eandem ſententiam ſermone de Sancta Trinitate talia prodidit

S. Chriſoſtomus. Chriſtianæ eloquentiæ parens Chryſoſtomus. *Ita, & dominus prætẽdebat formidinem, vt cum diabolus ipſum quaſi hominem aggrederetur, inueniret Deum, qui illum interimeret, & liberaret omnes, qui ab illo detinebantur in inferno; ſic enim dicit; apparuit Angelus confortans eum, qui ab Angelis adoratur, & cui flectitur omne genu cæleſtium, terreſtriũ, & ſubterraneorum &c.* Ad idem conformandum acce-

S. Thomas. dit S. Doctoris Angelici auctoritas, cùm alibi, tùm 3. p. quæſt. 12. art. 4. in reſponſione ad primum, cuius eſt hæc ſententia. *Ad primum ergo dicendum, quod illa confortatio Angeli non fuit per modum inſtructionis, ſed ad demõ-*

Beda. *ſtrandam proprietatem humanæ naturæ, vnde Beda dicit* (*libro videlicet ſexto in Lucam cap. 92. ſecundum ordinem Bedæ ante medium tom. 2.*) *in documento vtriuſq; naturæ, & Angeli ei miniſtraſſe, & eum confortaſſe dicuntur. Creator enim creaturæ ſuæ non eguit præſidio, ſed homo factus, ſicut propter nos triſtis eſt, ita propter nos confortatur, vt ſcilicet in nobis fides Incarnationis ipſius confirmetur*. Sic Beda; quod inconcuſsè tenent idem venerabilis doctor in caput 22. Lucæ, Theophylactus, Euthymius, D. Bonauentura, & alij omnes; quamuis B. Ambroſius in commentarijs in Lucam de hoc Saluatoris myſterio nihil planè nobis ſcriptum reliquerit. Tandem, vt hoc pro clauſula præſentis difficultatis adijciam; eſto, aliquis de illo Euange-

lij

lij teſtimonio dubius, & anceps aliquandò fuerit; nunc tamen ſine hæreſis nota nulli cuipiam vereri datur; ſacroſancti ſiquidem Tridentini Concilij decreto ſtatutũ, ac ſancitum eſt, vulgatam editionem, omneſq; illius, & ſingulas partes ad fidei noſtræ infallibilis certitudinem, & ad morum ſanctitatem pertinere; quare cùm verba illa multoties repetita pars ſint Euangelij Lucæ, & illa quidem nobilis, iam omnis ambigendi ſuſpicio ſublata eſt. Videndum Concilium Tridentinũ in ea ſeſſ., in qua de vſu ſacrorum librorum. Conc. Trid.

CAP. IV.

An fuerit verus ſanguis ſudor ille, qui manauit ex corpore Chriſti preces ad Patrem fundentis.

ET interim nos ad eas quæſtiones veniamus, quæ ijſdem ex verbis oriuntur. Eſt enim ante alia inquirendum: an ſudor, qui ex Chriſti corpore erupit, vera, & ſubſtantiali ſanguinis forma præditus foret; an verò magis ſolam humidi excrementi, & ſudoris formam ſic obtineret, vt nulla prodeũti ſudori permiſceretur ſanguinis ſubſtantia.

Etenim præcipuam huius dubitationis inueſtigandæ occaſionem prębuerunt interpretationes nonnullę nobilium ſcripturæ ſacrę interpretum, qui non vno in ſenſu verba illa Diui Lucæ, & *factus eſt ſudor eius, ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram*, intelligentes iuſtę dubitationi locum reliquerunt. Theophylactus enim vnus ex Gręcis Patribus, & omniũ ſanè iudicio vir inſignis, & doctus, arbitratus eſt non eſſe illam ſacri codicis auctorita- *De natura ſanguinei ſudoris iuxta Theophylacti opinionem.*

ctoritatem proprio, & hiſtorico,ſed prouerbiali duntaxat,& hyperbolico modo intelligendam, itaut ſanus eius ſententiæ intellectus non ſit, Chriſtum dominum in prægrandi illa anxietate conſtitutum, verè ſanguineas profudiſſe guttas, ſed magis adeò graui affectum fuiſſe angore, & triſtitia, vt ad eam nobis aperiendam D.Lucas communi prouerbio,quo eos,qui in maximo horrore, & animi ſollicitudine verſantur,ſanguinem ſudare dicimus,Chriſtũ ſanguineo profuſum eſſe ſudore dixerit; cum tamen re vera ſudor ſanguinis non eſſet. Ponam hoc loco eiuſdem Theophylacti verba,vt quod preſsè de illius opinione dixi, fuſius lector intelligat. In vltima enim ex Græco tranſlatione hæc habentur. *Quod ab humana natura fuerit orare, quæ iuxtà permiſſionem patiebatur communem affectionem,qua amamus vitam,& non à Diuinitate, ſicut dicunt maledicti Arriani, manifeſtum eſt ex hoc, quod ſudauit, idq; cum tanta anxietate, vt planè hæc fuerit,& paræmia enim eſt in his, qui valdè laborant, itaut ſanguinem ſudent, ſicut & in his,qui amarè flent,dicimus, quod ſanguinem fleant. Hoc igitur volens manifeſtare Euangeliſta,quod non tenuibus quibuſdam indicijs,& oſtentationis gratia apparentibus, ſed fluentem fortiter ſudorem diſtillarit, & collegerit ſecum riuos ſanguinis.* Verùm quia allata hæc Theophylacti verba obſcura circũfuſa caligine iacent, præſtat amplioris claritatis ergò, ea, quæ in aurea Angelici doctoris catena Theophylacti nomine conſignata reperio,hic rurſus adſcribere. *Vel hoc*, inquit S. Thomas, *prouerbialiter dicitur de eo, qui vehementer ſudauit, quod ſudauit ſanguinem, volens igitur Euangeliſta innuere,quod groſsis ſudorum guttis madebat,ſumit guttas ſanguinis*

Aurea catena.

Digitized by Google

guinis ad exemplum. Hactenus ex Theophylacto S. Thomas. Prætereà Euthymius Zigabonus in ijs commentarijs, quibus quatuor Euangelia illuſtrauit, dum illa verba interpretatur, *& relictis illis &c.*, idem D. Lucæ teſtimonium nudam in ſe claudere ſimilitudinẽ putauit. Quare ſi Euthymij placitum ſpectes, talis eſt verborum Euangelij ſententia. Verè Chriſtus dominus ſanguinem inter ſudandum non profudit, ſed ſolummodo illius ſudor ſanguineis guttis ſimilis fuit, ob concretionem, & craſſitiem eam, qua diſtillantes ſudoris guttæ præditæ erant. *Grumi ſanguinis*, verba ſunt Euthymij, *hoc eſt craſſiſſimæ ſanguinis guttæ, ſignificans, non quod ſanguinem ſudarit, ſed quod craſſos deduxerit ſudores.*

Quo in ſenſu Euthymius ſanguineum ſudorem accipiat.

In Matthæi hiſtor. cap. 64.

Videtur autem Theophylacti, & Euthymij ſentẽtijs fides, & auctoritas adiungi poſſe, ſi quis hunc in modũ ratiocinetur. Hæc Diui Lucę de ſudore Chriſti ſententia, eſt hiſtorica quædam narratio ſimplici ratione docens, quæ Saluatori noſtro ante mortem acciderint, ac propterea quæ in ea recenſentur eo duntaxat modo accipienda, atq; intelligenda ſunt, quo modo rem factam eſſe ſignificant, ea ſiquidem ſemper ſcripturæ ſacræ potiſſima habenda eſt explicatio, quã adhibitis à ſcriptura vocabulis iuxta veram, propriam, & vſitatam eorum ſignificationem magis conuenire cognoſcimus; atqui huius prodigij fidelis author D. Lucas, non ſanguineum fuiſſe ſudorem, ſed duntaxat guttis ſanguineis ſimilem fuiſſe prodidit, potior igitur eorum erit ſententia, qui perſimilem tantùm ſanguini fuiſſe ſudorem, quam aliorum interpretatio, quibus certum eſt, cum ſudore ſanguinem ſimul è venis domini fuiſſe excuſſum;

Non fuiſſe verum ſanguinem prima ratio perſuadet.

ſum; cui etiam ſententiæ manifeſtè adeſt ſcriptura; quæ de re, quam agitamus, verba faciens, ſic habet. *Et factus in agonia prolixius orabat; & factus eſt ſudor eius, ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram;* quæ Euangeliſtæ dicta nihil aliud innuere, vel potius declarare videtur, quam Chriſti domini ſudorem aqueum quendam fuiſſe humorem, qui ſanguinis guttas, ſi forma, & figura expendantur, proximè referebat. Amplius aduerbium, *ſicut*, nuda eſt ſimilitudinis, ſeu comparationis vox, ſimilitudo autem, & comparatio deficit ſemper à veritate illius rei, cui aſſimilari, & comparari ſolet; non igitur Chriſti domini ſudor, qui à Diuo Luca ſimilis ſanguini appellatur, veram ſanguinis ſubſtantiam potuit habere. Vt autem huius argumentationis robur, & efficacia clarius pateant, placet vtramque propoſitionem adhibitis aliquot ſacræ paginę teſtimonijs cōmunire, in quibus particula, *ſicut*, pro ſola, & nuda ſimilitudine vſurpari ſolet. Etenim Geneſeos tertio dicitur; *Scit enim Deus, quod in quacunque die comederitis ex eo aperientur oculi veſtri, & eritis ſicut dij, ſcientes bonum, & malum*, vbi particula illa, ſicut, hunc ſenſum reddit; in excellentia ſcientię, & ſapientię ſimiles ipſius Dei fietis. Non enim potuit Dęmon, vt vir doctus in huiuſce loci commentatione docet, homini promittere ęqualitatem Dei, quoniam id erat nimis abſurdum, & incredibile, ſed primo Parenti callidè pollicitus eſt eximiā, & ſingularem quandam diuinitatis ſimilitudinem, excellentem nimirum rerum omnium ſcientiam, & ſapientiam ei ſimilem, qua Deus ipſe gaudet. Et rurſus idem ex voce, quaſi, quæ eandem ſignificandi vim, ac, *ſicut*, obtinet,

Luc. 22.

Secunda ratio.

Confirmatio.

Quæ ſit ſignificatio vocis, ſicut, in ſacris litteris Geneſis 3. ver. 5.

Senſus verborum Geneſis 3. eritis ſicut dij &c.

Digitized by Google

obtinet, intelligi poteſt, quam diuinæ Trinitatis perſonæ inuicem de protoparente Adamo colloquentes eodem geneſis capite protulerunt. *Ecce Adam quaſi vnus ex nobis factus eſt, ſciens bonum, & malum*; ſed quorſum in re apud omnes vel indoctos notiſſima detinemur? an non & in profanis, & ſacris litteris hoc ſemper in ſenſu vſurpatam particulam, *ſicut*, certiſſimum eſt? Quid? cum nulla ſit eiuſdem ad ſe ipſum, niſi ridicula comparatio, aut ſimilitudo, vt peripateticæ diſciplinæ alumni omnes tradiderunt, an non ſatis apertè ſudorem Domini non fuiſſe ſanguineum oſtenditur, cum is à Diuo Luca ſanguineis guttis ſimilis appelletur? Et tandem, quod facilè humanam fidem excedit, id ab Euangeliſtis metaphoricè duntaxat proditum eſſe intelligi debet, vt præclarè ſancti patres monent, at incredibile prorſus videtur, optimæ temperationis hominem, qualis Aſſertor noſter fuit, craſſas cruoris guttas ſudaſſe; hyperbolica igitur erit Euangelij locutio.

Tertia ratio.

Poſtrema ratio.

CAP. V.

Explicatur aliorum Patrum ſententia.

TVtior, & quæ ſola hac ætate defendi poteſt, eſt omnium cùm Græcorum, tùm Latinorum Patrum ſententia, quæ docet vero, ac ſubſtantiali cruore in horto perfuſum eſſe Saluatorem. Vti docuerunt Sancti Auguſtinus, Hieronymus, Irenæus, Damaſcenus, & quotquot deniq; patres ſuperioribus capitibus adducti fuêre.

Vera hæc de re ſententia.

Quibus ſunt adijciendi S. Cyprianus ſermone de paſſione

S. Cyprian.

Digitized by Google

ſione Domini, in quo Chriſti ſudorem ſanguine teſtatur abundaſſe his verbis. *Et te triſtem vſque ad mortem præ nimia anxietate ſanguineo ſudore perfuſus coram apoſtolis es profeſſus.* Iuſtinus Martyr de veritate Chriſtianæ religionis in eundem Euangelij locum. D. Bernardus ſermone tertio de Dominica in ramis palmarum, qui ſub nomine fletus, & lacrymarum ſudorem Chriſti ſanguineum intelligens, largiſſimum è membris omnibus effudiſſe liquorem ſcribit, & tandem Sanctus Anſelmus in ſermone de paſſione verum in Chriſti ſudore ſanguinem fuiſſe aſſerit his vocibus. *Anguſtias cordis tui dulciſsimi certiſsimè indicabat ſudor ille ſanguineus, qui orationis tempore de Sacratiſsima carne guttatim decurrebat in terram.* Verùm non ſoli Patres hunc fuiſſe ſanguinis ſudorem affirmarunt, ſed etiam idem tradiderunt omnes ſacri eloquij interpretes, Caietanus, Ianſenius, Franciſcus Burgenſis, Nicolaus de Lyra, & , vt vno verbo dicam, reliqui omnes cùm his antiquiores, tùm ijſdem recentiores, in quorùm ego perdiſcenda ſententia omni ſtudio ſum verſatus. In quam prætereà opinionem omnis theologorum cœtus abijt firmiſſimè tradens ſanguineo ſudore totum Saluatoris corpus abundaſſe.

Iuſtinus martyr. *S. Bernardus.* *S. Anſelmus.*

Prima ratio. Quare, vt aliæ rationes deeſſent aduerſus Theophylacti, & Euthymij opinionem, meo quidem iudicio ad eam refellendam ſatis eſſet argumẽti, quòd tot inſignes pietate, & doctrina celeberrimos Patres, Theologos, & Doctores oppoſitũ ſenſiſſe, atq; enixè ſemper, & vbiq; docuiſſe videam. *Secunda ratio.* Sed contrà Theophylactum ea ipſa, quę hiſtoricis præceptis inſiſtens Lucas de ſudore Saluatoris

uatoris narrat, validæ argumentationis vim non exiguã habent, nam cum vtentibus hiſtorico ſtylo id maximè proprium ſit, vt ad rem, de qua loquuntur, enucleandã, maximè accõmodatis, ac proprijs dictionibus vtantur, nec ad figuratè dicẽdi modum, niſi id res poſtulet, confugiant, profectò non hyperbolicè, vt putauit Theophylactus, ſed propriè Lucæ narratio intelligenda videtur, ſecus tota labefactaretur hiſtorica Euangeliorum veritas.

Ad hæc cruciatus Saluatoris noſtri, vt ſæpè dictum eſt, aliorum omnium martyrum tormenta grauitate, & ſæuitia anteiuerunt; atqui aqueum liquorem è corporeis mẽbris profundere cęteri oẽs conſueuerunt, qui vel graui metu, vel certo mortis periculo, vel aliquo alio eius generis timore pulſantur; potuit igitur Aſſertor noſter non aquea tantùm, ſed etiam ſanguinea ſubſtantia perfundi; aliter non ſatis intueor rationem, cur vnanimi aſſenſu, omnium grauiſſimos fuiſſe Chriſti domini dolores, dum mortem ob oculos poſitam meditabatur, colligant Patres ex ſudore, qui leui etiam de cauſa in hominibus perfectiſſimę conſtitutionis ſæpè, atq; ſæpius viſitur. Præterea ea ipſa dicendi formula, qua D. Lucas vtitur, ſanguineum fuiſſe ſudorem declarat, *& factus eſt*, inquit, *ſudor eius, ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram*; at quorſum ſanguinis potius, quàm aquę meminit Euangeliſta, ſi ſola ex membris perculſi metu corporis Chriſti, & impermixta aqua cadebat? an nõ ſatius, & ad rei veritatem patefaciendam congruentius dixiſſet, ſudorem Chriſti guttarum aquæ, non verò ſanguinis prę ſe tuliſſe ſpeciem, ratione eius conuenientiæ,

Tertia ratio.

Quarta ratio.

Digitized by Google

& affinitatis, quæ maior, & potior eſſe ſolet inter ſudorem, & aquam, quàm inter ſudorem, & ſanguinis grumos? quare niſi minus propria verborum ſignificatione vtentem Lucam admittamus, quòd tamen opinari impium videtur, ſanguineum Chriſti fuiſſe ſudorem, cogimur aſſerere, aliter particula illa, *ſicut guttæ ſanguinis*, quam ad ampliorem ſudoris Chriſti illuſtrationem duce Spiritu Sancto adiecit Lucas, rem inuolueret magis, quam explicaret.

Obiectio. At dicet Euthymius Græcus, qui nudam in illis Euãgeliſtæ verbis ſimilitudinem contineri docuit, in Græcis codicibus loco verbi illius, quod latinus interpres vertit, ſicut guttæ, legi grumos, qui propriè craſſas, denſasq; ſudoris guttas ſignificant; at quia denſioris, craſſiorisq; materiæ particeps magis eſt ſanguis, quam elementaris aqua, ideò ad explicandam ſudoris Chriſti craſsitiẽ perſimilem ſanguini, non autem aquæ ſudorem tradidiſſe Diuum Lucã. *Reſponſio.* Sed non euacuat difficultatem eruta hæc ex græcis verbis reſponſio; etenim cum neminem fugiat, corpulentiorem, craſsioremq́. ſudoris humani materiam eſſe, quam elementaris ſit natura aquę, fuiſſet profectò ſuperuacaneum ad craſsitiem ſudoris Chriſti humanis mentibus explicandam, ex guttis ſanguineis exempla periclitari, cũ illud ipſum vel experientia ipſa ſit apertiſſimum. Amplius, cum in mole quantitatis, aquęę guttę ſanguineis guttis pares ſint, fruſtrà ad ſanguinem negotium ſudoris reuocaſſet Lucas, vt hinc nõ tenues, ſed craſſas, & magnas fuiſſe ſudoris Dominici guttas exprimeret.

Poſtrema ratio. Accedit poſtremò probabile argumentũ ex Phyſicis fon-

fontibus hauſtum. Nam in corporibus ſiue ęqualitate humorum ad pondus prędititis, fiue ab ea qualitatum temperie haud multum deficiētibūs docent philoſophi, humores aqueos ſanguini admixtos, à quibus ſuam ſudor, & cętera huiuſmodi originem trahunt, minimè prędominari, ſed eam humorum ſanguineę materiæ admiſceri quantitatem atteſtantur, quę ad egregiè concinnādam humani ſanguinis naturam, & conditionem exigi poteſt. Cùm igitùr, vt ex ijs, quę alibi ſupra diximus de perfecta corporis Dominici conſtitutione, ac de magna effuſi ſudoris copia ſatis abundè mox dicturi ſumus, humidi excremēti quantitas, quę nō modo ęqualitatis ad iuſtitiā, ſed ēt tēperamēti ad pondus perfectionē attingebat, in Corpore Chriſti non magnę, immò perexiguę molis fuerit, certè Euthymius, & Theophylactus permixtum humido excremento ſanguinem pepuliſſe Sacratam Domini naturam, fateri coguntur, neq; enim ex modica liquoris humidi ſubſtantia ſic frequentes guttæ, neq. ex tenuibus guttis defluentes ſudoris riui, neq; ex riuis tandem oriri poterat certum quoddam ſudoris flumen, niſi liquidum humoris excrementum abundans ſanguinis copia comitata fuiſſet.

CAP. VI.

Diſſoluuntur Prioris ſententiæ rationes.

IAm verò operę pretium eſt, vt eas ſoluamus rationes, quę pro opinione Theophylacti, & Euthymij allatę ſunt. Ad primam.

Vera quidem, & ſimplex hiſtorica narratio ea eſt, quam

quam diuus Lucas adhibuit, nec nō etiam congruens ea eſt reſponſio, quæ verborum ſono competit, ni tamen litterali, rectæq; expoſitioni materialis verborū ſonus repugnet; haud tamen hinc colliges, quamuis ea phraſi vſus ſit Euangeliſta, *& factus eſt ſudor eius, ſicut guttæ ſanguinis,* eum non aſſeruiſſe ſecundùm propriam, & vſitatam verborum ſignificationem ſudorem Chriſti fuiſſe ſanguineum, vt ſtatim in explicatione ſecundæ rationis docebo.

Ad ſecundam.

Vox, *ſicut,* non ſemper in vno, eodemq; ſenſu in Sacris litteris vſurpatur, nam ſæpiſſimè nudam rei ſimilitudinem ſignificat, vt citata Geneſis teſtimonia, & innumera penè alia declarant. Sed rurſus voces, *ſicut,* & *quaſi,* de quibus eadem eſt ratio, non ſimilitudinem, & conuenientiam ſolùm, ſed ipſam veri ſpetiem exprimunt; qua in re, fortaſſis, apud nonnullos obſcura, exēplis vti poſſumus minimè obſcuris. Eſdræ enim ſecundo de quibusdam verum Dei timorem in ſe cuſtodientibus dicitur. *Præcepi Hanari fratri meo, & Ananiæ principi domus Hieruſalem; ipſe enim, quaſi vir verax, & timens Deum plus cæteris videbatur,* quo loci vox, *quaſi,* loco verè, & propriè, poſita eſt. Sed luculentiùs hoc traditur capite primo Euangelij Ioannis Apoſtoli, qui de verbo diuino, quod humanam carnē induerat, loquens, *Vidimus,* inquit, *gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à Patre plenum gratiæ, & veritatis,* hoc eſt oculis ipſi noſtris contemplati ſumus gloriam, ac maieſtatem veri vnigeniti à Patre deſcendentis, quemadmodum Catholica veritas, & Conciliorum definitio aduerſus Arrium hæreticæ prauitatis aſſertorem decernunt. Cuius etiam ſignifi-

Sicut, & quaſi, nō ſolum nudā ſimilitudinē, ſed etiā rei veritatem ſignificant in Sacroeloquio.

Eſdra 2. cap. 7.

Ioannis 1.

Digitized by Google

ſignificationis ſine dubio eſt præſens Diui Lucæ auctoritas, in qua non obſcurè vocabulum, *ſicut*, eundem habet ſenſum, ac ſi dixiſſet, & factus eſt ſudor eius naturales, ac veræ ſanguinis guttæ.

De tertia ratione ſatis iam dictum eſt. Sed aliud accipe reſponſum; non inficior vocem, *ſicut*, in citato Lucę teſtimonio ſimilitudinis vim habere; ſimilitudo tamen illa veritati ſudoris ſanguinei non officit, neq; enim ea erat Diui Lucæ mens, vt affirmaret, ità ſimilem guttis ſanguinis fuiſſe Chriſti ſudorem, vt re ipſa illè idem ſudor à propria, & vera ſanguinis ſubſtãtia deficeret, verũ ſimilem fuiſſe litteris conſignauit, quoniam etſi guttatim in terræ ſinum caderet, illæ tamen ſanguinis guttæ non perfectam guttarum formam, ſed quandam imperfectæ formæ ſimilitudinem tantummodo habebant; vt hinc videas Euangeliſtæ ſimilitudinem non in ſudoris ſanguinei ſubſtantiam, ſed potius in formam, & qualitatem quadrare.

Super quid cadat vox ſicut, vt ſimilitudinẽ ſignificat.

Ex quo etiam ruit è fundamentis quarta ratio peripateticis ſuffulta præſidijs, quæ etſi alias vera ſint, in re tamen noſtra nihil habent virtutis, quoniam non eiuſdem ad ſe ipſum, ſed imperfecti ad perfectum eſt illa ſimilitudo, vt ratio tertiæ ſolutionis explicat; non enim ſanguis ſanguini, ſed forma formæ comparatur.

Ad vltimam. Sudoris ſanguinei profuſio, nec intellectu difficilis, nec creditu ardua eſt; potuit enim erumpere ſudor vel ſupernaturali, diuinaq. ope ad cruorem hunc naturam Chriſti impellente, vt aliquibus viſum eſt, vel certè, quod verius crediderim, naturali facultate, ità ut ſolius naturæ viribus è venis ſanguis ſcaturiens,

turiens ad cutim vſq; commearet, vt latius poſtmodũ demonſtrabitur. Quare cuicunq; adhærere volueris opinioni, clarè intelliges nulla neceſsitate compulſum ad figuram hyperbolicam confugiſſe Theophylactũ.

DISPVTATIO QVARTA.

De ſubſtantiali ſudoris ſanguinei perfectione, ac de alijs quibuſdam dubijs ad ſudorẽ ſanguineũ ſpectãtibus.

CAP. I.

An ſanguineus ſudor ſubſtantiali ſanguinis forma præditus eſſet.

PRIMI, quod in tituli principio diſcutiendum propoſuimus, ſenſus eſt. An fuerit perfectus, & perfecta ſubſtãtiali forma ſanguinis præditus ille liquor, qui è membris domini effluxit. Caietanus doctrinę ſuæ apprimè tenax tertia parte quæſt. 54. art. 2. ſanguineum ſudorem in horto effuſum impuri, incoctiq́. ſanguinis dũtaxat forma excelluiſſe docuit his verbis. *Ille, inquam, ſudor ſanguineus fuit humor ſanguineus adhuc crudus, hoc eſt non redactus adhuc perfectè in ſanguinem, qui eſt pars hominis, & huiuſmodi humor vocatur ſanguis nutrimentalis*. Ex quibus intelligitur Caietani placitum fuiſſe, Chriſti ſudorem ſubſtantiali ſanguinis perfecti forma caruiſſe. Ad hanc verò ſuam opinionem firmandam vſus eſt Caietanus ijs rationibus, quas alibi nos, cum ſanguinis nutri-

Caietanus

nutrimentalis naturam ſpecularemur, latius in mediũ protulimus, quas iterum oppugnare non videtur neceſſarium, cum citatis locis huic muneri planè ſatis fecerimus. Opinamur enim cum communi fermè aliorum doctorum aſſenſu, totum id ſanguinis, quod ex afflicta Aſſertoris natura profluxit, eiuſdem ſubſtantialis, perfectæquè ſanguinis formæ particeps fuiſſe, qua cęteræ eiuſdem Chriſti ſanguinis partes præditæ erant, iјs ipſis rationum ponderibus ducti, de quibus perpetuam alibi rationem habuimus.

Vtrum verò ille idem ſudor ita totus ſanguineę ſubſtantiæ fuerit, vt nihil omninò vel humidi excrementi, vel cuiuſuis alterius humoris profluenti ſanguini eſſet coniunctum; An potius cum ſanguine aqueus humor ſimul decurreret, ſic vt alter cum altero permiſceretur, in dubium reuocari poteſt; præſertim cum controuerſantium doctorum diuerſæ, ac diſſimiles eſſe poſsint ſententiæ. Nam Caietanus in Lucam cap. 22. etſi nõ inficietur aliquam ſanguinis partem alijs permixtam humoribus in ſudore Chriſti nequaquam defuiſſe, potiſsimam tamen aliorum humorum, & inſigniorem fuiſſe vim, & copiam docuit. *Erat enim*, inquit Caietanus, *corpus Ieſu exhauſtum, & magnitudo paſsionum pellens violentè ſudorem, pepulit ſimul aliquid ſanguinis deficiente ſudoris materia*. In quam Caietani ſententiam iuiſſe Franciſcum Burgenſem clarè oſtendunt ea, quę ſcriptis conſignauit, dum vim illius vocis, *ſicut guttæ, ſanguinis*, expenderet. *Non quod non fuerint veræ guttæ, immo maiores; neq; quod non fuerit verus ſanguis, ſed quod non fuerunt veræ guttæ ſanguinis, poterant autem tales vi-*

Num ſudor Chriſti ſolo ſanguine, an vero et alijs humoribus conſtaret.

Caietanus

Franciſcus Lucas Burg.

In commentarijs in Lucam.

deri, quia erant tinctæ ſanguine. Guttæ aqueæ erant, ſed mixtæ ſanguine. Magna aqua erumpebat è Chriſti corpore, & cum ea tenuis ſanguis; ſicq; ſudauit ſudorem aqua, & ſanguine conſtantem, quamquã copioſiore aqua, quam ſanguine. Quibus Burgenſis verbis duo explicantur; alterũ vberiorem ſanguine fuiſſe aquam in toto ſudoris Chriſti profluuio; Alterum, vocabulum, *ſicut*, veram, & propriam ſimilitudinem ſignificaſſe, quæ in eo ſita erat, vt Chriſti domini ſudor perſimilis eſſet guttis ſanguinis, non enim ex Burgenſis ſententia verę fuerant ſanguinis guttæ, ſed potius aqueæ fuerunt guttæ tenui quodam ſaluatoris noſtri ſanguine tinctæ.

Auctoris iudicium. Enim verò, quamuis Franciſci Lucæ ſententia rem, de qua in præſens agitur, apprimè explicet, atq; etiam aduerſus Theophylactum, & Euthymium verum ſanguinis liquorem in ſudore Chriſti fuiſſe non obſcurè declaret, haud tamen vndequaq; dictis, atq; ſententijs Sanctorum Patrum, quos latè ſupra retulimus, conformis videtur, qui abſolutè Dominicum ſudorem ſanguineum, & guttis ſanguineis perſimillimum appellant; vt hinc propterea negandum minimè videatur, (quod tamen Burgenſis nõ concedit) propriè, & abſolutè ſudori dominico ſanguineam conditionẽ tribui poſſe, abſq; limitatione illa, qua vſus eſt Burgenſis, dum nõ ſanguineas guttas, ſed aqueas rubro colore ſanguinis tinctas appellat. Sed reuertamur ad contemplationem prioris dubij.

Alij enim recentiores Caietani, & Burgenſis ſententiarum approbatores fuêre hunc in ſenſum vocẽ, *ſicut*, interpretantes. Particula, *ſicut*, innuit Chriſtum domi-

num

num non quidem purum ſanguinem emiſiſſe, ſed potius ſanguinem alijs humoribus permixtū, factuſq; eſt, inquiunt illi, ſudor eius non iam verus ſanguis, ſed tantùm guttis ſanguineis non abſimilis, quoniam confuſam vna cum cæteris humoribus tenuis ſanguis erūpens habuit materiam, itaut maior humorum, quam ſanguinis eſſet copia. Sed & Nicolaus de Lyra ſuper eundem Diui Lucæ locum manifeſtiſsimè præſenti ſententiæ fauet hæc addens. *Fiebat, vt non ſolum humores exirent per ſudorem, ſed cum hoc aliquid de ſanguine ſudorem tingente.* *Nicolaus de Lyra.*

Alijs tamen probabilius viſum eſt, ſudorem dominicum ſic maiori ex parte ſanguinea conſtaſſe materia, vt in ſanguine perpauca aliorum humorum quantitas reperiretur, quemadmodum frequentiſsima ſanctorum patrum teſtimonia oſtēdunt, de quibus mox dicere incipiam, vbi hæ difficultates euacuatæ fuerint, quamuis hactenus pleraq; iam ſuperius allata ſint, quibus id familiare, ac conſequens eſt, vt ſudorē ſimpliciter, & abſolutè ſanguineum (hoc eſt ſanguinem modicæ aliorū humorum materię permixtū) à Chriſto effuſum fuiſſe dicamus.

De præſenti quæſtione dixerim, defluentem è porris humanæ Chriſti naturæ ſudorem ea ſanguinis copia abundaſſe, quæ, ſi humori aquoſo conferetur, vel æqualis, vel profectò nō admodum fuiſſet inferior humido excremento, itaut æqua eſſet quantitas ſudoris, & ſanguinis, neq; enim aliqua probabilitate dignum videtur, quod ſecunda ſententia aſtruit, vt liquet ex eo, quòd ſanguineus ſudor Chriſto domino naturæ viri- *Authoris iddicium.*

bus contigit, ſicuti infra latius diſputabitur, illud autẽ inſitum corporibus à natura eſt, vt humorem in uenis receptũ, quem aquoſitatem ſanguinis medici appellarunt, effundant; Præterea qua ratione dimanante è patefactis venis Chriſti ſanguine, ne erumperet humor, potuit retineri; cum in ijſdem venarum conceptaculis vterq; inſiſteret?

Obiectio. Neq; dicas perfectiſsimam Saluatoris noſtri naturam ijs caruiſſe excrementis, quæ in aqueum humorem facilè conuertuntur, quoniam inſulsè id fateberis, nam ſanguis Chriſti, quamuis excellentiſsimæ eſſet perfectionis, & naturæ, humore aqueo minimè vacuus fuit, quippe qui non modo perfectioni debitę ſanguini non repugnat, verùm potius eidem mirificè congruit, vt omnes ſanguinis humani naturam penitus nõ ignorantes vltrò fatentur, & concedunt.

Cum igitur è dominico corpore abundantiſsimus fuerit deciſus humor, certè non minori abundantia tãtundẽ ſanguinis venæ emiſerunt, neq; enim humidum duntaxat excrementum ſe ſolo ſic longos conficere riuos poterat, quales fuerant ij, de quibus anteà dictum eſt; relinquitur ergo, vt aſſeras non inferiorem in copia puro ſudore Chriſti ſanguinem fuiſſe, quem raptim per ora, manus, atq; membra defluẽtem ebibit terrę ſinus.

CAP. II.

Aqua ne, an ſanguis prius è corpore dominico fluxerit.

VTri autem horum, ſudori ne prius, an ſanguini è venis excundi data eſt copia? Videbitur fortaſſis

Digitized by Google

ſis prior in fluxu fuiſſe humidi excrementi dimanatio; pellit enim in primis naturalis vigor à ſe excrementitias partes, dum timore concutitur, atq; nobiles, amicaſq; naturalis cõſtitutionis partes, qualis eſt ſanguis, quòad fieri poteſt, ſibi aſſeruat; præterea ſubtilioris rationis, & naturæ eſt ſudor; craſſioris autem materiæ ſanguis; atqui facilius, & expeditius, quæ tenuia ſunt, quam quæ craſſiora, ex apertis carnis humanæ porris dilabuntur. Palàm præſentem opinionem defenſitauit Cardinalis Caietanus in ſuis commentarijs in Lucam cap. 22., dum propter defectum aquoſitatis ſanguinis, vt ille loquitur, quæ penitus hauſta fuerat è venis, aliquas ſanguinis guttas effudiſſe Saluatorem docet; nam in huius doctoris via primo loco tota ſudoris ſubſtantia, & mox ſuffectus in ſudoris vices è corpore ſanguineus ſuccus proceſſit. Enim verò Caietani ſententię illud ſolummodò videtur aduerſari, quod ſacer Euangelij Lucę contextus mixtum cum ſudore ſanguinem erupiſſe innuit ijs verbis, quæ 22. cap. ſic habent. *factus eſt ſudor eius, ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram*; hęc autem cum accipienda, atq; interpretanda ſint de tota copia, ac vna quauis parte ſudoris à Chriſto domino profuſi, apparet poſteriorem non fuiſſe puro ſudore ſanguinem; aliter affirmari minime poſſet (quod tamen à ſacra Lucę hiſtoria exorbitare videtur) primò profluentem mediatoris noſtri ſudorem ſanguineum, aut ſanguineis guttis ſimilem fuiſſe, ſi priori loco emergens è corpore ſudor omnis ſanguinis prorſus expers fuiſſet.

Caietanus.

Cui ſit difficultati obnoxia Caietani opinio.

Hoc vno firmamento permotus etſi ego non planè

putem

putem recedendum ab hac poſteriori opinione, quæ ita docet ſimul, & ſemel ex patentibus corporis Chriſti receptaculis permixtum ſudori ſanguinem, & vice verſa, ſanguini vnitum ſit profluxiſſe ſudorem, vt non ita facilè oculorum obtutu, aut ſimplex ſudor à ſanguine, aut ſanguis à puro ſudore diſcretus diſcerni poſſet; nihilominus tamen non poſſum non approbare, quod ſubtiliter tradidit Caietanus, velut inferius manifeſta ratione docebo, cum ad eam quæſtionem deuenero pertractandam, in qua perquirendum eſt, miraculoſum ne, an naturale magis opus fuerit emiſſio ſanguinei ſudoris.

CAP. III.

Num Apoſtoli oculis dominicum ſudorem contemplati ſint; an potius facinus iſtud à Chriſto Domino ſint edocti.

ILlud etiam non otioſè quæri poteſt, qua ratione potuerit ad apoſtolicas aures peruenire certa ſanguinei huiuſce ſudoris fama, vel, vt melius dicam, certa, & infallibilis veritas; Nam etſi res ſit certiſſima, certitudinis tamen huius euidens ratio non apparet; Etenim, vt taceam in præſens ſanguinei ſudoris effuſionem noctu contigiſſe, quo temporis ſpatio per tenebras admirabilem patientis Chriſti ſanguineam diſtillationem non licebat Apoſtolis intueri, illud ſilentio premere nõ poſſum, quòd Aſſertor noſter, dum ſudoribus madeſiebat, ſolus nullis adſtantibus diſcipulis, qui huius ſudoris certam notitiã capere poſſent, ſemoto in loco degebat, & cum *proceſſiſſet paululum*, inquit Sacer Marci cõtextus, *procedit ſuper terram, & orabat, vt ſi fieri poſſet tranſiret*

Marcus c. 14.

Digitized by Google

ſiret ab eo hora. Amplius adeò graui ſomno triũ Apoſtolorum oculi, quos ſecum ad vigiliam, & orationem elegerat, tenebantur, vt etiam pręſentes huiuſcemodi nihil potuiſſent intueri. *Et iterum abiens orauit eundem ſermonem dicens; Et reuerſus denuò inuenit eos dormientes (erant enim oculi eorum grauati,)* tali pondere, vt non modo reſpicere non poſſent, ſed nec etiam, vt ſtatim ſubdit Matthæus, ſcirent, quid interroganti Domino reſponderent. *Matthæus cap. 26.*

At inquies Chriſtum poſt tertiò iteratas ad Patrē æternum preces, cum diſcipulos alto ſopore oppreſſos ſurgere iuſſit, vt proditori ſecum obuiam irent, hoc inauditũ ſudoris genus, quod paſſus fuerat, paucis verbis, quæ à Diuo Luca non exprimuntur, tribus Apoſtolis aperuiſſe. Sed excogitatam hanc difficultatis explicationem ſeries hiſtorica non admittit, quæ expleta iam tertia orationis vice, Saluatorem proditoris duntaxat aduentum diſcipluis prædixiſſe refert, vt videre eſt Matthæi cap. 26. *Surgite eamus*, inquit, *Ecce appropinquauit, qui me tradet. Adhuc eo loquente. Ecce Iudas,* & Lucæ cap. 22. *Et ait illis, quid dormitis? Surgite orate, ne intretis in tentationem. Adhuc eo loquente;* ex quibus facilè intelligimus poſt tertiam Chriſti orationem, atque eiuſdem à militibus peractam comprehenſionem haud tantum temporis interceſſiſſe, quod ad patefaciendum ſudoris prodigium ſufficeret. Affirmare præterea Chriſtum dominum huiuſcemodi ſermonem cum apoſtolis habuiſſe, quibus ſudoris ſanguinei veritas fieret in propatulo, atq; totum id ſermonis miro prætermiſſum eſſe ab omnibus hiſtoricæ narrationis ſcriptoribus ſilentio,

eſt

eſt hiſtoricam Euangeliorum ſeriem, quę perfectiſſima eſt, imperfectam, atq; mancam declarare.

Auctoris cogitatio.

Illud igitur verius dictu fuerit, huius ſudoris ſanguinei ſcientiam ab eodem Saluatore noſtro hauſiſſe Apoſtolos, poſtquam abolita morte Ieſus apoſtolicis oculis contuendum ſe ſe multoties obtulit, nam cum quadraginta dierum ſpatio poſt glorioſiſſimam à mortuis reſurrectionem, Chriſtus dominus maximam rerum diuinarum, atq; cæleſtium arcanorum cogitionem Apoſtolis impertitus ſit, hanc etiam miraculoſam ſanguinis profuſionem eiſdem commemoraſſe haud creditu difficile eſt. In qua ratione, etſi nihil aliud præter grauem aliquem, & nobilem auctorem cupiam, quia tamen ritè obiecta difficultas enucleatur, ea ſatis probabiliter teneri, ac defendi poteſt. Niſi fortè malueris hac alia reſponſione vti, quæ ſic habet. Ea non erat, neque noctis obſcuritas, neq; ſomni Apoſtorum profunditas, quę diſcipulis tanto fuerit impedimento, vt ex afflicta Aſſertoris noſtri natura certam capere non potuerint ſanguinei ſudoris cognitionem, præſertim cum coram Apoſtolis totus ſanguinolentus Saluator adfuerit; ſed age, ne hæc reſpondendi ratio noſtrum eſſe recens inuentum videatur, eam manifeſto grauiſſimi patris teſtimonio communiamus, quandoquidem D. Cyprianus ſanguineum Domini ſudorem eo ipſo mæroris tēpore haud ignotum fuiſſe Apoſtolis teſtatur expreſſiſſimis verbis. *Et te triſtem vſque ad mortem præ nimia anxietate ſanguineo ſudore perfuſus, coram Apoſtolis es profeſſus*; cui Sancti Cypriani ſententiæ non putamus ſatisfactum, ſi quis dicat, coram Apoſtolis quidem, quā-

D. Cyprianus ſer. de paſſione Chriſti.

uis

tis non cognoſcentibus ſudaſſe Dominum. Neq; enim ad veram præſentiæ rationem, de qua loquitur S. Cyprianus, ſi propriè diſſerere volumus, nuda exiſtentia, ſeu coexiſtentia, vt dicunt, niſi cognitio addatur, ſufficit, ſed omninò exigitur eorum, qui præſentes eſſe dicuntur, expreſſa cognitio, hinc enim eſt, vt rebus cognitione carentibus nihil propriè dicatur præſens; immò, vt omnes fatentur, non ſufficit poſſe cognoſcere, ſed neceſſe eſt, vt is, quo præſente res perpetrari dicitur, actu cognoſcat, cuius conditionis defectu facta, ſeu geſta coram vel dormiente, vel certè non aduertente, non dicuntur facta coram illo, vt in lege coram, ff. de verborum obligationibus habetur, *Coram Titio facere iuſſus non videtur eo præſente feciſſe, niſi is intelligat*; quæ omnia potiori ratione in re noſtra maius robur obtinent, maximè cum aſſerat S. Cyprianus Saluatorem coram Apoſtolis non obſcura ſanguinei ſudoris ſigna dediſſe; quæ ſubitò vigilantibus Apoſtolis innotuêre.

Eſſe præſens quid iure dicatur.

An verò, quemadmodum in vltima, qua patrem Aeternum deprecabatur, oratione, globos ſanguinis emiſit Dominus; ita etiam ante Angelici vultus aſpectum hanc paſſus fuerit carnis fragilitatem, non curioſè tandem quæritur. Affirmat Burgenſis ſuper hoc loco ea perſuaſus ratione, quod inuicta Saluatoris fortitudine minimè dignũ videbatur, ſic demiſſo eſſe animo, vt etiã ſecuta iam angelica confortatione coram confortatore angelo hanc pateretur infirmitatis humanæ imbecillitatem; quin immo, inquit ille, non poſteaquam confortator Angelus apparuit, ſudauit ſanguinem, ſed potius verbis confortatus angelicis ceſſauit ſudare, ob

Quo temporis ſpatio Chriſtus ſudorẽ emiſerit.

Burgenſis in Luca c. 22.

illud conſolationis ſubſidium, quod ſtatim afflicta Sal-uatoris natura ſenſit.

Refellitur opinio Burgenſis. Mihi tamen Burgenſis ſententia, quæ nonnullis magnoperè placuit, non valdè probatur; debili enim fulcro ſubnixa eſt; putauit ſiquidem Franciſcus Lucas hanc domini luctam omnem ex mærore, & triſtitia traxiſſe originem; quæ ſicuti adueniente Angelo quieuit, ita pariter ſtatim etiam ſudor vi mæroris è corpore dimanans haud deficere non potuit. Hæc ſi vera, ac firma eſſent, lubens eius opinioni ſubſcriberem, verũ quia, vt alias demonſtrabitur, ex eo ſolùm capite ſudor Chriſti non proceſsit, propterea arbitror audita iam Angelica confortatione Chriſtum Dominum prodigioſo ſudore fuiſſe perfuſum, vti ſacer ipſe contextus innuere videtur, qui priorem ſudore ſanguineo angelicam pręſentiã fuiſſe teſtatur illis verbis. *Apparuit autem Angelus de cœlo confortans eum, et factus in agonia prolixius orabat, & factus eſt ſudor eius, ſicut guttæ ſanguinis &c.*

DISPVTATIO QVINTA.

De ſudoris ſanguinei emiſſione.

CAP. I.

An miraculoſè, & præter naturam ſanguineus ſudor è corpore dominico fluxerit.

NEC illa quæſtio hoc loco prętermittenda eſt. An ſanguinei ſudoris profuſio diuino ſupernaturalis virtutis auxilio peracta ſit; an magis à naturalibus humanę Chriſti naturæ viribus effecta; quam nos quæſtionem complurium doctorum

ctorum cauſa in præſens diſcutiẽdam ſuſcepimus. Etenim aliqui noua quadam, & apud eoſdem inaudita ſudoris ſanguinei ſpetie commoti vulgò miraculoſum, atq; prodigioſum fuiſſe Saluatoris noſtri ſudorem iactant.

Quod hunc in modum etiam licet argumentari. *Prima ratio.* Diuino non niſi miraculo illud fieri poteſt, quod aduerſus naturalem impetum, & inclinationem pati cogebatur Sacra Aſſertoris noſtri natura, atqui naturali propenſione non expellit, ſed mordicus retinet in venis sãguinẽ ſui ipſius amica natura; sãguineus igitur Chriſti ſudor miraculoſus fuerit neceſſe eſt. Deindè id naturale *Secunda ratio.* cenſeri debet, quod rei ſecundũ ſubſtantiã conuenit, hoc eſt, quod per ſe naturę ineſt, fluxus autẽ ſanguineus neq; humanæ Saluatoris naturæ ſecundùm ſubſtantiã debebatur, neq; eidem per ſe inerat, nam alioqui cæteris etiã hominibus, dominoq; ipſi multoties huiuſcemodi fluxus accidiſſet, ea ſiquidem ratio eſt eorum, quæ ſecundum ſubſtantiam Chriſto conueniebant. Amplius na- *Tertia ratio.* turales hominis affectiones, & proprietates non ſemel, ſed iterum, atq; tertiò non in vno duntaxat homine, ſed in plurimis, ac fermè omnibus certa demonſtrant, atq; atteſtantur experimenta, at nullum vnquàm hominẽ, pręter vnum Saluatorem noſtrum, legimus fuiſſe ſanguineo ſudore madefactum; inſudant enim quotidiè plurimi hominum, ſed quis conſociatum cum humido excremento prodeuntem ſanguinem vidit? narrant quidem grauiſſimi ſcriptores pleroſq; vel breuiſſimo temporis ſpatio incanuiſſe, quamuis iſtud non adeò vſu tritum ſit, atque quotidianis comprobatum

experimentis, at nullus tamen auctor, cuius ſit aliquod nomen, & pondus, ſanguinem naturæ theſaurum, fuiſſe naturali impetu à natura depulſum, credere, aut experiri potuit vnquam: diuinam igitur vim eam fuiſſe, quæ è venis Chriſti ſanguinem excedere coegit, fateri omninò neceſſe eſt.

Quarta ratio D. Hilar.

Quod non tantùm ratio docet, ſed etiam Sancti Hilarij grauis confirmat auctoritas, etenim libro de Trinitate decimo hunc ſudandi modum planè naturales virtutis humanæ vires ſupergreſſum eſſe, docet in hanc ſententiam. *Sudorem infirmitati nemo audebit deputare, quia & contra naturam eſt ſudare ſanguinem, neq; infirmitas eſt, quod poteſtas non ſecundùm naturæ conſuetudinem geſſit*: an locupletiores quæris authores? profectò omnium inſtar eſſe poſſet tanti, & tam inſignis doctrina, & pietate patris auctoritas; quamquam etiam

Beda Luc. 22.

Venerabilis Bedæ ad idem faciat teſtimonium, quo ijſdem fermè Diui Hilarij vocibus eâdem docuit opinionem. *Nemo*, inquit ille, *ſudorẽ hunc infirmitati deputet, quia & contrà naturam eſt, ſudare ſanguinem, neq; ad hæreſim infirmitatis pertinere ullo modo poterit, quod aduerſus hæreſim phantaſma mentientem profuit per ſudorem ſanguinis ad corporis veritatem.*

Secunda opinio.

Contraria tamen ſuperiori ſententiæ opinio alijs nec infimis, nec obſcuris doctoribus arriſit; quæ docet naturalem fuiſſe ſanguineum Chriſti ſudorem, atq; adeò ex naturali cauſa, & principio profectum, vt nulla diuini brachij poteſtas, quę conſuetum naturæ ordinem excederet, ſudori ſanguineo comproducendo præfuerit.

CAP.

Digitized by Google

CAP. II.

Auctori magis probata opinio.

DE tota hac controuerſia quid ipſe iudicij habeã, commode haud mihi videor poſſe explicare, ni prius aliqua de ratione, & natura miraculorum dicam. Sit igitur omnibus iſtud notiſſimum, tribus maximè modis contingere, aliquod facinus eſse poſſe miraculoſum, nam vel perpetratum opus creatæ naturæ vires excedit ratione ſuæ ſubſtantiæ, vel ratione eius, in quo illud efficitur, vel demum ratione modi, & ordinis, quo perfici ſolet; qua in re exemplis periclitari oportet. Etenim miracula in triplici differentia poſita ſunt; quædam enim, etiam ſecundùm nudam ſubſtantiam conſiderata ſic eſſe conſueuerunt, vt nulla vel nobiliſſima creati artificis potentia effici poſſint, ſed ſibi poſcunt immenſam præpotentis Dei virtutem, qua producantur, atq; exiſtere incipiant, cuiuſmodi ſunt corporum penetratio, atq; glorificatio. Alia miraculoſa cenſentur, non quòd ſimplex eorum productio cuiuslibet rei creatæ virtutem anteuertat, ſed potius quia illud, in quo opus producitur, virtute ſibi connaturali alioqui eiuſdẽ operis capax alias, nunc nouo vitio, aut defectu aliquo impotens, & incapax planè redditur; quo pacto in extrema ſeculi huius die redacta in cineres corpora miraculosè vitalem animam rurſus in ſe ipſis fouebunt; nam licet rationalis animus, cùm primò creatus eſt, non miraculosè, ſed naturaliter corpus proprium informaret, ſequuta tamen ſemel corporis

Triplex eſt miraculorum ratio eruta ex S. Th. p. p. q. 105. a. 8.

ſui

ſui morte, non valet rurſus ſine miraculo illud ipſum corpus viuificare, ſiquidem dum è notis anteà membris rationalis ſpiritus ſecedit, eę diſpoſitiones, quæ naturali virtute, atq; amico nexu animam, corpuſq; inuicem copulata fouebant, corruptione intereūnt, ex quo fit vt noua eiuſdem materiæ informatio ſupra naturalem corporis mortui facultatē euadere incipiat, atq; præter creatæ naturæ virtutem recenter corpus illud duntaxat ad nouam vitā reuocari poſſit. Tandem ſolēt nonnulla eſſe hominibus miraculoſa ex eo ſolùm capite, quod vel minimo temporis articulo, vel alio quouis facillimo ordine id peragi cernimus, quod non niſi diuturno tempore, magnis non niſi laboribus, diligentiq; opera; ac ſtudio, ſiue natura, ſiue ars quælibet moliri, agereuè potuiſſet, vt accidit aliquandò, cùm præſentiam Deus ſuam oſtendens Sancti Caroli precibus graui morbo oppreſſis minimo temporis ſpatio exoptatiſſimam valetudinem elargitur.

Cur noua corporum, quæ interierunt, vita miraculoſa futura ſit.

De hac igitur tripartita miraculorum ratione illud nobis reſtat inueſtigandum, an aliqua harum rationū in hanc præſentem de ſanguineo ſudore difficultatē cadat, in qua percunctamur, an miraculoſus, & ſupra naturalem Chriſti poteſtatem fuerit ſudor iſte ſine dubio admirabilis.

Sudor ſanguineus Chriſti naturali virtuti adſcribendus.

Et mihi ſanè allatæ partitionis naturam cōſideranti planè dicendum videtur, ſanguineum Chriſti ſudorem in nullam earum cauſarum, quibus miracula fiunt, ſed in naturalem tantùm Saluatoris noſtri corpoream poteſtatem conijciendum eſſe. Cuius quidem propoſitionis comprobandæ nō alia aptior ratio dari poteſt,

quam

Digitized by Google

quam ſi oſtendatur, nihil eorum, quæ miraculoſis rebus communiter accenſentur, in ſudore ſanguinis potuiſſe reperiri. Vt ergo à prima miraculi ratione exordiar, ſanè arbitrari non poſſumus, miraculoſam fuiſſe ſanguinei ſudoris profuſionem ratione ſuæ ſubſtantiæ, & effectionis; quandoquidem liquor, quem patenti ore terra hauſit in horto, vt latius anteà eſt declaratum, nihil aliud fuit, quam humidum excrementum vero cruori Aſſertoris noſtri permixtum, quorum neutra ſubſtantia, aut effectio creatæ virtutis limites tranſcendit, vtraq; enim, & à natura procreari, & procreata ſolet conſeruari. Neq; miraculum fingere licet in ordine, ac modo, quibus ſudor profluxit, nam eum profluendi tramitem eſt ſecutus, quem ſiue concitata motu, ſiue feruida calore, ſiue perterrita metu corpora purum ſudorem pandere conſueuerunt, per apertos enim porros ex internis venulis ad externas corporis Chriſti partes ſolito gradu properauit ſanguineus ſudor. Neq; ad extremum ſudor diuino miraculo adſcribi poteſt ratione eius, in quo peragebatur, is enim erat Saluator, cuius ſacra humanæ naturæ conſtitutio ad ſanguinem profundendum non ex diuina tantùm Æterni patris prædeſtinatione, ſed etiam ex naturali propenſione aptiſſima fuit; pluribus enim conſtabat venis totũ Chriſti corpus pererrantibus, ex quarum hiatu ſanguinem diſtillare, naturale fuit opus; in ſudore autem Chriſti conſeruantes ſanguinem venæ patuerunt.

At oppones, nequaquam in eo ſitam eſſe miraculi rationẽ, vt ex reſeratis ſacræ Chriſti naturæ venis cruor dilaberetur, quãdoquidem naturaliſſimum iſtud opus *Obiectio.*

eſt,

eſt, vt fluida ſanguinis ſubſtantia ſe ſe ex patentibus receptaculis effundat, ſed potius in eo poſitam eſſe miraculoſi ſudoris rationem aſſeres, quòd abſolutiſſimi, atq; perfectiſſimi corporis adeò perfractæ, aut dilatatę venæ ſint, vt craſſa ſanguinis ſubſtantia ſibi apertum iter potuerit adinuenire. Sed perfacilis eſt reſponſio, ſiquidem nullum interceſſiſſe ſingulare miraculũ, cum Chriſti Domini venæ apertæ fuerunt, vel ex eo conuincitur, quòd cum ſudor nihil aliud ſit, quam humidum quoddã excrementum, ſeu, vt ab alijs appellatur, quædam ſanguinis aquoſitas, atq; in ijſdem venarum conceptaculis non ſecus, ac ſanguis ipſe contineatur, profluatq́; naturali motu ex venis; potuit vtiq; naturaliter ex ijſdem reſeratis venarum conceptaculis elabi cruor, maximè cum ſanguinea Chriſti domini ſubſtãtia ſubtiliſſima natura prædita foret, cuius id eſſe videtur peculiare, vt ex minimis quibuſcunq; venarum rimis emicet.

Reſponſio.

Quid ſit ſudor.

Sanguis Chriſti tenuis naturæ fuit.

Quòd ſi rurſus aſſerat quiſpiam, fore hinc, vt quemadmodum omnes, quotquot ſudore perfunduntur, humidum pellunt excrementum, ita ſimiliter ſanguinis ſubſtantiam facillimè expellerent. Reſpondeo iſtud ex ſuperioribus minimè conſequens eſſe, nam licet eundẽ planè habitationis locum colant ſudor, & ſanguis, exigaturq; venarum dilatatio, vt pars ſanguinis aquoſa effluat, ea tamen dilatatio, quæ ſudori pellendo ſufficiens eſt, ad fluxum ſanguinis minimè prohibendum non valet, ob eam craſſitiem, cuius particeps eſt ſanguinis materia; quapropter ad emittendum ſanguinem maior venarum reſeratio exigitur, quam ea, quæ vulgò,

Cur ſanguinem nõ ſudent homines.

gò, & communiter in hominibus ſudore madentibus eſſe conſueuit, quo ex defectu omnibus ſudor, pauciſſimis verò ſanguineus ſudor accidit, quamquàm vlterius exigitur, vt, qui ſanguineo ſudore aſperguntur, rariſſimo, tenerrimoq; corpore, ac ſubtiliori ſint ſanguine, atq; vehementiſſimo animi ardore pulſentur, hæc autem omnia quoniam in Chriſto domino, dùm trepidabat, fuere, nullo negotio Sacroſanctum cruorem ex omnibus membris elicuerunt. Verùm, quia inuſitato ſudantium more erupit è corpore Dominico ſanguineus liquor, à pleriſq; miraculoſus, ac portentoſus is dictus eſt; non quòd verè, ac re ipſa veri miraculi conditiones, ac naturam ſortitus ſit ſudor; ſed potius quia vulgari prouerbio miraculum, ſeu mirabile illud appellatur, quod rariſſimè contingere ſolet.

Cur Chriſtus ſanguineum ſudorē emiſit.

Cur appelletur ſudor Christi miraculoſus.

Ex his collige ſanguineum ſudorem naturales corporum vires nō excedere, ſi illę quatuor cauſæ adſint, de quibus iam dictum eſt, quarum illa potior cenſenda videtur, quæ venarum aperitionem operatur, de qua latius in ſequenti capite diſputabo.

Collige prætereà alijs etiam hominibus ſudorem ſanguinis contingere poſſe, vt re ipſa nonnullis contigiſſe demonſtrabimus; oppoſitum tamen, & contrarium in communi vſu poſitum eſſe ob id, quod vix, ac ne vix quidem delicata adeò corporis conſtructio reperiri poteſt, quæ ſacratam Saluatoris naturam imitetur, & in perfectione, ac corporis temperatione adęquet. Quia igitur vel in ſubtilitate ſanguinis, vel in tenui natura, vel in animi motu, & incendio, vel in efficaciſſima apprehenſione, quilibet noſtrum deficit, proptereà etiam

Quid requiratur ad ſudorē ſanguinis emittendū.

in ſanguinei ſudoris, emiſſione deficiat, neceſſe eſt.

Non me fugit tamen, alijs etiam de cauſis ſudorem ſanguineum competere poſſe hominibus, vt princeps Peripateticorum tradit Ariſtoteles libro de hiſt. animal. 3. cap. 19. in hanc ſententiam. *Si ſanguis immodicè humeſcit, morbus infeſtat; ſic enim in ſpetiem ſaniei diluitur, & adeo ſereſcit, vt iam nonnulli ſudore cruento exudarint*; & libro de partibus animalium tertio cap. 5. idem pertractans argumentum. *Iam*, inquit, *nonnullis accidit, vt cruentum quoddam excrementum ſudarent propter vitiatum corporis habitum, ſcilicet cum corpus laxum, fluxumq; eſſet; ſanguisq; præ cruditate humeſceret imbecillitate caloris, qui exiguus venulis incluſus concoquere non poſſit*. Hactenus ex Ariſtotele. Verùm ex nullis huiuſcemodi principijs, aut cauſis ſanguineus Chriſti domini ſudor ſuam originem trahere potuit, ſiquidem ille, de quo Ariſtoteles verba facit, vel ex deprauat ægroti corporis temperie, vel ex corruptis, prauiſq; humorum affectionibus naſcitur; quorũ neutrũ in humanã Chriſti naturam cadere potuit, quę perfectiſſima corporis temperatione, optimo habitu, ſecundaq, ſemper valetudine vtebatur.

Ariſtoteles

Ex nimio humore, & ex vitiato corporis habitu ſãguinis ſudor oritur.

Non ignoro pariter, alios à quodam ſerpente ſauciatos, qui à fluxu ſanguinis hæmorrhois appellatur, (vt auctoritate graues medici tradunt) ſudoris loco ſanguineam exudare ſolitos eſſe ſubſtantiam; at nullus neſcit, Chriſtum Dominum ab his naturæ incõmodis planè immunem fuiſſe. Quapropter minus prudenter facere eos arbitrarer, qui citatis philoſophi locis perſuaſi ex ſimili principio decurrentes Chriſti ſanguineas guttas natu-

Morſus ſerpentis hæmorrhois ſanguineũ ſudorẽ prouocat.

naturales fuiſſe contenderent, cùm aliundè, & ex remotioribus naturę humanæ myſterijs ſanguineus Chriſti ſudor effectionem ſuam habuerit.

CAP. III.

Quibus rationibus probari poſſit, naturalem fuiſſe ſanguineum Saluatoris noſtri ſudorem.

SAtius igitur ſanguinei ſudoris profuſionem naturales corporis Chriſti vires non fuiſſe ſupergreſſam, ſic liceat argumentari. Sudor Chriſti neque quãtum ad ſubſtantiam, & effectionem, neq; quantum ad corpus, ex quo dimanauit, neq; quantum ad modum, & rationem productionis miraculoſus, aut portentoſus fuit; naturali igitur non verò diuinæ, & ſupernaturali effectrici cauſæ attribui debet; quandoquidem præter tactas rationes, alia non poteſt eſſe ratio patrandi miracula, quæ iure optimo ad illas non reuocetur. Amplius ex Sanctis Patribus conſtanter ſuſtinendum eſt, effuſum in horto ſanguinem clarum fuiſſe maximi angoris argumentum, & non obſcurum interioris naturam Chriſti affligentis luctæ indicium, quod meo quidem iudicio naturalem Chriſti fuiſſe ſudorem probat, nam ſi ſudor ille dominicus magno non niſi intercedente miraculo contigiſſet, vt quid fruſtrà, & incaſſum hinc ingentem Saluatoris extitiſſe afflictionem argumentarentur Patres; cum, ſi ad miraculum recurramus, ſanguineus ſudor aut minima, aut planè nulla Saluatoris afflictatione emitti potuerit? ea enim,

Prima ratio.

Secunda ratio.

Sanguinei ſudoris finis.

Digitized by Google

quę diuina virtus nullis adſtricta naturæ legibus molitur, citrà omnem corporis moleſtiam, & doloré ęquè commodè, ac cum moleſtia, & mærore contingere poſſunt. Ad hæc mira ſanguinei ſudoris effuſio ea ratione, & via peragi debebat, quæ mentem, peculiaremq; Saluatoris noſtri finem, cuius gratia ſanguineo ſudore perfundi voluit, infallibiliter aſtruere, ac ſine errore aliquo confirmare poſſet, atqui finis ſanguinei ſudoris fuit clara humanæ naturæ demonſtratio, vt infrà latius Sanctorum Patrum auctoritate patebit, naturali igitur aſſumptæ eiuſdé naturæ facultate is liquor emanare debuit; ſecus enim nullum ad veritatem incarnationis obfirmandam erui poſſet argumentum, quandoquidem abſoluta virtute ex ficta, & apparenti tantummodo natura humana comproducere, ac moliri idem Deus poſſet ad mixtum aquę cruorem. Deindè ex Ariſtotele ſect. 5. problemat. *Lachryma ſudor quidam eſt*; ſed natura duce lachrimæ loco verus nonnumquàm cruor ex oculis erupit; hominum enim, Angelorumq; dominam, dum filij ſui acerbiſſimo animi dolore plagas, & cruciatus defleret, ſanguineas profudiſſe lacrymas, teſtis eſt grauiſſimus Theophyl., vt ex fragmentis eius in hiſtoriam paſſionis colligitur; ſed quid ego antiquiſſima huiuſce veritatis teſtimonia conſector, cum nouum, ac recens ſuperioribus noſtri huius ſeculi annis certiſſimum nobis teſtimonium occurrat; quod à fide dignis memoriæ proditum eſt; nempè mulierem quandam proprio coniuge, ac marito orbatam, ſic amaro fletu eius mortem proſecutam eſſe; vt decurrentes ſanguineę ex oculis lacrymæ mulieris oculorum aciem, &

Tertia ratio.

Quarta ratio.

Ariſtotelis proble. 35.

Quid ſit lachryma.

Ex oculis Sãctiſſima Virgo ſanguineas lachrymas effudit.

pupillam

pupillam ſic acriter perſtrinxerint, vt deinceps naturali oculorum lumine, ac ſplendore fuerit deſtituta? Sic enim Conimbricenſis Epiſcopus tradit in Lucam 225. tractatu; additq; facinus iſtud in Luſitaniæ regno accidiſſe; ſi ergo ad defectum ſucci lacrymæ naturali impulſu ex oculis prodijt cruor; quid erit cauſæ, cur deficiente ſudoris Chriſti materia, ſanguis naturali modo non procederet? certè nullũ efficax diſcrimen aſſignari poteſt, quo primum illud, non autem hoc ſecundum naturali hominis virtuti adſcribatur, niſi fortaſsè maluerit quis affirmare, (quod tamen à vero, & communi omnium doctorum aſſenſu alienum eſt,) miraculosè etiam ſanguinem ex Virginis Sacratiſſimæ oculis, & illius mulieris erupiſſe. Quòd ſi veræ, ac naturalis philoſophiæ decreta attẽta animi cogitatione quis perpendat, ex re alioqui non diſſimillima naturalem fuiſſe ſanguinis Chriſti profuſionem colligat, oportet. Nam ſi, vt eſt apud philoſophos peruulgatum, tantus eſt naturæ impetus, vt aqua, etſi ſuapte natura terræ ſinum irriget ob inſitam ab orbis conditore Deo grauitatem, ima loca petat, & in inferioribus terræ viſceribus conquieſcat; ad ſuperiora tamen loca euehatur, ſui quodammodo oblita domicilij, & inſitæ immemor grauitatis, quo derelictum ab aere locum repleat, ibiq; non ſecus, ac ſi elementi aeris proprietates à Deo eſſet mutuata, dimoretur; an non iurè erit affirmandũ ſanguinem in Chriſti corporis venis clauſum ad cutem vſq; Saluatoris aſcendiſſe per apertas ſacrati corporis latebras, quo id muneris obiret, quod erat à ſudore perficiendum; ni totus iam tum ſudor ex corpore dominico,

Luſitana mulier ſãguineas lacrymas effudit. vid. Barr.

Quinta ratio.

Aqua ſæpè ſublimè fertur.

Digitized by Google

nico fuiſſet expreſſus? placet ſiquidem magnoperè, quod de Chriſti ſudore ſubtilitèr, ac doctè tradit Caietanus, qui ſanguinem loco deficientis ſudoris ex Chriſti natura arbitratur dimanaſſe. In Lucam enim cap. 22. *Ieſus*, inquit, *bonæ complexionis ſudorem ſanguineum emiſit, ſicut natura in parte generatiua deficiente ſemine miniſtrat ſanguinem. Simili namq: modo deficiente aquoſitate ſanguinis, quæ eſt materia ſudoris, non nihil quoq; ſanguinis emiſit. Erat enim corpus Ieſu exhauſtum, & magnitudo paſſionum pellens violētè ſudorem, pepulit ſimul aliquid ſanguinis deficiente ſudoris materia.* Sic Caietanus. Sed quid plura? an non etiam in lactentibus fœminis lacte deficiente ſanguinem excuti, naturale eſt? quis igitur vnam ſanguinei ſudoris emiſſionem miraculoſam appellare audebit; cum aliæ ſanguinis profuſiones ducem naturam ſequantur?

Caietanus.

Deficiente lacte ex vberibus mulierum aliquando ſolet elici ſanguis.

Obiectio.

At dices, reor, argumentationem illam ex naturali aquæ motu ductam, quo ad ſuperna loca attollitur, vt in puteis quibuſdã callido artificis opere confectis cernimus, ad rem noſtram confirmandam parui eſſe ponderis; nam in ſublime quidem erigitur aqua naturali impulſu ad eum finem, vt corporum ſeiunctionem impediat, ne ſequatur in rerum vniuerſitate vacuum, quod totis viribus refugit natura; at hoc tamen de ſudore ſanguineo non militat. Poſteà etſi naturæ cõſentaneum ſit, in hominibus immoderato libidinis ardore actis ſemine deficiente ſanguinem excuti in illis ipſis corporis humani membris, quæ ad generationem natura comparauit, & amplius, eſto ſit naturale opus ex nutricibus fœminis ſanguinem exhauriri, cum lactis

Nimirum emungentes cur ſanguinẽ eliciant.

materia

materia non ſufficit; haud tamen eſt vnquam admittendum, naturali impulſu deficiēte ſudoris materia defluxiſſe ſanguinem, quandoquidem ex nullo homine ſanguineum emanaſſe ſudorē, aut litteris, aut memoriæ proditum eſt. Sed facilis eſt ad omnia iſta reſponſio.

Nam veriſſimum quidem eſt, aſcenſum naturalis aquę effici ſolere, ne aliqua pars orbis vacua reddatur; at nihilominus, ſi philoſophiæ decreta, rectamq; rationem conſulamus, aſcenſus naturalis aquę id, quod perſuadere ſtudemus, manifeſtè docet, atq; conuincit; ſi enim in inferioribus hiſce, ac ignobilioribus mundi corporibus, quę nullo inter ſe inuicem ſubſtantiali nexu copulantur, vt primùm corpus vnum ex naturali loco dimotum aliò concedit, protinus alterum natura iubēte in illius locum ſufficitur, cur à fortiori, in omnium nobiliſſimo corpore humano, in quo miro naturæ artificio, & membra, & humores, atq; humorum excrementa ſic perpolitè coniunguntur, vt ſubſtantiale, & perfectiſſimum corpus conſtituant, atq; componāt; cur inquam eodem, aut ſimili naturę impulſu humido excremento deficiente, retineri debuit ſanguis, ne ex patefactis venarum receptaculis prorumperet? nam non modo ad prohibendum vacuum ex Chriſti corpore ſanguineus ſudor dimanauit, verùm etiam debuit naturæ impulſu ſe promere, ne vehemens ille motus, quo ſacrata Saluatoris natura agitabatur, pulſo iam omni ſudore, proprio termino careret, quod procul dubio contigiſſet, ſi ſudoris vices non ſubijſſet ſanguis.

Ad primū.

Quibus de cauſis ſudor ſanguineus è corpore Chriſti dimanauit.

Secundum eadem facilitate, qua propoſitum fuit, diluitur; peto enim ab huius reſponſionis auctore, quid cauſæ,

Alphonſus Salmeron.

cauſæ quiduè diſcriminis afferri poſſit, quo probetur in Chriſto miraculosè ſanguineũ ſudoré, in lactẽtibus verò, & plorantibus naturaliter ſanguiné emergere poſſe? mihi .n. quidem nullum huiuſcemodi diſcrimẽ illuxit, immo nec illuceſcere poſſe videtur; nam cum in ijſdem venarum conceptaculis non ſecus lac, & lachrymæ, ac ſudor, & ſanguis reperiantur, potiorem videre nequeo rationem, cur ſi in lactentibus, & lacrymantibus naturali propenſione, ita pariter in ſudore madentibus, ſanguinem decidi poſſe non concedamus.

Quòd ſi huius diſcriminis teſtem eſſe rerum omniũ procreatricem naturam aſſerat, qua vſu comprobatum eſt nonnullorum oculos ſanguineis lacrymis, & quorundam etiam mulierum vbera ſanguine maduiſſe; nõ verò homines (Saluatore excepto) ſudore ſanguineo eſſe perfuſos; iam, vel me tacente, ſuæ infirmitatem ſententiæ is patefaciet; quippe qui ad ſui defenſionem eis vtitur, quæ in quæſtionem veniunt. Præterea inualidam eſſe huius auctoris rationem nemo vereri poterit, qui ea meditabitur, quæ acuratè tradit Ioannes Maldonatus in Matthæum in hanc ſententiam. *Audio de his, qui viderunt, & cognouerunt ante annos duos Lutetiæ Pariſiorum, hominem robuſtum, & bene valentem audita in ſe capitali ſententia ſudore ſanguineo fuiſſe perfuſum.* Sic Maldonatus, cuius dictis planè indubitata fides tribui debet, cùm ob doctoris huius grauitatem, & auctoritatem, tùm ob certiſſimum huius euenti teſtimonium, quod etiam mihi omni ſtudio, ac diligentia veritatem illius inueſtiganti per litteras à viris fide digniſſimis datas innotuit; anno ſiquidem milleſimo quingenteſimo

Ioannes Maldonatus. c. 26.

Lutetiæ Pariſiorũ vir ſudore ſanguineo madoit.

ſimo octuageſimo tertio plures tetris carceribus incluſi ſudore ſanguineo madentem virum conſpexêre Lutetię Pariſiorum.

CAP. IV.

Refelluntur oppoſitæ opinionis argumentationes.

HÆc aſſertio, quę iam ſatis clara eſſe poteſt, etiam melius, & clarius ex ipſa difficultatum ſolutione poterit explicari. Prima argumentatio ſic eſt diſſoluenda. Quamuis ſibi libenter aſſeruet natura ſanguinem, eundemq; aliquandò contra naturalem appetitum cogatur effundere, vt in ſudore ſanguineo fortaſſis accidit, non propterea tamen ſanguineus ſudor miraculoſum opus putandus eſt; ſicuti miraculoſa lapidis motio minimè eſt cenſenda (quamuis naturali motu centrum petat) ſi ab aere, vel ab impreſſa virtute contra naturalem lapidis impetum celerrimo motu ſurſum pellatur; aliter conſequeretur neceſſaria ratione, aquam, quæ frigoris amica eſt, miraculosè calorem in ſe concipere, cum quotidiè calefit, quod eſſet ridiculum; quare propria ratio dignoſcendi miracula fuerit meditari, num in caſu noſtro aliquid ex triplici tacta miraculorũ ratione reperiatur; at quia nulla earum ſangineo ſudori adaptari poteſt, propterea naturalem fuiſſe ſanguinis ſudorem cogimur affirmare. *Ad primũ.*

Ad illud, in quo obijciebatur, naturale illud eſſe, quod per ſe ineſt, reſpondeo particulam illam, *per ſe ineſſe*, miſſis alijs modis, quibus iurè poſſet explicari, duobus maximè, qui ad rem noſtram faciant, intelligi *Quot modis aliquid naturale dicatur.*

 poſſe;

poſſe; Nam vel, *per ſe ineſſe*, idem ſignificat, ac illud, quod à philoſophis dicitur, eſſe de ſubſtantia, & eſſentia rei, vel certè ſignificat illud, quod non ex accidenti, ſed ex cōmuni, & vſitato ſudantium more hominibus ineſt; vtrouis modo Chriſti ſudor accipiatur, haud fuit naturalis; non enim ſanguineus ſudor fuit de eſſentia Saluatoris, neq; eidem ſemper potuit conuenire; neq; hoc in ſenſu ea intelligenda ſunt, quæ naturalem fuiſſe ſudoris cruorem probant; exacta enim nimium, & maximè propria eſt hæc, *naturalis*, ſignificatio: Quare alia eſt vocis huius, *naturalis*, appellatio, quâ aliquid naturale dicimus, cum illud naturæ viribus efficitur, quamuis rariſſimè fiat, quo in ſenſu proprie à miraculoſo, & diuino naturale tantummodo diſtinguitur; ſonatq; idem naturale, ac opus non miraculoſum, nec diuinum; quippe quod ſolius naturæ viribus effici poſſit; in quo ſenſu nos hactenus ſanguineum Chriſti ſudorem naturalem fuiſſe defendimus; is enim ortum habuit, vt paulò poſt demonſtrabimus, à cauſa tantùm naturali, quæ etſi Saluatorem ad effundendum ſanguinem coegerit (ex quo, ſi ſcholæ termini ſpectentur violenta potius, quam naturalis iurè videtur appellanda) naturalis tamen, vt à miraculoſa, & supernaturali cauſa diſtinguitur, tutò dici poteſt.

In quo ſenſu intelligi debeat Chriſti ſudorē fuiſſe naturalem.

Ex his manifeſta fit tertij argumenti ſolutio; nam cætera, quæ deſiderari poſſunt, ſatis patent ex rebus in hac quæſtione enucleatis.

Diui autem Hilarij auctoritas bifariam poteſt probabiliter explicari. Primò ſanguineus Chriſti ſudor non fuit infirmitatis, hoc eſt, impotentiæ, & coactionis:

nis

nis; non enim ex imbecillitate, aut infirmitate naturali ſic formidauit Aſſertor noſter, triſtitiaue eſt affectus, vt coactè ſanguinem daret, ſed liberè mœrorem, ſanguinei ſudoris remotem cauſam in ſe inſurgere permiſit; quo in ſenſu acceptum D. Hilarij teſtimonium non habet vim ſtatuendi miraculoſam fuiſſe ſanguinis emiſſionem, ſed probat tantummodò Chriſtum dominum liberè timuiſſe, cum cæteri homines impendente mortis periculo naturali quodam inſtinctu timeant. Secundò, Mens S. Hilarij non fuit affirmare portentoſam, atq; ſupernaturalem fuiſſe ſanguinei ſudoris profuſionem; ſed ei miraculum potius videbatur, Aſſertorem noſtrum ex tam ingenti, atq; incredibili mœrore certam mortē non incurriſſe; fortaſſis enim, inquiunt huius doctrinæ auctores, humanæ naturæ vires ſic validæ eſſe nequeunt, vt cum tanto dolore vitam ſimul propagare poſſint; ſed non negat, ſubdunt illi, D. Hilarius, quin admiſſo tali dolore naturaliter ſanguis ſubſequatur. Alij audentiores fatentur, D. Hilarium oppoſitæ opinionis fuiſſe defenſorem, atq; docuiſſe miraculoſum fuiſſe ſanguinis opus; Ego, vt lectorem meæ quoq; interpretationis participem faciam, (ſi ritè interpretationem aliquam admittere poſſunt citata Bedæ, & Hilarij teſtimonia;) cenſeo ſudorem Chriſti non fuiſſe infirmitati adſcribendum; ideſt Saluatoris naturali imbecillitati, timori, ac triſtitiæ, tamquam proximæ cauſæ, & effectiuo principio tribuendum; non enim vel naturæ inbecillitas, vel timor, vel triſtitia huiuſcemodi prodigioſum effectum potuerunt operari, ſiquidem naturæ imbecillitati, & timori ſanguinis expulſio re-

Bifariã D. Hilarij & Bedæ teſtimonia explicantur.

Auctoris interpretatio.

pugnat, cum naturali motu acta timore natura ad cor ſanguinē vocet; ex quo clarè cognoſcitur ſudorē ſāguineū nullo modo ex infirmitate naturæ Chriſti traxiſſe originem, cum is naturæ infirmitatem, dolorem, ac metum ſuperet; cum igitur ex vna parte timentes, ac mœroris moleſtia oppreſſi ſanguinē nullum ſol eāt profundere; & ex altera Chriſtus dominus inter mœrores, & anguſtias fuerit abundantiſſimo ſanguine perfuſus; vti certiſſimum quoddam ex his collegerunt Patres illi argumentum, ſanguinem Chriſti in horto profuſum non fuiſſe timori, ac naturæ infirmitati tribuendum, ſed ſublimiori, ac nobiliori principio, & cauſæ, de qua latius mox ediſſeram, cum vnum nodū, qui adhuc reſtat, diſſoluero.

Craſſus ne, an tenuis fuerit ſudor Chriſti.

Qui eſt huiuſcemodi. Hactenus ſatis probabiliter oſtēdimus potuiſſe tenuem ſanguinem è venis per porros carnis Chriſti dimanare: atqui craſſiſſimus fuit ſanguis ille, qui diſtillabat (recenſet enim Diuus Lucas guttatim cruorem dominicum decurriſſe in terrā, gutta autem eſt craſſioris formæ, ac denſioris figuræ, vti clariùs ex græco textu habetur, in quo ſic eſt, & *factus eſt ſudor eius, ſicut grumi*, qui non tenues, ſed craſſas ex cōcreto ſanguine guttas ſignificant;) ergò non videtur alio, quā diuino planè auxilio cōtingere iſtud potuiſſe; ſecus enim, ſi ad naturalem humanæ Chriſti naturæ virtutem recurramus, hinc efficeretur ad effundendos ſanguinis grumos planè neceſſariam fuiſſe omnium Chriſti venarum dilacerationem, atq; confractionem; cum qua dubio procul, & totus ſanguis, & ipſa Domini vita euanuiſſet. At non modo tenuem fuiſſe prodeuntem

tem

Digitized by Google

tem ſanguinem ex corpore Chriſti, verùm etiam minutatim, ſenſimq; diſtillaſſe; arbitror, verùm quia emergētem e uenis ſanguinem protinus foramina carnis excipiebant, in quibus craſſus quidam humor reperitur, qui ſanguini admixtus eum reddebat craſſiorem; propterea diuinus Euangeliſta factum eſſe Chriſti ſudorem, ſicut guttas ſanguinis, teſtatus eſt, & iurè, cum ſanguis cuti adhærens, non ſecus, ac communis hominum ſudor, in guttas conglobaretur. *Vid. Ariſtotelis ſect. 5. problema. prob. 35.*

DISPVTATIO SEXTA.

De vna ſanguinei ſudoris effuſione.

CAP. I.

Quoties Chriſtus ſanguineum ſudorem effuderit.

NVnc reuertamur ad enucleandam eam queſtionem, in qua, velut initio ſecundæ diſputationis polliciti eramus, querendū erat, An ſemel duntaxat Chriſtus, dùm in terram deuolutus, ac genibus flexis venerabundus Æternum Patrem ſollicita prece exorabat, humorem ſanguineum profuderit; an verò iterum, atq; etiam tertiò craſſas cruoris guttas emiſerit. Etenim ſolus inter omnes quatuor ſacros diuini Euangelij hiſtoricos, ſolus, inquam, Lucas huiuſce nobis nunquàm anteà cogniti ſudoris meminit capit. vigeſimo ſecundo ſic ſcribens, *Et ipſe* [nimirum Chriſtus] *auulſus eſt ab eis, quantum eſt iactus*

lapidis.

Digitized by Google

lapidis, & poſitis genibus orabat dicens, Pater ſi vis transfer calicem iſtum à me. Veruntamen non mea voluntas, ſed tua fiat. Apparuit autem illi Angelus de cælo confortans eum, & factus in agonia prolixius orabat, & factus eſt ſudor eius, ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram. Ex quo Sancti Lucæ teſtimonio hæc, quę ſequuntur, habemus. Primò longo temporis ſpatio vacaſſe orationi Chriſtũ, hoc enim apertè ſignificauit Lucas, cum inquit, & factus in agonia prolixiùs orabat; Tum poſteà Angelica præſentia, ac verbis itidem angelicis naturam Aſſertoris noſtri humanam, quæ fermè omnibus deſtituta erat conſolationibus, ſummaq; angebatur triſtitia, ſubleuatam, atq; confortatam fuiſſe. Et tertiò tandem largè, ac abundè ſanguineum ſudorem profudiſſe.

Prima ratio, qua oſtenditur Chriſtum ter ſudore ſanguineo fuiſſe perfuſum.

Verùm enim vero ex his tribus, quæ indubitata eſſe arbitror, tria alia, quæ adhuc in obſcurò latent, dubia exoriuntur; quot nimirum vicibus toto animi ardore orationi ſe ſe dederit Aſſertor; quoties Angelum confortantem ſibi præſtò habuerit; & quoties poſtremo totũ illius corpus ſanguineo humore perfuſum fuerit; hęc enim omnia ita in eadem radice nexa eſſe, vt alterũ ex altero colligẽdũ ſit, videri fortaſſis cuipiam poſſent; quòd ſi verum foret, haud multo labore omnis difficultas euacuaretur; ſi namq; tertium illud, quod rem noſtram maximè tangit, eſt ex primo cognoſcendum, profectò non ſemel, atq; iterum duntaxat, verùm etiam tertiò Chriſtus eandem carnis infirmitatem, qualis eſt fluxus ſanguinei ſudoris, paſſus eſſet; etenim diſertis verbis Chriſti orationem, quam Diuus Lucas, quia in illa idem omninò ſemper à domino efflagitabatur;

quaſi

Digitized by Google

quaſi vnam, & eandem prolixam fuiſſe commemorat, Matthæus; & Marcus trinam fuiſſe narrant, *& progreſſus*, inquit Mattheus, *procedit in faciem ſuam orans, & dicens*, &c. & poſt, *& venit ad diſcipulos, & inuenit eos dormientes. Iterum ſecundò abijt, & orauit dicens, Pater mi, ſi non poteſt hic calix tranſire, niſi bibam illum, fiat voluntas tua, & venit iterum, & inuenit eos dormientes, & relictis illis, iterum abijt, & orauit tertio eundem ſermonem dicens.* Idem etiam litteris conſignauit D. Marcus, vt videre eſt cap. 14. cuius verba cõſultò omittimus, quoniam eadem fermè ſunt, ac illa D. Matthęi iam recitata. Ex quibus cõcludi facile poſſet trinam fuiſſe ſanguinei ſudoris emiſſionem; quod etiam alijs rationibus conuincitur. cap. 26.

2 Etenim noua hæc ſanguinem deſudandi ſpecies, nouuſq; iſte ſudoris modus in Aſſertore noſtro duntaxat fuêre ob ſummum animi angorem, quo premebatur, dum imminentem, immo pręſentem animo mortem intuens apertiſſimè, velut ob oculos ludibria, verbera, plagas, & omnẽ deniq; ignominioſiſſimę mortis ſęuitiam meditabatur; at hęc omnia, quę ad ſudorem ſanguineum ſacram Vindicis noſtri naturam propellebant, ita meditanti Chriſto obiecta erant in prima, & ſecunda oratione, vti pariter in poſtrema Saluatoris deprecatione; ergo ſi viua futuræ mortis appræhenſio tertia orationis vice, ſanguineum ſudorem elicere valuit, nulla poterit eſſe ſufficiens ratio, qua eundem ſudorem cauſare non potuerit illa eadem tenax, & immobilis diri cruciatus cogitatio, quam Chriſtus dominus in prima, & ſecunda oratione habuit. Secunda ratio.

Ad

Digitized by Google

Tertia ratio.

Ad hæc agonia, vt loquitur Diuus Lucas, ſeu pergrandis animi triſtitia, vt inquiunt Marcus, & Matthæus, quæ omni ex parte afflictam Chriſti naturam vexabat, verũ ſanguinei ſudoris molita eſt opificium; atqui ex certiſſimis Matthęi, Marci, & Lucæ teſtimonijs pariter in prima, ſecunda, & tertia ad Æternum Patrem oratione ijſdem omnibus malis circũuentus erat Dominus; igitur, vel in omnibus tribus ſuis orationibus in noſtræ ſalutis pretium ſanguineũ liquorem dedit Aſſertor noſter, vel certè in nulla, quod aſſerere impium eſſet.

Quarta ratio.

Amplius prædictis rationibus haud dubiam fidem facit Diuus Lucas huiuſce ſudoris auctor, & idem locupletiſſimus teſtis; is enim eadem ratione de ſanguineo Chriſti ſudore, ac de oratione ediſſerit; at ex alijs cœleſtium arcanorum ſcriptoribus eam orationem, quam Diuus Lucas, deſcripſit, trinam fuiſſe habetur, pari igitur modo trinus etiam eſſe debuit ſudor ſanguineus.

Quinta ratio.

Prętereà ideò confortator Angelus in corpore efformato ſibi virtute propria ex elemẽtari aere Vindici noſtro apparuit, vt defeſſis Chriſti rebus ſuccurreret, expellentemq; ſanguinis liquorem cõmuniret naturam, atqui tribus vicibus hoc pietatis munere, & officio functa eſt beata mens Angelica; totidem igitur vicibus ex ſacra domini natura erupit ſanguineus humor.

Sexta ratio.

Tandem ne in typo, ſeu figura contingat aliquis error, omninò æquum eſt, vt illud, ad quod figura prænotandum, pręſignandumue ordinatur, figurę reſpondeat; ſanguineus autem ſudor Diuo Proſpero teſte in

libro

Digitized by Google

libro ſententiarum, quas ex Sancti Auguſtini doctrina excerpſit, ſignificabat multiplicem martyrum ſanguinis effuſionem, *orans enim*, inquit Proſper, *Chriſtus cũ ſudore ſanguineo, ſignificabat de toto corpore illius, quod eſt Eccleſia, emanatura martyria*; pluries igitur exudaſſe Chriſtum craſſam ſanguinis materiam intelligendum erit; quandoquidem non ſemel ſtrenuiſſimi martyres in fidei Chriſtianæ teſtificationem ſanguinem ſuum glorioſiſſimè profuderunt. *D. Proſper in lib. ſent. 68.*

His fortè, vt opinor, tamquàm probabilibus coniecturis commotus quidam citati Diui Lucæ teſtimonij interpres concedi poſſe dixit, Chriſtum non in tertia modò, verùm etiam in prima, & ſecunda oratione ſanguineum ſudorem paſſum fuiſſe; Sed quia huiuſce ſuæ opinationis nullam affert rationem, qua variam hanc ſanguinis effuſionem Chriſto accidiſſe probet; propterea voluntaria potius, quam vera videtur illius opinio; Minus etiam mihi probatur, quod ſubdit, Chriſtum ter abſterſo ſudore confortantis Angeli miniſterio, ter ad diſcipulos redijſſe. Etenim quamuis tribus vicibus dormientes diſcipulos inuiſiſſe dominum concedamus, haud tamen ex ſacris litteris ſedulam hanc Angeli ſudorem abſtergentis operam habere, colligereve poſſumus, hoc enim nullus mortalium, niſi id cuipiam foret diuinitus patefactum, noſcere poteſt; quocirca huius doctoris ſententia eſt quidam potius pij meditantis animi fructus, quam probabilis, & vera huiuſce myſterij narratio; quorſum enim neceſſe fuit Chriſto ad diſcipulos redeunti ſanguineum ſudorem toties Angelum abſterſiſſe? equidem nullam huius rei arbitror afferri *Barradij opinio confutatur.*

Digitized by Google

poſſe rationem, quę aliquā veri ſpeciem habeat; immò, ſi in re graui leuibus vti liceret coniecturis, aſſererem Chriſtum dominum propriam naturam plurimo ſanguine aſperſam in primo,& ſecundo ad diſcipulos reditu illis obieciſſe, vt hac ſpecie miſeranda Apoſtolos, qui carnis infirmitati ſuccumbentes graui ſomno erant oppreſſi, excitaret ad vigilandum, & orandum; quemadmodum paulò ante præceperat illis dicens, *ſuſtinete, hic,& vigilate mecum*.

Obiectio. At inquies ab Angelo humorem ſanguinis fuiſſe exſiccatum, vt extremo Aſſertoris mærori aliquod ſolatium adferret, cuius rei ſignum euidēs eſſe poteſt,quod ne minimum quidem illius ſanguinis veſtigium in aliqua corporis Chriſti parte ſuperfuerat, vt ex eo colligere poſſumus,quod Ioannes,quem ſibi præ cæteris,vt in vigilia, & oratione duraret, aſſumpſit Ieſus,hoc inuſitatum ſudoris genus alto ſilentio pertranſijt.

Reſponſio. Verùm exiguam iſta fidem merentur; nam quod ad primum attinet,non erat Aſſertor noſter ſic animo cōſternatus, nec tanta corporis laſſitudine, tamquè debilitatis ſenſibus grauabatur,vt vel hoc perexiguo egeret Angeli adminiculo;ſi namq́, viribus proprijs(quod maius eſt) ab oratione ter ſurgens, ſe ſe ad diſcipulos contulit; certè in abſtergendo ſudore angelica ſollicitudine, & opera haud illi opus fuerat. Secundum etiam non vrget; potius enim ratio illa probat Chriſtum dominum non prima, & ſecunda ſolùm, ſed etiam tertia orationis vice nō ſudaſſe globos ſanguinis, quod prauitatem hæreticalem apertiſſimè redolet;& prætereà ex allata reſponſione duo incommoda conſurgunt; ſi

namq́;

namq; ſudorem ſanguinis in Domini facie, manibus, & huiuſmodi non fuiſſe in prima, & ſecunda oratione, ac propterea illum fuiſse ab Angelo exſiccatum ex eo putandum eſt, quod nullam huius ſudoris mentionem fecit Ioannes Apoſtolus, qui nō procul à Chriſto aberat, pari itidem ratione in tertia Chriſti oratione, huiuſcemodi ſudorem Chriſto eueniſſe, negādum erit, quoniā neq; de tertia oratione, ſudoreue ſanguineo aliquid nobis ſcriptum reliquit idem Ioannes Apoſtolus. Quare dicendum potius videtur (data trini huius ſudoris hypotheſi) quòd quamuis ſanguinis ſudorem & cognouerit, & obtutu etiam proprio aſpectarit Ioānes, egregium tamen hoc, & admirandum facinus litteris nequaquam conſignauit (à quo ſimul, & à Principe Apoſtolorum omnia didicerat Diuus Lucas,) propterea quod ab eodem rectè, & congruenter erat muneri huic ſatisfactum, priuſquam Ioannes hiſtoricam narrationem ordiretur.

CAP. II.

Mens auctoris circa præſentem materiam.

EGo, vt alios meæ quoq; opinionis reddam certiores; vnica duntaxat vice ab afflictata Aſſertoris noſtri natura ſanguineum profluxiſſe ſudorem arbitror; quam quidem ſententiam omnibus Sanctorū Patrum votis comprobatam, & vnanimi interpretum fermè omnium aſseueratione confirmatam eſse, is dubio procul comperiet, qui in vigeſimum ſecundum caput Euangelij Diui Lucæ Sanctorum Patrum commē-

Digitized by Google

tarios,& aliorum doctorum enarrationes, explanationes, ſacri codicis concordias, & quæſtiones illas, quas circa eam Euangelij auctoritatem excitāt communiter interpretes, legere non recuſarit; quem communem aſſenſum nonnullis in præſentia, nec,vt opinor, planè inualidis rationibus probare conſtitui, vbi aliqua ad veritatem huiuſce opinionis fulciendam annotauero.

Complures igitur diuinæ ſcripturæ interpretes nonniſi miraculo creatæ naturæ vires ſuperante ſudorem hunc alioqui memorabilem, tribuendum eſſe contendunt;quorum opinioni ſi aſſentirer,haud facili negotio poſſem difficultatis propoſitæ attingere rationem; Etenim quæ non ſeruatis naturæ legibus, omnipotens ſuperni numinis virtus molitur, humana nequeunt ratione ſatis explicari; verùm quia exiſtimo dubiam, & veritati etiam minimè congruētem opinionem eorum, qui in ſudoris Chriſti perſcrutanda materia ſolent ad miracula confugere,vt ſuperius id ipſum quæſtio excitata, planum fecit, ideo ex philoſophicis diſciplinis ad hanc veritatem demonſtrandam ſufficientem nobis ſegetem petendam eſſe ſatius fore duximus. Sicuti igitur humidi vaporis excrementum, quod philoſophiæ parens Ariſtoteles ſudorem vocat,à calore hominis interiori effici, ac peragi ſolet; ita nimia aeris intemperie, præcipuè quum viget frigus, comprimi, & ne effluat ſæpè numero aut penitus impediri, aut certe retardari conſueuit; quam ob cauſam, etſi humana corpora hyberno tempore,quam æſtiuo abundantiori humido, conſtent, minorem tamen ſudorem patiuntur, nec ita largis humectantur excrementis, externo enim frigore

3. de partibus animalium cap 5.

Cur hiberno tempore difficile erumpat ſudor.

re, cuius peculiare munus eſt omogenea, & etherogenea congregare, humores quodammodo coagulari ſolent adeò vehementer, vt vix diſſolui queant; ex quo fit, vt caloris naturalis victoria in pellendo è venis ſudore longius protrahatur, ſi corpus illius, qui ſudorem emiſſurus eſt, ſub dio reperiatur; maximè verò ſi temporis nocturni iniurijs ſit obnoxium; tunc enim contrarium caloris vitalis frigus cutis humanæ porros pręcludens aditum ſudori ſic obſtruit, vt longo temporis ſpatio, & valido ſanè interclusi caloris impetu opus ſit ad obſtructa venularum, & porrorum corporis reſeranda foramina. Verùm contingit aliquando, nec calorem, vel maximum, nec apertam corporis viam ad ſudorem exterius propulſandū ſufficere; ſolet enim ſæpè numero emiſsio ſudoris ab alijs etiam cauſis impediri; inter quas nō infimum locum tenet magna aliqua corporis, & animi perturbatio; hæc enim, dum imminentibus ſibi malis occurrere ſtudet, totum corpus humanum concutit, ac proſternit, tum vlterius vitales ſpiritus excitat, qui toto corpore diffuſi, ac in eodem quodammodo retenti venas adeo replent, & inflant, vt exterius exire non patiantur humorem, non ſecus ac ab aëre in Clepſydra exiſtente, ne ab eadem erumpat, coercetur, detineturq́; aqua. Eo igitur temporis ſpatio, quo impeditus ſudor effluere nequit, maior, ac abundantior interim efficitur; qui vbi primum relaxato ſpiritu liberum ſibi aditū adinuenire poteſt, per ampliora venarum corporis iam facta foramina, ſubito ac copiosè totus vndequaq́; erumpit.

Perturbatio animi ſudorē impedit.

Ex his ergo, quæ maiori ex parte nituntur auctori-

tati

Tom. 6. ſect. 1. problematum.

tati Ariſtotelis, ſatis commodè explicari poteſt pręſens de ſanguineo Chriſti ſudore difficultas. Cum enim Aſſertor noſter ſub frigido Ioue oraret, grauiſſimaq; afficeretur mentis triſtitia, non videtur potuiſſe in prima, aut ſecunda orationis vice ſanguineum profundere ſudoré, non modo ob nocturni intemperiem aeris, verùm etiam ob grauiſſimum mortis horrorem, quo vitales ſpiritus commoti venas illius ſic inflarunt, vt omnia ſacrati corporis foramina comprimerentur; ſudorq; alioqui ad effuſionem expeditus erumpere nõ valeret. At verò quia tertia orationis vice Chriſtus dominus ſpreto fortiter acerbæ mortis horrore priſtinam animi hilaritatem recuperauit, acerboſq; futuræ mortis præconceptos animo dolores mitigauit, victrice charitate, relaxatiſq; (ſi ita loqui fas eſt) commotis ſpiritibus, ad extremum liber aditus humori diu retento patuit; ex quo velut irriguus quidam fons ſudoris ſanguine per mixti erupit. Quocirca ſanguineo Aſſertoris ſudori id accidit, quod riuo nonnumquam occurrere ſolet; nam ſi forte is ita detineatur, vt curſu ſuo carens ſiſtat, intercluſas aquas mirũ in modum auget, eaſq; ſinu ſuo colligens mox ablato repagulo copioſiſſimo aquarũ fluxu in ſubiacentem planitiem ſic acriter effundit, vt nullo negotio obuias ſibi terræ partes irriget. Sic cum humana Chriſti natura vehementiori quodam mærore angeretur, vitales illius ſpiritus vndequaq; circũueniebantur, atq; coërcebantur, ex quo venæ ſudorem in ſe continentes non mediocriter inflatę tumeſcebant, vnde fiebat vt nulla ratione è venis humor ſe educere poſſet; at vbi per ſpiritus iam remiſſi libertatem (quod ſolummodo

Ratio prima, qua Chriſtum tertia orationis vice tantùm ſanguinem ſudaſſe probat.

modo

Digitized by Google

modo in tertia oratione contigit) ſanguineus humor exire potuit, maximo quodam impetu ex patefactis omnibus corporis partibus per manus, caput, & quot quot erant Aſſertoris noſtri membra, fortiter in terram cucurrit.

Secūda ratio.

Porro hæc ratiocinatio mihi ſit quoq; ſimillima vero, ac etiam propemodum certa ex vſu eorum, qui magna febrium violentia correpti, vigente atq; perdurante nimia caloris febris exuberantia, æſtuq; maximo emittendi ſudoris vtilitate potiri non poſſunt, quouſq; mitior febris reddatur, quę vbi feſſos ægroti artus tàm acriter torquere ceſſauit, tunc maximè impeditus anteà ſudor ſe ſe ex corpore educens profluit.

Febri laborantes cur vigente febris violentia non ſudent.

Tertia ratio.

Præterea ſudor ex corpore Aſſertoris proſiliens fuit copioſiſſimus, vt diuinus Euangeliſta teſtatur; decurrebat enim in terram more labentis riui, ſed fieri minimè poterat, vt adeò abundans ſudoris copia iteratis vicibus è corpore Domini flueret, quin exhauriretur, atq; exſiccaretur omnino humor maximè, ad propagandam vitam neceſſarius; non potuit igitur Chriſtus in prima, & ſecunda orationis vice ſanguineis ſudoribus perfundi citrà certum mortis exitium.

Quarta ratio.

Amplius corpus Saluatoris delicatiſſimę fuit conſtitutionis, & optimæ temperationis, quæ modicam ſudoris materiam ſanguini admixtam habuit. Quo poſito ſic ratiocinari poſſum, omnes theologi rectè ſentientes norunt Chriſti ſudorē non fuiſſe purum humidi excrementi liquorem, ſed potius cum ſudoris materia ſanguinis multum fuiſſe copulatum; ex quo fit vt toties non potuerit ſudoris infirmitatem pati Dominus; neq; enim

cauſæ quiduè diſcriminis afferri poſſit, quo probetur in Chriſto miraculosè ſanguineũ ſudoré, in lactẽtibus verò, & plorantibus naturaliter ſanguiné emergere poſſe? mihi .n. quidem nullum huiuſcemodi diſcrimẽ illuxit, immo nec illuceſcere poſſe videtur; nam cum in iiſdem venarum conceptaculis non ſecus lac, & lachrymæ, ac ſudor, & ſanguis reperiantur, potiorem videre nequeo rationem, cur ſi in lactentibus, & lacrymantibus naturali propenſione, ita pariter in ſudore madentibus, ſanguinem decidi poſſe non concedamus.

Quòd ſi huius diſcriminis teſtem eſſe rerum omniũ procreatricem naturam aſſerat, qua vſu comprobatum eſt nonnullorum oculos ſanguineis lacrymis, & quorundam etiam mulierum vbera ſanguine maduiſſe; nõ verò homines (Saluatore excepto) ſudore ſanguineo eſſe perfuſos; iam, vel me tacente, ſuæ infirmitatem ſententiæ is patefaciet; quippe qui ad ſui defenſionem eis vtitur, quæ in quæſtionem veniunt. Præterea inualidam eſſe huius auctoris rationem nemo veteri poterit, qui ea meditabitur, quæ acuratè tradit Ioannes Maldonatus in Matthæum in hanc ſententiam. *Audio de his, qui viderunt, & cognouerunt ante annos duos Lutetiæ Pariſiorum, hominem robuſtum, & bene valentem audita in ſe capitali ſententia ſudore ſanguineo fuiſſe perfuſum.* Sic Maldonatus, cuius dictis planè indubitata fides tribui debet, cùm ob doctoris huius grauitatem, & auctoritatem, tùm ob certiſſimum huius euenti teſtimonium, quod etiam mihi omni ſtudio, ac diligentia veritatem illius inueſtiganti per litteras à viris fide digniſſimis datas innotuit; anno ſiquidem milleſimo quingenteſimo

Ioannes Maldonatus. c. 26.

Lutetiæ Pariſi rũ vir ſudore ſanguineo maduit.

ſimo octuageſimo tertio plures tetris carceribus incluſi ſudore ſanguineo madentem virum conſpexêre Lutetiæ Pariſiorum.

CAP. IV.

Refelluntur oppoſitæ opinionis argumentationes.

HÆc aſſertio, quę iam ſatis clara eſſe poteſt, etiam melius, & clarius ex ipſa difficultatum ſolutione poterit explicari. Prima argumentatio ſic eſt diſſoluenda. Quamuis ſibi libenter aſſeruet natura ſanguinem, eundemq; aliquandò contra naturalem appetitum cogatur effundere, vt in ſudore ſanguineo fortaſſis accidit, non propterea tamen ſanguineus ſudor miraculoſum opus putandus eſt; ſicuti miraculoſa lapidis motio minimè eſt cenſenda (quamuis naturali motu centrum petat) ſi ab aere, vel ab impreſſa virtute contra naturalem lapidis impetum celerrimo motu ſurſum pellatur; aliter conſequeretur neceſſaria ratione, aquam, quæ frigoris amica eſt, miraculosè calorem in ſe concipere, cum quotidiè calefit, quod eſſet ridiculum; quare propria ratio dignoſcendi miracula fuerit meditari, num in caſu noſtro aliquid ex triplici tacta miraculorũ ratione reperiatur; at quia nulla earum ſangineo ſudori adaptari poteſt, propterea naturalem fuiſſe ſanguinis ſudorem cogimur affirmare. *Ad primũ*

Ad illud, in quo obijciebatur, naturale illud eſſe, quod per ſe ineſt, reſpondeo particulam illam, *per ſe ineſſe*, miſſis alijs modis, quibus iurè poſſet explicari, duobus maximè, qui ad rem noſtram faciant, intelligi *Quot modis aliquid naturale dicatur.*

poſſe; Nam vel, *per ſe ineſſe*, idem ſignificat, ac illud, quod à philoſophis dicitur, eſſe de ſubſtantia, & eſſentia rei, vel certè ſignificat illud, quod non ex accidenti, ſed ex cōmuni, & vſitato ſudantium more hominibus ineſt; vtrouis modo Chriſti ſudor accipiatur, haud fuit naturalis; non enim ſanguineus ſudor fuit de eſſentia Saluatoris, neq; eidem ſemper potuit conuenire; neq; hoc in ſenſu ea intelligenda ſunt, quæ naturalem fuiſſe ſudoris cruorem probant; exacta enim nimium, & maximè propria eſt hæc, *naturalis*, ſignificatio: Quare alia eſt vocis huius, *naturalis*, appellatio, quâ aliquid naturale dicimus, cum illud naturæ viribus efficitur, quamuis rariſſimè fiat, quo in ſenſu propriè à miraculoſo, & diuino naturale tantummodo diſtinguitur; ſonatq; idem naturale, ac opus non miraculoſum, nec diuinum; quippe quod ſolius naturæ viribus effici poſſit; in quo ſenſu nos hactenus ſanguineum Chriſti ſudorem naturalem fuiſſe defendimus; is enim ortum habuit, vt paulò poſt demonſtrabimus, à cauſa tantùm naturali, quæ etſi Saluatorem ad effundendum ſanguinem coegerit (ex quo, ſi ſcholæ termini ſpectentur violenta potius, quam naturalis iurè videtur appellanda) naturalis tamen, vt à miraculoſa, & ſupernaturali cauſa diſtinguitur, tutò dici poteſt.

In quo ſenſu intelligi debeat Chriſti ſudorē fuiſſe naturalem.

Ex his manifeſta fit tertij argumenti ſolutio; nam cætera, quæ deſiderari poſſunt, ſatis patent ex rebus in hac quæſtione enucleatis.

Diui autem Hilarij auctoritas bifariam poteſt probabiliter explicari. Primò ſanguineus Chriſti ſudor non fuit infirmitatis, hoc eſt, impotentiæ, & coactionis;

his; non enim ex imbecillitate, aut infirmitate natu-
rali ſic formidauit Aſſertor noſter, triſtitiaue eſt affe-
ctus, vt coactè ſanguinem daret, ſed liberè mœrorem,
ſanguinei ſudoris remotem cauſam in ſe inſurgere per-
miſit; quo in ſenſu acceptum D. Hilarij teſtimonium
non habet vim ſtatuendi miraculoſam fuiſſe ſanguinis
emiſſionem, ſed probat tantummodò Chriſtum domi-
num liberè timuiſſe, cum cæteri homines impendentis
mortis periculo naturali quodam inſtinctu timeant.
Secundò, Mens S. Hilarij non fuit affirmare portento-
ſam, atq; ſupernaturalem fuiſſe ſanguinei ſudoris pro-
fuſionem; ſed ei miraculum potius videbatur, Aſſer-
torem noſtrum ex tam ingenti, atq; incredibili mœro-
re certam mortē non incurriſſe; fortaſſis enim, inquiunt
huius doctrinæ auctores, humanæ naturæ vires ſic va-
lidæ eſſe nequeunt, vt cum tanto dolore vitam ſimul
propagare poſſint; ſed non negat, ſubdunt illi, D. Hi-
larius, quin admiſſo tali dolore naturaliter ſanguis ſub-
ſequatur. Alij audentiores fatentur, D. Hilarium oppo-
ſitæ opinionis fuiſſe defenſorem, atq; docuiſſe miracu-
loſum fuiſſe ſanguinis opus; Ego, vt lectorem meæ
quoq; interpretationis participem faciam, (ſi ritè inter-
pretationem aliquam admittere poſſunt citata Bedæ, &
Hilarij teſtimonia;) cenſeo ſudorem Chriſti non fuiſſe
infirmitati adſcribendum; ideſt Saluatoris naturali im-
becillitati, timori, ac triſtitiæ, tamquam proximæ cau-
ſæ, & effectiuo principio tribuendum; non enim vel
naturæ inbecillitas, vel timor, vel triſtitia huiuſcemodi
prodigioſum effectum potuerunt operari, ſiquidem
naturæ imbecillitati, & timori ſanguinis expulſio re-

Bifariā D. Hilarij & Bedæ teſtimonia explicantur.

Auctoris interpretatio.

pugnat, cum naturali motu acta timore natura ad cor ſanguinẽ vocet; ex quo clarè cognoſcitur ſudorẽ ſãguineũ nullo modo ex infirmitate naturæ Chriſti traxiſſe originem, cum is naturæ infirmitatem, dolorem, ac metum ſuperet; cum igitur ex vna parte timentes, ac mœroris moleſtia oppreſſi ſanguinẽ nullum ſoleãt profundere; & ex altera Chriſtus dominus inter mœrores, & anguſtias fuerit abundantiſſimo ſanguine perfuſus; vti certiſſimum quoddam ex his collegerunt Patres illi argumentum, ſanguinem Chriſti in horto profuſum non fuiſſe timori, ac naturæ infirmitati tribuendum, ſed ſublimiori, ac nobiliori principio, & cauſæ, de qua latius mox ediſſeram, cum vnum nodũ, qui adhuc reſtat, diſſoluero.

Craſsiusne, an tenuis fuerit ſudor Christi.

Qui eſt huiuſcemodi. Hactenus ſatis probabiliter oſtẽdimus potuiſſe tenuem ſanguinem è venis per poros carnis Chriſti dimanare; atqui craſſiſſimus fuit ſanguis ille, qui diſtillabat (recenſet enim Diuus Lucas guttatim cruorem dominicum decurriſſe in terrã, gutta autem eſt craſſioris formæ, ac denſioris figuræ, vti clariùs ex græco textu habetur, in quo ſic eſt, & *factus eſt ſudor eius, ſicut grumi*, qui non tenues, ſed craſſas ex cõcreto ſanguine guttas ſignificant;) ergò non videtur alio, quã diuino planè auxilio cõtingere iſtud potuiſſe; ſecus enim, ſi ad naturalem humanæ Chriſti naturæ virtutem recurramus, hinc efficeretur ad effundendos ſanguinis grumos planè neceſſariam fuiſſe omnium Chriſti venarum dilacerationem, atq; confractionem; cum qua dubio procul, & totus ſanguis, & ipſa Domini vita euanuiſſet. At non modo tenuem fuiſſe prodeuntem

Digitized by Google

tem ſanguinem ex corpore Chriſti, verùm etiam minutatim, ſenſimq; diſtillaſſe; arbitror, verùm quia emergétem e uenis ſanguinem protinus foramina carnis excipiebant, in quibus craſſus quidam humor reperitur, qui ſanguini admixtus eum reddebat craſſiorem; propterea diuinus Euangeliſta factum eſſe Chriſti ſudorem, ſicut guttas ſanguinis, teſtatus eſt, & iurè, cum ſanguis cuti adhærens, non ſecus, ac communis hominum ſudor, in guttas conglobaretur.

Vid. Ariſtoteles ſect. 5. proble-ma. prob. 35.

DISPVTATIO SEXTA.

De vna ſanguinei ſudoris effuſione.

C A P. I.

Quoties Chriſtus ſanguineum ſudorem effuderit.

NVnc reuertamur ad enucleandam eam queſtionem, in qua, velut initio ſecundæ diſputationis polliciti eramus, quęrendũ erat, An ſemel duntaxat Chriſtus, dùm in terram deuolutus, ac genibus flexis venerabundus Æternum Patrem ſollicita prece exorabat, humorem ſanguineum profuderit; an verò iterum, atq; etiam tertiò craſſas cruoris guttas emiſerit. Etenim ſolus inter omnes quatuor ſacros diuini Euangelij hiſtoricos, ſolus, inquam, Lucas huiuſce nobis nunquàm anteà cogniti ſudoris meminit capit. vigeſimo ſecundo ſic ſcribens, *Et ipſe* [nimirum Chriſtus] *auulſus eſt ab eis, quantum eſt iactus*

lapidis.

Digitized by Google

lapidis, & poſitis genibus orabat dicens, Pater ſi vis transfer calicem iſtum à me. Veruntamen non mea voluntas, ſed tua fiat. Apparuit autem illi Angelus de cælo confortans eum, & factus in agonia prolixius orabat, & factus eſt ſudor eius, ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram. Ex quo Sancti Lucæ teſtimonio hæc, quę ſequuntur, habemus. Primò longo temporis ſpatio vacaſſe orationi Chriſtū, hoc enim apertè ſignificauit Lucas, cum inquit, & factus in agonia prolixiùs orabat; Tum poſteà Angelica præſentia, ac verbis itidem angelicis naturam Aſſertoris noſtri humanam, quæ fermè omnibus deſtituta erat conſolationibus, ſummaq; angebatur triſtitia, ſubleuatam, atq; confortatam fuiſſe. Et tertiò tandem largè, ac abundè ſanguineum ſudorem profudiſſe.

Verùm enim vero ex his tribus, quæ indubitata eſſe arbitror, tria alia, quæ adhuc in obſcurò latent, dubia exoriuntur; quot nimirum vicibus toto animi ardore orationi ſe ſe dederit Aſſertor; quoties Angelum confortantem ſibi præſtò habuerit; & quoties poſtremo totū illius corpus ſanguineo humore perfuſum fuerit; hęc enim omnia ita in eadem radice nexa eſſe, vt alterū ex altero colligēdū ſit, videri fortaſſis cuipiam poſſent; quòd ſi verum foret, haud multo labore omnis difficultas euacuaretur; ſi namq; tertium illud, quod rem noſtram maximè tangit, eſt ex primo cognoſcendum, profectò non ſemel, atq; iterum duntaxat, verùm etiam tertiò Chriſtus eandem carnis infirmitatem, qualis eſt fluxus ſanguinei ſudoris, paſſus eſſet; etenim diſertis verbis Chriſti orationem, quam Diuus Lucas, quia in illa idem omninò ſemper à domino efflagitabatur;

Prima ratio, qua oſtenditur Chriſtum ter ſudore ſanguineo fuiſſe perfuſum.

quaſi

quaſi vnam, & eandem prolixam fuiſſe commemorat, Matthæus, & Marcus trinam fuiſſe narrant, *& progreſſus*, inquit Matthęus, *procedit in faciem ſuam orans, & dicens, &c.* & poſt, *& venit ad diſcipulos, & inuenit eos dormientes: iterum ſecundò abijt, & orauit dicens, Pater mi, ſi non potiſt hic calix tranſire, niſi bibam illum, fiat voluntas tua, & venit iterum, & inuenit eos dormientes, & relictis illis, iterum abijt, & orauit tertio eundem ſermonem dicens.* Idem etiam litteris conſignauit D. Marcus, vt videre eſt cap. 14. cuius verba cõſultò omittimus, quoniam eadem fermè ſunt, ac illa D. Matthęi iam recitata. Ex quibus cõcludi facile poſſet trinam fuiſſe ſanguinei ſudoris emiſſionem; quod etiam alijs rationibus conuincitur. cap. 26.

2 Etenim noua hæc ſanguinem deſudandi ſpecies, nouuſq; iſte ſudoris modus in Aſſertore noſtro duntaxat fuère ob ſummum animi angorem, quo premebatur, dum imminentem, immo pręſentem animo mortem intuens apertiſſimè, velut ob oculos ludibria, verbera, plagas, & omnẽ deniq; ignominioſiſſimę mortis ſęuitiam meditabatur; at hęc omnia, quę ad ſudorem ſanguineum ſacram Vindicis noſtri naturam propellebant, ita meditanti Chriſto obiecta erant in prima, & ſecunda oratione, vti pariter in poſtrema Saluatoris deprecatione; ergo ſi viua futuræ mortis appræhenſio tertia orationis vice, ſanguineum ſudorem elicere valuit, nulla poterit eſſe ſufficiens ratio, qua eundem ſudorem cauſare non potuerit illa eadem tenax, & immobilis diri cruciatus cogitatio, quam Chriſtus dominus in prima, & ſecunda oratione habuit. Secunda ratio.

Ad

libro ſententiarum, quas ex Sancti Auguſtini doctrina excerpſit, ſignificabat multiplicem martyrum ſanguinis effuſionem, *orans enim*, inquit Proſper, *Chriſtus cũ ſudore ſanguineo, ſignificabat de toto corpore illius, quod eſt Eccleſia, emanatura martyria*; pluries igitur exudaſſe Chriſtum craſſam ſanguinis materiam intelligendum erit; quandoquidem non ſemel ſtrenuiſſimi martyres in fidei Chriſtianæ teſtificationem ſanguinem ſuum glorioſiſſimè profuderunt.

D. Proſper in lib ſent. 68.

His fortè, vt opinor, tamquàm probabilibus coniecturis commotus quidam citati Diui Lucæ teſtimonij interpres concedi poſſe dixit, Chriſtum non in tertia modò, verùm etiam in prima, & ſecunda oratione ſanguineum ſudorem paſſum fuiſſe; Sed quia huiuſce ſuæ opinationis nullam affert rationem, qua variam hanc ſanguinis effuſionem Chriſto accidiſſe probet; propterea voluntaria potius, quam vera videtur illius opinio; Minus etiam mihi probatur, quod ſubdit, Chriſtum ter abſterſo ſudore confortantis Angeli miniſterio, ter ad diſcipulos redijſſe. Etenim quamuis tribus vicibus dormientes diſcipulos inuiſiſſe dominum concedamus, haud tamen ex ſacris litteris ſedulam hanc Angeli ſudorem abſtergentis operam habere, colligereve poſſumus, hoc enim nullus mortalium, niſi id cuipiam foret diuinitus patefactum, noſcere poteſt; quocirca huius doctoris ſententia eſt quidam potius pij meditantis animi fructus, quam probabilis, & vera huiuſce myſterij narratio; quorſum enim neceſſe fuit Chriſto ad diſcipulos redeunti ſanguineum ſudorem toties Angelum abſterſiſſe? equidem nullam huius rei arbitror afferri

Betradi opinio confutatur.

poſſe rationem, quę aliquā veri ſpeciem habeat; immò, ſi in re graui leuibus vti liceret coniecturis, aſſererem Chriſtum dominum propriam naturam plurimo ſanguine aſperſam in primo, & ſecundo ad diſcipulos reditu illis obiecisse, vt hac ſpecie miſeranda Apoſtolos, qui carnis infirmitati ſuccumbentes graui ſomno erant oppreſſi, excitaret ad vigilandum, & orandum; quemadmodum paulò ante præceperat illis dicens, *ſuſtinete, hic, & vigilate mecum*.

Obiectio. At inquies ab Angelo humorem ſanguinis fuiſſe exſiccatum, vt extremo Aſſertoris mærori aliquod ſolatium adferret, cuius rei ſignum euidēs eſſe poteſt, quod ne minimum quidem illius ſanguinis veſtigium in aliqua corporis Chriſti parte ſuperfuerat, vt ex eo colligere poſſumus, quod Ioannes, quem ſibi præ cæteris, vt in vigilia, & oratione duraret, aſſumpſit Ieſus, hoc inuſitatum ſudoris genus alto ſilentio pertranſijt.

Reſponſio. Verùm exiguam iſta fidem merentur; nam quod ad primum attinet, non erat Aſſertor noſter ſic animo cōſternatus, nec tanta corporis laſſitudine, tamquè debilitatis ſenſibus grauabatur, vt vel hoc perexiguo egeret Angeli adminiculo; ſi namq; viribus proprijs (quod maius eſt) ab oratione ter ſurgens, ſe ſe ad diſcipulos contulit; certè in abſtergendo ſudore angelica ſollicitudine, & opera haud illi opus fuerat. Secundum etiam non vrget; potius enim ratio illa probat Chriſtum dominum non prima, & ſecunda ſolùm, ſed etiam tertia orationis vice nō ſudaſſe globos ſanguinis, quod prauitatem hæreticalem apertiſſimè redolet; & prætereà ex allata reſponſione duo incommoda conſurgunt; ſi

namq;

namq; ſudorem ſanguinis in Domini facie, manibus, & huiuſmodi non fuiſſe in prima, & ſecunda oratione, ac propterea illum fuiſse ab Angelo exſiccatum ex eo putandum eſt, quod nullam huius ſudoris mentionem fecit Ioannes Apoſtolus, qui nõ procul à Chriſto aberat, pari itidem ratione in tertia Chriſti oratione, huiuſcemodi ſudorem Chriſto eueniſſe, negãdum erit, quoniã neq; de tertia oratione, ſudoreue ſanguineo aliquid nobis ſcriptum reliquit idem Ioannes Apoſtolus. Quare dicendum potius videtur (data trini huius ſudoris hypotheſi) quòd quamuis ſanguinis ſudorem & cognouerit, & obtutu etiam proprio aſpectarit Ioánes, egregium tamen hoc, & admirandum facinus litteris nequaquam conſignauit (à quo ſimul, & à Principe Apoſtolorum omnia didicerat Diuus Lucas,) propterea quod ab eodem rectè, & congruenter erat muneri huic ſatisfactum, priuſquam Ioannes hiſtoricam narrationem ordiretur.

CAP. II.

Mens auctoris circa præſentem materiam.

EGo, vt alios meæ quoq; opinionis reddam certiores; vnica duntaxat vice ab afflictata Aſſertoris noſtri natura ſanguineum profluxiſſe ſudorem arbitror; quam quidem ſententiam omnibus Sanctorũ Patrum votis comprobatam, & vnanimi interpretum fermè omnium aſseueratione confirmatam eſse, is dubio procul comperiet, qui in vigeſimum ſecundum caput Euangelij Diui Lucæ Sanctorum Patrum commé-

Digitized by Google

tarios, & aliorum doctorum enarrationes, explanationes, ſacri codicis concordias, & quæſtiones illas, quas circa eam Euangelij auctoritatem excitāt communiter interpretes, legere non recuſarit; quem communem aſsenſum nonnullis in præſentia, nec, vt opinor, planè inualidis rationibus probare conſtitui, vbi aliqua ad veritatem huiuſce opinionis fulciendam annotauero.

Complures igitur diuinæ ſcripturæ interpretes nonniſi miraculo creatæ naturæ vires ſuperante ſudorem hunc alioqui memorabilem, tribuendum eſse contendunt; quorum opinioni ſi aſsentirer, haud facili negotio poſsem difficultatis propoſitæ attingere rationem; Etenim quæ non ſeruatis naturæ legibus, omnipotens ſuperni numinis virtus molitur, humana nequeunt ratione ſatis explicari; verùm quia exiſtimo dubiam, & veritati etiam minimè congruētem opinionem eorum, qui in ſudoris Chriſti perſcrutanda materia ſolent ad miracula confugere, vt ſuperius id ipſum quæſtio excitata, planum fecit, ideo ex philoſophicis diſciplinis ad hanc veritatem demonſtrandam ſufficientem nobis ſegetem petendam eſse ſatius fore duximus. Sicuti igitur humidi vaporis excrementum, quod philoſophiæ parens Ariſtoteles ſudorem vocat, à calore hominis interiori effici, ac peragi ſolet; ita nimia aeris intemperie, præcipuè quum viget frigus, comprimi, & ne effluat ſæpè numero aut penitus impediri, aut certe retardari conſueuit; quam ob cauſam, etſi humana corpora hyberno tempore, quam æſtiuo abundantiori humido conſtent, minorem tamen ſudorem patiuntur, nec ita largis humectantur excrementis, externo enim frigo-

3. de partibus animalium cap. 5.

Cur hiberno tempore difficile erumpat ſudor.

re

re, cuius peculiare munus eſt omogenea, & etherogenea congregare, humores quodammodo coagulari ſolent adeò vehementer, vt vix diſſolui queant; ex quo fit, vt caloris naturalis victoria in pellendo è venis ſudore longius protrahatur, ſi corpus illius, qui ſudorem emiſſurus eſt, ſub dio reperiatur; maximè verò ſi temporis nocturni iniurijs ſit obnoxium; tunc enim contrarium caloris vitalis frigus cutis humanæ porros pręcludens aditum ſudori ſic obſtruit, vt longo temporis ſpatio, & valido ſanè intercluſi caloris impetu opus ſit ad obſtructa venularum, & porrorum corporis reſeranda foramina. Verùm contingit aliquando, nec calorem, vel maximum, nec apertam corporis viam ad ſudorem exterius propulſandũ ſufficere; ſolet enim ſæpè numero emiſsio ſudoris ab alijs etiam cauſis impediri; inter quas nõ infimum locum tenet magna aliqua corporis, & animi perturbatio; hæc enim, dum imminentibus ſibi malis occurrere ſtudet, totum corpus humanum concutit, ac proſternit, tum vlterius vitales ſpiritus excitat, qui toto corpore diffuſi, ac in eodem quodammodo retenti venas adeo replent, & inflant, vt exterius exire non patiantur humorem, non ſecus ac ab aëre in Clepſydra exiſtente, ne ab eadem erumpat, coercetur, detineturq; aqua. Eo igitur temporis ſpatio, quo impeditus ſudor effluere nequit, maior, ac abundantior interim efficitur; qui vbi primum relaxato ſpiritu liberum ſibi aditũ adinuenire poteſt, per ampliora venarum corporis iam facta foramina, ſubito ac copiosè totus vndequaq; erumpit. *Perturbatio animi ſudorẽ impedit.*

Ex his ergo, quæ maiori ex parte nituntur auctori-

tati

Digitized by Google

Tom. 6. ſect. 2. problematum.

tati Ariſtotelis, ſatis commodè explicari poteſt præſens de ſanguineo Chriſti ſudore difficultas. Cum enim Aſſertor noſter ſub frigido Ioue oraret, grauiſſimaq; afficeretur mentis triſtitia, non videtur potuiſſe in prima, aut ſecunda orationis vice ſanguineum profundere ſudorē, non modo ob nocturni intemperiem aeris, verùm etiam ob grauiſſimum mortis horrorem, quo vitales ſpiritus commoti venas illius ſic inflarunt, vt omnia ſacrati corporis foramina comprimerentur; ſudorq; alioqui ad effuſionem expeditus erumpere nō valeret. At verò quia tertia orationis vice Chriſtus dominus ſpreto fortiter acerbæ mortis horrore priſtinam animi hilaritatem recuperauit, acerboſq; futuræ mortis præconceptos animo dolores mitigauit, victrice charitate, relaxatiſq; (ſi ita loqui fas eſt) commotis ſpiritibus, ad extremum liber aditus humori diu retento patuit; ex quo velut irriguus quidam fons ſudoris ſanguine permixti erupit. Quocirca ſanguineo Aſſertoris ſudori id accidit, quod riuo nonnumquam occurrere ſolet; nam ſi forte is ita detineatur, vt curſu ſuo carens ſiſtat, interclufas aquas mirū in modum auget, eaſq; ſinu ſuo colligens mox ablato repagulo copioſiſſimo aquarū fluxu in ſubiacentem planitiem ſic acriter effundit, vt nullo negotio obuias ſibi terræ partes irriget. Sic cum humana Chriſti natura vehementiori quodam mærore angeretur, vitales illius ſpiritus vndequaq; circūueniebantur, atq; coërcebantur, ex quo venæ ſudorem in ſe continentes non mediocriter inflatę tumeſcebant, vnde fiebat vt nulla ratione è venis humor ſe educere poſſet; at vbi per ſpiritus iam remiſſi libertatem (quod ſolummodo

Ratio prima, qua Chriſtum tertia orationis vice tantùm ſanguinem ſudaſſe probat.

modo in tertia oratione contigit) ſanguineus humor exire potuit, maximo quodam impetu ex patefactis omnibus corporis partibus per manus, caput, & quot quot erant Aſſertoris noſtri membra, fortiter in terram cucurrit.

Porro hæc ratiocinatio mihi fit quoq; ſimillima vero, ac etiam propemodum certa ex vſu eorum, qui magna febrium violentia correpti, vigente atq; perdurante nimia caloris febris exuberantia, æſtuq; maximo emittendi ſudoris vtilitate potiri non poſſunt, quouſq; mitior febris reddatur, quę vbi feſſos ægroti artus tàm acriter torquere ceſſauit, tunc maximè impeditus anteà ſudor ſe ſe ex corpore educens profluit. *Secũda ratio.* *Febri laborantes cum vigente febris violentia non ſudant.*

Præterea ſudor ex corpore Aſſertoris proſiliens fuit copioſiſſimus, vt diuinus Euangeliſta teſtatur; decurrebat enim in terram more labentis riui, ſed fieri minimè poterat, vt adeò abundans ſudoris copia iteratis vicibus è corpore Domini flueret, quin exhauriretur, atq; exſiccaretur omnino humor maximè, ad propagandam vitam neceſſarius; non potuit igitur Chriſtus in prima, & ſecunda orationis vice ſanguineis ſudoribus perfundi citrà certum mortis exitium. *Tertia ratio.*

Amplius corpus Saluatoris delicatiſſimę fuit conſtitutionis, & optimæ temperationis, quæ modicam ſudoris materiam ſanguini admixtam habuit. Quo poſito ſic ratiocinari poſſum, omnes theologi rectè ſentientes norunt Chriſti ſudorē non fuiſſe purum humidi excrementi liquorem, ſed potius cum ſudoris materia ſanguinis multum fuiſſe copulatum; ex quo fit vt toties non potuerit ſudoris infirmitatem pati Dominus; neq; *Quarta ratio.*

enim

Ariſtoteles lib. de hiſt. animal. c. 17. enim Saluatoris animus poſt tantam ſanguinis effuſionem degere potuiſſet inter mortales, cum teſte Philoſopho, *ſi multum ſanguinis effluat anima, deficiat, ſi verò nimium, vita intereat.*

Quinta ratio. Amplius ea eſt ſudoris proprietas, vt quo maior is fuerit, maiorem pariter in corpore exudantis languorē, ac quendam membrorum torporem efficiat, quemadmodum docet Ariſtoteles ſectione ſecunda problematum adhunc modum ſcribens. *Ariſtoteles probl. 43.* *Qui autem mouet ſudorem, labefactat, confunditq; habitum corporis, atq; etiam laxiorem, quam conueniat, habitum reddens ſimul, & intimum calorem educit, diminuitq;, vt non æquè gelido cælo poſſit reſiſtere, & humor externus expeditius ſe corporibus inſerit, cum laxiora iam foramina propter ſudationem habeantur.* Hæc Ariſtoteles, cui adhęrens ſubdo ipſe à minori ad maius huiuſmodi argumentum; maioris eſt detrimenti ſanguineus ſudor, quam ſit ſimplex humidi liquoris excrementum; atqui nuda ſudoris materia vitiat corpus; exterminabit igitur, diſſipabit, atq; corporis conſtructionem demolietur penitus ſudor ſanguineus toties repetitus, tam grandis, ac ſub frigido aere profuſus. Niſi, vbi minimè opus eſt, in hac re miraculum fingere velis.

Vltima ratio. Adijce tandem, vt cætera taceam, trinam ſanguinei ſudoris effuſionem haud Aſſertori conueniſſe, qui cum in rebus aduerſis excelſo, magno, fortiq; animo ſemper fuerit, in hac ipſa ſudoris occaſione à ſe ipſo diſſidens, ſecumq; diſcordans humili, demiſſo, languidoq; nimium animo ſic extitiſſet, vt non vnica, quæ cogente carnis, qua erat circumdatus, infirmitate, vi-

tari

tari difficile potuit, ſed denuò atq; tertio iterata angelici ſpiritus conſolatione illi opus fuerit.

CAP. III.

Oppoſitis rationibus occurritur.

PErpendamus modo adductas ſub initium quæſtionis contrarias rationes. Et quò ad primum equidem arbitror dubiam, immò fallacem eſſe viam, atq; rationem illam effuſionis ſanguineæ numerum inueſtigandi varias orationis Christi vices perſequendo, etenim vt argumentatio allata aliquam ad intentum contrariæ nobis ſententiæ ſtabiliendũ, vim habere poſſet, ab eodem principio, nec diuerſo fine duo illa ſuam trahere deberent originem, quod tamen non contingit; ſæpius enim in orationem incubuit Aſſertor, vt ſuo nobis exemplo certum tribulationis perferendæ commonſtraret præſidium, quod eò firmius redditur, quò ſæpius repetitur, at vnica tantum vice ſudorem dedit, vt indiuiduam naturæ aſſumptæ exiſtentiam oſtenderet, quidquid mentiatur impius falſorum dogmatum proſeminator Manichæus. Nec in cauſa huius ſudoris effectrice oratio, & ſanguis dimanans conueniunt, vt mox demonſtrabitur. Nec ſuffragatur aduerſarijs corroboratio illa ex Sancti Lucæ cap. 22. petita; ille ſiquidem clarè diſcrimen numeri, & multiplicitatis orationis à ſudoris ſanguinei numero nobis declarauit, cum Dominum prolixius oraſſe, hoc eſt ter eandem penitus orationem pronunciaſſe teſtatur, poſt quod temporis ſpatium, vt egregiè idem aſſerit, *factus eſt ſudor eius.*

Cur ſæpius Chriſtus orauerit.

Cur ſemel ſudorem emiſerit.

Digitized by Google

ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram.

Barradius. Ad ſecundam; quamuis nonnullis recentioribus ſacri eloquij expoſitoribus non diſpliceat Cornelij Ianſenij viri doctrina, ac morum grauitate præſtantis opinio, qua putat ter in ſplendida, præſtantiq; forma ſe ſe corporeis Chriſti oculis aſpectabilem præbuiſſe Angelum, ſic enim in Euangelica concordia ſcribit.

Ianſenius num 138 cõmentar. *Credi poteſt in ſingulis tribus facta orationibus; vt ſimpliciter hinc intelligamus orationis fructum ſignificatum, nimirum quod, etſi non impetremus, quæ precantes petimus, conſequi nos tamen ſemper à Deo ad ferenda mala conſolationem, & fortitudinem;* Mihi tamen cum communi fermè aliorũ ſcriptorum ſententia non arridet Cornelij opinio, ſed in poſtrema duntaxat Chriſti oratione ad conſolationem deſtinatum fuiſſe ab Æterno Patre Angelum putarim, cuius quidem meæ opinionis fundamentum ex vltimo aſſertionis ſuperius declaratę argumento colligendũ eſt.

Semel duntaxat Chriſto oranti conſolator Angelus adfuit.

Tertiæ rationi ſic videtur ſatisfaciendum; Chriſtus perfectiſſima animi ſui præconceptione in duabus primis orationibus æquè, ac in tertia clariſſimè omnia intuebatur, neq; aliquod in mentis cogitatione diſcrimen poterat reperiri, quandoquidem omnia erant Domino cogitanti paria. Verùm nulla facta ſiue in Aſſertoris appręhenſione, ſiue in rebus à Chriſto planè cognitis, penituſq; perſpectis varietate, varius tamen, & diſpar męroris exitus fuit. Nam (ſi alios audiamus) in prima, & ſecunda Chriſti domini precatione, quia triſtitia, qua cor Aſſertoris interno animi ſenſu grauiter torquebatur, non adeò vehemens, atque valida fuit, vt humidum liquorem è venarum cauernulis pellere poſſet, idcircò

circò ſudore ſanguinis primę, ac ſecundæ Chriſti preces caruerunt; at verò quià poſtrema orationis vice maximum Chriſti mæror habere cæpit incrementum, propterea prodigioſum ſanguinis ſudorem vnaquæq; corporis Domini pars prodidit. Verùm quia non puto, excreſcétem doloris, & triſtitię magnitudinem potuiſſe corpus Saluatoris ad copioſum ſanguinis liquorem effundendum impellere, vt latius ſuo loco oſtendam, arbitror nec prima, nec ſecunda orationis vice ideò ſudaſſe Dominum, quoniam venæ impediebantur, ne collectum iam diu in ſe ipſis humorem exhalare poſſent toto illo primæ, & ſecundæ deprecationis ſpatio.

Ad quartam igitur dico triſtitiam, qua ſemper tribus orationis vicibus natura Chriſti imbecillis afflictabatur, veram ſanguinei ſudoris effectricem cauſam non fuiſſe per ſe, ſed tantùm per accidens, & ſine qua non, vt loquuntur philoſophi, cauſam enim ſudorem ſanguinis phyſico attingentem influxu in corporibus bene valentibus in calorem hominis naturalem arbitramur eſſe conijciendam, qui in poſtrema duntaxat ſupplicatione ad ſudorem profundendum ſufficiens fuit ob tactam in explicatione aſſertionis noſtrę rationem, de qua poſtmodum ex profeſſo, ac ſeparatim peculiarem quæſtionem excitabo, in qua ea omnia, quæ huic noſtræ in tranſcurſu tactæ opinioni facere poſſunt difficultatem, ad iudicij trutinam reuocabo, ac de medio auferã omnes, quos in præſentia intactos ſcrupulos relinquo.

Triſtitia nõ fuit cauſa proxima ſanguinei ſudoris.

Vltima ratio ſic erit diſſoluenda. Ni prorſus inconſideratè Diui Proſperi adducta auctoritas perpendatur, ex eadem ipſa deductæ argumétationis declaratio erui-

tur. Habet enim ita Proſper. *Orans cum ſudore ſanguineo ſignificat de toto corpore illius, quod eſt Eccleſia, manatura martyria;* ex quo teſtimonio illud ſolùm intelligi poteſt, quod quemadmodũ ex omnibus corporis Chriſti partibus ſanguis manauit, ita ex toto Eccleſiaſtico corpore conſurgent martyres, id quod etiam manifeſta ratio conuincit; Nam ſi in ſenſu ab ijs, qui nobis in hoc aduerſantur, intellecto prędictum Sãcti Proſperi teſtimonium acciperetur, hinc (quod nullus vel leuiter theologicis imbutus diſciplinis auſus eſt opinari) efficeretur, vt non tertia tantùm, ſed innumeris penè vicibus ſanguineum ſudorem profudiſſet Dominus; quandoquidem ex omni fidelium cętu, tot hominum, mulierumq; millia ad fidem Chriſti aſtruendam, atq; defendendã ſanguine ſuo glorioſè terrę ſinus irrigarunt.

CAP. IV.

An omnes æqualiter corporis Chriſti partes ſanguineum ſudorem paſſæ fuerint.

DVo in pręſens inueſtiganda ſunt. Vnum quod adhuc non ſatis liquet, Nempe an vnumquodq; corporis Chriſti membrum ſudorem ſanguineum profuderit. Alterum. Num pares fuerint humanę Chriſti naturę partes in effundẽda ſudoris ſubſtantia; de vtroq; enim non temerè quęri poteſt. In cuius rei explicationem, quid meo occurrat animo, nunc aperiam.

Verùm illud in primis, quod alibi exactiùs perſecutus ſum, eſſe certum ſtatuo, hanc ſudoris Chriſti operationem

tionem ſupra communem ſudantium conſuetudinem peractam, ſupra naturam tamen nequaquam fuiſſe, vt hinc cognoſcas eam non diuinis adſcribendam eſſe poteſtatibus, ſed potius humanis aſſignandam eſſe virtutibus; quę ſudorem ſanguinis rectè valuerunt è venis Chriſti elicere.

Hoc igitur animaduerſo, non omnes naturę Chriſti partes ſudorem ſuppeditaſſe ſanguineum dicere poſſet quis probabiliſſimum fieri ex eo, quod in quibus viget agonia, quam latinus interpres trepidationem appellat, haud conſueuerunt in omnibus membris talem experiri carnis paſſionem, vt acerrimus rerum naturalium perſcrutator Ariſtoteles teſtatur tom. 6. ſuorum operũ ſectione ſecũda problem. nu. 31. non potuit igitur Chriſtus trepidans ex omnibus corporis partibus ſudorem emittere. Ariſtotelis verba, quę rem noſtram diligenter explicant, hîc apponam; Etenim quęrens, cur trepidantes, ſeu graui metu perculſi nequeant facie, ſed pedibus tantùm ſudare. *Cur*, inquit, *pedes in trepidatione ſudant, & non facies, cum in muneribus vitæ omnibus, vt facie maximè ſic pedibus minimè ſudemus? An quia trepidatio metus quidam ſuper re inchoanda eſt, metus autem refrigeratio partis ſuperioris eſt? Quam ob rem facile quoq; pallent, qui trepidant, pedibus item ſollicitantur, & palpitant; ſic enim trepidantes homines faciunt, ſeq; quodammodo exercent; quapropter ea ratione, parte ſudare ſolent, qua laborãt; manus etiam aſſolent perfricare, & ſe modo inflectunt, modo extendunt, etiam ſæpè exiliunt, neq; etiã vnquàm quieſcunt, ſunt enim exciti, propenſiq; ad negotium, quoniam calor eorũ ſe collegerit in pectoris loco, qui corpulentior eſt; quamobrem*

Ariſtoteles.

Trepidantium natura ex Ariſtotele.

vndiq;

Digitized by Google

vndiq; cum eo ipſo calore, tum ſanguine turgeſcente efficitur, vt motu vario, crebroq; agitentur; ſed pedibus maximè inſudant, quoniam pedes perpetuo tenentur labore, cum cæteræ corporis partes quietem conſequi per ſitus mutationem motioniſq; poſsint. Hactenus Ariſtoteles, cuius ſi opinio (quemadmodum omnes palam aſſerunt) rationi conſentanea eſt, probat non obſcurè, Chriſtum ex aliquibus duntaxat membris ſudorem profudiſſe, ſiquidem ille tempore morti præuio ea perturbationis ſpecie tenebatur, quam Ariſtotelis expoſitores trepidationem, ſacrę vero ſcripturę interpretes, agoniam appellant, cuius trepidationis illud peculiare eſt, vt ſudorem à facie, & omnibus ferè alijs corporis partibus erumpere non permittat.

D. Bernardus. Poſſum eandem ſententiam egregio Diui Bernardi teſtimonio confirmare, is enim ſermone tertio de Dominica in ramis palmarum nobis hæc ſcripta reliquit. *Non ſolis oculis, ſed quaſi omnibus membris fleuiſſe videtur, vt totum corpus eius, quod eſt Eccleſia, totius corporis lacrymis purgaretur*, ex qua auctoritate hoc argumentum colligi poteſt. Chriſtus dominus non ex omnibus abſolutè corporis ſui partibus, ſed quaſi omnibus hunc edidit humorem, fuerunt igitur aliquæ partes, quę hac ſudoris profuſione caruerunt.

Adde tandem ſatis non poſſe intelligi, ne dum credi, hunc ſudorem ex omnibus partibus erupiſſe, nam ex quo ſe ſe loco eduxit humidum excrementum, ex eodē certè loco plurimus, atq; copioſiſſimus ſanguis manauit, qui ſi ex omnibus, & ſingulis membris profluxiſſet, iam non guttę ſanguinis, ceu meminit Diuus Lucas,

ſed

Digitized by Google

ſed magnum quoddam veluti ſanguinis flumen extitiſſet, quod procul dubio tenerrimam corporis Chriſti carnem venas, totamq; naturæ conſtitutionem dilacerаſſet.

Verùm contrariam ſuperiori ſententię opinionem veriſſimam arbitror, ad quam perſuadendam, ſi alię mihi non ſuppeterent rationes, ſatis, meo quidem iudicio, eſſet argumenti, quod ea ſit omnibus omnium doctorum calculis approbata, & à doctis, pijſq; viris tradita; ad quorum auctoritates, & dicta recenſenda, quoniã longiori oratione opus eſt, ideò huius rei ſtudioſus lector ſcripturę, & Patrum teſtimonia ſuper c. 22. Lucæ perquirat; ego enim vnica Sancti Proſperi ſententia, quę inſtar omnium eſſe poterit, pręſentem aſſertionis meę veritatem cõmuniam. *Orans enim*, inquit Proſper in ſententijs ex Beati Auguſtini doctrina exceptis, *Chriſtus cum ſudore ſanguineo ſignificabat de toto corpore illius, quod eſt Eccleſia, emanaturas martyrum paſſiones;* cuius teſtimonij, vt verba illa, *de toto corpore*, indicant, verus, & germanus ſẽſus eſt; ex vniuerſo corpore Chriſti myſtico, hoc eſt ex omni fidelium cætu manabunt martyres, quoniam verum, & naturale Aſſertoris corpus vndequaq; ſudore ſanguineo perfuſum eſt. *Proſper. ſent. 68.*

Ad eſt quoq; huic opinioni valdè probabilis ratio; nam ſanguinis ſudor nõ potuiſſet in terram defluere, vt ſcribit Lucas, niſi in magna vi, ac copia fuiſſet, magna autem quantitas ſanguinis omnes corporis partes, ex quibus diſtillaret, neceſſariò poſtulabat; etenim cum ſudor eſſe nequeat in humano corpore abſq; venis, in quibus vnà cum ſanguine quieſcit; (humidum enim

exere-

Digitized by Google

excrementum nihil eſt aliud, quam pars quædam ſanguinis aquoſa) venæq; non omnes in vna tantùm corporis determinata parte ſitę, ſed per totam corporis ſubſtantiam diffuſæ ſint; profectò vt certiſſimum arbitrari debemus omnes ſacratę Aſſertoris naturę partes calefacto iam corpore, ac porris venularum omnium patefactis vndequaq; ſanguineum liquorem dediſſe; & hęc ratio in re vulgatiſſima ſufficiat.

CAP. V.

Quæ ſit vis rationum contrariæ opinionis.

NVnc expendamus teſtimonia eorum, quos paulo ante teſtes aduerſus opinionem noſtram adduximus. Et primum quidem Ariſtotelis teſtimonium nihil oppoſitę nobis ſententię prodeſt, illud enim probat id etiam, quod concedere nolunt, nimirum pedes, vel ad ſummum, manus etiam Chriſti ſudorem ſanguineum poſſas eſſe duntaxat, quod abſonum, & falſiſſimum eſt. Quare problema Ariſtotelicum de illis ſolummodo trepidantibus accipiendum eſt, qui ſubito, & inopinato metu perterriti huc, atq; illud diſcurrunt, ſoliſq; pedibus, qui motu incaleſcunt, inſudare, ſolent, quod Domino non accidit; non enim eo timore trepidabat Chriſtus, de quo philoſophus loquitur, ſed potius factus erat in agonia, hoc eſt in męrore, & anxietate, horroreq; pergrandi, quo corripi conſueuerunt homines graui vrgente periculo; maxime verò impendente certę mortis neceſſitate, qui horror non membrorum exteriorum exercitatio, ſeu commotio eſt,

ſed

Digitized by Google

ſed interna ſentientis partis afflictio nullam in externis membris motionem efficiens; ex quibus ad argumentum reſponderi poteſt, ac negari idem eſſe agoniam, de qua Sanctus Lucas, & trepidationem, de qua Ariſtoteles loquitur; quare licet tantùm è pedibus trepidãtium erumpat ſudor, in agone tamen perculſis non in pedibus ſolùm, ſed etiam in membris omnibus ſudor concedi poteſt.

Quòd ſi inſiſtant nos vrgere, contendentes Chriſti agoniam non aliud eſſe à trepidatione, de qua ediſſerit Ariſtoteles; dicere poſſumus ſecundò, Chriſtum dominum, vti ſuprà vſitatum ſudoris modum veram ſanguinis ſubſtãtiam emiſit inter trepidandum, quod alijs ſimili metu agitatis haud ſolet accidere, ità ſimiliter non in pedibus tantùm, ſicut cæteri faciunt, verùm etiam in reliquis corporis partibus ſanguinis ſudorem paſſum eſſe, cuius reſponſionis aſſignabo rationem, cum rurſus de ſudore Chriſti ſermo inciderit.

Secundum verò opinioni noſtræ nõ officit, illa enim Diui Bernardi auctoritatis particula, *quaſi*, numerum partium corporis non minuit, ſed ſtatuit potius, ſic vt mens illius fuerit, affirmare Chriſtum non oculis duntaxat, ſed verè omnibus membris ploraſſe, in qua ſignificatione vſurpatam eſſe paſſim in diuinis litteris, ſanctiſq; patribus particulam, quaſi, reperio, vti ſupra latius dictum eſt.

Tandem ex huius opinionis illuſtratione ſatis patere arbitror, quod pro inconuenienti inferre ſtudet vltima argumentatio, id maximè conueniens, ac neceſſarium fuiſſe; nec tamen grandis illa ſudoris ſanguinei copia

nobile corporis Chriſti ędificium funditus euertere, aut demoliri potuit; quoniam multò maior, & abundantior ſanguis in venis Chriſti iterũ in alijs cruciatibus effundendus remanſit, quam fuerit is, qui è venis, & arterijs domini in vltima Chriſti ad Patrem prece effuſus eſt. Et hæc de primo quæſtionis membro ſufficiant.

CAP. VI.

Quænam membra Saluatoris abundantiorem ſanguinis ſudorem profuderint.

QVod verò ad ſecundum ſpectat in titulo capitis ſuperioris propoſitũ. Credo equidem inęquales membra domini tuliſſe ſanguinis effuſiones, itaut aliqua corporis Chriſti membra plus, aliqua minus ſanguinis ad noxas hominum abolendas dederint; quæ autem peculiariter ea fuerint, quæ plurimo, quęq; minimo ſudore aſperſa ſint, colligi poſſe videtur ex diligenti principaliorum Chriſti membrorum conſideratione, quæ verſetur circa naturam, ſtatum, ac conditionem partium corporis Chriſti; ſiquidem à natura ità comparatum eſt, vt vnum corporis membrum ad ſudorem fundendum altero magis propenſum ſit.

Et primo quidẽ intuitu cum ſudor ſit excrementum humidi liquoris, vt ſæpius dictum eſt, videri fortaſſis cuipiam poſſet vero ſimillimum, partes illas humanæ Chriſti naturæ copioſiorem ſudorem ſuppeditaſſe, quæ ſuapte natura corpulentiori carne, quæ humido paſcitur; cæteris præſtant; quod ad hunc modum perſuadetur. Chriſtus omnimodam ſudoris effuſionem paſſus

ſus eſt, vt teſtatur ſanguis ſimul cum ſudore effuſus, qui ideò ex Aſſertoris carne erupit, quoniam ſimplex ſudor totus exhauſtus, atq; conſumptus fuerat; igitur quæ maiori humido pollent, cuiuſmodi corpulẽtioris carnis partes ſunt, copioſiorem ſudorem pariter dare debuerunt; quæ ratiocinatio, ſi vera eſt, facili negotio difficultatem tollit; nam cum (ſi generatim corporis partes conſideremus) in partibus imis maiorẽ carnis quantitatem, quam in ſummis eſſe videamus, vtiq; dicendum erit, maiorem in inferioribus, quam in ſuperioribus partibus inſediſſe ſudorem; cumq; præterea ſi magis proximè partis vniuſcuiuſq; naturã ſcrutemur, pedes maiori carnis mole gaudeant, quam caput, & rurſus abundantiorem habeant carnis materiam tibiæ, ac crura cum adnexis, quam poſſideat pectus, vberior in ventre, pedibus, & ſic deinceps, quam in alijs partibus extitiſſet. Verùm quià non ità ſudoris Chriſti negotium ſe ſe habuit; ſecus illis partibus arbitror accidiſſe, vti phyſicæ diſciplinæ mihi facilè perſuadent.

Nam, vt à generica partium conſideratione exordiar, puto ex ſuperioribus corporis Chriſti membris largiorem ſudorem decurriſſe, quam ex inferioribus membris labi potuerit; cuius rei ſatis opportuna ratio eſt, quoniã calor, per quem aditus ſudori reſeratur, vt ſe profundat, in ſuperiori hominis loco dominatur, & ſurſum ſemper tendit, vbi conquieſcens maiorem humori copiam ſecum trahere ſolet; quæ poſtmodum vitali ſpiritu in ſuperiori parte reſidente commota ſe copioſiſſimè profundit.

Hinc rationis dubitandi ſub initium capitis tactę ſo-

lutio eruitur, neq; enim ſemper ibi maior ſudoris copia collocanda eſt, vbi potior carnis copia ſiſtit, ſed potiùs vbi maior materies caloris, ſpiritus, diſtillationiſq; humidæ reperitur; quarum rerum opportunam, aptamq; ſedem ſuperiores partes fuiſſe exiſtimo.

Hi ıc etiam aliarum difficultatum, quæ de membris Domini ſpecialiter conſideratis oriebantur, declaratio patet; Nam ſuper omnia corporis Chriſti membra diuinum caput largiori ſudoris materia abundauit; eſt enim hominis facies ad ſudorē promendum aptiſſima, non ſolum quia fons, & origo humoris exiſtit, & diſtillationes ex capite oriuntur, cerebriq; ſubſtantiam maxima humiditate pollentem aſſeruat caput; verùm etiam quia laxioris, ſolutioriſq; eſt naturæ, per quam facillimè ſudoris tranſitus fit; ad quod manus ſolet adiuuari multis foraminibus, ac multiplicibus venulis, quæ in capite habentur. Tum proximè ſudor dorſi eſt ſubſecutus; is enim in abundantia nihil fermè capitis ſudori conceſſit; nam terga, quemadmodum narrat Ariſtoteles, ſudorem magis aſſeruant, quam ſtomachi partes; priores enim facilius refrigerantur, quam poſteriores, quæ vti corpulentiores, ſic humidiores eſſe ſolent. Cuius rei rationem idem philoſophus adducit, talia ſubnectens. *Cauſam vero, cur humidior ſit*, hoc eſt pars poſterior, *medulla habet, quæ per ſpinam tendens multum humiditatis afferre poßit*. Ad extremum aliæ membrorum, licet minores, ſubſecutæ ſunt ſanguinis effuſiones.

DI-

DISPVTATIO SEPTIMA.

De cauſa ſanguinei ſudoris.

CAP. I.

Oſtenditur aduerſus impium catholicæ religionis hoſtem Caluinum, moerorem, ſudorem ſanguineum, & cætera, quæ metuenti Chriſto acciderunt, ex gehēnæ metu non traxiſſe originem.

QVod deinceps diſcutiendum eſt, magnam, & ingentem habet ſententiarum varietatem, quæ cum non ſit premenda ſilentio, diligentem, & accuratam à nobis diſputationem exigit. Ridiculus, & inſanus Caluinus impiorum dogmatū, vt mos illius eſt, apprimè tenax, nouam, & inauditam in Saluatorem noſtrum blaſphemiam iactaret, ſi ab eo ſudoris ſanguinei cauſam ſciſcitaremur, diceretq; grauiſſimas inferni pœnas, & tormenta, quibus tunc crudeliſſimè Chriſtus torquebatur, ſanguineum ex membris Domini ſudorem pepuliſſe; Nam cum de timore Chriſti, quo in paſſionis exordio affectus eſt, loqueretur Caluinus, poſthabita Sanctorum Patrum doctrina, certiſſimoq; totius Eccleſiæ cōſenſu, impudentiſſimè protulit Chriſtum dominum Dæmonis carcerum expugnatorem, atq; victorem, victum, ac detentum in iiſdem carceribus fuiſſe, atq; ſæuiſſimos paſſum eſſe dolores; vt refert Cardinalis Bellarminus ex Caluino lib. 2. inſtitutionum. cap. 16. §. 10. *Bellarminus.*

Caluiniana hæreſis de timore Chriſti. 10. hæc ipſa Caluini verba recitans. *Chriſtus ergò, cum lachrymis, & clamore valido orans à metu ſuo exauditur, non vt à morte ſit immunis, ſed ne abſorbeatur, vt peccator, quia ille perſonam noſtram gerebat; & certè nulla fingi poteſt magis formidabilis abyſſus, quam ſentire te à Deo derelictum, & alienatum, & cum vocaueris, non exaudiri, perinde, ac ſi in tuam perniciem ipſe conſpiraſset*, & paulò poſt, *ita cum Diaboli poteſtate, cum mortis horrore, & cum inferorum doloribus manum conſerendo factum eſt, vt referet de illis victoriam*. Si verò quæras ab eodem, quandonam cæperit in inferno detineri Chriſtus, reſpondebit eodem libro 2. inſtitutionum cap. 16. §. 12. cæpiſſe verſari in inferno illa eadem hora, qua in horto cæpit contriſtari, & orare ſi nunc inquit, *roget quiſpiam an tunc deſcenderit Chriſtus ad inferos, cum mortē deprecatus eſt; reſpondeo hoc fuiſse exordium, vnde colligi poteſt, quam diros, & horribiles cruciatus perpeſsus fuerit, cum ſe ad tribunal Dei reum ſtare cognoſceret noſtra cauſa*. Quibus ſanè verbis docere voluit Caluinus omnes illos cruciatus, dolores omnes, & incredibilem Saluatoris noſtri anxietatem, de qua ipſe dixit, Matthæi 27. *triſtis eſt anima mea vſq; ad mortem*, ex metu, & timore propriæ ſalutis amittendæ profecta eſſe, nam (vt periurus ille inquit,) apprehendebat Aſſertor noſter Deum ſibi infenſum, atq; inimicum propter ſcelera noſtra, timebatq;, ne in perpetuos cruciatus demandaretur; ob quem metum ſanguineum ſudorem protinus expulit. Quare licet in dæmoniaca Caluini doctrina hęc de cauſa ſanguinei ſudoris ſententia expreſſis verbis non habeatur, ex recitatis tamen locis manifeſtè colligitur; vt patet ex ipſis Caluini verbis, cui concors omnium Patrum,

Digitized by Google

trum, & theologorum ſententia aduerſatur docens nullas vnquàm damnatorum pænas luiſſe Saluatorem. Sed & ſacræ litteræ diuinitus inſpiratæ aduerſus Caluinum pugnant; in illis enim ſolemnes illæ voces leguntur, quibus ore proprio Saluator credentibus, & benè operantibus certa æternæ fælicitatis præmia pollicebatur; at quo modo æterna gaudia, cæleſtiaq; bona Ieſus crebrò, & aſſeueranter promittere, aut largiri poterat, ſi adeò horribilis metus, & formido ęuum ſempiternũ amittendi in Chriſtum cadere poterat? Poſſem, ſi opus eſſet, ad coërcendam adeò turpem hanc Caluini mentiẽdi licentiam ex ſcripturis plurima in medium teſtimonia proferre, quibus clariſſimè oſtenderetur nunquàm Saluatorem eſſe potuiſſe de ſalute propria ſollicitum, cum diuino beatitudinis præmio frueretur. Poſſem innumeras ex theologico fonte hauſtas rationes adducere, non obſcurè comprobantes neq; pænis inferni, neq; timori amittendæ ſalutis obnoxium fuiſſe Saluatorem; ni me ab hoc opere, alioqui laudatiſſimo, retraherent ea, quæ apud hæreticalium dogmatũ caſtigatores, atq; egregios oppugnatores legere, & meditari quilibet per ſe poteſt, qui planè huic muneri cumulatiſſimè ſatisfecerunt. Videndi Rupertus Bellarminus, Iacobus Valentia, & his duobus vetuſtiores cæteri hæreſum oppugnatores. Ego tamen interim non poſſum non demirari ſummam pręſtigiatoris huius petulantiam, qui legere poterat, ac reuereri ſimul D. Hilarium erroris ſui intrepidum oppugnatorem, qui zizaniæ huius non modo nõ natæ, ſed nec dũ pullulantis radicum fibras euulſit lib. 10. de Trinitate, quo loci timoris Chriſti rationem *D. Hilarius.*

Egregium D. Hilarij teſtimoniũ ad refellendam Caluinianæ hæreſis prauitatem.

nem inueſtigans, & Caluinum, nec dum in lucem editum interpellans, hunc in modum expreſsis verbis redarguit. *Tu verò, quo ſenſu rationis intelligis Chriſtum Dominum ad quod feſtinat timere, & conſternantem fortes infirmitate trepidare? & vulnera non permittentem dolere vulneratum dolere? & contumelia crucis dehoneſtari, cui crux conſcenſus ad Deum eſt, & redditus ad regnum? ſed forte vel hoc tibi relictum occaſionis impiæ arbitraris, vt deſcenſionem ad inferos, & ipſam mortis timuerit neceſsitatem, dũ id ipſum triſtari videtur hoc dicto. Pater commendo in manus tuas ſpiritum meum. Hoc legens, & non intelligens, aut piè tacuiſſes; aut etiam religioſè intelligẽtiam eius oraſses, non magis per impudentem aſſertionem ſtulto furore veritatis incapax vagareris. An ne tibi metuere infernum chaos, & torrentes flãmas, & omnem pœnarum vultricum abyſsum credendus eſt, dicens latroni in cruce, Amen dico tibi hodie mecũ eris in paradiſo? Naturæ huius poteſtatem, iam non dico metus, ſed nec infernæ ſedis regio eſt concludens, quæ deſcendens ad inferos à paradiſo non deſit. Sicut hominis filius loquens in terris maneat, & in cælo martyri ſuo paradiſum promittens, & conſũmatæ beatitudinis delicias pollicens. Non habet hũc metus corporalis penetrantem quidem inferos, ſed vtique naturæ ſuæ virtute diſtentum. Et naturam hanc mundi dominã, ac libertate ſpiritualis virtutis immenſum non ſibi terrore mortis gehẽnæ chaos vindicat, qua paradiſi deliciæ carere non poſſunt. Futurus in inferis dominus, & in paradiſo eſt futurus. Deſeca ad metum pœnæ naturæ inſecabilis portionem, & de Chriſto apud inferos pone quod doleat, & in paradiſo relinque, quod regnet. Latro enim rogat, vt ſui in regno ſuo meminerit; & credo cum ad hanc beatæ confeſſionis fidem auditus trãſeunte*

Digitized by Google

ſeunte palmas clauo gemitus accendit, & regnum Chriſti per dolorem infirmitatis in Chriſti corpore didicerit. Ille dignationem reminiſcentis in regno poſtulat, tu crucis mortem ad metum deputas; Dominus communionem ei Paradiſi mox pollicetur; Tu Chriſtum in inferis ſub pœnali terrore concludis. Diuerſæ ſpeciei fides iſta eſt. Paradiſum meruit ſub cruce latro pendentem Chriſtum con[illegible]n regno. In pœnæ ergo dolore, & metu mortis Chriſtum deputans, et Paradiſo neceſſe eſt, ſit cariturus, & regno. Hęc ſubtiliter, & diuinè Hilarius contra Caluinianam hęreſim, quam inſuper admodum diſertè, & clarè redarguit Diuus Cyprianus ſermone de paſſione Domini; docens nullo vnquam tempore Chriſto Domino formidabilem fuiſſe Æterni patris aſpectum hiſce grauiſſimis verbis. *Sed tu domine, qui iudex es omnium, qui poteſtate ponis animam tuam, & poteſtate reſumis, nec pæna te ex neceſſitate proſequitur, nec formidabilis tibi poteſt eſſe conſpectus, quid anxiaris? quid tremebundus ad orationem diſcurris?* Ex quibus ſanctorum patrum teſtimonijs inferre licet ea omnia, quę de timore Chriſti, & de ſanguineo ſudore eiuſdem ſacrę paginę loquuntur, neq; ex inferni ſupplicijs, neq; ex metu proprię felicitatis amittendę, quę Chriſto certiſſima, ac planè indubitata fuerat, profluxiſſe. Et hęc hactenus de peruerſo Caluini dogmate. *D.Cyprianus.*

CAP. II.

De cauſa ſudoris ſanguinei varia Catholicorum Doctorum placita.

MOdò adeamus eos, qui ſanctiſſimè Chriſtianam religionem colentes, necnon meritam ſeruatori noſtro gratiam perſoluentes omnia purè, &

Digitized by Google

caſtè, vt decet, de filio Dei ſcriptis prodidêre, ac cum ijs ipſis probabilem sãguinei ſudoris cauſam inquiramus.

Prima opinio. In primis igitur doctores ij, qui ſanguinis huius profuſionem in miracula conijciunt, ne ſecum ipſi pugnent, ad cauſam à communi naturæ vſu, & conſuetudine abhorrentem confugiunt, ac docent à ſolo præpotẽti Deo, ſiuè etiam ab alia quauis cauſa, quę à vulgari intelligẽtia remotior ſit, ſanguineum ſudorem comproductum fuiſſe. *Confutatio primæ opinionis.* Verùm hanc ſententiam, quæ à pluribus præſtanti doctrina viris defenditur, iam non modò, quæ ſuperioribus capitibus diſputata fuêre, infirmant, ac deſtruunt, ſed etiam quę ſtatim ex ſanctorum Patrum, atq; aliorum decretis deprompta afferemus, nõ obſcurè repellent; neq; enim, quamuis præter vſitatam conſuetudinem ſudor ſanguinis euenerit, eum prepterea ſuprà naturam accidiſſe putandum eſt; tanta ſiquidem ſolet eſſe naturæ vis, & ſolertia, vt ea etiam, quæ nobis miranda videntur, virtute ſua poſſit operari.

Secunda opinio. Neotericorum haud ignobiles quidam ſacræ ſcripturę expoſitores totum hoc ſanguinei ſudoris negotiũ expediunt paulò altius repetita illius ratione ex fine, atq; cauſis generalibus, quarum intuitu humanis ſpolijs indui voluit ſalutis noſtræ vindex dominus. Nam cum diuinum Æterni patris Verbum humanam hanc mortalitatem in propriam hypoſtaſim aſſumpſerit, vt miſeros Adæ filios ex inextricabilibus peccati laqueis ſolueret, quibus vndiq; irretiebantur, propterea ſub initium eius temporis, quo extrema pati Dei filius homo factus decreuerat (cum videlicet, vt patri ſupplicaret, ſeceſsit in hortum) totus in peccati fęditate, ac ſordibus contem-

contemplandis ità eſt defixus; vt peccati miſerrima ſpetie commotus, ac truculento eiuſdem aſpectu perterrefactus in maximum timorem deuenerit; Cũq; præterea totius orbis graue peccatorum onus humeris ſuis eſſet à patre impoſitum; quandoquidem, *miſerat illum Deus propitiatorem pro peccatis noſtris.* Ioannis 4. & ad Timot. 1. *Fidelis ſermo, & omni acceptatione dignus miſit Deus filium ſuum peccatores ſaluos facere,* & Matthęi 1. *Vocabitur nomen eius Ieſus, ipſe enim ſaluum faciet populum ſuum à peccato.* Ad hæc quià idem Aſſertor noſter, qui natura ſua excellentiſſimo diuinitatis ſplendore gaudebat, ſe ipsum noſtri cauſa alienis tunc ſordibus penè obſoletum intenta animi cogitatione contuebatur, tam mirifico ex his omnibus eſt pudore affectus, vt ex omnib. corporis partibus abundantiſſimos ſanguinis grumos dederit; ſic enim, & natura, & communis verecundiæ vſus obtinuit, vt pudorem magnum nõ exiguus rubor conſequatur, qui in varias corporis Chriſti partes trãſmiſſus totum Domini corpus igneo quodam calore inflammauit, atq; ad ſanguinem effundendum diſpoſuit; tanta enim concepta in uenis flamma ſanguis dominicus æſtuabat, vt protinus emicuerit ob nimiam ſanguinis attenuationem, aut ex fractis nimia agitatione venulis, aut certè ex rarefactis venarum conceptaculis. Hęc prodita ſunt ab ijs, qui effectricem ſanguinei ſudoris cauſam pudori, ac verecundiæ, qua de peccatis noſtris affectus eſt Dominus, accenſent.

Ioannis 4. ad Timot. 1. Matt. 1.

Sed his duo aduerſantur. Alterum. Via hæc ſudoris ſanguinei explicandi non modo nõ conſona, ſed, ꝙ verius eſt, ſanctis patribus repugnãs, ac aduerſa videtur; illi

Refellitur 2. opinio.

enim alias à verecundia planè remotiſſimas ſudoris cauſas, vt mox patebit, adducunt. Alterum. Hic modus, & hæc ratio ſanguinis profundendi incredibilis, & nullo vnquam temporis æuo vſitatus fuit; nam licet pudor cogat eos erubeſcere, in quibus dominatur ſi ij ea mala ſecum ipſi meditentur, quę ignominiam, ac dedecus ſecum trahunt, cuiuſmodi ſunt pudenda peccatorũ vitia; inſurgit .n. proculdubio moleſtia q̃dã, & ęgritudo, perturbatioq; animorum eorum, qui in peccati ſordibus contemplabundi hærent; ex quo capite potuit innocẽs ille agnus erubeſcere; non eo tamen vnquam progreſſus eſt pudor, vt venas diſſecãdo, & carnis molem diſrumpendo è naturalibus vaſculis ſanguinem potuerit propulſare; hoc ſiquidem proculdubio pudoris vires pręterit. Mitto in pręſens (quod tamen magna probabilitate non vacat) in huius opinionis confutationem aſſeuerare, nullum in Chriſto Domino locum obtinere potuiſſe pudorem fœditatis peccatorum, quæ non à Chriſto, cuius natura erat ab omnibus planè peccatis immunis, & innoxia, ſed à prauis hominum volũtatibus perpetrata fuerãt; at qua quæſo ratione, quoue iuſto prudentis iuditio, quę aliena improbitate euenerant, aliquam pudoris, & verecundiæ afferre Chriſto poterant occaſionem? pręcipuè cum non Chriſto, ſed peccatoribus ignominię, & dedecoris nota ex perpetratis peccatorum ſordibus inureretur.

Cur pudentes erubeſcant.

Ioannes Gerſonius 4. parte operum ſuorum de paſſione Domini in expoſitione textus duas ad ſanguinem profundendum cauſas adfuiſſe arbitratur. Prima non ipſi ſolum peculiaris, & propria, ſed nonnullis etiam

Tertia opinio Gerſonij.

Patribus

Digitized by Google

Patribus, alijſq; Doctoribus familiaris eſt. Secunda fuit à Ioanne excogitata, nec non à communi cęterorũ opinione aliena. Prior fuit immobilis tormentorum, & mortis, quam ſeruator erat ſubiturus, appræhenſio, quæ in eam animi anguſtiam Chriſtum redegit, vt ſanguineos liquores profundere coactus fuerit. Poſterior fuit ſumma quędam voluptas, & lętitia, qua Chriſtus Dominus perfundebatur ex ea cognitione, quam ab inſtanti conceptionis ſeruator habebat; quaq; clariſſimè nouerat, inferiorem ſuę naturę portionem, vt ſemper anteà, ſic in ipſo mortis agone ad nutum rationi obtemperantem planè futuram. Etenim cum de morte propria cogitabundus in genua procubuit Aſſertor, protinus graue certamen inter rationem, ſentientemq; appetitum ortum eſt, volebat enim ratio, quò iuſta aduerſus peccatores Æterni patris indignatio ſedaretur, vt Chriſtus Dominus morti ſuccumberet, ac proindè pręſentem mortis calicem ſenſui acceptãdum hunc ad finem ratio offerebat; ſed reluctabat ex aduerſo ſui ipſius amica ſentiens facultas, ac mortem acerbiſſimam omni conatu quęrebat ſubterfugere. Hinc quià certum pugnę exitum apprimè Chriſtus pręuidebat, callebatque optimè in reluctãtem ſenſum ſuum ita planè rationem dominari, vt remotis omnibus naturę igniculis lubens ſenſus eſſet rationi mortem imperanti obtemperaturus; idcircò eximia lętitia repletus exultauit animus Saluatoris, & geſtiens vitales ſpiritus commouit, ex qua ſpirituum commotione ſanguineus ſudor ortus eſt. Gerſonij verba, ſi ea quis audire velit, ſic habent. *Ieſus innocens mortis, vitæq; Dominus ſanguinem ſudauit ob im-*

minentis

minentis mortis conſiderationem, quam ſecundum ſenſualitatem tantoperè formidabat, & præſertim ſecundò cum poſitus fuit in agonia, & in ſignum mortis, & quę ſequuntur; quę Gerſonij verba, vt lector clarè intuetur, primam attingunt, atq; explicāt de ſudore ſanguinis Chriſti cauſam. Quocircà paulò poſt ſecūdam eiuſdem ſudoris cauſam enarrans hęc ſubnectit. *Fuit autem hoc certamen, eo quòd ratio viuaciter, & clarè, & ineuitabiliter ſenſualitati mortem oſtēdebat amariſſimam, quam paulo poſt erat paſſura, voluitq; ratio, ſenſualitatem eam ſuſtinere mortem ad obediendū Deo, absq; fuga cogitāda, & absq; quocunq; modo excogitando. Ex aduerſo verò ſenſualitas percipiens hanc mortem, præſentiebat omnia futura, ac ſi eſſent præſentia, id ò maiorem in modum reluctabatur tali morti, cum nullum videret effugium, nec euadendi poteſtatem vllam. Ideò excipiebat illam tamquam rationis ancillam, eiq; ſubiectam obtemperare illi, quod ratio iuberet. Cumq; ratio illa eſſet, vt Deus, obediebat ſenſualitas, & huic ſe ſubmittebat pænæ,* & mox. *Quare facilè creditur quod cum ratio cognoſceret ſenſualitatem eidem hoc pacto eſſe obedientem, ſuſcepit in hoc in Deo ſingulare gaudiū, & naturalem feruorem, atq; vigorem, per quem totus ſenſualitatis ſanguis fuit commotus, & proceſſit ſanguineus ſudor.* Hęc ille quidem. At enim vel me tacente quilibet per ſe aduertet, inordinatam eſſe, ac poteſtati naturæ minimè congruentem hanc ſudoris expellēdi rationem; Etenim limatioris ingenij Philoſophis nunquàm probabile viſum eſt, quempiam vel maximo affectū gaudio emittere potuiſſe ſanguinem; eſt enim hoc opus impellētis, ac fortiori, violentoq; motu propulſantis virtutis, non autem lenientis, & naturam exhilarantis, atqui lętitia

Confutatio opinionis Gerſonij.

recreat,

recreat, ac reficit magis, quam adigat, atq; concutiat gaudentis animum, & naturam. Quod inſuper ait Gerſon, ſenſum Chriſti, tamquàm rationis ſeruum mortis aculeo ſe vltrò obieciſſe, non ſatis firmum videri poſſet ijs præſertim, qui norunt à Chriſto Domino nequaquã abfuiſſe eos omnes defectus, qui ex primi parentis noxa ſic in humanam naturam irrepſêre, vt excellentiſsimæ charitatis, & ſcientiæ Aſſertoris perfectioni non repugnarent, cuiuſmodi ſunt hi, quos D. Damaſcenus naturales, & indetractabiles paſsiones appellat; hoc eſt, qui neceſſario quodam nexu cuiuslibet hominis naturam ſic ſequuntur, vt ſecum nullam trahant aut ſcientię, aut gratię imperfectionem; atqui in hiſce defectibus, quib. obnoxia fuit vindicis noſtri natura, primas ſibi partes depoſcit timor ille horribilis mortis iam iam ab oculos poſitę, quę naturali hominis ſenſui eo grauior videri ſolet, quò certior dignoſcitur. Cum ergò Saluator acerbiſsimam, ac ignominioſiſſimam ſibi mortem imminere certiſsimè teneret, ac omnes cruciatus, opprobria, teterrimaq; ſibi parata eſſe ſupplicia clariſſimè intueretur, quî potuit inferior Chriſti portio, quę naturali motu, ac propenſione tantoperè mortem abhorret, ſuperiori portioni acquieſcens vltimum animi à corpore diſceſſum adeò formidabilem acceptare, & pronis ſenſibus amplecti? certè mihi in hoc intuẽti ipſum incredibile iſtud videtur, cũ eſſet operatio repugnãs, ac contraria Chriſti naturæ, quæ etſi indiſſolubili vinculo diuinę hypoſtaſi eſſet adnexa, eos tamen diuina diſpenſatione dolores patiebatur, quos ſi pura natura humana fuiſſet, ex terribili mortis aſpectu dubio procul pertuliſſet.

Quales deè fectus eſſe potuerint in Chriſto.

Quarè

Quarè igitur, cum mortis timor, ac fuga ſic humanæ conditioni adhæreant, vt nullam culpę deteſtabilis notam mortem deuitanti inurant, ſitq́; naturaliſſimum homini in extremo mortis periculo conſtituto totis viribus, omniq́; conatu mortis ictum declinare; non eſt cur Gerſon affirmet animalem Chriſti Domini appetitum ſpontè pœnis ſe ſe ſubmiſiſſe; quod ſi ſecus, ac nos arbitramur, contigiſſet; quorſum diuturna illa interior triſtitia in Chriſto ſurrexiſſet? quibus item de cauſis tanto animi, ac corporis mœrore ſemel, iterum, atq́; tertiò mortem eſſet deprecatus? vt quid tandem Angelico ſubſidio fuiſſet opus, ſi inferior portio mortem perferre non recuſabat? Amplius illud quoq; Gerſonis ſententiam coarguit, quòd ratio ipſa ſiue ſuperior portio, quam fuiſſe, ſicut Deum, affirmat, quamq́; nullo vnquam teritam eſſe mortis aſpectu prędicat de morte ipſa triſtis fuiſſe videtur, quemadmodum illa Saluatoris verba indicant, *triſtis eſt anima mea, vsq́; ad mortem*, ex quibus liquet omnes animæ Chriſti partes, inferiorem videlicet, ac ſuperiorem portionem, in graui triſtitia fuiſſe verſatas ob iam imminentem mortis occaſionem.

Portione & ſuperiori Chriſtus mortē abhorruit.

Prima ratio.

Neq; dicas particulam illam *triſtis eſt anima mea, vsq́; ad mortem*, non rationalem, ſed animalem partem, quæ nonnumquàm anima dici ſolet, ſignificare; quoniam nimis remota, ne dicam omninò extorta, neq; domini verbis congruens eſt huiuſcemodi expoſitio loci illius ſcripturæ, quæ, vt author eſt D. Auguſtinus, propriè, & vt verba ſonant interpretanda, & intelligenda eſt, ſi nullum ſidei Catholicæ dogma repugnans, & contrarium

Explicatio illius loci ſcripturæ triſtis eſt anima mea vſque ad mortem.

Secunda ratio.

indè

Digitized by Google

indè conſequatur, Chriſtum autem ſuperiori etiam portione contriſtatum eſſe, ac mortem refugiſſe non dedecuit; præcipuè quoniam, vt ſapienter ſcribit Damaſcenus, paſſiones Chriſti in hoc à noſtris differunt paſſionibus, quòd noſtræ voluntatis pręueniunt actionem, illæ verò non Chriſti voluntatis anteuertunt operationem, ſed ſubſequuntur; nos enim, vel inuiti paſſionum fluctibus ſæpè agitamur, at Chriſtus Dominus, veluti D. Auguſtinus teſtatur lib. 14. de Ciuitate Dei capit. 9. *Hos motus certiſſimæ diſpenſationis gratia, ita, cum voluit, ſuſcepit animo humano, ſicut cum voluit, factus eſt homo*; quòd idem eſt, ac ſi diceret Saluatorem noſtrum ſpõtè, liberèq;, & doluiſſe, & timuiſſe, tunc ſolúm cum & doloris, & timoris paſſiones in ſe operari voluit. Prætereà quid obſtat, quominus Chriſtus certo mortis metu cõmotus ſuperiori etiam portione vitam iuſtiſſimè tueri contendere potuerit? maximè cum non ita acerbã mortem deprecaretur, vt nullo modo eam vellet perpeti, ſed ſolùm eam recuſaret, quatenus ingens quoddam humanæ naturæ malum erat, ac quod caput eſt, nõ abſolutè, ſed ſub hypotheſi, ſi nimirum alia ratione diuinæ iuſtitię ſatisfieri potuiſſet; quo pacto non modò innatum, ſed elicitum etiam naturæ humanæ deſiderium diuinæ ſubijciens voluntati vitam rogabat dicens. *Pater, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte, veruntamen non mea, ſed tua voluntas fiat*. Ad hęc mortem detrectaſſe Ieſum, ſuperiori etiam parte ipſimet diuini Euangelij præcones Matthæus, & Lucas innuunt, dum ille de morte loquens cap. 26. Sic ait. *Veruntamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu*; Dumq́, iſte de eadem morte agens cap. 22. *Pater, ſi vis*, inquit,

Libr. 3 de fide orthodoxa cap. 20.

D. Auguſt.

Tertia ratio.

Quarta ratio.

Matthæus.

Lucas.

inquit, *transfer calicem iſtum à me, veruntamen non mea voluntas, ſed tua fiat*; quibus ſanè teſtimonijs, manifeſtum eſt, Chriſtum Dominum voluntate etiam, quæ ſuperior portio dicitur, fuiſſe conturbatum, mortemq; refugiſſe.

Ex his igitur ad Gerſonem repellendum arguere ſic licet; ſuperior Chriſti portio de ſæua morte non mediocriter contriſtabatur, potiori igitur ratione pars inferior duce natura mortem formidare, ac timere debebat, maximè cum naturalia in Chriſto, vt pari, ac conſona voce teſtantur Patres, tunc iuxtà naturam operari, diuina Saluatoris voluntas concederet; quocircà cum illud ſit naturæ præcipuum, vt ſentiēs appetitus vitam, non autem interitum quærat, non debuit ratio ſiuè ſuperior naturę Chriſti portio ſingulare gaudium in Deo ſuſcipere ob pronitatem ſenſus ad mortem, qui mirum in modum mortem recuſabat. Prætereà Chriſtus Dñus, vt cumulatiſſimè diuinæ Æterni patris iuſtitiæ ſatisfaceret, toto paſſionis ſpatio gaudij, ac lætitiæ expers eſſe voluit, cum mœrore omnia ſqualerent, *triſtis*, enim, *erat anima illius vſq; ad mortem*, nullus igitur Chriſto Dño eſſe potuit gaudij locus; ergò neque feruori ex gaudio procedenti, ac quod ſit indè conſequens, vlla ſedes ſudori ſanguineo eſſe potuit. Ad extremum ſciſcitarer à Gerſone rationem, cur cum non minus clarè in exordio, quam in progreſſu ſui ſenſus naturam, & ad rationi obediendum alacritatem verè dignoſceret Chriſtus, attamen ſub finem tantùm orationis, non verò antea ratio lætari potuerit, & tam prodigioſum ex hac lætitia producere voluerit effectū, cuiuſmodi fuit ſāgui

neus

Digitized by Google

neus ſudor; qui, vt alias fusè diſputauimus, tertia duntaxat orationis vice è dominico corpore dimanauit; equidem nullam huiuſce diſcriminis afferri poſſe autumo rationem, vt facilè oſtenderem per ſingula capita diſcurrendo, niſi animaduerterem, me longius eſſe prouectũ, quàm propoſita Gerſonis ratio mereatur.

CAP. III.

Caietani, & quorundam Sanctorum Patrum de cauſa ſudoris ſanguinei ſententiæ.

QVare deinceps pergam ad alias doctorum opiniones. Etenim Caietanus ſuper commentatione vigeſimi ſecundi capitis D. Lucæ arbitratur emiſſi ſudoris cauſam fuiſſe vim acerrimam paſſionũ, quibus mortalis Xp̃i natura torquebatur. *Erat .n.*, inquit Caietanus, *corpus Chriſti exhauſtum, & magnitudo paſſionũ pellens violentè ſudorem, pepulit ſimul aliquid ſanguinis, deficiente ſudoris materia.* Sed Caietani opinio non abſoluit penitus difficultatẽ, nam pręter violentam paſſionũ commotionem, cum opinio noſtra explicabitur, alia ad ſudorẽ ſanguinis effundendum pernecesſaria fuiſſe demonſtrabimus. Deinde vis, ac magnitudo paſſionum Saluatoris nihil aliud erat, quam ſummus ille animi, & corporis metus, quem ipſe de ſe teſtatur dicens, *triſtis eſt anima mea vſq; ad mortem*, atqui metus, & triſtitiæ vires ſanguineum ſudorem elicere non potuerunt, vt latius infrà declarabitur.

D. Hieronymus libro ſecundo aduerſus Pelagianos cum multis, ac varijs rationibus probare contendiſſet *D. Hieronymus.*

ad benè, laudabiliterq́; operandum omninò neceſſariũ eſſe diuinæ gratiæ beneficium, docuit ſanguinei ſudoris originem, ac cauſam fuiſſe maximum conatum, quo Saluator Ieſus orationi vacabat. Sic enim loquitur. *Saluator in paſſione ab Angelo confortatur, & Critobolus meus non indiget auxilio Dei habens liberi arbitrij poteſtatem, & tam vehementer orabat, vt guttæ ſanguinis prorumperent ex parte, quem totum erat in paſſione fuſurus.* Verùm ex ipſa narratione Euangelica liquidiſſimè perſpicitur non ſolum deprecationis Chriſti feruorem, ſed etiam mœrorem, ac triſtitiam ad effectionem ſanguinei ſudoris cõcurriſſe. Prætereà nullus orationis conatus, ſine præuia afflictæ Saluatoris naturæ perturbatione, tam ingentem excitare valuit trepidantis naturæ flammam, ex qua ſudor ſanguinis oriretur, vti mox patebit.

Didacus Stella. Didacus Stella D. Hieronymi opinionem aſſecutus eodem citato capite ad hunc fermè modum loquitur. *Sudor Chriſti erat nimius, & maximus, qui ex omnibus corporis partibus, & porris manabat ad modum ſanguinis effluentis per veſtes*, & paucis interiectis; *hunc*, inquit, *Chriſtus emiſit ob maximam conatum orationis, et ob terribilium omnium maximam memoriam, & obiecti periculi, & ingentem anguſtiam, qua à ſenſualitate torquebatur, quæ pati permittebatur naturaliter. Cor aũt Chriſti cũ eſſet inflãmatum, omnes porri recludi, & deijci cæperunt, & emittere ſanguinem.* Hactenus Stella, qui non tantùm allatæ ex D. Hieronymo ſententiç adhæſit, verùm etiam inſuper alias ſanguinei ſudoris cauſas adiecit, quæ quoniam non longè diſtant ab ijs rationibus, quæ mox in ſubijcienda a me ſẽtẽtia adducuntur, propterea vnum, & idem de vtriſq; ferendum

dum erit iudicium.

Neq; ab opinione Sancti Hieronymi longiùs abfuit Beatus Ioannes Chryſoſtomus homilia 84. in vigeſimũ ſextum caput Matthæi hiſtoriæ, quo loci de ratione, ac cauſa ſanguinei ſudoris ediſſerens, feruori, ac contentioni deprecantis Chriſti ſanguinis cauſam attribuit hiſce verbis. *Ipſe verò intentius orabat, adeò vt vel ſudores vberius defluxerint.* B. Ioannes Chryſoſt.

Beatus Anſelmus in ſermone de paſſione Domini inueſtigans illud idem, quod nos quærimus, duo huius ſudoris aſſignauit principia; quorum primũ arbitratur fuiſſe quaſdam cordis Chriſti anguſtias, quib. mirificè tunc tẽporis angebatur Aſſertor; ſecũdũ aũt expreſſam fuiſſe putat ignominioſiſſimę mortis imaginem. *Anguſtias,* inquit ille, *cordis tui dulciſſimi, certiſſimè indicabat ſudor ille sãguineus, qui orationis tpe de ſanctiſſima carne guttatim decurrebat in terrã;* & paulò poſt ſubdit; *naturalem carnis tuæ infirmitatem huiuſcemodi indicijs expreſſiſti, quibus docemur, quia verè languores noſtros portaſti, & non abſq; doloris ſenſu paſſionum ſentes percurriſti. Sed ò dulciſſime Domine Ieſu, quanta fuit paſſionis tuæ acerbitas iam exhibitæ, cuius adhuc abſens diſtincta appræhenſio, ita naturam terrendo concuſſerat, vt ſudare ſanguinem cogeretur.* Hactenus ex Anſelmo, qui, vt mea fert opinio, ſuam hanc mutuatus videtur ſententiam à Beato Cypriano, cuius in ſermone de Paſſione Domini hęc ſunt verba. *Et te triſtem vſque ad mortem præ nimia anxietate ſanguineo ſudore perfuſus coram Apoſtolis es profeſſus.* B. Anſelm. B. Cyprianus.

Similem ſententiã mellifluus Bernardus dulciſſimis, ac venuſtiſſimis verbis expreſſit tom. 1. de Paſſione Domini D. Bernardus.

mini

mini cap. 37. *Inſpice*, inquit Bernardus, *tribulationem ipſius mitiſſimi cordis, qua angebatur, cum totùm corpus ex omni parte ſanguineo ſudore manaret. Neq; enim corpus extrinſecus tanto, taliq; ſudore deflueret, ſi corpus intrinſecus nullius doloris moleſtia frãgeretur. Contritum eſt cor meũ in me, inquit Propheta. Sciſſo igitur corde interius, ſciſſa eſt, & exterius pellis noſtri Salomonis, effuſus eſt ſudor ſanguineus ſuper terram, rubricata eſt roſa paſſionis, & charitatis rubicundi Chriſti Ieſu; eccè quam rubicundus, & quam totus rubicundus.* Hactenus Bernardi verba; Quibus fauet B. Dionyſius Carthuſianus articulo 48. enarrationum in Lucæ hiſtoriam.

D. Dionyſius Carthuſianus.

Enim verò ſententia, quam ex patribus adduxi, iam pridem eſt à pluribus ſacrę paginę ſtudioſis recepta, hãc enim, & noſtræ ætatis ſcriptores, Cornelius Ianſenius, Ioannes Maldonatus, Franciſcus Burgenſis, Salmeron, Gaſpar à Melo, Franciſcus Suarez, & complures alij tradiderunt; hanc ſuperioris ęui etiam nobiles Theologi docuerunt. Gabriel Biel, qui in tractatu de paſſione Domini articulo quarto primæ partis non modò eam diſertiſſimis verbis declarauit, verùm etiam congruenti ſimilitudine illuſtrauit ad hunc fermè modum ſcribens. *Numquã aliquis martyrum, nunquàm aliquis quocũq; ſupplicio exponendus legitur ſanguineum ſudorem ſudaſſe, quamuis plurimi iam tortorum manibus traditi mortem pœnoſam effugere deſperarent. Nec mirum, quoniam, etſi cæterorum multi mortem ſibi imminere certò cognouerunt, vim tamen mortis, atq; doloris acerbitatem nullus diſtinctè prænoſcere potuit, quam tamen dominus, tamquam nunc præſentem ſenſu interiori diſtinctè prægustauit; ſicut, qui ſemel ſectus eſt,*

Gabriel Biel.

ſi

ſi iterùm ſecari oportet, quia iam eſt expertus ſectionis dolores, longè plus quàm primò horret ſectionem, & mox, *tanta ſiquidem fuit mentis eius anxietas ex angore præmiſſo, vt ruptis, vel apertis ad intra uenulis ſimul cum ſudore pretioſus efflueret ſanguis, ſicut nonnumquam propter vehementiam terroris, vel horroris inſoliti homines quidam de naribus sãguinem fundunt, vt de odientibus cattos, expertum eſt*; Ex qua Gabrielis ſententia non ſolum intelligere poteſt Lector verum ſanguinei ſudoris principium, ſed etiam clarè põt intueri, quod aliàs multorum torſit ingenia; nempè q̃ ob cauſam alij omnes, qui valida impendentis mortis formidine pulſantur, minimè talem ſubire ſoleant carnis infirmitatem, qualem dominus in effundendo ſanguinis ſudore expertus eſt. Eiuſdem ad extremum ſententiæ defenſor, vt alios plures omittam, fuit Nicolaus de Lyra, qui loco iam multoties citato hæc prodidit. *Nicolaus de Lyra.*

Ex vehementi anxietate ſenſualitatis qua permittebatur agere, & pati, quod erat ſibi proprium, vt dictum eſt, fiebat vt non ſolùm humores exirent per ſudorem, ſed cum hoc aliquid de ſanguine ſudorem tingente. Verùm hæc omnium doctorum poſtrema opinio improbari poſſe videtur his potiſſimum argumentationibus. Etenim timor pergrãdis degenerem timentis animum arguit, at excelſam fuiſſe Saluatoris animi magnitudinem nemo in dubium reuocare poteſt, qui mediocriter in ſacris litteris ſit verſatus; quibus non ſemel teſtatum nobis eſſe voluit egregium roboris animi ſui ſpecimen dicens. *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere,* & rurſus, *ne terreamini ab eis, qui occidũt corpus, & poſt hæc non habent amplius, quid faciant.* Quid? non ſolùm verbis, ac

Quibus argumentis nõnulli poſtremam hãc opinionem oppugnent.

Matt. 10. Luca 12.

bis, ac ſententijs, ſed etiam re ipſa nō horruiſſe mortem, declarauit inuicti animi robur illud, quo munitus Aſſertor ſe ſe militibus ad necem quærentibus obuiam dedit. *Surgite eamus, ecce appropinquauit, qui me tradet.* Præterea ſcienti hiſtorias notum eſt, pleriſq; mortaliū humana duntaxat ſcientia præditis haud viſam eſſe terribilem mortis oppetendæ faciem; qua de re omittam in præſens egregium illud facinus Socratis, qui audita in ſe iniuſtæ mortis capitali ſententia, nec interno, nec externo animi ſenſu aliquod perturbatæ mentis ſignum dedit; & veniam ad proceres illos antiquæ Romanæ nobilitatis duces, ac viros, qui, vt fractis, ac tandem proſtratis hoſtibus inſigni victoria ij milites potirentur, quibus præerant, vitam, quam ſuperſtitem, atq; incolumem poterant traducere inter hoſtium manus glorioſiſſimè profuderunt, neglecto quouis, vel grauiſſimo mortis metu; Ethnici ergò, quibus nulla effulſerat lux Euangelij, incerto etiam bellorum exitu certiſſimi de morte, incerti de victoria pro ſpe incolumitatis exercitus, mortem alacri animo oppetebāt; & Chriſtus Dominus veritatis auctor, & magiſter, atq; humani generis dux inuictiſſimus, de nobili illa, ac copioſiſſima victoria certiſsimus, quam multis ante illius temporalem aduentum ſeculis præcinerat Iſaias, mori metuet in pretium captiuitatis noſtræ? Quid an non vehemens adeò triſtitia, & virtuti diuinitatis eius, & perſonę derogat; & feruentiſsimum charitatis ardorem, quo ardentiſsimè Saluatoris cor æſtuabat, imminuit? Et tandem conceſsiſset Aſſertor noſter in fortitudine innumeris fermè martyribus, quorum corpora, etſi excarnificarentur

Matt. 27.

Admiranda Socratis constantia.

Cap. 53.

ficarentur, omniſque ſuppliciorum genere dilaniarentur, alacres tamē, geſtientes, ac intrepidos animi ſenſus, quibus mortem contemnebant, perpetuò tuebantur incolumes.

Sed totum hoc, quod à nonnullis aduerſus recitatam opinionem excogitatum fuiſſe video, aut leue, aut nihil eſt, quandoquidem conficeretur ex eo verius, Chriſtum Dominum non timuiſſe, contrà expreſſam Euangelij Lucæ veritatem, quam eundem Saluatorem noſtrum, ex mortis timore, & anguſtia ſanguineū nō profudiſſe ſudorem. Illud ergo fortius erit ad probandum ex metu mortis ſanguineum ſudorem non fluxiſſe, quòd videamus timentis faciem, & membra pallore occupari; at non aliam ob cauſam oritur pallor, quā quod ſanguis, qui in venis per faciem, ac totum corpus diffuſis continebatur, ob incuſſum homini metum fugit, & à proprijs venis recedens, ac ad cor hominis fouendum accedens deſerit vultus humani partes, quæ ſicut, quandiù rore ſanguineo irrigabantur, ſpeciem rubri coloris reddebant eximiam, ita vbi primum ſui ſanguinis fugam, ac receſſum ſenſerunt, ingratum humano aſpectui pallorem præſeferre coguntur. Quocircà ſi Chriſtus Dominus, vt citati auctores autumant, fuit ab hac timoris paſſione agitatus orationis tempore, hinc haud potuit erumpere ſanguineus liquor, qui inſurgente metu ad intima quæq; corporis Chriſti membra potius, quàm ad extrema natus erat confugere.

Qualis ſit effectus timoris.

Et hæc fermè ſunt, quæ de effectrici ſanguinei ſudoris principio in contrarias partes à præclariſſimis viris, ac patribus memoriæ prodita ſunt. Conſultò enim hoc

loco in prętеritis relinquendam eſſe cenſui eorũ opinionem, qui in attingẽda ea cauſa, de qua ſermo eſt, ad ardentiſsimum mediatoris noſtri amorem confugiunt, docentes feruidum eximiæ charitatis Xp̃i ignem, eiuſdẽ Saluatoris cor occupaſſe, atq; verum per porros ſãguinem diſtillare coegiſſe è venis; non ſecus, ac vehentiſſimi ignis ęſtus ſępè numerò efficere ſolet, vt expreſſa è roſis aqua fluat. Nam meo ſanê iudicio ſic aientium ſententia, plus religionis, ac pietatis, quam veritatis habet. Etenim cum ſimillimo, ac planè eodem amoris ardore à miſerijs ſubleuandi genus humanum cor Saluatoris perpetuò inflãmaretur ab ipſo natiuitatis exordio, ſimilem ſanguinis profuſionem aliàs produxiſſet amor; quod tamen non accidit.

CAP. IV.

Declaratur, & defenditur magis probata auctori ſententia.

His igitur cognitis, nec non explicatis reſtat illud aperiendum, ex quo mens noſtra planè intelligetur. In cuius gratiam ante omnia aduertendum eſt, Vindicem ſalutis humanę Chriſtum Dominũ vero, ac proprio timore mortis fuiſſe perculſum eo tẽporis ſpatio, quo ad mortem deprecandam orationi vacauit; quamuis iuſtis de cauſis olim Sancti Hilarius in Matthęum, & Hieronymus, & Ambroſius in Lucam aliter quodammodo ſenſiſſe videantur, ſiue ad abolendam è fidelium memoria Arrianorum impietatem, qui ex timore inficiabantur diuinitatem eiuſdem Aſſertoris, ſiue ad commendãdam Saluatoris noſtri excellam animi magnitudinem etiam in extremo mortis diſcrimine.

Hereſis Arrianorum.

Cur nõnulli patres aliquando videantur negare Chriſtum timuiſſe.

Digitized by Google

mine; vti ſenſiſſe videntur Hieronymus,& Ambroſius; à quorum opinione non longè abfuit Diuus Ioannes Chryſoſtomus, qui ſermone de ſancta Trinitate Chriſtum Dominum non habuiſſe, ſed tantummodo exterius prętendiſſe mortis formidinem, vt hinc Cacodęmon deceptus ſuperari, ac vinci poſſet, docuit his verbis. *Prætendit igitur Dominus formidinem, quo ille (Dæmon) allucinaretur, vt cum accederet hominem, & ab ipſo in fugam verteretur, redimerentur oēs, qui ab illo detenti erant. Quemadmodum rex aliquis inuaſurus tyrannum fingit metū dicens exercitibus ſuis, fugiamus hinc à facie illius, vt ne à nobis fugiat, ſed perſequatur nos, & ſic conuerſi comprehendamus illum: Ita, & dominus prætexebat formidinem, vt cum Diabolus ipſum quaſi hominem aggrederetur inueniret Deum, qui illum interimeret, & liberaret omnes, qui ab illo detinebantur in inferno; ſic enim dixit. Apparuit Angelus confortans eum, qui ab Angelis adoratur, & cui flectitur omne genu cæleſtium, terreſtrium, & ſubterraneorum.* D. Ioannes Chryſoſt. Verùm ſicut in hac opinione non perſtitit Chryſoſtomus, retractauit ſiquidem eam in cap. Matthæi 26. redarguēs eos, qui triſtitiam, ac animi anxietatem ſimulatè duntaxat Chriſto tribuebant, vt manifeſtè dignoſcitur ex verbis Chryſoſtomi, quæ quoniam ſequenti quæſtioni opportuniora erunt, hic ſunt reticenda; ita ſimiliter, nec Ambroſius, nec Hieronymus eam opinionem perpetuò ſunt ſequuti. Ille enim per humanam infirmitatem diſplicuiſſe Aſſertori mortem pijs admodum, atq; elegantiſſimis hiſce verbis teſtatur in commentarijs ſuper 22. cap. D. Lucæ editis. *Hærent,* inquit Ambroſius, *pleriq; hoc loco, qui triſtitiam Saluatoris ad argumentum inoliſe-*

Illuſtre teſtimonium D. Ambroſij de timore Saluatoris.

potius à principio, quam ſuſceptæ ad tempus infirmitatis inclinant, & naturalis ſenſum cupiunt retorquere ſententiæ. Ego autem excuſandum non puto, ſed etiam nuſquam magis pietatem eius, maieſtatemq; demiror. Minus enim contulerat mihi, niſi meum ſuſcepiſſet affectum. Ergò pro me doluit, qui pro ſe nihil habuit, quod doleret, & ſequeſtrata delectatione diuinitatis æternæ tædio meæ infirmitatis afficitur. Suſcepit enim triſtitiam meam, vt mihi ſuam lætitiam largiretur, & veſtigijs noſtris deſcendit vſq; ad mortis ærumnam, vt nos ſuis veſtigijs reuocaret ad vitam. Confidentèr enim triſtitiam nomino, quia crucem prædico; nec enim ſpeciem incarnationis ſuſcepit, ſed veritatem; debuit ergo, & dolorem ſuſcipere, vt vinceret triſtitiam, non excluderet. Nec enim habent fortitudinis laudem, qui ſtuporem magis vulnerum tulerint, quam dolorem. Hactenus ex D. Ambroſio. Sed & Beatus Hieronymus in ijſdem commentarijs, in quibus recitatam opinionem tradiderat, Chriſti Domini orationem ponderans, hæc quæ mirificè Chriſti timorem mortis intuitu ſuſceptum aſtruunt, ſubdidit. *Attamen reuertens in ſemet ipſum, quòd ex hominis perſona trepidanter renuerat, ex Dei filij perſona confirmat. Veruntamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu; Non, inquit, hoc fiat, quod humano affectu loquor, ſed propter quod ad terras tua voluntate deſcendi.* Et ecce quàm clarè in timorem mortis humana fragilitate actum incidiſſe Saluatorem, fateatur Hieronymus illis verbis, *quod ex hominis perſona trepidanter renuerat &c.*

D. Hieronymus.

Quid ſit timor.

Eſt prætereà aduertendum, ſi timoris naturam ſpectemus, eſſe timorem, vt auctor eſt Ariſtoteles libro 2. Rethoricorum cap. 7., frigiditatem quandam, cuius illa

quidem

quidem, ac pręcipua vis eſt, vt non modo adſtringat, atq; conſtipet ſanguinem, verùm etiam eundem humorem impellendo ad cor agitet, ex quo oriri ſolet ſubitus in vultu timentis pallor; proptereà quod ſuperiores hominis partes ſanguine deſtituantur. Porrò autem nouus ille ſanguinis concurſus interioris trepidantis partes, pręcipuè tamen cor mirum in modum accēdit, ac inflammat; immò concepta in viſceribus, ac pręcordijs flamma eo acrior, ac maior euadere ſolet, quo timentium corpora, humanosq; ſenſus diuturnior, grauiorq; timoris moleſtia frangit, perdurante ſiquidem timore non ſolùm metuentis pręcordia connaturalem ſanguinis ſui calorem experiuntur, ſed etiam aduentitio ſanguinis ad ima properantis calore confouentur; ex quo fit, vt non poſſint non mirabiliter accendi. Verùm aliundè etiam cōcitus in pręcordijs, velut igneus vigor, ſanguinis æſtus creſcit, atq; augetur; nam cum frigus ex metu progenitum certo, ac potenti ſit impedimento, nè commotus ſanguis ad ſolita naturæ receptacula reuertatur, ratione eius contrarietatis, & oppoſitionis, quàm Philoſophi concentrationem appellant, magis, ac magis incluſus ſanguinis vigor vires ſuas hominem inflāmando exercet, quippe qui vnitus ſanguinis calor fortior eſſe conſueuit, iuxta iactatam in vulgus ſententiā, *virtus vnita fortior*.

Sed in Saluatore noſtro non hic fuit exarſionis ſanguineę finis, nec hiſce quaſi cancellis contineri potuit ęſtus, verùm longè grauius habuit incrementum, ex quo diuturno ardori nouus ardor, veteriq; flammę noua, ac recens virtutis flamma adiecta eſt. At quinam

eſſe

eſſe potuit poſtrema Aſſertoris flamma? Nempé ea, quàm ex angelica conſolatione afflicta Mediatoris natura hauſit; nam cum duarum, vel trium fermè horarum ſpatio torpore metus, ac triſtitię oppreſsa quodam modo iacerent Saluatoris noſtri membra, ea mox, vbi confortatrix ſpeties Angelica timenti Chriſto affulſit, tantum roboris, tantumq́; inſolitę cuiuſdam virtutis nacta ſunt, vt ab illis protinus torpor omnis exceſſerit, ob ſummum videlicet naturalis Chriſti corporeæ virtutis, ac vltimum conatum, qui quoniam inſtar ardentiſſimi ſe habebat incendij ob excitatos, ac commotos omnes vitales, atq́; animales ſpiritus, doloris, ac metus vires non modo fregit, verùm etiam planè de medio ſuſtulit.

Quid ex Angelico conſpectu Chriſtus acquiſierit.

Illud tandem ſciendum eſt, plures cauſas ad eundem effectum producendum ſæpiſſimè exigi poſſe, quamuis in illis omnibus non omninò idem, ac ſimilis concurſus requiratur; quędam enim remotè, ſeu mediatè tantùm; quędam vero non remotè, ſed proximè, ac mediatè ad ſubſtantiam, ſeu naturam rei efficiendę concurrunt; vt illuſtriſſimis exemplis explicari poſſet, ni ea vnicuiq́; Philoſophię ſtudioſo, clara, ac paſſim in ſcholis obuia eſſent. Sicuti nobis in pręſens res iſta clariſſima redditur, vt contemplari licet in hoc ipſo Aſſertoris noſtri ſudore, cuius efficientiæ duplicis generis cauſæ prefuerũt, alię remotę videlicet, aliæ proximę, & remota quidem ſanguinei ſudoris cauſa timor mortis fuit, proxima verò ſanguineus calor circa cor Chriſti ebulliens, ac vigor ille acerrimus, quem ad aſpectũ Angeli corporæ Saluatoris vires excitarunt. His igitur conſtitutis

Duplicis generis cauſæ ſanguineũ ſudorem operata sũt

Nos

Nos breuiſsimè dicamus, proximam ſudoris ſanguinei cauſam conijciendam eſſe in maximum ardorem, vel flagrantiſſimum incendium, cùm ex metu, tùm ex confortatione Angelica, atq; ex commotis, accenſisque totius corporis Chriſti igniculis profectum; hac enim flamma tota in Chriſti pręcodijs collecta ſanguinis copia adeò feruida, atq; ebulliens facta eſt, vt illa eadem protinus non ſolùm ex metu contractum obicem, quo ſanguis impediebatur, ne ad partes corporis ſibi à natura tributas rurſus abiret, diſſoluit, ſed etiam iam diu obſtructos venarum, & carnis ſuperinfuſo metus frigôre patẽtes porros reddiderit, ex quo nulla mora actus vi tanta ſanguis ex omnibus Corporis Chriſti partibus emicuit; Nam cum mutua altercatione hinc metus Saluatoris ſanguinem cõſtipare, & indè calor extenuare attentarent, vicit tandem, qua erat ſuperiori, ac robuſtiori virtute, ſanguinis ęſtus, atq; extincto penitus metu ad exoptata diù venarum domicilia proſilijt, quæ vt inſolitam, ac abundantiorem efferueſcentis ſanguinis virtutem concepere, ſtatim patuerunt, atque mixtum cum ſudore ſanguinem effuderunt; ex nimia ſiquidem efferueſcẽtia, ac ebullitione ſanguis ille tenuiſſimam naturam eſt adeptus, quę ad ſe ſe diffundendum non modò apta erat, ſed etiam a raritate, miraq; ſubtili corporis Chriſti conſtructione adiuuabatur. Enim verò licet clarum huiuſce rei exemplum ex omni parte ſimile haud queat reperiri, non obſcurum tamen veſtigium cernitur in ijs, qui niues pertractare ſolent, quorũ manus in primis valido frigore offenſæ, moxq; calore ſanguinis, ac ſpirituum auxilio roboratæ conceptam

Prima opinio.

Veſtigium aliquod opinionis explicata.

prius

prius frigoris rabiem ſic expellũt, vt ex frigidiſſimis feruentiſſimæ euadant, & ignitæ penitus videantur.

Obiectio. At inquies, cum ex manibus pertractantium niues ne minimum quidem non modò ſanguinis, ſed nec ẽ humidi excrementi effluat, certò conijci põt ſudorẽ X̃pi ſanguineum, ac illud quod exempli loco ad rem noſtrã quoquomodo declarandam produximus, ex vno, & eodem proficiſci non poſſe principio; ſecus enim non minus in allato caſu, quàm in Mediatore noſtro ſanguinis ſudor eſſet concedendus, quin immò etiam in grauiſſimo metu perterritis hominibus prodigioſus liquor accideret, cuius rei oppoſitum quotidiana docet experientia. At iam lubens teſtatus ſum, non omnem

Reſponſio. ſimile illud in ſe continere ſimilitudinem, ob idq; nulli mirum videri debet, ſi ex manibus niuem volutantium ſanguis non erumpat, maximè cum aliàs dixerim, cur alij vel timentes, vel quoquomodo perturbati ſanguinem minimè fundant. Prætereà plures addi, ac aſſignari cauſæ poſſunt, cur Chriſto, nõ autem his accidat ſanguinis eruptio; etenim multò maior ſanguinis copia in Aſſertore commota fuerat, ac proindè feruentior æſtus; deindè delicatior, ac nobilior corporis dominici habitus. Ad hæc tenuior, ac ſubtilior ſanguinis Chriſti ſubſtantia. Et tandem ille animi, totiuſq; corporis feruor, ac contentio vehementiſsima timenti Chriſto fuerunt. In his autem, de quibus in exemplo ſermo eſt, non tanta commoti ſanguinis copia, non tantum incendium, non adeò inſignis corporis compoſitio, ſed ignobilior, ac craſſior corporis, & ſanguinis ſubſtantia, ac deniq; nulla animi, modicaq; corporis impellens

Quantum diſcrimen eſſet inter corpus Chriſti, & aliorum hominum.

virtus

virtus eſſe potuerunt.

Upereſſet poſtremò fuſius explicandum à calore tenuitatem ſanguinis peragi poſſe, niſi obtutu ipſo in re non diſſimillima iſtud cerneretur, nempè in aqua, quæ ignis ardore affecta, adeò tenuis redditur, vt non aquæ elementaris, ſed potius rariſſimi aeris ſpetiem repræſentet.

Qui in ijs etiam quæſtionibus, quę ad fidei Catholicę regulam non ſpectant, vellet ſanctorum Patrum dicta non modò reuereri, ac diligenter obſeruare, verùm inſuper religiosè ſequi; (quamquam nulla cuipiam incumbat iſtud obſeruandi neceſſitas, in ijs præcipuè quæſtionibus, quæ ſalua fide in contrarias partes laudabiliter agitabantur, cuiuſmodi eſt præſens exorta diſputatio); poſſet non adeò violentè, atq; extortè Patres, quorum ſentẽtias de ſanguinei ſudoris cauſa attulimus, ad noſtram opinionem piè interpretari, ac docere Sanctos Anſelmum, Cyprianum, Bernardum, & reliquos omnes, qui effectricem ſanguinei ſudoris cauſam mortis timori adſcribunt, de remoto duntaxat ſudoris principio, ac cauſa mediata fuiſſe locutos; & ex aduerſo D. Hieronymum, & Chryſoſtomum, qui orationis conatum, ac feruorem ſanguinis cauſam eſſe docuerunt, de proximo, ſeu immediato ſudoris principio verba feciſſe; arbitrari enim duos hoſce Patres orationis vehementiſſimę vocabulo eas omnes cauſas proximas, quæ ad ſanguinei ſudoris opificium concurrerunt, compręhendiſſe, fortè non omninò videtur inconueniens; de quo tamen haud pugnarim, ſi quis contendat oppoſitum.

Cum opinione Auctoris conciliari poſſunt ſanctorum Patrum ſententia.

CAP. V.

Diluuntur obiecta difficultates.

NVnc pro clauſula totius huiuſce diſputationis de vero ſanguinei ſudoris principio diſſoluamus ea dubia, quæ militant contrà eorum opinionem, quibus à timore Saluatoris profectum eſſe ſudorem ſanguinis, viſum eſt; quod opus videtur concluſionis noſtræ claritati planè neceſſarium, nam eæ argumentationes non modò probare videntur, timorem, quo Chriſtus afficiebatur, non fuiſſe proximam, verùm etiam nullo modo remotam cauſam, quod aſſertioni noſtrę aduerſatur. Et primam quidem refellere promptiſſimum erit, ſi dicamus, intelligi poſſe bifariam, ex timore Chriſti certum colligi dimiſſi animi argumentum; vel .n. timor mortis nulla iuſta de cauſa, ſed potius leui occaſione; vel certè ex graui, certoq; propriæ incolumitatis periculo conſurgit. Qui accepto, priori in ſenſu, timore concutitur, is dubio procul debitę fortitudinis virtuti derogat, ac meritò ſanè illi vitio vertendus eſt timor; at aliud omninò debet eſſe vniuſcuiusq; prudentis iudicium de eo, qui truci crudeliſſimę mortis iàm iàm imminẽtis vultu cõcutitur, horret, atq; expalleſcit. Chriſtus autem Dominus non temerè, ſed agnito, penitusq; perſpecto, ignominioſiſſimæ mortis ſibi paratæ diſcrimine, timore valido iactabatur. Neq; verò in Saluatoris mœrore ea animi magnitudo deſiderabatur, q̃ idem ipſe Mediator noſter ex alijs expetebat, docens non eſſe timendum ab eis, qui corpori necem duntaxat inferre

inferre poſſunt, ſed eum potius timendum, qui poteſtate pollet animam ſempiternis addicẽdi ſupplicijs; quandoquidem non eò ſpectabãt Saluatoris noſtri ſententię, vt ijs doceret, nullo modo homini mortis periculum ſic eſſe formidandum, vt obiecto quouis mortis diſcrimine, ab humanis mentibus repellẽdus eſſet mortis timor; ſed tantummodo nobis prohibet eam formidinem, qua & mens à recto abducitur, & totus homo à tramite virtutum aberrat.

Germanus ſenſus illius loci Nolite timere eos, qui occidũt corpus.

Animi porrò Saluatoris alacritas, qua munitus milites, & carnifices, quos maximè declinare poterat, interpellauit, ſpontè profeſſus ſe eum ipſum eſſe, quem percito furore ad necem conquirebant, minimè tollit, quominus iam anteà vehemens horror mortis Chriſtum ipſum inuaſiſſet; ad cuius rei notitiam oportet meminiſſe, eam, quam Saluator coram perſecutoribus animi magnitudinem præ ſe tulit, in eodem Domino fuiſſe poſt fugatas duntaxat mortis ſuæ imagines, velut ex certiſſimo Sacræ Hiſtoriæ contextu liquidò cernitur.

Illud etiam facilè eſt, quod ſecũdo loco obijciebatur. Etenim Chriſtus Dominus nulla animi, aut corporis virium imbecillitate timoris fluctibus agitabatur, poterat enim, ſi voluiſſet, excelſa animi magnitudine, & æquiſſimo ſentientis facultatis aſſenſu truces mortis ignominioſiſſimæ minas ſuſtinere, vti Socrates, & pleriq; Romanorum duces feciſſe leguntur; verùm quia aduerſus notę temeritatis, & arrogantię hęreticos, ex timore Chriſti fidei noſtræ Sacramenta mirificè conſolidabantur, vt Patres tradunt aſſerentes, vel hinc maximè incarnati verbi, ac humanæ naturæ veritatem elu-

vt hoc faceret ab eis, qui rem mirabilem coram ſcire cupiebant, admiratus, quaſi lamentantis cuiuslibet hominis voces, ita ſe auferebat à ſenſibus, & iacebat ſimillimus mortuo, vt non ſolum vellicantes, atq; pungentes minimè ſentiret, ſed aliquãdo etiam igne vreretur admoto ſine vllo doloris ſenſu; niſi poſtmodum ex vulnere, non autem obnitendo, ſed non ſentiendo non mouere corpus eo probabatur, quod tamquàm in defuncto nullus inueniebatur anhelitus; hominum tamen voces, ſi clariùs loquerentur, tamquam de longinquo ſe audiſſe referebat. Ea erat illius Præsbyteri appræhenſionis virtus; cui ſi minus æqualem, quod non accidit, certè non prorſus abſimilem vnuſquisq; hominum in ſe animi, corporis, ac ſenſuum poteſtatem dominari experitur. Quoniam igitur, vt ad rem noſtram reuertar, naturali ſenſuum virtute non diſſimillima prꝑſtantiſſimorum illorum inuictæ fortitudinis virorum animi mouebantur, fiebat, vt contempta mortis ſæuitia omnes animi vires ad ſtabiliendam ſuorum exercituum incolumitatem intenderent, atq; in hac vna ſpe, & cogitatione ita toti defixi tenerentur, vt hac ſola ſpe illecti, ac fallaci nudæ cuiuſdam fortitudinis oſtentatione commoti, cũ ſanguine propriam vitam profundere glorioſiſſimum opus fore arbitrarentur; tantùm apud eos prꝑconcepta propriæ fortitudinis laus, vel exoptata victoria valebãt. Sed quid mirum; ſi apparẽtis duntaxat boni ſpecie falſi ſpectata alioqui uirtute uiri, his in rebus ſitum eſſe ſummi boni prꝑmium allucinarentur, quibus ignota erat ſempiternæ felicitatis ratio; quid, inquam, mirum eſſe debet, vltimum hominis finem ignorantes Duces in fictam beatitatem in præceps ſic latos eſſe, ut mala pro bonis,

Cur nõnulli Romanorum Duces hilari animo in mortem ruerit.

bonis, dolores pro lętitia, extremos cruciatus pro delicijs, ac mortem deniq; ipſam pro exoptatiſſima vita complecterentur? At in Mediatore noſtro longè alia, & diſpar ratio fuit, quippequi alio, ac ſublimiori ordine diſpoſitas habuit animi ſui, ac corporis virtutes; ſicut. n. corpus Chriſti opus erat planè diuinum, & à ſolo ſpiritu diuino architectatum, ſic ſuperna quadam diſpoſitione congruentes erant inter ſe inuicem illius facultates, vt neq; à lætitia dolor, neq; à mœrore gaudium lęderentur, neq; ſumma, ac efficacior virtus corporis, aut animi, infimam, aut imbecilliorem, neq; mediocris tenuem, neq; ęqualis parem obruerent; ſed quælibet illarum omni ſecluſa perturbatione munere proprio perfectè fungebatur. Hinc ergò quoniam humana infirmitas naturali impulſu ad mortis aſpectum ſubito metu perterrita eſt, propterea Chriſtus Dominus, cuius virtutes à proprijs operationibus nullo modo impediebantur, morti detrectauit, metuit, ac non mediocriter cõtriſtatus eſt; maximè cum in eum nulla, vel minima cadere poſſet ignoratio.

Quod autem tertio loco opponebatur, fore, vt Chriſti Domini charitas ex metu mortis eſſet imminuta, diluere facile eſt; verius ſi quidem, ac ſatius dixiſſent talia obijciẽtes ob mortis timorem, & magis auctam, & nobis etiam clarius declaratam fuiſſe Aſſertoris noſtri charitatem, qui abdicata à ſe penitus formidine mortis, impellente ad hoc ipſum amore, vitá pro peccatoribus profundere lubenti, alacriq; animo ſic geſtiebat, vt non dubitarit ipſe cadere in interitum, quo nos ab interitu reuocaret.

Quæ

Digitized by Google

Quæ hactenus allata ſunt quartam argumentationem ſatis declarant. Quamquam apertiori fortaſſe via, & ratione refelli pōt. Etenim hi Saluatoris milites, quibus mors, vel teterrima nullius erat moleſtiæ, aut tormenta mortis Deo ſic adiuuante non meditabantur, aut profectò claram, diſtinctam, atq; euidentem cruciatus mortis perferendę cognitionem non habebant; at ſecùs planè Chriſtus Dominus non modò diuina ſcientia, verùm etiam perſpicaciſſimi intellectus acumine ſic futura tormenta clarè intuebatur, ac cum eidem Aſſertori ſęua militum feritate illata ſunt, crudeliſſima experiebatur. Porrò ex hac limpidiſſima tormentorum cognitione, qua noſter Mediator inſtructus erat, multò facilius in timorem mortis ducebatur, quam ex confuſa ſuppliciorum cognitione in metum mortis trahi poſſent martyres. Adijce prętereà Martyrum mentes adeò abundanti cœleſtis iucunditatis rore à Deo conſueuiſſe irrigari, vt mortis futuræ meditatio, ac notitia nō eis metum incuterent, ſed potiùs certiſſimā perennis gaudij prębereut occaſionem. Ex aduerſo autem Xp̃s Dominus, etſi eſſet Deus totius conſolationis, tamen ita diuinę lętitiæ lucem, ne in humanam naturam dimanaret, cohibuit, vt per id temporis fuerit expers totius conſolationis, quemadmodum viua voce clamauit dicens, *Deus, Deus meus, quare me dereliquiſti*? Si igitur ſolus patiens Ieſus paſſionis tempore omni prorſus auxilio fuit deſtitutus, quę quęſo poterit eſſe admirationis cauſa, ſi etiam ſolus grauiſſimos mortis aculeos horruit?

Martyres cur tormēta deſpexerint.

Chriſtus qua ratione dicatur fuiſſe à Deo derelictus.

Ad vltimam argumentationem, quæ ex timore, ac męſti-

Prima reſpondendi ratio.

mœſtitia eruitur, non eſt vna, ac ſimplex doctorum reſponſio. Reperiuntur enim, qui difficultati putent eſſe ſatisfactum, ſi dicatur, ſudorem ſanguinis effici potuiſſe virtute timoris ex triſtitia, & dolore inſurgētis, ſi tam vehementes ſint triſtitia, & afflictio, vt timentis corpus concutiant, ac inflamment; tunc enim, inquiunt iſti, ex perturbatione illa poteſt attenuari ſanguis, nec non etiā ex apertis carnis Chriſti porris eadem violentia actus emanare. Sed horum non videtur approbanda reſponſio, nam ſi Philoſophica ſubtilitate rem hanc perpendamus, tantum abeſt, vt ex metu, & timore proueniētes angor, & afflictio corpus inflammarē poſſint, vt ex oppoſito verius in eodem frigidas qualitates excitent, ex quibus conſurgit pallor, quem in pauentium vultu legimus, etenim cum afflictio illa ſuas radices ex metu trahat, ſitq; metus, vt iam eſt explicatum, frigus quoddam in corpore ſubitò exoriens, profectò ſi effectus cauſæ propriæ naturam, & affectiones imitari debet, frigidam ex metu qualitatem, qua velut ſubito gelu torpere corpus, ac præcludi foramina carnis conſueuerunt, non verò calorem generari, dicamus neceſſe eſt. Alijs placet reſpondere Mediatorem noſtrum à ſe ipſo abdicaſſe naturalem hanc conſolationem, per quā naturali propenſione timentis cor in ſubſidium è omnibus membris ſangninem ad ſe vocat, ſicq; docent iſti auctores, ſanguinem ad cor timentis Chriſti non confluxiſſe, vt hinc grauior euaderet mortis cruciatus. Verùm haud ſcio, explicandæ ne magis, an declinandæ potiùs difficultatis gratia efformata ſit talis reſponſio. Quorſum enim ad rem oſtendendam naturæ principijs con-

Cõfutatio. *Secũda reſponſio.* *Cõfutatio.*

congruentem, confugere opus eſt ad miracula, quæ nõ niſi graui de cauſa, & vbi nulla alia naturalis ratio ſuppetit, cõcedenda eſſe docet omnis Theologorum cętus? Neque enim citrà miraculum detineri potuit ſanguis, quin celeri curſu ad cor Chriſti confouendum properaret; atqui nos hactenus latiſſimè probauimus omnia, quę in hoc ipſo ſanguinei ſudoris negotio euenerunt, iuxtà vſitatam naturæ conſuetudinem accidiſſe. Quid? ſi iſtud cõcedatur nouo miraculo protinus nouũ addendum erit miraculum, nam vt ſe proderet ſanguis, noua miraculoſa virtus efflagitabatur, quandoquidem cęterę Chriſti naturæ vires haud ſuffeciſſent ad pellendum è venis ſanguinem, quoniam hæ defuiſſent effectrices ſudoris cauſæ, quas Dominum ad ſanguinis fluxionem prouocaſse vidimus. Neq; verò audienda eſt reſponſio eorum, qui vi timoris, & triſtitiæ ad cor Saluatoris decurriſſe ſanguinem concedunt, ſed tamen virtute amoris, & obedientiæ eundem ſanguinem ad extremas humanæ Chriſti naturæ partes rurſus fuiſſe repulſum, ſicq; è porris dimanaſſe, dicunt. Quoniam hinc conſequens foret Aſſertorem noſtrum ſub timoris initium ſanguineo ſudore protinus maduiſſe, quod tamen Euangelicæ narrationi aduerſatur. Deinde nec amoris munus, nec obedientiæ eiuſmodi virtus eſt, vt ſanguinem ad extremam vſq; Saluatoris noſtri cutim propulſare valeant, ſed maior, ac robuſtior ad impulsũ hunc peragendum vis requiritur. Prætereà ad ſummũ, ſi quid virtutis, & efficientiæ commoto ſanguini contuliſſent amor, & obedientia, id dubio procul remotum extitiſſet efficiens principium, ea prorſus ratione, qua ſu-

Tertia ſolutio.

Refutatio.

ſuperius declaratum eſt. Quare opinioni iam explicatæ adhærentes dicimus timoris quidem proprium eſſe, ad cor vocare ſanguinem, ideoq; cauſam proximam pellendi ſudoris nó eſſe timori accenſendam, ſed potius ijs ipſis cauſis, de quibus latè ſermonem anteà fecimus.

DISPVTATIO OCTAVA.

De fine ſudoris ſanguinei.

CAP. I.

Cur Chriſtus Dominus ſudore ſanguineo perfundi voluerit.

SED quærat pius Lector, cur ſanguinis grumos profundere voluerit, qui ad mortalitatem redimendam Virginis vterum eſt ingreſſus; nam cum ſcriptura dicat factum eſſe ſudorem Chriſti, ſicut guttas ſanguinis, non eſt profectò arbitrandum temerè, ſed potius ad magna religionis noſtræ Sacramenta declaranda inuſitatum ſanguinis ſudorem Chriſtum dediſſe. Princeps ratio fuit, vt hoc facinore emittendi ſanguinem Chriſtianæ pietatis profeſſores omni penitus hæſitatione ſublata hæreticorum blaſphæmijs aures occludere poſſent; nam cum, vti Ioánes Apoſtolus primum omnium monuit epiſtola ſecunda, *exijſſent in mundum, qui non confitebantur Ieſum Chriſtum veniſſe in carnē*, propterea Saluator noſter dilui voluit hoc ſudore, quo maximè humanæ naturæ veritas, & corporalis cō-

Prima ratio.

Ioannes Apoſt. epi. 2.

ſtructio

ſtructio oſtenditur, vt hos ſeductores conuincere, immò ex ſibilare poſſet fidelis hominum cætus; neque enim is talem ſanguinis ſudorem edere poteſt, qui fictitijs tantùm, ſimulatisq́; membris conſtat. Hanc cauſam cùm plurimi Patrum, & Theologorum, tùm in primis Beda docuit in commentarijs ſuper illo D. Lucæ loco, *& factus eſt ſudor eius &c.* ad hunc modum ſcribens. *Nemo ſudorem infirmitati deputet, quia & contrà naturam eſt ſudare ſanguinem, nec ad hæreſim infirmitatis pertinere vllo modo potuit, quod aduerſus hæreſim phantaſma mentientem profuit per ſudorem ſanguinis ad corporis veritatem.* Quam eãdem Catholicæ veritatis ſententiam multo tempore ante Bedam ijſdem planè verbis aſſecutus eſt D. Hilarius hæreſum intrepidus oppugnator libr. 10. de Trinitate circà medium. *Neq; ad hæreſim infirmitatis*, inquit Hilarius, *pertinere vllo modo poterit, quod aduerſus hæreſim phantaſma mentientem profuit per ſudorem ſanguinis ad corporis veritatem.* Sed Diuus etiam Irenęus in opere ſuo aduerſus hęreſes cap. 32. hęc in eandem ſententiam prodidit. *Nec ſudaſſet globos ſanguinis; nec dixiſſet quod triſtis eſt anima mea &c. ſi ſcilicet Chriſtus carnem de Virgine non accepiſſet*; cuius ſententia nihil virium, aut roboris haberet, ſi ſanguinis guttæ certum, ac indubitatũ non forent aſſumptæ à Verbo naturæ humanæ argumentum.

Beda in Luc. c. 22.

D. Hilar. 10. de Trinit.

D. Irenæus cap. 32.

Secunda ratio fuit; vt oſtenderet ſe veras ęterno Patri preces fudiſſe; ne videlicet aſperſa hypocriſis labe ijs videretur oratio, qui grauiſſimis confidentem Chriſtũ à dextris Dei etiam nunc laceſſunt iniurijs.

Secũda ratio.

Tertia ratio. Ne quis duram illam animi, & corpo-

Tertia ratio.

ris anxietatem, cuius ęſtu humana Saluatoris natura abripiebatur paſſionis tempore, ſimulatam duntaxat timoris ſpetiē re ipſa fuiſſe criminaretur, & ideò decuit Aſſertorem noſtrum ſanguineo ſudore perfundi; Duas haſce rationes enucleatè, ac luculenter tractat meritiſſimus diuinę eloquentię parens Ioannes Chryſoſtomus homilia 84. in 26. cap. Matthęi hiſtorię ad hunc modū de fine ſanguinei ſudoris loquens. *Ipſe verò intentius orabat adeò, vt vel ſudores vberius defluxerint. Ea rurſus de cauſa, ne hyprocriſis res iſta videretur; ne ve poſſent hæretici dicere, quod anxietatem, & triſtitiam illam ſimulauerit, idcircò, & ſudores quaſi guttæ ſanguinis defluxerunt, & Angelus confortans eum, & multa ſigna timoris apparuerunt, ne quis ficta hæc audeat dicere, hac enim de cauſa orat;* & paucis interiectis talia in eādem ſententiam ſubnectit. *Quandoquidem non ſatis eſt imperitis mærentis faciem ſolummodò videre, verba quoq; addidit; nec verba rurſum ſuffecerunt amentibus rem magis quærentibus; & rem ergò mærentis adhibuit, vt vel qui valdè contentioſi, & pertinaces sūt, credere poſſent verè hominem factum, vereq; mortuum fuiſſe.* Hactenus Chryſoſtomus, cuius poſtrema verba nonmodò id, quod in ſecunda, & tertia ratione commemoratum eſt, ſed etiam quod prima ratio docebat, apertiſſimè aſtruunt, atq; confirmant. Ex quo Beati Ioannis Chryſoſtomi teſtimonio, vt hoc quoque quod aliàs pollicitus ſum, obiter moneam, dilucidè colligitur, iuxta huius Sanctiſſimi Patris doctrinam Chriſtum Dominum non ſolum non ſimulaſſe, ſed etiam naturalem triſtitiam habuiſſe, cum orationi vacaret; quamuis alibi idem Doctor egregius aliter & ſenſiſſe, & docuiſſe videatur.

D. Io. Chryſoſt. hom. 84.

Quarta

Digitized by Google

Quarta ratio, quæ affinis admodum, & ſimillima eſt iam recitatis Sanctorum Patrum rationibus, afferri pōt ex Beato Anſelmo cuius hæc ſunt verba ſermone de Paſſione Domini. *Anguſtias cordis tui, dulciſſime, certiſſimè indicabat ſudor ille ſanguineus, qui orationis tēpore de ſāctiſſima carne guttatim decurrebat in terrā,* & mox, *naturalem,* inquit, *carnis tuæ infirmitatem huiuſcemodi indicijs expreſſiſti, quibus docemur, quia verè lāguores noſtros portaſti.* Quarta ratio. Anſelmus ſermone de Paſſione domini.

Quinta ratio. Sanguineus ſudor certo fuit nobis mortalibus, ne dùm indicio, verùm etiam teſtimonio, Aſſertorem noſtrum precationis ſuæ exoptatiſſimum finem ab Æterno Patre obtinuiſſe. In cuius rei gratiam, ac notitiam, illud ſedulò cogitandum eſt, ſalutis noſtrę Redemptorem, qui, vt inquit Apoſtolus, *in diebus carnis ſuæ preces, ſupplicationesq́; ad eum, qui poſſet illum ſaluum facere à morte, cum clamore valido, & lachrymis offerens exauditus eſt pro ſua reuerentia*; recolendum inquam eſt, Mediatorem Ieſum duntaxat non rogaſſe, vt ab eo trāſiret calix nimium amarę mortis, quod illi conceſſum non fuit, ſed inſuper plura alia ijſdem ipſis lachrymis orationis tempore profuſis poſtulaſſe, & nobilior quidem alijs ea petitio fuit, qua, vt Æterni patris voluntati eſſet planè ſatisfactum rogauit; tùm proximè ea alia petitio eſt ſubſequuta, qua enixè precatus eſt, vt diſcipulorum ſuorum fides, quę adhùc per humanam imbecillitatem firmis nequaquàm fulciebatur radicibus, ſanguine ſuo purgata, & omnibus terrenæ fragilitatis incommodis libera redderetur; quæ vbi obtinuit, cœpit protinus abundantes cruoris ſui riuos effundere, vt hoc ſanguinis pignore obtētum precationis ſuæ finem Quinta ratio. Ad Rom. cap. 5.

decla-

Digitized by Google

declararet mortalibus tanti myſterij cognitione carentibus. Totum iſtud, ne inane, & vacuum cuipiam fortaſsè videatur, grauiſſimo Venerabilis Bedæ teſtimonio ſtatui eſſe confirmandum. Etenim cum loco ſupra citato hęreticorum errores profligaſſet, qui ex ſudore Xp̄i peruualidum, vt ſibi videbantur, telum arripiebant, ad diuinitatem Saluatoris impugnandam; mox quid ſanguineus Chriſti ſudor verè ſignificaret, prodidit his verbis. *Sed potiùs intelligat per irrigatam, ſacratamq; eius sãguine terram non ſibi, qui nouerat, ſed nobis apertè declaratũ, quod effectum iam ſuæ precis obtineret, vt fidem videlicet diſcipulorum, quam terrena adhùc fragilitas arguebat ſuo ſanguine purgaret.* Hactenus ex Beda.

Beda in Luc. c. 22.

Sed huſce ſextum ſanguinei ſudoris myſterium, q̄d ritè ex humana reparatione haberi poteſt. Nam cum tota Protoparentis Adæ filiorum multiplicitas poſt amiſſam ſtatus innocentiæ felicitatem, in qua primi parentes breuiſſimo tempore fuerunt, in infinitas propemodum miſerias eſſet delapſa, ex quibus vitiatam, atq; corruptam vndequaq; naturam contraxit non in ſuperiori dũtaxat hominis parte, quæ fuit Deo rebellis, ſed etiam in inferiori, cuius iraſcibilis, atq; concupiſcibilis appetitus rectæ rationi obtemperare nolebant; Cumq; ex altera parte vellet ſummus omnium opifex Deus creaturam in cęcis peccatorum tenebris ſe volutãtem à tam infelici, ac miſero deprauatę, turbatæq; mentis imperio, atq; interitu reuocare, ne in æternum orbaretur ijs conſumatæ beatitudinis conſolationibus, ob quas à Deo condita erat; Statuit Chriſtus humanæ ſalutis reparator ſub paſſionis initium abolere peccati

Sexta ratio.

maculas

Digitized by Google

maculas ijs remedijs, quibus tota Adæ poſteritas infici ſolet; quia igitur originalis labes ex traduce carnis, & ſanguinis in humanum genus ſubrepſit; propterea Xp̄s Dominus, vt excellentiori modo originali culpæ, atq; communibus ſanguinis humani incommodis opportunũ ferret auxilium, ſanguineo ſudore ex omnibus corporis partibus diſtillante madere voluit, ex quo perfecta, & abſoluta totius humanę naturæ ſanitas orta eſt. Quemadmodum piè, ac disertè philoſophatur Sanctus Bernardus tom. 1. de Paſſione Domini cap. 37., in quo poſteaquã multa de hoc diuino Aſſertoris noſtri cruore dixerat, mox quam ob cauſam totus rubicundus fieri voluerit, pijs ſanè, atque elegantiſſimis hiſce verbis declarauit. *Nec vacat à myſterio iſta ſanguinis Ieſu effuſio generalis; ſudauit enim toto corpore ſanguinem, qui noſtras venerat tollere infirmitates ex corpore noſtro, & ſanguine cõtractas, vt ad conualeſcentiam, & ſanitatem totius corporis, ſpiritualiſque Eccleſiæ ſufficeret ſudor ſanguineus ab omni parte corporis; capitis ſcilicet noſtri Domini Ieſu Chriſti effuſus. Liberati ergò ſumus de ſanguinibus; Deo gratia ſit auctori ſalutis noſtræ benigno Ieſu, qui ſuum pro nobis ſanguinem liberaliſſimè effudit.* D. Bernardus de paſſione Domini cap. 37.

Nec infimum myſterij locum tenet ſeptima cauſa, quam Beati Auguſtinus, Proſper, Bernardus, pluresq; alij Patres proſequũtur. Erat ſiquidem admirabilis hęc ſanguinei ſudoris profuſio iuxtà horum Patrum ſentẽtiam manifeſta ſimilitudo eius ſanguinis, quem ex toto fidelium cętu ſtrenuiſſimi martyres vera magiſtri, ac ducis ſui veſtigia ſequentes, in apertum Chriſti, atque Doctrinæ Chriſtianę teſtimonium effuſuri erant. *Vel* Septima ratio.

hoc,

D. Bernardus de Paſſione Domini cap. 37. *hoc*, inquit Bernardus, *ſignificabat ſudor ſanguineus à toto corpore capitis noſtri eff uſus, quia in toto corpore ſuo ſpirituali, quod eſt Eccleſia, ſanguis martyrum erat eff undendus, & Eccleſia rubicanda*. Similia habent Auguſtinus enarratione verſus illius pſal. 142. *Eripe me de inimicis*. Sent. 68. & Proſper in ijs ſententijs, quas ex Auguſtini doctrina decerpſit.

Octaua ratio. D. Bonauentura. Octauam effuſi ſanguinis rationem petere poſſumus ex D. Bonauentura, qui in explanationibus editis in capit. 22. Lucę docet, propterea Chriſtum ſanguineo ſudore abundaſſe, vt humanis mẽtibus innueret in cuiuſnam vtilitatem oratio feruentiſſima Deo exhiberetur. *Ideo enim*, inquit Bonauentura, *ſanguis decurrebat in terrã, ad oſtendendum, quòd pro Eccleſia orabat, & pro illa eff undere ſanguinem ſuum cupiebat*.

Nona ra. Arboreus. Nono loco ſanguinei ſudoris rationem enarrat Ioannes Arboreus eo, de quo ſæpiùs locuti ſumus, D. Lucæ loco, in hunc morem. *Et quòd Angelus confortarit Chriſtum, & emiſerit Chriſtus ſudorem ſanguineum inſignia sũt humanæ infirmitatis argumenta, fluentem ſudorem diſtillauit, & collegit ſecum riuos ſanguinis prælude ndo ad illum ſanguinem, quem pro remiſſione peccatorum erat eff uſurus*.

Sanguinei ſudoris effuſione meruit Chriſtus. Verùm hæc Arborei opinio non mihi planè arridet. Nam etſi rectiſſimè fateatur, ſudorem Chriſti non obſcurum humanæ imbecillitatis, atq; infirmitatis fuiſſe documentum, velut hoc idem plures patrum ſunt opinati; quod ſubdit tamen cenſuram Theologorum impunè pręterire non poteſt, ſi, (quemadmodum illius verba indicant) cenſeat Arboreus, effuſum ſanguinis ſudorem ad crimina peccatorum abolenda non inſeruiſſe; nam ita effuſus in horto ſanguinis liquor re-

ſpiciebat

Digitized by Google

ſpiciebat eum ſanguinem, quem poſteà Dominus ad Eccleſiæ diuitias magis, ac magis cumulandas profuſurus erat, vt ipſe interim ſanguineus ſudor non careret infinito valore ad eadem peccatorum crimina purganda; quippequi immenſi valoris erat ob hypoſtaticam vnionem, quam cum diuina Verbi perſona obtinebat, arctiſſimam; fuitq; pariter effuſus cruor teandrica operatio Incarnato Verbo ratione non diuinæ tantùm, ſed etiam creatæ voluntatis libera, ac voluntaria. Quarè, vt hæc ita ſint, ſicuti putat Arboreus; Nempè ſudorem ſanguinis figuram fuiſſe liquoris pro peccatorum ſordibus abluendis deinceps fundendi; non eſt tamen inficiandum diſtillanti ſudori ſanguineo eandem peccata remittendi virtutem infuiſſe.

Poteſt ad extremum addi, tantam hanc Chriſti Domini propaſſionem indicem fuiſſe eius amoris, quo nos indignos peccatores proſequebatur; huius enim amoris ardore inflammatus Aſſertor ſine carnifice moræ impatiens ſanguinem noſtri cauſa profundendi magnos ſanguinis ſui riuos ex ſe ipſo libentiſſimè profundere cæpit. Et hæc in præſens de fine, ac cauſa ſanguinei ſudoris ſufficiant; nam cęteras rationes, quas pro pietate ſua religioſæ mentes contemplari ſolent, animaduertere is poterit, qui ſacra librorum lectione capietur. *Decimatio.*

CAP. II.

Num ſanguineus ſudor libero humanæ voluntatis Chriſti ſubeßet arbitrio; an neceſſariò, & coactè fluxerit.

SVpereſt ad concludendam, terminandamque præſentem de ſanguineo ſudore materiam paucis pertractanda quæſtio iſta. An Chriſtus voluntario liberi ſui arbitrij dominatu è membris cruẽtum ſudorem ſic emanare permiſerit, vt eum ſanguinis fluxum poſſet inhibere; An verò potius ita commotus ſit ſanguis naturali membrorum Chriſti impulſu, vt omnem liberã eius voluntatis operationem anteuerterit. Et ſanè non erat præſenti loco diſſimulanda difficultas, quippè quã iurè expetunt ea, quæ ſuperioribus capitibus explicata fuêre; nam cum docuerim non ſuperna, ſed naturali virtute excitatum fuiſſe ſudorem ſanguinis, profectò ſtatim conſequi videtur neceſſariam, ſeu coactam fuiſſe hanc Aſſertoris noſtri ſanguinis effuſionem; ſi namq; cogente naturali paſſionum motu in Chriſti membris ſudor apparuit, cõſequens eſt, vt neceſſitas ſudoris apertè inuehatur; quod enim duce, ac motore tantùm propenſione naturali euenit, id à liberis operationibus ſecernatur neceſſe eſt. At verò quia in ſuperiori diſputatione vltrò arbitratus, necnon etiam aduerſus Ioannem Arboreum argumentatus ſum, cruorem dominicũ ſuis inſtructum, atq; ornatum meritis fuiſſe, idcircò videri poteſt ab omni penitus neceſſitate abſolutum, & liberum extitiſſe ſanguinis ſudorem; nam cum meriti, & neceſſitatis rationes ſint inuicem oppoſitę; non enim

cum

eum operationis neceſſitate meritum permiſceri pōt; ſicuti ex aduerſo cum meritò ſimul vigere nequit naturæ neceſſitas; propterea non neceſſitati, ſed libertati tantùm dominicæ voluntatis obiectum fuiſſe ſanguinis ſudorem, apparet non temerè affirmandum.

Honofrius Meneſcal in apologetica diſputatione, quam de vulnere lateris Chriſti habet, duplicis generis ſanguinem in corpore Dominico aſſignat. Alterum, qui in venis, arterijsq; reperiebatur, quiq; non niſi extrinſecus vi adhibita è venis egredi poterat. Alterum verò, qui non in venis, ſed in humano Chriſti pectore reſidebat, quiq; nulla penitus violentia compulſus, ſed ſpontè emanans proprium domicilium deſerit. Hinc, etſi in venis poſitum ſanguinem Aſſertori non deneget Honofrius, attamen quia libera poteſtate, & ſpontè Chriſtus Dominus non modò ſanguinem eũ, quem inter crucem, clauos, & vulnera, ſed etiam eum, quem inter orandum profudit, libera voluntate effudiſſe putat; idcircò totum à Chriſto effuſum ſanguinem, non venarum, ſed pectoris ſanguinem appellat. Opinioni autem ſuæ robur addit ex illo Iſaiç vaticinio, *oblatus eſt, quia ipſe voluit*, quod vaticinium non de morte duntaxat, verùm etiam de tota, & quauis ſanguinis parte diuinitus prolatũ eſſe intelligens, infert etiam cruentum ſudorem liberè à Chriſto nobis fuiſſe donatum. Fauet prætereà, humanam Chriſti voluntatem adeò mirificè ſemper cum diuina eiuſdem Saluatoris voluntate congruiſſe, vt quidquid diuinæ placitum eſſet voluntati, illud non detrectaret humana, ſed vtriuſq; eſſet vnum velle, & vnum nolle; at in dubium verti non

Opinio Honofrij.

Prima ratio.

Cap. 53.

Secũda ratio.

Vu 2 poteſt,

poteſt, quin diuinæ voluntati cruentus ſudor planè liber, ac voluntarius fuerit; talis igitur pariter libero humanę voluntatis Xp̄i fuit arbitrio, aliter concors illa diuinæ, & humanæ volũtatis vnio, quam communis vox Patrũ exprimit; fuiſſet diſſoluta. Ad hęc, Xp̄i incõmoda, ac motus omnes, quibus mortalis eiuſdem caro tũc obnoxia fuit, Auguſtino teſte libro. 14. de Ciuitate Dei cap. 9., *certiſsimæ diſpenſationis gratia, ita cũ voluit Chriſtus ſuſcepit animo humano, ſicut cum voluit factus eſt homo;* atqui pleno voluntatis imperio ſic mortales artus induit, vt ijſdem carere potuiſſet, ſi ita Verbo diuino foret viſum, pari ergò ratione motum iſtum corporeæ carnis, & humanam hanc ſanguinei ſudoris infirmitatem ſic pati voluiſſe Aſſertorem erit opinandum, vt ſanguinis fluxionem impedire potis fuerit. Amplius, quæ in humanis hominum membris præter liberum voluntatis imperium inſurgunt, effectorem ſuum habere videntur originalem protoparentis Adę labem, certum enim eſt aliundè huiuſcemodi motus proficiſci non poſſe, qm̃ in primo illo felicitatis ſtatu etiã ad nutum omnes ſenſus, & corporis motiones adeò rationi, voluntatique fuiſſent obtemperantes, vt omnes planè paſſiones, ſi quę tunc fuiſſent, in perfecta, & tranquilla hominis poteſtate futuræ eſſent, ſiuè quo ad eorum exercitationem, ſiuè durationem, ſiuè intentionem, ſiuè poſtremò quoad terminationem, id erat iuſtitiæ originalis decus, & præſidiũ; at quia in Aſſertore nulla fuit primi parentis tranſgreſſionis noxa, idcircò decuit, immò neceſſe fuit, vt nulla paſſio, quæ ob Adę peccatum in hominem deuenit, ea ratione, qua pęna peccati cenſetur, in Chriſto Dño

Tertia ratio.

Auguſtin.

Quarta ratio.

Quale fuiſſet dominium voluntatis in ſtatu innocentia ſupra tùm corporis, tùm animi poteſtates.

reperiri poſſet, quod tamen ſecus accidiſſet, ſi ex peccato orientes motus, ac paſſiones, quę liberũ rationis vſum prçueniunt, in Mediatore noſtro dominatę fuiſſent.

Mihi non inconſideratè prorſus iſta cõſideranti nuſquàm viſum eſt abſolutè concedendum, ſanguinis ſudorem liberè, ſeu quod præſenti loco idem valere putamus, voluntariè à Chriſto domino profluxiſſe. Antequam verò meam hanc opinationem auctoritate, & ratione communiam animaduertendum cenſeo, humanam Saluatoris naturam ſub duplici titulo, & ratione nobis eſſe in præſens contemplandam, erant namq; in Chriſto domino non tantùm vera caro, veruſq; ſanguis, ſed etiam vera diuinitas. Hęc autem duo, etſi ſubſtantijs diſcreta forent, in vnam tamen mira prępotentis Dei virtute hypoſtaſim ſubſtantiali nexu ita conectebantur, vt alia diuinæ, aliaq; naturę humanę competerent. Quocircà ſi ſolitariè, & per ſe præcisè Chriſti naturam humanam quis contempletur, comprehẽdat ſtatim neceſſe eſt, permultis naturæ incommodis, quamplurimis corporeę ſubſtantiæ paſſionibus, & alijs miſerijs obiectam fuiſſe naturalem corporis dominicę compoſitionem; omnes enim ex D. Damaſceno naturę infirmitates, quę ſine peccati labe puram mortalitatis naturam iuſtitiæ originalis dono denudatam neceſſitate quadam conſequuntur, aſſumpſit Chriſtus, qui, vt humanis calamitatibus opem ferret, ex Æterno Patris ſinu in terram deſcendit, ac teſte Apoſtolo, *formam ſerui accipiens habitu inuentus eſt, vt homo*, cuius fragilis, & terreſtris natura corporis mole circumdata ijs motibus neceſſariò ſubiacebat, qui, etſi ex carnis infir-

Sudor ſanguinis qua ratione neceſſarius, ſeu coactus fuerit.

D. Damaſ.

mitate

mitate trahant radicem, eidem carni nihilominus, atquè humanę incolumitati aduerſantur ea duntaxat ratione, qua frigus, exuries, morsq́; ipſa naturam oppugnare dicuntur. Cum igitur, vt alibi declaratum eſt, ſanguinis ſudor ex amaro quodam mœroris fonte tãquam remoto principio dimanaret, atq́; natura ſua ad diſſoluendam corporis Xp̃i cõpoſitionem ordinaretur, profectò non videtur appellandus liber, ſed neceſſarius, & coactus; conſpirat enim natura totis viribus in propriã cõſeruationem, nõ aũt in deſtructionẽ, quod ſecus accidiſſet, ſi libero voluntatis Chriſti impulſu id cruoris prorupiſſet; tunc enim in propriam, ac manifeſtam ſui ipſius perniciem ſanguineum cruorem excitaſſet ea natura, quæ in propriam ſalutem tendit quocunq́; obiecto diſcrimine.

Sanguinis ſudor dici potuit liberè profluxiſſe.

At ſi ex altera parte humanam Saluatoris naturã, vt Verbo diuino copulatam, eidemq́; obtemperantem, nec non actu efficaci decernentem, atq́; molientem aliquid contemplemur, non eſt inficiandũm liberam fuiſſe ſanguinei ſudoris profuſionem, nam quidquid in natura Chriſti fieri contingebat, haud poterat diuinam Verbi effugere voluntatem, cui, ſi humana voluntatis Chriſti libertas obſequens fuit, vt planè indubitatum eſt, conficitur euidenter aditum patuiſſe ſudori ſanguineo libertate Saluatoris promouente, quam in ſanguinei ſudoris emiſſionem dominatam eſſe reor, non modò ratione rei obiectæ, quatenus propoſitum ſibi ſanguinis ſudorem ab intellectu, virtute eius ſcientiæ, quam ab initio ſuæ conditionis infuſam Saluator habuit, liberè, ac ſpõtè acceptauit, quemadmodum acceptaſſe credendus eſt

immanem

immanem flagellorum, ac crucis ſęuitiam, verùm etiam ratione effectus, & operationis, cuius opifex, & principium fuit voluntas, quæ cruentam illam ſudoris materiam elicito voluntatis actu imperauit, edens facinus inuictæ fortitudinis, qua timorem ſuperauit, ac vicit adeò validè, vt protinus neceſſitate quadam naturali cruenta materies fuerit ſubſequuta ob commotos ebullientis ſanguinis Chriſti ſpiritus. Quibus ſic conſtitutis.

Mihi difficilè non eſt auctoritate, & ratione vtriuſq; aſſertionis meæ veritatem ſtabilire. Et in primis quidem naturali neceſſitate ſanguinis fluxum Saluatorem pertuliſſe, illud certò vnicuiq; eſſe poteſt argumento, q Chriſtus Dominus, (vt naturam à ſpeciali adminiculo diuinitatis derelictam habuiſſe cõſideratur) in ea naturali diſpoſitione erat conſtitutus, vt ſacra eiuſdem natura à cauſis neceſſariò operantibus, neceſſariò etiam pateretur, neq; per naturales humanæ naturæ vires illatum ſibi nocumentum, aut effugere, aut declinare poſſet, ad eum fermè modum, quo ſæpius famis impulſu, ac neceſſitate naturali cruciabatur, nonnũquam ſiti erat obnoxius, frigoriſq; morſum cogebatur experiri; At ex naturalibus cauſis duntaxat, vt alibi fuſius declaratũ eſt, ſanguinis cruor originem traxit, ei igitur neceſſariò obnoxia omninò eſſe debuit Aſſertoris noſtri natura. Deinde quamquam Chriſtus Deus, & homo erat, tamen in hoc paſſionis negotio, ità Deus quodammodo diuinitatis ſuę poteſtatem, ac illimitatam virtutem cohibens hominem diris ſupplicijs affici permittebat, ac ſi nullam cum humana Chriſti natura conſociacionem

Opinio auctoris probatur.

obti-

obtinuiſſet; de quo certiorem teſtem excitare non poſſum eodem ipſo Domino, qui extremum in Cruce ſpiritum agens, teſtatur, ac clamat, ita ſe à Deo extrema ſupplicia pati fuiſſe permiſſum, ac ſi nullam de natura Chriſti ſuſcepiſſet Deus ipſe curam, illis verbis; *Deus Deus meus, quare me dereliquiſti?* at quis ignorat puram creaturam in tanto mortis agone conſtitutam, qualem inter orandum Chriſtus ſuſtinuit, ex neceſſitate ſanguineo ſudori ex agone proficiſcenti fuiſſe ſubiectam? Quemadmodum docuiſſe Damaſcenum intelligo, cum inter prauos Iuliani errores recenſet hæreſi non vacare eam opinionem quæ corporales paſſiones diſpari ratione in Chriſto, ac in miſeris Adæ filijs concedit, quaſi verò in nobis neceſſariæ, in Chriſto autem liberæ forent. Quod certè Damaſceni teſtimonium antè alia perſuadet manifeſtè non minus in Chriſto Domino, quàm in reliquis hominibus neceſſarias eſſe corporeas haſce paſſiones, quæ turpitudine peccati carent.

Lib de hæreſibus.

Alterum autem aſſertionis noſtræ membrum non eç tãtummodo rationes, quas ſub initium quæſtionis pertexuimus, verùm etiam hæc ratiocinatio hunc in morem efformata demonſtrat. Longiſſimo tempore ante paſſionem, ſeu, vt verius dicam, per totum peractæ vitæ Chriſti curriculum, limpidiſſima cognitione ea omnia præuiderat Chriſtus, quæ poſtmodum eidem metum incuſſerunt, & tamen nunquam ſanguineo ſudori iter patere voluit, niſi cum iam iam ex hac mortalitate diſceſſurus Deo iuit ſupplicatum; ergo nulla neceſſitate compulſus, ſed liberè huic ſanguineo ſudori fuit obnoxius. Præterea paulo antè cum adhuc inter diſcipulos fami-

Digitized by Google

familiariter diuerſaretur, neq; aliquem triſtitiæ locum fecit, neq; diffluendi poteſtatem ſanguineo ſudori dedit. quandoquidem nolebat mœrorem ſuum tunc temporis omnibus diſcipulis in propatulo dari, moxq; vt ab illis octo receſſit, tribus duntaxat ijs aſſumptis Apoſtolis, quos vnicè diligebat, cæpit contriſtari, ac mœſtus eſſe, vti Sacri Euangeliorum contextus narrãt; at, ſi iſtud attentè perpendatur, quid quæſo aliud ſignificare põt, quam Aſſertorem noſtrum non coactè, ſed liberè, has timoris, triſtitiæ, ac ſanguinei ſudoris infirmitates ſuſcepiſſe, cum ei placuit, & vbi eidem viſum eſt? in quam ſententiam diuinè, vt ſolet, Auguſtinus hęc prodidit. *Hos humanæ infirmitatis affectus ſicut ipſam carnem infirmitatis humanæ, ac mortem carnis humanæ Dominus Ieſus non conditionis neceſſitate, ſed miſerationis voluntate ſuſcepit, vt trasfiguraret in ſe corpus ſuum, quod eſt Eccleſia, cui caput eſſe dignatus eſt, hoc eſt, membra ſua in ſanctis, & fidelibus ſuis, vt ſi cui eorum inter humanas tentationes contriſtari, & dolere contingeret, non ideò ſe ab eius gratia putaret alienum, & non eſſe iſta peccata, ſed humanæ infirmitatis indicia, tamquàm voci præmiſſæ concinens chorus; ita corpus eius ex ipſo ſuo capite addiſceret.* Hæc fermè Auguſtinus. *D. Auguſt. pſal. 87.*

Cæterùm hæc pauca, quæ aut de neceſſitate, aut libertate Chriſti ſudorem ſanguineum patientis, explicata fuêre, ſatis eſſe poſſunt ad ea intelligenda, quę in capite quæſtionis hanc difficultatem diſſoluendi dederũt occaſionem; Etenim, quòd aſſerebatur, neceſſariũ fuiſſe ſanguinis Chriſti cruorem, eo quòd ex naturali paſſionum motu oriebatur, non aliud conuincit, quam Mediatorem ſanguinis fluxum pertuliſſe neceſſitate qua- *Reſponſio ad argumentationes.*

Digitized by Google

dam non ſimpliciter videlicet, & abſolutè conſiderata illius natura, ſed determinatè, & ſecũdum quid tantùm; nempè quatenus erat non ſolùm à Verbo diuino velut disiuncta, ſed etiam, vt erat ab eiuſdem Verbi virtute, & auxilio nulla ratione ſuffulta; quo in ſenſu nos vltrò neceſſarium ſudoris Chriſti cruorem fuiſſe cõceſſimus. Quæ autem ſecundo loco opponebantur, liberum videlicet Chriſto Domino fuiſſe ſudorem, propterea q̃d ad redemptionem generis humani fundebatur, & eximijs ornabatur meritis, ſecundam aſſertionis noſtræ partem oſtẽdit; nam conſentaneus extitit ſanguinis ſudor deliberatę, abſolutæ, atq; efficaci Saluatoris voluntati, à qua omnis meriti ratio proficiſcitur. Neq; obſtat illa liberi, & neceſſarij oppoſitio; ea enim conſiſtere quidem non poteſt in voluntate Chriſti ſimpliciter, abſolutè, & ſub eodem titulo accepta; at ſub varijs, & diuerſis, vti iam ſuprà nos diſtinximus, rationibus, rectè valet liberi, & neceſſarij veritas conſiſtere.

Quocircà licet ſententia Honofrij Meneſcal, nihil abſurditatis in ſe habeat, ad libitum tamen ab eo excogitata eſt, & nuſquam ſiuè apud Sanctos Patres, ſiuè apud diuinę ſcientiæ profeſſores nõ modò nõ dicam reperta, ſed nec etiam ab ijſdem cognita vnquã fuit; quis enim patrum effuſam cruoris Chriſti ſubſtantiam pectoris, non venarum ſanguinem appellauit? certè nullus; quin immò omnibus ſanctis Patribus illud ſolemne fuit, vt abſolutè totum Aſſertoris ſanguinem, quem ineffabili erga rebelles Adę filios miſeratione commotus ſpontè effudit, venarum ſanguinem emundantem, iuſtificantem, viuificantem, abluentem, & aſpergentem

dixerint

Digitized by Google

fixerint, propterea quod pollutos iam, & mortuos nefaria peccati labe homines emundans ad immarceſcibilem vitam reuocat, inſtar alterius Pelicani alitis ociſos à mortifero ſerpentis veneno ſuo ſanguine viuificantis.

DISPVTATIO NONA.
De Pelicani natura.

CAP. I.

An Pelicanus ales verum Aſſertoris noſtri Symbolum ſit.

QVONIAM hæc ales magnam apud quoſdam vim habere videtur ad demonſtrandam, illuſtrandamq; ſanguinis Chriſti proprietatem, & excellentiam, conſentaneum fore exiſtimaui, vt de vera Pelicani natura non nihil attingerem in præſens; quãdoquidem me ad hoc munus grauiſſimorum Patrum inuitat auctoritas, ingens cętus Doctorum huius ſæculi vocat, & allicit tandem communis quidam animorum conſenſus, quo firma, ſtabiliq; ſententia Pelicanum Vindicis noſtri Symbolum eſſe aſſeritur. Et meritò ſanè cum non aliud inſigne magis exemplum, quo ergà homines incomparabilis Mediatoris noſtri amor ſignificetur, quam Pelicani Hieroglyphicum adhiberi poſſit, hæc enim ales, quò filijs ſuis conſulat, atq; opportunam opem ferat, nullo vnquàm tempore non vtilitati proprię incolumi-

tatis, non decoctis iam in ventre ſuo cibis, non ſanguini ſuo ad extremum parcit, vti ſtatim oſtendemus in examinandis, atq; ad iudicij trutinam reuocandis ijs, quæ de Pelicano nobiliſſimi Patres, Hieronymus, Auguſtinus, Beda, Dionyſius Carthuſianus, Euſebius, & alij tradidere, quibus aſſentiuntur gloſſa in pſalmos, Conradus Geſnerius, Ælinus, & omnes ij etiam, qui ſacram pſalterij doctrinam interpretari, atq; tractare ſtuduerunt; quorum omnium ſententijs valdè congruit mos vetuſtiſſimus maiorum noſtrorũ, (velut aliquod etiam huius moris veſtigium ad nunc viſitur nonnullis in locis) qui in ſummo Crucis Chriſti apice Pelicanum omnium oculis conſpiciendum ſtatuunt. Hæc illi quidem vnanimi conſenſu.

CAP. II.

De Pelicani natura Sanctorum Patrum opinio.

Qualis ſit Pelicani natura ex ſententia D. Hieronymi.

AT verò, qua naturali alitis huius proprietate ducti Pelicanum Aſſertoris noſtri typum eſſe velint, non omninò conſtat inter eos. Nam Diuus Hieronymus tomo nono, capite de laude religionis, & inductione ad eam, tradit Pelicani naturam, & proprietatem eſſe admirabilem, ea videlicet de cauſa, quòd proprio ſanguine vitam elargiatur pullis ſuis, qui venenato ſerpentis morſu intereunt; nam vbi Pelicanus in nido occiſos à ſerpente filios offendit, in primis amaro fletu mortem illorum proſequitur, moxq; conuerſa ales ad perquirendam ſalubrem medicinam, qua mortuis filij auxilietur, latera ſua adeò acriter vsq; diſſecat proprio

roſtro,

Digitized by Google

roſtro, donec excutiatur ſanguis, qui mortua filiorum corpora attingens, extinctũ in eis vitę ſpiritũ rurſus excitat. Verba Hieronymi, ſi ea quis audire vult, hæc ſũt. *Pelicani cum ſuos à ſerpente filios mortuos inueniunt, lugent, & ſe, & ſua latera percutiunt, & ſanguine excuſſo ad corpora mortuorum, ſic reuiuiſcunt*; Ne autem iſtud videretur commentitium, mox ad aſtruendam huic Pelicani naturę fidem, ſubdit idem Hieronymus, *Multa dicuntur in ſcripturis, quæ videntur impoſſibilia, & tamen vera ſunt.* Adeſt quoq; huic opinioni incognitus anteà nunc verò tandem cognitus auctor in illud pſalterij, *Factus ſum ſicut pelicanus in ſolitudine.* qui neſcio an à S. Hieronymo mutuatus ſuam opinionem, Pelicani naturam exequitur hunc fermè in modũ. Magnas, & grauiſſimas cum ſerpente inimicitias gerit ales iſta, totiſq; viribus in ſerpentis exitium, mortemq, conſpirat. E contrà verò ſerpens pari odio, ac ſimili furore plenus Pelicani vitæ inſidiari non deſiſtit; verùm quia virtute, ac corporis robore præſtat ales, fugæ ſubſidio fortioris inimici vim ſerpens declinat arboris aſcenſu, inibiq; tandiù deliteſcit, quandiù alio ſe ſe recipiat Pelicanus; moxquè abſente Pelicano ſaltu de repente proſiliens Pelicani filios, quos ales recenter enixa eſt, imbecilles, & infirmos adoritur, dentibus perſtringit, ac interficit tandem; ſicq; conceptum naturali odio virus, quod in patrem, aut matrem effundere non valebat ſerpens, in teneros, ac innocentes Pelicani filios ingenti rabie euomit. At verò vbi, alias victor, rediens pelicanus, filiorũq; ſedes adiens mortuos veno ſerpentis filios agnoſcit, iniquo animo acerbam illorũ mortem ferens luget, mæret per triduũ,

Incogniti opinio de pelicani proprietate

ac

ac velut ſenio confecta mater ales ex ſuis femoribus roſtro vellicatis ſanguinem haurit, qui in necata filiorum corpora cadens, ea nouo rurſus ſpiritu donat. Propria huius auctoris verba, ne lõgior ſim, q̃ eſſe velim, videat Lector citato loco. Ego .n. reticere non poſſum, q̃ mirificè quadrent hæc omnia in ineffabilẽ Aſſertoris noſtri erga peccatores pietatem Nam ſi res pro dignitate perpendatur; myſtica hæc ales eſt Chriſtus Dominus, qui calidiſſimo totius mortalitatis hoſti infenſiſſimus in hanc miſerrimam rerum vniuerſitatem humana carne indutus venit, quò antiqum ſerpentem interficeret; Verùm ſerpens iam ab initio ſuę conditionis de cœleſti ſolio diuina Verbi poteſtate deturbatus, ac iuſtam Dei iram, & indignationem fugiens primos generis humani parentes in feliciſſimo innocentiæ ſtatu ſumma cum animi tranquilitate degentes inuadit, dolis, ac verſutijs circumuenit; ad peccati turpitudinem inflammat, cibi vetiti cogitationem ingerit, atq; ad extremum eos peccati vulnere interficit; Quod ſcelus animaduertens Mediator intimo animi ſenſu de tam infelici filiorũ ſuorũ interitu contriſtatur, afflictatur, & toto vitę ſuæ curriculo congemiſcit, & tandem libero voluntatis creatæ dominatu ſe ipſum vulnerans, *oblatus eſt enim quia ipſe voluit*, largos ſanguinis ſui riuos effundit, quo perfuſa mortalitas rurſus ad vitam reſurgit immortalem.

Symbolum Chriſti Domini pelicanus.

Venerabilis Beda, etſi in huius alitis narranda proprietate à prima ſententia non longè recedat, cum ea tamen non omninò cõſentire videtur in re alioqui pręcipua, perſuaſum enim habet non à ſerpente, ſed à matre ipſa pullos roſtro interrimi, quod diuerſam Hieroglyphici

De pelicano quid cenſeat Beda.

Digitized by Google

glyphici fert ſecum rationem; quæ quia de Aſſertore noſtro ab eodem Beda pulchrè explicatur, ideò ea eſt in hoc loco appoſitis illius verbis conſcribenda. *Pelicanus auis,* inquit pſalmo 101. *quædam eſt deſerta quærens, maximè tamen in deſertis ripis Nili fluminis. Hæc auis pullos ſuos interficit, poſteà ſuper eos plangit, & iterum verberat ſe alis, & roſtro, & in tertia die ſanguinem effundit, quo mox, vt irrorantur, reuiuiſcunt pulli. Hoc à Chriſto Domino non diſconuenit, qui auis eſt ſolitudinis, qui ſolus de Virgine natus eſt, & ſolus ſine delectatione conceptus, & ſine dolore natus, qui pullos ſuos, ideſt homines à ſe factos iuſto iudicio interficit, & ſuper eos planxit, quia pro ijs infirmari voluit. Vndè, vt alibi diximus, ſapientia Dei etiam gallinæ comparatur; poſt legem autem, ideſt tempore gratiæ, quod quaſi dies tertia eſt, quantum quod ante legem, & ſub lege, ſanguine ſuo in Cruce ipſos viuificat.* Hactenus Beda; cuius opinioni adhęret Dionyſius Carthuſianus ſuper commentarijs in pſalterium editis explanatione allegorica de Chriſto ſic ſcribens. *Porrò Chriſtus comparatur pelicano, quoniam auis hæc proprio roſtro pullos ſuos fertur occidere, triduoquè lugere, & tandem ſanguinem ſuum ſuper pullos roſtro effundere. Vnde illi reuiuiſcunt. Sic Chriſtus occidit in nobis vitia noſtra, & ſanguine proprio viuificat nos de nouo.* His haud diſſimilia commemorarunt Auguſtinus, Gloſſa, & alij in eundem pſaltis locum.

Dion. Carthuſiani de pelicano ſententia.

Albertus Magnus vir in naturalibus, Philoſophicis, ac Theologicis rebus ſubtiliter verſatus duo illa, quę de pelicano ſeparatim allatæ opiniones tradiderunt, in vnum colligens, aliti huic vtrumq; conuenire docet libro de natura auium vigeſimo tertio cap. 24., cuius integram

Placitum Alberti Magni de natura pelicani.

tegram hac de re ſententiam, vt lectoribus in exquirendis, & intelligendis nouis, & admirandis rerum proprietatibus non incurioſis ſatisfatiam, libet in præſens expreſsis totidem verbis adſcribere. *Pelicanus à pelle cana ſic dictus, eo quod canas habeat pennas. De hac aue dicunt, q pullos ſibi infeſtos interficit, & de planctos aliquandiu ſanguine, quem de pectore morſu elicit, reuocat ad vitam, & eodem modo viuificat eos à ſerpētis morſu, qui pullis inſidiatur, intereūt, et de vulnere, & ſanguine virium debilitatur tātū, quòd in nido remanet, & pulli pro ſua, & matris cibatione exire compelluntur.* Sic Albertus, ex quo non modò pelicani etymologiam intelligere, verùm etiam compræhendere licet, pelicanum filijs proprijs necem inferre; quod Beda ſcripſit, & eoſdem non à ſe tantùm, ſed etiam à ſerpente interemptos ſanguine ſuo viuificare, quod Hieronymus, & alij memorię prodiderunt.

S. Epiphanius. Sanctus Epiphanius libro ad Phyſiologum capit. 8. eadem fermè citatis auctoribus ſcribit de pelicani moribus, & natura. *Præ omnibus enim,* inquit, *pelicanus prolis eſt amans; fæmina nido excubat pullos ſuos cuſtodiēs, ipſosq; fouet, complectiturq́, & nimijs oſculis ſauciat; perforat itaq; illorum latera, & illi moriuntur. Poſt tres verò dies accedit mas pelicanus, & mortuos inuenit pullos, & valdè angitur, doloreq; impulſus proprium latus percutit, ac terrebrat, emanatq; ſanguis, quem ſuper mortuorum pullorum vulnera inſtillat, qui ſic vitæ reſtituuntur.* Sic Epiphanius, qui poſtmodū oſtendere proſequitur, quàm mirificè Symbolum Chriſti Domini ſplendeat in his omnibus de pelicani natura dictis.

D. Iſidorus. D. Iſidorus Hiſpalenſis in ſupradictam de pelicani

natura

natura ſententiam inclinans adhũc modum ſcribit. *Pelicanus auis Ægyptia habitans in ſolitudine Nili fluminis, unde & nomen ſumpſit; fertur, ſi verum eſt, eam occidere natos ſuos, eosq; per triduum lugere, deinde ſe ipſam vulnerare, & aſperſione ſui ſanguinis viuificare illos.*

Hiſpal. originum lib. 12. capit. 7. de auibus.

Enim verò ex his omnibus non nulla colligi poſſũt, quæ ad rem noſtram maximè ſpectant. Primum, ſi recenſitis Sanctorum Patrum aſſentiri velimus ſententijs, nobis erit affirmandum, illud à natura tributum eſſe pelicano, vt virtute effuſi ex femore ſanguinis ad priſtinam vitam reuocet extinctos à ſe, ſiue à ſerpente filios.

Secundum. Temerè, & nulla antiquorum ſcriptorum auctoritate aliquos litteris conſignaſſe, adeò ſolicitam in educandis pullis eſſe pelicanum alitem, vt filios ſuos enutriat ſanguine ex proſciſſis femoribus dimanãte, ne fame, & egeſtate confecti intereant, cum aliunde cibos eis comparare non poteſt, nam commentitium iſtud eſſe, vel ex eo depræhenditur, quòd apud nullum diligentem rerum naturalium ſcriptorem morem hunc paſcendi filios reperiam adſcribi pelicano, quòd ego viderim.

Tertium. Iuxtà opinionem Sancti Hieronymi, & aliorum, quos in prima opinione retulimus, per pelicanum hieroglyphico longè præſtantiſſimo ſignificari pretioſum Aſſertoris noſtri ſanguinem, quo extinctus mortifera peccati culpa hominum animus ad ſpiritualem vitam conſurgit.

Quartum. Ex eadem alite, (quemadmodum Beda, Carthuſianus, & alij voluerunt) clarũ, & inſigne exem-

Digitized by Google

plum elucere temporalis, & immaculatæ Mediatoris noſtri originis, quę ſola inter omnes in caſtiſſimis Mariæ viſceribus diuina ſuperni numinis ope cępit, & ad conſummatam perfectionem redacta eſt.

Vltimum tandem. Poſſe quemlibet in pelicano contemplari manifeſtum diuinæ Chriſti iuſtitiæ exemplar, qua homines peruersè operantes, & vitijs, ac peccatorum ſordibus ſe ſe contaminantes iuſto diuinę vindictæ iudicio ulciſcitur; verùm ex alio capite etiam intelligi poteſt, eſſe pelicanum mirum quoddam diuinæ liberalitatis, & miſerationis Symbolum; nam adeò vehementi pietatis ardore continuò inflammabatur Chriſtus Dominus, vt pro ſalute generis humani reparanda, ex vellicatis flagello femoribus, atq; excarnificatis omnibus humanę naturę membris totam ſanguinis ſui copiam profundere voluerit.

CAP. III.

Aliorum omnium ſcriptorum de pelicani moribus opinio.

Quarta opinio de natura pelicani.

MVlti tamen, & docti viri, vt hæc omnia ingenioſè, & piè excogitata, atq; tradita eſſe non inficiantur, ſic aliam, & valdè diuerſam pelicani naturam eſſe contendunt. Et aſſignant in primis varia pelicanorum genera. Vnum, quod adhibitis in eſcam piſcibus, degit in aquis. Secundum, quod terræ gremiũ colit, cuius eſca, & cibus ſunt ſerpentes, vermes, aliaque huius generis plurima; capiturq; huiuſmodi pelicanorum genus tanto deſiderio abſorbendi lac cocodrilorum, vt propterea à crocodrilorum vijs, in quibus edere, ac ſpargere lac conſueuerunt, nullo vnquàm tempore

Multiplex pelicanorum genus.

Digitized by Google

ſe recedat; ſunt alij, qui volunt, vnum eſſe pelicanorum genus volatile; alterum aquaticum; & poſtremò alij putant pelicanum paruam eſſe auem, quæ ſolitudine delectetur, quamuis alium eſſe pelicanum grandiorem non abnuant in Nilo maximè cõmorantem; qui forma, & ſpetie non abſimilis Cygnis eſſe videtur. Vtcunq; tamen diuerſitas inter pelicanos ſe habeat, certiſſimum arbitrantur pelicanum alitem ſui roſtri percusſionibus ſanguinem cientem fingere, non modò ab Ægyptiorũ hiſtoria in auium proprietatibus obſeruandis, atq; indagandis abſolutiſſima, verùm etiam ab antiquiſſimis rerum naturalium ſcriptoribus alienum eſſe; à quibus nihil huiuſmodi de pelicani natura, & moribus traditum eſt; ex quo fit, vt ea, quæ noſtra, & antiquiori etiam ętate de pelicani natura, & proprietatibus à pleriſq; vſurpãtur, ac iactãtur, vel per errorem ij pelicano attribuant, quæ alioqui vulturis, & phœnicis peculiaria ſunt; vel certè inani quadam traditione in plurium animos falſæ quædam de pelicani moribus opiniones irrepſerint.

Etenim Ælianus vir eruditiſſimus in hiſtoria animalium cap. 24., quod de ciconijs, & Ardijs, atque pelicanis inſcribitur, omnium harum auium naturam, & mores exquiſitè, & ſtudioſè perſequens, pelicanum dũtaxat in mira filios ſuos educandi ratione, & beneuolentia commendat ad hunc modum ſcribens. *Iidem parentes amanter ſuos filios curare dicuntur, cuius rei hoc teſtimonium eſt, quòd pullos, qui per ætatem è nido nondum euolare queunt, cum aliundè ad eos alendos cibum comparare nequeũt, excul nta, quæ prius deuorant, euomant, atq; in educandos fœtus conuertant, & ad volandum pullis imperitis duces ſunt.* *Æliani opd. nio lib. 3.*

Digitized by Google

Ardeas,& pelicanos ſimiliter facere audio.

Aegyptiaca Hiſtoria.

Altrix,& magiſtra noui sẽper Hieroglyphici Ægyptiorum hiſtoria, quæ in huiuſmodi rebus apud viros doctiſſimos magni eſt ponderis,& momẽti, quippequę ab antiquiſſimis ducta temporibus ad nos vſque fideliter peruenit, ex alio capite ſingularem pelicani in filios pietatem admiratur, ac tradit eam eſſe huius alitis naturam,vt pro filiorum incolumitate certiſſimis, ac omniũ grauiſſimis doloribus torqueri non vereatur; nam editiora,ſublimioraq; loca,in quibus tutò nidificare poteſt, non curans pelicanus, infimas quaſq;, & omnibus iniurijs eorum obnoxias, qui aucupio delectantur, ſedes perquirit, in ijſq; concepta oua edit, edita fouet,ac pullorum propagationem,& vitam ſuſtentat, atq; tuetur. Porrò hunc nidificandi vſum apprimè tenentes incolæ, his dolis non pullis ſolum, ſed etiam ipſa pelicano matre potiuntur; nam cancellos,in quibus recens nati filij degunt,extrinſecus luto,vel,vt alijs placet, arida armentorum fęce veſtiunt,atq; circumdãt, ne aut extra egredi pulli, aut intro ſe recipere poſſit pelicanus; moxq; admoto a paſtoribus igni ardentem flammam excrementa illa concipiunt. Pelicanus conſpiciens ſubuolantem rectis lineis in cęleſtem locum flammam ignis, protinus mira celeritate in eum ſe locum recipit, ſtudioq; omni, & contentione periclitantibus pullis auxilium ferre nequicquam conatur; quarè licet accẽſa hinc,& inde ignis flamma ingreſſu prohibeatur,ſtimulãte tamen materni affectus amore non acquieſcit, non conſternatur; ſed vni filiorum ſaluti intenta,per furentem flexuoſis exceſſibus flammam iter quærit, repetitis roſtri ictibus, &

Nidificatio pelicanorum.

continua

Digitized by Google

continua alarum ventilatione impetum coërcere aggreditur, ſed ò infelix, ac miſerum prorſus pelicàni fatum, quo magis alarum ope, & ſubſidio edaces incendij flammas comprimere certat totis viribus, eo ſenſim ardentior attollitur flamma, (quippequę agitatione, & alarum quaſſatione non minui, ſed augeri ſolet;) ſicq; aliter omninò, quàm putarat ales pelicanus, res accidit; nam penè conſumpta vi ignis, atq; ſubſidio pennarum, quibus inſequentes aliàs ludere ſolebat, deſtituta, varijs excruciata doloribus, ſimul cum filijs præda fit eorum, qui pelicanos aucupantur.

Hanc eandem eſſe pelicani naturam grauiſſimus, & antiquiſſimus auctor Orus Apollo in antiquis codicibus expreſſit, varia antiquitatis Hieroglyphica conſcribens, vt locuples teſtis eſt Ioannes Pierius in nobiliſſimis illis, quos de ſacris Ægyptiorum, aliarumq; gentiũ, commentarijs, omni eruditione inſtructis confecit, in quibus de præſenti quæſtione agens, id duntaxat ratum firmumq; eſſe arbitratur, quod huius capitis ſententia docet. *Orus Apollo.* *Io. Pierius.*

Sanctus Gregorius Magnus, qui luculentiſſimos in pſalmos pœnitentiales ſcripſit commentarios hæc tantùm de pelicani natura ſcribit. *Pelicanus auis eſt amans ſolitudinem; in qua venenatis animalibus veſcitur, et ideò per eam peccator deſignatur.* Diuus Cyrillus in iambis à Conſaluo Pontio Scholiaſte latinitate donatis platalearum vocabulo pelicanum intelligens, ſimillimaquè tradens Gregorio ait. *S. Gregor. Magnus.* *D. Cyrill.*

Quis platalearum roſtrum in modum lanceæ
Exterius aptauit, longiſq; haſtilibus

Et

Digitized by Google

Et voraginem ipſis aperit omniuoram
Ad inexplebiles rapinas piſcium.

Arnobius. In eandem ſententiam Arnobius in commentarijs ſuis in pſalterium hæc memorat. *Auis illa, quam pelicanum vocant, quæ non habitat niſi in deſertis, habens eſcas veneno eremi, & incultis amaritudinibus plenas.* Cœterum non iſti duntaxat, ſed omnium antiquiſſimus Ariſtotelis voraciſſimam eſſe pelicanum alitem libr. 9. hiſtoriæ animalium capit. 10. manifeſtis verbis monet, dum de pelicano, quem latinus interpres, Plateam, vertit, loquẽs ſic inquit. *Platea fluialis conchas maiuſculas, læuesq; deuorat, quas vbi ſua ingluuie coxerit, euomit, vt hiantibus iam legat, teſtis exuens, atq; edat.* Sic Ariſtoteles, cuius opinionem aſſecutus Conradus Geſnerius libro. 3. de hiſtoria auium hanc eandem Pelicani naturam eſſe fatetur, additq; Plateas a pelicanis non diſtingui. *Sed quos,* inquit, *Ariſtoteles pelecanas nominat, interpres Plinium imitatus plateas vertit. Ego quoq; plateas à pelicanis non diſtinxerim.* Similia Geſnerio tradit Iacobus Delecampius in ſcholijs ad Plinij hiſtoriam libr. 10. cap. 4. nota 3. ita ſcribens. *Quod apud Ariſtotelem pelecan vocatur, à Plinio Platea, à Cicerone Plutarcho, Erodio, Platalea.* Ex quibus clarè colligitur eandem auem eſſe pelicanũ, & plateam; atqui Plinius loco paulo ante indicato ſuper plateæ natura, & moribus hunc in modum ſcribit. *Platea nominatur; aduolat ad eas, quæ ſe in mari mergunt, & capita illarum morſu corripiens, donec capturam extorqueat. Eadem cum deuoratis ſe implet conchis calore ventris coctas euomit, atq; ita ex ijs exculenta legit teſtas excernens.*

Pelicanus, & Platea eadẽ auis. Ariſtotel. Geſnerius. Iacob. Delecampius Plinius.

Geſnerius. At quoniam non ignoro aliquos arbitrari pelicanũ à Plinio

à Plinio Onocrotalũ appellari, nullum nõ fuerit operæ pretium hoc loco adſcribere, quid de Onocrotalo Plinius ſenſerit, vt omni dubitationis nexu exoluto, clarè dignoſcatur genuina pelicani proprietas, & natura. Naturalis igitur hiſtoriæ libr. 10. cap. 47. hæc de onocrotalo litteris prodidit. *Olorum ſimilitudinem onocrotali habent, nec diſtare exiſtimarentur omnino, niſi faucibus ineſſet alterius vteri genus. Huc omnia inexplebile animal congerit, mira vt ſit capacitas; mox perfecta rapina ſenſim in os reddita in veram aluum ruminantis modo refert.* Sic Plinius. His prætereà addenda ſunt, quæ in eandem ſentẽtiam ſcripta de pelicano reliquerũt Erodotus, Plutarchus, & Philes, vt refert citato loco Geſnerius. Ille enim inquit, *vt conchas pelecanus, quas deuorauit ventris calo, e diſcuneatas reuomit, & pulpam à teſtis ſeligit*; iſti vero de pelicano loquentes. *Poſtquàm*, inquiunt, *jam deductas ſenſerit teſtas, eas euomit, & carnem ad ſe ſuſtentandum retinet*. Neq. ab his omnibus diſcrepare videtur Oppianus. Ad extremũ Vlyſsis Aldoruander, qui & mentis, & oculorũ acie omniũ fermè auium naturas, & proprietates vidit, de pelicano verba faciens non vno in loco auem ſolitudinis appellat; cæterũ de mira ſanguinis pelicani virtute mortuos filios viuificantis, ne verbum quidem habuit, quod ego reperire potuerim.

Plinius.

Erodotus, Plutarch. & Philes.

Volumine ſecundo, & tertio ornithologiarũ.

Hinc, ni fallor, ſatis apparet, aliqua, quæ vulgò feruntur de pelicani natura, nullo certæ hiſtoriæ ſubnixa eſſe firmamento. Tale eſt illud; mortua pelicani pullorum membra ad nouam rurſus vitam vocari ſanguine ex femore patris pelicani excuſſo, hoc enim nullus ſcriptorum, qui diligens, & curioſus fuerit veritatis eorum,

quæ

quæ de proprietatibus auium dicuntur, pelicano attribuit vnquàm.

CAP. IV.

Quòd ſuperioris capitis ſententiæ ſit ſubſcribendum.

HÆC igitur ſunt, quæ de pelicani natura à magnis viris traduntur; mutua enim filiorum pelicani beneuolentiæ, memoris, ac grati animi in parentes ſuos officia, quæ multorum animos rapere poſſent in admirationem, prætereo tacitus, ne longior euadat oratio, & ad id veniam quod à me iurè expetere lector poteſt, nempè ad docendum, quid ipſe hac de re iudicij habeam, expoſitis enim, & explanatis pluribus de pelicani natura ſententijs, hoc poſtremo tantum ſupereſſe videtur. Cenſeo igitur probabiliter ſuperioris duntaxat capitis opinioni adhærendũ, pro qua, & antiquiſsimi ſcriptores ſemper pugnarunt, & adhuc recentes, & inſignes rerum naturalium ſpeculatores pugnare non deſiſtunt. Nam cum hæc quæſtio in eo genere rerum verſetur, in quarum fidem non rationum momẽta, ſed ſcriptorum, quibus de pelicani natura veriùs inueſtiganda cura fuit, auctoritas plurimum poteſt, & valet; ſitq. prætereà altis defixa radicibus in grauiſsimis antiquorum ſcriptorum teſtimonijs, qui ſectati sũt partes eius philoſophiæ, quæ in proprietatibus auium dignoſcendis tota verſatur, ideo probabiliſsimã de veritate poſterioris ſententię hinc capere licet coniecturam, in cæteris namq; opinionibus, etſi grauiſsimorũ alioquì auctorum numerus nõ deſit, in numero tamen iurè deſi-

Vera opinio.

deſiderari videtur, in hac vna re, firmior auctoritas, illi enim, qui eas eſſe pelicani proprietates litteris cõſignarunt, aut ſuſpenſi valdè, & dubij erant de ijs rebus, quas tradebant; aut certè non quod ipſi, tamquam indubitatum ſentirent, ſed quod in ore plurium iam percrebuiſſet, narrare voluerunt. Quemadmodum Diuus Auguſtinus omnium fermè Patrum doctiſſimus prodidiſſe cognoſcitur ex ijs, quæ in enarratione pſalmi 101. teſtatur his verbis de pelicano loquens. *Quod enim dicitur, vel etiã legitur de hac aue*, ideſt pelicano, *non taceamus, non aliquid affirmantes temerè, ſed tamen non tacentes, quod qui ſcripſerunt, & legi, & dici voluerunt. Dicuntur hæ aues, tanquàm colaphis roſtrorum occidere paruulos filios ſuos, eoſdemq; in nido occiſos à ſe lugere per triduum; poſtremò dicunt matrem ſe ipſam grauiter vulnerare, & ſanguinem ſuum ſuper filios fundere, quo illi perfuſi reuiuiſcunt. Fortaſſe hoc verum, fortaſſe hoc falſum ſit; tamen, ſi verum eſt, quemadmodũ illi congruat, qui nos viuificauit ſanguine ſuo, videte &c.* Et ecce, quid hic magnus diuinorum, naturaliumq; myſteriorum interpres Auguſtinus de vulgata pelicani fama cenſeat affirmandum. S. Auguſt. pſal. 101.

Neq; ab hac Auguſtini ſententia receſſiſſe videtur Albertus Magnus, qui licet, ea, quæ ſupra conſignauimus, tradat, quam tamen illa fidem mereantur ſtatim ſubdit his verbis. *Hæc potius in hiſtorijs leguntur, quam ſint experimento per philoſophiam probata*, in quam eãdem opinionem gloſſa in pſalmum 101, auctor Incognitus, Coradus Geſnerius, & plures alij pedibus iuerũt. Quid? Ariſtoteles, & Plinius, viri ſanè ſolertes, & in rebus inueſtigandis accuratiſſimi (quamquam apud Plinium, Albertus Magnus. Gloſſa.

Platea ne, an Onocrotalus vocanda ſit pelicanus aues, non omninò adhuc inter Doctores conſtet) ſanguinem proprijs roſtris haurientes ex femoribus, & ſparſo ſanguinis liquore vitam peremptis elargientes eſſe pelicanos nullibi aſſirmarunt; Vultur enim, & phænix inter aues ſolúm ex vellicatis femoribus ſanguinem, quo filij paſcuntur, ciere ſolent, quemadmodum de vulture tradit Orus Apollo in Hieroglyphicis, vbi, *vulterem,* inquit, *ſcribentes, quid ſignificent inter alia miſeriam, quod per abſurdum fortaſſe videatur, cum animalium nulli hoc animal pareat, tamen ob hanc cauſam illi poſuerunt; quoniam totis diebus centum, quos enutriendis pullis impartitur, fermè nũquã euolat, ac ſi quandò cibus, quo fœtus enutriat, deſit, ne fame cõficiantur vulnerato ſibi femore ſanguinem ſugendum præbet.* Sic Orus. Quam ſanguinis eruptionem ex femoribus ciet etiam phęnix, non vt pullorum egeſtati occurrat, cum ſola eſſe ſine prole perhibeatur, ſed naturali fato, vt poſteritati poſt obitum ſuum ſuſcitandæ, conſulat. Cęterum ſanguinem ex proprijs femoribus eruere aliarum auium natura abhorret.

Orus Apollo.

Vulturis natura.

Phœnicis natura.

Quid igitur, contrarię opinioni fauentes exclamare audio, tam nobilibus ſcriptoribus, tam antiquis, tantaq́; non doctrinæ, & ſanctitatis gloria ſolùm, ſed etiã auctoritate glorioſis aduerſari, an non rem eſſe temeritatis, & audaciæ plenam dijudicandum erit? minimè verò; Nam ſi, vt Vicentius Lyrinenſis ſcitè prodidit. *Antiqua Sanctorum Patrum conſenſio non in omnibus diuinæ legis quæſtiunculis, ſed ſolùm in fidei regulà magno nobis ſtudio, & inueſtiganda eſt, & ſequenda;* Cur in rebus neq; ex traditione diuina, neq; ex communi patrum aſ-

Vicentij Lyrinenſis notãda ſententia.

ſenſu

ſenſu ductis, ſed ex ſimplici quarundam auium natura, & proprietate erutis, ab aliquibus Sanctis Patribus, ac frigida vulgi opinione in diuerſum abire tutò nõ licebit? præcipuè cum Hieronymus, Epiphanius, & Beda, quorum nobis oppoſita eſt auctoritas, ea, quæ ab alijs nullo fundamento dicta erant, obiter tantùm, huiuſce rei veritatem curioſius non perſcrutantes, prodiderint, maximè cum talis pelicani proprietas ad rem Hieronymi faceret, nempe vt hoc exemplo, ac varijs alijs argumentorum generibus ad benè, laudabiliterq. viuendum alliceret Monachos, quos ad Monaſticę paupertatis, & regulæ obſeruantiam hortabatur; ſicuti pariter feciſſe Epiphanium, & Bedam reor, qui mirã hanc pelicani naturam ſibi perſuaderi facile paſſus eſt, quô ſolummodo aliquid diuinæ Chriſti conceptionis, vitæ, & ſanguinis in adumbrato pelicani hieroglyphico nobis exprimere poſſet.

Non enim Sancti Patres his in rebus, quas de pelicani natura memorabant, tam accurati inueſtigatores eſſe voluerunt veritatis hiſtoricæ, quam pij interpretatores ſecundùm intelligentiam allegoricam; hincq. factum eſt, vt affectiones auium in vulgus iactatas, & inſtituto, conſilioq. ſuo ſuffragantes damnare noluerint.

Ad Carthuſiani teſtimonium, quod à Beato Auguſtino ſe mutuatum eſſe teſtatur, clara patet ſolutio ex ijs, quæ hac de re iuxta Auguſtini ſententiam adduximus.

Ad extremũ in Iſidori Hiſpalenſis teſtimonij explanationem non eſt, cur aliena conquirantur, cũ ex ipſis Iſidori verbis clarè colligatur, cũ non ex propria ſen-

tentia, ſed ex inueterata quadam vulgi opinione ea de pelicano prodidiſſe.

At inquies tandem, ſi in pelicani ſanguine nuncia ſanguinis Chriſti imago non elucet, vt quid pelicanum Chriſti typum eſſe conceſsimus, & in capite difficultatis ad inueſtigandum propoſuimus? At qui ea meditabitur, quæ de pelicani vera natura docuimus, expreſſam Aſſertoris noſtri ſimilitudinem pelicanum fuiſſe, fateatur neceſſe eſt. Enim uerò cum nos ſoſpitaturus non Iudæorum inſidias deuitarit, non carnificum tormenta horruerit, ſed vltrò teterrimo mortis genere affici voluerit Mediator noſter, quid quæſo opportunius, ac ad incomparabilem Aſſertoris noſtri amorem expreſsius, ac dilucidius exprimendum Pelicani hieroglyphico potuit inueniri? vt conſulentes ea, quæ ſuperius pelicani naturam deſcribentes tradidimus, nullo negotio dijudicabunt.

DISPVTATIO DECIMA.

De ſanguine vi verberum expreſſo.

CAP. I.

Vtrum Chriſtus ſub flagellis vnicam tantùm ſanguinis effuſionem paſſus ſit.

NVNC ſcrutari oportet reliquas ſanguinis Chriſti effuſiones, de quibus ambigi poſſe monuimus; quot enim, & quales fuerint non ità facilè videtur explicatu, vt ad exactam ſanguinis effuſionum cognitionem curſim inſti-

Digitized by Google

inſtituta quæſtio ſit ſufficiens ; ſed poſtulat præſens materia diligentem orationem, qua omnes nodi, quoad fieri poterit, diſſoluantur.

Eſt igitur maxima difficultas ; An ſub crudeliſſimis flagellorum ictibus ſe ſe ex corpore Chriſti bis promere coactus fuerit ſanguis, An vnica tantúm vice ; huic quæſtioni alij Doctores hunc titulum faciunt. Vtrùm vnica, an iterata vice Aſſertor flagellis cęſus fuerit, verùm hic eorum titulus eodem, ac noſter ſpectat, nam ſicuti ſæuum verber ſanguinem Aſſertoris educendi inſtrumentum fuit, ita ſanguinis effuſio tamquàm effectus ad flagellorum verbera ſubſecutus eſt, ex quo fit, vt nec à ſanguine verber, nec à verbere ſanguis ſeiungi in hac tractatione debeat, quæ licet in eo rerũ genere verſetur, quę ad Catholicam fidem non ſpectãt, vnum tamen in ſe claudit hęc diſputatio diuinis litteris planè conſentaneum; Nempè Aſſertorem noſtrum duris flagellis petitum fuiſſe; quod quia, & hiſtorica quatuor Euangeliorum narratio tradit, & ſummo aſſenſu defendunt omnes, comprobare non perſequar, ſed accedam ad inſtitutæ quæſtionis diſcuſſionem, quæ in contrarias partes agitari ſolet.

Et huius quidẽ diſſenſionis occaſionem capiunt nonnulli ex verbis ſacrarum hiſtoriarum, quæ duplicem ſanguinis effuſionem innuere videntur, quatenus repetitam fuiſſe à militibus Chriſti flagellationem oſtẽdũt. Nam illud Ioannis decimo nono. *Tunc ergò appræhendit Pilatus Ieſum, & flagellauit*, certiſſimo omnibus eſſe debet argumento, Chriſtum pertuliſſe crudelem flagellorum ſæuitiam iuſſu Pilati Præſidis, qui cum omni *Ioan. 19.*

ſtudio,

ſtudio; & qua poterat an re, innocentem Dominum ex effrę̄nata Iudæorum crudelitate vindicare certaret, hac miſerrima flagellationis ſpetie, ita cōmotū iri Iudęos ſperabat, vt liuore odij mitigato Chriſtum è Crucis patibulo liberum abire, æquiori animo concederent; atqui hæc flagellatio, vt ſacer Ioannis contextus, & tota eiuſdem hiſtoriæ ſeries clarè demonſtrat ante latam Crucis Chriſti ſententiam executioni demandata fuit, cū quo Marcus c. 15. in illis verbis, *Pilatus autem volens populo ſatisfacere, dimiſit illis Barabam, & tradidit illis* Ieſum *flagellis cæſum, vt crucifigeretur*, & Mathæus cap. 27. *Ieſum autem flagellatum tradidit illis, vt crucifigeretur*, docere videntur, Xp̄m poſt pronunciatam à Pilato mortis ſentētiam, flagellis dilaniatū fuiſſe; ex quibus id neceſſariò conſequitur, vt dicamus ſemel, atq; iterū repetitis flagellorum ictibus Aſſertorem ſanguineū effudiſſe liquorē; qđ certiſſimum eſſe duplicis flagellationis argumentū ratus Benedictus Arięmontanus in ſuis elucidationibus in illud Matthæi 27. *Ieſum autem flagellatum &c.* hæc prodidit. *Secundò flagellatum ex more Romano, erat enim Crux ignominioſſimum mortis genus, ideòq; publicè ignominioſis hominibus afferebatur, flagellatio autem publica, vel nobiliſsimo homini decreta ignominiam inurebat, & infamiam.* Hæc ille, Cui non modò aſſentitur Io. Gerſonius, verū etiam duabus primis tertiam ipſe addit flagellationem, licet illi flagellorum cruciatus, nec eadem ratione, nec æqualiter Chriſto fuerint inflicti. Putat enim Gerſonius in ſecundo conſilio, cui pręfuerunt Pontifices, ac Iudęorum Principes viri ad mortem Chriſti machinādam, aſſeruatum, cuſtoditumq; à militibus, ac ſatellitibus

Marc. 15.

Matt. 27.

Opinio Ariamōt ani

Opinio Gerſonij.

bus Dominum in ędibus principis Sacerdotum, ibiq; prima vice à crudeli, ac effera flagitioſorum hominum turba flagellis petitum fuiſſe. Rubricella enim prima in Monoteſſaron cap. 146. in illud Matthæi 27. Marci 14. & 15. Lucæ 22. & 23. & Ioannis 18. & 19. ad hunc modum ſcribit. *Intelligendum eſt, quod bis conuenerunt in domum Cayphæ reſeruato ibidem Chriſto, & à ſeruis cuſtodito non ſine contumelijs, & flagellis*. De ſecunda autem Chriſti flagellatione apertam mentionem facit idem Gerſon in Ioannem, nam ponderans illud Diui Ioannis teſtimonium, quo Aſſertorem duriſſimis ſubiectum fuiſſe flagellis fatetur, excepta ſuperiori, quæ oriebatur à militum immanitate, qua aduerſus Dominum afficiebantur, aliam fuiſſe autumat, quę nimirum feros, ac truces Iudaicæ gentis animos flectere ad pietatem poſſet, qualis ea fuit, quam necdum ſtatuta Chriſti morte, permittente Pilato, executi ſunt carnifices. Poſtremam verò flagellationem eam fuiſſe putat, quæ inferebatur crucifigendo iuxtà Romanorũ legem, qua cautum erat, vt prolata crucis ſententia, qui cruci affigendus erat, prius flagellis percuteretur. Nam Rubricella ſexta in illo Ioannis teſtimonio. *Tunc ergò Pilatus appræhendit Ieſum*, ſic loquitur; *Videntur etiam plures fuiſſe flagellationes Chriſti, vt iſta, quæ facta eſt ad ſatisfaciendum Iudæis, veluti quædam punitio; altera verò iuxta legem Romanorum, ſecundum quam prius flagellabatur occidendus*.

Alij, & meo ſanè iudicio melius, vt facilius ſe expediant ab ijs difficultatum tricis, quibus perplexę tenentur allatæ opiniones, ſuam ipſi opinionem docent huiuſcemodi

Digitized by Google

iuſcemodi aſſertione. Si Iudæorum tyrannicam crudelitatem perpendamus facilè bis cæſum fuiſſe flagris Aſſertorem credi poteſt, quamuis vnius tantùm flagellationis ratio ex Euangelica narratione colligatur.

CAP. II.

Variæ allatarum opinionum rationes.

SEd age, ea, quę binam, vel trinam fuiſſe Chriſti flagellorum percuſſionem probabile, veroq; ſimillimum facere videantur, lectori patefaciamus. Principio Diui Matthæus, & Marcus de rebus à Chriſto geſtis cōſcribentes rectum narrationis ordinem tenuerūt, ſed hi lata iam mortis Chriſti à Pilato ſententia Chriſtum flagellis cęſum commemorant, & nihilominus ex Sancti Ioannis hiſtoria cap. 19. habetur, ad efferatam Iudęorum rabiem demulcendam, Vindicem ſalutis noſtræ ante omnem mortis ſententiam eodem flagellorū ſupplicio mulctatū eſſe, duplicia igitur fuêre verberum opprobria, ac proinde binæ ſanguinis effuſiones.

Amplius Chriſtum fuiſſe columnæ alligatum, cum cęderetur à militibus, ambigi non poteſt ex ijs, quæ à Virgine matre, Deoq; ipſo docente ſe accepiſſe teſtatur

B. Brigita. Diua Brigita libro primo reuelationum c. 19. Vbi hęc habentur. *Deinde ductus ad columnam perſonaliter ſe veſtibus exuit, perſonaliter ad columnam manus applicauit, quas inimici ſine miſericordia ligarunt. Alligatus autem nihil omninò operimenti habebat, ſed ſicut natus eſt, ſic ſtabat, & patiebatur erubeſcentiam nuditatis ſuæ. Conſurrexerunt autem inimici eius, qui fugientibus amicis ſuis vndiq. aſtabant, &*

fla-

Digitized by Google

flagellauerunt corpus eius ab omni macula, & peccato mundum; eadem Brigita ſimilia narrat lib. quarto, cap. 70. Vbi, *deinde*, inquit, *iubente lictore ſe ipſum veſtibus exuit, columnam ſponte amplectens ligatur, & flagellis aculeatis infixis aculeis, & retractis non euellendo, ſed ſulcando totum corpus eius laceratur*. Huius etiam columnæ nobile, & clarum ex Sancto Hieronymo teſtimonium habemus, is enim in Epithaphio Paulæ numero vigeſimo, tomo primo ſuorum operum dominicæ flagellationis fulcimentum columnam fuiſſe ſcribit ad hunc modum. *Oſtendebatur illi columna Eccleſiæ porticum ſuſtinens infecta cruore Domini, ad quam vinctus dicitur, & flagellatus*. Hoc ipſum, quod cum Diua Brigita, ac Sancto Hieronymo hactenus docuimus, quia enucleatè, diligenterq; tradit Venerabilis Beda libro de locis Sanctis, libet præſenti loco totidem Bedę verbis referre. *In ſuperiori*, inquit ille, *montis Sion planicie Monachorum cellulæ frequẽtes Eccleſiam magnam circumdant illic, vt perhibent, ab Apoſtolis fundatam, eo quod ibi Spiritum Sanctum acceperint; ibiq; Sancta Maria obierit; in qua etiam locus Cœnæ Domini oſtenditur, ſed & columna marmorea in medio ſtat Eccleſiæ, cui adhærens Dominus flagellatus eſt*. Sic Beda. Quem ſequitur Gloſſæ auctor in illud Lucę 23. *corripiam eum* &c. Cuius hæc verba ſunt. *Hanc correptionem deridendo, & flagellando nefandorum deſiderÿs exhibuit, ne vſque ad crucifigendum ſæuirent, quod etiam verba Ioannis Euangeliſtæ, & ipſa columna teſtatur, ad quam ligatus fuit Dominus, quæ vſq; hodie dominici ſanguinis cernentibus certa ſigna demonſtrat*. Porrò autem ex his omnibus ſic licet argumentari. Cruor Domini, quo marmorea columna

S. Hieron.

V. Beda.

c. 3. libelli.

Gloſſa.

Digitized by Google

intingebatur, certiſſimus teſtis eſt Chriſtum columnæ adhæſiſſe, cum ſæuitiam flagellorum à militibus incuſſam experiretur; atqui aliã, & diuerſam Chriſti flagellationẽ concedere cogimur; duplex igitur erit inter flagella ſanguinis Domini ſubſecuta effuſio; nam Chriſtus à Iudæis hoc ignominioſiſſimum pœnæ genus paſſus eſt; at Iudæis pręceperat Deus, vt percutiendi humi proſternerentur ad flagella excipienda, Deuteronomij .n. vigeſimo quinto ait Deus. *Sin aũt eum, qui peccauit, dignum viderint plagis, proſternẽt, & coram ſe facient verberari*, debuit igitur Ieſus, qui ſuadentibus Iudæis cædebatur, eorundem Iudæorum more flagellis peti.

Lex à Deo Iudæis data in flagellãdis hominibus obſeruanda.

Ad hæc Romæ in Sacris Ædibus Sanctæ Praxedi dicatis breuis columna ſanguine Chriſti infecta noſtris vsq; temporibus viſitur, & à fidelibus populis ſummo pietatis, & reuerentiæ ſtudio colitur; duæ igitur fuerunt lapideæ columnæ, quas humana Aſſertoris natura ſuo tactu ſacrauit, dum bis flagellorum tormentis excarnificaretur; altera videlicet de qua Brigita, Hieronymus, Beda, & alij in ſuis ſcriptis loquuntur, altera verò, quã omni Religione Roma colit.

Quid? an non duplicem fuiſſe Chriſti inter flagella cruoris inundationem declarant Populi Romani, & eorum, qui Romano ſubdebantur imperio, leges, & decreta, quibus ſancitum erat, vt is, qui erat in crucem agendus, decreto iam Crucis ſupplicio prius flagellationis tormentum ſubire cogeretur? Cum igitur innocens agnus, & Procuratoris Romani iuſſu, & à Romanis pariter militibus tetris flagellorum ictibus plecteretur, inficiandum profectò non erit, Aſſertorem noſtrum ſæuiſſimas

uiſſimas

Digitized by Google

uiſſimas luiſſe pœnas ſecunda vice, decreto iam mortis patibulo; hęc autem argumentatio tota dictis Sancti Hieronymi innititur in commentarijs ſuper Matthæi cap. 27. in illis verbis, *Ieſum autem flagellatum &c.* vbi id poſitum fuiſſe in more apud Romanos docet adhũc modum ſcribens. *Quærat eruditus Lector, quomodo ſibi conueniat, Pilatum lauiſſe manus ſuas, & dixiſſe, innocẽs ego ſum à ſanguine iuſti huius, & poſteà flagellatum tradidiſſe Ieſum, vt crucifigeretur. Sciendum eſt autem, Pilatum Romanis legibus miniſtraſſe, quibus ſancitum eſt, vt qui crucifigitur, prius flagellis verberetur. Traditur igitur militibus verberandus, & illud ſanctiſſimum corpus, pectus Dei capax, flagellis ſecuerunt*; Ex quibus poſtremis Hieronymi verbis ſatis apparet ipſum ſenſiſſe, poſt mortis ſententiam, à Pilato Chriſtum militibus, vt flagellaretur, traditum eſſe, quemadmodum verba illa clarè oſtendunt, *traditur igitur militibus verberandus*; Si autem poſt latum mortis decretum traditur verberandus, Chriſtum bis fuiſſe verberibus contuſum, palam eſt ex Sacra Ioannis Hiſtoria diligentiús in primo argumento ponderata.

S. Hieron.

Romano more cruci figendus flagellabatur.

CAP. III.

Sententia auctori magis præ cæteris probata.

HÆ tamen de duplici Aſſertoris flagellatione opiniones, ſicuti multis, ac ſanè grauiſsimis ſcriptoribus non placent,ità nec mihi vnquàm veritati congruentes viſæ ſunt; hi enim, quibus multiplicitas flagellationis probatur, omnes fermè Sanctos Patres aduerſarios habent, qui vnicam duntaxat Aſſertoris

flagellationem fuiſſe in ſuis ſcriptis memoriæ prodide-
S. Auguſt. runt. Teſtatur hoc videlicet Diuus Auguſtinus de conſenſu Euangeliſtarum lib. 3. cap. nono, ſic inquiens. *Ioannes autem, antequàm diceret, quod eum Pilatus crucifigendùm tradiderit, commemorauit hoc dicens. Tunc ergò appræhendit Pilatus Ieſum, & flagellauit, & milites plectentes coronam de ſpinis impoſuerunt capiti eius, & veſte purpurea circumdederunt eum etc.* & paucis interiectis rem noſtram apertè concludens ſubnectit. *Vnde apparet Matthæum, & Marcum recapitulando iſtud commemoraſſe, non quod tunc factum ſit, cum eum Pilatus crucifigendū tradidit. Ioannes enim apud Pilatum dicit hæc geſta ſatis euidenter; Vnde iſti quod prætererunt, recoluerunt.* Hęc
Gloſſa. Auguſtinus, à quo non diſſentiens Gloſſa in Matthæū cap. 27.; *licet iſta,* inquit; *flagellatio Chriſti ponatur hìc poſt ſententiam iudicis, tamen fuit ante facta, vt habetur Ioannis 19. quia ad hanc intentionem eum præcipit flagellari, & illudi, vt Iudæi eſſent ſatiati ſanguine eius, videntes eum ſic punitum etiam vltrà condignum, & ideò ponitur hìc quaſi per recapitulationem*; quibus teſtimonijs id commune eſt, vt velint Matthæum, & Marcum in flagellatione Chriſti litteris demandata ea vſos eſſe figura, quam recapitulationem Patres appellant, quæ in eo poſita eſt, vt in hiſtorica narratione id, quod prius actum eſt, facti ſerie non ſeruata; poſterius recenſeatur, quod ſæpènumero in rebus ad hiſtoriam ſpectātibus vſu euenit, cùm aut ſcriptores breuitati ſtudent, aut inceptæ iam rei alicuius narrationis finem lectoribus aperire volūt, ne toties interrupta narratio nimis anxium, & ſuſpenſum legentis animum reddat, quia igitur, & breuitatis ſtudio-

ſiſſimi

Digitized by Google

ſiſſimi ſemper Marcus, & Matthęus fuêre, & de Aſſertoris condemnatione agere cęperant, propterea ne inſtituti ſermonis filum reſecarēt, quę priori loco geſta fuerant, poſteriori, lata iam mortis ſententia, recoluerunt. Fauet prætereà opinioni noſtrę Venerabilis Beda in eodem Matthæi loco, in quo verbum illud, *flagellatum* perpendens docet perſpicuè, tunc temporis nequaquā, lata nimirum ſententia, ſed potius ante ſententiam diro flagellationis ſupplicio dilaniatum fuiſſe Vindicis noſtri corpus. Bedę verba ſunt. *Primitus ipſe Pilatus flagellauit, poſt militibus tradidit illudendum, vt ſatiati pœnis, & opprobrijs eius Iudæi mortem vltrà flagitare deſiſterent.* ex quo Bedæ teſtimonio videant, ac cognoſcant quęſo illi, qui contrarię opinionis aſſertorem Bedam eſſe autumant, perpendant, inquam, amabò, quam benè conſentiat illius doctrinę, & opinioni contraria de multiplici flagellatione ſententia, & fateri cogentur nihil magis alienum à Bedę ſenſu poſſe reperiri; niſi fortaſſis ſibi repugnantem, ac ſui ipſius immemorem faciant eum, qui ſuis firmiſſimè dogmatibus adhęſit.

Beda.

Vindicatur Beda à falſa quadam opinione, quam illi doctores nonnulli adſcribunt.

Etenim ſolam, & vnicam Chriſti flagellationem nō in commentarijs modo ſuper Matthęum, ſed etiam in alijs in Lucam, Marcum, & Ioannem editis agnouiſſe Bedam clara illius doctrina teſtatur, quam vnuſquiſque tomo ſuorum operū quinto legere, ac meditari poteſt. Nec aliud ſensêre cęteri patres communiter, quorum opinionem, quô eam longè omnibus alijs veriorem oſtendam, aliquot ex ſacra ſcriptura productis rationibus ornare, atque confirmare nullum planè operę pretium non fuerit.

Et ante

Et antè omnia quidem hi ipſi Euangeliorum Matthæi, & Marci contextus, quibus contrariam defendẽtes opinionem nos oppugnant, cauſam noſtram perbellè tuentur, ſi in propria ſignificatione intelligantur; nam codicum verba ſunt. *Tunc dimiſit illis Barabam; Ieſum autem flagellatum tradidit eis, vt crucifigeretur*; quibus ego innixus ſic arguo. Aſſertor noſter à Pilato militibus conſignatur cruci confodiendus, atqui non flagellandus, ſed flagellatus illis traditur, ante igitur mortis ſententiam fuerat verberibus cęſus; Quę argumentatio ad hunc modũ clarius illuſtrari poteſt; vel enim, qui cõtrariç fauent ſententię, opinantur ante mortis dominicę decretum duplici flagellationis pęna affectum eſſe à militibus Chriſtum; aut certe poſt; nullus enim eo breui temporis ſpatio, quo prolata eſt mortis ſententia, Chriſtum fuiſſe flagellis punitum, auſus eſt affirmare; ſed non aſſerunt primum, quemadmodum certè affirmare non poſſunt, igitur duntaxat ſupereſt ſecundũ, ad quod confugiant; ſed illud tutum haud eſt refugium, nam ſic reſpondentes interpellabimus, vt indicent nobis aliquem ſacrę hiſtoriæ locum, quo ſecundam hanc ab ipſis excogitatam flagellationem comprobent; quem cum nequeant aſſignare, iam hoc ipsũ indubitata omnibus erit argumẽtatio, id quod aſſerunt, temerè fictum eſſe, loci enim illius, *& tradidit Ieſum flagellis cæſum, vt crucifigeretur*, germanus ſenſus eſt. Ieſum, in quem ante latam mortis ſententiam Iudęi ſęuierant duris verberibus, vt illo terribili ſupplicio iudaica rabies coërceretur, lata iam mortis ſententia, à Pilato oblatum eſſe militibus, vt crucifigeretur.

Quòd

Digitized by Google

Quòd ſi dicant, vt certè dicunt, ſemel ante iudicis ſententiam, & ſecundò poſt prolatam ſentētiam flagellationis vulnera, & plagas fuiſſe Chriſto Domino inflictas, iam contrà præſentem reſponſionem primum argumentum militat.

Ad hæc, ſi ita ſe res haberet, vt autumāt illi, bis diuinę ceruices intertexta ſpinis corona redimitæ fuiſſent, ſemel Chriſti corpus, atq; iterū ad deriſionem, & cachinnos excitādos coccinea indutum chlamyde fuiſſet; bis tandem arundineum illius manibus ſceptrum impoſitum eſſet; hæc enim omnia ſimiliter, ac flagellationem, iudicis ſententiam ſecuta eſſe, narrat Diuus Matthæus eodem illo capite ſic ſcribens. *Ieſum autem flagellatum tradidit eis, vt crucifigeretur; tunc milites præſidis ſuſcipiētes Ieſum in prætoriū, congregauerūt ad eum vniuerſam cohortem, & exuentes eum, chlamydem coccineam circundederunt ei, & plectentes coronam de ſpinis, poſuerunt ſuper caput eius; & arundinem in dextera eius, & genu flexo ante eū illudebant ei dicentes, aue Rex Iudæorum*; Quæ tandem ludibria, vel ipſis aduerſarijs aſſentientibus, patientiſſimè pertulit Xp̄s ante quàm ad crucē ſuis humeris aſportandā damnaretur, vt locuples teſtis, & auctor eſt Ioannes cap. 19.

Amplius nullum temporis ſpatium interfuit inter capitalem mortis ſententiam, & iter, quo Chriſtus ad deſtinatum patibuli locum ductus eſt, vti apertiſſimè docet idem Ioannes, qui poſtquam de condemnatoria mortis ſententia verba fecit, ordine queq; ſuo perſequēs ſubdit. *Tunc ergò tradidit eis illum, vt crucifigeretur. Suſceperunt autem Ieſum, & eduxerunt eum. Et baiulans ſibi crucem exiuit in eum, qui dicitur Caluariæ, locum*; Non Ioann. 19.

potuit

potuit igitur poſt latam crucis ſententiam flagellari.

At poſſet fortaſſis cuipiam videri parum roboris habere hæc argumentatio; quandoquidem potuit flagris torqueri Dominus in ipſo ad Caluarium itinere, dum defeſſis humeris graue crucis pōdus geſtabat; nouimus enim, vt nobiles pleriq; antiquæ eruditionis, & priſcæ illius veterum Romanorum ętatis diligentiſſimi obſeruatores tradunt, aliquos ſub ipſo crucis ligno, & in ipſa ad ſupplicium via cruci affigendos, flagellis peti cōſueuiſſe; quod quidem Chriſto accidiſſe perſuadet inteſtinum, capitaliq; odium illud, quo Iudaica gens innocētem Ieſum perſequebatur, quæ nunquam, aut pænis, vel maximis ſatiari, aut omnimoda ſanguinis Chriſti effuſione placari potuit. Verùm qui talia opponit, videtur ſine dubio memoria lapſus, & eorū minimè memor, quæ cap. 27. tradit Diuus Matthæus, qui non in via, nec ſub crucis pondere, ſed in Pręſidis Prætorio flagellationis Domini locum fuiſſe docet; neq; aliam licet fingere flagellationis ſedem, niſi fortaſſe quempiam iuuaret non ſacra ſcriptura duce, ſed futilibus coniecturis, inaniq; diuinationis arte rimari certiſſimum redēptionis noſtræ myſterium.

Et tandem, ſi diuino penè miraculo factum eſt, vt inter tot, tantaq; flagellorum vulnera diuinum ſpiritum non efflarit Chriſtus, profectò capere nequit mens humana, qua ratione ſuperaddita noua flagellationis crudelitate humanum Aſſertoris corpus vitam cum morte non commutaſſet; ſi enim pleriq; ſemel duntaxat hac tormentorum ſpetie circumuenti barbarica militum immanitate aliquando ſub flagellis interempti fuêre,

Sub flagellis nonnulli interiere.

vt

Vt de pænis ſcribit Vulpianus; potiori profectò ratione Dominus, qui nobiliſſimæ fuit temperationis, quiq; horribili modo prima vice dilaniatus eſt, in ſecunda flagellatione oppetijſſet.

CAP. IV.

Explicantur oppoſita argumenta.

VEnio nunc ad diſſoluendas oppoſitas rationes, quarum prima ſatis explicata, atq; declarata eſt ex ijs, quæ paulò ante diximus; vbi rectum hiſtoriæ filum in flagellatione enarranda Matthæum, & Marcum iuſtiſſimis dè cauſis non tenuiſſe diximus, q̃d quia D. Ioannes Euangeliſta optimè tenebat, ideò vltimus inter Euangeliſtas in factis Chriſti litteris conſignandis alta diuini ſpiritus diſpoſitione rectũ ordinem ſecutus eſt, flagellationiſq; cauſam, & tempus largè, copioſeq; explicauit. *Ioannes rectũ flagellationis ordinem tradidit.*

Ad ſecundum inficiari nemo poteſt, Chriſtum, cùm à militibus cęderetur, fuiſſe columnę alligatum, vt citata Sanctorum Patrum teſtimonia demonſtrãt; quare licet ex ſacris litteris id erui non ita facilè poſſit, minimè tamen in hac re videtur hæſitandum, cum fuerit ſemper certiſſimum dogma iam indè à primis naſcentis Eccleſiæ temporibus ad nos vſq; hęreditaria fidelium traditione deriuatum, ſummaquè omnium aſſeueratione, & communi voce, aſſenſuq; comprobatum.

Quam Sanctorum Patrum, & Eccleſiæ Catholicæ traditionem ſi abſq; peruerſo mentiendi ſpiritu adnotaſſet infamis nouę ſemper blaſphęmię parens Caluinus *Caluini cauillus.*

Bbb libro

libro de reliquijs, veram hanc fidelium traditionem tā-tis opprobrijs nō cōſectaretur, inſanè affirmans Papiſtas non iuxtà ſacram Euangelij ſcripturam, ſed ad libitum adinueniſſe, Aſſertorem columnę, cum flagris peteretur, fuiſſe religatum; Nam eſto, etiam ex ſacro Euangelio haud colligi poſſe corporis Chriſti vndiquè verberibus afflicti columnam fulcrum extitiſſe, columnam tamen, tamquam dominicę flagellationis teſtem, & fulcrum noſtro marte non excitamus, ſed grauiſſimorum patrū fide, & doctrina præſtantium teſtimonis innixi, vti in ſuperiori argumento ex Sancti Hieronymi, Beatæ Brigitę, Venerabilis Bedę, & aliorum auctoritate oſtenſum

Gregorius Turonēſis. eſt; quibus addi poteſt Gregorius Turonenſis libr. primo de Gloria Martyrum capit. ſeptimo hanc ſtabilem Chriſtiani nominis veritatem docens his verbis. *Ad hanc columnam multi fide pleni accedentes corrigias textiles faciūt, quas rurſus pro benedictionibus recipiunt diuerſis infirmitatibus profuturas*. Nec illud modicam opinioni no-

Nicephorus Caliſtus. ſtræ fidem adiungit, quod eſt apud Nicephorum Caliſtum Eccleſiaſticæ hiſtorię cap. trigeſimo, vbi agens de magnificis ædificijs à Sancta Helena ad ſempiternum Chriſti, Deiparæq; Virginis honorem regali liberalitate extructis, ſic habet. *Cæterum in Vrbem ſanctam reuerſa Helena, in Sion ampliſſimum longè, lateq; conſtruxit templū, in cuius poſtico domū circumfulſit, in qua foribus clauſis propter metum* Iud*æorum diſcipuli fuerant congregati*, & mox, *In eo templo marmorea quoq; fuit columna, ad quam, cùm flagellis cæderetur, alligatus eſt Saluator*. Sic Nicephorus. Sed quid moror? certè non aliud quam columnam fuiſſe, cui adhærebat cruci ſuffigendus, etiam priſca illa

hominum

Digitized by Google

hominum ætas aſtruit; Armidorus enim apud Lipſium ſerui ſomnium commemorans verberandos columnæ alligari ſolitos dixit adhunc modum ; *columnæ alligatus multas accepit plagas*, ad quem flagellandi morem alludens Plautus. *Adducite huc*, inquit,

Intro, atq; aſtringite ad columnam fortiter. Sed iam reuertamur ad argumenti ſolutionem, pro qua cõſtanter aſſerimus, ex confirmatione illa non fieri neceſſariò conſequens, vt duæ fuerint Chriſti flagellationes ; nam etſi verum ſit, eam flagellandi conſuetudinem à Deo Iudæis fuiſſe demandatam, ac ab eodem populo diligentiſſimè obſeruatam, non me tamen hoc vrget ; nam ſicuti Aſſertor noſter à Gentilibus (Iudæis tamen ſtimulantibus) flagellis petebatur, ſic pari ratione, non Iudaico, ſed Romano more flagellationis tormenta ſenſit.

Ne verò præſens reſponſum futile exiſtimetur, ſciendum eſt in citato Deuteronomij capite ab eodem Legiſlatore Deo certum quendam plagarum numerum definitum fuiſſe, quem excedere nemini ſine magno impietatis ſcelere fas erat. Legis verba ſunt. *Pro menſura delicti erit, & plagarum modus, ita duntaxat, vt quadragenarium numerum non excedant*; quam tamen menſuram alioqui Dei iuſſu obſeruandam, Aſſertoris noſtri verbera nimis exceſſerunt, cùm ea ad quinque, vel ſex millia peruenerint.

At inquies, Iudæos, quô Chriſtum perdere poſſent in terris, adeò ignorantiæ tenebris obuolutos, ſeu, vt verius loquar, Diabolo ſtimulante, & peccatorum ſuorum pondere oppreſſos, ac tanta obcęcatos fuiſſe malitia, vt diuinas, à Deo videlicet pręſcriptas, circa flagellationem

Digitized by Google

leges, ſicuti humanas, facilè violare parati fuerint, vti re ipſa fecerunt. Sed non eſt id proculdubio factũ, quamuis enim Iudaica impietas, (ſi aliter voti ſui compos fieri haud potuiſſet,) immane quoduis facinus non erubuiſſet perpetrare, attamen quia ſimulata legis obſeruantia ſe teneri palàm profitebantur, ac idoneos ad id, quod votis omnibus expetebant, eoſdemq; feroces, ac impios carnifices ad omne ſcelus paratiſſimos habebãt; propterea à Romanis militibus, quibus nullus erat verberum præfixus numerus execrandum crudelitatis ſcelus peractum eſt.

A Gentilibus Chriſtus flagellatur.

Quia autem quarta argumentatio, quæ in ſe grauem quæſtionem continet, peculiarem ſibi diſputationem exigit, qua omnia, quæ difficultatem ingerunt, ſatis explicentur, idcircò mox erit diſſoluenda poſt expeditas cęteras argumentationes, quæ adhúc reſtant.

Ad quintum hoc reſponſum habeto, mos quidem fuit Romani populi vſitatus, & communis, vt crucifigendi ante incuſſum mortis ſupplicium flagellis verberarentur, vt hac ignominia ab honeſtorum, nobilitatiſq; genere præſtantium virorum ſocietate ſepararentur, non tamen propterea hinc inferri poteſt lata mortis ſententia eum ipſum, qui prius tantum dedecoris ſubierat, eidem infamiæ iterum fuiſſe obnoxium; ſatis enim Romanorum legibus, & conſuetudini tribuebatur, ſi is, qui in cruce erat confodiendus, quouis temporis ſpatio, in quo de morte illius agebatur, ſiue ante, ſiue poſt mortis ſententiam, flagellorum ſupplicio mulctatus foret, hæc enim ſola ignominia perpetuam ei, qui flagellabatur, inurebat infamiam, qua ab honeſta hominum

conſue-

Digitized by Google

conſuetudine eliminabatur, ad quem finem duntaxat ante crucis ſupplicium flagellationis mos inualuerat.

Quod ſolummodo voluit Diuus Hieronymus in citato Matthæi loco, cuius mens fuit flagellationis cauſam ſciſcitantibus patefacere, vti verba illa, *Quærat pius Lector &c.* indicant. Quare Diui Hieronymi teſtimonium non ſic intelligendum eſt, quaſi à Pilato traditus eſſet Ieſus anteà flagellatus, vt recenter nouo flagellationis plecteretur ſupplicio, ſed ita explicandum eſt, vt Chriſtus, qui crucis patibulum nō videbatur poſſe euitare ob acerbam Iudæorum rabiem, etiamſi is a Præſide innocens dignoſceretur, à militibus permiſſus ſit flagellari, quoniam Iudex Romanis legibus miniſtrabat, quibus cauebatur, vt crucifigendus id infamiæ genus ſecum ante Crucem ferret. An autem hæc Aſſertori incuſſa flagellatio mortis ſententiam anteceſſerit, an verò eam fuerit ſubſecuta, curioſiùs indagare non curauit eò loci Hieronymus, quippequi a Pilato conceſſæ flagellationis rationem attingere tantùm ſtudebat.

At inquies rurſus, ex hac noſtra Diuum Hieronymū explicandi ratione non minuitur, ſed augetur magis difficultas; ſi namq; ob iam decretum mortis ſupplicium ex Sancti Hieronymi ſententia Pilatus Romanorum veſtigijs inſiſtens Chriſtum conceſſit militibus, vt verberibus afficeretur, manifeſtè poſt latam mortis ſententiam Dominum flagellis pænè attritum fuiſſe concluditur; neq; enim alio tempore, quam poſt declaratam mortis ſententiam puniri potuit Aſſertor, vt Romanorum conſuetudini ſatisfaceret Præſes; quòd ſi affirmaueris, iam duplicem Chriſti flagellationē haud poteris

inſi-

Digitized by Google

inficiari; At hoc telum, etſi videatur perquam validũ, repelli tamen poteſt, ſi animaduertamus duplici titulo Chriſti percuſsionem fuiſſe militibus à Pilato demandatam, dum adhuc liberare ſe poſſe Dominum ſperabat. Primò, vt hoc diro, ac infami pœnarum ſupplicio ad miſericordiam ſic flectere poſſet truces Iudæorum animos, vt hinc dominico ſanguine inebriati ardentem mortis illius ſitim extinguere poſſent. Secundò, vt illa eadem flagellatione ſi minus ex animi ſententia Chriſtum è Iudæorum tyrannide vindicare ſine tumultu Pilatus potuiſſet, ſaltem Romanorum conſuetudini ſatisfaceret; cuius duplicis tituli rationem etſi non aperuerit Diuus Hieronymus, nullibi tamen tacitè, vel expreſsè negauit poſteriorem, quandoquidem de priori manifeſta eſt Hieronymi opinio. Quare, vt paucis rem totam expediamus. Ex Diuo Hieronymo hoc ſolùm haberi poteſt, flagellatum fuiſſe Dominum, quoniã erat crucifigendus; nõ quòd decretum fuerit à Pilato mortis ſupplicium, cum flagellatio permiſſa eſt; Sed vt, (ſi minus Chriſtum defendere nõ valuiſſet Pilatus,) hac pœna, qua ſuprà modum miſerrimè excruciabatur, Patrias leges impleret; quia igitur prima ſpe fruſtratus eſt Præſes, propterea non ad placandos Iudęos, ſed ad inſtitutum populi Romani ſeruandum volitam à Pilato Xp̃i flagellationem eſſe dixit Hieronymus; quamuis dici etiam congruenter poſſit, Diuum Hieronymum in aſſignanda flagellationis dominicę cauſa ea figura vsũ fuiſſe, quã anticipationem ſacri ſcriptores dixêre, iuxtà quã dixit Hieronymus à Pilato permiſsã eſſe flagellationem intuitu crucis, quàm ſubire debebat Dominus, cũ

necdum

Digitized by Google

nécdum Aſſertor noſter finali Iudicis ſententia ad Crucem eſſet damnatus; qua ratione latinorum Poetarum facilè Princeps Maro libro quarto Æneidos infelicem Didonem appellat paſſim, antequam aliquod infelicitatis ſuę indicium mente, animouè concipere poſſet. *Virgilius Maro li. 4. Aeneidos.*

DISPVTATIO VNDECIMA.
De flagellationis Chriſti columna.

CAP. Vnicum.

Vna ne, an duplex fuerit columna, cui adhærens Dominus flagellatus eſt.

PRO explicatione eius difficultatis, quæ in quarto ſuperioris capitis argumento inuoluitur, quærendum eſt, num vna, an potius duplex columna fuerit, cui Saluator adſtrictus eſt, dùm flagellis petebatur. Clara autem eſt hac de re dubitandi ratio. Nam cum vnica duntaxat vice Chriſtus flagellatus ſit, quemadmodum anteà probauimus; profectò, vel ex hoc ſolùm colligi videtur vnicam fuiſſe pariter flagellationis dominicæ columnam. At verò, ſi perpendantur, quæ Diuus Hieronymus, & Beda tradunt de hac flagellationis Chriſti columna, ea non obſcurè innuunt vnam, & alteram concedendam eſſe Saluatoris noſtri grauiſſimis verberibus afflictati colũnam; etenim præter eam, quę porticum templi montis Sion ſuſtinet, alteram in Templo S. Praxedis colũnam

Romæ

Romæ noſtris hiſce temporibus ſumma omnium Religione obſeruari certũ eſt ex ijs, quæ prodidit Raphael Volateranus hæc de Ioanne Cardinali columna ſcribẽs. *Reuertens verò columnam, cui Chriſtus alligatus ad plagas fuerat, ſecum attulit, quæ nunc apud ædem Sanctæ Praxedis viſitur.*

Lib antropologia. 23.

Iacob. Boſſius libr. de triumphanti Cruce.

Nonnulli doctores hoc ipſo argumẽto permoti, certiſſimũ arbitrantur Saluatorẽ bis flagellatũ fuiſſe, pariterq; duplici, ac diuerſę columnæ fuiſſe reuinctum, dum crudeli ſupplicio plectebatur. Horum opinioni mirificè fauet ea inſcriptio, quæ Ioannis Cardinalis Columnæ pręcepto marmoreę petræ in ſacello Diuę Praxedis exiſtenti, ac omnibus conſpicuę ſuperpoſita eſt, cuius hæc verba ſunt. *Columna, quæ in Sancta Capella reconditur huîc depictæ omninò ſimilis non ea eſt, quæ templi porticum ſuſtinebat, ad quam Dominus Ieſus Chriſtus in ſuæ paſſionis nocte alligatus, illuſus, & verberatus fuit: Sed ea eſt, quæ in Pilati Prætorio pro fuſtigationis ſupplicio aderat, ad quam Dominus Ieſus Chriſtus iubente Pilato flagellatus eſt. Integra enim eſt, nec maior erat, ne poſterior flagellandi hominis pars ab altiori columna tegeretur, quam Ioannes Cardinalis Columna Legatus Apoſtolicus in partibus Orientalibus ſub Honorio III. circa annum Domini M. C C. X X I I I I. huc aſportauit.* Porrò hæc inſcriptio ſi vera eſt, manifeſtè perſuadet, diuerſam ab ea columna, cuius mentionem D. Hieronymus, & Beda faciunt, aliam Romæ columnam reperiri, cui in perferendis flagellorum ictibus Mediator Ieſus adhæſit. Præterea in hanc ipſam opinionem abijſſe videtur Diuus Ioannes Chryſoſtomus, dùm ſuper illis verbis ſacræ Matthęi hiſtorię. *Tunc dimiſit illis Barrabam*

D. Io. Chryſoſtomus.

bam

bam, Ieſum autem flagellatum tradidit eis, vt crucifigeretur, hæc habet. *Cur autem flagellauit, & poſtmodum dimiſit?* Homil 87. in Matth. 27.
Quæ verba expendens Boſius vir in primis doctus, ergò inquit, Diuus Ioannes Chryſoſtomus pro certò habet, Chriſtum prius fuiſſe flagellatum, antequam Iudæorũ voluntati concederetur. Amplius idem Diuus Ioannes Chryſoſtomus reliquum hiſtoriæ ſacri codicis explicãs in illis verbis. *Tunc milites præſidis accipientes Ieſum in prætorio*, expreſsè docet nouo rurſus flagellationis ſupplicio affectum fuiſſe Dominum, dùm inquit. *Caput enim illud ſacratiſſimum modo colaphis, modo calamo cædebãt, modò corona ex vepribus contexta,* & mox paucis interiectis. *Quippè cum non membrum vnum, ſed vniuerſum corpus atroces has iniurias pateretur, caput corona, calamo, pugnis, facies ſputis, maxillæ alapis, corpus reliquum flagellis.* Hactenus ex Chryſoſtomo, ex cuius opinione conuincitur, duplicem fuiſſe Chriſti flagellationem, alteram, nec dum lata mortis ſententia; alteram verò poſteaquàm Chriſtum Pilatus morti adiudicarat; ergò duplex ſimiliter columna fuerit, neceſſe eſt; Tandem columna, qua templum ab Helena regijs ſumptibus conſtructum in montis Sion planitie fulcitur, non niſi magnę molis eſſe debuit, quô oneri perferẽdo ſufficeret; at quæ in Sacris Diuæ Praxedis ædibus reperitur, breuis, & perexigua eſt. Homil. 88.

Ludulphus Saxo, vt hanc difficultatem tolleret, vnicam flagellationis Chriſti columnam fuiſſe ſcribit, eam videlicet, de qua Diuus Hieronymus, & Beda ſuperius loquuti ſunt, cuius certa quædã pars ea ipſa columna eſt, quæ in ſacello Sanctæ Praxedis cernitur. Ludulphi De vita Chriſti p. 2. cap. 62. circa medium.

Digitized by Google

verba ſic habent. *Cuius columnæ aliqua pars oſtenditur Romæ in Ecleſia Sanctæ Praxedis. Maior autem pars fertur eſſe in Eccleſia montis Sion in loco, vbi prænunciatur Euãgelium, quæ ſecundum Bedam dominici cruòris vſquè hodie cernentibus veſtigia certa demonſtrat.* Quàm etiam opinionem auctor annalium ſpinæ amplexatus eſt, dũ inquit. *Pars aliqua de columna flagellationis Chriſti in Cathedrali Beatæ Mariæ Deiparæ Virginis templo in ſumma ara cum multorum Chriſti comitum Sanctorum reliquijs repoſita colitur. Oſtenditur & alia huius columnæ pars Romæ in Eccleſia Sanctæ Praxedis. Maior verò pars Hieroſolymis fertur eſſe in Eccleſia montis Sion.* Sic ibi; ex quibus omnibus habetur vnam, & eandem eſſe Chriſti columnam, quæ in tribus diſſitis admodum, & diuerſis omninò locis reperitur. Quod ipſum fermè credidit Marianus Victorinus in Scholijs Epitaphij Paulę editis in Diuum Hieronymum numero vigeſimo ſic ſcribens. *Dilucidè hinc apparet veram eſſe Eccleſiæ traditionem, quod Dominus noſter Ieſus Chriſtus ad columnã alligatus, flagellatus fuerit. Huius columnæ pars Romæ Exquilijs in Templo Sanctæ Praxedis monſtratur.* Hæc Victorinus, in quem, ſicuti in Ludulphum, cęteroſq; huius ſententię propugnatores teſtis ſtat ea ipſa columna, quæ in Templo S. Praxedis viſitur, quippèquę non maioris columnę pars, vt illi autumant, ſed integra, cõpleta, & perfecta colũna eſſe obtutu ipſo cognoſcitur, ſic certo ſtudio, ac peculiari induſtria elaborata, quô faciliùs ſęuire poſſent carnifices in crucifigendi hominis dorſum; non enim alio ſpectat breuitas columnæ in Templo Sanctæ Praxedis aſſeruatę, in cuius ſũmitate anulus ferreus ſitus eſt, quo

Auctor annaliũ ſpinæ.

Marianus Victorinus

ſtricti,

ſtricti, & reuincti tenebantur crucifigendi homines, ne ſçuos flagelli ictus quoquomodo declinarent.

Mihi perobſcuram difficultatem iſtam non ſemel cogitanti vnica duntaxat flagellationis dominicę columna fuiſſe videtur, quemadmodum facilè perſuadent ea omnia, quę ſuperius de vna tantùm flagellatione tradidi. Non tamen in hanc opinionem rapior ſuperioris vltimę ſentētię firmamentis compulſus, cum apprimè nouerim eam ipſam columnam in Templo Sanctę Praxedis conſtitutam non fuiſſe portionem eius, quę olim in monte Sion ſtetit, ob tactam paulò ſuperius rationem certè apertiſſimam; ſed magis ad hanc opinionem allicior, eo quòd videam minus tutam, ac fortè etiā apud veritatis Catholicę hoſtes periculoſam eſſe multiiugis colūnæ aſſertionem, quæ nullis vel ſacrę ſcripturę, vel ſanctorum Patrum, vel antiquorum ſcriptorum teſtimonijs confirmari poteſt. Cùm tamen è contrà vnius columnę perpetuus, atq; ab ipſis Eccleſiæ incunabilis omnium fidelium ſenſus, & cogitatio fuerit ſemper perpetua quadam, ac ſtabili ratione. *Auctoris iudicium.*

Quid igitur? commentitiam, & falſam ex duabus recenſitis columnis, teſtimonioq; grauium auctorum approbatis, alterutram columnam aſſeremus? Minimè; ſed eandem penitus columnam fuiſſe arbitramur; quæ Venerabilis Bedę, & Diui Hieronymi temporibus in monte Sion; ſubſequentibus verò poſteà ſeculis opera Cardinalis Columnę diruto iam Deiparę Virginis Templo Romam delata fuerit. Et licet hanc opinionem noſtram ea ipſa columnæ inſcriptio, quàm ad perpetuā rei memoriam poſuit Cardinalis Columna, auerſetur,

non ab ea tamen protinus recedendum eſt, cum allata inſcriptio eodem, ac aſſertio noſtra complicata nexu teneatur; certum ſiquidem, ac fidele locupletis auctoris teſtimonium deſideratur quo inſcriptionis veritas, & fundamentum pateſiat.

Reſponſio. Ex quo corruit primæ opinionis præcipua ratio; ſiquidem iure vereri poteſt Lector de ea inſcriptione, cui præter nudam Cardinalis Columnæ, vel certè eius, qui inſcriptionem poſuit, aſſeuerationem, nulla adeſſe põt, ſiue recentiorum, ſiuè antiquorum ſcriptorum auctoritas, qua nos doceamur, hanc in templo Sanctæ Praxedis cuſtoditam Mediatoris noſtri columnam non eam eſſe, de qua citati Patres loquuti ſunt. Maximè cum ex ſacris Euangeliorum codicibus vnius duntaxat flagellationis, ac proindè etiam columnę vnius atteſtatio colligatur.

Quòd autem ad productum ex Diuo Ioanne Chryſoſtomo teſtimonium ſpectat, in noſtris codicibus è græco in latinum verſis citata omnia verba non habentur; ſed eius loci ſententia huiuſmodi eſt. *Cur flagellis cædit?* ac protinus. *Aut quaſi*, inquit D. Chriſoſtomus, *condemnatũ, aut quaſi formam iudicio quandam afferens, vel vt Iudæis gratam rem faceret.* Sed faciamus quæſo, eam eſſe Beati Chryſoſtomi lectionem: an non illatio, quæ ex illis verbis colligitur, conſilium noſtrum iuuat magis, quàm arguit? quandoquidem ante, non verò poſt latam mortis Christi ſententiam flagellatum fuiſſe Saluatorem ex ſacra Ioannis Apoſtoli hiſtoria latiſſimè probauimus. Quarè licet Diui Matthæi codicis ſeriem conſectans Sanctus Chryſoſtomus homilia. 88. facto

iam

iam mortis Chriſti iudicio flagellatum fuiſſe Saluatorem tradat; id tamen per figuram recapitulationis, vt aiunt, Diuum Chryſoſtomum feciſſe putandum eſt, quippèqui eius Euangeliſtę hiſtoricam ſeriem ſequebatur, qui, vt anteà docuimus, de flagellatione dominica non niſi per recapitulationis figuram diſſeruit.

Grandiorem verò ea, quæ in Eccleſia Sanctæ Praxedis repoſita eſt, fuiſſe columnam, quà porticus Eccleſiæ montis Sion ſuſtentabatur, vltima ſede adducta argumentatio non peruincit, cum hæc ipſa Sanctæ Praxedis columna, vt potè marmorea eius Tēpli ſolidum firmamentum eſſe potuerit, quod duntaxat Bedæ, & Diui Hieronymi teſtimonia perſuadent; neq; enim ex magna eius templi mole maiorem columnę longitudinem argumētari licet, cum etiam hac noſtra tempeſtate videamus, id, cui alicuius ædis porticus nititur, non ſemper magnæ molis eſſe; maximè cum eidem ipſi columnæ ſuperaddi potuerint ea, quæ ad quamlibet templi Sion amplitudinem, & magnificētiam, porticusq; altitudinem exigerentur.

Tandem, quod aduerſus omnes in oppoſitum adductas argumentationes militat, addo, columnæ templi montis Sion, (ſi ad eam, vt primæ opinionis auctores arbitrātur, in excipiendis plagis Saluator alligatus fuit,) repugnaſſe longitudinem maiorem ea, qua nunc conſtat cuſtodita in templo Diuæ Praxedis columna; quādoquidem magnitudo, ac longitudo illa columnæ certo fuiſſet impedimento, ne poſteriores corporis Chriſti partes flagellis tunderentur, quas tamen ictibus dilaniatas eſſe certò ſcimus.

DI-

Digitized by Google

DISPVTATIO DVODECIMA.
De effuſione ſanguinis in Cruce peracta.

CAP. I.

De nonnullis hæreticorum erroribus circa effuſum Chriſti ſanguinem in Cruce.

POſtulat ſubindè ſuſcepti muneris ordo, vt expediatur tertia difficultas, quæ eſt de ea ſanguinis dominici effuſione, quę erumpens ex corporis Chriſti partibus trāsfoſsā ferreis clauis crucē, vicinaſq; cruci terræ partes irrigauit; in qua contrariæ de hac re opiniones diligenter examinandæ ſunt, & explicandæ, vt hinc quid nobis tutius videatur, aperiamus; quæ enim ex pertractandis opinionibus rectæ rationi congruat, difficile profectò erit iudicium, præſertim cum fermê omnia in hac difficultate dicēda, ſi contrarias Doctorum auctoritates excipias, non ſacris ſcripturæ locis, ſed ſolerti tantùm ſuperioris Romanorū ęui coniectationi innitantur. In hac igitur ſubobſcura de ſanguine Chriſti diſceptatione certior, expeditiorq; cognoſcendę veritatis via ea eſt, quæ ex ferreis clauis Chriſti membra confodientibus peti poteſt; maior .n. vel minor illorum numerus plures etiam, aut pauciores ſanguinis profuſiones indicabit, ſiquidem violentus clauorum per Chriſti membra tranſitus toties ſanguinē excitauit, quoties adactus malleo clauus ſacratam Vindicis

Digitized by Google

dicis noſtri naturam transfodit. Hoc iter, quod tutiſſimum eſt, incertum tamen, fallax, & anceps eſſe verentur ij, qui incerta pro certis, & falſa pro veris arbitrari non erubeſcentes certos veritatis Catholicæ tramites deuitant, & ad confragoſa hęreticę malignitatis pręcipitia confugiunt. Aliqui enim in infamem adeò lapſi ſunt inſaniam, vt affirmare palam, vulgòque profiteri auſi fuerint, Xp̃m Dñm nullas ſãguinis ſui guttas profudiſſe, nullũ mortis luiſſe pro peccatorib. ſupplicium, ac deniq; nullis clauis confixum è ſalutari ligno pependiſſe; ſed eius loco Simonem quendam Cyrenęum cruci fuiſſe confoſſum à Iudęis; cuius dementię auctor, & magiſter Baſilides fuit, vti teſtatur Epiphanius libro primo contra hæreſes eo capite, cui titulum fecit contra Baſilidianos; quorum errores, vt planiùs intelligantur, & intellecti confutentur, ipſa Epiphanij verba hîc adſcribam, quæ ſic habent. *Quin Baſilides & idem de Chriſto, velut qui in apparentia apparuerit opinatur; eſſe aũt ait ipſam phantaſiam in eo quod apparuit, non eſſe autem hominem, neq; carnem ſumpſiſſe. Confingit porrò nobis alium fabulæ actum ſecũdus ille imitator in tractatu de Cruce Chriſti, non Ieſum eſſe paſſum aſſerens, ſed Simonem Cyrenæum, nam quoniam dùm Dominus ex Hieroſolymis exturbaretur, velut Euangelij ſeries habet, coëgerunt quendam Simonem Cyrenæum ad portandam Crucem, Hinc reperit, vt nequiciei ſuæ tragœdiam confingeret, & illum, inquit, in eo, quod portabat Crucem, transformatum in ſuam ſpetiem, & ſe ipſum in Simonem, & pro ſeipſo tradidit Simonem, vt crucifigeretur, cum autem ille crucifigeretur, ſtabat ex oppoſito inuiſibilis Ieſus deridens eos, qui Simonem crucifigebant. Ipſe verò diſceſſerit*

Baſilidis error.

Epiphani. tom. 2. circa mediũ.

Digitized by Google

ad cæleſtia tradito Simone ad crucifigendum, & illæſus proceſſit ad Cælum. Verùm ipſe Simon crucifixus eſt, & non Chriſtus, Ieſus enim, inquit, ſublatus in cælum penetrauit omnes virtutes, donec reſtitutus eſt ad proprium primum patrem. Sic Epiphanius; quo antiquior ſimilia prodiderat Irenæus libro primo contra hæreſes capit. vigeſimo tertio, numero 3. vbi furorem perciti Baſilidis commemorãs ſcribit ad hunc modum. *Quapropter, neq; paſſum eum, ſed Simonem quendam Cyrenæum angariatum portaſſe crucẽ eius pro eo, et hunc ſecundũ per ignorantiam, & errorem crucifixum, transfiguratum ab eo, vti putaretur ipſe eſſe Ieſus, & ipſum autem Ieſum Simonis accepiſſe formam, & ſtantem irriſiſſe eos, quoniam virtus incorporalis erat æterna innati patris, transfiguratum quemadmodum vellet, & ſic aſcendiſſe ad eum, qui miſit eum deridentem eos, cum teneri non poſſet & inuiſibilis eſſet omnibus. Et liberatos igitur eos, qui hæc ſciant à mundi fabricatoribus principibus, & non oportere eos fateri eum, qui ſit crucifixus, ſed eũ, qui in hominis forma venit, & putatus ſit crucifixus, & vocatus ſit Ieſus, & miſſus à Patre, vt per diſpoſitionem hanc opera Mundi fabricatorum diſſolueret. Si quis igitur, ait, confiteretur crucifixum adhuc hic ſeruus eſt, & ſub poteſtate eorum, qui corpora fecerunt, qui autem negauit liberatus eſt quidem ab ijs, cognoſcit autem diſpoſitionem innati Patris, animæ autem ſoli eſſe ſalutem, corpus enim natura corruptibile exiſtit.* Hactenus verba ſunt Irenæi. De eodem hæretico furore videndus Diuus Auguſtinus contra hæreſes, Euſebius in hiſtoria, Tertullianus, & inter recentiores Præteolus Elencho alphabetico hæreſum libro ſecundo, numero 12. verbo Baſilidiani. Huius autem delirij fundamentum illud ma-

S. Irenæus.

ximè

ximè fuit, quod ex Epiphanio, & Ireneo intelligimus; opinabatur enim mendatiorum nouus hic pater Baſilides Dei filium, quamuis in terris cum hominibus diuerſari videretur, nequaquam tamen vera humana carne fuiſſe indutum, ſed apparenti tantùm, & ſimulata, eumq; ad nos è cœlo in terram veniſſe volebat, nō quô vitæ, ſanguinisq; ſui profuſione omnia generis humani crimina aboleret, ſed tantùm vt litem, quę inter ſecūdos Deos mundi, vt ille ſomniabatur, fabricatores erat, & inter homines innato Patri ſeruientes, tolleret, eosq; ab illorum Deorum ſeruitute vindicaret; vt autem huîc mendacio fidem adijceret, aliud ſuperaddidit, finxitquè grauiſſimum, docens Ieſum carnem ſibi non potuiſſe copulare, quoniam ea eſt corruptioni, ac ſempiternæ perditioni obnoxia;

Obiter hinc colligi poteſt quam immeritò dixerint quidam Theologi, nullum ex Patribus haberi poſſe Baſilidianæ hęreſis fundamentum pręter illud fortaſſis teſtimonium in Deuteronomio cap. 21. conſignatum. *Maledictus omnis, qui pendet in ligno*; patet enim aliud fuiſſe Baſilidis fundamentùm, ad quòd penitus demoliendum nonnullis ſacræ paginæ teſtimonijs vtar; nam humanis artubus circundatum fuiſſe Aſſertorem docet Ioannes Euangelicæ hiſtoriæ cap. primo, *Et Verbum caro factum eſt*, naturam videlicet humanam ſibi aſſumendo, vt alibi explicauimus. Idem habetur Lucæ 24. *Videte, quià ſpiritus carnem, & oſsa non habet, ſicut me videtis habere*; ad Titum tertio. *Apparuit benignitas, & humanitas Saluatoris noſtri*. Ad Galatas quarto. *Vbi venit plenitudo temporis miſit Deus filium ſuum factū ex muliere,*

Baſilidis fundamentum.

Ioann. 1.

Luc. 24.

Ad Titū.

Ad Galat.

Ad Hebr. 1. *factũ ſub lege, vt eos, qui ſub lege erant, redimeret.* Ad Heb. 1. *Nuſquã Angelos appræhendit; ſed ſemen Abrahæ appræhẽdit;* hoc eſt non naturam Angelicam, ſed humanam carnem

Ad Rom. induit. Ad Romanos primo. *Qui factus eſt ex ſemine Dauid ſecundum carnem.* Ad Hebr. cap. 2. *Quia pueri com-*

Ad Heb. 2. *municauerunt carni, & ſanguini, & filius Dei participauit eiſdem.* Neq; hoc tantũ docet ſcriptura, ſed etiã concordi

S. Auguſt. 83. q. ſententia tradunt Patres. Auguſtinus libro octoginta trium quæſtionũ, quæſt. quarta, & 14. in principio tomi quarti, vbi, *ſi phantaſma,* inquit, *fuit corpus Chriſti, fefellit Chriſtus, & ſi fefellit, veritas nõ eſt. Eſt autem veritas Chri-*

Ex libr. de Eccleſiaſt. dogmatib. *ſtus,* vt libr. de Eccleſiaſticis dogmatibus, qui inter opera Diui Auguſtini tomo tertio habetur, *natus eſt,* inquit, *Dei filius non putatiuè, quaſi imaginatum corpus habens, ſed corpus verum.* Sanctus Hilarius libro decimo de Trini-

S. Hilar. tate eundem errorem redarguit innixus illis Sancti Lucæ verbis, *& factus eſt ſudor eius, ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terrã,* probatq; illo ipſo Euangelij teſtimonio Chriſtum Dominum veram carnem habuiſſe ſic ſcribens. *Neq; ad hæreſim infirmitatis pertinere vllo modo poterit, quod aduerſus hæreſim phantaſma mentientem proficit per ſudorem ſanguinis ad corporis veritatem.* Sanctus Epiphanius de Carne Chriſti, Iuſtinus Martyr, Diuus Ireneus, Diuus Hieronymus, Baſilius, Gregorius Nyſſenus, & alij omnes, quorum monumenta grauiſſimis ſententijs, ac illuſtriſſimis Chriſtiani huius dogmatis auctoritatibus referta ſunt.

Aliud verò incommodum, quo humanam carnem nullam vnquam obtinere poſſe ſalutem, ſed penitus eſſe ſempiterna corruptione ad nihilum redigendam docet

Baſili-

Digitized by Google

Baſilides, Apoſtolicum Symbolum funditus euertit vndecimo fidei Catholicæ articulo, & idem redarguunt illa Magni Pauli verba. *Nos autem manifeſtari oportet ante Tribunal Chriſti, vt recipiat vnuſquiſq; prout geſſit in corpore ſuo, ſiue bonum, ſiuè malum.* Hactenus igitur videmus falſiſſima eſſe Baſilidis portenta, quibus Chriſtum non fuiſſe humana natura indutum ſibi ipſi impudẽter perſuadebat. Adijciamus modò aliqua ſi placet, quibus breuiter oſtendamus contra eundem præſtigiatorem, Chriſtum Dominum in Crucis ſtipite clauis confoſsũ obijſſe; quod nullo negotio conprobari poteſt. Etenim ſacra Ioannis, Matthæi, Marci, & Lucæ hiſtoria Chriſtum in cruce acerbiſſimam oppetiſſe mortem narrat apertiſſimè. Præterea ad Philippenſes ſecundo inquit Apoſtolus de Aſſertore verba faciens. *Factus eſt obediens vsq; ad mortem, mortem autem Crucis.* Prima Petri quartò. *Chriſto igitur paſſo in carne, & vos eadem cogitatione armamini.* Ad Philippenſes ſecundo, *vt qui viuunt, iam nõ ſibi viuant, ſed ei,* hoc eſt Chriſto, *qui pro illis mortuus eſt, & ſurrexit.* Prima ad Cor. primo. *Prædicamus Chriſtum, & hunc crucifixum.* Petri ſecundo, & quarto. *Quem vos crucifixiſtis.* Verùm quia nihil aliud atteſtari videtur inſpirata diuinitus ſcriptura, in qua frequentiſſima eſt hæc veritas contra Baſilidem.

CAP. II.

Chriſtum non fuiſſe funibus in Cruce appenſum.

TRanſeo ad eos, qui, vt Practeolus refert, in catalogo hæreſum, in dubium reuocant, quod certiſſi-

mum eſt; Num videlicet Aſſertor noſter in Cruce fuerit clauis confoſſus, nec nè: *Quis enim ſcit*, ibidem ſubdit Vueſtephalus de Crucis Chriſti patibulo loquens; *an funiculis eum alligarint Cruci?* ſcilicet verebatur Vueſtephalus, id Chriſto in Cruce pendenti accidiſſe, quod de Cupidine crucifixo fabulatur Auſonius Cupidinis in Cruce ſuſpenſi fabulam hiſce carminibus deſcribens.

Auſonius.

Erigitur mæſto myrtus notiſſima luco,
Inuidioſa Deum pœnis. Cruciauerat illic
Spreta olim memorem Veneris Proſerpina
Adonim.
Huius in excelſo ſuſpenſum ſtipite amorem
Deuinctum poſt terga manus, ſubſtrictaq; plantis
Vincula mærentem nullo moderamine pœnæ
Adfigunt.

Sed quid mirum? ſi ſatanicæ calliditatis, & verſutiæ diſcipuli ſolita preceptoris arte inſtructi futilibus fabularum figmentis ea etiam, quæ in ſacris litteris traduntur, quam ſimillima eſſe velint, quô videlicet abrogetur fides diuinis documentis; in quibus ſanguinem Chriſti in Cruce fuſum eſſe ob ferrei inſtrumenti traiectionem clariſſimè aſſeritur?

At dicet Vueſtephalus, hanc de Aſſertoris crucifixione dubitationem non eſſe ex poeticis commentis hauſtam, ſed validis antiquæ crucifigendi conſuetudinis innixam fundamentis; legenti enim antiquas Populi Romani hiſtorias haud dubium relinquitur, eos, qui in Crucem agebantur, funibus aſtringi conſueuiſſe aliquandò; cui veteri conſuetudini fides adiungi poteſt ex glorioſo Beati Andreæ Apoſtoli Crucis trophæo; de quo

Funibus cruci necte bantur ali quando homines.

quo illa verba legimus. *Proconſul mandat quæſtionarijs, ut ligatis pedibus, & manibus, non clauis affixus ſuſpenderetur, quo diuturniori cruciatu deficeret*; ad quem alligandi morem reſpexiſſe videtur Tertullianus Apologiæ cap. octauo, cũ de Saturni Sacerdotibus verba faciẽs inquit. *Qui Sacerdotes in ijsdem arboribus templi ſui obumbratricibus ſcelerum votiuis crucibus expoſuit.* Sed quid plura? an non, ſi Iudaici populi leges, & iura contempleris, apud eoſdem huiuſcemodi ſuſpenſionis formula vſitata fuit? Certè apud Iudęos talem inualuiſſe morem in damnandis ad crucem malefactoribus ſequentia Deuteronomij verba declarant. *Quando peccauerit homo, quòd morte plectendum eſt, & adiudicatus morti appenſus fuerit in patibulo: non permanebit cadauer &c*; cuius præcepti particulam, *appenſus*, ſi propriè accipias, non in clauos, ſed funes tantùm, quibus corpora appendebantur, quadrare poteſt. Ex quibus inferri videtur, non temerè vereri eum, qui ſimilem crucifixionis modum in Chriſto ſeruatum eſſe ambigat; ſiuè enim à Gentilibus, ſiuè ab Hebræis cruci appenſum putes, non inconſideratè in litem adduci poteſt, quonam crucifixionis genere Aſſertor noſter fuerit affectus, quandoquidem non modò gentium, ſed etiam Iudæorum mos fuit, homines morti adiudicatos in Cruce funibus aſtringendi.

Lib 3. hiſt. Apollod.

Tertullianus.

Deut. cap. 21.

Sed non ſatis crimen iſtud Vueſtephali adducto crucifixionis more defenditur; quippequod ſalua fide Catholica defendi nullo pacto poteſt. Diuino enim afflante ſpiritu Paulus inquit, infidelem eũ eſſe, qui hæſitat in fide; atqui Chriſti ſuſpenſio nõ funibus, ſed clauis peracta eſt; hæreticum igitur, & ſanæ fidei prorſus expertem

eum

Digitized by Google

eum eſſe oportet, qui certum Crucis myſterium aliter fuiſſe peractũ hæſitat, quam ab Apoſtolo Ioanne factũ eſſe diſertis verbis oſtendatur capite vigeſimo. *Thomas autem vnus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis, quando venit Ieſus. Dixerunt ergò ei alij Diſcipuli, vidimus Dominũ. Ille autem dixit eis; niſi videro in manibus eius fixuram clauorum, & mittam digitũ meũ in locum clauorũ, & mittam manũ meam in latus eius, non credam*; quæ verba ſic manifeſtè contrariam opinionem coarguunt, vt longiori diſputatione non ſit opus; quomodo enim in clauorum foramina inferre potuiſſet Thomas manus proprias, ſi non transfoſſæ clauis, ſed funibus appenſæ Vindicis noſtri palmæ fuiſſent?

Clauis cõfoſſus eſt in Cruce Dominus.

Hoc igitur Sancti Ioannis teſtimonio reuicti alij in Deum ipſum impij ad calumnias, vt eorum mos eſt, confugientes, in aliud extremum prolapſi ſunt, mentiẽtes nos, (quos ab eam, qua iure meritiſſimo erga ſupremum totius Eccleſiæ Pontificem tenemur, obediẽtiam, honorem, ac reuerentiam, Papiſtas vocant iurgij loco,) quamplurimos, ac fermè innumerabiles dominicæ paſſionis clauos venerari. Cuius iniuſtæ calumniæ auctor fuit periurus Caluinus lib. de reliquijs, vbi de clauis Domini hæc habet. *Vt ſi quis numerum inuenire vellet, grandem ſit inuenire ſummam*. Sed hæc Caluini impudentia non impunè præterire debet Doctorum, ac Eccleſiæ cenſuram; cum omnes Catholici ſtabili, certoq; decreto clauos ſalutis noſtræ effectores quaternarium non excedere numerum defendant; vt mox demonſtrabitur; quis enim oppoſitũ alicubi ſe lectitaſſe vnquam affirmabit? Conſulat amabo omnes, quotquot fuerunt,

Caluini error de clauis Domini

Sanctorum

Sanctorum Patrum ſententias, adeat Sacrarum littera-rum monumenta, cognoſcat Catholicorum hiſtorias, proferat deniq; omnium ſcriptorum decreta, quæ à cõmuni Eccleſię Romanæ vſu non abhorreant, & facilè comprehendet, quam mendax, & perfricatę frontis fuerit Caluinus; qui nouis ſemper calumnijs, ac portentis ſtudet.

CAP. III.

An binarium duntaxat numerum attigerint; an verò quaternarium etiam numerum exceſſerint illæ ſanguinis effuſiones, quæ ex vulneribus clauorũ manarunt.

VErùm quia breuiter viſum eſt, quouſq; progreſſa ſit Hæreticorum audacia; videamus modò, (quod ſuperius latere in tenebris, & incertum eſſe diximus.) Quot, & quales eſſe velint Chriſti Crucifixi ſanguinis effuſiones, qui Catholicè ſapiunt. Principiò tamen, antequam vlterius progrediar, illuſtrare præſtat dubium, quo aliquis, aut pauciores tribus, aut certè plures quatuor extitiſſe Chriſti Domini effuſiones, quas nobis virtute clauorum largitus eſt, ſibi perſuadere poſſet adhunc modum. Aſſertor noſter in Cruce non ſolùm ſummo cruciatu, inexplicabiliq; ſupplicio à militibus affectus eſt, ſed etiam nulla tormentorũ, genera, quę experti fuerint aliquandò martyres, in illius crucifixione prætermiſſa ſunt; atqui Sanctus Agricola martyr, vt ex Martyrologio Romano die quarta Nouembris colligitur, multiplicibus clauis confoſſus obdormiuit in Domino, & Sanctus etiam Philomænus manibus,

S. Agricola pluribꝰ clauis configitur. Idẽ S. Philomeno accidit.

manibus, pedibus, ac demum capite varijs clauis tranſuerberatis glorioſi martyrij curſum cõfecit; decuit igitur Chriſtum plures, ac ſęuiores clauorum plagas, ac ſanguinis effuſiones pertuliſſe; Siquidem Chriſtus Dñs tamquam totius vniuerſitatis, ac populorum Dux ſtrenuiſſimus acerbiora paſſus eſt, quam vllus aliquandò Chriſtianæ militiæ propugnator ſenſerit, aut in mẽbris proprijs fortiter ſuſtinuerit.

Secundò ex alia parte duplici duntaxat clauorũ ictu transfoſſum fuiſſe in Cruce Aſſertoris corpus quis hac ratione argumentabitur. Saluatoris manus, ac pedes, vt Ioannis vigeſimo conſtat, traiecêre quidem milites; at trãsfoſſio illa duobus clauis duntaxat perfici poterat; ſuperuacaneum erit igitur, alios clauos adhoc munus adhibitos eſſe, arbitrari. Si verò concedere abnuas, corporis Chriſti molem duorum clauorum adminiculo ſuſtineri potuiſſe; contrarię opinionis, & verę auctorem Lypſium excitabo in tractatu de Cruce, qui id fieri potuiſſe, & quod caput eſt, executioni mandatum eſſe aliquandò atteſtatur, hanc ipſam Cruci affigendi conſuetudinem colligens ex Tertulliano Apologiæ capite decimo ſexto.

Verùm enim verò quidquid obiectiones iſtæ primo intuitu præſeferant, & inanes ſunt, & illis aduerſatur communis vſus imaginum Domini in Cruce pendentis ab Eccleſia comprobatus, qui in præſenti Crucis negotio eſt maximi ponderis, atq; certiſſimæ auctoritatis; prętereà nuſquam, aut nobilis, fideue dignus auctor, aut communis animi ſenſus, aut ipſę cùm ſuperioris, tùm noſtrę ætatis imagines, huiuſcemodi ſpeciem, aut crucis ſimu-

Digitized by Google

ſimulacrum perluſtrantium oculis ingerunt.

Quocirca ad primum dubium reſpondeo, tormenta pęnarum, ac cruciatus Aſſertoris acerbitate, dolorũq; atrocitate omnes aliorum martyrum dolores longè ſuperaſſe, quandoquidem Chriſtus Dominus delicatiſſimę fuit, tenerrimæq; corporalis conſtitutionis ſupra cætera omnium mortalium corpora, ratione cuius grauiores euadebant cruciatus; quo enim nobilioris conſtructionis corpus exiſtit, eo acrius ab ijs, quę ſibi nocua ſunt, torquetur, & angitur.

Ex varijs capitibus aliorũ hominũ morte mors Christi grauior euadebat.

Deinde augebat in Chriſto dolorem acerrimum quoddam inuicti illius animi robur; nam cum neq; in cruciatibus vinci, neq; in pænis frangi, neq; in tormentorum crudelitate expugnari poſſet Dominus, vim quandam ſenſibus ipſis impartiebatur, ob eam connexionem, quam animus, & Chriſti ſenſus inter ſe habenbant, qua totæ ſenſibilis animæ poteſtates crudelius excruciabantur. Quòd de alijs martyribus non licet affirmare, quippequi non adeò nobili mente præſtabant; ex quo fiebat, vt alacris illorum animus, vel infractus tàm perfectum ſentiendi officium haud poſſet ſenſibus ipſis elargiri; ac præterea, vt plurimũ habetes, ac ſtupore quodam oppreſſæ gliſcēte pęnarum acrimonia corporeæ vires reddebantur: hincq; non adeò vehementes toto pænarum tempore dolores experiebantur.

Ad hæc, quod in Aſſertore fuit peculiariſſimũ; Chriſtus Dominus in patibulo pendens cæleſti, ac diuino Æterni patris caruit ſupernaturali beneficio, vt verba illa declarant. *Deus Deus meus, quare me dereliquiſti?* ac propterea ex eo capite in Chriſto dolores augebantur,

Digitized by Google

tur, ex quo in cæteris martyribus, aut planè tollebantur, aut certè maiori ex parte mitigabantur; diuino ſiquidem gratiæ cæleſtis rore martyrum animi ſic ſuauiter irrigabantur, ac largis cęleſtium donorum imbribus perfundebantur, vt ex incuſſo mortis timore alacritatē, ex tormentis dulcedinem, ac ex doloribus deniq; ipſis gaudiū, atq; lętitiam haurirent gaudentes, & exultantes, quoniā digni habiti eſſent pro nomine Ieſu contumelias pati; & hinc primæ argumentationis ſolutio eruitur, cū omnium maximi dolores Aſſertoris fuerint. Cęterùm, quod ad reliquam argumēti partem facit, plurimi martyrum, vt Sacras Eccleſiæ hiſtorias meditanti illuceſcet, varia, ac omninò diſtincta tormentorum genera viriliter ſuſtinuerunt, quæ Chriſtus Dominus non ſenſit, dū extrema pateretur, quod nihil aliud eſt, quam aſſerere, vt omnes Theologi dicunt, *extenſiuè*, nō autem *intenſiuè*, nonnullos martyres maiora tormenta pertuliſſe, quàm Aſſertor noſter pertulerit; quemadmodū Sancti Agricola, & Philomænus, & ſexcenti alij Chriſti milites varijs trāsfoſſi ictibus occubuêre; quare inualida omninò eſt huiuſcemodi argumentandi conſuetudo, grauior fuit Vindicis noſtri paſſio, quàm aliorum fuerit mors, atqui plures martyres pluribus clauis confoſſi fuerunt; totidem igitur, vel pluribus obnoxia fuit Sacra Domini noſtri natura; nam hac arguendi ratione ſtultè probari poſſet, Chriſtum vel capite plectendum fuiſſe, vel certè lapidibus obrutum, vel gladio percuſſum obdormiuiſſe, quandoquidem aliqui martyres abſciſſis ceruicibus, lapidum ictibus, & gladij tranſuerberatione ad ſempiternam martyrij palmam abierunt in Cælum; quòd tamen

Digitized by Google

men nullus, vel imprudens poterit opinari.

Poſſet ſecundò dici, maiores omnibus fuiſſe Chriſti cruciatus, totam aggregatiuè, non autem diſtributiuè ſumendo paſſionem, quoniam nullus vnquàm Chriſti etiam ſtrenuiſſimus miles tot, tantaq; tormenta, & opprobria in toto paſſionis curſu pertulit, quāta Chriſtus Dominus, licet, ſi ſpeciale tormenti genus mediteris, àliquis martyr pluribus clauis trāſuerberatus fuerit, quàm fuerit Saluator noſter.

Ad ſecundum. Quamuis hæreſis nota careret is, qui Chriſti pedes, manusq; ambas duobus tantùm clauis terebratas eſſe contenderet, nullo tamen modo temeritatis, & inuidię dedecus poſſet fugere; nam licet ex Sacris litteris tantùm habeatur clauis perforatas fuiſſe Chriſti Domini palmas, ac pedes vtroſq; quia tamen is communis doctrinæ, Eccleſiaſticæ traditionis, & vulgatæ conſuetudinis, & ſententiæ inimicum, ac hoſtem ſe oſtenderet, (tres enim ad minus clauos agnoſcit communis fidelium cætus,) ideò temerè, ac nullo penitus fundamento nouam, ac execrabilem in populum fidelem doctrinam conaretur inuehere. Neque adducta confirmatio aliquid roboris habet; illo ſiquidem temporis ſpatio, quo durum mortis ſupplicium ſubiuit Ieſus, ea crucifigendi formula, de qua ex Tertulliano tradit Lypſius, nequaquam erat in vſu poſita.

DISPVTATIO DECIMATERTIA.

De numero clauorum.

C A P. I.

Probabilis ſententia de quaternario clauorum numero.

NOnnulli quatuor fuiſſe clauos arbitrátur, ex quorum foraminibus quatuor erupiſſe ſanguinis effuſiones dicunt, quarum priores duæ ex manibus duobus clauis traiectis, poſteriores verò ex totidem clauis transfoſſis pedibus exierūt, ducunt quippè certiſſimum auctores iſti, Aſſertoris pedes alterum alteri impoſitum nequaquam vno clauo transfodi potuiſſe, ſed vtrumquè Saluatoris pedem proprio, ac diſtincto clauo fuiſſe terebratum, ad inſtar hominis vſitato more ſtantis; quam quidem Saluatoris pedes transfigendi rationem volo, vt Lector ore Gregorij Turonenſis viri pietate, & eruditione admirabilis fuſius expreſſam, & velut ob oculos poſitam agnoſcat; Etenim de gloria Martyrum libro primo, capite ſexto de clauis Domini ſic loquitur. *Specioſi autem, omniq; metallo nobiliores dominicæ Crucis claui, qui beata membra tenuerunt, ab Helena Regina poſt ipſius ſacræ Crucis inuentionem reperti ſunt, & de duobus quidem frenum Imperatoris muniuit, quô facilius, ſi aduerſæ gentes reſtitiſſent principi, hac virtute fugarentur. De quo non eſt ignotum Zachariam vaticinaſſe Prophetam.*

Gregorij Turonenſis ſentētia de numero clauorum Domini.

Erit

Erit, inquit, quòd in os equi ponitur, Sanctum Domini. Eo enim tempore Adriaticum mare magnis fluctibus mouebatur, in quo tam frequentia erant naufragia, ac demerſio hominum, vt vorago nauigantium diceretur. Tunc prouida Regina condolens excidia miſerorum, vnum ex quatuor clauis deponi iubet in pelagus confiſa de Domini miſericordia, quod ſæuas fluctuum commotiones facilè poſſet opprimere, quo facto redditur mare quietum, tranquillaq; deinceps nauigantibus flabra præſtantur. Vnde vſque hodie nautæ ſanctificatum mare venerantur, cum ingreſſi fuerint, ieiunijs, orationibus, & pſaltequario vacant. Clauorum ergò dominicorum gratia, quòd quatuor fuerint, hæc eſt ratio. Duo ſunt affixi in palmis, & duo in plantis; & quæritur cur plantæ affixæ ſint, quæ in Cruce ſancta dependere viſæ ſunt potiùs quam ſtare. Sed in ſtipite erecto foramen factū manifeſtū eſt; pes quoq; paruulæ tabulæ in hoc quoq; foramine inſertus eſt; ſuper hanc verò tabulam tāquā ſtantis hominis ſacræ affixæ ſunt plantæ. Quærentibus etiam, quid de his clauis fuerit factum; Duo ſunt, quos ſuprà diximus aptatos in freno, tertius proiectus in fretum, quartum adſerunt eſſe in capite ſtatuæ Conſtantini, quæ Ciuitate, vt aiunt, tota ſic excelſior eſſe ſuſpicitur; ſcilicet, vt tota, cui eminet, munitione ſalutis quodammodo galea coronata eſt.
Placuit totam, & integram præſenti loco adſcribere Turonenſis auctoritatem, quæ ad inſtar breuis, ac compendiariæ dominicorum clauorum hiſtoriæ deſeruiet, vt nihil, quod alioqui gratum fore legentibus putarem, deſiderari poſſet. Hanc de quatuor clauis opinionem valdè commendat Diuus Cyprianus vir antiquitatis, doctrinæ, ſanctitatiſq; laude præſtantiſſimus ſermone de Paſſione Chriſti ſic ſcribens. *Erant in manibus tuis* *S. Cyprianus.*

duo

duo cornua, (clauos nempè ferreos intelligens) *in quibus erat fortitudo tua abſcondita, & imperium tuum*, & mox, *Conſideraui opera tua, & expaui. Clauis ſacros pedes terebrãtibus, foſſiſq; manibus de vulnere, & anxietate non loqueris? de ſpinis ſacrum caput pungentibus non quereris?* quę Sancti Cypriani verba ſi non prorſus inconſideratè legantur, quatuor dominicos clauos fuiſſe planè demonſtrãt; Sacræ enim Aſſertoris palmæ, ex Cypriano infixæ fuerunt duobus clauis, qui à Cypiano cornua appellantur, ſiuè ob eam, quæ inter illos, & animaliũ cornua ſpeciẽ intercedit, ſiuè ob eximiũ valoris meritũ, quo cõmunitæ Saluatoris manus mortẽ deuicerũt, nõ ſecus, ac animalia cornibus ſuis ſolẽt hoſtẽ debellare; Sãcti quoq; pedes nõ clauo, ſed clauis traiecti fuêre; quorum ſi numerum inire velis, quadernarium reperies. Similia, nec premenda ſilentio tradit Gulielmus Lindanus Eccleſiaſticæ panopliæ libro quarto capite nonageſimo ſeptimo, vbi perobſcuram huius quęſtionis de clauis Domini materiam appellans hunc in modum ſuam ipſe ſubnectit opinionem. *De Crucis dominicæ figura non ea eſt obſcuritas, quæ de Christi Domini vna noſtri cauſa crucifixi modo, atq; figura. Num tribus fuerit clauis confixus, vti hodie vulgò habent imagines; an quatuor potiùs, quòd equidem crediderim verius; non ex vetuſtiſſimis tantùm Loanij, Pariſijs, & per Germaniam imaginibus, ſed tabulis etiam antiquiſſimis in Græcia factis, quod inſcriptiones dominici tituli innuunt.* Hæc fermè Lindanus. Innocentium etiam tertium huius nominis Pontificem in eadem fuiſſe ſententia me certè vereri non permittunt, quæ prodidit tomo primo ſuorum operum ſermone de vno martyre; cuius

Claui cur à S.Cypriano cornua appellẽtur.

Gulielmus Lindanus.

Innocentius Tertius.

initium

initium eſt. *Qui vult venire poſt me &c.* vbi docet quatuor fuiſſe Domini clauos his verbis. *Fuerunt autem in Cruce dominica ligna quatuor, ſtipes erectus, et lignum tranſuerſum, truncus ſuppoſitus, & titulus ſuperpoſitus; fuerũt & claui quatuor, quibus manus confixæ ſunt, & pedes vltimi; ſunt, & lancea, qua latus apertum fuit, & corona ſpinea &c.* quæ Innocentij verba adeò aperta ſunt, vt aliena non egeant illuſtratione. Poteſt huic ſententiæ præterea fides, & auctoritas adiungi ex reuelationibus Beatæ Brigitæ, quæ clauos Domini ad numerum quaternarium perueniſſe docet ad hunc modum ſcribens libro primo reuelationũ capite decimo nono. *Poſteà rapuerunt eum ſæui tortores, & extenderunt in Cruce. Primò dextram manũ affigentes ſtipiti, qui pro clauis perforatus erat. Et manum ipſam ex ea parte perforabant, qua os ſolidius erat. Inde trahentes cum fune aliam manum eius ad ſtipitem eam ſimili modo affixerunt. Deinde dexterum pedem crucifixerunt, & ſuper hunc ſiniſtrum duobus clauis; itaut omnes nerui, & venæ extenderentur, & rumperentur*; Nec aliud repetit libro quarto reuelationum capite ſeptuageſimo: vbi, *peruenit igitur*, inquit, *ad locum crucifixionis, & ecce malleus, et quatuor claui in promptu ſunt*, & mox, *ad foramina ſua diſtenduntur, cancellatiq; pedes quaſi infrà à tybijs diſtincti duobus clauis ad Crucis ſtipitem per ſolidum os, ſicut & manus erant, configuntur*. Poſſem quampluríma aliorum in hanc ſententiam decreta proferre; quandoquidem huius opinionis fuerunt Gulielmus Durandus in Rationali diuinorum officiorũ, Irenæus, vt arbitror, Diuus Bonauentura, & alij veterum Doctorum non pauci, quorum decretis fauét multi recentiores Sacri eloqui interpretes B. Brigita.

qui

qui iſtam de quatuor dominicis clauis opinionem proniori ſenſu amplectuntur: Vti facit Cardinalis Toletus, qui de hac ſententia ediſſerens. *Quod autem quatuor fuerint milites*, inquit, *ea mihi cauſa non improbabilis viſa eſt, quia quatuor fuerat Chriſtus clauis crucifixus.* Sic ille, qui ſuæ etiam opinionis defenſorem eſſe Ruffinũ arbitratur; quamquam haud ſatis iſtud exploratum eſſe poteſt apud Ruffinum, qui etſi plures clauos in crucifixione Chriſti agnoſcat, ibi tamen certum, ac determinatum numerum clauorum non expreſſit, vt patet ex libro primo Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, cuius octaui capitis verba ſunt. *Clauos quoq;, quibus corpus dominicum fuerat affixum, portat ad filium. Ex quibus ille frenos compoſuit, quibus vteretur ad bellum. Et ex alijs galeam nihilominus belli vſibus aptatam fertur armaſſe.* Hactenus ex Ruffino. Cum his omnibus prætereà mos, & antiquum Eccleſiæ iudicium mirè congruit, dùm permittit Sacras Aſſertoris noſtri imagines Chriſtum quatuor clauis confoſsũ referentes; Licet enim hac noſtra vltima ætate paſſim non magnus huiuſcemodi imaginum numerus cernatur, haud tamen iſtud præſentis huius opinionis Auctores coarguere poteſt; Siquidem adhuc etiam inſignia quædam, vt ita loquar, antiquæ illius conſuetudinis veſtigia extant, cùm alibi, de quibus citatum Lindani teſtimonium loquitur, tùm in hiſce noſtris regionibus, vt clariſſimum ſit auctoritate, & teſtimonio viri ętatis noſtrę doctiſſimi ſic aientis, *Colitur Lucæ (quæ Ciuitas eſt in Hetruria nobilis) magna populi religione Chriſti crucifixi imago lignea peruetuſta, cuius pedes bini claui ſuppedaneo ligno configunt. Romæ in ſacrario, ſeu in veſtiario Sãcti Petri*

In Ioann. cap. 19.

Iaco. Gretſerius.

aſſerua-

aſſeruatur vetuſtiſſima Chriſti imago è ligno, translata, vt opinor, è veteri templo diruto, quæ quaternis clauis cruci affixa eſt. Modoetiæ (quod oppidũ eſt in Inſubria decem millia paſſus Mediolano diſtans) in Sacrario Sancti Ioannis, quam Theodelinda Regina Longobardorum magnis ſumptibus ædificauit, & vbi corona ferrea, qua coronantur Imperatores, cuſtoditur, multa aſſeruantur ornamenta Templi (theſaurum appellant) dono miſſa ei Reginæ à Gregorio primo Pontifice, vt conſtans fama eſt apud incolas, & rerum vetuſtas ſuadet, inter quæ vidi ego tabulas quaſdam argenteas, in quibus Chriſtus crucifixus quaternis clauis cælatus eſt; quibus imaginibus ſimilis, & antiquiſſima Chriſti crucifixi imago Romæ extat in Eccleſia Sancti Clementis propè Amphitheatrum ad radices Cælij mõntis; & antiquitùs in Sacello Sancti Iulij Papę propè montem Miluium iuxtà Eccleſiam Sancti Valentini martyris; nunc autem in vinea Fratrum Eremitarum Sanctæ Mariæ de Populo dicta in Sacello duobus clauis Sacræ Aſſertoris plantæ confixæ cernuntur. Tandem in tribus, & quadraginta Cœmeterijs antiquis, quæ reperiuntur tàm intrà, quàm extrà Vrbem Romam, pleræq; Domini imagines quarum pedes, & manus quatuor claui transfodiunt, viſuntur communiter, quemadmodũ mihi certo documento ſunt ea, quæ Illuſtriſſimus Cardinalis Borromęus præcipuũ rei litterariæ columen, Auctor Ambroſiani Collegij, ac Mecænas noſter omni laude maior ſingulari opera ex vetuſtiſſimis tàm nouę, q̃ antiquę Romę monumentis excipienda, atq; depingenda curauit, vti fidem omnibus faciunt ea ipſa imaginum, & variarum antiquitatum volumina, de quibus, vt de innumeris fermè

Illuſtriſſimi Federici Cardinalis Borromæi laus.

Digitized by Google

alijs priſcæ nobilitatis monumentis iurè gloriari poteſt Bibliotheca Ambroſiana magnis ſumptibus ab eodem Federico Cardinali ædificata, ad quem vnum tota hæreditas immenſæ huius gloriæ pertinet. Hucq; tandem pertinet, quod Gabriel Vaſquez prodidit, nonnullos hæreticæ prauitatis aſſertores, quò Catholicis illuderẽt, & ritus Eccleſiæ aſpernarentur, Chriſti Domini imaginem, cuius pedes anteà duobus clauis cruci affigi conſueuerant, mox in deriſionem, atq; in fidei noſtræ contemptum vnico clauo vtrumq; eiuſdem imaginis pedem vnà confixiſſe.

CAP. II.

Coniecturæ aliquot recitatæ opinioni ſuffragantes.

CÆterùm maximam eſſe huius opinionis probabilitatem nonnullis, nec planè commentitijs rationibus quis poſſet hoc modo demonſtrare. Nulla congruentior ratio inueſtigandi numerum, & multitudinem clauorum Domini inueniri poteſt, quàm ſi multitudinem, & numerum eorum, qui carnificis officio functi ſunt in paſſione Domini, attendamus; quot enim milites crucifixionem operati fuêre, tot quoq; inſtrumenta, & claui, quibus innocens agnus cruci ſuffigendus erat, videntur admittendi, vt, & inſtrumentum artifici, & diuerſis crucifixionis dominicę cauſis efficiẽtibus, varij pariter, numeroq; ęquales effectus reſponderent; milites autem Chriſti membra transfigentes quatuor extitêre, vt locuples author, & teſtis eſt Diuus Ioannes Euangeliſta, capite decimo nono, *Vbi milites*

ergò,

ergò, inquit, *cum crucifixiſſent eum, acceperunt veſtimenta eius, (& fecerunt quatuor partes, vnicuiq; militi partem,) & tunicam &c.* Si enim vnicuiq, militi Chriſti crucifixionem perpetranti data eſt per ęqualitatem diſtincta pars veſtium Chriſti, parteſq; non exceſſerunt quaternariũ numerum, profectò ambigi non poteſt, quatuor tantummodo milites, ac proindè quatuor pari modò clauos fuiſſe, propria transfoſſionis Chriſti corporalis inſtrumenta. Ampliús ex eodem Ioannis loco huiuſmodi argumentatio eruitur ad idem oſtendendum. Æquale præmium ſiuè iure, ſiuè iniuria comparatum, non abſimilia munera, ſimiles operationes, & æqualem omninò laborem exigit in ijs, inter quos præmium diuiditur, atqui ex Sancto Ioanne æqualis militum compenſatio fuit ex diuiſione veſtium Chriſti facta, ergò pares etiam in clauis adminiſtrandis, comparandis, atq; pellendis eſſe debuerunt; quæ quidem argumenta fortiorem vim habent, ſi concedatur, vt multi, & ſanè docti viri admittunt, eodem breuiſſimo temporis ſpatio, eademq. hora ſic perfectum, atq. completum fuiſſe dominicę crucifixionis opus, vt omnes quatuor carnifices ſimul, & ſemel paribus malleis, eadem immanitate, æqualiq. robore (quô videlicet grauior eſſet Aſſertoris noſtri cruciatus) ſacras manus, diuinoſq. pedes clauis duriſſimis transfixerint. Præthereà conijcere difficillimũ eſt (quãdoquidem clara mentis intelligentia iſtud comprehendi nequit) quomodo bini pedes Ieſu Chriſti, velut in Cruce ſtantis vno clauo ſic acriter recto foramine configi potuerint, vt ambo ad crucis ſtipitem tenaciter compellerentur. Non ignoro tamen has de-

Quatuor carnifices Chriſtum Cruci affixerunt.

quaternario clauorum numero coniecturas perſuadere non poſſe Lectori oppoſitæ opinionis defenſori conſtanter pręſentem ſententiam; at nulli cuipiam id mirũ accidere debet, cum difficillimum ſit in tanta huius rei caligine efficaces omninò adinuęnire rationes.

CAP. III.

Sententia eorum, qui tres tantùm clauos admittunt; & auctoris iudicium.

PLurimi, ne dicam fermè omnes alij Doctores tres tantũmodo clauos in Chriſti paſſione agnoſcunt. Sic enim opinatur Nonnus in caput decimũ nonũ, Ioannis cuius verba latinitate donata ſunt huiuſmodi. *Illic interfectores ad lignum quadrilaterum ſublimè ſupra terram erectum oſtendũt Chriſtum aſtringentes vi explicatas vtrinq; manus ferreo vinculo, & immenſo, ac ſingulari clauo pedis vtriuſq; pecuſculum vno impetu perforatum transfixere, pedibus ſibi mutuò impoſitis, ac complicatis, inflexibile exitij vinculum*. Sic Nonnus. Præterea Gregorius Nazianzenus in tragędia Chriſti patientis appellat Crucem triclaue lignum, eo quòd Chriſtus Dominus tribus clauis confixus in ligno pependerit, qui etiam clarius eandem opinionem docens ſubdit.

Nonnus Poetæ opinio.

Gregorius Nazianzenus.

Vos me ſequimini, deferamus grauiter
Onus beatum, mille poſt preces mihi
Vix impetratum principis dono, tribus
Quod habeo clauis edito fixum Cruce.

Similia docent communiter plures alij. Obiter tamen monuerim, quoſdam eſſe noſtri temporis ſcriptores, qui

Digitized by Google

qui aſtipulatorem, probatoremq́; faciunt huius opinionis D. Ambroſium in oratione de obitu Theodoſij; verum haud ſcio, quo iure; cum duplicis tantùm claui in ea oratione mentionem faciat Ambroſius ad hunc modum de Helena ſacrorum pignorum inuentrice loquens. *Quæſiuit clauos, quibus crucifixus eſt Dominus, & inuenit. De vno clauo frænos fieri præcipit. De altero diadema intexuit. Vnũ ad decorem, Alterum ad deuotionẽ vertit.* Sed quorſum hanc præſentem de triplici clauo ſententiam Doctorum teſtimonijs illuſtrare contendimus, cũ omnes qui noſtri imagines, picturę, atq; Christi Domini effigies, tacita quadam voce tribus duntaxat clauis confoſſum eſſe in Cruce Aſſertorem indicent, communiſq; videatur hic eſſe fidelium omnium ſenſus, mens, & cogitatio?

Atq; hæ ſunt nobiliores de multiplicitate clauorum Domini opiniones, quarum quæ ſit potiſſima, arbitrio eius, qui rectè omnia dijudicare nouit relinquo. Mihi.n. cum palam ſit, nuſquàm in ſacris litteris certum numerum clauorum proditum eſſe, nec eos, qui plures tribus faciunt, ſacris litteris, communiuè Patrum aſſenſui contradicere, prior opinio valdè probatur, quæ clauos quatuor fuiſſe cenſet, quam equidem opinionem eò libentius amplector, quòd viris ſanctitate, morum integritate, ac inſigni ſapientia illuſtriſsimis placuiſſe video; quorum omnium auctoritas, & fides facilè quempiam in hanc opinionem noſtram trahere debet, quippe quæ certiorem huiuſce rei veritatem potuit attingere ob recentem paſſionis Chriſti, modi, ac formæ illius memoriam, quæ tunc potiſſimum vigebat; quam etiam noſtra

ſtra hac tempeſtate expreſſam cernimus in illis ipſis imaginibus, quæ Chriſtum in Crucis patibulo pendentem quatuor clauis confoſſum præſeferunt.

Illud tamen, quod ad præſentem opinionem attinet meneo, non eſſe meæ mẽtis vlla quauis ratione aliquid de veritate vulgati moris Xp̃i crucifixi imagines pingendi, & cælandi detrahere; & licet non me fugiat alteram tantùm ex recitatis opinionibus veritati conſentaneam eſſe poſſe, vt hinc propterea poſteriori ſententiæ nullus relinqui veritatis locus videatur, cum iam priorem veram eſſe opinionem dijudicauerim; quia tamen in poſteriori opinione vniuerſum penè orbem noſtris hiſce temporibus conſentire animaduerto, idcircò verò ſimilem, & probabiliſſimam arbitror eſſe opinionem eorum, qui tribus tantùm clauis appenſum fuiſſe cruci Aſſertorem dicunt.

Ex his omnibus fit, (ſi quépiam fortè delectet probabiliori primę opinioni ſubſcribere,) vt fuerint quatuor dominici ſanguinis effuſiones, quę diuerſis limitibus ex Chriſti manibus, ac perforatis pedibus dimanarint. Quòd ſi fortè probabiliorem quis opinionem ſecũdam arbitretur, is tres duntaxat extitiſſe ſanguinis dominici riuos, dicat neceſſe eſt.

CAP. IV.

Commentitiæ opiniones de multiplicitate clauorum Domini.

SEd non eſt ſilentio prætereunda de hac ipſa re quædam opinio, quę licet incerto auctore vagetur, apud pleroſq; tamen huius noſtri temporis homines ità peruulgata

Digitized by Google

vulgata eſt, vt memorabilis, & obſeruanda videatur, ob tacitum quendam animorum conſenſum, velut ex antiquiſſima quadam traditione efformatum. Sentiunt iſti tribus, vel quatuor tātùm ferreis clauis cruci confixum è ligno pependiſſe ſacratum Mediatoris corpus. At inquiunt, in peragenda Aſſertoris crucifixione pluribus quaternario numero clauis vſi ſunt ſæuiſſimi tortores; quippequi ad augendam Saluatoris pænam eius generis clauos in primis adhibuêre, qui cum transfoſſis pedibus, ac manibus Chriſti ligni duritiem, ac ſoliditatem penetrando vincere non poſſent, illicò obtundebantur, atq; veluti ad ſuſtinendam corporis molem inepti rurſus è vulnere Aſſertori incuſſo eruti abijciebātur, donec ad extremum pænis, ac cruciatibus ſatiati milites eos clauos ad pedes, ac manus Chriſti admouerunt, quibus poſtmodum corpus in cruce ſtetit. Arbitror autem hanc opinioné, vel ex eo profluxiſſe, quod varijs in locis pia veneratione plures dominici claui colantur. Etenim in hac noſtra Ciuitate Mediolanenſi, eos clauos reperiri, ex quibus frenum equi Cōſtantini Magni Imperatoris Sancta eius Mater Helena muniri mandauit nullus ambigere poteſt, qui antiqua Hiſtoriarum Mediolanenſium monumenta peruolutarit, quibus nonnihil ſuffragantur certiſſima Sancti Patris noſtri Ambroſij, Gregorij Turonēſis, & Ruffini ea teſtimonia, quę S. Helenæ iuſſu clauos in frenum aptatos eſſe, clariſſimè docent. Nec dubium eſt, quin tertius Domini clauus in mare proiectus ſit, vt incolumitati nauigantium hoc cœleſti ſubſidio Regina proſpiceret, velut cum eodem Gregorio Turonenſi communis eſt aliorum aſſenſus.

Vnde ducta ſit iſta opinio.

Ac

At præter hos, ſi conſtans fama vera eſt; plures alij reperiri videntur dominici claui. Modoëtiæ in Mediolanenſi ditione coronam ferream, qua Imperatorũ capita de more cingebantur, dominico nobilitari clauo antiquæ, & recentiores hiſtoriæ tradunt; eſtq́; peruetus, ac percelebris omnium eius oppidi incolarum certa opinio. Propè Nouocomum Ciuitatem in quodam pago, quòd non longius à lacu abeſt, vnum ex dominicis clauis reperiri edita ſępè diuinitus miracula fidem faciunt. Inter præcipuas Redemptionis noſtrę opes, quibus potiſſimum Treuirenſes Ciues gloriantur, illud eſt maximum, quod ad eos ſacer clauus peruenerit. Et tandem, vt de alijs, quorum obſcurior fama, minusq́; tuta veritas eſt, taceam, magnifico Gallię regis ſacello clauum Aſſertoris noſtri dignitatem, ac ſplendorem addere, qui pręcipua huius regis inſignia narrando proſequuntur, litteris prodidêre. Ex quibus omnibus, ne Sacra hæc Religionis noſtræ pignora dubia eſſe, poſſet quis ſuſpicari, ortum habuit præſens opinio de obtuſis, ac fractis Crucis dominicę clauis.

Alia opinio. Quamquàm non ignoro, alios ad multiplicitatem clauorum tuendam aliam rationem excogitaſſe; quæ eſt, vt ex vno, eodemq́; Aſſertoris noſtri clauo varias in partes diſſecto plures claui efformati ſint, quô videlicet magis, ac magis vbiq́; locorum fidelis populi pietas, & religio erga ſacratas corporis Chriſti reliquias accenderentur, vti eueniſſe putant in ijs ipſis clauis, de quibus modò mentio facta eſt. Etenim (inquiunt iſti) qua conſtare materia cernuntur hi claui, non tota eſt ex ea ferri ſubſtantia, quæ ſacro Chriſti inſignita cruore Redem-

demptionis noſtræ inſtrumentum fuit; ſed aliqua duntaxat veri claui pars erat, quæ ſimul cum noua metalli ſubſtantia perfectam claui formam conſtituit.

Damnatio harum opinionum

Verúm hæ duę opiniones de numero clauorum Domini, multis ſanè de cauſis improbandæ, immò velut figmento non abſimiles condemnandæ videntur. Et primò quidem iſta omnia conſiderantem iuſta ſubire poteſt indignatio in re tàm graui, qualis eſt ea, in qua de ſacratis Corporis Chriſti reliquijs agitur, quoſdam ea pro libitu ſuo fingere, quibus præter nudam ſic opinantium aſſeuerationem, nihil opitulari poteſt. Deinde haud eſt ferendum etiam ſub ſpecioſa religionis, & pietatis augenda imagine in cuiuslibet ſitum eſſe poteſtate, vt effingat, quod certa rerum hiſtoria, aut ſcriptorum teſtimonio nequeat comprobari. Prætereà ijs ipſis dominicæ paſſionis inſtrumẽtis, de quibus nulla cuiquam dubitandi ratio fuit, non parum allatæ opiniones nullis ſubnixæ firmamentis officiunt, quandoquidem quemlibet trahere poſſent in apertam ſuſpicionem, propria nè, an aliena ſit clauorũ Chriſti materies, quàm ſolemni ritu, & cęremonia omnes ad vnum venerati ſunt hactenus. Ad hæc mirum, ac perpetuum antiqui æui Sanctorum Patrum ſilentium manifeſtè loquitur futiles, ac euitandas eſſe horum opiniones, cum diligentiſſimi Sacrarum rerum, ac accuratiſſimi ſcriptores, ad quos facilius, quam ad nos certa huiuſce rei notitia potuit peruenire, nihil non modò memoriæ prodiderint, ſed nec etiam per leuem cogitationem, nę dicam ſuſpicionem, attigerint, vti clarè cognoſcitur ex monumentis Clementis Alexandrini, Dionyſij Areopagitæ, Gregorij

Nazianzeni, Cypriani, Tertulliani, & aliorum omnium totius Eccleſiæ Patrum. Ad extremum, quod huius negotij caput eſſe videtur, ab his duabus opinionibus, vti futilibus, ac vanis recedēdum eſt, ne Caluinianæ impietatis videamur eſſe defenſores; is enim libro de reliquijs, neſcio, an his fortaſſe duabus opinionibus, de quibus loquimur in pręſens, ductus, fidei cultores irridet, quaſi innumeros dominicæ crucifixionis clauos venerentur, ſic ſcribens. *Vt ſi quis numerum* (clauorum) *inuenire vellet, grandem ſit inuenire ſummam*; ſic Caluinus, aduerſus quem ſatis anteà eſt diſputatum.

Quare ſupereſt tantùm, vt concludamus dominicos clauos, qui ſacro cruore perfuſi ſunt, ad ſummum quadruplices fuiſſe, vt doctè annotauit etiā Cęſar Baronius, qui pręſentem ſententiam de numero clauorū tradit his verbis. *Quod verò claui, quibus ſuffixus eſt Chriſtus, plures diuerſis in locis hodie reperiri dicantur; nihil eſt, quod pluribus, quàm tribus, vel ad ſummum quatuor Chriſti manus, ac pedes confixos putemus.*

tom. 3. annalium ſub anno Chriſti 326.

Neq; tamen ex hac certa de numero clauorum ſententia quiſpiam colligere debet, cęteros clauos, qui hactenus iuſtis honoribus coluntur, abijciendos eſſe, aut condemnandam hominum deuotionem diú erga illos conſeruatam; quandoquidem non huc conſilium noſtrum tendit; immò magno in honore ſemper apud vnumquemq; fidelium hi habendi ſunt iuſtiſſimis de cauſis; quarum tres fermè cæteris nobiliores attingam. Etenim fieri optimè potuit; vt multiplicitas iſta clauorum orta ſit ex eo, quòd primi naſcentis Eccleſiæ fideles præter quatuor clauos, qui carnem Chriſti traiecerunt,

Vnde orta ſit multiplicitas clauorum.

runt, inter alias ſalutis noſtrę opes retulerint eos etiam, quibus Crux, in qua Saluator pependit, compacta eſt, quiq; nunc abolita certæ huius veritatis memoria à Chriſti fidelibus pro veris domini clauis habeantur. Siuè potius alij claui ſint, quibus myſtica Saluatoris noſtri membra (hoc eſt martyres) confixa ſint. Siuè tandem alij ad veros Domini clauos repræſentandos efformati ſint iuſto quodam fidelium eius temporis deſiderio, quo hæc ipſa humanæ Redemptionis inſtrumēta apud ſe retinendi flagrabant; nam cum proprijs, ac veris Chriſti clauis potiri non poſſent, ad eorū ſimilitudinem alios curauerunt effici, vt hac ſaltem depicta veri claui ſpetie illorum pietas paſceretur, qua efformatos clauos, vti expreſſum quoddam paſſionis Chriſti veſtigium, venerabantur; ex quo capite tollitur omnis erroris, ac deprauatæ Religionis ſuſpicio, cum ad ſempiternam mortis dominicæ memoriam fideles demiſſis animis plures quaternario numero clauos adorant.

DISPVTATIO DECIMAQVARTA.

De effuſionibus ſanguinis Chriſti ſibi inuicem comparatis.

CAP. I.

Quænam ſanguinis effuſio ex ijs, quæ Chriſto in Cruce pendenti acciderunt, aliarum effuſionum prima fuerit.

CÆterùm de his dominici ſanguinis effuſionibus, quas Aſſertor noſter in Cruce paſſus eſt, nonnulla adhuc dubia, quę ad hanc materiam expreſſius declarandam, atquè illuſtrandam

qui iſtam de quatuor dominicis clauis opinionem pronoiori ſenſu amplectuntur: Vti facit Cardinalis Toletus, qui de hac ſententia ediſſerens. *Quod autem quatuor fuerint milites*, inquit, *ea mihi cauſa non improbabilis viſa eſt, quia quatuor fuerat Chriſtus clauis crucifixus.* Sic ille, qui ſuæ etiam opinionis defenſorem eſſe Ruffinũ arbitratur; quamquam haud ſatis iſtud exploratum eſſe poteſt apud Ruffinum, qui etſi plures clauos in crucifixione Chriſti agnoſcat, ibi tamen certum, ac determinatum numerum clauorum non expreſſit, vt patet ex libro primo Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, cuius octaui capitis verba ſunt. *Clauos quoq;, quibus corpus dominicum fuerat affixum, portat ad filium. Ex quibus ille frenos compoſuit, quibus vteretur ad bellum. Et ex alijs galeam nihilominus belli vſibus aptatam fertur armaſſe.* Hactenus ex Ruffino. Cum his omnibus prætereà mos, & antiquum Eccleſiæ iudicium mirè congruit, dùm permittit Sacras Aſſertoris noſtri imagines Chriſtum quatuor clauis confoſsũ referentes; Licet enim hac noſtra vltima ætate paſſim non magnus huiuſcemodi imaginum numerus cernatur, haud tamen iſtud præſentis huius opinionis Auctores coarguere poteſt; Siquidem adhuc etiam inſignia quædam, vt ita loquar, antiquæ illius conſuetudinis veſtigia extant, cùm alibi, de quibus citatum Lindani teſtimonium loquitur, tùm in hiſce noſtris regionibus, vt clariſſimum fit auctoritate, & teſtimonio viri ętatis noſtrę doctiſſimi ſic aientis, *Colitur Lucæ (quæ Ciuitas eſt in Hetruria nobilis) magna populi religione Chriſti crucifixi imago lignea peruetuſta, cuius pedes bini claui ſuppedaneo ligno configunt. Romæ in ſacrario, ſeu in veſtiario Sãcti Petri aſſerua-*

In Ioann. cap. 19.

Iaco. Gret ſerius.

Digitized by Google

aſſeruatur vetuſtiſſima Christi imago è ligno, translata, vt opinor, è veteri templo diruto, quæ quaternis clauis cruci affixa eſt. Modoetiæ (quod oppidũ eſt in Inſubria decem millia paſſus Mediolano diſtans) in Sacrario Sancti Ioannis, quam Theodelinda Regina Longobardorum magnis ſumptibus ædificauit, & vbi corona ferrea, qua coronantur Imperatores, cuſtoditur, multa aſſeruantur ornamenta Templi (theſaurum appellant) dono miſſa ei Reginæ à Gregorio primo Pontifice, vt conſtans fama eſt apud incolas, & rerum vetuſtas ſuadet, inter quæ vidi ego tabulas quaſdam argenteas, in quibus Chriſtus crucifixus quaternis clauis cælatus eſt; quibus imaginibus ſimilis, & antiquiſſima Chriſti crucifixi imago Romæ extat in Eccleſia Sancti Clementis propè Amphitheatrum ad radices Cælij montis; & antiquitùs in Sacello Sancti Iulij Papę propè montem Miluium iuxtà Eccleſiam Sancti Valentini martyris; nunc autem in vinea Fratrum Eremitarum Sanctæ Mariæ de Populo dicta in Sacello duobus clauis Sacræ Aſſertoris plantæ confixæ cernuntur. Tandem in tribus, & quadraginta Cœmeterijs antiquis, quæ reperiuntur tàm intrà, quàm extrà Vrbem Romam, pleræq; Domini imagines quarum pedes, & manus quatuor claui transfodiunt, viſuntur communiter, quemadmodũ mihi certo documento ſunt ea, quæ Illuſtriſſimus Cardinalis Borromęus præcipuũ rei litterariæ columen, Auctor Ambroſiani Collegij, ac Mecænas noſter omni laude maior ſingulari opera ex vetuſtiſſimis tàm nouę, q̃ antiquę Romę monumentis excipienda, atq; depingenda curauit, vti fidem omnibus faciunt ea ipſa imaginum, & variarum antiquitatum volumina, de quibus, vt de innumeris fermè

Illuſtriſſimi Federici Cardinalis Borromæi laus.

alijs priſcæ nobilitatis monumentis iurè gloriari poteſt Bibliotheca Ambroſiana magnis ſumptibus ab eodem Federico Cardinali ædificata, ad quem vnum tota hæreditas immenſæ huius gloriæ pertinet. Hucq; tandem pertinet, quod Gabriel Vaſquez prodidit, nonnullos hæreticæ prauitatis aſſertores, quô Catholicis illuderēt, & ritus Eccleſiæ aſpernarentur, Chriſti Domini imaginem, cuius pedes anteà duobus clauis cruci affigi conſueuerant, mox in deriſionem, atq; in fidei noſtræ contemptum vnico clauo vtrumq; eiuſdem imaginis pedem vnà confixiſſe.

CAP. II.

Coniecturæ aliquot recitatæ opinioni ſuffragantes.

CÆterùm maximam eſſe huius opinionis probabilitatem nonnullis, nec planè commentitijs rationibus quis poſſet hoc modo demonſtrare. Nulla congruentior ratio inueſtigandi numerum, & multitudinem clauorum Domini inueniri poteſt, quàm ſi multitudinem, & numerum eorum, qui carnificis officio functi ſunt in paſſione Domini, attendamus; quot enim milites crucifixionem operati fuêre, tot quoq; inſtrumenta, & claui, quibus innocens agnus cruci ſuffigendus erat, videntur admittendi, vt, & inſtrumentum artifici, & diuerſis crucifixionis dominicę cauſis efficiẽtibus, varij pariter, numeroq; ęquales effectus reſponderent; milites autem Chriſti membra transfigentes quatuor extitêre, vt locuples author, & teſtis eſt Diuus Ioannes Euangeliſta, capite decimo nono, *Ubi milites*

ergò,

ergò, inquit, *cum crucifixiſſent eum, acceperunt veſtimenta eius, (& fecerunt quatuor partes, vnicuiq; militi partem,) & tunicam &c.* Si enim vnicuiq, militi Chriſti crucifixionem perpetranti data eſt per ęqualitatem diſtincta pars veſtium Chriſti, parteſq; non excesserunt quaternariũ numerum, profectò ambigi non poteſt, quatuor tantummodo milites, ac proindè quatuor pari modò clauos fuiſſe, propria transfoſſionis Chriſti corporalis inſtrumenta. Ampliús ex eodem Ioannis loco huiuſmodi argumentatio eruitur ad idem oſtendendum. Æquale præmium ſiuè iure, ſiuè iniuria comparatũ non abſimilia munera, ſimiles operationes, & æqualem omninò laborem exigit in ijs, inter quos præmium diuiditur, atqui ex Sancto Ioanne æqualis militum compenſatio fuit ex diuiſione veſtium Chriſti facta, ergò pares etiam in clauis adminiſtrandis, comparandis, atq; pellendis eſſe debuerunt; quæ quidem argumenta fortiorem vim habent, ſi concedatur, vt multi, & ſanè docti viri admittunt, eodem breuiſſimo temporis ſpatio, eademq. hora ſic perfectum, atq. completum fuiſſe dominicę crucifixionis opus, vt omnes quatuor carnifices ſimul, & ſemel paribus malleis, eadem immanitate, æqualiq. robore (quô videlicet grauior eſſet Aſſertoris noſtri cruciatus) ſacras manus, diuinosq. pedes clauis duriſſimis transfixerint. Prætereà conijcere difficillimũ eſt (quãdoquidem clara mentis intelligentia iſtud comprehendi nequit) quomodo bini pedes Ieſu Chriſti, velut in Cruce ſtantis vno clauo ſic acriter recto foramine configi potuerint, vt ambo ad crucis ſtipitem tenaciter compellerentur. Non ignoro tamen has de-

Quatuor carnifices Chriſtum Cruci affixerunt.

quaternario clauorum numero coniecturas perſuadere non poſſe Lectori oppoſitæ opinionis defenſori conſtanter præſentem ſententiam; at nulli cuipiam id mirũ accidere debet, cum difficillimum ſit in tanta huius rei caligine efficaces omninò adinuenire rationes.

CAP. III.

Sententia eorum, qui tres tantùm clauos admittunt; & auctoris iudicium.

PLurimi, ne dicam fermè omnes alij Doctores tres tantũmodo clauos in Chriſti paſſione agnoſcunt. Sic enim opinatur Nonnus in caput decimũ nonũ, Ioannis cuius verba latinitate donata ſunt huiuſmodi. *Illic interfectores ad lignum quadrilaterum ſublimè ſupra terram erectum oſtendũt Chriſtum aſtringentes vi explicatas vtrinq; manus ferreo vinculo, & immenſo, ac ſingulari clauo pedis vtriuſq; pecuſculum vno impetu perforatum transfixere, pedibus ſibi mutuò impoſitis, ac complicatis, inflexibile exitij vinculum.* Sic Nonnus. Præterea Gregorius Nazianzenus in tragędia Chriſti patientis appellat Crucem triclaue lignum, eo quòd Chriſtus Dominus tribus clauis confixus in ligno pependerit, qui etiam clarius eandem opinionem docens ſubdit.

Nonnus Poetæ opinio.

Gregorius Nazianzenus.

Vos me ſequimini, deferamus grauiter
Onus beatum, mille poſt preces mihi
Vix impetratum principis dono, tribus
Quod habeo clauis edita fixum Cruce.

Similia docent communiter plures alij. Obiter tamen monuerim, quoſdam eſſe noſtri temporis ſcriptores, qui

Digitized by Google

qui aſtipulatorem, probatoremq; faciunt huius opinionis D. Ambroſium in oratione de obitu Theodoſij; verum haud ſcio, quo iure; cum duplicis tantùm claui in ea oratione mentionem faciat Ambroſius ad hunc modum de Helena ſacrorum pignorum inuentrice loquens. *Quæſiuit clauos, quibus crucifixus eſt Dominus, & inuenit. De vno clauo frænos fieri præcipit. De altero diadema intexuit. Vnũ ad decorem, Alterum ad deuotionẽ vertit.* Sed quorſum hanc præſentem de triplici clauo ſententiam Doctorum teſtimonijs illuſtrare contendimus, cũ omnes ęui noſtri imagines, picturę, atq; Chriſti Domini effigies, tacita quadam voce tribus duntaxat clauis confoſſum eſſe in Cruce Aſſertorem indicent, communiſq; videatur hic eſſe fidelium omnium ſenſus, mens, & cogitatio?

Atq; hæ ſunt nobiliores de multiplicitate clauorum Domini opiniones, quarum quæ ſit potiſſima, arbitrio eius, qui rectè omnia dijudicare nouit relinquo. Mihi.n. cum palam ſit, nuſquàm in ſacris litteris certum numerum clauorum proditum eſſe, nec eos, qui plures tribus faciunt, ſacris litteris, communiuè Patrum aſſenſui contradicere, prior opinio valdè probatur, quæ clauos quatuor fuiſſe cenſet, quam equidem opinionem eò libentius amplector, quòd viris ſanctitate, morum integritate, ac inſigni ſapientia illuſtriſsimis placuiſſe video; quorum omnium auctoritas, & fides facilè quempiam in hanc opinionem noſtram trahere debet, quippe quæ certiorem huiuſce rei veritatem potuit attingere ob recentem paſſionis Chriſti, modi, ac formæ illius memoriam, quæ tunc potiſſimum vigebat; quam etiam no-

ſtra

ſtra hac tempeſtate expreſſam cernimus in illis ipſis imaginibus, quæ Chriſtum in Crucis patibulo pendentem quatuor clauis confoſſum præſeferunt.

Illud tamen, quod ad præſentem opinionem attinet meneo, non eſſe meæ mẽtis vlla quauis ratione aliquid de veritate vulgati moris Xp̄i crucifixi imagines pingendi, & cælandi detrahere; & licet non me fugiat alteram tantùm ex recitatis opinionibus veritati conſentaneam eſſe poſſe, vt hinc propterea poſteriori ſententiæ nullus relinqui veritatis locus videatur, cum iam priorem veram eſſe opinionem dijudicauerim; quia tamen in poſteriori opinione vniuerſum penè orbem noſtris hiſce temporibus conſentire animaduerto, idcircò verò ſimilem, & probabiliſſimam arbitror eſſe opinionem eorum, qui tribus tantùm clauis appenſum fuiſſe cruci Aſſertorem dicunt.

Ex his omnibus fit, (ſi quẽpiam fortè delectet probabiliori primę opinioni ſubſcribere,) vt fuerint quatuor dominici ſanguinis effuſiones, quę diuerſis limitibus ex Chriſti manibus, ac perforatis pedibus dimanarint. Quòd ſi fortè probabiliorem quis opinionem ſecũdam arbitretur, is tres duntaxat extitiſſe ſanguinis dominici riuos, dicat neceſſe eſt.

CAP. IV.

Commentitiæ opiniones de multiplicitate clauorum Domini.

SEd non eſt ſilentio prætereunda de hac ipſa re quædam opinio, quę licet incerto auctore vagetur, apud pleroſq; tamen huius noſtri temporis homines ità peruulgata

Digitized by Google

vulgata eſt, vt memorabilis, & obſeruanda videatur, ob tacitum quendam animorum conſenſum, velut ex antiquiſſima quadam traditione efformatum. Sentiunt iſti tribus, vel quatuor tãtùm ferreis clauis cruci confixum è ligno pependiſſe ſacratum Mediatoris corpus. At inquiunt, in peragenda Aſſertoris crucifixione pluribus quaternario numero clauis vſi ſunt ſæuiſſimi tortores; quippequi ad augendam Saluatoris pænam eius generis clauos in primis adhibuêre, qui cum transfoſſis pedibus, ac manibus Chriſti ligni duritiem, ac ſoliditatem penetrando vincere non poſſent, illicò obtundebantur, atq; veluti ad ſuſtinendam corporis molem inepti rurſus è vulnere Aſſertori incuſſo eruti abijciebãtur, donec ad extremum pænis, ac cruciatibus ſatiati milites eos clauos ad pedes, ac manus Chriſti admouerunt, quibus poſtmodum corpus in cruce ſtetit. Arbitror autem hanc opinioné, vel ex eo profluxiſſe, quod varijs in locis pia veneratione plures dominici claui colantur. Etenim in hac noſtra Ciuitate Mediolanenſi, eos clauos reperiri, ex quibus frenum equi Cõſtantini Magni Imperatoris Sancta eius Mater Helena muniri mandauit nullus ambigere poteſt, qui antiqua Hiſtoriarum Mediolanenſium monumenta peruolutarit, quibus non nihil ſuffragantur certiſſima Sancti Patris noſtri Ambroſij, Gregorij Turonẽſis, & Ruffini ea teſtimonia, quę S. Helenæ iuſſu clauos in frenum aptatos eſſe, clariſſimè docent. Nec dubium eſt, quin tertius Domini clauus in mare proiectus ſit, vt incolumitati nauigantium hoc cæleſti ſubſidio Regina proſpiceret, velut cum eodem Gregorio Turonenſi communis eſt aliorum aſſenſus.

Vnde dicta ſit iſta opinio.

At

At præter hos, ſi conſtans fama vera eſt; plures alij reperiri videntur dominici claui. Modoetiæ in Mediolanenſi ditione coronam ferream, qua Imperatorũ capita de more cingebantur, dominico nobilitari clauo antiquæ,& recentiores hiſtoriæ tradunt; eſtq; peruetus, ac percelebris omnium eius oppidi incolarum certa opinio. Propè Nouocomum Ciuitatem in quodam pago, quòd non longius à lacu abeſt, vnum ex dominicis clauis reperiri edita ſępè diuinitus miracula fidem faciunt. Inter præcipuas Redemptionis noſtrę opes, quibus potiſſimum Treuirenſes Ciues gloriantur, illud eſt maximum, quod ad eos ſacer clauus peruenerit. Et tandem, vt de alijs, quorum obſcurior fama, minusq; tuta veritas eſt, taceam, magnifico Gallię regis ſacello clauum Aſſertoris noſtri dignitatem, ac ſplendorem addere, qui pręcipua huius regis inſignia narrando proſequuntur, litteris prodidêre. Ex quibus omnibus, ne Sacra hæc Religionis noſtræ pignora dubia eſſe, poſſet quis ſuſpicari, ortum habuit præſens opinio de obtuſis, ac fractis Crucis dominicę clauis.

Alia opinio. Quamquàm non ignoro, alios ad multiplicitatem clauorum tuendam aliam rationem excogitaſſe; quæ eſt, vt ex vno, eodemq; Aſſertoris noſtri clauo varias in partes diſſecto plures claui efformati ſint, quô videlicet magis, ac magis vbiq; locorum fidelis populi pietas, & religio erga ſacratas corporis Chriſti reliquias accenderentur, vti eueniſſe putant in ijs ipſis clauis, de quibus modò mentio facta eſt. Etenim (inquiunt iſti) qua conſtare materia cernuntur hi claui, non tota eſt ex ca ferri ſubſtantia, quæ ſacro Chriſti inſignita cruore Re-

dem-

Digitized by Google

demptionis noſtræ inſtrumentum fuit; ſed aliqua duntaxat veri claui pars erat, quæ ſimul cum noua metalli ſubſtantia perfectam claui formam conſtituit.

Damnatio harum opinionum

Verùm hæ duę opiniones de numero clauorum Domini, multis ſanè de cauſis improbandæ, immò velut figmento non abſimiles condemnandæ videntur. Et primò quidem iſta omnia conſiderantem iuſta ſubire poteſt indignatio in re tàm graui, qualis eſt ea, in qua de ſacratis Corporis Chriſti reliquijs agitur, quoſdam ea pro libitu ſuo fingere, quibus præter nudam ſic opinantium aſſeuerationem, nihil opitulari poteſt. Deinde haud eſt ferendum etiam ſub ſpecioſa religionis, & pietatis augenda imagine in cuiuslibet ſitum eſſe poteſtate, vt effingat, quod certa rerum hiſtoria, aut ſcriptorum teſtimonio nequeat comprobari. Præterea ijs ipſis dominicæ paſſionis inſtrumētis, de quibus nulla cuiquam dubitandi ratio fuit, non parum allatæ opiniones nullis ſubnixæ firmamentis officiunt, quandoquidem quemlibet trahere poſſent in apertam ſuſpicionem, propriane, an aliena ſit clauorū Chriſti materies, quàm ſolemni ritu, & cęremonia omnes ad vnum venerati ſunt hactenus. Ad hæc mirum, ac perpetuum antiqui æui Sanctorum Patrum ſilentium manifeſtè loquitur futiles, ac euitandas eſſe horum opiniones, cum diligentiſſimi Sacrarum rerum, ac accuratiſſimi ſcriptores, ad quos facilius, quam ad nos certa huiuſce rei notitia potuit peruenire, nihil non modò memoriæ prodiderint, ſed nec etiam per leuem cogitationem, nę dicam ſuſpicionem, attigerint, vti clarè cognoſcitur ex monumentis Clementis Alexandrini, Dionyſij Areopagitæ, Gregorij

Nazianzeni, Cypriani, Tertulliani, & aliorum omnium totius Eccleſiæ Patrum. Ad extremum, quod huius negotij caput eſſe videtur, ab his duabus opinionibus, vti futilibus, ac vanis recedẽdum eſt, ne Caluinianæ impietatis videamur eſſe defenſores; is enim libro de reliquijs, neſcio, an his fortaſſe duabus opinionibus, de quibus loquimur in pręſens, ductus, fidei cultores irridet, quaſi innumeros dominicæ crucifixionis clauos venerentur, ſic ſcribens. *Vt ſi quis numerum* (clauorum) *inuenire vellet, grandem ſit inuenire ſummam*; ſic Caluinus, aduerſus quem ſatis anteà eſt diſputatum.

Quare ſupereſt tantùm, vt concludamus dominicos clauos, qui ſacro cruore perfuſi ſunt, ad ſummum quadruplices fuiſſe, vt doctè annotauit etiã Cęſar Baronius, qui pręſentem ſententiam de numero clauorũ tradit his verbis. *Quod verò claui, quibus ſuffixus eſt Chriſtus, plures diuerſis in locis hodie reperiri dicantur; nihil eſt, quod pluribus, quàm tribus, vel ad ſummum quatuor Chriſti manus, ac pedes confixos putemus.*

tom. 3. annalium ſub anno Chriſti 326.

Neq; tamen ex hac certa de numero clauorum ſententia quiſpiam colligere debet, cęteros clauos, qui hactenus iuſtis honoribus coluntur, abijciendos eſſe, aut condemnandam hominum deuotionem diù erga illos conſeruatam; quandoquidem non huc conſilium noſtrum tendit; immò magno in honore ſemper apud vnumquemq; fidelium hi habendi ſunt iuſtiſſimis de cauſis; quarum tres fermè cæteris nobiliores attingam. Etenim fieri optimè potuit, vt multiplicitas iſta clauorum orta ſit ex eo, quòd primi naſcentis Eccleſiæ fideles præter quatuor clauos, qui carnem Chriſti traiecerunt,

Vnde orta ſit multiplicitas clauorum.

Digitized by Google

runt, inter alias ſalutis noſtrę opes retulerint eos etiam, quibus Crux, in qua Saluator pependit, compacta eſt, quiq; nunc abolita certæ huius veritatis memoria à Chriſti fidelibus pro veris domini clauis habeantur. Siuè potius alij claui ſint, quibus myſtica Saluatoris noſtri membra (hoc eſt martyres) confixa ſint. Siuè tandem alij ad veros Domini clauos repræſentandos efformati ſint iuſto quodam fidelium eius temporis deſiderio, quo hæc ipſa humanæ Redemptionis inſtrumēta apud ſe retinendi flagrabant; nam cum proprijs, ac veris Chriſti clauis potiri non poſſent, ad eorū ſimilitudinem alios curauerunt effici, vt hac ſaltem depicta veri claui ſpetie illorum pietas paſceretur, qua efformatos clauos, vti expreſſum quoddam paſſionis Chriſti veſtigium, venerabantur; ex quo capite tollitur omnis erroris, ac deprauatæ Religionis ſuſpicio, cum ad ſempiternam mortis dominicæ memoriam fideles demiſſis animis plures quaternario numero clauos adorant.

DISPVTATIO DECIMAQVARTA.

De effuſionibus ſanguinis Chriſti ſibi inuicem comparatis.

CAP. I.

Quænam ſanguinis effuſio ex ijs, quæ Chriſto in Cruce pendenti acciderunt, aliarum effuſionum prima fuerit.

CÆterùm de his dominici ſanguinis effuſionibus, quas Aſſertor noſter in Cruce paſſus eſt, nonnulla adhuc dubia, quę ad hanc materiam expreſſius declarandam, atquè illuſtrandam

pertinent, explicare oportet; in ſuperioribus enim quæſtionibus quatuor inſunt difficultates ſcitu omninò digniſſimæ. Prima difficultas eſt, quęnam ex his tribus, vel quatuor ſanguinis profuſionibus alias anteceſſerit ſanguinis Chriſti effuſiones. De qua putarunt aliqui hoc ordine è corpore Aſſertoris ſanguineam ſubſtantiã manaſſe. Primò enim, inquiunt, ante ſanguinis effuſionem, quæ ex pedibus vberrimè defluxit, iam pręceſſerat manuum cruentatio, quæ non ſimul, eodemq; tempore in vtraq; manu ſubſecuta eſt; ſed potius interpolata vice, ita ut primam, & atrocem traiectionis pœnam ſiniſtra, mox ſecundum perfoſſionis cruciatum dextera manus exceperit. Probari autem poteſt præſens ſententia ex feroci militum rabie, qua acti crucifixionis facinus perpetrabant tanta immmanitate, vt nullum crudelitatis, aut ſupplicij genus, quod ad augendam Chriſti pęnam diabolica arte excogitari poſſet, in præteritis reliquerint; atqui ſiniſtra magis, quam dextra manus ob proximitatem cordis grauiores cruciatus ſolet experiri, igitur milites, quô dolóres Chriſti omnium maximi euaderent, prius ſiniſtræ manus palmam transfixêre. Præterea carnifices ſummo animi, ac virium corporis ardore mortem Saluatoris moliebantur, ſed compendiaria ad mortem tendendi via eſt, partes lædere corporis Chriſti nobiliores, tenuiores, ac cordi, quod eſt fons vitæ, & ſpiritus, propinquiores, partem igitur corporis ad cor Chriſti proximiùs accedentem, qualis eſt ſiniſtrę manus ſubſtantia, ſummis afficere cruciatibus certabãt milites.

B. Brigita. Beata Brigita ſeruato eo ordine effuſionis ſanguinis

inter

Digitized by Google

inter pedes, ac manus Chriſti, quem ſuperior ſententia admiſit, præpoſtera tamen ſerie dexteræ, & ſiniſtræ manus confoſſionem narrat libro primo reuelationum capite decimo nono his verbis. *Primò dextram manum affigentes ſtipiti, qui pro clauis perforatus erat; Indè trahentes cum fune aliam manum ad ſtipitem eam ſimili modo affixerunt, deinde dextrum pedem &c.* hęc Brigita.

Alij, quorum opinio ſemper mihi viſa eſt vero ſimillima, omnem de medio tollunt temporis interpolationem, quam prima, & ſecunda opinio concedunt inter varias haſce pedum, ac manuum ſanguinis effuſiones, ac docent Aſſertorem noſtrum à carnificibus humi proſtratum fuiſſe, atq; ſupinum ſuprà iacentem Crucem in terræ gremio, extenſum fuiſſe hinc brachijs vtrinq; in Crucis loco extenſis, & inde ſacratis pedibus in diſtincta Cruci inferiori parte diſpoſitis; moxq; ſimul, & ſemel pedes, ac manus Saluatoris in hac forma Cruci adhærentis aſſerunt quatuor clauis traiectos fuiſſe dato prius ad facinus iſtud perpetrandum ſigno, adhibitisq; pariter totidem malleis ferreis. Porrò autem non aliam in Chriſti crucifixione ſeruatam eſſe ſeriem ſanguinis effundendi, probant eæ ipſæ rationes, quas in anteriori diſputatione adduximus, eamq; ſimiliter mihi perſuadet exquiſitus, & omnium teterrimus in Aſſertore affligendo modus, quem ſtimulantibus Iudæis, vti in hoc, ſic etiam in reliquis Domini tormentis adhibuerunt carnifices. Etenim cum nullum intentatum pœnæ genus in alijs Chriſti ſupplicijs reliquerint vnquàm, certè nec in extremo crudelitatis ſupplicio, hāc quam innuimus crucifixionis formam omnium aliarum ſæuiſſimam.

Digitized by Google

mam, eos omiſiſſe (ea erat Iudæorum, & carnificum rabies) arbitrari debemus.

CAP. II.

Quam formam obſeruarint carnifices in transfigendis Ieſu Chriſti pedibus.

VEnio ad ſecundam difficultatem, quam animaduerto variè, ac diuerſimodè explicari; cuius quidem diuerſitas tota eſt in ijs effuſionibus, quæ ex terebratis pedibus emanarunt; de manuum enim tranſfoſſione nulla ambigendi ratio illis relinquitur, qui ſecum ipſi reputarint, tranſuerſum Crucis dominicæ lignum aptiſſimum fuiſſe, vt in eo brachia, ſeu manus Saluatoris nullo impedimento transfoderentur.

Vt igitur præſenti difficultati ſatisfacerent varij Doctores variè ſuam explicarunt opinionem; etenim qui duos fuiſſe clauos arbitrantur, quibus confoſſi ſint Aſſertoris pedes, non vnum huius difficultatis explicandæ modum excogitauêre; Aliqui enim exiſtimant pedes Saluatoris æquali lõgitudine extẽſos fuiſſe, atq; vtriuſq; pedis mutuò propinqui connexum duobus clauis ſingulum ſingulo, ac diſtincto clauo, traiectos fuiſſe. Verũ hãc vtriuſq; pedis traiectionem tacta ratione explicatã non eſſe ſatis firmam, nec diuinę ſcripturę ſatis conſentaneam probari poteſt, cùm ex communi vſu, & conſuetudine pingendi Saluatoris imagines, quæ nuſquam huiuſcemodi formæ cernuntur, vt ſtudioſiſſimus antiquitatis Lypſius annotauit tractatu de Cruce, in quo cum omne Crucis genus, cruciq; pariter affigendi modus, &

Digitized by Google

dus, & ratio perpolitè ab eodem oſtendantur varijs imaginibus, huius tamen formæ pedes transfigendi veſtigium nullum ſiuè ex ſacra, ſiuè ex profana hiſtoria deductum nobis reliquit. Tùm etiam quia ſtipes Crucis erectus tantæ nequaquàm magnitudinis eſſe conſueuit, quę ſufficeret ea ratione diſpoſitos, & à ſe inuicem diſtinctos pedes continere, quemadmodum ex ijs ipſis imaginibus animaduertere licet.

Alij docent, ſacroſanctos quidem Saluatoris noſtri pedes fuiſſe duobus clauis tranſuerberatos, non quòd vterque illorum ſeiunctim, & diſtincto ferro, ſed potius, alter alteri impoſitus, fuerit confoſſus duobus clauis. Videtur autem huic opinioni congruere mos vetuſtiſſimus, quo deſtinati homines ad patibulũ Cruci affigi ſolebant, ad quem feſtiuè, vt ſolet, alludens Plautus hanc formulã terebrandi pedes innuere voluit inquiẽs. *Ego dabo ei talentũ, primus, qui in Crucem excucurrit, ſed ea lege, vt affigantur bis pedes, bis brachia.* Verùm enim verò cum non modò antiquiſſimus vſus Chriſti imagines efformandi, ſed etiam eæ ipſæ imagines, quæ nunc vulgò, & viſuntur, & debito Religionis obſequio adorantur, hanc opinionem redarguant, valdè dubiam, & fortaſſis minus veram eſſe ſuſpicor; præcipuè cum nullo modo ei faueat adductum Plauti teſtimonium; nam quamuis vltrò concedamus Plautum ad id, quod argumentum petit, reſpexiſſe, de quo tamen ſenſu vir valdè doctus ambigit; non hinc eſt neceſſariò conſequens, huiuſcemodi transfoſſionis formam, & rationẽ fuiſſe in patibulo Chriſti obſeruatam. Etenim, ſicut ex ijs, quæ diſputata ſunt, patuit, vidimus quoſdam ad Crucem Plautus.

Crucem

Crucem damnatos funibus duntaxat aſtringi conſueuiſſe, & tamen ex alia parte hanc in Cruce ligandi morte plectendos formulam nequaquam Chriſto Domino adhibitam fuiſſe vidimus; ita ſimiliter non cogimur duobus clauis vtrumq; alterum alteri ſuperpoſitum Aſſertoris noſtri pedem lęſum aſſerere, eo quod iſtud aliqnando crucifixis accidiſſe ex citato Plauti loco colligatur.

Tertio loco multi, & ſanè nobiliſſimi ſcriptores volunt, vnumquemq; Saluatoris pedem ab altero fuiſſe ſeiunctum, cum ambo finderentur, ſed ita tamen, vt quilibet eorum diſtincto clauo configeretur non quidem in erecto Crucis ſtipite, ſed in aſſerculo quodam in medio Crucis hunc ad finem, & ex induſtria præparato, qui eam in Cruce ſedem obtinebat, quæ in extremam ligni Crucis erecti partem vergit. Porrò tabella hæc Cruci infixa ea quodammodo ratione hominis crucifixi pedes ſuſtentabat, qua terrea moles viri ſtantis plantas ſuſtinet.

At nihilominus hæc ſententia non omnibus arriſit; ſunt enim qui putant totum iſtud commentum eſſe, quippè quod ex antiquis Romanorum ritibus, quos in adigendis in Crucem hominibus inuiolatè cuſtodiebāt, colligi minimè poteſt. Nec deſunt præterea, qui intelligant decreta, ac ſententias Patrum, qui tabellam hanc in Cruce ſæpius poſitam fuiſſe dicunt, non quia res ità ſe haberet, ſed potius quia acerbam Chriſti paſſionem animo intuentes quadam pietate commoti votis omnibus expetebant aſſerculum in Cruce dominica, quo fulciti pedes Saluatoris, corpoream molem facilius ſuſtinere poſſent.

Sed

Sed hanc eorum Doctorum interpretationem, mea quidem ſententia, reſpuit hominum fides, nec tabella illa ex interna animi cogitatione, ſed ex ſolida rei potius veritate originem traxit. Etenim eam in Chriſti Cruce ſitam fuiſſe conſtanter, & enixè plurimi patrum memoriæ prodiderunt, qui tamen omnes non imaginationis, ſed ſola veritatis ſpetie commouebantur. Inprimis enim Iuſtinus Martyr in Dialogo contrà Triphonem declarans vaticinium illud de vnicorni ſic loquitur. *Vnicornis cornua alteri rei, aut figuræ, haud quiſpiam ſimilia dixerit; aut oſtenderit, quàm illi, quæ Crucem refert. Rectum enim eſt lignum, à quo eſt ſuprema pars in cornu ſublata cum alterum lignum aptatum eſt, & vtrinq; tãtum cornua, & vtrinq; illi cornu coniuncta extrema apparent, & illud medio defixum,* (aſſerculum videlicet, qui ob eam eminentiam, quę extrà rectum Crucis lignum erigitur, à Iuſtino cornu appellatur,) *& ipſum tamquam cornu eminet, in quo requieſcunt, & innituntur crucifixi;* quæ poſtrema illius verba clarè in Cruce tabellam, ſolũ crucifixorum fulcimen, fuiſſe oſtendunt. Prætereà Irenæus lib. ſecundo cap. 42. ſic habet. *Ipſe habitus crucis fines, et ſummitates habet quinq;, duos in longitudinẽ, & duos in latitudinem, & vnum in medio, vbi requieſcit, qui clauis configitur.* Non me latet manifeſta horum patrum de tabella Crucis teſtimonia non aliter explicari poſſe, quàm ſi dicatur, patres illos alio ſenſu, & ab eo, quem nos verum eſſe putamus, diuerſiſſimo, tabellam vſurpaſſe. Verùm quia Iuſtini, & Irenęi ſententia, de qua ambigitur, clara eſt, vt ex contextu ipſo apparet, propterea tabellam ad fulciendos pedes eorum, qui

Iuſtinus Martyr.

Irenæus.

Hhh cruci-

Digitized by Google

crucifigebantur, adinuentam eſſe, dubio procul arbitrari debemus. Nec aliud docere voluit Innocētius Tertius Pontifex Maximus ſermone de vno Martyre illis verbis. *Fuerunt in Cruce dominica ligna quatuor, ſtipes erectus, & lignum tranſuerſum, truncus ſuppoſitus,* (hoc eſt tabella ſuppedanea,) *& titulus ſuperpoſitus.* Quibus accedit illuſtriſſimum tabellæ huius teſtimonium Gregorij Turonenſis libro primo de Gloria Martyrum capite ſexto, cuius verba ſunt. *Clauorum ergò dominicorum gratia, quod quatuor fuerint, hæc eſt ratio, duo ſunt affixi in palmis, & duo in plantis; & quæritur, cum plantæ affixæ ſint, quæ in Cruce ſancta dependere viſæ ſunt potius, quàm ſtare. Sed in ſtipite erecto foramen factum manifeſtum eſt. Pes quoq; paruulæ tabulæ in hoc quoq; foramen inſertus eſt, ſuper hanc verò tabulam, tamquam ſtantis hominis ſacræ affixæ ſunt plantæ.* Hactenus Gregorius; quo cum, ni à ſe ipſis diſſentire velint, conſentiant, neceſſe eſt illi omnes, qui quatuor clauos in dominica crucifixione agnoſcunt; ſecus enim facilem crucifixionis dominicæ modum tradere nequaquam poterunt.

Innocētius 3. tom 1.

Gregorius Turonenſi.

Sed inquies, cum nimis accurata, nimiumq; nobilis, et artificioſa ſit hæc ratio cōcinnandæ Crucis, quippe quæ ſolerti artificum induſtria eget, nec verò ſimile, nec creditu facilè videtur in conficiendum hoc maledictionis, & infamiæ lignum ſedulam hanc impendiſſe operam impios Saluatoris noſtri carnifices. Sed hæc coniectura infirmo eſt ſubnixa fundamento; ſi namq; iſtud concederetur, non modò ſuppedaneum lignum, ſed nec etiā erecto Crucis ſtipiti alterum breuius lignum in ſuperiori Crucis parte conſtitutum fuiſſe concedendum foret,

quan-

Digitized by Google

quandoquidem ęquo labore, & pari induſtria vtrumq; lignum, ſuppedanea videlicet tabella, & ſuperior ligni pars erecto ſtipitis ligno appoſita egent.

CAP. III.

Quæ fuerint pedum, ac manuum determinatæ partes, quæ cruore maduerunt.

SEd breuiter diſſoluamus tertium nodum, qui eſt de loco effuſionis ſanguineæ; vidimus enim manus, pedesq; dominicos clauis fuiſſe vulneratos; videre nunc ſupereſt, ex qua peculiari membrorum illorum, certaq; parte ſanguis dominicus dimanarit. Præcipuam autem huiuſce difficultatis occaſionem nobis dederunt Chriſti Dñi manus, quæ cum totam corporis molem ſuſtinerent, vix, ac ne vix quidem capit mens humana, quî fieri potuerit, vt partes illæ tenerrimæ, cuiuſmodi fuerunt omnes palmæ Chriſti partes, idoneæ fuerint tanto corporis oneri ferendo; quam quidem dubitandi difficultatem, quo quis attẽtius meditabitur, eò grauior illa ſemper euadet; ſi namq; diſſectionis artis profeſſoribus aliquam fidem habere conuenit, profectò non valuerunt Chriſti manus totã corpoream molem pondere ſuo ad terram vergentem ſuſtinere, propterea quòd nullum in manibus hominis obſtaculum erat, quô minus in duas partes traiecta clauo manus ſecaretur, impellente ad hãc diſſectionem corporis grauitate; cũ enim manus opificium pauca admodum habeat ſolidamenta, quæ oſſa vocamus, neruis inuicem nodata, &

Digitized by Google

adiuncta interſe, quorum præſidio, dum manus ſuſpēſi corporis nimio pondere grauātur, impediatur, ne in terram corruat hominis corpus, minimè videtur admittendum, palmas Chriſti ſuffeciſſe ad tantam carnis molem retinendam, præcipuè cum ſuperior pars manus in diſcretos à ſe inuicem digitos terminata ſit, & carnali duntaxat nodo adnectatur poſteriori manus parti, quæ modicè concauo ſinu efformata facillimè à mole corporis pendentis perturbari, atq; diſrumpi poteſt; ſiquidem porrecti in longitudinem digiti non aliam diſtinctionem ſeruant in poſteriori parte manus, (ſi nodos, articulos, neruosq; ſpectes,) quàm illam diſcretionem, quàm inter ſe in ſuperiori manus parte inuiolabilibus naturæ legibus cuſtodiunt, atqui ſi digiti transfoderentur, non eſſent tantæ virtutis, qua ſuſpenſum, pendulūq; corpus retinere poſſent; igitur, neq; ad idem onus portandum ſufficerent, etiam ſi palmę manus perfoderentur.

Ad hanc difficultatem tollendam plures hîc adſcribi poſſunt reſponſiones, quarum nonnullæ à vero longius abſunt; aliquæ verò rem pro dignitate attingunt, & explicant. Incipiam à primis; dixerunt enim aliqui, concauam manus Chriſti partem, quæ palma dicitur, nequaq̃ clauis fuiſſe perfoſſam, ſed potius in ea manus parte ſtetiſſe clauos aſſerunt, qua manus brachio, brachiumq; manui mutuò adnectuntur; quæ in connexo, ſeu carpo ſita eſt; quemadmodum olim in crucifigendis hominibus fuiſſe obſeruatum, aliqui tradiderunt.

Alij attendentes crucifixorum corpora non clauis modò peti, ſed etiam funibus, & vinculis aſtringi conſueuiſſe

Digitized by Google

ſueuiſſe, vt refert Tertullianus in ſcorpiaco, vbi de vinculis Sãcti Petri ſermonem habens. *Tunc*, inquit, *Petrus ab altero cingitur, cum Cruci aſtringitur*, & Sanctus Ioãnes Chryſoſtomus homilia vigeſima nona in Secundam ad Cor. cuius verba ſunt, *quandoquidem & ipſe crucifigebatur, & vinculis aſtringebatur*, Sanctus Hilarius libro decimo de Trinitate citra medium idem de acerbiſſima Saluatoris noſtri paſſione tradit in hunc modum. *Penduli in Cruce corporis pænæ, & colligantium funium violenta, vincula, & adactorum clauorum vulnera*; hoc, inquam, attendentes alij, ad retinendum in Cruce confoſſum clauis cadauer funes adhibitos fuiſſe opinantur, ſicuti nonnullæ, etſi paulò vetuſtiores Chriſti Domini imagines demonſtrant. Mihi tamen hæc opinio non probatur, ſiquidem ratio, qua Saluator noſter cruci eſt ſuffixus, ex vario aliorum crucifigendorum modo, & formula, quô in Crucem acti ſunt, petenda non eſt, vt ſæpè monui, quia igitur ex nullo certo ſcripturæ ſacræ teſtimonio Chriſtum fuiſſe cruci funiculis religatum habetur, non eſt temerè hoc de Aſſertore noſtro effingẽdum, quamuis alijs cruci affixis id nonnunquam acciderit; quod tantum fortaſſis innuere voluerunt citato loco Hilarius, & alij Patres, quorum verba retulimus.

Tertullianus.

Ioannes Chryſoſt.

Hilarius.

Motum igitur de Chriſti manibus dubium non vrgere duplici de cauſa arbitror. Primò, quia quęcunquè, vel tenuior manus totam corporis machinam haud difficili negotio retinere potuit, ne è Crucis patibulo deorſum in præceps ferretur, manus enim humana neruis pluribus conſtat, qui non minus ad retinendum quodlibet carnis pondus apti ſunt, quàm ad diſſectionem, ſeu

fractio-

fractionem in ſe ipſis admittẽdam difficiles, lentę enim, ac flexibilis naturæ ſunt, quæ non tam cito diſrumpi, frangiuè poteſt. Et hinc euacuatur prætereà difficultas tacta in corroboratione argumenti, ornatur enim manus humana ſuis fulcimentis, oſſibus videlicet, quæ etſi in poſteriori parte manus, hoc eſt in palma, eam diſtinctionem habeant, quam in reliquo manus ambitu poſſident, additur tamen illis robur, visq; neruorum, qui ſicuti à corde tracti, atq; profecti in totum corpus, ità etiam in manus humanas ducuntur, in qua ſic concinnè alter alteri cohæret, vt omnem manus partem, atq; illius oſſa hinc, & indè inuicem nectãt, & miram, & ad retinendum quodlibet pondus aptiſſimam conplicationem efficiant.

Secundò. Licet Chriſti manus his non fuiſſet communita retinaculis, de quibus in ſuperiori reſponſione diximus, adhuc tamen pendentem in Cruce Dominum ſuſtinuiſſent tabellæ ſuppedaneæ auxilio, in qua crucifixorum cadauera conquieſcebant. Videnda, quæ paulò ante de aſſerculo docuimus.

Reſtaret vnus adhuc eximendus ſcrupulus de ea pedum Chriſti parte, quæ clauis ferreis vulnerata ſanguinem abundè ſuppeditauit, niſi ex ijs, quæ diſputata sũt, ſententia noſtra euidenter colligeretur; putamus enim non connexum, ſed plantam pedis Domini in ſe clauos vi mallei adactos recepiſſe.

CAP.

CAP. IV.

Num iam explicatis ſanguinis dominici effuſionibus noua aliqua ſanguinis profuſio addenda ſit.

ILlud poſtremò inquirendum eſt; Num animam agenti Chriſto præter recenſitas, nouam alicuius membri transfoſſionem impij carnifices addiderint, ex qua noua ſanguinis copia proceſſerit. Tota ſuſpicandi ratio ad ſpineam coronam reducitur; nam de clauis ſatis, vt inſtituti noſtri neceſſitas exigebat, eſt diſputatum. Opinantur enim aliqui Saluatoris caput corona ſpinis gemmarum loco conſtante, vltrà primam vicem, de qua communiter Euangelia loquuntur, non fuiſſe redimitum, ſiuè cum Chriſtus ad montem, vbi mors oppetenda erat, properaret, ſiuè cum iam immane Crucis ſupplicium pertuliſſet. Colligunt ſuam hanc opinionem ex vigeſimo ſeptimo Matthæi capite, in quo ſacra Hiſtoria teſtatur à militibus tunica conſutili exutum fuiſſe Dominum, priuſquàm ad mortis patibulum duceretur, atqui ſpoliari veſtibus non potuit Saluator, niſi detracta prius ex ſacris ceruicibus ſpinea corona, quandoquidem veſtis illa Chriſti erat iudaico more contexta, & ad ceruicem dominicam arctior, & breui quodam orbe decenter compoſita. Neq; deinceps vnquam ſacrato capiti recẽter coronam fuiſſe impoſitam legimus. Quid? cũ ſertum illud non totum caput ad pilei modum, ſed ad inſtar laureæ coronæ aliquas capitis Chriſti partes cingeret, nequaquaquam prægrandem crucem ferre potuit humeris Saluator, redimitis corona

tempo-

temporibus, illa ſiquidem duo mutuo, certoq; ſibi erant impedimento.

Verùm, vti anteà opinionem iſtam, dum explanabamus varias in vniuerſum Sanguinis Chriſti effuſiones, falſam adiudicauimus; ità nunc talem eſſe rurſus opinamur, certiſſimum ducentes Chriſti in Cruce pendentis caput largam ſanguinis copiam ex capitis carne recenter læſa effudiſſe, quemadmodum teſtatur in primis Tertullianus libro contra Iudæos capite decimo tertio, cuius hæc ſunt verba. *Iſaac cum ligno reſeruatus eſt ariete oblato in vepre cornibus hærente; & Chriſtus ſuis temporibus lignum humeris ſuis portauit inhærens cornibus Crucis corona ſpinea in capite eius circumdata.*

Tertullianus.

Chriſtus in Cruce coronam habuit.

Neq; dicas exigui eſſe ad opinionem noſtram tuendam adiumenti citatum Tertulliani teſtimonium, ex quo ſolummodo haberi poteſt, ſpineam coronam Saluatoris capiti inſediſſe, dùm crucem ferret, non autem dùm clauis confoſſus penderet in Cruce; quoniam, & maximè opinioni noſtræ prodeſt, & illis aduerſatur Tertulliani auctoritas, cõuincitur enim poſt detractam veſtem ſpineum ſertum proprijs tuliſſe ceruicibus Saluatorem, quòd contrarię opinionis Auctores concedere nullo pacto volunt. Prætereà vbi Dominus ad deſtinatum ſupplicij locum peruenit, recenter eius ſacratum caput, quô facilius reliquis veſtibus ſpoliaretur, (nudus enim in Cruce pepẽdit) nouo rurſus ſanguine inũdauit, ob detractam, ac tertia pariter vice impoſitam ei coronam; vt diſertis verbis Deipara Virgo Beatæ Brigitæ aperuit libro ſeptimo reuelationũ capite decimo quinto, *vbi quo facto*, inquit Beata Virgo, *coronam ſpineam*

Reuelationes D. Brigitæ.

quàm

quàm depoſuerunt de capite eius, cum crucifigeretur, iterum impoſuerunt, & aptarunt capiti ſuo ſacratiſſimo, quæ tam fortè pupugit &c. Quod ipſum inſinuant ea D. Matthæi verba, quibus oppoſitum ſentientes innituntur, docet enim ſola conſutili veſte ſpoliatum fuiſſe à militibus Saluatorem. *Et poſtquam illuſerunt ei, exuerunt eum chlamydem, & induerunt veſtimentis ſuis, & duxerunt eum, vt crucifigerent;* Cùm igitur illuſio turpiſſima Saluatori facta ſit non in veſte tantùm coccinea, verùm etiam in corona ſpinea, & cæteris mille opprobrijs, ſolaq; veſte ſpoliatus ſit Dominus à Iudæis pœnis, ac deriſionibus ſatiatis, certum eſſe omnibus debet, coronam ſpineam longiori tempore à Chriſti ceruicibus nequaquam abfuiſſe; quemadmodum egregiè adnotauit Origenes ad eundem Matthæi locum tractatu trigeſimo quinto ad hunc modum ſcribens. *De chlamyde ſcriptum eſt, quod de nouo ſpoliauerunt eum chlamyde coccinea, de corona verò ſpinea nihil tale ſcripſerunt Euangeliſtæ, propterea quod, & nos quærere volunt exitum rei de corona ſemel impoſita, & nunquam detracta.* Deindè huius noſtræ opinionis trahi poteſt argumentum ex falſo crimine regni affectati, quod callidè Iudaica gens ad inferendam Saluatori necem confinxit; hanc enim vnam fuiſſe mortis Chriſti calumniam, & titulus Cruci iniectus fidem facit, & falſi teſtes coram Præſide ſæpius peierantes oſtendunt. *Hunc inuenimus,* (verba ſunt Diui Lucæ capite vigeſimo tertio,) *ſubuertentem gentem noſtram, & prohibentem tributa dari Cæſari, & dicentem ſe Chriſtum regem eſſe;* atqui Rex diademate regio carere nequaquam debet,

Chriſtus pēpēdit in Cruce ſpineo ſerto redimitus.

Matthæus.

Origenes.

Lucæ 23.

neq; igitur Chriſtus, qui, vt falsò criminabantur Iudæi, regni quęrebat inſignia, ſpineo ſerto ſpoliari debuit, quô ſceleratiſſimi interfectores quoquo modo criminis noxam tegere poſſent. Tandem huic opinioni mirè congruit modus imagines Saluatoris in Cruce etiam coronam geſtantis pingendi antiquiſſimus, qui ad nunc etiam vbiq; gentium viſitur.

Quare ad appoſitæ opinionis momenta rationum breuiter dicendum eſt. Si fortè inter veſtium mutationem contigit aliquando à Chriſti capite detractam coronam fuiſſe, vti conuincere videtur allata argumentatio, eam illicô in Ieſu capite à militibus recenter poſitam eſſe arbitramur.

Nec ſecundo loco excitatum dubium obſtat, ſiquidem nullum eſt inconueniens, quominus & pondere Crucis, & aſperitate coronæ angi poſſet Saluator, maximè cum ad id omnium Iudæorum machinationes peſſimæ tenderent.

CAP. V.

Quæ ſanguinis Chriſti effuſio aliarum omnium vberrima fuerit.

DIctum eſt hactenus de varia, ac multiplici ſanguinis Domini effuſione; nunc conſequens eſt, vt quædam attingamus de copia, & abundantia eiuſdem effuſi ſanguinis. Quæ quidem res tres habet quæſtiones; nobiſq; illa in primis fit obuia. An omnes effuſiones iam explicatæ in copia ſanguinis æqua-

Digitized by Google

æquales fuerint; an potius aliæ alijs vberiores extiterint. Equidem non vereor, quin ad quæſtionem reſpondendum ſit, inflictas Chriſto Domino plagas nullam effuſi ſanguinis ſeruaſſe æqualitatem, manifeſtum quippè fit contemplantibus modum, diſpoſitionem, ac naturam illarum, primam vitalis ſucci effuſionem, quam Saluator octauo ab ortus ſui die paſſus eſt, lõgiſſimo diſtaſſe interuallo (ſi copiam ſanguinis conſideres) à ſanguine, ſiuè ſub flagellis, ſiuè in Cruce effuſo; modica enim in circumcidenda tenerrimæ carnis pelle ſanguinis quantitas eſſe debuit; non ſolúm, quòd humana Chriſti Domini natura, quippèquæ adhuc imbecillis erat, haud magno ſanguine pollebat; verùm etiam quia ex ea circumciſa carnis parte diſtillabat ſanguis, quæ vti minutiſſimis, arctioribusq; duntaxat venulis conſtabat, ità modicam ſanguinis quantitatem cuſtodiebat. Paulò largior circumſionis ſanguine, ſanguis fuit, qui ex cute ſacroſancti capitis offenſa emanans ora, faciemq; Saluatoris madefecit. Tum proximè collocanda videtur ea ſanguinis profuſio, quæ ex omnibus Corporis Chriſti partibus, velut agmine ſanguinis facto decurrit in terram; Huius aũt opinionis meæ vnicũ adducã argumentum, quod huiuſmodi eſt. Omnes, & ſingulæ corporis dominici partes largiſſimo, ac copioſiſſimo ſudore ſanguineo ſic aſperſę ſunt, vt more aquę decurrentis ſanguinem in terram copioſum exonerarint, vti D. Lucæ verba ſignificant; ſed Chriſtus dum feruenti orationis ſpiritu æternum Patrem deprecabatur, indutus erat proprijs veſtibus, magna igitur effuſi ſanguinis debuit eſſe vis, & copia, quæ madefactis veſtibus ſic

Digitized by Google

grauiter è Corpore Domini eruperit, vt etiam vicina terræ loca irrigarit; quod de ſanguine ex corone ſpinis intertextæ foraminibus dimanante dici non poteſt.

Verùm vrgebit nos aliquis eo maximè argumento, quòd quemadmodum Chriſti caput minimum carnis, ſic plurimum venatum habebat, quæ cum ſanguine turgerent, haud poterant nõ grauem, & copioſam dare ſanguinis ſubſtantiam, cum eę acutis ſpinis foderentur, quæ Dominici capitis cutem, venas, cęteraq; eiuſdẽ organa traijcientes ad cerebri domicilium vſq; penetrabant ſic acriter, vt magnos ſanguinis imbres excitarent, quod fieri minimè poterat in ſecunda ſanguinis effuſione, quippequæ non adeò ex multiplici venarum laceratione trahebat originem. Prætereà venæ, vel tenui acu læſę copioſum ſtatim ſanguinem emittũt; in Chriſti autem coronatione, cum non vna duntaxat vena, ſed omnes fermè vitiatæ fuerint, ſi non ſtatim, mox ſaltem, paulatim totum capitis ſanguinem, qui plurimus eſt, emiſiſſent: oculis enim ipſis cernimus in dies, ex transfoſſa vena, ni eidem inflictum vulnus obſtruatur, omnem sãguinis copiam decurrere; in Chriſto autem Domino nullus reperiebatur, qui aut capitis vulnera curaret, aut effundentem ſe ſe ſanguinis copiam continere poſſet, cum igitur multo tempore ante obitum crudeles venarum capitis dilacerationes tuliſſet, quid poterat impedire, ne copioſiſſimum ſanguinis profluuium dimanaret; quod longè vinceret ſanguinei ſudoris copiã? Ad hæc ſanguineus Saluatoris ſudor vltimo duntaxat tempore, cum tertia vice oraret, è venis prodijt, ſanguis autem vi ſpinarum elicitus per ſeptem horarum ſpatia

ſine

Digitized by Google

ſine vlla requie ſenſim è capite diſtillauit, (tãtum enim temporis à coronatione vſq; ad Chriſti necem interceſſiſſe arbitramur,) meritò igitur erit affirmandum maiorem fuiſſe ſanguinis copiam è capite, quam è corpore toto fuerit emanans ſudor. Ad extremum accedit Beatæ Brigitæ auctoritas, quæ non obſcurè maximo maduiſſe vulneratum Chriſti caput ſanguine docet hunc in modum ſcribens libro primo reuelationum capite decimo nono. *Quo facto aptarunt coronam de ſpinis capiti eius, quæ tàm vehementer reuerendum caput filij mei pupugit, vt ex ſanguine fluente replerẽtur oculi eius, obſtruerentur aures, & barba tota decurrente ſanguine deturparetur.* Sic Brigita. S. Brigitta.

Verùm, vti non exiguam offenſi capitis copiam ſanguinis fuiſſe non inficior, ſic exiſtimo hunc capitis ſanguinem ſudori ſanguineo cõceſſiſſe, cuius quidem opinationis meæ nõ aliud adducam fundamentum, quàm quod paulò ante in medium protuli, quod quia clarum eſt ad opinionem noſtram tuendam, tantùm oppoſitis rationibus ſatisfaciendum erit.

Dùm Saluatoris caput ſpinæ obſiderent, cutem, ſeu pellem ſacrati capitis pupugerunt quidem, & nõnullas etiam arctiores venulas læſerunt, ex quibus ſanguis ꝓceſſit, quemadmodum Chriſti Domini effigies vulgò declarant, at nobiliores, amplioreſq; venæ, vel nullę, vel profectò paucæ admodum offenſæ fuerunt, quippe quæ aſperioris ſunt materiæ, quæ non ità facilè ictibus, aut ſectioni patet labitur enim, & lubricarum, mobiliumq; donata conditione vena diſrumpi, transfodiuè nequit, niſi ſtudio, ac diligentia retineatur. Neq; verùm duxerim Ad primũ.

rim ad intima cerebri latibula, vſq; à carnificibus actas eſſe ſpinas; nam cum humanum cerebrum, non ſecus, ac cor vitę hominis obtineat principatum, non niſi certo vitæ Chriſti diſcrimine lædi, tangiuè potuit; & tamen poſt ſpineum ſertum ſuperuixiſſet Dominus, vti re ipſa per aliquot horarum ſpatia vitalem ſpiritum duxit.

Ad ſecundum. Plures capitis Chriſti venæ à traiectione ſpinarum immunes fuerunt, vti vidimus; & pręthereà arbitrãdum non eſt vitiatas vulnere venas mox ſanguinem totum effundere, clauditur enim ſępè numero vulnus, maximè ſi arctiores, & anguſtæ venæ ſint, vel illo ipſo transfoſſionis inſtrumento, vel ſanguine dimanante, qui frigoris acrimonia concreſcens læſas nonnunquam venas obſtruit; quod euenire potuit Saluatori, qui nudato capite, frigidoq; aëre patiebatur.

Ad Tertiũ Diuturnior quidem temporis mora inter ſpineam coronam, & Chriſti obitum interceſſit, quàm fuerit in ſudore pellendo conſumptum tempus; at nõ temporis, ſed modi ſanguinis emittendi ratio habenda eſt; potuit enim breuiſſimo temporis articulo, qualis fuit is, quo ſanguinis globos ſudauit Chriſtus, maior ſanguinis copia effundi ex tota corporis Domini mole, quàm dilaniatum Saluatoris caput longiori tempore emittere poſſet; ad eum morem, quô ſubito coorta tempeſtate maximus imber ab æthere toto in terram proſiliens, vel ictu oculi terræ viſcera largius irrigat, quàm eundem terræ ſinum humectare poſſit tenuiſſimis guttis tota die diſtillans aqua.

Adijce, capitis ſanguini præſtaſſe ſudorem ſanguineũ copia, & vbertate ob hãc præcipuè rationem, quæ in ſuperio-

ſuperiores etiam argumentorum reſponſiones compe-tere poteſt; quod licet nobiliores etiam capitis venæ ſpinei ſerti ſenſerint nocumẽtum, æqualem tamen ſanguineo ſudori profundere haud potuere ſanguinem; coërcebatur enim ab ijſdem ſpinis, ne ſanguineus ſuccus efflueret, propterea quod tenaciter ſacro capiti adhærentes ſpinæ proprium foramen, quandiu ei inſtiterunt, ità obſtruebant, vt ſanguinei fluxus iter obſiderent; at in ſudore ſanguineo Vindicis noſtri nulla fuit venarũ obſtructio, ſed largo, patentiq; hiatu copioſiſſimum ſanguinis imbrem effuderunt venæ.

Diuæ autem Brigitæ teſtimonium, quo deturpatam Saluatoris noſtri faciem, repletas ſanguineo cruore aures, atq; infectos ſanguineo ſucco Chriſti oculos declaratur, veritatem ſanguineæ fluxionis, non autem ſuperiorem ſparſo inter orandum ſanguine, ex capite dimanantem ſanguinem fuiſſe aſtruit, vt alibi oſtenſum eſt.

At rurſus ex opinione noſtra, quæ bis coronam ſacrato capiti impoſitam, bisq; pariter ab eodem detractam fuiſſe affirmat, nouus emergit ſcrupulus, qui talis eſt; pars capitis Chriſti duris tribulorum offenſa ramuſculis magna, ac pergrandi non caruit ſanguinis effuſione, ergò cum detracta iam corona nullum eſſet impedimentum, quod emergentem ſanguinem retinere poſſet, iteratisq; vicibus teſte B. Brigita maximus ſanguis ex apertis capitis Chriſti plagis erumperet, nullam meretur fidem id, quod docuimus, ſuperiorem nimirũ fuiſſe hanc tertiam ſanguinis effuſionem duplicibus illis, ac copioſiſſimis ceruicum ſanguinis effuſionibus; ſed iſta opinionis noſtræ fidem non minuunt; quamuis

enim

Digitized by Google

enim pergrandis imber ſanguineus ex capite dominico duabus illis vicibus decurrerit; ſi tamen totum hunc cruorem ſanguineo ſudori ex omnibus Chriſti membris profluenti comparemus, minorem illum ſanguinis ſudore fuiſſe cogimur opinari.

CAP. VI.

Quanta copia fuerit eius ſanguinis, qui ex flagellorum, & clauorum ictibus emanauit.

SVperioribus illis omnibus lōgè maiores proculdubio fuerunt eæ ſanguinis effuſiones, quas innocens agnus in flagellis, & in Cruce paſſus eſt. Verùm vtra earum fuerit maiori ſanguinis copia nobilior, ambigi poteſt. Breuiter tamen dicam, quid animo meo occurſet. Vel igitur vocabulo effuſionis in ligno Crucis peractæ, omnes pedum, manuum, lateris, ac deniq; corporis plagas, aut certam aliquam manus, vel determinati membri plagam intelligimus; ſi dicamus omnes compræhendi, ſine dubio nobiliorem fuiſſe Crucis dominicæ ſanguinem, dicendum videtur, quandoquidem non vna certa, ac determinata fuit ſanguinis effuſio; ſed aggregatum quoddam fuit (vt loquuntur philoſophi) ex multis, diuerſiſq; ſanguineę ſubſtantiæ effuſionibus, quæ omnes vno effuſionis comprænhenſæ vocabulo, principem ſanguineę effuſionis dignitatem obtinuerūt. Etenim in extremo Saluatoris ſupplicio omnia recruduerūt vulnera, omnes diri flagelli refricatæ plagæ ſanguinem dederunt, arterię, ac corporis Chriſti venæ atrocem paſſæ ſunt dilaniationem, pedes, ac manus

ferreis

ferreis traiectæ clauis ſanguine maduerunt, ac omnia deniq; Chriſti membra ſanguineo cruore inundarunt. Quòd ſi dicatur, nomine effuſionis iſtius vnã duntaxat ex prędictis effuſionem intelligi, aſſerẽdũ eſt flagellorũ ſæuitia expreſſum è venis ſanguinem omni alio ſanguine fuiſſe copioſiorem, immanis enim atrox, & omnium vulnerum crudeliſſima fuit hęc Chriſti Domini plaga, id quod multis, ac diſertis verbis proſequitur Deipara Virgo, primo reuelationum Diuæ Brigitę, ſeruam ſuam ſic alloquens. *Conſurrexerunt autem inimici eius, qui fugientibus amicis ſuis vndiq; aſtabant, & flagellabant corpus eius ab omni macula, & peccato mundum. Ad primũ igitur ictum ego, quæ aſtabam propinquius cecidi quaſi mortua, & reſumpto ſpiritu vidi corpus eius verberatum, & flagellatum vſq; ad coſtas, itaut coſtæ eius viderentur, & quod amarius erat cum retraherentur flagella, carnes ipſis flagellis ſulcabantur; cumq; filius meus totus eſſet ſanguinolentus, totus ſic laceratus, vt in eo non inueniretur ſanitas, nec quid flagellaretur; tunc vnus concitato in ſe ſpiritu quæſiuit numquid interficietis eum ſic iniudicatum? et ſtatim ſecuit vincula eius; inde filius meus induit ſe veſtimentis ſuis: tunc locum, vbi ſtabant pedes filij mei totum repletum vidi ſanguine, & ex veſtigijs filij mei cognoſcebam inceſſum eius, quo enim procedebat, apparebat terra infuſa ſanguine.* Hactenus illa. Amplius flagellum, quo Saluatoris corpus percutiebatur, fuit teſte Euthymio in Matthæum è funiculis, ac loris contextum, crudele ſupplicij genus, & inter flagellationis inſtrumenta crudeliſſimum penitus inſtrumentum: ſed non hic ſtetit carnificum rabies; etenim cùm virgis etiam damnatorum dorſa cædi conſueuiſſent aliquandò,

B. Brigitta.

Grauitas flagellationis Christi

Quale fuerit flagellum quo Christus cædebatur

dò, ſacratiſſimum Chriſti corpus virgis ſecuerunt ſæuiſſimi milites, vt inquit diuinum humanæ ſanctitatis, & ſcientiæ iubar Hieronymus; quin immò nec virgis contenti, verber, quô crudelius Saluatoris carnes dilacerarent, ſeque in ſanguine agni volutarent, inſitis talis oſſiculis exaſperauerunt. De quo ſupplicij genere audiat lector, ne puram mentis cogitationem quis iſtud eſſe arbitretur, Virginem matrem de flagellis Chriſti cum Brigita ſermocinantem libro quarto reuelationum capite ſeptuageſimo. *Deinde iubente lictore ſe ipſum veſtibus exuit columnam ſponte amplectens, ligatur, & flagellis aculeatis infixis aculeis, & retractis non euellendo, ſed ſulcando, totum corpus eius laceratur.* Præthereà Diuus Vincentius tria flagellorum genera, quibus ordine quodam in corpus Chriſti ſæuitum eſt, recenſet ſermone de paſſione Domini, atq; in primis Saluatorem ſpinis, & vepribus acutiſſimis, ſecundò flagellis aculeatis, tertiò tandem, & vltimò hamatis catenis fuiſſe verberatum opinatur. Et profectò grauiſſimis, numeroſiſſimisq; vulneribus affectum fuiſſe Saluatorem non tantùm ſcriptores docent, ſed, & ratio fateri cogit; non enim Iudaico, ſed Romano more, neq; à Iudæis, ſed à Gentilibus flagellabatur Vindex ſalutis noſtræ Chriſtus; Gentiles autem adeò crudeliter contrà miſerrimum quemq; flagello inſurgere conſueuerant, vt ſæpè numero (ea erat gentilitatis immanitas) pleroſq; ſub flagellis ipſis interficerent, quod fortaſſis Domino accidiſſet, ni, vt Beata Brigita citato loco refert, è Barbarica carnificum ferocia (Dei prouidentia) quidã miſericordia motus vincula ſecãdo Chriſtum Dominum vindicaſſet. Amplius

hoc

B. Brigita.

D. Vincentius.

Triplici flagello Chriſtus percutitur.

Digitized by Google

hoc immane ſupplicium eò à Præſide ordinabatur, vt hac miſerrima ſpetie ad miſericordiam truces Iudæorũ animos flecteret, atqui inteſtinum Iudaicæ gentis in Saluatorem odium teterrimum erat; non igitur leui, ſed grauiſſimo tantùm flagelli cruciatu potuit ſatiari; quemadmodum optimè nouerat Pilatus, qui praua Iudæorum ingenia, & certam in Chriſti caput conſpirationem percallebat. Ad hæc nec obſcuro, nec infirmo argumento grauiſſimam fuiſſe, atq; abundantiſſimam ſanguinis vi verberum expreſſi effuſionem perſuadet ipſius Chriſti Domini vaticinium Matthæi vigeſimo, vbi acerbiora paſſionis ſuæ tormenta, quæ poſtmodum illi euentura erant, recenſens, præcipuè vnius flagellationis, vt potè ſçueriſſimi ſupplicij, mentionem fecit. *Matt. 20.* *Ecce aſcendimus Hieroſolymam, & filius hominis traditur principibus Sacerdotum, & Scribis; & condemnabunt eum morte, & tradent eum Gentibus ad illudendum, & flagellandum* Quid plura? an non Sacri vates, qui quemadmodum pręcones erant maieſtatis Chriſti, ita ſimiliter ſuppliciorum eiuſdem declaratores fuêre, an non Dei ſpiritu pleni crudeliſſimã futuram eſſe Chriſti Domini flagellationem pari, & conſona voce prædixerunt? *A planta pedis, vſq; ad verticem non erat in eo ſanitas. Nos putauimus eum quaſi leproſum, & percuſum à Deo, Vidimus eum, & non erat ei aſpectus*; quæ omnia Prophetarum vaticinia grauiſſimam fuiſſe Aſſertoris noſtri flagellationem clamant, ex qua Chriſtus ſimillimam leproſi ſpetiem contraxit, decorem atq; aſpectus venuſtatem perdidit, ac nullam deniq; in ſacris illis membris ex flagellorum ictibus ſanitatem, aut integritatem retinuit.

Digitized by Google

Sed libet dominicæ flagellationis atrocitatem probandi finem facere præclaro antiquiſſimi patris Tertulliani teſtimonio; qui ex illis Iſaiæ verbis cap. 63. *Quis eſt ille, qui venit ex Edon, rubor veſtimentorum eius ex boſor? Sic decorus in ſtola violenta cum fortitudine. Quare rubra veſtimenta, & indumenta ſunt de foro torculari pleno conculcato*, colligens aduerſus Marcionem hæreticũ Iſaiæ oraculis diù ante Saluatoris aduentum expreſſam fuiſſe præclaram carnis Chriſti, & ſanguinis figuram, hæc ſubnectit, quæ copioſiſſimam fuiſſe præſentem ſanguinis effuſionem, declarant. *Spiritus propheticus, velut iam contemplabundus Dominum ad paſſionem venientem, carne videlicet veſtitum, & in ea paſſum cruentum habitum carnis in veſtimentorum robore deſignat conculcatæ, & expreſſæ vi paſſionis, tamquàm de foro torcularis; quia ex inde cruentati homines de vini ruborum deſcendunt*. Hęc Tertullianus cuius ſententia in verbera, ac flagellationem Chriſti perbelle quadrat; ſub illis enim flagellis tamquam ſub torculari preſſa Saluatoris caro diuinũ ſanguineæ ſubſtantiæ liquorem ſic fudit, vt tota Chriſti natura cruẽtata ſanguine, dilaniata ictibus, & conculcata, atq; perfuſa fuerit magno ſanguinei ſucci profluuio.

Libro 4. cõtra Marcionem.

CAP. VII.

Venerabilis Bedæ de flagellatione Chriſti opinio.

NON ignoro tamen quoſdam eſſe, qui non adeò atrocem fuiſſe Chriſti flagellationem probent ex iuſto Pilati deſiderio, ac bona eiuſdem Pręſidis in Chriſtum propenſione voluntatis, quibus Aſſer-

torem

torem veritatis è carnificum manibus ſtudebat eripere; aduerſabatur autem Pilati animo, ac cogitationi tàm crudelis flagelli permiſſio, præcipuè cum flagellationem ipſius Præſidis iuſſu executi ſint milites, non igitur potuit Pilatus tortoribus permittere, vt tam immanè ſæuirent in Chriſtum; quî enim crudelitas verberum, & miſerationis Pilati affectus eſſe ſimul potuerunt? Præterea ſuis ipſe manibus Præſes flagellationis ictibus Saluatorem petiuit, quemadmodum expreſſis verbis annotauit Venerabilis Beda tractans illa Marci verba. *Et tradidit Ieſum flagellis cæſum* Vbi hęc habet cap. decimo quinto. *Ieſus autem flagellatus non ab alio, quàm ab ipſo Pilato intelligendus eſt; ſcribit namq; Ioannes. Apprehendit Pilatus Ieſum, & flagellauit; quod quidem ideò feciſſe credendus eſt, vt ſatiati opprobrijs eius Iudæi mortem vltrà ſitire deſinerent*. Fidem autem humanam excedit tot verberibus à ſolo Præſide, tantoquè ſupplicio pænè necatum fuiſſe Saluatorem; leuis igitur, vti Præſidis pietatem decebat, & non adeò atrox fuit flagellatio. Ad hęc, ſicuti in omnibus Chriſti Domini pænis, ità in flagellorum cruciatu non eſt, ſic facilè ad miracula cõfugiendum, vbi Euangelica narratio etiam ſecundum litteralem ſenſum ſaluari, atq; congruenter exponi poteſt, atqui ſupergreditur creatæ naturæ vires hominem tetris adeò flagellorum ictibus pęnè confectum non interire, quis enim amabo, vel robuſtiſſimus tot verberũ millibus non trucidaretur, mitior igitur Aſſertoris flagellatio fuerit neceſſe eſt, ni diuinum, vbi minimè opus eſt, fingamus miraculum.

Quid? Quæuis flagellandi conſuetudo, quantumuis

etiam

etiam apud Barbaricas gentes,quibuſdam terminis, ac finibus circumſcribebatur,ne in certiſſimum vitę amittendæ periculum Cruci cõfodiendus adduceretur, atqui quinq; & ſex etiam millia verberum vulnera omnes crudelitatis terminos tranſiliunt, non igitur totidem millibus obnoxium fuiſſe Saluatorem putandum eſt. Poſtremò illa cap. 15. Diui Marci verba, *Et cum iam ſerò eſſet factum (quia erat paraſceue, quòd eſt ante Sabbatum) venit Ioſeph ab Arimathæa nobilis decurio, qui, & ipſe erat expectans regnum Dei, & audacter introiuit ad Pilatũ, & petijt corpus Ieſu; Pilatus autem mirabatur ſi iam obijſſet. Et accerſito Centurione interrogauit eum ſi iam mortuus eſſet*, nec grauem, nec periculoſam fuiſſe Chriſti Domini flagellationem manifeſto mihi ſunt iudicio ſimul, & argumento; ſi namque Saluatoris mors, tam celeriter ſubſequuta Præſidem in magnam admirationem traduxit, quippè qui longius vitam in Cruce propagaturum fuiſſe putabat Aſſertorem noſtrum,hinc profectò, niſi inanis fuit hæc Præſidis admiratio, mitiorem fuiſſe Chriſti percusſionem colligẽdum eſt; ſecus enim quid erat, cur tanta de accelerato Chriſti obitu afficeretur admiratione Præſes,ſi Ieſum tot flagris vulneratum Crucis patibulo adiudicaſſet? quandoquidem iure meritiſſimo quilibet rationis, & conſilij particeps admirari debuerat potius in Chriſto vel breuiſſimam poſt flagella vitam,quam ſubitum in Cruce ex hac vita diſceſſum.

Marc. cap. 15.

At mihi ſuperiori capite explicata ſentẽtia adeò vera videtur, vt me nulla ratio in oppoſitũ trahere poſſit; eſt enim illa communi fidelium aſſenſu,grauioribus ratio-

num

Digitized by Google

num momentis, ac certo aliorum Patrum decreto ſubnixa. Facilè autem euertuntur cõtraria; etenim quod ad primum attinet, non ſemel eſt oſtenſum quo pacto nõ pugnarint in Pilato ſæuæ flagellationis permiſſio, & iuſtum quoddam Chriſti à morte vindicãdi deſideriũ; ſi quidem ad vitandam Saluatoris mortem videbantur iſta duo planè neceſſaria ad eum fermè modum, quo Medicus ad prçcauendum, ne mors ex certiſſimis morbis ægrotanti accidat, aſperiora, ac amariſſima medicæ diſciplinç pharmaca çgroto ſolet adhibere; quamuis ſpe iſta fruſtatum fuiſſe Præſidem mortis Chriſti exitus probarit. *Ad primũ.*

In ea quidem opinione fuit Venerabilis Beda, vt à Prçſide ipſo cçſum eſſe flagellis Saluatorem arbitraretur; at nullam illius ſententia habet probabilitatis ſpetiem; quis enim inducat animum ſuum credere, Præſidem generis nobilitate pollentem, ac in tota Iudça vitç, ac necis poteſtate inſignem omnium turpiſſimo muneri, quale fuit flagellationis miniſteriũ, proprijs manibus operam impendiſſe? ſeruorum enim, militum, aut carnificum, non autem Principis dignitate viri fuit opus iſtud, vt ſacræ, atq; profanæ hiſtoriæ teſtantur. Quare illud Diui Ioannis teſtimonium, quod Bedam in hanc opinionem traxit, accipiendum, atq; intelligendũ eſt, non appræhendiſſe per ſe, ſed per miniſtros, ſiuè lictores, ſiuè quoſuis alios huic muneri prçfectos, quod enim per ſeruos Domini operantur, (vti doctè in eundem Ioãnis locum annotauit Caietanus,) id per ſe operari, vſitato loquendi more, dicuntur. Quod ſi nõ aquieſcas, Bedç opponam D. Hieronymum, qui noſtram do- *Ad ſecũdũ.*

cens

cens opinionem ſic loquitur in Matthæum capite. 27.
D. Hieronymus. *Traditus eſt igitur Ieſus militibus verberãdus, & illud ſanctiſſimum corpus pectus Dei capax flagellis ſecuerunt.*

Ad tertiũ. Sine miraculo potuit Chriſtus ſit acriter loris verberatus vitam viuere, duriſſimis namq; verberibus illis exteriores duntaxat corporis partes cędebantur, quę nõ adeò mortis periculo obnoxiæ ſunt, dorſum enim, & cætera robuſtiora corporis membra contondebantur, & intacta fuêre principaliora inteſtinorum membra, qualia ſunt cor, ępar, & huiuſmodi, ex quibus, vel leuiter offenſis mors oritur. Poſſet iure concedi nullum non interceſſiſſe miraculum, vti conuincit argumentatio.

Ad quartũ. Inficior quamlibet flagellationem apud Gentiles fuiſſe certo quodam verberum numero prædefinitam; immò ad libitum tot nonnumquam erant plagæ, quòd veſana tortorum rabies volebat; Et quamuis apud Iudæos eſſet in more poſitũ, vt Cruci affigendus quadregenario duntaxat plagarum numero afficeretur, quam cędendi conſuetudinem inuiolabili lege ſeruatam eſſe à Iudęis teſtis eſt S. Paulus ſecunda ad Cor. vndecimo.
Ad Cor. 11. *A Iudæis quinquies quadragenas vna minus accepi*, Chriſtus tamen Dominus non iuxta Iudaicas, ſed Romanas leges, tetris ictibus dilaniatus eſt.

Cur Pilatus ſubitã Chriſti mortẽ deminatus fuerit. In vltima argumentatione explicanda multi inſudarunt. Sunt, qui aſtruant, Præſidis admirationem ortum habuiſſe ex eo, quòd Pilatus cognita ſubitò mortis Chriſti fama in vno Crucis ſupplicio cogitatione defixus cętera, quę ante Crucem Saluator paſſus erat tormenta non animaduertit, quare cum alij in Crucem acti diù, & longius miſerrimam vitam producere ſolerent, (vti

latronibus

Digitized by Google

latronibus accidit, qui crurifragio è terris conceſſerunt) proptereà tam citò ſupremum ſpiritum efflaſſe Saluatorem Præſes mirabatur; ſed hęc eorum reſponſio non planè mihi ſatisfacit, nam ſicuti fieri potuit, vt ſubitam Saluatoris mortem cogitanti Pilato ſola obuiam data ſit Crucis dominicæ pœna, attentis nequaquam cæteris Chriſti cruciatibus, (quandoquidem fuit illa prior Pręſidis cogitatio imperfecta, nec ſuis omnibus ornata circumſtantijs) ita reor prorſus impoſſibile, eidem Præſidi attentius, ac diligentius Chriſti obitum perpendenti, ét flagellorum percuſſionem, cæteraq; ſupplicia ad accelerandam Saluatori mortem opportuna, quæ iam tum paſſus fuerat Chriſtus, non illuxiſſe; fuit enim hæc plena, & omnibus ſuis numeris abſoluta mortis Chriſti recogitatio, in qua totum fuiſſe Præſidem, durante adhuc mortis Domini admiratione, interrogatio Centurioni facta ad Chriſtum cuſtodiendum inuigilanti, declarat. Alij ſic opinantur. Quamuis teneret optimè Pręſes, illata Chriſto Domino tormenta potiſſima fuiſſe ad repentinam Saluatoris mortem operandam, in admirationem tamen ductus eſt, quoniam Diuinum quemdam eſſe heroem Chriſtum arbitrabatur, qui aut nullo modo, aut certè multo tempore poſt Crucis patibulum, morti ſuccumbere poſſet. At qua ratione eum in mortem adiudicaſſet, quem mortis periculo immunem eſſe poſſe arbitraretur? Addunt alij probabilius, ſigna omnibus ſanè admiranda, quæ acciderunt, dum Chriſtus occubuit, de quibus diſertè Mattheus capite vigeſimo ſeptimo, magnæ admirationi fuiſſe Pilato, qui tantis commotus miraculis magnam conceperat de Chriſti,

Digitized by Google

perſona opinionem, ratus illum verè Dei patris filium eſſe, vti ab eodem Saluatore, cum adhuc viueret in terris, non ſemel acceperat. pro qua opinione pugnare videtur Euthymius in Matthæum, qui Præſidis admirationem conſiderans, tactam aſſignat Pilati admirationis cauſam. Ego ſentio veram huiuſce admirationis cauſam fuiſſe, expreſſam de atrociſſimis Chriſti ſupplicijs cognitionem, cum enim optimè ſciret Pilatus, Chriſto Domino inuictum animi, & corporis robur haud vnquam defuiſſe, quo fultus grauiſſimos plagarum cruciatus inter illuſiones, & ludibria, inter ſpineam coronam, aliaq; huiuſce generis infinita propemodum tormenta pęnarum non occubuit (ea erat inuictiſſimi Ducis noſtri conſtantia, & virtus) hinc etiam inter acerbos Crucis dolores diù vitam propagaturum fore Saluatorem ſecum ipſe Præſes cogitabat. Cuius cogitationis ſuæ oppoſitum ſtatim ac intellexit, percrebreſcente nimirum mortis Chriſti fama, obſtupuit ob ſubſequutam opinione ſua celerius Domini mortem, vti videtur aſſerere Angelicus Doctor tertia parte, quæſtione quadrageſima ſeptima, articulo primo ad ſecundum, vbi, *dicendum,* inquit, *quod, vt Chriſtus oſtenderet, quod paſſio illata per violentiam eius animam non eripiebat, naturam corporalem in ſua fortitudine conſeruauit, vt etiam in extremis poſitus voce magna clamaret, quod inter alia miracula mortis eius computatur. Vnde dicitur Marci decimo quinto. Videns autem Centurio, qui ex aduerſo ſtabat, quia ſic clamans expiraſſet, ait, verè hic homo filius Dei erat; fuit etiam mirabile in Chriſti morte, quod celerius mortuus ſit alijs, qui ſimili paſſione afficiebantur. Vnde dicitur Ioannis decimo nono, quod*

Euthymius. *Sententia Auctoris.* *S. Thomas*

earum,

Digitized by Google

eorum, qui cum Chriſto crucifixi erant, fregerunt crura, vt citò morerentur, ad Ieſum autem cũ veniſſent, vt viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura. Et Marci decimo quinto dicitur, quod Pilatus mirabatur, ſi iam obijſſet; ſicut enim eius voluntate natura corporalis conſeruata eſt in ſuo vigore vſq; ad extremum; ſic etiam quando voluit, ſubitò ceſſit nocumento illi. Hactenus Sanctus Thomas; quià igitur naturam Chriſti corporalem in ſuo vigore vſq; ad extremũ perſtitiſſe agnouerat Præſes, pari modo etiam in Cruce longius eandem Saluatoris naturam, diutiusq; ſuperſtitem futuram exiſtimabat; verùm quià ſubito Chriſtus ſponte ſua acerbiſsimo Crucis dolori ceſſit, mirabatur Præſes conſeruati diu corporalis Chriſti roboris planè dignoſcens veritatem, ſed ſubitæ mortis nõ valens attingere rationem.

Quocirca, cuicunq; ex recitatis ſolutionibus ꝓpoſitæ argumentationis reſponſioni aurem præbeas, habebis grauiſsimam fuiſſe Saluatoris flagellationem, colligeſquè præthereà ex ſubita Præſidis de morte Chriſti admiratione, nullum firmum ad oppoſitum opinionis noſtræ aſtruendũ erui poſſe argumentum; ſed de his ſatis.

CAP. VIII.

De numero verberum flagellationis Chriſti.

ILlud ſubindè quæri poteſt, nùm certa aliqua de numero verberum Chriſti notitia haberi poſsit. Et plures quidem in hoc numero aſsignando fermè cõueniunt aſſerentes Chriſti Domini plagas, & verbera ad quingentos ictus ſupra quinque millia perueniſſe; Qui- *De numero verber. Ieſu Chriſti.*

Digitized by Google

bus propè aſſentiuntur ij, qui ſuprà quinq; plagarum millia recenſent 435. verbera.

Opinio S. Vincentij de numero plagarum Chriſti.

At longè aliud de plagis Domini ſenſit Diuus Vincentius ſermone de Chriſti paſsione; etenim cuidam Medicorum decreto adhærens, quo corporis humani oſſa 276. duntaxat eſſe docent, verberum Saluatoris multitudinem, ac numerum ex oſsium Chriſti numero colligit, triplicemq; diri flagelli ictum, vnicuiq; oſsi reſpondiſſe meditatur, qui omnes ictus, ſi ad calculos reducantur non longius, quàm ad viginti octo plagas ſupra octingentos ictus perueniunt.

Incertus verberum Chriſti numerus.

Sed, vt maximam fuiſſe flagellorum vim non inficior, ſic certum non poſſe aſsignari numerum exiſtimo ob maximam huiuſce rei obſcuritatem, ad quam illuſtrandam, nec rationes proſunt, nec pondus aliquod habent coniecturæ, neq; ſacra ſiuè ſcripturæ, ſiuè Patrũ monumenta certi quidpiam nobis ſignificarunt.

Quare, etſi ea, quæ de numero plagarum Saluatoris prodiderunt illi, quorum dicta proximè retulimus, non ſint vllo quouis pacto damnanda, ſed aliqua potius probabilitatis ſpetie non careant, ea tamen non ex certa aliqua rei huius cognitione, aut ſcientia, ſed ex religione, & tenera quadam meditantis animi pietate ortum habuerunt.

CAP.

Digitized by Google

CAP. IX.

Quid de tribus poſtremis ſanguinis Chriſti effuſionibus opinandum ſit.

SEd reuertamur ad contemplationem aliarum ſanguinis effuſionum; expendendæ enim adhuc ſunt manus, & pedis vtriuſq;, ac lateris inſignes ſanguinis riui, quorum hi ſpiritũ ducente Xp̃o, hic verò ſoluto iam è corpore ſpiritu profluxerunt. Crediderim haud multum diſcriminis inter vtriuſq; manus, ac pedis effuſiones interceſsiſſe, ambo enim membra illa, palmæ ſcilicet, ac plantæ pari fermè interuallo diſtant à naturali domicilio, ac ſede ſanguinis, quodcunque ſit illud, ſiuè hepar, ſiuè cor, ambo etiam nõ ingenti carnis mole, aut ſanguine copioſo, ſed potius muſculis, neruis, acerrimoq; ſenſu pollent; & licet extremæ illæ corporis Xp̃i partes non exiguam ſanguinis copiam dederint per totum temporis ſpatium, quo Saluator in Cruce pepẽdit, ſenſim tamen ſanguis diſtillabat, impedientibus ferreis clauis, ne totum offenſæ venæ ſanguinem ſpargerent.

Crediderim pariter, quamlibet harum effuſionum, circumciſionis, perfoſſi capitis, & ſudoris etiam ſanguinei effuſionibus maiorem, & vberiorem extitiſſe. Cuius rei ea videtur eſſe ratio, quoniam ſemper Saluatoris crucifixi pedes, ac transfoſſæ manus, quoad vixit Aſſertor noſter, ſanguinem emiſerunt, cum autem trium, vel quatuor horarum ſpatio vitam duxerit in patibulo Dominus, abundantiorem ſanguinis copiam in Cruce edidit, quàm fuerit quantitas aliarum

effu-

effuſionum, illę ſiquidem, vel ad breuiſſimum tempus, vti in circumciſione, & in ſanguineo ſudore, vel certè minutiſſimè, vti in coronatione Chriſti accidit, ſanguinis fluxum dederunt.

Sed quid de ſanguinis ex latere manantis copia putandum? magna nè, an exigua fuit? Certè perexiguum ex latere Domini lancea aperto profluxiſſe ſanguinem oſtendere videntur ea, quæ apud Diuam Brigitam legimus lib. 1. reuelationum cap. 10. *Omnibus itaq; dicentibus, vnus aduenienſ affixit lanceam in latus eius tam validè, vt pænè per aliud latus eius pertranſiret. Et cum extraheretur haſta apparuit cuſpis rubra ſanguine*, & lib. 4. cap. 70. Similem pertractans de haſta ſententiam ſic loquitur. *Modico autem tempore poſt aperto latere, & abſtracta lancea ſanguis in cuſpide, quaſi brunei coloris apparuit, vt ex hoc intelligeretur cor transfixum*; Quæ ſi expendantur, exilem ac modicum lateris ſanguinem innuunt, & non effluẽtem ex plaga ſanguinem, ſed apicem cuſpidis ſolummodò intingentem, atq; inficientem fuiſſe prædicant. Sed quidquid adducta hęc ex reuelationibus Beatę Brigitæ verba docere fortaſſis videantur, ea tamen non debent quempiam abducere à vero veritatis tramite, quandoquidem pro certo habendum eſt, id, quod cæleſtium arcanorum interpres, & author Ioannes docuit Euangelicæ hiſtoriæ capite decimo nono. *Ad Ieſum autem cum veniſſent, vt viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura, ſed vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuò exiuit ſanguis, & aqua*; non enim ſanguine tantùm cuſpis eſt aſperſa, & ſanguineo Saluatoris nobilitata cruore; ſed etiam abundans ſucci

B. Brigita.

ſangui-

ſanguinei copia ex patenti vulnere exiuit, quę licet in ſanguinis quantitate ceſſerit alijs in Cruce peractis effuſionibus; ſatis tamen magna,& duabus primis copioſior fuit.

Neq; ab hac cõmuni totius Eccleſiæ doctrina exorbitant allata ex Beatæ Brigitæ reuelationibus verba, ijs enim Beatiſſima Virgo docere dũtaxat voluit,quęnam determinata corporis Domini pars lanceæ ictu fuerit ſauciata; nam etſi de lateris transfoſſione conſtaret ex Euágelica narratione, nihil tamen de cordis percusſione nobis notum erat mortalibus; quocircà,vti certiſſimum relinquens Deipara Virgo, ſanguinis fluxum è latere dimanantem terram ebibiſſe, quemadmodum clarè nobis ſcriptum reliquit Euangeliſta,hanc tantùm non adhuc ſatis cognitam de cordis lęſione veritatem patefaciẽs;ceu pulchrè declarant ea,quę prodidit lib.4. cap.70. vbi *abſtracta*, inquit, *lancea ſanguis in cuſpide, quaſi brucnei coloris apparuit, vt ex hoc intelligeretur cor eſſe transfixum*; quo nihil clarius ad mentem noſtram defendendam dici poterat.

Sed age, deducamus orationem noſtram in liberiorem campum, atq; magnam fuiſſe ſanguinis ex latere proſilientis copiam vnico tantùm ex Philoſophicis decretis deprompto præſidio comprobemus,philoſophicamq; rationem hunc in modum ſubtexamus, non minus ſolerti,quàm ingenioſo naturę artificio comparatum eſſe videmus, vt ſicuti in ſubito homini incuſſo metu,ità in extremo humanæ vitę diſcrimine ſanguis extrinſecas corporis partes deſerens,ſe ad proprium, ac naturale referat domicilium, vt ſalubri, amicoq; tactu

nobi-

nobiliſſimum humanarum corporis partium cor foueat, corroboret, atq; defendat, ibiq; impulſu naturali tamquam in proprijs alueis flumina, in fontibusq; ſuis riui, conquieſcat, non ſolùm quandiu vitali aura fruitur homo, verùm etiam, ſi per id tempus formido perſeueret, extincto corpore; in quo, ni effluat, cum cadauere ſimul computreſcens, tabeſcit tandem, atq; corrũptione abſumitur. Cum igitur Saluatoris noſtri cor maximo ſub initium paſſionis pulſaretur metu, abundantiſſima egebat ſanguinis copia, vt in tantis cruciatibus non deficeret; verùm quia nullum in Chriſti corpore locum habuit putredo, ſanguis, qui in prima ſui origine, ac principio reſederat, ex aperta lateris via proceſſit, atq; in terram dilapſus eſt, poſtquam diuinum Vindex ſalutis noſtræ Chriſtus ſpiritum efflauit.

Quocircà cum omnis illa ſanguinis copia, quę circà cor conſtipata erat, effluxerit, vtiq; profectò abundans eſſe debuit, quemadmodum aſflictiſſimæ Saluatoris naturæ neceſſitas poſtulabat.

DISPV

Digitized by Google

DISPVTATIO DECIMAQVINTA.

De effuſione ſanguinis Chriſti abſolutè conſiderata.

CAP. I.

Num Chriſtus totalem, & omnimodam ſanguinis effuſionem paſſus fuerit.

NVnc pertractanda eſt difficultas; An Saluatoris corpus ità omni ſanguine fuerit denudatum, vt penitus exangue remanſerit; An potius aliquam ſanguinis copiam, ſiuè ſaltem minutiſſimas quaſdam ſanguinei ſucci partes in naturæ receſſibus occulerit.

Quæ diſceptatio de eo dũtaxat tempore inſtitui poteſt, quo, expleta iam amariſſima Saluatoris paſſione, fuit ſacrum corpus omnis vitalis ſpiritus expers; anteriori ſiquidem tempore nullum reſidere poteſt dubiũ, quin ſacroſancti artus aliquo ſanguine maderent, quippe qui ad vitam quoquomodo ducendam abſolutiſſima neceſſitate exigebatur; vitæ ſiquidem humanæ, vt ſapiens quidam dixit, theſaurus eſt sãguineus liquor. Et primò quidem certiſſimum mihi videtur, non caruiſſe ſanguinea ſubſtantia Vindicis noſtri corpus toto illo temporis interuallo, quo è ligno Crucis pependit, poſtquam eiuſdem ſpiritus è corporis ergaſtulo receſſerat, vſquè ad diræ lanceæ ictum, qui tribus fermè horis à Chriſti morte dominico lateri inflictus eſt.

Quocircà omnis dubitãdi ratio de eo duntaxat tempore militat, quo iacuit in ſepulchro cuſtoditũ à militibus Domini noſtri cadauer; Quo temporis ſpatio omni planè ſanguinis ſucco caruiſſe Saluatoris cadauer primum ea ratio ſuadet, quoniam ad rationem, & ſubſtantiam cadaueris non pertinet ſanguis, qui etſi humanæ naturæ pars ſit, quandiu vitam viuit homo, vbi tamen morte ſtratus iacet, deſinit eſſe humani corporis pars; potuit igitur nullam in ſe retinere corpus Chriſti ſanguinis ſubſtantiam. Deinde in extremo mortis cruciatu, cum nullum fuerit ſanguinis Chriſti cõceptaculum, venæ enim omnes dilaceratę ſunt, qua obſecro ratione potuit in corpore Domini remanere ſanguis? Amplius ſi tridui tempore quis ex ſacro Apoſtolorum Collegio diuina conſecrationis verba protuliſſet. *Hoc eſt corpus meum*, ſuper idoneam triticei panis materiam, corpus duntaxat Chriſti ſic fuiſſet ſub ſpetiebus panis, vt in illis ipſis accidentibus neq; ex vi verborum, neq; ex vi connexionis, ſiuè per concomitantiam, vt loquuntur Theologi, reperiretur ſanguis. Quemadmodum vulgatum eſt apud Doctores decretum, & à pleriſq; illorum receptum; quod tamen longius à veritate abeſſet, ſi aliqua ſanguinis Domini pars in triduo corporis Chriſti venis adhæſiſſet; quæ argumentatio ſic probari, atque ſimul illuſtrari poteſt.

Quamuis nunc ex vi verborum conſecrationis panis ſub accidentibus panis Corpus Chriſti Domini tantùm conſtituatur, ac pariter ex vi verborum conſecrationis Calicis ſanguis tantùm ſiſtatur in Calice, vt tutior, & probabilior habet ſententia, per concomitan-

tiam

tiam tamen ſub accidẽtibus panis totus Chriſti ſanguis latitat, ſicuti etiam ſub ſpeciebus vini totum Saluatoris corpus occulitur, nam licet ad verborum veritatem, *Hoc eſt corpus meum*, ſola corporis Chriſti ſubſtantia verè ſub accidentibus panis conſtituta ſufficiat, & ſimili modo, vt veritas formæ conſecrationis vini plana, & abſolutiſſima ſit, ſolus dũtaxat Chriſti Domini ſanguis ſub ſpetiebus vini exigatur, quandoquidem ſicuti in illa corpus Chriſti; ſic in iſta eiuſdem ſãguis perfectè ſignificantur; nihilominus tamen, quia in Vindice noſtro, & ſanguis corpori, & corpus ſanguini vniuntur, atq; mutuo nexu inuicem colligantur, fit, vt ratione huius mutuæ copulationis in ſacratiſſimo Altaris myſterio, nec panis accidentia ſine ſanguine corpus, nec vini ſpeties ſine corpore ſanguinem Chriſti habere poſſint. Relinquitur ergò omnem è dominico corpore expreſſum fuiſſe ſanguinem, ſi hypoteſis illa, cuius primarũ partium Theologi ſunt patroni, concedatur, vt iurè admitti debet. Nec aliud ex diuina ſanctæ ſynaxis inſtitutione habemus; Etenim Vindex ſalutis noſtræ Chriſtus diuinum iſtud Euchariſtiæ Sacramentum inſtituit ad recolendam paſſionis ſuæ memoriam, *hoc facite*, inquit, *in meam commemorationem*, & iterum, *quotieſcunq; calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis, donec veniat*; atqui diſtincta formæ verborum conſecratione ſanguinem, ac corpus ſuũ nobis exhibuit deguſtandum; igitur ſanguis à corpore erat ſeiungendus, aliter enim nulla eſſe poterat cauſa, cur in ſuę memoriam paſſionis ſanguinẽ noſtræ formę apparatu diſtinctum à corpore nobis in potum largiretur. Quid? poſtulat idipſum Sacramen- Luc. 22. 1. Cor. 11.

 talis

talis Euchariſtiæ inſtitutio, vt ſignum, & res ſignata, & vt memoria, & res, cuius memoria celebratur, ſibi planè, perfectèq; reſponderent; in quam opinionem abijſſe

S. Thomas. videtur Angelicus Doctor 3. parte, quęſt. 76. art. 2. Vbi, *ad primum ergò dicendum*, inquit, *quod quamuis totus Chriſtus ſit ſub vtraq; ſpetie, non tamen fruſtrà. Nam primò quidem hoc valet ad repræſentandam paſſionem Chriſti, in qua ſeorſim fuit ſanguis à corpore ſeparatus, vndè & in forma conſecrationis ſanguinis fit mentio de eius effuſione;* & mox ad ſecundum non abſimilem docens ſententiam, ſubdit, *dicendum, quod in paſſione Chriſti, (cuius hoc Sacramentum eſt memoriale) non fuerunt aliæ partes corporis ab inuicem ſeparatæ, ſicut ſanguis, ſed corpus indiſſolutum permanſit, ſecundum quod legitur Exodi 12. Nec os illius confringetis, & ideò in hoc Sacramento ſeorſum conſecratur ſanguis à corpore, non autem aliqua alia pars ab alia.* Hactenus Sanctus Thomas.

Præterea Chriſtus Dominus pro vniuerſis omnium hominum ſordibus Æterno Patri copioſiſſimè, ac rigidiſſimè ſatisfecit, copioſam enim à Saluatore oblatam eſſe Deo honoris retributionem, iam pridem cecinerat diuinus vates illis verbis, *copioſa apud eum redemptio, & ipſe redimet Iſrael ex omnibus iniquitatibus eius*, atqui non alia congruentior Redemptionis Chriſti ratio ita facilè poteſt aſſignari, quam plena, & totalis ſanguinis effuſio; ei enim maximè aſcribenda eſſe paſſionis Chriſti merita communi aſſeueratione docent Patres.

Verùm ne longius faciam, hanc eandem ſententiam illuſtrabo appoſitis Diui Hieronymi, Angelici Doctoris, & Alphonſi Toſtati decretis, quibus totalem, &

om-

Digitized by Google

omnimodam ſanguinis effuſionem cõceſſiſſe videntur. Et in primis quidem Diuus Hieronymus aduerſus Pelagianos omnia ſolius liberi arbitrij viribꝰ opera, quãtumuis præclara adſcribentes diſputans libro ſecundo ſic loquitur. *Saluator in Paßione ab Angelo confortatur, & Critobolus meus*, (qui in dialogo Pelagianorum partes ſuſtinebat) *non indiget auxilio Dei, habens liberi arbitrij poteſtatem, & tam vehementer orat, vt guttæ ſanguinis prorumperent ex parte, quem totum erat in paſſione fuſurus.* Sed, & Sanctus Thomas citato loco decernens ſub vtriſquè nunc ſpetiebus panis, & vini totum eſſe Chriſtum, hoc eſt Saluatoris animam, corpus, ſanguinem, cæteraq; ad corporis dignitatem, & integritatem conducentia, & diuinitatem, ſic ſcribit in corpore articuli. *Reſpondeo dicendum, certiſſimè tenendum eſſe, quod ſub vtraq; ſpetie Sacramenti totus eſt Chriſtus aliter tamen, & aliter? Nam ſub ſpetiebus panis eſt quidem corpus Chriſti ex vi Sacramenti, ſanguis autem ex reali concomitantia, ſicut ſupra dictum eſt de anima, & diuinitate Chriſti. Sub ſpetiebus vero vini eſt quidem ſanguis Chriſti ex vi Sacramenti, corpus autem Chriſti ex reali concomitantia, ſicut anima, & diuinitas, eo quod nunc ſanguis Chriſti non eſt ab eius corpore ſeparatus, ſicut fuit tempore paßionis, & mortis. Vnde ſi tunc fuiſſet hoc ſacrificium celebratũ, ſub ſpetiebus panis fuißet corpus Chriſti ſine ſanguine, & ſub ſpetiebus vini ſanguis ſine corpore, ſicut erat in rei veritate.* Hæc Thomas clariſſimè. Nec meo iudicio inferiora, aut obſcuriora ſunt ea, de quibus eandem pertractans materiam in paradoxis diſputat Epiſcopus Abulenſis, qui paradoxo ſecundo, cap. 40. hęc prodidit. *Primò autem attendendum eſt, quod*

D. Hieron.

Circa medium.

S. Thomas

Toſtatus.

ſi quiſpiam in hoſtia conſecraſſet in triduo mortis Chriſti, prolatis verbis conſecrationis ſuper panem, oportebat, vt ex vi conſecrationis, corpus Chriſti ſub ſpetie panis exiſteret. Secundum autem, quod nunc in conſecratione eſt, ſanguis eſſe dicitur, qui tunc nullatenus foret, quia totus ſanguis e benedicto Chriſti corpore fuſus erat, nec erat aliqua adhæſio, ex qua tunc in corpore ſanguis eſſet, & paucis interpoſitis in eandem ſententiam ſubdit. *Si fortaſsis aliquis eo triduo dominicæ mortis in vino confeciſſet, prolatis conſecrationis verbis, ex viribus eorum oportebat, ibi ſanguinem Chriſti eſse, Deitas autem, & anima, & corpus quolibet alio tempore in ſanguine conſecrato per concomitantiam neceſsariò forent, ſed tunc nullum exiſteret. Corpus enim Chriſti tunc in calice eſse non poterat, quia eo triduo nulla ſanguinis, & corporis concomitantia fuit, cum totus effuſus foret; vbi igitur corpus erat, ſanguis nullus erat, & è contra,* & tandem ſub finem capitis.

Ex prædictis, inquit, *eruitur, quod ſi in triduo mortis Chriſti aliquis ſanguinem Chriſti ſub vini ſpetie confecisset, ſolus ibi ſanguis fuiſset, corpus autem, & anima, atq; verbum nullatenus.* ſic Abulenſis; cuius ſanè verba, ſi apud æquos difficultatis huius æſtimatores tantum haberent roboris, & efficaciȩ, quantum poſſident claritatis, omnium mirabiliter animos in Toſtati opinionem traherent.

CAP.

Digitized by Google

CAP. II.

Aliquid ſanguinis corpori dominico adhæſiſſe, quibus rationibus oſtendi poſsit.

AT quia non tam claritatis, quam efficaciæ habenda eſt ratio, idcircò videri poſſet alijs minus valida Toſtati opinio, quę omnem in mortuo Chriſti corpore ſanguinem inficiatur.

Hæ autem firmiores oppoſitę opinionis rationes adduci poſsunt. Prima ratio. Nõ ſolùm in Ieſu Xp̃i perforatis manibus, alijsq; totius naturę membris aliqua potuit inſiſtere ſanguinis ſubſtantia, verùm etiam omninò debuit, ſiquidem obſtruebãtur clauis vulnera, in quibus faciliimè ſanguis detinebatur, etenim ſicuti inhærẽs pectori ſagitta perfoſſi hominis ſãguinem tandiu vbertim fluere cohibet, quandiu traiectis membris hæret, ità ſimiliter claui pedes, ac manus Domini terebrantes, qui per totum vitæ Chriſti in Crucem acti tempus plagas obſtruxerant, aliquam ijs ſaltem in membris ſanguinis partem facilè potuerunt retinere.

Quibus rationibus Toſtati opinio refelli poſsit.

Oppones, quidquid ſanguinis in membris Chriſti reſederat ob obſtructum ferreis clauis ad fluxionem regreſſum, mox abſtractis clauis totum effluxit. Sed re vera huiuſcemodi ſanguinis decurſus haud dari potuit, quandoquidem Aſſertoris noſtri corpus iam tum animã efflarat, ex perempto autem corpore, niſi diuino id fiat miraculo, vt omnes pari, & conſona voce clamant, ſanguis erumpere minimè poteſt, concreſcit enim extemplo ſanguis frigoris virtute compreſſus; quocircà

cum

cum miraculoſam tantùm concedant Theologi lateris fuiſſe effuſionem, proculdubio nulla ſanguinis materies potuit ex mortui iam Domini pedibus diſtillare; alioqui in lateris ſanguine commẽdando ſuperuacaneum foret confugere ad miraculum, quandoquidem ex alijs etiam iam perempti corporis Chriſti partibus ſine miraculo

Ratio 2. cecidiſſet ſanguis. Secunda ratio; Interiores venæ circa præcordia, & hę omnes, quæ ima carnis dominicæ tenebãt, quæq; præſertim in iecoris ſubſtantia ſparguntur, cum nulli obnoxiæ fuerint offenſioni, haud potuerunt omni penitus ſanguineo ſucco ſpoliari, non enim vel ſpinis lædi, quæ ſolis ceruicibus hæſerunt, non diſrumpi flagellis, quæ ſacram cutem, ac exteriores corporis Chriſti partes dilaniarunt, non clauis tandem frangi potuerunt, cum ferreis vinculis ſoli corporis Dominici

Ratio 3. pedes, ac manus transfoſſæ fuerint. Tertia ratio. Non inanem huius ſententiæ coniecturam capere poſſumus ex percuſſo Saluatoris latere, nam ſicuti illud poſt Chriſti obitum non modico ſanguine irrigabatur, ità alia ſacratę Saluatoris naturæ membra, maximè ea, quæ ad extremam corporis molem vergunt, decurrentem naturali pondere ſanguinem recepiſſe, ac retinuiſſe credẽda

Ratio 4. ſunt. Quarta ratio. Hoc ipſum ſignificare videtur ſcripturę ſanctæ narratio, quæ de auguſtiſſima ſacroſancti Altaris myſterij inſtitutione edisserens ſic habet.

Math. 26. *Et accipiens Ieſus calicem gratias egit, & tradidit illis dicens, bibite ex hoc omnes. Hic eſt enim ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.* Quibus poſtremis Saluatoris noſtri verbis intelligimus non quamlibet ſanguinis dominici copiam

ſub

Digitized by Google

ſub ſpeciebus vini eſſe futuram, ſed eam duntaxat, quæ paſſionis tempore erat effundenda, quemadmodum verba illa, *qui pro vobis effundetur*, manifeſtè declarant, addita ſiquidem à Chriſto Domino fuerunt ad deſignãdam, atq; limitandam ſanguinis ſub vini ſpeciebus futuri quantitatem, itaut hunc ſenſum habeant. Exhaurite calicem iſtum, in quo is duntaxat ſanguis reperitur, qui in vtilitatem veſtram, & alienam etiam effundetur, ex quibus hoc conſectarium habetur, aliquem in corpore Chriſti ſanguinem fuiſſe, qui in membris Chriſti reſederit toto tridui tempore.

Quare ſic à quibuſdam explicentur illa forma Calicis conſecrãdi verba Hic eſt enim ſanguis &c.

Nec dicas, ea verba à Saluatore noſtro fuiſſe prolata ad demonſtrandum, ſeu ad connotandum effuſi ſanguinis mirabile Sacramentum, quod fuit humani generis vita, & ſalus, quoniam illa ſunt ſubſtantialia conſecrationis formæ, ſeu ad ſubſtantiam conſecrationis ſanguinis Chriſti ſpectant, quæ autem eius ſunt dignitatis, & efficaciæ, non ad denotandum ſanguinis effectum, ſed ad ipſam ſanguinis, & Sacramenti ſubſtantiã pertinent; quemadmodum vrgeri poteſt etiam ex non diſſimillima formæ conſecrationis corporis ratiocinatione ſic fabricata. Lucæ enim 22. hanc ipſam corporis dominici formam habemus. *Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis datur*; ſed non quoduis corpus ſub panis ſpeciebus, ſed illud tantum conſtituitur, quod pro vobis tradetur; pari igitur modò non quilibet ſanguis, ſed is ſolum, qui pro vobis effundetur in remiſſionem peccatorum, ſub vini accidentibus erit, vt hinc ſecludas eum, qui ab effuſione immunis fuit. In quam opinionem abijſſe Sanctum Thomam is intelliget, qui articulum

Luca 22.

S. Thoma, quodlib. 8. q. 3.

quintum quodlibeti 5. q. 3. adierit; etenim in duplicem totum Chriſti ſanguinem ſecans ſubſtantiam, alteram tantùm ſanguinis ſubſtantiam in paſſione effuſam eſſe docet; *Sed quia*, inquit, *ſpecialiter fit quæſtio de ſanguine in paſſione effuſo pro redemptione humani generis, de hoc magis dicendum videtur &c.* quæ quidem verborum Sancti Thomæ poſtrema particula facilè huic opinioni aſtipulatur, innuit enim aliũ in Chriſto ab eo, qui è venis prodijt, fuiſſe ſanguinem, ea ſiquidem eſt nominis; *de hoc*, vis, & ſignificatio. Amplius, dum idem Sãctus Doctor recenſito loco ſoli ſanguini, qui in paſſione emanauit, valorem accenſet, non obſcurè declarat, aliquam non verò totalem ſanguinis dominici ſubſtãtiam, cum morti ſuccubuit Saluator, profluxiſſe, ſecus abſolutè ſanguinem Chriſti in paſſione effuſum, hoc eſt totum ſanguinem ſalutarem appellaret, quod tamen noluit affirmare, ſic enim ſcribit; *ſanguis ille in paſſione effuſus humanum genus ſanctificauit*; at quorſum, ſi totus prodijt Chriſti ſanguis, contrahentem particulam, *qui effuſus eſt*, adiecit Sanctus Doctor?

CAP. III.

Auctoris ſententia.

CÆterùm mihi facillimum eſt, propoſitam quæſtionem breuiſſimis duabus aſſertionibus diſſoluere. Prior eſt. In triduo mortis ſuæ ſic omni fermè ſanguinis copia denudatum eſt corpus Ieſu, vt nulla diuini illius ſuppoſiti vena ſanguine turgida reperiretur.

Poſte-

Digitized by Google

Poſterior eſt. Nihil tamen prohibet opinari, Saluatoris corpus modicam ſanguinis quantitatem in venis in iecore fixis exiſtentem retinuiſſe per totum tridui ſpatium.

Primum enunciatum non alijs demonſtrandum eſt rationibus, quam ijs, quas nobiſmetipſis ſub initium capitis 2. obijecimus, ſiquidē illud duntaxat, quod cōcluſio noſtra ſtatuit, probare poſſunt, ſi momenta illarum expēdātur, vt mox facilis illarū ſolutio declarabit. Poſtremum autē, etſi non obſcurè pateat ex adductis ſecundo loco rationibus, poteſt tamen illuſtrius fieri ex his, quæ addi rurſus poſſe vidētur; quoniā aliqua in perempti Saluatoris latere ſanguinis copia ſupfuerat, ergò ét in alijs ſimiliter membris aliquid ſanguinis, modicæ quamuis eſſet quātitatis, remāſit, quandoquidē reliquæ etiā corporis partes ſanguineo ſucco irrigabantur, atqui cruor cordis ex percuſſo, & aperto latere fluxit, igitur reſiduus aliarum partium ſanguis ſe ſe in venis continuit, quoniam clauſa ſemper fuerunt ſanguinis receptacula. Illud quoq; mihi maximè mirandum accidit, qua ratione ità ex corpore Dominico ſanguis exprimi, ac exſiccari penitus potuerit, vt nulla, vel minima ſanguinis gutta adhærens venis eas madefaceret, cum vix iſtud poſſit accidere magno non niſi ſtudio, ac opera eius, qui ad omnimodam ſanguinis exſiccationem animum, vireſquè adieciſſet.

CAP. IV.

Euerſio rationum prioris opinionis allatæ.

HIs igitur enunciationibus facilè oppoſitæ rationes ad rectam ſententiam reduci poſſunt. Nam etſi mortuum Chriſti corpus ſanguinem, tamquam ſui ipſius veram, & integram partem non ſibi poſtularet, quod nihilominus multi, & ſanè non infimi Doctores inficiarentur; quid tamen obſtat, quominus Saluatoris noſtri cadauer in triduo ſanguinẽ habuerit? tenemus enim apprimè, vngues, & capillos, qui inter veras humanæ naturę partes non ſunt annumerandi, in Chriſto ſemper fuiſſe. Quocircà credibile non eſt, id quod humana vix induſtria fieri poſſe videmus, nullo hominum ſtudio Saluatori noſtro accidiſſe.

Ad ſecundum. Neq; cum probabilitate, neq; cum ratione vllo pacto confligit, ſi nonnullas Chriſti Domini venas, quæ magis reconditas corporis partes colunt, ab omnimoda penitus fractione immunes fuiſſe concedamus; quamuis, vt non ſemel monui, non omnem planè ſanguinem offenſa vena effundat, venarum enim conceptaculis adhærere ſemper arbitramur aliquid ſanguinis.

Ad tertium. Opinati quidem ſunt nonnulli Theologicæ facultatis non contemptiſſimi Doctores, ſub cõſecrata in triduo ab Apoſtolis hoſtia nequaquam ad futurum Chriſti Domini ſanguinẽ; ſed quo in ſenſu illorum opinio ſuſtineri, ac defendi poſſit, mox aperiam, cum ad Sancti Thomæ auctoritatem expendendam, acceſ-

D. his ſatis in ſuperiorib. cap. dicta ſunt.

Digitized by Google

neceſſero, at interim breuiter dubitationem, quæ in tertij argumenti propoſitione continetur, diluemus. An videlicet ex vi verborum conſecrationis, qua triticea panis materia in corpus Chriſti trãſubſtantiatur, ſolùm corpus, non verò ſanguis contineatur ſub accidentibus panis; ſi namq; virtute Sacramentalis formæ non minus sãguis, quã corpus Dñi ſubſtantialiter ſub ſpetiebus illis conſtituitur, dubio procũl ſiuè in triduo, ſiuè quouis alio temporis articulo Euchariſtiæ Sacramentum peragatur, (data hypoteſi in argumento tacta) nunquam potuit, ſiuè totus effuſus ſit ſanguis, ſiuè pars tantum, corpus Chriſti eſſe ſub accidentibus panis, abſq; ſanguinis conſociatione; quod enim vi, ac efficacia verborum formæ conſecrationis ſub accidentibus panis efficitur, fieri nullo vnquam tempore poteſt, quin ad perfectam Sacramentalis formæ prolationem, totum illud fiat, atque verè in hoſtia ponatur; nam cum verba formæ efficiant, atq; moliantur eam conuerſionem, quam ſignificãt, fieri profectò non poterit, vt fuerit in altaris myſterio etiam tridui tempore ſub ſpetiebus panis corpus omni prorſus ſanguine ſpoliatum, ſi ſanguis vi verborum conſecrationis panis ſignificetur, ſecus enim certiſſima, atq; infallibilis Sacramenti veritas interiret.

An ex vi formæ conſecrationis Corporis Chriſti & ſanguis ſub ſenſili panis ſpetie conſtituatur.

Tutior, ac probabilior huius difficultatis enodatio eſt ſententia, quam non modo Angelicus Doctor cum ſuis omnibus diſcipulis, verùm etiam Diuus Bonauentura, Gabriel, Alenſis, & alij plures ſequuntur, quę ſanguinem non eſſe ſub ſpetiebus panis vi verborum formę docet; quæque his ſuaderi rationibus poteſt, id dun-

Sententia S. Tho. D. Bonauent. Alen. Gabrielis, & aliorum.

Prima eſt.

duntaxat cogimur ſub accidentibus panis admittere, ad quod expreſſa verborum formæ ſignificatio per ſe tendit, atqui verba illa, *Hoc eſt enim corpus meum*, veritatem corporis tantùm Chriſti, non autem ſanguinis præſentiam declarant. 2. Ratio Amplius illud, in quod proximè, ſeu directè panis conuertitur, vi verborum ſub ſpetiebus reperiri cogimur aſſerere, ſola autem panis ſubſtantia in corpus Domini tranſit. 3. Ratio Præterea eadem eſſe ratio videtur ſignificationis verborum, ac effectricis virtutis tranſubſtantiationem operantis, atqui verba conſecrationis panis claram corporis, non autem ſanguinis exprimũt notitiam, corpus igitur non verò Chriſti Domini ſanguinem ſub accidentibus panis ſiſtant neceſſe eſt.

Scoti ſententia. Neq; ab hac opinione videtur abhorruiſſe Scotus, quippequi quarto ſententiarum diſtinct. 10. quæſt. 4. in reſponſione ad ſecundum argumentum ità ſcribit. *Si tenetur, quod corpus, quod eſt primum ſignificatum ſpetiei panis, non continet per ſe ſanguinem tamquàm aliquid eius, iuxtà illud, quod dictum eſt ſupra declarando ſuppoſitum, tũc facilis eſt reſponſio, quia tantummodò eſt ſanguis concomitãter ſub ſpetie panis, & tunc non eſt ibi bis ex vi Sacramenti; nec tamen fruſtrà eſt concomitanter ſub ſpetie panis, cum ſit ſub ſpetie vini ex vi Sacramenti, quia hoc eſt ad ſaluandam veritatem rei contentæ, quæ vbicunq; ponatur, ſemper habet eadem abſoluta. Neq; ſequitur, quod incipit eſſe hîc, poſtquã fuit hîc, loquendo de eodem modo eſſendi; præfuit enim hîc concomitanter, & incipit hîc eſſe ex vi conſecrationis.* Cuius ſubtilis Doctoris ſententiæ is eſt intellectus. Si admittatur ſanguis nõ eſſe pars corporis Chriſti, quatenus corpus domini primum eſt, & proprium ſignatum accidentium

Digitized by Google

dentium panis, tũc (inquit, & optimè ſubtilium dux, & magiſter) ſanguis non vi Sacramenti, ſed concomitãter ſolùm cum Aſſertoris noſtri corpore ſub hoſtia conſtituetur, neq; enim mirum videri debet eundem Chriſti ſanguinem iterata vice ſub accidentibus panis ſcilicet, & vini adeſſe, ſi diuerſis hoc eueniat rationibus, fieri .n. optimè poteſt, vt idem dominicus ſanguis, qui prius in conſecratione panis prçfuit latens in ſpetie panis, poſtmodum non concomitanter, vt in hoſtia, ſed proximè, & ex vi Sacramenti eſſe incipiat ſub accidentibus vini, ratione diuerſarum exiſtendi rationum. At ſi, vt ſubdit ille ſtatim, *ſtatuamus ſanguinem eſſe corporis Chriſti partem*, vt corpus in hoſtia conſtituitur, tunc bis virtute Sacramentali ſanguinem in ſacroſancta Synaxi cogimur cõſtituere. primò quidem aderit ſub accidentibus panis, quoniam ſanguis rationem induit integri termini, hoc eſt corporis, quod in hoſtia conſtituitur vi Sacramenti, & ſecundo erit eadem conſecrationis virtute directè, & principaliter ſub accidentibus vini. *At ſi*, inquit Scotus, *teneatur, quod ſanguis eſt per ſe pars corporis, vt corpus eſt primum ſignatum ſpeciei panis, tunc oportebit dicere, quod bis eſt hìc ſanguis ex vi Sacramenti, ſed adhuc non eodem modo, quia ſub ſpetie vini eſt per ſe, & primò, quia primum ſignatum eſt: Sub ſpetie verò panis eſt per ſe, ſed non primò, immò aliquid primi ſignati. Nec tunc eſt fruſtra, quia per ſe eſt ſub ſpetie panis, & ſaluatur veritas rei contentæ primò. Nec incipit eſſe, poſtquam eſt eodem modo eſſendi, ſed incipit eſſe primò, poſtquàm non fuit primò: Licet per ſe habuerit ibi eſſe.* Hactenus Scotus.

Cuius poſterior ſentẽtia, (de priori enim nulla reſidet diffi-

difficultas,) cum omnibus fermè placeat, certa, & forταſſe etiam ex principijs noſtris omninò vera cuipiam videri poſſet eo præcipuè firmamento, quod vi verborum conſecrationis corporis Chriſti id totùm ſub hoſtia conſtituitur, ſiuè quod ſubſtantiæ, ſiuè etiam quod corporis integritati, & complemento conducit, aliter enim veritas formæ labefactaretur, quæ non mancum, & defectuoſum, ſed completum, ſuisq; omnibus numeris abſolutum corpus videtur ſignificare; alibi autem latè in numero propriarum partium corporis Chriſti ſanguinem poſuimus, ex quo haud obſcurè concluditur, ſub accidentibus panis vi Sacramenti ſanguinem reperiri, tamquam integri termini partem, vt voluit Scotus.

Quid veritati conſentaneũ eſſe auctori videatur.

Verùm arbitror ſine dubio eſſe dicẽdum ſanguinem ex vi verborum formæ conſecrandi corporis Chriſti nõ ſiſti ſub hoſtia ob allatas à nobis ſuperius rationes. Quare ad deijciendum id, quod ex Scoto nobis ipſis oppoſuimus, illud in primis tenendum eſt, bifariam, cum de Saluatoris corpore ſermonem habemus, ſub accidentibus panis poſſe conſtitui corpus Saluatoris, aut ſub ratione veri, & phyſici corporis, quo in ſenſu à fictitio tantùm corpore, aut phantaſtico diſtinguitur, aut certè ſub ratione viuentis, prout videlicet non corporeæ duntaxat naturæ, ſed etiam vitę, ac ſpiritus particeps eſt. Cũ igitur ſanguinem corporis Chriſti partem eſſe diximus de hac poſtrema corporis ſignificatione ſumus locuti, ſi enim nullo irrigatum ſanguine daretur cadauer, perfectũ adhuc foret, atq; omnibus ſuis partibus cõſtans, modo cætera non deſiderarentur corporis membra.

Plana

Plana ſiquidem, & integerrima formæ conſecrandi panis veritas exprimitur, etiam ſi dicamus, corpus Chriſti prima illa ratione ſumptum diuina conſecrationis verba ſignificare; quis enim ex vi verborum Sacraměti corpus Chriſti vita præditum ſignificari tutò poterit aſſerere? Nam ſi pro dignitate verba illa perpendantur, non deſignatur corpus, vt ſanguine perluitur, ſed potius, vt eſt quoddam ſuppoſitum à ſanguine ſeparatum, & nō minus à conceptu corporis viuentis, quam à ratione vita carentis abſtrahens. Sed ad cæteras argumentationes reuertamur.

Cur ſeorſum à corpore ſanguis Chriſti ſoleat conſecrari.

Ad quartum. Mos ſeorſum ſanguinem à corpore conſecrandi inſtitutus à Chriſto certum, atq; exploratū eius ſeparationis, quæ inter corpus, & ſanguinem interceſsit, indicium fuit, at nihilominus certiſsimum huius ſeparationis remanet argumentum ad memoriam omnium Chriſti mortem contemplantium ſempiternam, etiam ſi aliqua pars ſanguinei ſucci naturale corporis Chriſti domicilium nunquàm deſeruerit, cum maior ſanguinis dominici copia ſeparationem eā, quæ in Sacramento Altaris oſtenditur, à corpore paſſa ſit, quamuis ex alia parte nō deſint opportunæ rationes, & cauſæ huius diuinæ conſuetudinis corpus, & ſanguinem diſtincta ratione peragendi; nam cùm Euchariſtiæ Sacramentum, ſicuti cætera etiam Chriſtianæ Religionis Sacramenta, ſingularem cæleſtis gratiæ effectum indicet, atque oſtendat, in varia, ac diuerſa panis, & vini ſubſtantia non debuit nō inſtitui, quò inſigne quoddā ſpiritualis animi humani nutritionis Symbolum eſſet nobis ſpiritualia chariſmata ſub ſpetie rerum, quæ ſub

Digitized by Google

ſenſus cadunt, duntaxat contemplantibus; cum igitur Sancta Synaxis ad reficiendos hominum animos fuerit deſtinata, corporataq; & materialis nutritio cibo, & potione peragatur, vtiq; æquum, ac conueniens omninò fuit, vt author, atq; idem inſtitutor Chriſtus dominus, quo facilius ſpiritale animi noſtri robur, ac nutrimentum ex corporali nutritione diſceret mens humana, in diſtinctis panis, ac vini ſubſtantijs diuinum iſtud ſalutis noſtræ pignus exhiberet; vti egregiè annotauit Angelicus doctor tertia parte quæſt. 76. a. 2. ad ſecundum ſic ſcribens. *Conuenit vſui huius Sacramenti, vt ſeorſum fidelibus exhiberetur Chriſti corpus in cibum, & ſanguis in potum. Primò quidem quantum ad vſum huius Sacramenti, qui eſt manducatio. Sicut enim aqua aſſumitur in Sacramento baptiſmi ad vſum ſpiritualis ablutionis, quia corporalis ablutio communiter fit in aqua, ita panis, & vinũ, quibus communius homines reficiuntur, aſſumuntur in hoc Sacramento ad vſum ſpiritualis manducationis.* Hactenus Sanctus Thomas. Neq; ea ratio eſt in poſtremis habenda, quę ſic habet. Quamuis totum Euchariſtiæ Sacramentum, ſeu quælibet etiam cùm corporis, tùm conſecrati ſanguinis ſpeties animo, ac corpori hominis admirabili ſit adiumento, tamen ratione quadam peculiari corpus Chriſti ſub accidentibus panis pro ſalute corporis, & ſanguis ad ſalutem animi comparandam offerri videtur; quemadmodum Diuus Ambroſius inter proceres illos Eccleſiaſticæ nobilitatis, & antiquitatis viros clariſſimus doctor teſtatur in illud 1. Cor. 11. *Hoc poculum nouum teſtamentum eſt*, his verbis. *Teſtamentum ergò ſanguine conſtitutum eſt, quia beneficij diuini*

S. Thõ. 3. p. q. 76. art. 2. ad ſec.

S. Ambr. 1. ad Cor. 11. tom. 5.

uini

uini ſanguis teſtis eſt. In cuius typum nos calicem myſticum ſanguinis ad totius corporis, & animæ noſtræ ſalutem percipimus. Quià ſanguis Domini ſanguinem noſtrum redemit, ideſt totum hominem ſaluum fecit. Caro autem Saluatoris pro ſalute corporis, ſanguis verò pro anima noſtra effuſus eſt; ſicut prius præfiguratum fuerat à Moyſe, ſic enim, ait, caro pro corpore noſtro offertur. Sanguis verò pro anima. Ideoq; non manducandum ſanguinem. Hæc Ambroſius.

Ad quintum. Saluator Ieſus pro omnibus omnium peccatis cumulatiſſime ſatisfecit vel vnica, & perexigua ſanguinis ſui gutta, quæ immenſi fuit valoris, & pretij ob hypoſtaticam diuini verbi vnionem, quare vacua eſt ea argumentatio, quæ exigit omnimodam ſanguinis Chriſti effuſionem ad humanas ſordes perluendas, quas minutiſſima quęuis ſanguinis Chriſti portiúcula diluit.

Quo modo intelligenda ſint. D. Hieronymi, & aliorum patrum teſtimonia.

Iam verò, quæ ſub finem prioris ſentẽtiæ Diui Hieronymi, & Angelici Doctoris producta ſunt teſtimonia, interpretanda videntur, non quaſi totus omninò ſãguis fuerit effuſus, ſed ſolummodò copioſiſſimus, & fermè vniuerſus, nam cum à nobiliori, & potiori fieri ſoleat denominatio, & abundantior ſanguinis Chriſti ſubſtantia veram à corpore Domini in triduo habuerit ſeiunctionem, idcircò totum decurriſſe ſanguinem è corpore Chriſti ſcripſerunt; quod tamen non ſubtilitate mathematica, ſed phyſica, & morali intelligendum eſt, perſuadere enim mihi ipſi nequeo, ità diligenter exhauſtum è membris Domini penitus fuiſſe ſanguinem, vt nulla pars reſederit in venis.

Io. Lanſpergij opinio de effuſione ſanguinis Chriſti.

Quare ſententia Ioannis Lanſpergij ſermone de effectionibus, & virtutibus, quæ in Chriſti paſſione nobis

exhibentur, ſic aientis, *Suffeciſſet etiam ad redemptionem noſtram vnica gutta ſanguinis eius pro nobis effuſa, ſed non ſufficere ſibi videbatur ad ſatiandam, & monſtrandam nobis ſuam dilectionem, niſi totum effunderet ſanguinem, quem habebat, vt non reſeruaret ſibi vnicam guttam*, niſi eadem ratione intelligatur, qua Sancti Hieronymi decretum explicandum eſſe docuimus, plus habebit apud me admirationis, quàm veritatis; ſed ad ſanum ſenſum hæc Lanſpergij verba reducenda ſunt, ſicuti ea pariter, quæ diuini verbi proſeminatores prodiderunt, in quorum lucubrationibus ſic omnem profudiſſe ſanguinem è venis reperies, vt nihil ſanguinis ſibi in tota corporis mole retinere voluerit. Niſi fortaſſis dicas, huiuſcemodi concionatorum voces ad eximiam, qua nos dilexit Saluator charitatem, & ad ardentiſſimum ergà peccatores amorem commendandum per exaggerationem ab illis ſapientiſſimo prolatas eſſe conſilio. Quod verius crediderim.

Quod ſi quis huic non acquieſcat expoſitioni, quæ ſaltem extorta nimis, & violenta videtur, nec facilè verbis Sancti Thomę congruens, vt de cæteris ſileam, aſſeratq; prætereà Angelicum Doctorem in mortuo Chriſti corpore nullum penitus ſanguinem agnoſcere, quãdoquidem abſoluta, & indefinita propoſitio, qua ſanguinem non adhęſiſſe corpori teſtatur, vniuerſali ęquiualet propoſitioni, qua nihil planè ſanguinis venis ſuperfuiſſe aſſeritur; hunc ego à ſua ſententia non conabor abducere, quæ in via S. Thomæ mihi ſit admodũ probabilis, maximè cum quæſtione etiã 74. art. 1. & 3. eiuſdem partis tertiæ ſanguinem abſolutè dicat fuiſſe è

corpore

corpore expreſſum. In quam ſine hæſitatione vlla opinionem diſceſsit Abulenſis loco nuper citato. Quamuis eius ſententia haud mihi arrideat.

CAP. V.

Poſterioris ſententiæ rationes.

Proprius, ac Germanus ſenſus illorũ verborum Hic eſt ſanguis &c.

QVod verò ad ſecundę aſſertionis noſtrę pondera rationum attinet, non ſum neſcius, poſſe facili negotio ea eludi, quæ ex Diui Matthęi verbis adducta fuêre; ſi aſſeratur, particulam illam, *qui pro vobis effundetur*, non ſignificare limitationem, ſeu diſtinctionem aliquam effuſi ſanguinis ab eo, qui fuerit ab effuſione immunis, ſed potius dicatur, ſpecialem effectũ & finem præcipuum innuere, ob quem Chriſtus Dominus ſanguinem ſuũ profundere voluit; ſcimus enim ad peccata hominum condonanda efficaciſſimam fuiſſę ſanguinis Chriſti profuſionem, quoniam ſine ſanguinis effuſione non fit remiſſio peccatorum, vt diuinus Apoſtolus teſtatur. Ex quo ſenſu ſequitur, vt non is dũtaxat ſanguis, qui in paſſione prodijt, verùm etiam quilibet alius Chriſti Domini ſanguis in Euchariſtia ſub vini ſpetiebus conſtituatur, quemadmodum videtur tradere Concilium Tridentinum, cum abſolutè, & ſimpliciter nullo agnito inter ſanguinem Chriſti diſcrimine, in calice vi verborum Sacramenti ſanguinem cõtineri docet. Prætereà quis inducat animum ſuum credere, Saluatorem vnam potius ſui sãguinis partem, quæ nimirum erat effundenda, quam aliam non effundendã vi conſecrationis in calice Sacerdotibus conſecrandam determinaſſe? Ad hæc verba illa, *Hic eſt ſanguis meus*, an

Digitized by Google

an non manifeſtè totam ſanguinis Chriſti copiam ſignificant? vt quid igitur in deſtinato ad conſecrationem calicis Chriſti ſãguine diſcrimen excogitare iuuat? Sed faciamus Matthæi verba eum ſenſum, quem nos ſuprà expoſuimus non reſpuere; quis tamen hinc dicentem, totum eſſe effuſum poterit redarguere? nam etſi is ſolum, qui effuſus eſt, in Euchariſtia contineatur, non ideò alium non effuſũ ſanguinem fingere licebit, quandoquidem nullum ab effuſione vacuũ fuiſſe ſãguinem tutò quis poterit pronunciare, vt plures opinati ſunt.

Simile autem illud infirmum eſt, neq; id Diui Lucæ verba præſeferunt, ſed potius contrarium; ſicuti enim particula illa, *quod pro vobis tradetur*, non fuit à Domino in eum finem prolata, vt corpus, quod Cruci affigi debebat, limitaret, atque determinaret, ſed magis à Chriſto inſtituta eſt ad demonſtrandum effectum, quẽ nobis producturũ erat Saluatoris corpus, cuius temporali obitu ab æterna morte in ęternam felicitatem vindicandum erat genus humanum, ita verba illa, *qui pro vobis etc.* nequaquam ſunt adiecta ad ſtatuendã certam, & determinatam ſanguinis Chriſti materiam, & quantitatem, ſed ad cõmoſtrandum ſanguinis Chriſti valorem, quo ſcelera noſtra purgantur, & ad pręſignandum finem, ob quem vini conſecratio à Saluatore inſtituebatur, qui erat æternum paſſionis dominicæ teſtimonium. Hæc, & ſi quæ ſunt alia huius generis, admodũ probabilia ſi quis aſſerat, non eſt contemnendus, ſicuti neque è regione, qui priorem ſententiam approbaret, eſt irridendus; cum vtraque verborum illorum expoſitio ſatis idonea videatur, vtraq; egregios habeat

Auctoris conſilium.

propu-

propugnatores ſimul, atq; oppugnatores, & tandem cum vtraq; opinio ex ſola pendeat Chriſti Domini inſtitutione, ac voluntate, ideò neutra pōt omninò efficaci ratione demōſtrari, ſed tantum coniecturis quibuſdam ad veritatem magis accedentibus inueſtigari, quæ quoniam in allatis explicationibus, & non diſſimiles, & pares multorum iudicio eſſe videntur, alteram earum, aut certam ſtatuere, aut negare non auſim.

CAP. VI.

Num pertineant ad ſubſtantiam formæ ſanguinis Chriſti omnia illa verba. Hic eſt enim calix &c.

CÆterùm de altera difficultate, quæ ex ijſdem verbis oriebatur, inſignes admodum Theologi, Diuus Thomas 3. parte, quæſt. 78. art. 3. Herueus Capreolus, Paludanus, & alij opinantur omnia illa verba. *Hic eſt enim calix ſanguinis mei noui, & æterni teſtamenti, myſterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum*, eſſe ſubſtantialia, atq; vt dicunt, eſſentialia formæ conſecrationis ſanguinis.

Præcipuū aūt huius opinionis robur habetur ex Angelico Doct. citato loco, quoniā verba illa, *noui, & æterni teſtamenti*, & reliqua conficiūt, atq; complent vnam perfectam, atq; integram propoſitionem, ſtatuuntquè prætereà, & determinant illa verba. *Hic eſt enim calix ſanguinis mei*, etenim ſine illis non eſt completa, nequè perfecta propoſitio, virtute cuius vinum Saluatoris noſtri ſanguinem conuertitur, atq; tranſubſtantiatur. Sed audiamus Sanctum Thomam hiſce verbis loquentem. *Dicendum, quod circa hanc formam eſt duplex opinio, quidā enim*

S. Thom. 3. p. q. 78. art. 3.

enim dixerunt, quod de ſubſtantia formæ eius eſt hoc ſolum, quod dicitur, hic eſt calix ſanguinis mei; non autem ea, quæ ſequuntur; ſed hoc videtur inconueniens, quia ea, quæ ſequuntur, ſunt quædam determinationes prædicti, ideſt ſanguinis Chriſti; vndè pertinet ad integritatem eiuſdem locutionis. Et propter hoc ſunt alij, qui melius dicunt, quod omnia ſequentia ſunt de ſubſtantia formæ, vſq; ad hoc, quod poſteà ſequitur. Hoc quotieſcũq; feceritis, quod pertinet ad vſum Sacramenti, vnde non eſt de ſubſtantia formæ. Et mox ſuę robora opinionis oſtẽdens. *Et inde eſt,* inquit, ꝙ *Sacerdos eodem ritu, et modo, ſcilicet tenendo calicem in manibus omnia hæc verba profert. Lucæ etiam 22. interponuntur verba ſequentia verbis præmiſſis, cum dicitur, hic Calix nouum teſtamentum eſt in meo ſanguine: Dicendum eſt ergò, quod omnia prædicta verba ſunt de ſubſtantia formæ, ſed per prima verba cum dicitur, hic eſt Calix ſanguinis mei, ſignificatur ipſa conuerſio vini in ſanguinem eo modo, quo dictum eſt in forma conſecrationis panis. Per verba autem ſequentia deſignatur virtus ſanguinis effuſi in paſsione, quæ operatur in hoc Sacramento.* Hactenus Sãctus Thomas, qui vlterius narrando proſequitur ea, quę nobis effuſus Chriſti ſanguis operatur; Qui plura in huius confirmationem ſententiæ deſiderat, conſulere poteſt ea, quæ paſſim à diſcipulis Diui Thomæ in ſuis ſcriptis adducuntur. Nam cum Magiſtro plures alij, Maior, Petrus Aureolus; S. Bonauentura, Marſilius, & Henricus cenſuerunt illa duntaxat verba, *Hic eſt Calix ſanguinis mei, vel hic eſt ſanguis meus*, ad intrinſecam formæ vinũ conſecrandi pertinere rationem, in ijſq; ſolummodò totam conſecrationis viſę, & efficaciam ſitam eſſe, cætera autem, vel ad effectum, vel ad

S. Bonauët. Maior, & alij contrariam opinionem defendunt.

vſum,

Digitized by Google

vſum, vel ad finem Sacramenti declarandum à Chriſto Domino fuiſſe addita. Et licet congerant pleriq; varias ad iſtud perſuadendum rationes, ego tamen, qui in tráſcurſu, & raptim hæc innuiſſe tantùm volo, inuolutis ſilentio Sanctorum Patrum teſtimonijs præſenti ſententiæ fauentibus, putarim efficaciſſimum illud eſſe huius opinionis argumentum, quod ex antiquis Grçcorũ liturgijs eruitur, in quibus verba illa, *æterni, & myſterium fidei*, non leguntur, & tamen veriſſimam illam fuiſſe cõſecrationis formam nullus vnquam eſt auſus inficiari. Qua de re videndi ſunt Diui Baſilius, & Chryſoſtomus. Deindè aliqua citatæ locutionis particula, exempli loco, *enim*, non magis pertinet ad ſubſtantiam Sacramẽti Altaris, quàm iſta particula, *noui, & æterni &c.* illa autem conſentientibus omnibus Theologis minimè eſt eſſentialis, neq; igitur iſta, maximè cum abſolutiſſimè ſignificetur vini in ſanguinem Chriſti conuerſio illis ſolummodo verbis. *Hic eſt calix ſanguinis mei*; Quòd ſi illud formæ practicæ conuenire certiſſimum eſt, vt non minus operetur; quàm ſignificet, profectò ſola hçc propoſitio. *Hic eſt ſanguis meus*, conuerſionem vini in ſanguinem Saluatoris efficiat neceſſe eſt, quandoquidem ſola nobis tráſubſtantiationem ſignificat. Porrò autem inter haſce controuerſantium Doctorum opiniones tres adhuc fuerunt aliorum recentiorum Theologorum ſententiæ. Sed harum curioſus Lector videat Franciſcũ Suarez parte tertia, quçſt. 78. diſput. 60. qui non minus eas doctè tractat, quam ſubtiliter etiam refellit. Mihi enim vtramq; ſuperiorem opinionem conſideranti dicendum videtur Magiſtri quidem ſententiam probabi-

Franciſcus Suarez.

Digitized by Google

Probabilē Magiſtri, ſed tutiorē Angelici Doctoris opinionem aſſ. cenſet auctor.

Ad quid teneatur Latinus Sacerdos.

An certus numerus aſſignari poſſit guttarū effuſi ſanguinis Chriſti.

lem, ſed tamen tutiorem eſſe Angelici Doctoris opinionem, quam neceſſitate pręcepti quilibet Sacerdos Latinus, omnia videlicet verba perfectè ſuper calicem proferendo, amplecti tenetur.

Illud tandem pro clauſula harum de ſanguine Domini effuſo diſputationum quæri, ac piè inueſtigari poſſet: Nùm certus aliquis, ac definitus guttarum cruoris effuſi numerus haberi dignoſciuè poſſit, qui totam diuini liquoris effuſam quantitatem edoceat. Equidem intelligo quam in re obſcura, & incerta verſer, vbi nec humani ſenſus, nec efficax, quin immò, nec probabilis ratio nobis mortalibus aliquam facem, quæ lumen huiuſce rei effundat, prætendere poſſunt; verùm quia potuit ille, qui ſummo dolore innumeros penè ſanguinis ſui riuos ad labem ſordium noſtrarum emondandam copioſiſſimè profudit, diuinitus cæleſti oraculo pijs mentibus certam huius effuſi cruoris numeri notitiam elargiri, nullum non fuerit operæ pretium hoc loco prodere, quod olim à Ioanne Lanſpergio Carthuſiano ſcriptis cōſignatum legimus ſermone de Paſſione Dñi loco citato, vbi certum effuſi liquoris numerū cuidam ſanguinis Chriſti guttas demiſſo animi ſenſu oratione dominica ſalutanti patefactum eſſe docet his verbis.

D. Lāſperg.

Legitur reuelatum, & habetur in Alano de rupe, quod ſi quis quotidie centum Pater noſter, & tot Aue Maria legeret, & hoc continuaret per quindecim annos, tunc ſalutaſſet vnam quamlibet guttam dominici ſanguinis, vno Pater noſter, & Aue Maria, quæ omnes dominicæ ſalutationes, ſi ad calculos reducantur, aſcendunt ad numerum 547500. Ex quo pariter fit, vt totidem fuerint profuſę Saluatoris noſtri ſanguineæ guttæ.

Numerus guttarum ſanguinis Chriſti 547500.

Digitized by Google

FRANCISCI COLLII

S. THEOLOGIAE, AC COLLEGII *Ambroſiani Doctoris.*

DE SANGVINE CHRISTI.

LIBER QVARTVS.

DISPVTATIO PRIMA.

De præclaris myſterijs aquæ, & ſanguinis olim effuſi ex latere Saluatoris.

CAP. I.

Sanctorum Patrum inſignes ſententiæ, quibus mira quædam ſanguinis, & aquæ arcana explicantur.

QVOD in hoc quarto libro de Sanguine Chriſti tractare aggredimur, etſi ordine rei, & naturę poſteriorem alijs ſanguinis effuſionibus ſedem ſibi depoſcat; dignitate tamen, & excellentia principem ſibi locum vindicare meritò videtur, ſi varias ſanguinis

Digitized by Google

Chriſti ex latere erumpentis prærogatiuas perpendamus, quas Sancti Patres de hoc lateris vulnere agentes ſuſpiciunt,& admirantur; Nam,vt ſilentio inuoluam, (quod tamen non eſt inter alias huiuſce prodigioſi ſanguinis excellentias exigui momenti) Ioannem Apoſtolum viſo Aſſertoris ſanguine ex percuſſo latere proſiliente in eam deductum eſſe admirationem, vt ad faciēdam mortalibus fidem nuda, ac ſimplici hiſtorica narratione non ſatisfactum eſſe duceret, ſed obfirmatam auctoritatē ſui ipſius, qui teſtis oculatus fuerat, planè neceſſariā arbitraretur, dicēs, *& qui vidit,teſtimoniū phibuit,et verū eſt teſtimoniū eius*; eximia vlterius,& præclara diuinę bonitatis, & gratiæ myſteria latent ſub cortice Ioānis hiſt.de admirabili hoc ſanguinis dominici fluxu.

Sed quænam ſunt iſta, quæ de aqua, & ſanguine lateris Chriſti viri ſanctiſſimi, & Sacrorum eloquiorum peritiſſimi diuinitus prodiderunt? Plurima profectò; quorum ego præcipua tantùm attingam. Principiò ſanguis,& aqua ex latere dimanantes fuêre medicina eius vulneris, quod omnibus mortalibus Eua ex coſta primi hominis efformata inflixit, cum Dei mandatum tranſgrediens innumera fermè peccati, & mortis damna protoparentis noſtri crimine in omnes inuexit, his enim calamitatibus, quò Mediator ſatis ſe conſuluiſſe per mortem ſuam nobis declararet, è Cruce pendens ſanguinem,& aquam, quibus omnia humanæ naturæ vulnera curata ſunt, fundere voluit ex latere proprio, vt eius lateris,quod initium, & caput culpæ, & lethalis vulneris fuerat,infirmitati mederetur. Sic enim Diuus Ambroſius libro quinto cap.1. de Sacramentis ſentire

videtur,

Digitized by Google

videtur, cum inquit. *In tempore dominicæ paſsionis, cum Sabbatum magnum inſtaret, quia pendebat Dominus noſter Ieſus Chriſtus inter latrones, miſsi ſunt, qui percuterent eum; venientes autem inuenerunt defunctum Dominum Ieſum Chriſtum, tunc vnus de militibus lancea latus eius aperuit, & de latere eius aqua fluxit, & ſanguis. Quare aqua? Quare ſanguis? aqua, ut emũdaret, & ſanguis, vt redimeret. Quare de latere? quia vnde culpa; inde gratia; culpa per fœminam, gratia per Dominũ Ieſum Chriſtũ.* Ex quo Sanctiſſimi Patris noſtri Ambroſij teſtimonio, non id duntaxat, quod innuimus, comprehendere licet, verùm etiam nouum in ſanguine, & aqua lateris myſterium dignoſcitur, cum ad humani animi emundationem aqua, ad redemptionem verò ſanguis ex proſciſſo Aſſertoris latere dimanarint. Ruffinus in expoſitione Symboli idem myſteriũ, de quo egit Ambroſius, breuiter aperit his verbis. *Quod, etſi quæris, cur non ex alio membro, ſed ex latere potius produxiſſe dicatur aquam, & ſanguinem? Videtur mihi per coſtam mulier indicari; quia ergò fons peccati, & mortis de muliere prima, quæ fuit primi Adam coſta, proceſsit, fons redẽptionis, ac vitæ de ſecũdi Adam.* (hoc eſt Chriſti) *coſta producitur.*

S. Ambroſ.

Ruffinus cõtra medicũ.

Præterea Chriſtus extincto iam corpore perfundi cruore non eſt dedignatus, vt ſui aduentus in veram carnem contrà Hæreticos certum fidelibus præberet argumentum, nec non diuinitatis ſimul, quę in Chriſto erat, vt magnus Paulus inquit, *mundum reconcilians ſibi*, ne dum ab omnibus cognitæ ſpecimen aliquod oſtẽderet. Hanc rationem Diuus Ambroſius libro decimo in Lucam capit. 23. elegantius tractat his verbis. *Deinde, vt aduertamus, quod licet corporis eius fuerit natura mortalis,*

S. Amb.

licet

licet qualitas ſimilis, diſsimilis tamen gratia; nam vtique poſt mortem ſanguis in noſtris corporibus congelaſcit, de illo verò inquit Ioannes. Continuò exiuit ſanguis, & aqua.

Quartum aquæ, & ſanguinis myſterium fuit, vt hac mirabili fluxione liquorum præcipua Sanctæ Matris Eccleſiæ Sacramenta ſignificarentur, nempè baptiſmi Sacramentum, per quod homines ad æternam vitam regenerantur, & auguſtiſſimum ſanctæ Synaxis Sacramentum, quo ſpirituali cibo, & potu corporis, & ſanguinis dominici fideles aluntur. Quemadmodum

S. Leo Pap. manifeſtè teſtatur Sanctus Leo Papa epiſt. 4. capit. 6. ad hunc modum ſcribens. *Tunc regenerationis potentiam ſanxit, quando de latere eius profluxerunt ſanguis redemptionis, & aqua baptiſmatis*; cui præclarè cohęret illud Beati

S. Ambr. Ambroſij teſtimonium, quod eſt in cōmentarijs in Lucam libro decimo. Cuius verba ſunt. *Ex illo incorrupto corpore, ſed defuncto omnium vita manabat, aqua enim, & ſanguis exiuit, illa quæ diluat, iſte, qui redimat.*

Quin immò, ſi pro dignitate ſanguinis, & aquæ fluxus perpendatur, in ſcatentibus hiſce fontibus Sacramēta omnia ſignificata ſunt, quibus maximè floret, atque inſignitur Eccleſia; ſiquidem ex aperto Aſſertoris latere cætera quęquæ militantis Eccleſiæ Sacramenta vim, valorem, ac diuinam quandam efficaciam hausêre; Cuius

S. Cyprian. veritatis reticere non debeo præclarum Sancti Cypriani teſtimonium, quod ſermone de paſſione Domini ſic habet; *De latere tuo fons egreditur in vitam æternam proſiliens*, & mox, *ex hoc fonte*, inquit, *non tātum ablutionis primæ, qua initiantur accedentes ad Chriſtum, vndas haurimus, ſed & compunctionum, & lachrymarum perennes effluunt*

riui.

Digitized by Google

nui, miſericordiarum ſuauitas, et totius pietatis effectus emanat. Tu Domine Sacerdos Sancte, qui in tempore iracundiæ factus es reconciliatio, Sancti huius ſanguinis permanentem plenitudinem reliquiſti, & beneficium huius ſancti liquoris in perpetuum tradidiſti, & conſtituiſti nobis inconſumptibiliter potum viuificum, Crucis ſignum, et mortificationis exemplum.

Deindè hac lateris perfoſſione re ipſa Chriſtus confirmari voluit, quod dum mortalem hanc, & ærumnoſam vitam ducebat, non ſemel teſtatus eſt; ſe ſe videlicet ſpontè, nõ aliqua neceſſitate adactum pro redimendis hominibus vitam daturum, vti legitur Ioannis 10. *Ioann. x.* *Nemo tollit animam meam, ſed ego pono eam à me ipſo, poteſtatem habeo ponendi animam meam,* & iterum, *poteſtatem habeo aſſumendi eam,* quod multis ante ſeculis præcinerat Iſaias cap. 53. vbi de Chriſti morte verba faciens, *Iſai. c. 53.* *oblatus eſt,* inquit, *quia ipſe voluit;* qua de re facere non poſſum, quin hic adſcribam verba, quibus à Beato Ambroſio hæc ipſa ratio ex Ioanne, & Iſaia eruta, elegantius, & enucleatius explicatur, *Quæro ergò,* inquit, *cur ante* *S. Ambroſ. in Lucam lib. x. c. 23.* *mortem non inueniamus eſſe percuſſum* (lancea) *poſt mortem inueniamus? Niſi fortè, vt voluntarius magis, quàm neceſſarius exitus eius fuiſſe doceatur.*

Amplius ideo ſanguinis ex latere proſilientis eruptionem Aſſertor pati voluit, quò mater omnium fidelium Eccleſia ædificaretur; nam ſicut ex latere ſoporati Adę primam totius poſteritatis matrem eduxit Deus, ita diuerſis, ſed felicibus tamen auſpicijs ex latere Chriſti velut in Cruce dormientis veram Chriſtianæ Reipublicæ Eccleſiam efformauit, quod animaduertiſſe videtur

Tertullianus. tur Tertullianus antiquitate,& eruditione auctor nobiliſſimus; qui libro de anima capit.43. ità ſcribit, *Indè deducimur etiam imaginem mortis iam tunc eum recenſere; ſi enim Adam de Chriſto figurabat, ſomnus Adæ mors erat Chriſti dormituri in mortẽ, vt de iniuria perinde lateris eius vera mater viuentium figuraretur Eccleſia.*

Ad hæc. Lateris aperitione aliud adumbratum, & ſignificatum eſſe myſterium autumo, quod commodè in cęlorum ianuam quadrat; hæc enim, quę diu protoparentis Adæ peccato clauſa fuerat, rurſus paſſionis Chriſti tempore, quam diræ lanceæ vulnus conſumauit, aperta eſt; hoc ſiquidem in ſenſu rectè intelligi poſſe videntur ea, quæ Diuus Ioannes Euangeliſta Apocalypſis quarto ſcribit. *Poſt hæc vidi, & ecce oſtium apertum in cælo;* nullum enim latere poſſe arbitror, quin ad aperitionẽ oſtij lateris Chriſti, ſtatim pariter ſerie quadam diuinæ præordinationis cęleſte oſtium multis iam ante ſæculis mortalitati clauſum non patuerit. Apocalypſis 4.

Sed non hic eſt cæleſtium arcanorum finis; teguntur inſuper plura alia in hiſce liquoribus myſteria; hinc .n. proſeminata à Saluatore noſtro aquę baptiſmatis fides, vel maximè corroboratur, atq; communitur nouumq; ſanguinis baptiſma, quo complures Chriſti martyres ad ſempiternam gloriam tincti ſunt, velut digito innuitur. Audi Tertullianum libro de baptiſmate capit. 9. vtrumq; docentem; nam vbi dixiſſet, *cum vuulneratus eſt, & aqua de latere prorupit,* poſtmodũ cap. decimoſexto ad hunc modum ſcribit. *Eſt quidem nobis etiam ſecundũ lauacrum, vnum, et ipſum ſanguinis ſcilicet, de quo Dominus habeo inquit baptiſmo tingui, cum iam tinctus eſſet, venerat* Tertullianus.

enim

Digitized by Google

enim per aquam, & ſanguinem, ſicut Ioannes ſcripſit, vt aqua tingeretur, ſanguine glorificaretur, proinde vt nos faceret aqua vocatos, ſanguine electos, hos duos baptiſmos de vulnere perfoſſi lateris emiſit, quià, qui ſanguinem eius crederent, aqua lauarentur, qui aqua lauiſſent, etiam ſanguinem potarent.

Poſtea nouum rurſus hinc myſterium peti poteſt ex Ruffino in iam citata Symboli expoſitione, quod vt hîc adſcribatur, omninò dignum eſt. Nam loquens Ruffinus de eruptione ſanguinis, & aquæ facta ex dominico latere. *Hoc quidem,* inquit, *myſterium eſt: ipſe enim dixerat, quia flumina de ventre eius procedent aquæ viuæ; ſed produxit & ſanguinem, quem petierunt Iudæi venire ſuper ſe, & ſuper filios ſuos. Produxit ergò aquam, quæ credentes diluat; produxit & ſanguinem, qui condemnet incredulos.* Ruffinus.

Iuuat etiam in præſens ponere, quemadmodum Diuus Hieronymus hanc ſanguinis, & aquæ hiſtoriam ad alia rurſus arcana trahat. Epiſtola enim ad Oceanum ordine octuageſima tertia, de vulnere lateris agens hæc habet. *Primum ſignum ex aquis facit. Samaritana vocatur ad puteum, ſitiens inuitatur ad potum. Nicodemo dicit occultè. Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & ſpiritu ſancto, non introire eum in regnum Cælorum. Quia ab aquis cæperat, finiuit in aquis. Latus Chriſti percutitur lancea, & baptiſmi, atq; martyrij pariter Sacramenta fundantur.* S. Hieron. ad Oceanũ

Verùm quid de hoc ipſo lateris vulnere prodiderit Auguſtinus, non eſt omittendum; etenim de Ciuitate Dei capit. 26. lateris aperitionem Arcæ Noe oſtio aſſimilas. *Quod,* inquit, *oſtium in latere arca accepit; profectò illud eſt vulnus, quod latus crucifixi lancea perforatum eſt. Nunc quippè ad illum venientes ingrediuntur, quia indè Sa-* S. Auguſt. de Ciu. Dei

cramenta manarunt, quibus credentes initiantur. Hactenus Auguſtinus, quo nec ſententiæ, nec verborum grauitate inferior Gregorius Magnus ſuper illis verbis Canticorū ſecundo. *Columba mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ*, hoc ipſum Solomonis teſtimonium de vulnere lateris interpretatur, inquiens; *Cauernam verò maceriæ vulnus lateris, quod lancea factum eſt, eodem ſenſu dixerim.*

Gregorius Magnus.

Cyrillus Hieroſolymitanus.

Hoc ipſum diuini lateris proſciſſi arcanum ampla, vt ſolet, & diſerta oratione pertractās Cyrillus Hieroſolymitanus hæc memoriȩ prodidit Catecheſi. 13. Vbi primū Moſes, inquit, mutauit flumen in ſanguinem, & Ieſus poſtremò aquam emiſit de latere vnà cū ſāguine, fortaſſe propter duas cædes; alterā iudicantis, alterā verò clamantium; aut propter credentes, & non credentes. Pilatus enim dixit, innocens ſum, & aqua lauit manus; clamantes autem dicebant ſanguis eius ſuper nos. Erant igitur hæc duo de latere fortaſſis iudicanti aqua; clamātibus verò ſanguis. Ac rurſus aliter intelligendum; Iudæis quidem ſanguis; Chriſtianis verò aqua; illis quidem tamquàm inſidiātibus, ex ſanguine condemnatio; tibi verò nunc credenti per aquam ſalus. Nihil enim temerè factum eſt. Aſſignarunt enarratores Patres noſtri & aliam eius rei cauſam. Cum enim duplex ſit baptiſmi Saluatoris virtus, vt eſt in Euangelijs; vna quidem, quæ baptizatis donatur per aquam; altera verò ſanctorum Martyrum in perſecutionibus per proprium ſanguinem, exiuit de latere Saluatoris ſanguis, & aqua propter eam, quæ eſſet futura, Chriſti confeſſionē, & in baptiſmo, & in temporibus martyrij confirmans gratiam. Eſt, & alia huius lateris cauſa. Mulier fuerat

prima

Digitized by Google

prima ductrix peccati, quę de latere erecta eſt. Sed Ieſus, qui venit, vt viris ſimul, ac mulieribus conferret reconciliationem, aperuit latus pro mulieribus, vt ſolueret peccatum. Hactenus ex Cyrillo, qui non modo iam allatas ex alijs Patribus myſteriorum rationes comprobat, ſed pręclaras, & inſignes addit ipſe cæleſtium arcanorum interpretationes.

Libet tãdem pro clauſula præſentis capitis recenſere, quomodò Diuus Ioannes Chryſoſtomus explicet ſacrã hanc lateris Chriſti perfoſſionem; verùm quo lectori ſuauior, & iucundior ſit interpretatio, egregiam tanti Patris ſententiam totidem aureis verbis expreſſam conſignare ſtatui hoc loco. *O peſſimam*, inquit Chryſoſtomus, *voluntatem, & ſceleratiſsimam; noli tamen perturbari dilectiſsime, quæ enim illi malo animo patrarunt, veritati cõſentiebant. Prophetia hinc impleta eſt, inquiens; videbunt, in quem transfixerunt. Neque hoc tantùm, ſed non credituris fuit fidei argumentum, vt Thomæ, & qui cum eo erant. Ad hæc & arcanum myſterium conſumatum eſt. Sed quoniam ex ambobus Eccleſia conſtituta eſt. Sciunt hoc initiati, per aquam enim regenerati, ſanguine, & carne nutriti; hinc myſteria ortum habent, vt quoties ad admirandum calicem accedis, tamquàm ab ipſo latere hauriens accedas.* Homil. 84. in Ioãnem.

Et hæc pauca ex pluribus, quæ afferri poſſent, ſufficiant; ſi quis autem plura audiendi deſiderio tenetur, adeat eos patres, quorum oratio aliquandò fuit de ea Sancti Ioannis auctoritate, *& continuo exiuit ſanguis, & aqua*. Nos enim pergere volumus ad ea, quæ aliquam in ſubiecta materia difficultatem parere poſſe videntur.

Digitized by Google

CAP. II.

Chriſti Domini latus lancea transfoſſum non eſſe ante obitum Saluatoris, aduerſus impios quoſdam hæreticæ prauitatis Aſſertores.

ET principiò quidem ſe ſe nobis illud inueſtigandum obijcitur. Num è mortali hac vita iam tum abijſſet Aſſertor, cum diro lanceæ ictu pectore ſauciatus ſanguinem, & aquam effudit; an verò inter mortales adhuc vitali aura frueretur. Nam licet ſacram Ioannis hiſtoriam non ignorãti, eandemq; veriſſimam arbitranti, vt præcipit Catholica veritas, nulla vel leuis hac de re ſuperſit dubitatio, quià tamen ille, quem Dei eſſe æmulum cernimus in dies, ſemper enititur omni ſtudio, atque contentione, vt, ſi fieri poſſit, Euangelicæ luci tenebræ offundantur impia dogmata euulgando, prɔptereà nos aduerſus leuiſſima quædam ingenia figmenti magis, quam veritatis cupida probabimus Aſſertorem noſtrum tunc temporis non vixiſſe, cùm circà pectus lancea perfoſſus eſt; cogimur enim de ſanguine lateris pertractaturi Chriſtianæ huius veritatis fundamenta ſolidare contra Petrum Ioannem quendam huius hæreticæ prauitatis auctorem, qui docere auſus eſt, ſpreta Ioannis Apoſtoli auctoritate, Chriſtum Dominũ cum lancea perfoſſus eſt, adhuc viuentem fuiſſe. Vti referunt Practeolus in Elencho hæreſum libr. 14. hæreſi 20. Sixtus Senenſis libro. 6. bibliothecę ſacræ cap. 125. & Alphonſus à Caſtro libro 4. contra hæreſes, verbo Chriſtus, hæreſi 10.

Pet. Ioãnes hæreticus.

Verùm

Verúm quò dogma iſtud impium, cui nunquàm potuit vera ratio ſuffragari, penitus euertatur, illud in preſentia exigi à nobis video, vt ſedulam operam nauemus in oſtendendis, atq; pariter confutandis eis rationibus, quamuis adumbratis, & futilibus, quę quoquomodo Ioannis hæretici figmentum perſuadere poſſent. Et quidem, ſi ab auctoritate incipiamus, hęreticę huic opinioni poſſet fortaſſis ſuffragari diuinę eloquentię parés Ioannes Chryſoſtomus homilia in Matthęum octuageſima nona paulò ante principium; quo loci de lateris foſſione ediſſerens, innuere videtur, nec mortuum adhuc Dominum diro lanceæ ictu fuiſſe petitum, dum Euangelicæ hiſtoriæ ſeriem proſecutus hæc habet, *Sexta autem hora tenebræ factæ ſunt per uniuerſam terram vſq; ad nonam horam; circà autem nonam horam, clamauit Ieſus voce magna dicens. Eli Eli Lama ſabacthani. Hoc eſt Deus meus, Deus meus, vt quid me dereliquiſti? Putarunt enim, inquit, Heliam ab eo vocari, aceto illicò ipſum potarunt; alius autem accedens lancea latus eius aperuit. Ieſus autem clamans magna voce emiſit ſpiritum.* At ſi pectore ſauciatus Mediator ſpiritum emiſit, vt contextus ſeries declarat, quã in hoc loco Chryſoſtomus ſequitur; quis inficiari poſſet, ſuperſtitem adhuc terris fuiſſe Dominum, cum vulnus lanceæ paſſus eſt? Amplius duo exemplaria gręcis litteris exarata in Matthæi hiſtoriam apud Robertum Stephanum eandem lectionem habent; nam poſt illam Euangelij ſententiam. *Sine videamus, nùm veniat Helias*, ſic habent, alius autem accipiens lanceam aperuit coſtã eius, & exiuit aqua, & ſanguis; moxq; recenſetur mortis Chriſti exitus his verbis. *Ieſus autem clamans voce*

Io. Chryſoſtom.

magna

magna emiſit ſpiritum. Fauet deinde Euangelium, quod ſub nomine Beati Nicodemi circumfertur; docet ſiquidem ea narratione Nicodemus diu viuentem, ac in Cruce pendentem Dominum fuiſſe, poſtquam vulnus latere excepit. Etenim explicato crucifixionis Chriſti facinore inducit Nicodemus milites ferocia militari Chriſto Domino inſultantes, amaram aceti, & fellis potionē ſitienti Chriſto porrigentes, ac mox Lōginum militem vulnus Aſſertoris corpori impingentem, non ſolum antequam Dominus diuinum Æterno Patri ſpiritum cōmendaret, verùm etiam anteà, quam in Crucis patibulo pendentium latronum vocem, execrantis vnius, & obſecrantis alterius, veniamq; peccatorum enixè precantis audiret. *Diludebant*, inquit, *quoq; eum milites, & accedentes acetum, & fel afferebant ei bibere, dicentes. Si tu es Rex, libera te ipſum. Accipiens autem Longinus Miles lanceam aperuit latus eius, & exiuit de latere eius ſanguis, & aqua*, & poſt interiecta narratione eorum, quę Præſidis Pilati mandato facta fuerant, tùm inducitur Ieſus fęlicem, ac beatum latronem alloquens his verbis. *Hodie mecum eris in Paradiſo*, & tandem recenſitis pluribus alijs rebus, quę contigerunt, ſubſequitur, *& clamauit Chriſtus voce magna, & hæc dicens emiſit ſpiritum*.

Euangeliū Nicodemi.

Si verò rationes falſo huic errori fauentes poſcantur, hæ eſſe poſſunt. Vulnus Chriſto Dño vitam ducenti illatum mirificè Eccleſię opes, quæ merita ſunt, Chriſti augeret; nam cū, vel minimus Chriſti patientis dolor magno non niſi, ac infinito merito ſplenderet, haud dubiè maximus omnium perfoſſi lateris acerbus animi, & corporis ſenſus excelſo meritorum præmio præditus fuiſſet;

Digitized by Google

fuiſſet; atqui omne illud, quod non modicè miſerijs noſtris ſubleuandis, atq; amplificando Eccleſiæ theſauro conducere poterat, Chriſtus peragi voluit, ergò æquum eſt, vt credatur viuentem Dominum vulnere fuiſſe sauciatum. Amplius, quæ ad mortui corporis Chriſti ſtatum pertinebant, honorifica duntaxat, ac preclara eſſe voluit, mundiſſima ſiquidem ſindone inuolui, varijs vnguentorum liquoribus deliniri, magnificoque tumulo condi non detrectauit, ergò vt ſibi mortuo illa ignominiæ nota perfoſſi lateris non inureretur, prouidiſſe credendus eſt. Præterea, quod ex eadem tacta radice oritur, ſicuti toto vitæ ſuæ ſpatio, quod Chriſtus duos, & triginta annos ærumnoſè, ac miſerè exegit, vſq; ad ſupremum mortis ſupplicium omni contumeliarum genere affectus eſt, nempè vt hinc oriretur copioſa humani generis redemptio, atq; certiſſimum cunctis ſuſceptæ mortalitatis preberetur experimentũ; ità tranſacto illo miſerrimæ mortalitatis ſtatu, debuit ampliſſimo quouis honoris, & reuerentiæ gradu augeri, vt vera latentis quodammodò in ſuſcepta carne Verbi diuinitatis maieſtas fulgeret; at qua, obſecro, ratione in honore, & gratia apud homines mortuus Aſſertor habitus eſt; quod item clarum diuinitatis ſuę ſignũ mortalibus præbuit, ſi ſibi mortuo adhuc Iudæorum feritas inſultauit? immò verius nouam crudelitatis, & ignominiæ rabiem lumine caſſum corpus Chriſti non euaſiſſet, à qua cęteri vita ſpoliati immunes eſſe conſueuerunt. Non enim, vt ſcitè dixit Caſſiodorus, *corpus, quod ſemel reliquit moleſtias mundanas, humanas iterum pati debet inſidias. Nam, etſi cadauera nõ ſentiant, ab omni pietate tamen alienum eſſe dignoſcitur.*

Egregia Caſſiodori ſententia.

ſcitur, qui aliquid mortuis abrogaſſe monſtratur. Rectè igitur Diuus Ioannes Chryſoſtomus omnia Chriſto Domino poſt mortem honorifica fuiſſe ſcripſit in tractatu, qui inſcribitur, aduerſus Gentiles demõſtratio, quod Chriſtus ſit Deus; nam oſtendens, quam diuerſa ſit ratio exitus mortis, & vitæ Chriſti ab ea ratione, quam communiter huius ſęculi duces, & principes habent; hæc docet. Et erit requies eius honor, licet diuerſo modo in rebus humanis contingere ſoleat. Nam cum hi, qui hîc in magna gloria, rebusque florentibus agunt, moriuntur, pereunt cum eis ſimul alia omnia; id quod non ſolum in diuite, ſed & in principe, atque adeò, & in regibus ipſis quis non videt? Cũ leges eorum irritantur, ſtatuæ obſcurantur, memoria extinguitur, nomen eorũ in obliuionem venit, à cognatis deſpiciuntur. Et licet pridem mouerint arma, concitarint ſeditiones populorum, & vrbium, reuocauerint proſcriptos, occiderint dominos; ſimul tamen conciderunt hæc omnia, quãuis glorioſa prius fuerint. At ſecus in Cruce euenit. Ante Crucem in luctu res erant, Iudas prodidit, Petrus negauit, reliqui profugerunt. Ieſus ſolus inter amicos compręhenſus eſt; multi qui crediderant, retrorſum abierũt. Cæterùm vbi occiſus eſt, & mortuus, vt dicas, quòd non ſit purus homo, non ſolum res eius non interciderunt, ſed multò clariores ſunt redditæ &c. Ad extremum vera cauſa eorum malorum, quibus Aſſertor noſter miſerè conflictari voluit, ea eſt, vt læthali peccatorum vulneri, quo humanus animus crudeliter ceciderat, mederetur virtute, ac auxilio meritorum, quæ in miſerijs fortiter perferendis idem Aſſertor adipiſcebatur, atqui nulla me-

D. Ioannes Chryſoſt.

Diuinitatis Chriſti argumẽta.

Digitized by Google

meritorum ratio in vulnere poſt obitum corporis accepto adinueniri poteſt, huius igitur lucis vſura frui debebat Chriſtus Dominus, cũ lateris dilacerationem ſuſtinuit, vt ex vulnere meritũ aliquod haberetur, quemadmodum docere videntur Patres, cum ex illis duobus ex aperto Chriſti pectore ſcatentibus ſanguinis, & aquę liquoribus Eccleſiæ Sacramenta profluxiſſe communi aſſenſu teſtantur.

CAP. III.

Veritas Catholica.

VErùm hæc omnia, vti falſa, atq; orthodoxę fidei contraria Eccleſia ſemper execrata eſt, & damnauit expreſſis Sancti Ioannis Euangeliſtæ verbis innixa, qui tunc ſolùm Chriſti pectus lanceatum fuiſſe teſtatur, cum iam vitam cum morte Aſſertor cõmutaſſet; ſic enim legimus cap. 19. *Ad Ieſum autem cũ veniſſent, vt viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura, ſed vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuò exiuit ſanguis, & aqua.* Neq; deteſtabilem hanc hæreſim iuuat, ſi aſſeratur, vti re ipſa Petrus Ioannes erroris auctor affirmat, ſacri codicis verba accipienda non eſſe eo ordine, ac ea ſerie, qua leguntur, ſed ſolummodò per recapitulationem eſſe intelligenda. Sicuti pariter nullum eſt hæreticæ prauitatis ſubſidium, ſi rurſus temerè, ac petulanter idem Hęreſiarcha aſſerat, loco verbi, aperuit, præteritum pluſquam perfectum, hoc eſt, aperuerat, eſſe legendum; Quoniam ſummus Eccleſiaſticæ rei moderator Clemens appellationis huius Papa Quintus in Concilio Viẽnenſi re diligentiſſimè perſpecta, & inter Clemens Quintus.

 cele-

celeberrimos doctrina, vitæq; ſanctimonia Patres exagitata, quid nobis ſine controuerſia, & dubio de prima difficultate obiecta tenēdum ſit, in Clementina de ſumma Trinitate, & ſide Catholica decernit his verbis. *Nos igitur ad tam præclarum Euangeliſtæ teſtimonium, & Sanctorum Patrum, ac Doctorum communem ſententiam Apoſtolicæ conſiderationis (ad quam duntaxat hæc declarare pertinet) faciem conuertentes, ſacro approbante Concilio declaramus, prædictum Apoſtolum, & Euangeliſtam Ioannem in præmiſsis factæ rei ordinem tenuiſſe, narrando, quod Chriſto iam mortuo vnus militum lancea latus eius aperuit.* Hactenus Clemens. Cuius definitio clarè primam reſponſionem damnat. In ſecunda verò reſpondendi ratione quis non videt perfricatam Ioannis Hæretici frontem, qui ea lectione non verum ſacræ hiſtoriç ſenſum, ſed manifeſtam codicis ſacri corruptionem conuincitur affectaſſe? neq; enim verbum, *aperuerat*, in probata ſcriptura conſignatum vnquam fuiſſe, repertum eſt; Quare nullo negotio ſexcentas patrum in hac Apoſtolica veritate contra Petrum Ioannem hçreticum conſentientium proderem auctoritates; ni allata Pontificis definitio inſtar omnium eſſet; Adijciam tamen quendam totius matris Eccleſiç dicendi modum, qui ad veritatis aſſenſum eos conuertere poteſt, qui animum ſuum ab hac veritate catholica, vltrò auertunt. Etenim Sācta Eccleſia celebri, eodemq; pio more dulciſſimis verborum notis appellat ea omnia inſtrumenta, quibus ſacratum Chriſti corpus toto paſſionis tempore immaniter agitatū, atq; cruciatū eſt; ſic enim Crucem, & clauos præcipuas dolorū Aſſertoris cauſas alloquens, dulce lignum, dulces clauos appel-

Cur dira lancea, dicatur.

appellat; & tamen cū eadem mater fideliū Eccleſia pectoris ictum recolit, aſpera, & acerba verborum ſignificatione, non dulcem, ſed crudelem lanceam nominat. Legimus enim, *quo vulneratus inſuper mucrone diræ lãceæ, vt nos lauaret crimine, manauit vndæ ſanguine*; cuius laudabilis dicendi formulæ ratio non alia afferri poteſt, quam quæ ex immani temeritate, ac inaudita percutiētis militis ferocia petitur, qui omnē humanitatem oblitus etiam in mortuum corpus ſęuire non dubitauit; hoc enim ſcelus adeò fuit execrandum, atq; deteſtandum, vt non modò militis rabiem notans Eccleſia diram lanceam appellet, verùm etiam Ethnici ipſi talia patrantes non inter homines, ſed inter canes eſſe connumerandos iure merito dixerint. Scitum enim eſt illud Platonis libro 5. de Republica. *Mortui corpus hoſtem putare, cum hoſtis ipſe obierit, eo relicto, quo pugnabat; quid putas eos, qui ità ſe gerunt differre à canibus in lapides ſæuientibus, eo qui receſſit prætermiſſo.* Quare ad extremum ratum, firmūq; ſit omnibus, ex latere extincti iam Aſſertoris, duos ſanguinis, & aquæ fontes dimanaſſe. Nam quæ ad oppoſitum oſtendendum adducta ſunt argumēta, perfacilem habent explicatum.

Plato.

Sæuientes in mortuos canes dicuntur.

CAP. IV.

Quòd nulla ſit adductarum rationum vis.

AD primum enim argumentum ex Sancti Ioannis Chryſoſtomi auctoritate petitum communis Doctorum rectè ſentientium reſponſio eſt, impreſſoris incuria errorem hunc contigiſſe; nam rectam

Ad primā auctoritatem.

Euangelij ſeriem peruertens ea, quæ priori loco conſignanda erant, poſteriori impreſſit, illa ſiquidem verba. *Ieſus autem clamans voce magna emiſit ſpiritum*, cum ſibi in hiſtoria Ioannis locum vendicant, quem illa alia, *alius autem accedens latus eius &c.* occuparunt. At mea quidem ſententia non erat neceſſe noua reſponſa meditari, cum huic difficultati idem Ioãnes Chryſoſtomus egregiè ſatisfecerit non modò in homilia 84. in Ioannem, in qua eandem prorſus Ioãnis Euangelij ſeriem, ac narrationem, qualem vulgata editio reddit, ſequitur, hæc ſcribens. *Non Chriſti, ſed ad Iudæorum gratiam conciliandam latus eius lancea aperuerunt, & mortuo adhuc inſultant. O' peſſimam voluntatem, & ſceleratiſſimam*; verùm etiam in hac ipſa homilia, de qua dubium exoritur, mortuum fuiſſe Saluatorem, cum lancea petitus eſt, clariſſimis verbis conteſtatur dicens. *Alius aũt accedens lancea latus eius aperuit. Quid his omnibus unquam iniquius excogitari poteſt? qui eo iniquitatis deuenerunt, vt mortuum iam corpus vexarent*. Vt hinc videas, non tam Ioannem Chryſoſtomũ ad verborum ordinem, quam ad hiſtoricam reſpexiſſe veritatem, quæ plana eſt in ſententia Sancti huius Doctoris; quid enim aliud eſt mortuum Saluatoris corpus iudaica crudelitate fuiſſe vexatum, quam perempti Mediatoris corpus ſtimulante Iudæorum inuidia à milite lanceæ ictu fuiſſe apertum?

Homil. 84. in Ioan.

Ad ſecũdã auctoritatem.

Codices verò illi deprauati fuêre, quod incuria nè impreſſoris, an malitia potius hæreticorum factũ ſit, haud facilè dijudicari poteſt; hoc vnum certiſſimum eſt, vitiatas eſſe eas codicum lectiones.

Apocriphũ Nicodemi Euangeliũ

Ex Euangelio autem Nicodemi nihil, quod ſanæ doctrinæ

Digitized by Google

doctrinæ aduerſetur haberi poteſt, cũ eſſe illud apocryphum manifeſtè conſtet ex varijs erroribus, atque ex multiplici rerum materia, quæ inibi peruerſo ordine recenſentur.

Porrò obiectæ rationes nihil omninò habent ponderis, & momenti. Quod ad primam enim attinet. Neceſſe non erat, vt ad augendas meritorum Chriſti diuitias, Aſſertor adhuc viuens lateris foſſionem ſentiret, quandoquidem ſatis, ſuperq; , quin immò infinito paſſionis valore omnes omnium hominum culpas excedente mirum in modum pretio redemerat; quamquam illatum Chriſto mortuo vulnus Sanctæ Eccleſiæ theſaurũ non minuit, ſed verius auxit, vt in vltimi argumẽti confutatione dicam. *Ad primã rationem.*

Non eſt inficiãdum, quin voluerit Chriſtus, corpus ſuum emortuum honore non exiguo affici, velut argumentatio probè demonſtrat; hincq; alto diuinæ mentis conſilio factum eſt, vt mortuum Chriſti corpus lancea peteretur, quandoquidem ea lateris dilaceratio in magnum honorem, non verò in contumeliam ceſſit Chriſto Domino, vt protinus explicabitur. *Ad ſecũdã rationem.*

Quocircà ad tertiam rationem hoc habeto reſpõſum; Immò Chriſtus à ſuo corpore lanceæ ictum prohibere non debuit, quo diuinæ potentiæ, & veritatis humanæ cunctis gentibus notam virtutem faceret; nam eo pectoris vulnere non ſolùm aſſumpti corporis materiam fuiſſe ex quatuor humoribus cõflatã certiſſimè cõprobauit, dum de mortuo corpore ſanguinis, qui primus, & omnium humorum nobiliſſimus humor eſt, & aquę, quæ non ignobilem, & obſcuram inter quatuor *Ad tertiã rationem.*

elementa

elementa naturam habet, dulces riuos emiſit, verùm et illuſtre, ac magnum ſuæ diuinitatis argumentum præbuit, nam, vt rectè dixit S. Ambroſius, ex vulnere corpori mortuo illato non obſcurè declarauit Aſſertor noſter, ſuprà cœteros mortales propriam habuiſſe excellẽtiam, quandoquidem in nudis, ac puris creaturarum corporibus vita defunctis ſuperuentu frigoris omnia congelaſcunt, ac rigent; at de illo beatiſſimo Saluatoris noſtri corpore ſanguinem, & aquam diſtillaſſe Diuus Ioannes teſtatur.

Ad quartã rationem. Quo in ſenſu illa Beati Chryſoſtomi aduerſus gentiles demonſtratio rectiſſimè conuincit, excellentiores, ac illuſtriores Chriſti Domini res fuiſſe poſt obitum, q̃ antequam moreretur, vti totam orationem illam omnibus laudibus extollendam perpendenti clarum fiet.

Ad quintã rationem. Vltima tandem argumentatio eam difficultatem tangit, quę, cum nõ poſſit pro dignitate in breui argumentationis ſolutione explicari, ſuo loco latius examinabitur; ne tamen argumenti vis intacta penitus relinquatur, arbitror nec magno merito, nec ſumma laude caruiſſe immane illud ſacri pectoris vulnus, ſi minus in ſe, & abſolutè, at ſaltem in cauſa, & antecedenti voluntate.

DISPV-

Digitized by Google

DISPVTATIO SECVNDA.

De virtute, ac efficacia, quæ ſanguinis fluxum è latere prouocauit.

CAP. I.

Diuina nè, an humana potius virtute perfoſſum Mediatoris latus ſanguinem profuderit.

QVÆ hactenus diſputata ſunt, ſatis clarè, ac manifeſtè oſtendere vidētur, diuino conſilio, & alta cæleſtis ſpiritus prouidentia factum eſſe, vt extincti Saluatoris corpus ex latere ſāguinem profunderet; quamuis alia diuinæ eiuſdem, infinitæq; mentis ex hoc vulnere nobis arcana illuceſcant; nam cum illimitata Diuini intellectus acies eò vſq; protendatur, vt adeò clarè, dilucidè, ac apertè intueatur, & cognoſcat ea, quæ nullum in rerum vniuerſitate locum habent, ac illa, quæ benignam creatoris ſui virtutem, & operā experta ſunt, idcircò decuit ictum cuſpidis dominico pectori infligi, vt ex hoc vulnere certum ſuſceptæ mortis omnibus præberetur experimentum, nouerat enim, in hanc mortalium lucem edendam fuiſſe quorūdam nefariorum progeniem, quæ negaſſet Aſſertorem noſtrum in duro Crucis ſtipite animam efflaſſe. *Lateris vulnus mortis Chriſti teſtimoniū.*

At cui vel ſtultiſſimo perſuaderi vnquàm poſſet, Chriſtum Dominum ictibus grauiſſimis vndequaq; petitum, dilaceratum, atq; contuſum, ferreis clauis Cruci

ſuffixum,

ſuffixum, ac deniq; ingēti ictu vulneratum in eo latere, quo ad cor recta via patet, ſuperſtitem ad huc ſpiritum duxiſſe in terris?

Verùm lateris vulnus non mortis Chriſti duntaxat, ſed reſurrectionis etiam certitudini mirificè cōducebat, nempè vt idem vulnus, quod de morte Saluatoris locuples teſtis fuerat in Baſilidem, Thomæ rediuiuum fuiſſe à mortuis Aſſertorem non credenti, certum eſſet experimentum; huius enim vulneris grauiſſima auctoritate, & experientia hæſitabūdus adhuc Thomas commotus præclarum illud diuinitatis Chriſti edidit teſtimonium, quo non Dominum duntaxat, ſed & Deum Saluatorem aperta voce confeſſus eſt dicens, *Dominus meus, & Deus meus*. Plures aliæ vulneris huius myſticę ſignificationes, quæ hoc loco conſignari poſſent, ex primo huius libri capite petantur; me enim ea difficultas, quę huic capiti titulum fecit, ad ſui diſcuſſionem vocat; in denſis quandoquidem iacere adhuc tenebris animaduerto, an exitus ille ſanguinis ex perempti Chriſti corpore emanantis miraculoſæ ne, an naturali cauſæ ſit adſcribendus.

Ex vulnere corroborata eſt Saluatoris reſurrectio.

Etenim miraculoſam fuiſſe ſanguinis ex latere profluentis emiſſionem, non infirma momenta rationum declarant. Principiò Diuus ipſe Ioannes certiſſimus huiuſce ſanguineæ eruptionis, ac locuples teſtis ſuprà naturalis humanæ facultatis vires ſanguineum fluxum fuiſſe ſignificat, cum inquit, *& qui vidit teſtimonium perhibuit, & verum eſt teſtimonium eius*; quaſi diceret, ne quęſo lector, cum ex ſauciato Chriſti iam perempti latere duos aquæ, & ſāguinis fontes dimanaſſe audieris,

Prima opinio miraculoſam ſāguinis effuſionē docet.

ne

ac quæſo, etiam ſi facinus iſtud humanam ingenij tui aciem quodammodò fugere videatur, vereare, cũ meis ipſe oculis ſanguinem, & aquam prodeuntes apertè ſim contemplatus; ne vè teſtium multiplicitatem deſidera, quoniam non multis teſtibus opus eſt, ego ipſe, qui nõ niſi vera narrare, & certiſſima quæquæ prodere ſoleo, vidi memorandam ſanguinis effuſionem; at quorſum Diuus Ioannes, qui cętera Chriſti ſupplicia, & miracula etiam, quæ in morte Saluatoris grauiſſima euenerunt, nuda, ac ſimplici narratione litteris prodidit, in hac vna ſãguinis effuſione ità totus fuit, vt putaret huic veritati non eſſe ſatis prouiſum, niſi fidem, & auctoritatem ſui ipſius teſtis incorrupti, & integerrimi enixè ſubiunxiſſet; ſi natura duce, ac naturali cauſarum ſecundarum concurſu, & auxilio fieri poterat, vt è mortuo corpore lancea petito diſtillaret ſanguineus liquor? Certè cum facili, aut nullo negotio inducant animum ſuum homines credere ea, quæ effectricem naturam habent, inanis, & ſuperuacanea foret exiſtimanda adeò diligens ſolicitudo huiuſce veritatis perſuadendæ mortalibus, qua tamen, nec fruſtra, nec temerè vſus eſt Apoſtolus, & idem Euangeliſta Ioannes. Amplius quod præter conſuetam agendi naturæ conſuetudinem accidit, id à ſublimioribus, firmioribusq; principijs, & cauſis proficiſci ratum eſſe debet, niſi caſu, & fortuitò, (quod in præſens non minus à veritate, quam à Chriſtiana religione penitus abhorret,) dicas illud accidere, atqui à natura comparatum eſt, vt è cadaueribus ſiue hoſtium tyrannide, ſiue morborum violentia ſpiritu vitali priuatis ſanguis non erumpat, ſed in venis conquieſcens potius coaguletur, et

tamen ſacratiſſimum Mediatoris corpus omni vitali principio deorbatum ingentes excitaſſe, atq; excitatos profudiſſe ſanguinis, & aquæ fontes dignoſcitur. Ad quod miraculum ſine dubio alludens Beatus Ambroſius lib. 10. cap. 23. in Lucam hęc in eandem ſententiam prodidit. *Deinde, vt aduertamus, quod licet corporis eius fuerit natura mortalis, licet qualitas ſimilis, diſſimilis tamen gratia; nam vtiq; poſt mortem ſanguis in noſtris corporibus congelaſcit, de illo verò inquit Ioannes, continuò exiuit ſanguis, & aqua.* Deinde Deus, qui alto diuinæ prouidentię conſilio cuncta moderatur, ac regit, ad obtinendum, aut detegendum mortalibus finem ſupernaturalem vtitur rebus naturæ ordinem excedentibus, hæc enim duo inuicem ſibi congruere, atq; reſpondere ſolent, at finis, cuius gratia latus Chriſti apertum ſanguinem dedit, ad ſupernaturalia tantùm, diuinaq; myſteria ſpectabat, vt liquidò cognoſci poteſt ex ijs, quę paulò ante explicata ſunt, cum varia ſanguinis, & aquæ arcana perquireremus, conſequens igitur erit, vt ad diuinum, non verò ad naturalem ordinem ſpectaret ea virtus, cuius vi, ac impulſu ſanguis excitatus eſt.

CAP. II.

Oppoſitæ ſententiæ rationes.

Secũda op. Quatuor argumẽta, quibus probari videtur, ſanguinem naturaliter profluxiſſe.

E Diuersò tamen intueor rurſus poſſe quempiam arbitrari, ac docere, nullam peculiarem Dei virtutem, quæ ordinis ſupernaturalis eſſet, ſanguini ex latere perempti Saluatoris effundendo neceſſariam fuiſſe. Etenim debile, ac infirmum à prudentibus tu-

tamen

Digitized by Google

tamen planè ſemper dijudicatum eſt, ad miracula, tamquàm ad certiſſimum Aſylum confugere in explicandis ijs rebus, quæ aliquam primo obtutu difficultatis ſpetiem præſeferre videntur, id quod meritò accidit in præſens, cum huius emiſſionis ſanguineæ non abſimile aliquod cerni poſſit veſtigium in hiſce rerum inferiorum euentibus, in quibus ex mortuis, ac fermè corruptioni proximis, & marceſcentibus hominum cadaueribus ſanguinis profluuium ſępius erupiſſe cognouimus; & tamen in his haud aliqua fingi poteſt miraculorum ratio, quæ ingentem illam effluentis ſanguinis copiam effecerit. Quid? hoc ipſum experimentum viſitur in ijs maximè corporibus, quæ dum cædes, ac minas ſtrictis gladijs aduerſus inimicum ſpirant, crudeliter obtruncantur; immò etiam conſpicitur in ijs, qui dolis, ac fraudibus circumuenti mortis ſupplicium ab inimicis iniuſtè illatum luere coguntur. Haud verò æquum, ac conueniens piæ mentes arbitrantur, eò vſque cęleſte numen deducere, vt interfectorum ſanguinem miraculis illuſtrare ſtudeat; quod tamen eſſet affirmandum, ſi ſpeciali duntaxat diuinę bonitatis, & omnipotentię miraculo ex occiſo corpore ſanguis emanaret. Prætereà ſanguis, qui poſt felicem Chriſti à viuis diſceſſum ſe ſe è latere prodidit, non cuiuſuis membri ſanguis fuit, ſed peculiaris erat nobiliſſimi, ac totius corporis principij, hoc eſt, cordis, quod quià, ſicut in vita primas ſibi innati caloris partes, ſic in interitu corporis poſtremas efflagitat, ac ardentiſſimo caloris humani æſtu feruere ſolet, proptereà hinc facilè sāguinis fluxus produci potuit virtute, & efficacia caloris reſidui cor ambientis,

bientis, maximè in ChriſtoDomino cuius ſacratum cor truci ictu transfoſſum eſt, ex quo protinus effuſioni ſanguinis iter patuit. Ad hæc poſt mortem breuiſſimo interiecto temporis interuallo è Cruce pendens Aſſertor in latere ſauciatus eſt, quemadmodum ex ſacris litteris non obſcurè habetur, dum Pręſidem ſubitam, ac repentinam Chriſti mortem eſſe demiratum dicunt, quam tamen lateris vulnus eſt conſequutum, atqui fieri non poterat, vt tàm breui temporis ſpatio Saluatoris noſtri membra, & maximè inteſtina tanto frigore obriguiſſét, quo fluxus ſanguinis impediretur. Tandem ſicut poſt corporis mortem in deſtinatis à natura conceptaculis demorans ſanguis è cadauere varijs etiam plagis, & ictibus petito difficilè egreditur, ità ſanguis è propria ſede dimotus facillimè labitur, & effluit; ſãguis autem Chriſti Domini, qui è latere cadens terram irrigabat, è naturalibus vaſculis erat deturbatus, & ex ſacro Aſſertoris capite, ac proximis etiam cordi partibus deciſus; naturali igitur virtute potuit elabi, cum violentè detineretur ibi, vbi erat; quare ſtatim ac perfoſſi lateris anguſtiæ, et impedimenta, quibus ne proflueret, anteà detinebatur, patuêre, naturali motu ob inſitam grauitatem erupit ad eum fermè modum, quo prima quatuor totius vniuerſitatis elementa moueri conſueuerunt; iſta enim, vt philoſophis placet, in ꝓprijs locis ità immota perſiſtunt, vt non niſi violenta motione ab illis rapiantur, quod ſi fortè fortuna extra commenſuratos ſibi, ac naturales terminos cogantur abire, ſtatim remotis impedimentis quàm citiſſimè hinc grauia deorſum, & indè leuia ſurſum feruntur. Cum ergò Sanguis Chriſti particeps

riceps grauitatis eſſet, ac dominicum corpus penderet è ligno Crucis, quid potuit impedire, ne grauitas ſanguis ſcateret ex aperto latere Mediatoris?

CAP. III.

Quòd diuinitùs ſanguis ex latere Chriſti dimanarit.

AD primam tamen ſententiam equidem libétius accedo, cùm propter Patrum auctoritatem, tùm etiam ob communem fermè totius Theologici cætus aſſenſum minimè in hoc negotio, ſicut neq; in cæteris paruipendendum. Arbitror igitur, alta ordinatione Dei præter conſuetum naturæ modum operantis ex tráſuerberato Aſſertoris femore effluxiſſe ſáguinem. Porrò hác opinionem docuit, vt vidimus, S. Ambroſius in Lucam. Idem ſenſiſſe Beatum Cyprianum martyrem libro de duplici martyrio illa eius verba, quæ ibidem habentur, demonſtrant. *Erat & illud*, inquit, *præter naturæ curſum, quod è latere exanimati corporis ſanguis, & aqua profluit, vt abſolueretur triplex teſtimonium, totum effudit ſpiritum, vt nos reſpiraremus, quidquid erat humoris aquæ reliquum, expreſſit, vt nos ablueremur, quidquid reſederat in corde ſanguinis exiuit, vt nos confirmaremur.* Hanc eandem ſententiam valdè commendat Euthymius in Matthæum in illud Ioannis, *& continuò exiuit &c.* ſic ſcribens. *Res ſupra naturam, ac manifeſtè docens, quod maior, quam homo eſſet, qui fuerat vulneratus; ſiquidem à mortuo homine, etiam ſi millies quis eum pupugerit, non exiuit ſanguis, ſignificans duo baptiſmata, vnum, quod eſt per ſanguinis martyrium; alterum verò per aquæ regenerationem,*

S. Ambroſ.

S. Cypria.

Euthymius

atq;

atq; horum fluxu peccati fluxum demergit. Præterea duos ſcaturire fontes fecit, aqua quidem purificans Eccleſiam, ſanguine verò eam enutriens, ſi quidem per aquam renaſcimur, per ſanguinem paſcimur; foditur lancea in latere Saluator, quia peccato vulneratum eſt pectus Adæ. Præterea, vt Euam lateris ſui vulnere à plaga lateris ſanaret. Hactenus Euthymius, cuius integram de myſterio perfoſſi lateris ſententiam propterea hîc commemorare volui, quòd in ea non paucæ ex alibi recitatis ex alijs Patribus myſticę ſignificationes rectè explicentur. Cũ

S.Thomas

citâtis Patribus apertè conſenſit Angelicus Doctor in Ioannem lectione quinta. Vbi, *valdè miraculoſum eſt*, inquit, *vt de corpore mortui, in quo eſt cõgelatus sãguis, exeat*; quod idem docet tertia parte, quęſt. 66. articulo quarto ad tertium. *Fuit autem aqua pura miraculosè egrediens à corpore mortuo, ſicut & ſanguis ad comprobandam veritatem Dominici corporis contrà Manichæorum errorem, vt ſcilicet per aquam, quæ eſt vnum quatuor elementorum oſtenderetur corpus Chriſti verè fuiſſe compoſitum ex quatuor elementis, per ſanguinem verò oſtenderetur eſſe compoſitum ex quatuor humoribus*. Sic Sanctus Thomas. His omnibus votis

Theophylactus.

ſubſcripſit Theophylactus inquiens, *ſanguinem ex mortuo corpore prodiiſſe, admirabile eſt*. Ad extremum Sancti Ioannes Chryſoſtomus homilia 84. in Ioannem, Leo Papa, epiſtola quarta, ca. 6., Auguſtinus ſuprà, Cyrillus Hieroſolymitanus, Gregorius Magnus, Beda in Ioannẽ; Ioannes Damaſcenus libr. 4. Fidei Orthodoxæ cap. 110. Tertullianus libro de Anima, cap. 43. & libr. de Baptiſmate cap. 9. & 16. Ruffinus in expoſitione Symboli, & alij fermè oẽs S. Patres in hãc eandem abijſſe ſententiam viden-

videntur, cum ex hoc lateris Chriſti vulnere diuina non niſi arcana colligunt.

Nec modò Sanctorum Patrum, ſed etiam omnium diuinæ paginæ interpretum hęc eſt doctrina, quam tradunt Ioannes Maldonatus, Franciſcus Lucas Burgenſis, Ioannes Heſſelius, Franciſcus Toletus, Sebaſtianus Barradius, Ludulphus Saxo in vita Xp̃i; Franciſcus Suarez 3. parte, quæſt. 51. art. 3. diſputat. 41. ſectio 1. Nec abnuunt Caietanus, Abulenſis, & Salmeron; ſed fruſtrà omnium Doctorum nomina enarrando perſequor, cũ fermè nemo ſit, qui diſſentiat.

Sed quid mirum eſt, præſentem ſententiam perſuaſam fuiſſe his omnibus, qui ex non infirmis etiam philoſophiæ principijs peruinci poſſe hanc opinionem cognouerant? Nam quatuor humani corporis humores ab innato duntaxat calore vim fluendi, atque labendi mutuãtur, quo fouente quidquid fluidæ ſubſtantiæ in corporibus reperitur, liberè manat, atq; liqueſcit, ni obex illi ponatur, quemadmodum omnibus vulgatiſſimum, ac notiſſimum eſt; hinc fit, vt nullius vnquàm ſanguinis, aut alterius cuiuſuis humoris humani decurſus miraculoſus cenſeri debeat, cùm ex eo fonte ſcatet liquor, in quo vires ſuas calor exercet, immò potius eſſet admirandum, ſi ſanguis ex trucidatis corporibus, non efflueret remoto omni impedimento extrinſecus. At verò cum ſiue vi extrinſecus, ſiuè intrinſecus adhibita in humano corpore deficit calor, vt neceſſaria quadam, ineuitabiliq; connexione in obitu corporis accidere ſolet, longè alia eſt rerum facies, tũc enim humores, qui prius calore adiuti liquidam naturam ſortiebantur, frigore

circumuenti

Digitized by Google

circũuenti hærent, coagulum patiũtur, ac deniq; concreſcunt adeò tenaciter, vt inſtar glutinis ijs adhæreſcant vaſculis, in quibus reperiuntur; ea enim frigoris conditio, ac natura eſt, vt quæcunq; morſu ſuo afficit, ea dura, rigida, & ad labendum inepta reddat. Quià igitur innati caloris, & humanę vitę defectum nulla interiecta mora comitatur frigus, quod mutuas inimicitias cum calore gerit, propterea ſubitò in eadem materia conſurgens frigus non humores dũtaxat, verùm etiam carnis, venarum, ac totius corporis foramina adeò coarctat, & anguſtè conſtipat, vt omnem liquoribus fluidis diſcurrendi, erumpẽdiq; adimat facultatem, algent enim protinus omnia mortui cadaueris membra, quæ licet acutiſſimis ferri ictibus pungantur, nullum liquorem effundere valent. Porrò autem peculiaria hæc caloris, & frigoris munia ità naturali corporum conſtitutioni cõueniunt, vt nequeant citrà miraculoſam Dei virtutem tolli, aut impediri, quin ad viuũ calor, frigus ad mortuum corpus conſequantur; Ex quo præterea principio conficitur, vt neceſſitate naturali in corpore affectiones, ac proprietates eorum dominentur; Quòd ſi fortaſſe aliquando in neci datis corporibus contrarium experimentum depręhendatur, cauſa illius haud dubiè non in naturam, quæ à Prępotenti Deo vnam, & eandem operandi rationem, ſed in aliud longè diuerſum principium referri debet. In re autem noſtra, quoniam in exanimato Aſſertoris noſtri corpore diuina manu peracto, ſola diuinę omnipotentiæ virtus dominabatur, hinc factum eſt, vt in eam duntaxat puriſſimi ſanguinis, & aquę decurſus ſint conijciendi, huius

enim

enim virtutis auxilio, & opera ex membris Chriſti frigore correptis, omniq́; vitali calore denudatis, obſtupeſcente natura, atq; prodigioſum fluxionis huiuſce motum ignorante, continuò exiuit ſanguis, & aqua.

CAP. III.

Reffelluntur oppoſitæ opinionis firmamenta.

CAeterum, quia noſtræ opinationis ratio ſatis patere videtur, deinceps contrariæ ſententiæ fundamenta, quæ aduerſus nos militant, demoliamur. At quia illud, quod in primę augumentationis explicatione deſideratur, nec in anguſtum coarctari, nec in tranſcurſu dici poteſt, ideo nos infra diligentem, & accuratam de hac difficultate diſputationem inſtituemus, habet enim ea reș apprimè nobilem, ac memorabilem, ſed litigioſam, ac varijs implicatam difficultatibus doctrinam, de qua etiam ad præſens non ſatis conſtat inter doctores. Mihi tamen illud interim certum eſt, ex diuerſis omninò principijs ſanguinē lateris Chriſti mortui, & aliorum cadauerum cruentationem proficiſci, vt mox declarabitur. *Ad primũ.*

Secundum refelli, promptum eſt, etenim quamuis circa cordis ſubſtantiam vehementi calore pollentem, dum Chriſti vita permanebat, diuerſaretur ſanguis ille, qui ex latere profluxit, haud tamen inſito cordi æſtu ad ſe ſe effundendũ ſanguis adiuuari potuit, cũ extincta Aſſertoris vita ineuitabili neceſsitate oportuerit cum ea ſimul, & ſemel omnem naturalem Chriſti calorem deficere, ac interire, etiam ſi in interitu cætera corporis mē-

Ttt bra

Digitized by Google

bra citius, quàm cor, frigori ſint obnoxia.

Tertium verò grauiori difficultate perplexum eſt, ad quam explanandam nonnulli rati, eſſe illud probabiliſsimum, quod in tertio augumento tangitur; conceſſerunt ſanguinem in Chriſti corde, tamquam in naturali fonte perſiſtentem nec dum coagulari potuiſſe, cũ lancea mediator petitus eſt, & nihilominus miraculoſam fuiſſe illius liquoris fluxionem arbitrantur, q̃d docent in hanc fermè ſententiam, etenim plurima, inquiunt iſti, Saluatoris membra vno, eodemq; lanceæ ictu traiecta fuêre, carnem enim mox pulmones, tum pericardion, poſtremò cor ipſum grauis cuſpidis ictus penetrauit, atqui cõſtat inter diſſectionis artis peritos, inter cor, & extremam lateris cutim non mediocre iacere interuallum, quod ſi naturali virtute, ac motu metiri debuiſſet ex corde Chriſti erumpens ſanguis, exterius longo non niſi poſt tempore apparuiſſet, & tamen ſacer contextus habet, *continuo exiuit ſanguis, & aqua.* Adijce prętereà fluxionẽ sãguinis naturale duntaxat opus haud fuiſſe, vt liquet ex eo, quod motione naturali in pectoris concauitatem, quæ ampla iacet inter cor, & lateris ſuperficiem, non verò in terrã decidiſſet Saluatoris cruor; & ad extremum ſibi inuicem adnexę membrorum trãsfixæ partes, quæ ferri violentia patuerunt, ſtatim ad mutuam copulationem rurſus deueniſſent, ex qua omnis eruptio ſanguinis naturaliter fuiſſet impedita; Cum igitur inter lateris dilacerationem, & ſanguineum fluxũ nulla longior mora interiecta fuerit, nec in ſubiacentem pectoris concauitatem ceciderit ſanguis, neq; per mutuã transfixionem membrorum clauſum ſit iter ſanguini, quis

Ex quo capite Burgenſis colligat miraculoſam fuiſſe ſanguinis emiſſionem.

quis inficiari meritò poterit, prodigioſam fuiſſe ſanguinis ex latere ſcaturientis emiſſionem? Sed haud ſcio, nùm quod his rationibus probare contendunt iſti, re ipſa aſtruant, nam, vt in præſens taceam Aſſertoris ſanguinem non tam in corde, quam etiam in vicinioribus lateri præcordijs facili negotio reperiri potuiſſe, ac ex eis ipſis promptè elabi, ex quo vis rationum Burgenſis eluderetur, arbitror ſine dubio, nullum miraculis locum ſupereſſe, ſi ſemel naturali calore tepuiſſe corpus dominicum, cum lancea trãsfoſſum eſt, concedatur, vigente ſiquidem in membris calore ex certiſsimo experimento conſtat, nequaquam poſſe impediri, quin lancea perfoſsum corpus non hominis tantum, ſed etiam cæterorum animantium, ſanguinem effundat, nihil impediente ſiue membrorum interuallo, ſiue pectoris concauitate, ſiue coëuntium partium amplexu, labitur ſiquidem fluida ſanguinis natura per minutiſsimas quaſcunq; trucidati corporis rimas, quocircà (ni fallor) nullum fuiſſet miraculum, ſi conceptum anteà calorẽ tunc etiam retinuiſſent extincti Saluatoris membra, cum illi inſultantes carnifices vulnus intulerunt. Vidit hoc ipſum, de quo loquimur, Sanctus Thomas, qua erat angelica intelligendi facultate præditus, ac propterea cum admiſiſſet hanc, quam attulimus reſponſionem, omni probabilitate penitus non carere, protinus omne miraculum de medio tolli ſubdidit, ſi admittatur, adhuc in præcordijs Christi viguiſſe calorem, ad hunc modum ſcribens lectione quinta in Ioannem. *Eſt valdè miraculoſum, vt de corpore mortui, in quo eſt coagulatus, sãguis exeat. Sed ſi dicas, fuiſſe hoc propter calorem, qui ad huc in corpore*

Burgenſis opinio confutatur.

S Thomas in Ioannẽ.

Digitized by Google

remanſerat, fluxus aquæ infitiari non poteſt, quin miraculoſus exiſtat, cum aqua exiens puriſsima ſit. Ex quo Angelici doctoris teſtimonio clarè conuincitur id, quod aduerſus Burgenſem hactenus diſputatum eſt; cum non in fluxione ſãguinis, ſed ſolius aquę ſitam eſſe miraculi rationem doceat, ſi Aſſertoris pręcordia calore prædita fuiſſe faciamus.

Illud igitur, quod ad præſentẽ locum attinet, teneo, corpus Mediatoris crudeliſsimè necatum omni penitus naturali calore tunc fuiſſe deſtitutum, cum vulnus à milite illatum latere excepit, & in hanc ſententiam accipienda, atq; intelligenda eſſe arbitror ea, quę Diui Ambroſius, Cyprianus, Theophylactus, & alij memoriæ prodiderunt, cum docent miraculo eſſe tribuendum, quòd ſanguis Chriſti à morte coagulationis mutationẽ non ſenſerit, ſi namq; diuino hoc duntaxat factum eſt miraculo, haud dubiè è membris Chriſti recedere debuerat calor omnis, cuius præſentia, & virtute coagulatio, atq; concretio ſanguinis prohibetur, ſecus fruſtra Sancti Patres in ſanguinis fluxione miraculoſam Dei virtutem contemplarentur. Ad hæc iam diù nudus è Cruce pendebat Chriſtus Dominus per ea tempora, in quibus non infima prorſus vis erat frigoris; Immò, qđ caput erat, tenerrima corporis Chriſti conſtitutio tetris adeò flagellorum, ſpineæ coronæ, Crucis, ſanguinei ſudoris, & clauorũ erat excarnificata tormentis, vt nulla ratione humanis viribus calor in Chriſto conſeruari potuiſſet, maximè cum ex infinitis penè ſacrati corporis vulneribus, ac plagis tota fermè ſanguinis copia effluxiſſet; atqui ſedes, ac domicilium caloris ſanguis eſt; quo

Digitized by Google

quo deficiente deficiat calor, neceſſe eſt. Porrò ex his omnibus clarè conficitur, nihil caloris in corpore Aſſertoris potuiſſe reperiri, etiamſi modicum à morte Chriſti ad lateris vſque transfoſſionem elapſum eſſet temporis ſpatium; quamuis inter mortem, & lateris traiectionem ad minus, vt arbitror, duę horę abſumptę ſint, cuius quidem rei ex hiſtorica Euangeliorum narratione coniecturam aliquam capere mihi poſſe videor; nam Aſſertor noſter ex hac mortali vita abijt hora nona, quæ ſi ad ſummam horarum, quę in vſu apud nos poſitę ſunt, ſubducatur, ad horæ vigeſimæ primæ numerum aſcendit. Etenim Iudæi per totum anni curſum diem artificialem ſemper in duodecim horas, ac noctem in totidẽ numero pares dimenſiones temporis ſecabant capientes ab ortu ſolis exordiũ ſupputationis horarũ; itaut prima à Iudęis hora diei appellaretur, quæ ab ortu orientis luminis prior erat, & ſic deinceps, ex qua partitione omninò ſequebatur, vt hieme nocturnæ horæ longiores diurnis, & ęſtate breuiores nocturnæ diurnis eſſent; quãuis in numero ſemper diurnis nocturnæ, & nocturnis diurnæ pares, & æquales eſſent. Eum verò morem diuidendi horas Iudęis communem fuiſſe, per Chriſti tempora, me certè nõ ſinunt dubitare, quę Chriſtus ipſe dixit Ioannis 11. Vbi, *non ne*, inquit, *duodecim ſunt horæ diei?* & rurſus Matthæi 20. apertam idem Aſſertor mentionem facit horæ primæ, tertiæ, ſextæ, nonæ, decimæ, vndecimæ. Chriſtus autem Dñus menſe Martij paſſus eſt, cuius nec horę nocturnę diurnis, nec è cõtra, longiores eſſe ſolent, ſed ęquali prorſus & numero, & temporis interuallo noctes, dieſq; gaudebant, quemadmodum omnes

Elapſum tempus à morte Chriſti, ad lateris percuſſionem.

Qua ratione Iudæi diei, & noctis horas partirentur.

Ioann. 11.

Matth. 20.

omnes norunt. Si igitur Chriſtus ex hac luce diſceſſit ab ortu ſolis hora nona, fit vt ea ipſa hora in Cruce Aſſertor obierit, quæ à nobis nunc vigeſima prima appellatur. Prętereà ex Ioanne intelligitur, non ante proſciſſum fuiſſe Mediatoris latus, q̄ annuente Pilato adfuisſēt milites ad ſacratū pignus deponendum, atqui ex tribus alijs Euangeliſtis, Mathæo, Luca, & Marco clariſſimè conuincitur, peractum eſſe depoſitionis Chriſti opus circà ſolis occaſum, cum videlicet Ioſeph ab Arimathęa nobilis decurio Aſſertoris corpus à Præſide dono accepiſſet; ergò elapſo iam duarum, vel etiam fortè trium horarum ſpatio poſt ſecutum Saluatoris obitum, Domini latus lācea apertum eſt. Quod ſi dicatur, per aliud tempus diuerſum ab eo, quod nos aſſignamus, huic depoſitionis operi peragendo præſto fuiſſe milites; Vellem mihi explicari, quid impedimenti nacti ſint milites quo minus abſoluere potuerint deſtinatum deponendi cadaueris opus; certè cum Iudęorum mandato ad hoc milites intenti adfoſſent, haud videre poſſum rationem, cur milites iuſſa non capeſſerent. Quare ad extremum ſupereſt duntaxat, vt dicamus, & carnifices, & Ioſephum eodem tempore, & ad idem munus perficiendum aduenisse; ex quo ſubindè colligitur non niſi occumbente ſole lateri Saluatoris vulnus fuiſſe inflictum; id quod multis, & diſertis verbis Epiſcopus Abulenſis docet in paradoxis paradoxo ſecundo, cap. 30.

Abulenſis.

Dubitatio.

Sed vnus reſtat adhuc eximendus ſcrupulus, quem inijcere fortaſſis poſſent ea carmina de horis canonicis vulgò recepta, quæ ſic habent.

Matutina ligat Chriſtum, qui crimina purgat.

Prima

Digitized by Google

Prima replet ſputis; dat cauſam tertia mortis
Sexta Cruci nectit; latus eius nona bipertit.

Quorum poſtrema verba, ſi veram ſententiam continẽt, Saluatoris mortem, & lateris eiuſdem partitionem eodem fermè temporis decurſu ſubſecutas eſſe declarãt. Verùm facilè eſt ad hũc modum reſpondere, & poſtremam metri partem interpretando affirmare, ea poetica phraſi non tam lateris vulnus, quam obitum Chriſti mortalibus exprimi, ac ſignificari; itaut per eam lateris bipartitionem Eccleſiaſticus vates declarare voluerit, non ſine aliqua circumlocutione, Chriſtum Dominum hora diei nona expiraſſe, quod iure merito per lateris partitionem potuit explicari, cum non niſi mortuum Aſſertoris corpus vulnere affectum ſit. Quemadmodum alia carmina, quorum lectio arriſit Hoſtienſi, Ioanni Andreæ, Alberto de Ferrarijs, & alijs pluribus pontificij iuris interpretibus, commodè ſenſum, ac mentem noſtram confirmant his verbis.

Sextæ ſunt tenebræ per mundi climata factæ
Emiſſus nona diuinus ſpiritus hora.

Quòd ſi vlterius opinionis noſtræ ratio exigatur; hæc mihi non penitus ſpernenda videtur. Etenim ſi vltimum illud citati carminis nudè, ac ſimpliciter, vt ſonat, intelligeretur, id quod myſtica hac horarum partitione præcipuum, ac caput eſt, nequaquam fuiſſet expreſſum, quod videtur inconueniens; ſiquidem mors Saluatoris ſummum noſtrę redemptionis opus, à fidelibus pia horarum recordatione nõ coleretur, cum nullibi in allatis carminibus obitus Chriſti mentio fiat. Ergò quia ſub vulneris nomine, tamquam ſub nota,

ſignouè

ſignouè mortis Chriſti certiſſimo, Saluatoris obitus memoriæ fidelium repræſentabatur.

Illud autem, quod in tertio argumento de admiratione Præſidis tangebatur ob repentinum Chriſti interitũ, magis pro nobis, quam cõtra nos pugnat; quo enim citius mortali vitę Chriſtus cõceſſit, eò faciliùs potuit coagulari ſanguis. Si plura de hac Pilati admiratione deſideras, vide quæ latiùs tertio libro docuimus.

Ad vltimam rationem elidendam nouum non eſt neceſſe meditari reſponſum; nam quamuis verum illud ſit calore membra hominis pererrante, illo tamen abſente, ſiue in naturali, ſiue in extranea ſede degat sãguis, nunquam lapſus, aut fluxio cruoris, niſi fortè in caſu, de quo poſtmodum agetur, dari poteſt.

An fuerit verus cruor.

Sed dicat aliquis, quid de vera huius liquoris, qui ex latere profluxit, natura cẽſendum eſt? fuit ne verus corporis Chriſti cruor, an potius alterius naturę humor ſolo ſanguinis colore tinctus? Sine hæſitatione vlla dicendum eſt, liquorem illum ex proſciſſo pectoris Chriſti loco prorumpenté verum proprium, ac naturalé humanæ Aſſertoris naturæ ſanguinem fuiſſe, quemadmodum concordi ſententia Sancti Patres, ac Theologi omnes affirmant; quibus nullus vnquam, vel perfricatæ frontis hæreticus aduerſari auſus eſt, (quòd ego nouerim.) Porrò ad huius veritatis quærendam probationem haud longiùs abire oportet; cum Ioannes ipſe Euangeliſta appoſitiſſimis, diſertiſſimisq́; verbis omnibus pręſto ſit dicens, *& continuò exiuit ſanguis, & aqua*; cuius teſtimonij tanta eſt claritas, & euidentia, vt nulla tergiuerſatione eam eludere potuerint ij, qui in ſole tenebras,

&

& caliginem quærere non erubeſcunt. Nam quamuis multa de aqua, quæ ſanguini mixta ex latere proceſſit, mentiantur hæretici, vt, cum ad id pertractandum deuenero, oſtendetur, haud tamen ſanguinis veritatem, & naturalem ſubſtantiam potuerunt ementiri. Id quod etiam Summus Pontifex Innocentius non ſemel edixit cùm alibi, tùm in cap. in quadam de celebratione Miſſarum. *Innocẽtius Pontifex.*

CAP. IV.

An qui nullum in ſanguinis eruptione miraculum agnoſcunt, profani cenſendi ſint.

SAtis (ni fallor) ſuperioribus capitibus oſtenſum eſt, ſanguinis ex latere profuſi emiſsionem à cæleſti quadam, ac ſupernaturali virtute fuiſſe peractam. At quià ambigi poſſe, adhuc non ignoro, an certis, & diuinis omninò fidei noſtræ principijs conſona ſit nec nè definita quæſtio, propterea, vt Lectori planè ſatisfaciam, opus eſſe duxi, omnem hac de re ambigendi rationem tollere, atq; hoc præſenti capite explicare. Noui enim eſſe quoſdam non peſſimos auctores, qui ſtrenuos defenſores, ac amicos ſe ſe adeò exhibent eius opinionis, quæ miraculum in ſanguinis effuſione aſtruit, vt palàm aſſerant, eos, qui ſecus fuerint opinati, ſententię profanę, & diuino conſilio repugnantis probatores, ac defenſores eſſe. *Io. Maldonatus.*

Poſſunt autem ij, quibus hæc ſententia placuit, has argumentationes adducere, quarum prima ex illis Sanctorum Patrum teſtimonijs ducitur, quæ ad inſinuandam miraculi rationem nobis ſuprà deſeruiêre, quibus

Digitized by Google

non aſſentiri turpe, ac irreligioſum eſt; in ſacris enim myſterijs, præcipuè ad naturam Chriſti ſpectantibus, impia ſanè, & deteſtabilis corruptela eſt, nouam, ſanctisq; Patribus oppoſitam opinionem tueri, ac defendere, ea autem culpa non carent illi, qui ex Dominico latere impulſu naturali ságuinem profluxiſſe autumát. Præterea accedit pulcherrimum huiuſce veritatis, ſplendidumq; Cyrilli Hieroſolymitani decretum Catecheſi decima tertia, in qua pluribus oſtendit diuinam hanc ſanguinis emiſſionem cęleſtibus repletam eſſe myſterijs. Tandem validiſſima earum rationum momenta, quibus miraculoſam fuiſſe ſanguinis ſcaturientis operationem, probatum eſt, manifeſtè idem conuincunt; immò eſſe tamquam de fide certiſſimum dogma iſtud, ea ipſa probant, quibus Ioannes Apoſtolus in enarratione prodigioſi huius ſanguinis vtitur; quid igitur reſtat, niſi vt reprimatur imprudens licentia eorum, qui, quod diuina virtus operatur, in naturalem deducũt facultatem?

Cyrillus Hieroſolymitanus.

Oppoſita opinio.

Verùm mea quidem ſententia ſecus cenſeo opinandum. Nam ſicut latentem, atq; occultam miraculi vim, vt ſeſe ex præcordijs promeret, ſanguini inditam fuiſſe puto, ſic è regione omnem miraculoſæ operationis facultatem abnegantes ab omni temeritate, & impudentia, & à qualibet ignominiæ nota penitus vindicandos eſſe reor, ad hanc ſiquidem miraculi virtutẽ agnoſcendá neq; ex diuinis, neq; ex naturalibus principijs erutæ rationes cogere quẽpiá poſſunt; neq; à sũmo fidei noſtræ moderatore lata vſquam eſt hac de re ſententia, qua de miraculoſo huius ſanguinis fluxu aliquid decernatur;

immò

Digitized by Google

immò cum ſummus Antiſtes Innocentius hac de re olim interrogatus fuit, vnicuiq; plenam facultatem, ac licentiam largitus eſt ſentiendi, atq; opinandi id, quod magis placeret, ea tamen lege, vt nullus auderet inficiari, veram naturalis ſanguinis, & aquæ elementaris ſubſtantiam è latere Dominico effluxiſſe; de quo legenda ſunt, quæ in libr. 3. decretalium t. 41. cap. 8. in quadam de celebratione Miſſarum mandat, atq; decernit idem ipſe Pontifex.

Præterea Sanctus Thomas, qui non minus morum probitate, & inſigni ergà Apoſtolicas traditiones reuerentia, quàm dicendi, ac ſcribendi ſubtilitate, atq; claritate meritò Doctor Angelicus appellatur, etſi ſententiæ miraculum aſtruenti videatur adhærere, quià tamen oppoſitum etiam defendi poſſe videbat, noluit eſſe in hoc negotio contentioſus, vti dijudicare per ſe Lector poterit ex ijs, quæ ſuperius ex lectione quinta in Ioannem adducta ſunt. Caietanus in ſuis commentarijs in cap. 19. Ioannis Euangelij editis de miraculoſo aquæ Dominici lateris exitu certus, dubius, ac incertus de ſanguinis fluxione in negantem, quam in affirmantem ſententiam propenſior fuiſſe videtur. Quid Dionyſius Carthuſianus, Nicolaus de Lyra, & complures alij nobiliſſimi ſcriptores? an non ſenſiſſe nobiſcum putandi ſunt, cum de ſanguine, & aqua lateris Chriſti verba facientes, aquam vti miraculoſam celebrant, atq; prędicant; nihil huiuſcemodi de ſanguine conſcribentes? Hęc ſunt, quæ breuiter, & generatim de hac difficultate affirmari poſſe nobis viſa ſunt.

S. Thomas

Caietanus

Deinceps enim aperiemus, quo pacto diſſolui poſſint

Quomodo ſatisfieri poſſit Argumentis ſanguinis fluxum miraculoſũ fuiſſe probãtibus.

ea argumenta, quibus in præteritis capitibus miraculoſum fuiſſe ſanguinis fluxum, probatum eſt; video enim Ioannem Maldonatum eis vti facilè poſſe ad opinionem noſtram labefactandam, qua tuemur ſententiam aſſerentium ſanguinis fluxionem vacuam fuiſſe miraculo nulla ratione erroneam poſſe appellari.

Primum igitur argumentum ductum erat ex ſpeciali Sancti Ioannis atteſtatione, qua facinus iſtud emiſſionis ſanguineę cõmendauit. At non tanti eſſe debet iſtud, vt tamquam Catholicæ fidei dogma aſtruat, quod ex aſſeueratione Apoſtoli colligunt Ioannis Maldonati ſententiæ defenſores, ea enim verba diuinus præco videtur ideo adiecisse, quoniam enarraturus erat rem ſine dubio prodigioſam, & frequenti oculorum aſpectui nõ adeò communem, & fortaſſis à pluribus non anteà cognitam. Illud etiam in huiuſce argumenti confutatione adderem, quod mea ſententia veriſſimum eſt; adderem, inquam, ſine dubio aliquam miraculi rationem ea diligenti conſcriptione, atq; apoſtolica atteſtatione ob oculos nobis poſitam fuiſſe, at miraculum iſtud non in ſanguinem ex latere Saluatoris emanantem, ſed in aquam ſimul cum ſanguine inconfuſè, & ſine admixtione vlla ſcatentem conijciendum eſſe, quod quia humanam fidem quodammodò vincere videbatur, ideò ne huic veritati aſſenſum præſtare lectores renuerent, neceſſaria Beato Ioanni ea verba viſa ſunt, *& qui vidit, teſtimonium perhibuit, & teſtimonium eius verum eſt*; nos verò in hac quæſtione de nuda ſanguinis profuſione loquimur.

Cum autem opponitur, Deum ad ſupernaturalem

finem

finem comparandum eas res duntaxat adhibere, quæ ſunt ſupernaturalis ordinis; nos id certè pernegamus; nam cum immenſa,& infinita ſupremi numinis natura prædita ſit poteſtate, ſub quam cadunt non ſolum ea, quæ naturæ viribus progignuntur, verùm etiam, quæ nobis miranda maximè accidunt, quæq; createæ naturæ vires deuincunt, non eſt profectò diuina vis ita determinatis quibuſdam velut cancellis arctanda, vt ad rem ſupernatu ralem moliendam rebus etiam naturæ fines non excedentibus ſibi in miniſterium adſcitis vti non valeat; ſiquidem nullis terminis Præpotentis Dei Maieſtas ergà res creatas circumſcribere,aut finire poteſt ius ſuum; ſed potius ex malo bonum, ex rebus ordine deſtitutis ordinem,& ex nihilo quæcunq; egregia,& quæcunq; pulchra elicere nouit: ſic recondita Maieſtatis ſuæ myſteria ex apertis,clarèq; cognitis rebus,diuina ex humanis, ac ex terrenis cæleſtia nobis mortalibus oſtendere,declarare,atq; manifeſtare ſæpè numero conſueuit: hac arte ſi cæleſte lauacrum, in quo inuiſibiles humani animi ſordes abſterguntur,animo cōtemplemur,per res corporatas,& maximè ſenſiles ſpiritualem, atq; inuiſibilem animorum regenerationem ſolet operari; qua eadem agendi conſuetudine ſub corporatis ſacroſanctæ Synaxis accidentibus incorpoream ſpiritualis vitæ refectionem expreſſit;quemadmodum idem etiam comprehendere licet in cæteris omnibus Sanctæ Matris Eccleſiæ Sacramentis: quid igitur in hoc vno ſanguinis myſterio eximios diuinæ munificentiæ, & amplitudinis radios haud ſplendeſcere poſſe inficiabimur? abſit, nulla ergò hinc ſupernaturalis virtutis exigentia

gentia colligi debet;

Ad omnia Sanctorum Patrum teſtimonia illud videri poſſet non incongruenter reſpondendum, quod antea de Ioannis teſtimonio euulgauimus; nempè profluxiones illas cadentes ex latere non caruiſſe miraculo; at miraculi quidquid accidit, non ad ſanguinis, ſed ad limpidiſſimæ aquæ emiſſionem attinere; quòd ſi violenta nimis videatur hæc qualiſcunq; interpretatio, parumq; congruens dictis Sanctorum Ambroſij, atque Cypriani, eis in hac quæſtione, quæ contrarias in partes agitari poteſt, vti priuatis doctoribus, cõtraria aliorum decreta opponere, turpiſſimum haud fuerit.

Toleti opinio de tempore, quo trãsfoſſum eſt Chriſti latus.

Præcipuum verò totius opinionis noſtræ firmamentum, cui doctrina ſuperiorum capitum innititur, etſi mihi ſemper clarum, ac ſolidum viſum fuerit, illud tamen debile, incuidens, ac obſcurum à Franciſco Toleto appellatur; ſiquidem opinatur in ſumma eodem nonæ horæ ſpatio vulnus Aſſertoris làteri fuiſſe illatum, cuius opinioni fauere poſſunt citata ſuperius de ſeptem horis canonicis carmina, quæ etſi meritò eam admittant, quã attulimus explanationem, non ea tamen tanti eſt roboris, vt certum fidei noſtrę dogma ſit, ſanguinis emiſſionem miraculo diuino eſſe adſcribendam;

Poſtremo loco ponenda eſt reſponſio ad ſecundam capitis rationem, quæ quia ijs difficultatibus premebatur, quibus præcedentis capitis prima ratio vrgebatur, huc vſq; reiecta eſt, vt amplior campus nobis pateret ad diſputationem certè obſcuriſſimam, quæ eſt de emiſſione ſanguinis, quam paritur trucidatum cadauer interfectore præſente. Interim, quod ad rem noſtram attinet,

affir-

Digitized by Google

affirmari poteſt, non opus eſſe ad reconditos cęleſtis, & ſupernaturalis cauſæ influxus confugere, vt ſpoliatum animo corpus ſanguine ſcateat, quemadmodum deinceps probabitur.

DISPVTATIO TERTIA.
De ſanguine ex peremptis corporibus dimanante.

CAP. I.

Quòd trucidata corpora ſanguinem effundant interfectore præſente.

QVò hactenus agitata quęſtio de cruore lateris Chriſti abſoluta, & ab omnibus difficultatũ tricis expedita ſit; quærimus, cur lumine, ac ſpiritu priuata hominum cadauera ſanguinem è vuulneribus effundãt, cum præſens adeſt interfector. Enim verò quia & nobilis eſt hæc, & apud ſolertes rerum memorabilium ſpeculatores celebris quæſtio, & magnam vim habet ad explicandam, certoq; iudicio cognoſcendam difficultatem eam, quã de ſanguine ex perempto Chriſti corpore dimanante paulò ante tractauimus, conſentaneum eſt, vt hoc loco diſcutiatur. Verùm quia cognitio huiuſce rei iacet multis obſtructa difficultatibus, atq; caliginis, obſcuritatiſque plena eſt, omni ſtudio enitemur, vt, quòad fieri poterit, rei obſcuriſſimæ, ac perplexiſſimæ totius ſumma attingatur, explicetur, atque ſtudioſorum oculis clara obijcia-

Digitized by Google

obijciatur. Quare licet non me lateat multis videri quęſtionem iſtam eſſe infiniti pęnè operis, & immenſi; ſciamq; alios huic difficultati illuſtrandæ integros tractatus deſtinaſſe, eosq; varijs, vt ita dicam, oraculis flexiloquis, & obſcuris repleuiſſe; ego tamen ex illis omnibus interſe plurimum varietate ſententiarum diſſidẽtibus, nec non mira, & incredibilia de cruentatione corporum prodentibus, nobiliores, atq; celeberriores dũtaxat ſententias connumerabo, eaſq; ſtatim expendam vbi, (quod eſt præcipuum huius operis munus) demõſtratum erit, non ex certa, vulgari, atq; conſtanti fama tantùm, ſed etiam ex indubitato naturæ experimento conſtare, mortui hominis cadauer, in quo ſanguis frigore compreſſus refrixit, atq; ex vulnere labi planè deſijt; ſi fortè percuſſor ſuperueniat, ſanguine rurſus ſcatere.

At verò ne quis aut rei admiratione commotus corporum cruentationẽ futilem eſſe, nulloquè ſubnixam firmamento arbitretur, aut certè victus difficultate inũeniendæ effectricis virtutis ſanguineum fluxum prouocantis, certę huic veritati fidem abroget, non erit alienum in primis re ipſa hanc ſanguinis ebullitionem in trucidatis cadaueribus concedendam eſſe, comprobare, vt omnis dubitandi ratio de medio tollatur. Cum igitur ea duntaxat certam hanc cruoris demonſtrandi experientiam via ſuperſit, quæ locupletiſſimis teſtibus innititur, (quandoquidem vbi de rei exiſtẽtia lis eſt, rationes parum prodeſſe poſſunt, quæ ex prę ſuppoſita non niſi rei exiſtẽtia oriuntur,) ideò veritati huius ebullitionis cadauerum ſat conſultum erit, ſi qui locupletes

teſtes

Digitized by Google

teſtes emiſſionis huius ſanguineæ fuerunt, ijdem nobis in pręſentia ſint graues eiuſdem cruentationis auctores. Conſueuiſſe autem ſanguinem profundere trucidata hominum cadauera non procul exiſtente iniuſto percuſſore, poſteritati tradiderunt Antonius Teſſaurus in nouis deciſionibus Sacri Senatus Pedemontani, Paris Puteus tractatu de ſindicatu verbo tortura; Hippolytus Marſius in praxi 5. diligenter numero 181.& plures alij Iuriſconſulti, quorum nomina recenſet Teſsaurus deciſione 173. Idem experimentũ recipiũt medicæ facultatis Sapientes Andreas Libauius in ſuo tractatu, Ioannes Langius in volumine epiſtolarum, epiſt. 40. & alij complures cum Marſilio Ficino de immortalitate animorum cap.5. ſapientiſſimi ſcriptores. Fauent prætereà eidem ſententiæ Thadæus Florentinus explanationibus ſuis in Iſagogen Ioannitij, Leuinus Lemnius libro 2. de occultis naturæ miraculis capit.7. Galeotus Martius, Pomponatius, Hieronymus Magius in Theſauro Critico parte 3. cap.5. Cornelius Gemma, & auctor libri peregrinarum quęſtionum decade 3.q.6. Et tandem ipſi diuinæ ſcientiæ profeſſores non eſſe ab hac experientia recedendum opinantur; ſic enim docent Ægydius Romanus in ſuis quodlibetis, quodlib.5. quęſt.25. & Ioannes Maior 4. ſent. d.15. quæſt. 19. Sed ne longius faciam, receptiſſimam hanc cadauerum cruentationẽ abfirmabo appoſitis hîc aliquibus euentis, quorũ teſtes, ac ſpectatores aliquandò fuerunt nobiles doctrina viri; Inter alios autem adduci poteſt Hippolytus Marſius, qui loco anteà citato ſuis ſe oculis facinus iſtud conſpexiſſe teſtatur ad hunc modum ſcribens. *Memini,*

Auctores cadauerũ cruentationem admittentes.

Clariſſimum emiſſionis ſanguineæ teſtimonium.

me aliàs tempore iuuentutis meæ vidiſſe rem mirabilem, & ſtupendam, dum eram gubernator ciuitatis Albinghanæ in partibus Ianuenſium. Nam fuerat mortuus quidam homo nocturno tempore, & neſciebatur à quo; attamen multi erant ſuſpecti de morte ſua, & quidam homo ſenex dixit mihi, domine gubernator, ſi vultis ſcire veritatem huius homicidij, faciatis coram vobis portare cadauer illius mortui, poſteà faciatis vocare illos, qui ſunt ſuſpecti de illo homicidio, & veniat vnus poſt alium, vbi eſt illud cadauer, tunc cum ſuperuenerit verus homicida, tunc vulnera illius cadaueris fluent sãguinem de nouo, & ſic habebitis certitudinem illius homicidij, quo audito feci portare coram me illud cadauer, & feci vocare illos ſuſpectos de illo homicidio de vno in vnum, & cum ſuperuenit verus homicida, vulnera illius cadaueris incæperunt effluere, & emittere ſanguinem; de quo ſummè fui admiratus; attamen nihil dixi non præſtans fidem tali rei, quæ nulli probatur, attamen poſt per plures dies reperta ſunt indicia ſufficientia ad torturam contra illum verum reum, quem capi feci, qui habita copia indiciorum abſq; tortura confeſſus fuit, ſe occidiſſe illum hominem, & poſteà eum condemnaui ſecundum formam iuris, & ſtatutorum illius ciuitatis. Hactenus ille nonminus profectò verè, ac fideliter, quàm fortaſsis nimium clarè, ac manifeſtè. Antonius etiam Teſſaurus ſimilem tractans de ſanguine è mortuis cadaueribus diſtillante ſententiam, *idem* inquit *cernere licet in caſu, qui euenit anno 1583. in loco Soſpitelli, vbi iam biduo ſepultum erat cadauer, & tamen cum fuit extractum è ſepultura, & accerſitus in quem erat ſuſpicio, ſtatim ex naribus, & ore exierunt aliquæ ſanguinis guttæ, & cruciatus homicidij à ſe patrati ſcelus prodidit.* Sed quid ſingulos hu-

Antonius Teſſaurus.

Digitized by Google

huiuſce cruentationis euentus ſpeciatim perſequor, cũ generatim apud Belgicum Senatum tantum pręiudicata huius emiſsionis ſanguineæ poſſet opinio, vt vel hoc vno tamquam certi criminis ſigno iure moueri ſe poſſe profiterentur prudentiſsimi Senatores ad eos grauiſsimè torquendos, in quos homicidij cadere cenſebatur ſuſpicio. Subit etiam ad hanc ſententiam cuiuſdam ſapientis viri recordatio, qui ad morem hunc, vti certiſsimum reperiendi interfectoris indicem alludens, illud de medicis iocosè, ac lepidè pronunciare ſolebat, ideò eos, neq; ad cohoneſtandas amicorum exequias, neq, etiam funeri paterno ad iuſta perſoluendum conuenire conſueuiſſe, nè fortaſsis ad eorum pręſentiam ex aliquo cadaueris loco erumpens ſanguis auctores humanę necis medicos eſſe atteſtaretur. Ad extremum probandæ huiuſce veritatis finem faciam illuſtriſsimo noſtri præſentis æui teſtimonio, quod ex digniſsimis omni humana fide viris accepi. Decimus ſupra milleſimum ſexcenteſimum annus agebatur, cum Mediolani apud ſacras Deiparę Virginis ædes, Celſianas dicunt, vir quidam cognomine Luinus furijs actus ſtricto gladio ad internicionem Marinum aggreditur; ille ex aduerſo dum repetitos ab hoſte ictus declinat, inuaſorem Luinum nihil talia metuentem inopinato, ac truci vulnere obtruncat. Eius cadauer, vt moris eſt, defertur in templum nomini diuæ Euphemiæ inſcriptum, quod non procul à loco, in quo concidit Luinus, abeſt. Huc prætoriam fugiens familiam interfector Marinus fortè deuenit, qui ignarus eius rei, quam grandis virorum corona demirabunda ſpectabat, vbi propius gradum

Certum huius noſtri temporis teſtimonium.

Xxx 2 de-

decumbenti cadaueri admouit, ſtatim graue cadaueris vulnus occiſoris ſentiens aduentum recruduit, copioſoq; manare ſanguine tandiu non deſtitit, quam diu præſens inimicus miſerrima hac ſpecie mirum in modum commotus adfuit.

CAP. II.

Quæ ſit cauſa emiſſionis huius ſanguineæ iuxtà Aegydij Romani ſententiam.

HVnc igitur in modum ſtabilita cadauerum cruentatione, illud ſtatim inquirendum eſt; cur ſanguineus fluxus ad percuſſoris præſentiam in cadaueribus commoueatur; Nam quid cauſæ ſit ſanguineam hanc ebullitionem peragentis aſſignare, certoq; aſſequi, hoc opus, hic labor eſt. Etenim quo magis citrà litem eſſe nō ignoro, certum vniuſcuiuſq; creati effectus dandum eſſe principium, eò magis in difficiliores lites rapior in ſolido aliquo huius ſanguinei fluxus attingendo effectiuo principio; quidquid enim mentibus adhuc humanis arcanam huiuſce rei cauſam meditantibus illuxit, pluribus iacet inuolutum nodis, atq; difficultatibus, vti ex his, quæ protinus dicenda ſunt, per ſe lector depræhendet.

Prima opinio. Primo igitur loco recenſeri poteſt ſententia eorum, qui, vt aliquam huiuſce rei cauſam docuiſſe viderentur, omnem influentis principij operationem deſtruxerunt, vnam caſus, & fortunę rationem in ſanguinis ebullitione agnoſcentes, ita vt ſcaturientis è vulneribus ſanguinis nullum aliud admittant principium, præter fortuitam quandam inimici interfectoris interfecto aſſiſtētis

tis cauſarum concurſionem; neq; enim volũt occiſoris pręſentiam, occiſiue cadauer adſtãte inimico vlla ratione ſanguinem ciere, aut commouere ſua virtute poſſe; ſed ex accidenti illam ſanguinis fluxionem, cum percuſſor percuſſo aduenit, arbitrantur contingere, non ſecus ac caſu, & fortuitò fieri videmus, vt Socrate deambulante nubium conflictu ardor fulminis expreſſus ſe ſe emittat igneam Socrati flammam oſtendens. Traxit verò in hanc ſententiam Aegydium ea cogitatio, quòd in omnibus, & quibuſcunq; iniuſtè percuſsis cadaueribus hanc ſanguinis effluentis operationem nõ effici obſeruauit, inimico ſiquidem præſente irritum, & caſſum ſæpius fuiſſe hoc de ſanguine ebulliente in cadaueribus experimentum cúm nobiliſsimi ſcriptores, tùm quotidiana fermè teſtantur experimenta; ex quo intulit, nihil virtutis, & efficientiæ ſiue in occiſore, ſiue in occiſo ex aduentu inimici concedendum eſſe, quod ſanguinis efferueſcentiam excitare valeat. Quòd ſi oppoſitum omninò verum eſſe obijcias, operantem in cadaueribus ad inimici præſentiam occultam virtutem non inficiari paratus eſt, ſi declaretur quidnam certo eſſe poſſit impedimento, ne virtus illa ad præſentiam inimici vires ſuas exerceat aliquandò, cum ea virtus ſanguinem ciens naturæ impulſu agatur, neceſſariòq; in quolibet occiſo corpore ſuo munere emittendi ſanguinem fungi debeat, quod tamen non accidit; Cum igitur nulla probabilis aſſignari ratio poſſit emiſſionis huius ſanguineę, conſequens eſt, vt cauſa in ſolum caſum, & fortunam conijciatur; vti eam inter cæteras huiuſce rei cauſas conijcit Aegydius Romanus in ſuis quodlibetis, quodlib. 5. q. 25. qui Aegydius.

25. qui ne iſtud omnino affirmatè, & pro certò penitus aſtruere videretur, loqui ſe dubitãter oſtendit ex his, quę citato loco habet, quod ſane prudenti conſilio fecit, cum nullus vel leuiter huiuſce rei notitiam odoratus, frigidum eſſe iſtud commentum non videat; dicere enim ſolo caſu mouente è plagis trucidati cadaueris ad præſentiam occiſoris ſanguinem diſcurrere, qui iam diu refrixerat, perinde ſe habet, ac ſi ex inſani Epicuro cauſam ſciſciteris, qua tota hæc rerum vniuerſitas conſiſtere poſſit, reſpondeatq́; protinus mundum, qui alto diuinæ prouidentiæ conſilio regitur, ac gubernatur, ex inſecabilibus quibuſdam corporibus factum eſſe fortuito quodam concurſu. Ad hæc non ſunt occulta naturæ myſteria ad has fortuiti caſus anguſtias redigenda; neq́; fortuitis euentibus deſidiosè adſcribi debet, quod ingens nobiliſſimorum ſcriptorum multitudo efficienti, ac phyſicæ cauſæ aſſignandum eſſe contendit, ſecus enim hac ipſa licentia nihil in rerum vniuerſitate erit adeo abditum, & occultum, quod hac vna reſpondendi ratione clarum, atq́; apertum nõ reddatur. Quid? præſentem dicendi formam damnant, atq́; refellunt ea omnia, quæ in ſubſequentibus ſententijs explicandis ſumus adducturi.

Epicuri error.

Ratio tandem aduerſus nos excogitata in eundem Aegydium retorqueri facilè poteſt; etenim quamuis ei vltrò concedamus, plerumq́; trucidatum corpus coram aſtante percuſſore omni ſanguinis effuſione caruiſſe, ſupereſt adhuc tamen aſſignanda cauſa, qua, cum ea cruentatio accidit, oſtendatur, quonam ex principio talis ſanguineus fluxus potuerit excitari, qualem plures

experti

Digitized by Google

experti ſunt; cum vniuſcuiuſq; motionis peculiarem, & proprium motorem aſſignandum eſſe doceat philoſophorum parens Ariſtoteles 8. phyſicorum; ergo cum phyſica ſit cadaueris cruentatio, phyſicum pariter huiuſce motionis, ſeu, vt propriùs loquar, alterationis indagandum erit principium, quod inficiatur Aegydius.

CAP. III.

Secunda aliorum opinio.

Lij plures, quibus cum etiam ſentit idem Aegydius, cum nullam nanciſcerentur huiuſce rei rationem, quæ illorum animo penitus ſatisfaceret, corporati, ac ſenſilis effectus incorpoream, & ab omni humano ſenſu remotam cauſam inducere ſtuduerunt, contendētes cruentoſum iſtud opus à malo genio, ſolutiſq; ab omni materiæ fęce ſuperbis ſpiritibus effici, vt hac verſutia, callidoq; cacodæmonis dolo in fœdos errores iudices ij inducerentur, qui cadauerum cruentationi fidem præſtantes iniquas in innoceutes plerunque ſententias ferunt, eos grauiſſimis cruciatibus affligētes, qui nullum patraſſe crimen poſteà probarentur; quamquam non me latet hos auctores arbitrari alios, eoſdéq; diuerſos huic dæmoniacæ fraudi fines ſubeſſe; nempe, vt ſtolidis quibuſdam homiuibus nō tam veritatis, quâ nouitatis cupidis falſi dogmatis hac occaſione auctor eſſet cacodæmon, qui admirabili hac ſpecie defluentis è cadaueribus ſanguinis putauit ſe ſe facili negotio curioſis, ac facilè credulis hominibus perſuadere poſſe, immortalem occiſi hominis animum tādiu corpori ſuo adeſſe, *Secunda opinio.*

adeſſe, quandiù crudelis vindicta de interfectore ſumpta fuerit. Quaſi verò à terrea mole ſolutus hominis ſpiritus ad deſtinatum, ac prædefinitum ſibi à iuſto Iudice Deo locum non illicò deferatur; ſiue vt in cęleſtem illam Ciuitatem introductus cum beatis ſempiterni æui præmio fruatur, ſiuè vt in terrę viſceribus detentus in igne purgante eo vſq; conſtituatur, donec pro peccatorum ſordibus diuinę iuſtitiæ ſatisfaciat, ſiuè demum, vt æternis flammis addictus ſempiterno mortis horrore plectatur.

Cõfutatio. Verùm non mihi probatur effectricem cruoris cauſam ad ſpirituales nequitias reuocare, quæ licet nimis aſtutæ ſint, non tam præſtantia naturæ ſubtilis, quam continua, ac diuturna exercitatione malitię, qua ſexcentis artibus miſeros homines circumueniunt, vel ſenſus illorum deludendo, vel mira quadam celeritate id, quod humanas vires præterit, operãdo, vel prodigioſos quoſdam edendo effectus, quorum principia, & cauſas non attingat mortalis tarditas, quia tamen aliæ phyſicę cauſæ longè principaliores, maximèq; efficiendo cruori cõſentaneæ non deſunt nobis rei huius veritatem perſcrutantibus, propterea ab hac Doctorum opinione recedẽdum eſſe putamus; ne in re alioqui obſcuriſſima non tam docere, quam voluiſſe cauſam diuinare videamur, vti meo quidem iudicio faciunt ij, qui in fluxu ſanguinis verſuti Dæmonis auxilium præſtò eſſe arbitrantur; quæ enim diſputantium poteſt eſſe ſolertia, quæ in admirabiles Angelorum virtutes recondita naturæ arcana reducit, vbi protinus illorum euidens ratio non apparet?

Alio-

Aliorum ſententia fuit, interfecti animam hos ſanguinis fluxus ciere, dùm iniuſti percuſſoris præſentiæ indignatur; vbi enim, inquiunt iſti, iniuſtum corpori ſuo adeſſe percuſſorem cognoſcit animus, ſubitò dolore, & implacabili iracundia efferueſcẽs, atq; ſuę corporeæ necis dolores puniendi cupidus, necnon deſiderij ſui igniculos longius, ac diutius perferre impotens librat ſanguinem in cadauere exiſtentem tamquam iuſtum illatæ mortis vindicem, atq; vltorem concito motu in interfectorem præſentem. Huic opinioni adfuiſſe videtur noſter Maro, qui Carthaginis Reginam iniquo animo ferentem ſubitum Troiani Ducis à ſe in Italiam diſceſſum de anima ſua poſt illatam ſibi manibus proprijs acerbiſſimam mortem hęc prędicentem inducit 4. Æneidos. *Tertia opinio.* *Virgilius.*

Sequar atris ignibus abſens
Et cum frigida mors anima ſeduxerit artus,
Omnibus vmbra locis ero.

Priſcos Poetas ſecutus Plato non abſimile quippiam narrat de legibns dialogo nono, cuius verba referre ſuperſedebo, ne res falſa longius protrahatur, paſſim enim ſimilia fabulantur, qui recondita naturæ myſteria ad inanes fabulas traducere conſueuerunt. At quid mirum? cum deceât figmenta poetas; quamquam illud non caret admiratione, Platonem virum ſapientiſſimum commentis Poetarum non prorſus fidem abrogantem ea ipſa tradidiſſe, in quibus delirauerunt Poetæ. Verũ quià præſenti de anima ſententiæ nulla ſubeſſe ratio poteſt, idcircò ea, vti leuiter, & fabuloſè conficta, reſpuẽda eſt. Nobis enim veritatis arcana ſectantibus illud in cõfeſſo *Plato.* *Confutatio*

Yyy eſſe

Digitized by Google

eſſe debet, ſegregato è corporeis vinculis animo nullam penitus naturali facultate reſidere poteſtatem ſuos hoſtes inſectandi, cum ſubitò è caliginoſa hac aeris regione iuſſu Dei recedere in ſtatuta, ac emerita ſibi loca cogatur, quemadmodum Catholica veritas docet, quæ Poetis nõ illuxit, ibiq; detineatur, neq; apud noſtratem hunc orbem amplius diuerſari poſſit, clamante ſcriptura, futurum ibi lignum, vbi ceciderit.

Marſilij Ficini opinio. Ex quo ſacræ paginæ teſtimonio redarguitur ſentẽtia Marſilij Ficini libr. de immortalitate animorum. 16. cap. 5. vbi de animæ viribus ad effectum progredientibus pertractans, multa recenſet fieri ab animis à contagione corporis ſegregatis, quorum nos cauſas, & motorem ignoramus. *Quid enim*, inquit, *prohibet, eos rationem, phantaſiamq; noſtram cogitationibus, viſionibus, ſignis quotidiè commouere; Nos autem hæc nonnunquàm vndè eueniant ignorare? ſæpè enim inuiſibilium motiones inuiſibiles ſunt. Plato enim in libro legum. 9. tradit, eorum, qui occiſi ſunt, animos ſæpè interſectores hoſtiliter inſequi. Vnde fortè cõtingit, vt occiſi hominis vulnus etiam iacente cadauere in eum, qui vulnerat, ſi modò ille cominus inſtet vulnus ipſum inſpiciens, ſanguinem rurſus eijciat.* *Confutatio.* In quo lapſus memoria Ficinus videtur, cum huiuſcemodi operationes animabus è terrenorum corporum vinculis iam ſolutis nequaquam inhiberi poſſe ſcribit; memorem enim vellem Marſilium, iuſta ſupremi Iudicis ſententiam hęc munera ſolutis ſpiritibus non conuenire, cum eis nulla ſit demandata prouincia hominũ phantaſiam, aut virtutem intellectiuam illuminandi, atq; mouendi. Videat Lector Pomponatium, qui huius etiam opinionis meminit.

Para-

Paracelſici quidam (omnibus enim hęc ipſa ſentẽtia non arridet, ſed plures eam ipſi derident) vti auctor eſt Libauius, interfecti ſanguinem ab eodem ipſo interfectore commoueri, & ad fluxum prouocari ſcribunt, explicantque hanc ſuam opinionem exemplo ſatis illuſtri ab Herculeo lapide petito, cuius vim, ac naturam recenſentes rerum naturalium inueſtigatores ſcribunt, naturali quodam vigore ab eo ferrum trahi. Quemadmodum igitur, inquiũt iſti, ab Herculeo lapide grauiſſimũ ferri metallum trahitur, ità ab occiſore occiſi rapitur cruor; nam cum nihil antiquius hoſti, atq; inimico accidere poſſit, quam ſatiari, atq; inebriari ſanguine eius, in quem inſigne, ac capitale odiũ ſuſcepit, (ea eſt hoſtis vindictæ cupiditas) fit, vt proſtrati ante ſe hoſtis cruorem, tamquam rem ſibi votis omnibus exoptatiſſimam occiſor ad ſe trahat, huc namq; mens interfectoris, huc finis occiſoris, & huc deniq; omnes animi vires tendũt. *Quarta opinio.*

At in multis hæc paracelſicorum peccat opinio. In primis enim inſufficientem, mancam, atque deficientem cruentationis cadauerum rationem paracelſici excogitauêre; nam eſto, illis libenter, quod volunt, concederemus; quid tamen poterunt aſſerere de eo, qui caſu, & per errorem nullo vindictæ, aut odij furore cõcidit crudeli nece obtruncatus, cuius ſanguinem fluxiſſe ad præſentiam interfectoris, certo experimento compertũ eſſe, plurimi tradunt? Poſteà grauiores inter duos adhuc ſuperſtites inimicos vigent inimicitiæ, quam exiſtant altero inimicorum interfecto, crudeliorque inter viuentes vltionis cupiditas inſurgit; ergò viuente vtroque hoſte, eandem cernemus excitari ſangui- *Confutatio opinionis Paracelſicorum.*

Yyy 2 nis

nis fluxionem, hacq; ratione omnes pęnè homines ad internecionem raperentur; Tandem, vt cætera taceam, nulla vel grauiſſima vindictę cupiditas, ac nullum etiā vehemētiſſimū cuiuſuis immanis hoſtis odiū interfecti hominis ſanguinem pōt ad fluendū prouocare, cū iſtud ſit corporea, vitalis, & phyſica operatio, ad cuius exercitationē naturalis calor exigitur, quē producere nequeūt animales hominis odij, & vindictę affectus, quippequi circà res ſitu, & loco à ſe diſcretas nullā penitus exercere poſſunt operationem. Hinc fit, vt parum ad rem ſit, quod exempli loco Paracelſici adduxerunt, quoniam lapis Herculeus tranſmiſſæ qualitatis auxilio ad ſe ferrum rapit; atqui neq, odium, neq; vindicta huiuſcemodi qualitatem, quę interfecti ſanguinem ciere valeat, comproducere poſſunt.

Quinta opinio. Ioannes Langius in ſuis epiſtolis, epiſt. 40. pręſentem lapidem euoluens dubitat, nùm aliquæ ſenſilis animæ vires, cupiditatis ſcilicet, & vindictæ ſubſiſtant in ſanguine, antequam putreſcat, quæ ad præſentiam inimici excitentur, atque nouo quodam feruore vltionis accenſæ frigidum ſanguinem inflamment, atq; è plagis fluere cogāt. In quā opinionem hęc Lucretius vates cecinit.

Lucretius Poeta.

Namq; hoſtes plerumq; cadunt in vulnus, & illam
Emicat in partem ſanguis, vnde icimur ictu
Et ſi cominus eſt, hoſtem ruber occupat humor.

Confutatio At prudenter ſanè de hac opinione dubitauit Lāgius, quandoquidē illud, quod hęc ſententia habet, abſurdius eſſe, manifeſtè cōuincitur, quā vt conſtare in vera Theologia poſſit, quæ omnes corporeas vires in terrea hac hominum mole inhærentes non permanere, ſed interuentu

uentu

nentu mortis in nihilum reſolui docet, tota ſiquidem hominum ſubſtantia in duas tantùm partes ſecatur, in animam videlicet cum ratione ſua, atq; in carnem cum ſenſibus ſuis, vt egregiè tradit S. Auguſtinus libr. de Eccleſiaſticis dogmatibus cap. 19; vti igitur illa cum adnexis ſibi potentijs viget in perpetuum, ità hæc ad mortem hominis cum ſuis virtutibus euaneſcit penitus, nam cum corporeæ poteſtates in viuo duntaxat inhæreſcant hominis compoſito, eius etiam naturę redduntur, vt mortuo homine in totum extinguantur. Quocircà parum prudentis eſt, arbitrari, ſenſilis portionis vires, vel earum operationes ſenſili parte deſtructa (velut in morte hominis accidit) vigere adhuc in ſanguine; fieri enim minimè poteſt, vt deſtructo iraſcibilis partis ſubiecto cupiditatis, & vindictæ deſideria in ſanguine maneant.

Auguſt.

CAP. IV.

Cornelij Gemmæ de cruentatione cadauerum opinio.

QVęſtioni hucuſq; agitatę ità à Cornelio Gemma occurritur. Vera interfectoris imago ad tertium vſque diem necato corpore in coagulato interfecti hominis ſanguine latitat; ſiq, per id tridui tēpus, quo ideæ ſanguini adhærent coram, percuſſo percuſſor appareat, reſiduus quidam ſpiritus virtute, ac motu idearum in ſuperuenientem interfectorem concitus tandiu ſanguinis profluuium cogit erumpere, quādiu is, qui criminis reus fuit, lōgius è funere ſit ſemotus. At tota hæc Cornelij cogitatio vacillat, atq. claudicat; nam niſi cum Platonicis inſanire velit, nulla interfe-

Sexto ſen tentia.

ctoris

ctoris imago, vel idea reperiri poteſt in ſanguine occiſi hominis, niſi à certis philoſophorum decretis recedere vellet, quod turpe eſt. Etenim communi philoſophorũ omnium aſſenſu idea eſt vel expreſſa, & clara mentis humanæ cogitatio exprimens, ac repræſentans id, quod intellectu cognoſcitur, vel certè res ipſa, in quam cogitatio fertur; at huius vtriuſq; ratio, ac natura non poteſt ſine mente, & intellectu conſiſtere; quo modo igitur in mortui cadaueris ſanguine idea fingi poterit? Amplius cur tridui ſpatio duntaxat, non autem quatridui latebras ſanguinis quærit idea interfectoris? Quorſum præterea interfectoris imago in proprium ſui eſſe auctorem conſurgit; neque enim idea in ideatum, neque imago in prototypum acrius concitari conſueuerunt. Deinde explicet Cornelius Gēma opus eſt, quid reſidui ſpiritus nomine intelligat, aut .n. vitalis, aut certè animalis ſpiritus ſit, neceſse eſt, atqui ille duntaxat vita hominis perdurāte; hic verò calore, ac virtute nutrientis facultatis ſuperſtite ſolummodo conſeruari poteſt, & tamen cum corpore vterq; ſpiritus extinguitur.

At fortaſſis dicet Cornelius, facilè poſſe ideam interfectoris colere domicilium ſanguinis interfecti; quippè idea non aliud eſt in præſentia, quam id, quod à Philoſophis ſpecies impreſſa dicitur ab vno quoq; ſuppoſito emanans, cuius natura facilè in aliena recipi materia poteſt, vt in acie oculi, dum videndi operationem exercet, quotidianis experimentis patet; hæc autem præſente eo, cuius eſt ſpecies motu naturali excitatur, ergò poterit percuſſore pręſente imago percuſſoris occiſi ſanguinem ciere. Sed totum iſtud nullam prorſus fidem meretur,

immò

immò potius impoſſibile videtur; nam cum impreſſa ſpeties naturali quodam fato ab vnaquauis re träſmittatur, vicesque obiecti ſuppleat tantum, exigit, quo ad exercitium ſui operis reducatur, vt res, in quam migrat, naturali poteſtate obiectum valeat intueri, vti contingere videmus in oculo, qui velut quandiu pupilla vita gaudet, vnumquodq; proprium obiectum poteſt videre, ità extincta pupillæ vita omnis uidendi operationis incapax redditur; in re autem noſtra nequit interfecti ſanguis propria uirtute percipere obiectum, aut superuenientem inimicum cognoſcere, aliter quęuis creatura uita, & ſpiritu deſtituta ſimilem uirtutem cognitionis obiecti percipere poſſet, quo nihil in philoſophia incõgruentius aſſeri poteſt, carent enim omnia iſta ijs rebus, ſeu ut dicunt, organis, quæ ad uitales cognoſcendi, uidẽdiq; operationes perneceſſaria ſunt; immò cum nihil in caſſum natura operetur, quauis externa cauſa impellente ſenſilem ſpetiem ſanguis ſuſcipere non poteſt.

Alij, quorum meminit Ægydius citato loco, cenſent oriri uim fluenti ſanguini impreſſam ab ea ſanguinis occiſi parte, quæ mucroni, uel hoſtis ueſtibus adhæſit; illa namq; ſanguinis portio uirtute ſimilitudinis, quam cum reliquo interfecti hominis ſanguine habet, cadaueris cruorem trahit, ex qua attractione fit, ut ſanguis, qui iam paſſus fuerat coagulũ, fluere incipiat, ubi adeſt occiſor, in quo reſidet ea pars ſanguinis, quæ reliquum ſanguinis mouet; quandoquidem à ſimili attractio fieri ſolet. Improbabilis tamen hæc opinio eſt, non ſolum quià ijs cadaueribus, quæ exploſa è tormento manuali glande interfecta cadunt, adaptari nequit, ueru etiam q.

Septima opinio.

Cõfutatio.

haud

haud reprimi potuit ſanguis è vulnere fluens intuente vulnera percuſsore, quãuis nulla ſiuè in enſe, ſiuè in occiſoris ueſtibus eſſet reſidua pars ſanguinis, à quo attractionis opus perageretur. Illud uerò de attractione quãtum habet probabilitatis? ſcilicet natura perfectior ad imperfectiorem, totalis ad incompletam, ſuperior ad inferiorem, natura prohibente, properabit? quòd ſi nihil obſtare dicas; ergò à ſimili conſequetur, ut imperfectus color ratione ſimilitudinis perfectum colorem, & quęlibet minima pars carnis ab humano corpore deciſa totam carnis molem ad ſe rapiat; quod affirmare ridiculum eſt. Amplius non modò cum præſens, uerùm etiam cũ abſens à funere percuſsor reperitur, egrederetur liquatus cruor, cum eadem ſimilitudo ità de abſente, ac de præſente ſanguinis parte militet, & tamen non cõſueuit longè ſemoto percuſsore à cadaueribus ſcatere ſanguis. Tandem mitto cum communi philoſophorũ ſchola aduerſus iſtos arguere, nullam corruptionis, aut alterationis operationem inter ea, quæ perſimilem naturam poſſidet, conſurgere poſſe; cum actio corruptionis, aut alterationis in re diſſimili omninò defixas radices habere debeat; immò cum ad exercitium phyſicæ operationis exigatur, vt eorũ, inter quę operatio cadit, alterum ſit in actu, alterum in poteſtate; quomodò inter eiuſdem occiſi hominis ſanguinem attractio dari poterit, cum quælibet ſanguinis pars eiuſdem conditionis, ſtatus, & naturæ ſit cum toto eiuſdem hominis ſanguine?

Octaua opinio. Leuinus Lemnius libro ſecundo de occultis naturæ miraculis cap. 7. conſectans huiuſce rei cauſas quædam

recenſet,

Digitized by Google

recenſet, quæ fortaſſis nouę opinioni ſufficientem occaſionem præbere poſſunt; inquit enim, ſe optimè tenere, mortuis corporibus vim quandam vegetantem ineſſe ad tempus, velut ex eo facilè cognoſci poteſt, quòd mortuorum crines, & vngues, inſito humori calore externo ſuppeditante auxilium ſimul, & alimentum augeantur, atq; nutriãtur; Similis igitur vegetans virtus in ſanguine eſſe poterit eundem liquorem excitans ad fluxũ, nam cum maius, ac difficilius nutritionis, & accretionis opus ſit, q̃ alterationis, atq; ebullitionis ſanguineæ ſit opificium; vtiq; faciliori via hoc, quam illud poterit operari vegetans virtus, cuius illuſtre ſpecimen etiam in ſtirpibus, & amputatis arboribus cernitur, quæ certo dierum interuallo nouis floribus decorari ſolent, atq; ſi fortè irrigari, ac foueri humore aliquo ſuccisas arbores contingat, veſtiuntur pulcherrimis floribus partus ſuos proferentes. Sed conſtat inter limatioris ingenij philoſophos friuolam eſſe hanc allatam opinionem, aduerſus quam militant ea, quę ſuperius contra Langium diſputauimus, intereunt enim vnà cum ſpiritu vitali omnes ſenſilis animæ poteſtates, ſiuè nutrientis, ſiuè vegetantis virtutis facultates illæ ſint.

Confutatio opinionis.

Neque verò aſpectabilis illa capillorum in mortuis corporibus accretio aliquam fidem allatę opinioni conciliare poteſt, cũ ea ex virtute vegetante, quę penitus ſubita corruptione interijt, non proueniat, ſed à deficiente mortui hominis cute naſcatur, quæ dum in mortuis cadaueribus ad corruptionẽ fluere incipit, detegit vnguiũ, & capillorum radices anteà in cutis pinguedine latitantes, hinc quoniam ea radicis pars fit recens conſpicua,

Qualis ſit accretio capillorum mortui hominis.

Zzz cùm

cúm prius per morbidam cutis ſubſtantiam haud conſpici poſſet, propterea ſuccreſcere vngues, & capilli mortuorum videntur, cum tamen nullius verę accretionis capaces ſint.

Cur ſuccisæ arbores flores emittãt.

Quod inſuper additur, nouis floribus ornari ſuccisas fructices, id ad oſtendendam in illis vegetantem eſſe virtutem, debile eſt, cum ea florum productio non pendeat à vi vegetante, quæ cũ arboris vita planè corrupta eſt, ſed potius a quodã terrei ſucci humore, quẽ arbores è terræ viſceribus hauſerant, dùm naturali defixæ ſolo vita potirentur; nam ille idem intra arborum corticem collectus humor poſt am putatas arbores ſic ab exſiccatiua, atq; attractiua virtute ſolis educitur, atq; ad exteriorem arboris ſuperficiem attrahitur, ac ſi ab inſita ſibi naturali facultate, ſi vita manſiſſet, produceretur. Quare ex his omnibus colligi poteſt, ſanguinis profluuium nequaquàm à vegetante virtute proficiſci.

Noua opinio.

Leuinus ipſe queſtionem hanc duplici ratione explicat. Primò enim reſpondet, agitationi, atque cadaueris motioni cruentationis cauſam attribui poſſe, quandoquidem ex agitatione, ac motu fieri poteſt, vt ſanguis in venis deliteſcens ſe ſe promat; cum in motione venarũ, ac vulnerum ora, quæ ſanguine præcludebantur, reſerari, atq; ex reſeratis foraminibus profluere ſoleat cruor. Sed quid, ſi nullo agitata motu ſanguinem euomant cadauera? velut ſępius contigiſſe, memoriæ proditum eſt. Præterea non euacuat primus hic dicendi modus propoſitam difficultatem, cum, vti Leuinus ipſe teſtatur, huiuſcemodi ſanguinis decurſus è vulnerato corpore ſolummodò erumpere poſſit, vbi ſcatens cruor om-

nem

nem prorſus calorem non exuit; at præſens de cruentatione cadauerum diſputatio ea maximè attingit corpora, quorum ſanguis planè refrixit. Hęc, & ſimilia, quæ aduerſus priorem hanc viam adduci meritò poſſunt, nō ignorans Leuinus, aliam, eamq́; fortaſſis vero ſimiliorem alterationis ſanguineæ cauſam aſſignauit, docens nihilominus eam duntaxat ſuſtineri poſſe, ſi aliquid vitæ in necatis cadaueribus ſuperſit, aut certè ſi recēti morte proſtratum corpus non ſit omninò naturali calore denudatum, itaut ſanguis cadaueris interfecti ebullire, igneoq́; iræ efferuentis calore accendi, atq; inflammari poſſit.

Hæc autem ſecunda ratio erit antipathia, hoc eſt, diſſenſio, tacitaq́;, ac mutua inter occiſorem, & occiſum diſcordia, quæ ſic altè in intimis præcordijs, ac toto ipſo ſanguine defixa ſit, vt nec in morte ipſa altero inimicorum interfecto intereat, ſed potius tacitis inter ipſos fota diſcordijs ex mortuo funere in præſentem hoſtem erumpat ſanguinis ebullitionem excitans.

Cui opinioni ſubſcripſiſſe aliquandò Hieronymum Magium cognoſco ex ijs, quę in Theſauro Critico parte 3 cap. 5. ipſe de ſe teſtatur, licet ab ea parte à Leuino recedat, quòd naturam ſanguinem concitandi eæcæ cōcedit antipathiæ, etiam ſi necatum corpus non incaleſcat, id quod ex communi quodam experimento datur ſciri; nam ſicut ex mutuo naturę conſenſu multa experimur in nobis ſubito, ac occulto impulſu quodam ſurgere ijs quam ſimillima rebus, quæ ſiuè in amicis, ſiuè in propinquis, ſiuè nobis ſanguine coniunctis reperiuntur ratione ſympathiæ; itā ex aduerſo antipathiæ *Hieronymus Magius.*

Zzz 2 ſtimulis

Digitized by Google

ſtimulis mouentur, atq; magno corpora perturbantur incurſu omnia mēbra pererrante, vbi facinoroſus, ac patrati ſceleris reus, ſiue grauis inimicus adeſt. Illuſtria, & clara rei huius exempla proferam, quibus non tantùm antipathiæ, ſed etiam ſympathiæ virtutem miras non modò in humanis corporibus, ſed etiam in rebus vita carentibus operationes habere, ſuaderi poteſt. Sic enim ſympathiæ virtute aurum ignem, vti amicum amplectitur, è contra verò ratione antipathiæ ignem quoquo poteſt modo argentum viuum refugit; ſic à magnete trahitur ferrum; ouis verò lupum horret. Sic nonnullę arbores ad Lunam amicabili propenſione conuertūtur; ex oppoſito braſſica viti aduerſatur, & fortiſſimus beſtiarum leo galli vocibus conſternatur. Placet præterea in hanc ſententiam recenſere, quod ſcripſiſſe Hippocratem tradit Libauius, tantam mutuæ ſympathię inter duos quoſdam amicos interceſſiſſe virtutem, vt ſi alter eorum, qui minus ſecunda vteretur valetudine, ad priſtinam ſanitatem recuperandam pharmacis vti vellet, is nullam omninò ex epota medicina perciperet vtilitatem, donec is, qui robuſtioris erat virtutis, idem ſibi pharmacum adhiberet, quod etſi benè valentis ventri, ſtomachouè nullam moleſtiam adferret, ęgrotanti tamen amico tantæ erat virtutis, & auxilij, vt irritè ſumptum prius pharmacum ſuo poſtmodum fine haud fruſtaretur; ſed quid plura? an non multi ſolo etiam audito nomine medicinarum nauſeam ſæpè contraxerunt? Quare ſi hæc admiranda ſanè prodigia à ſola ſympathia, antipathiauè perpetrantur; cur non etiā poterit fluxum ſanguinis ciere inteſtina illa, quæ in occiſo,

Quanta ſit vis antipathia.

Digitized by Google

ciſo, atq; occiſore tandiù perdurauit, antipathia? Hæc nihilominus, (vt ritè Hieronymus Magius protulit,) vti probabilitate maiori cęteras opiniones anteire inficiari non auſim, ità minimè credo ad plenam cuiuſuis ſapiẽtis animi quietem ſufficere. Etenim in primis vellem mihi ab his antipathiæ fautoribus explicari incredibilẽ illius naturam, vtrum nè ſit aduerſantium inter ſe hominum corporibus, an animis potius vis indita; nùm à facultate appræhendentis, & intelligentis potentiæ, an magis à neceſſario quodam naturæ fato comproducta? nùm viuentis ad mortuum tanta poſſit eſſe diſſenſio? ſciſcitarer præterea, quo auctore, quibus incæperit auxilijs; à quo effectore non in vita tantum, ſed etiam in morte protegatur; cur in ijs, in quibus antipathia dominatur, pares, & mutuæ cruoris fluxiones, dùm alter alteri occurrit non excitentur; hæc, & ſimilia explicare tenentur ij, quibus antipathia cordi eſt, quorum tamen haud facilè aliquam rationem aſſignare poſſunt, quæ pondus aliquod ſortiatur, vt mihi demõſtrare perfacillimum foret, ſi per propoſita difficultatũ capita, (quod rei prolixitas vetat) percurrere uellem. *Difficultates aduerſus citatã opinionem.*

Illa autem allata exempla, quæ antipathiæ adſcribũt auctores iſti, non antipathiæ, ſed alteri cauſæ tribuenda eſſe, paulò poſt demonſtrabo.

CAP. V.

Marſilij Ficini, & quorundam aliorum ſententiæ.

MArſilius Ficinus de amoris vi, ac pondere agens in Platonem cap. 5. opinioni allatæ, ac etiam à nobis *Decima opinio.*

nobis confutatæ non aquieſcens alia via propoſitam quæſtionem ſoluit hunc in modum ſcribens. *Vulnerat Hector Patroclum, ac perimit. Patroclus Hectorem inſpicit vulnerantem; vnde eius cogitatio iudicat vlciſcendum, confeſtim ad vindictam bilis accenditur, ab ea ſanguis inflammatur, & ad vulnus è veſtigio properat; tùm vt partem illã corporis foueat; tùm etiam ad vindictam; eodem concurrunt & ſpiritus, ij, quia leues ſunt ad Hectorem vſq; volantes in eum migrant, cuius calore ſeruantur ad tempus, puta ad horas 7.; eo ipſo in tempore ſi Hector cadaueris vulnus cominus intentus inſpiciat, vulnus cruorẽ verſus Hectorem eijcit; poteſt enim cruor verſus hoſtem quodammodo effluere, tùm quia nondum calor omnis extinctus eſt, nondum agitatio quieuit interior; tùm quia paulò ante in eum concitatus fuerat, tùm quia deniq; ſanguis ſpiritus repetit ſuos, atq. etiam ſpiritus ſuum attrahant ſanguinem.* Hactenus ex Ficino, cuius opinionẽ Galeotus Martius ea reijcit argumentatione, quod ad ſanguinis frigefacti inflãmationẽ, atq; ad fluxus cõcitationẽ non ſola interfecti, aut interfectoris pars ſpirituũ, ſed vtraq;, amborũ ſcilicet, planè exigatur. Sed pręſtat Galeoti ſententiam, (quoniam eorum, qui materiã hanc de ſpiritibus occiſi ſanguinem excitantibus interpretari, atq; explicare ſtuduerunt, nemo videtur eo clarius, ac ſubtilius eam examinaſſe,) hoc loco totidem verbis adſcribere, ne quid amplius Lector deſiderare poſſit.

Vndecima opinio.

Nonnelli igitur, inquit, *ex occiſoris, & quidam ex occiſi ſpiritibus hoc accidere arbitrantur, quod abſonũ eſt, nam ad ſanguinis iam frigefacti motum non vna pars ſpirituum, ſed vtraq; concurrit. Vtraq; concurrit igitur. Cum enim occiſor furore ductus hominem aggreditur, cuncti ſpiritus, qui ſui*

ſui ſunt, opus iuuantes in occidendum conuolant, ſicuti de more eorum eſt, itidemq; hominis trucidandi in occiſorem tendũt, quo ira corporis ſui proſilit, itaut in occiſorem volent, ibiq; viuant. Cum ille occiſus eſt, ſanguis iam frigefactus fluere deſijt, ſed comparente occiſore ſpiritus vtriuſq; diuerſo motu agitantur, quilibet ſuum corpus repetens, motum facit, vnde, & occiſi hominis ſpiritus redeuntes, ſedemq; ſuam repetentes, occiſoris recedentes, vt ad corpus redeant, faciunt motum eius rei, quàm habitant, habitant autem ſanguinem. Et hoc facto ſanguis iam frigidior, & ad fluxum ineptus ab occiſoris, & occiſi ſpiritibus vi multiplicata agitatus, rurſus fluitat. Eſtq; illis tantus corporis proprij affectus, vt plerumq; latitantem hominem, ſed proximè exiſtentem intrà tempus, quod aſſignauimus (tot enim horis viuunt) recognouerint, & repetiuerint, hoc autem non in omnibus occiſis, ſed in pleriſq; euenit, quoniã quorundam natura, ità debilis eſt, vt eorum ſpiritus vno momento conflacceſcant. Neceſſe ergo eſt, vbi hæc fieri debeant, ſint calidiora, quoniam calore ſpiritus conſeruantur. Sic ille, qui dum Marſilij opinionis oppugnationi ſtudet ſuam ſimilibus telis, atq; ictibus obnoxiam opinionèm eſſe nõ vidit. Etenim quidquid duæ hæ ſententiæ in ſpetiem præſeferre videantur, difficillimum mihi ſemper viſum eſt non minus Galeoti, quàm Marſilij opinionis patrocinium; vix enim, ac ne vix quidem cadere poteſt in meam cogitationem, quî tenuiſſima ſpiritus ſubſtantia tam facili, celerique gradu è proprijs domicilijs cõmeans alias ſibi ſedes conquìrere poſſit; quę, vt philoſophorum parens Ariſtotiles tradit, ſola arteria eſſe poteſt; neq; enim ſpiritum neruus ſuſcipit; at cum arteria denſiori, ac aſperiori quadam materia cõſtet, externam

Confutatio vtriuſque opinionis.

non

non ità facilè recipere poteſt impreſſionem; quo modo igitur ſpiritus leuiſſimi, & nullius fermè roboris occiſoris in occiſum, & occiſi in occiſorem arterias eorum altius penetrando, conuolare poterunt? quandoquidem in extrema vtriuſq; corporis ſuperficie adhęrere ſpiritus minimè poſſunt; nam inimico frigore oppreſi in auras abirent protinus, ſiquidem calore ſolo aluntur, qui in extrinſecis occiſi membris tot horarum ſpatio ſupereſſe nequit. Deinde explicent omninò hi auctores neceſſe eſt, quo pacto interfecti cadauer, quod omni attractione, atq; cōcoctione caret, ꝓpaget interfectoris ſpiritus; & tamen illis duobus duntaxat ſpiritus fouentur, vt auctor eſt idem Ariſtoteles libr. de ſpiritu. Poſtmodum aperire tenentur, quo ſingulari naturæ priuilegio interfector in interficiendum, & trucidatus in trucidantem, ita mutuò ſpiritus ſuos iaculentur, vt poſtea ij ipſi ſpiritus velut ratione præditi antiquas ſtationes agnoſcant, ac repetant; videmus enim, certoq́; periculo experimur ab humanis corporibus quarūdem partium ſectionem fieri, ex quo cibi, & potionis egeſtas animalis oritur; & tamen nullus vnquam mortalium recentem ſeiunctæ ſemel à ſe partis aduentum ſenſit. Neq; pręterea minori difficultate vrgentur, ſi quæratur ab iſtis, qua virtute, quoue impellente motiuam hanc poteſtatem hi ſpiritus adipiſcantur; quidquid enim motu agitur ab aliqua impellente virtute agitur, vti Ariſtotelicis imbuti principijs norunt; at quæ, & qualis eſſe poteſt ſpirituū mouens uirtus? Ad hæc non obſcura in Galeoti opinione contradictio latet; hinc enim calore ſpiritus conſeruari, eoſdemq́; ſanguinis ſedem habere aſſerit; & indè iam

frige-

Digitized by Google

frigefactum occiſi ſanguinem ab hoſtis ſpiritibus foueri concedit; at qua ratione interfecti ſpiritus vigere, conſeruariuè poterunt in occiſi ſanguine, qui nullo calore præditus admittitur, ad ſpirituum naturam fouendam pernecesſario?

Quòd ſi dicat, aliquas caloris reliquias in ſanguine adhuc retineri, iam ſecum ipſe pugnat; quandoquidem ſanguinem trucidati cadaueris frigefactum, & ad fluxionem ineptum eſſe admittit; immò fruſtrà ad ſanguinis cõmotionem mutuam ſpirituum agitationem requirit, cum natura duce ſanguis calore imbutus facilè ex ſe manare poſſit. *Oppoſitio. Solutio.*

Hoc incõmodum etſi Ficinus deuitet, in ſanguine non frigus, ſed calorem prædominari docens verum aliud tamen, quod ex illius opinione ſequitur, declinare non poteſt; ſi perpendat tanto temporis interuallo, haud poſſe in trucidati ſanguine perſiſtere calorẽ; ſiquè prætereà meditetur nullam trucidati ſanguini ineſſe virtutem ſuos ſpiritus repetendi, niſi fortaſſe ſanguineę ſubſtantiæ extrinſecus accedat noua vis, quam nec agnouit vnquam, ſed nec agnoſcerę meritò poteſt Ficinus; niſi iactis fundamentis vellet repugnare; Illud verò, quod ad extremum addit, omnibus Philoſophiæ amatoribus aduerſatur; quorum communis vox, & ſententia eſt, non à partibus totum, ſed à toto attrahi partes; Spiritus autem ad ſummum leuiſſimæ ſunt quædam hominis partes. *Aduerſus Ficinum.*

Adijcio tandem, quod non minus Marſilij, quam Galeoti opinionem deſtruit; ea omnia, quæ in ſuarum ſententiarum illuſtrationem adduxerunt, de illis dunta-

xat corporibus militare, quæ dum cædes, ac minas ſpirant, inter dimicandum confodiuntur; at in illis, qui latenter, incautè, atq; malitioſè occulta fraude decepti non tam ferro, quam ſubito timore cadunt, nullum hæ illorum opiniones locum habere poſſunt, de quibus tamen maximè lis, & quæſtio agitatur inter auctores.

Ad extremum Ioannes Maior 4. d. 15. quęſtione 19. Ægydius Romanus, Hieronymus Magius, Gomez, & cum alijs pluribus Antonius Theſſaurus citatis anteà locis fluxionem ſanguinis à iudicio diuino pendere arbitrantur eò adducti fundamēto, quod illud, cuius nulla vera ratio adferri poteſt, non in humanam, ſed in Diuinam prouidentiam conijci debeat, præcipuè cum falſum, & irritum Romæ, & alibi ſæpius huius ſanguinis effluentis experimentum deprehenſum fuerit; Quamuis non ità facilè finis aſſignari poſſit, quo facinus iſtud nutu Dei accidat; Niſi dicatur id contigere in pęnam eius, qui ſe tanto, ac tali ſcelere obſtringit. Hęc ſententia etſi mihi prorſus non diſplicet; cùm propter auctoritatem, ac doctorum multitudinem, tùm etiam ob illius probabilitatem, quæ cohęrere videtur cum ijs ipſis, quę hactenus de ſanguine ex latere perempti Saluatoris dimanante tradidimus, attamen, ne poſt confutatas aliorum opiniones ad diuinam prouidentiam, tamquàm ad vnicum ignorationis huiuſce rei Aſylum nos confugiſſe videamur, aliam ex reconditis naturæ myſterijs erutam rationem inquirere, atq; inueſtigare tenemur.

Duodecima opinio.

Iudicium auctoris.

CAP.

CAP. VI.

Auctoris Sententia.

QVARE licet in tanta opinionum varietate veram, & germanam ſanguinis è cadauerum vulnere manantis ſententiam aſſequi, non ſolum difficile ſit, verum etiam multorum iudicio propemodum impoſſibile (ea eſt huius rei obſcuritas) tamen quid apud me certioris probabilitatis ſit, qua maiori potero breuitate, aperiam.

Puto igitur cadauerum cruentationem ortum, ac efficientiam trahere à vi quadam, quæ rite impreſſa virtus Philoſophico nomine appellari poteſt.

In cuius rei gratiam prius explicandum eſt, qua ratione virtus hæc iure merito admitti poſſit, ac debeat; ne ea conficta, aut temerè à nobis excogitata fuiſſe videatur. Quocircà ſcire conuenit, trucidati cadaueris frigefactum ſanguinem, qui ad nouum percuſſoris aduentum è vulneribus perempti hominis erumpere ſolet, teneri ijs legibus, quibus terrena res materiæ, ac quantitatis fece conſtans obnoxia eſt, cum è propria ſede pellitur; quandoquidem defluens è corporibus cruor impulſu, ac motu agitur, quem ſiue alterationis ſiue lationis motionem appellaueris, à veritate non deflectes, cum vtraq; alterationis, & localis motus ratio in emergente è funeribus ſanguine reperiatur. In qualibet autem corporea motione (de hac enim in præſens tantum ſermonem inſtituimus) duo, & ea quidem pernoceſſaria exiguntur, id nimirum, quod motum ciere, & illud pariter, quod excitæ motionis particeps *Impreſſa virtus negari non poteſt.*

Digitized by Google

fieri debet; hoc eſt, vt à philoſophorum terminis non recedam, deſiderantur in motu mouens, & motum. At quia hæc duo non in quolibet ſtatu, & conditione poſita opportuna eſſe poſſunt perficiendi motus principia, vt vel mediocriter philoſophorum decreta callentes non ignorant, propterea, vt ritè obeundo motui præſint, vtraq; ſimul conueniant neceſſe eſt, quemadmodum perpetua oratione docet Ariſtoteles lib. 8. Phyſicorum aſſerens mouens, & motum ſimul eſſe debere; ſecus nullum planè motum futurum eſſe; quis enim lignum abſente ignis flamma ardorem concipere, aut marmoreum lapidem motore procul agente per aera ferri vidit vnquam? connexa igitur duo illa eſſe debent, quamuis non vna ſit huius connexionis ratio; etenim quædam ad peragendam motionem ſubſtantijs, quantitate, ſitu, locoq; ſimul vnienda ſunt, vt cõmuni exemplo cernimus in dies paſſim in mouendis rebus corporatis; & alia quædam, etſi per aliquod terræ ſpatium ſubſtantijs, quantitatibus, ac locis ſeiuncta ſint, ſuo tamẽ mouẽdi munere perfungũtur; hac ratione magnes ferrum attrahit, ſolis aſtrum terræ viſcera fœcundans in eis aureas venas congenerat, metalla gignit, & in infima æquoris parte margaritas, quibus nihil illuſtrius natura poſſidet, ſua virtute operatur; hac torpedo piſcantium manus miro quodam ſtupore affligit; hac perexiguum piſcis genus, remoram dicunt, latam magnis fluctibus nauim medio in curſu ſiſtit; hac emiſſa è ſclopetis glans ad ſcopum quàm citiſſimè defertur; hac eadem eiectus è manibus lapis auras proſcindit; Hac mira prægnantis mulieris auiditas, & vehe-

Duplex mouendi ratio.

Solis virtus.

mens

mens cibi alicuius deguſtandi libido teneras carnes concepti fętus maculat, atq; inficit rei exoptatæ nota. Hac Mandragora virtutem ſoporiferam non modo in deglutientem, ſed etiam in aſtantem altè tranſmittit; immò eadem Mandragora vitibus adnata ſic illis poteſtatem ſomniferam imprimit, vt vinum ex illis bibentes facilius, ac procliuius in ſoporem delabantur; hac venefica ſuis ipſa oculis infantum corpuſculis, atq; pecoribus obeſt; hac ingentis vulneris aſpectus cæcas oculis tenebras offundere, ac in illud intuenti deliquium animi parere conſueuit. Quid? an non hac eadem ratione amici oſcitatio nos pariter ad oſcitationis operationem allicit, atq; prouocat? an non duce hac eadem qualitate limæ ferrum diſſecantis ſtridor quandam membrorum ægritudinem ſtridoris ſonitum percipientibus exhibet? Quid ad extremum? vt de cæteris ſimilibus naturæ exprimentis taceam; an non eodem influxu acrimonia cæparum, quibus ſodalis veſcitur, dentibus aliorum damnum inferre ſolet?

Videndus Leuinus Lemnius in libro de herbis ex Sacra Scriptura memoratis cap. 6.

At quid aliud hæc omnia docent, quam in creaturis mutuam inter ſe inuicem operationem exercentibus dari virtutem quandam motis rebus impreſſam, cuius quia propriam, & diſtinctam appellationem peculiaris vocabuli ſignificatione exprimere non valemus; cōmuni nomine impreſſa virtus dicitur, eo quod recondito naturæ myſterio corporibus imprimatur; hæc autem ità ſui motoris præſentiam in motu peragendo commodè ſupplet, ac ſi rem motam indiſſolubili vnione motor ipſe conſequeretur; idquod certis rationum momentis hunc in modum concludi facilè poteſt.

Opus

Opus eſt, quo motus fiat, vt motæ rei adſit motoris præſentia; cum autem piſcationis tempore manus retia trahentis hæreant; piſciſq; ſubſtantia huius moleſtiæ effectrix procul ab oppreſſis manibus abſit, dubio procul impreſſæ virtutis vi, & auxilio in manibus expiſcantium eandem impreſſam virtutem torpedo comproducat, neceſſe eſt, cuius virtute motor ille piſciculus vnà cum manibus obſtupefactis ſimul eſſe cenſeatur, non ratione contactus ſubſtantialis, & quantitatiui, ſed ratione contactus impreſſæ virtutis, cuius interuentu fieri admirabiles eos effectus, quos allata naturæ teſtimonia indicarunt, longioribus argumentis comprobarem, niſi deducta ex vno eorum ratione perfacile reliqua patere poſſent, cum eodem penitus ea omnia tendant; neque enim à magnete ferrum moueretur, neque à ſolis poteſtate terræ ſinus tam vario rerum genere excoli poſſet; quin etiam degeret ſecurus puer, nec faſcinantium oculorum reformidaret aſpectus, nec exploſa è ſclopis pila citiſſimis curſibus ferretur; nec immanis plagæ intuitus animo in illud intuentium, nec dentibus cæparum eſus, nec deniq; ferri ſtridor humanis membris moleſtiam conciliare poſſent, ſi emiſſam è corporibus virtutem mota corpora non ſuſciperent.

Hic, vt ad ſanguinem è cadaueribus profluentem redeamus, qui hactenus dicta non contradicendi, ſed ſolo veritatem cognoſcendi ſtudio ductus contemplari voluerit, iam iã ſentiet non abſimilem virtutem in re noſtra exigi, vt effluere poſſit ille cruor, quo madere non ſemel videmus mortua hominum cadauera; ſic enim virtus iſta algentem trucidati corporis ſanguinem

tam

tam facili negotio ad fluxum concitare poteſt, vt qualitas magnetis grauitate pollens ferrum, & loco mouere, & ad ſe rapere potis eſt; & ſicut virtus ſolis omnium aſtrorum maximi quorundam corporum naturam emollit; ſic non prorſus abſimili ratione hac vi ſanguini impreſſa conſtipatus frigore cruor liqueſcit, ac fluitat.

Verum roget quiſpiam, à quonam principio, & agente hæc impreſſa virtus egreditur? num ab vtroque fortaſſis, percuſſo videlicet, & percuſſore; an magis ab altero eorum dumtaxat? Equidem reor ab occiſore tantum eam virtutem effici, perinde ac à ſola magnete ferrum attrahente qualitas producitur; velut probabili ex hoc vno experimento colligi poteſt, quod ſolus interempti, non autem interimentis cruor erumpat. *A percuſſore impreſſa virtus oritur.*

Quòd ſi rurſus quæratur, quo temporis articulo virtutis huius effectionem percuſſor moliatur, num cum decumbenti cadaueri ſuperuenit, an magis cum eidem mortem infert. Reſpondendum eſt, tunc temporis, cum homini adhuc viuenti lethale vulnus infligitur, quo immaturè, & acerbè mortalitatem explet, ab occiſore in occiſum migrare virtutem; nam ſi vtriuſq; vita ſuperſit, in ipſo necis actu ſiuè odio, & inimicitia, ſiuè rabie, ac furore, ſiue conſcientiæ ſynderiſi ſtimulante, ſiue ipſo, dum nefarium ſcelus aggreditur, contactu percutit, atq; obtruncat, eo inquam ipſo motu, eiſdemq; animi ſtimulis actus percuſſor vim quandam aduerſariam prægenerat, quæ in trucidatum ſtatim conuolans altis in ſanguine trucidati cadaueris iacet defixa radicibus, donec tandem vel marceſcat, *Quo tempore impreſſa virtus producatur.*

vel in

vel in nihilum reducatur, vel certè ex ſe ipſa euaneſcat.

Ad quam ſpeciem qualitatis reuocanda ſit virtus iſta.

Monitos enim hoc loco lectores velim, virtutem iſtam reuocandam eſſe ad eam qualitatis ſpeciem, quam philoſophi primam appellant, hoc eſt ad diſpoſitionem, cuius natura eſt, vt facile exoleſcat, ſicuti aperte tradit Ariſtoteles in Logica, ex hoc vno colligens diſcrimen inter habitum, & diſpoſitionem, quod ille diuturniori temporis mora, hæc vero breuiori permaneat in ijs rebus, in quibus produci vtraq; ſolent. Sed perſiſtentis ad breue tempus huius qualitatis adhuc diſpar eſt conditio, cũ altera alteri in duratione concedat; nam aliqua, exempli loco, ab hoſte ſanguini vis illata ab exordio ſuæ generationis ad exitum vſq, & corruptionis eiuſdem terminum minus tribus, vel quatuor horis præteribit, alia ad ſeptem horarũ ſpatia perueniet, nõ nulla etiam alia decimæ, duodecimę, vigeſimæ, & eo amplius fortaſſis interuallũ euincit; cuius moris ſignũ aliquod cernimus in motu proiectorum, quorum aliud longiori, breuiori verò aliud tempore motum propagare poteſt, iuxtà maiorem, ac minorem impreſſæ virtutis in lapide conſeruationem; id quod animaduerti etiam poteſt ab eo, qui poſitam in lapide virtutem cum vi, quam à magnete ferrum haurit, compararit, aut certè has duas qualitates cum qualitatibus torpedinis, cæparum, & eorum omnium, de quibus anteà conſtitutum eſt, contulerit: ſiquidem is fateatur, neceſſe eſt, diuturniorem eſſe magnetis in duratione virtutem iniecta lapidi virtute, & rurſus antiquiorem cæteris alijs omnibus eſſe torpedinis qualitatem.

Ex his pręcipua huius quæſtionis myſteria intelligi

poſſunt

Digitized by Google

poſſunt. Cognoſcitur enim primò, apparentem in ſanguine cadaueris operationem per id tempus duntaxat effici poſſe, quo impreſſa virtus ſanguinem non planè deſtituit; tunc enim, ſi percuſſor occurrat, in vulnere ſanguinis profluuium cõſurget protinus; at ſi acquiſita virtus temporis vetuſtate (hoc poſtulante virtutis impreſſæ natura) fortè defecerit, etiam ſi millies vulnera cominus meditur trucidator, ſiſtet, nec defluet vnquam e ſede ſua cruor.

Cur aliqua cadauera ad interfectoris præſentiam ſanguinem non emittant.

Colligitur ſecundò, (id quod multorum torſit ingenia) defectu virtutis, quæ iam euanuit, ex cadaueribus crudeli nece peremptis etiam in conſpectu nefarij occiſoris nullam ſanguinis guttam manare conſueuiſſe.

Intelligitur tertiò, vacuam, & inanem eſſe petitionem eorũ, qui huius deficientis virtutis extrinſecas cauſas a nobis quærunt, cum ex ſe intrã certum temporis ſpatiũ impreſſa virtus ad interitum ruens diſſoluatur.

Colligitur quartò, huius qualitatis generationem conijciendam nõ eſſe in nouam percuſſoris præſentiam, cum in terris iacet cadauer, cum ante illius aduentum com productam fuiſſe qualitatem docuerimus.

Ad quid interfectoris præſentia exigatur ad eiendum ſanguinis fluxũ.

At dices, quorſum ergo interfectoris præſentia exigitur, ſi ea nullam ſanguini cadaueris virtutem impartitur? cur enim tam illo abſente, quam eodem præſente effluens non viſitur ſanguis? certè cum hinc nihil moliatur præſens hoſtis, & indè naturalis qualitas neceſſitate naturæ operetur, ex his duobus alterum cogimur concedere, aut idem dimanantis cruoris experimẽtum cerni cum ſemotus, ac diſtans eſt è cadauere hoſtis, aut certè virtutem ſuis neceſſariò vtentem viribus nullo

impediente ſæpius vacare ab operatione naturali, quorum neutrum abſurditate caret. Verúm facilis labor eſt nobis iſta eludere; putamus enim ad interfectoris præſentiam cruorem concitari, non quaſi vim ſanguinis attractiuam inimicus præſens tunc emittat; ſed potius quòd iam emiſſa virtus in ſanguine conquieſcens ad præſentiam ſuæ cauſæ naturali motu excitetur, motum, ac fluxum prouocans eius rei; quam colit; quapropter inimici præſentia non habet virtutem producendi, ſed magis ſopitam quodãmodo excitandi qualitatem. Hinc rectè dixeris proprius inimici præſentiæ partes eſſe, vt ſit quippiam latentem qualitatem prouocans, vel tunc cum ſaluti propriæ timet ob patratum ſcelus, vel cum grauiſſimè conſternatur, vel cum non adhuc inimici ſanguine ad ſatietatem ebrius nouo rurſus ſanguinę pollui optat, vel tãdem cum aliquo quouis modo vehementiſſimis paſſionibus obruitur, quæ ſolent ex viua præſentis mortui imaginatione oriri. Hæc autem prouocatio naturali affectu nulla alia interueniente qualitate naſcitur, ſecus in infinitũ res iſta abiret. Porrò clariſſima huius prouocationis imago cernitur in eo lapide, quem Bezoar nominant, is namq; motu naturali ad veneni præſentiam manifeſta quædã indicia prodere ſolet, quibus expreſsè veneni rabies agnoſcitur.

Lapidis Bezoar proprietas.

Sed quid iuuat externa excitationis huius naturalis exempla alijs ex rebus conquirere, cum propria virtutis impreſſę teſtimonia nobis minimè deſint. Scitum enim eſt, (quod fortaſſis ob rei admirationem cõmentitium ęſtimari poſſet) tam validam, tamquam poten-

tem

rem latentis virtutis aliquandò vim fuiſſe, vt ea dormientem hominem ad aduentum inimici non modò vehementi concitatione excitarit, verùm etiam ad iniuriam, & hoſtilem feritatem repellendam ad arma capienda prouocarit.

Quemadmodū narrat Libanius.

Hinc preterea euidens diſcrimen eſſe concluditur inter virtutes impreſſas, nam aliquæ illarum connaturalem operationē ſibi perpetuò retinent ijs in rebus, quas afficiunt, donec in nihilum reſoluantur; cuiuſmodi ſunt virtutes torpedinis, & magnetis; quædam verò nō ſemper, ſed tantùm vbi illarū excitans, ac prouocans actus reperitur, in opus exire conſueuerunt; quemadmodum Bezoar, qualitas à percuſſore in percuſſum exiens, & aliæ huiuſmodi virtutes operari ſolent; hincq; fit, vt nō niſi in hoſtis conſpectu qualitas iſta, de qua loquimur, ſuas vires fluxum ſanguinis prouocandi ſortiatur. Quamquàm altera obiectę difficultatis ſolutio eſſe poteſt. Inimici videlicet præſentiam omninò neceſſariam eſſe tamquam conditionem ſine qua non, vt virtus iſta ſuo agendi munere fungatur; etenim ſicut mutua aproximatio ligni ad ignem expoſcitur, vt ſubſequatur combuſtio, & piſcator retia contrectare debet, quô torpedinis vigor inſurgat, ita pariter, vt efferueſcentiam, atq; ebullitionem ſanguinis virtus iſta operetur, percuſſoris quæritur acceſſus. Non ignoro penitus haud ſimilem eſſe vtriusq; rei paritatem; Sed quoniam ad negotium noſtrum quoquo modo explicandum hęc vltima reſpondendi ratio deſeruire poteſt; ideo eam nolui omnino reticere. Et de hac difficultate hactenus.

Virtutum impreſſorū varia, ac diſſimilis natura.

Præſentia inimici, vt conditio ſine qua non exigitur.

Nunc ad extremum, (vt ad illud ſe ſe noſtra referat

 oratio.

oratio, ex quo ſuperioris diſputationis ratio ꝓfluxit;) vnum quemq; cernere facilè poſſe arbitror, in ſuo robore eam theſim perſiſtere, qua ſuperius oſtenſum eſt, fluxionem ſanguinis ex latere Chriſti dimanantis cœleſti numini duntaxat adſcribendam eſſe, cum nihil eorum, quæ algentem in occiſis cadaueribus ſanguinē ad fluxum trahere poſſunt, vim aliquam in Aſſertore noſtro obtinuerint. Neq; enim catholicorum vllus in tantam huius myſterij ignorationem progreſſus eſt, vt aſſerere auſus fuerit, diuinum liquorem ex latere Mediatoris decurrentem, vel caſui, & fortunæ, vel Dęmonum verſutijs, vel ſoluto è terreno carcere Aſſertoris ſpiritui Iudæos inſectanti, vel Carnificibus, vel ſenſilis animę Chriſti viribus, vel infixis in corpore dominico Iudæorum idęis, vel nonnullis alijs ſanguinis Chriſti effuſis partibus, vel vegetanti Saluatoris animę, uel antipathię, vel tandem impreſſę virtuti tribuendum eſſe; cum non ad nouam hoſtis pręſentiam, ſed ad lanceæ ictum riuus ſanguinis proceſſerit è latere Saluatoris, q; nobis certum eſſe poteſt argumentum, non profluxiſſe ſanguinem ex ea virtute, quæ ad pręſentiam tantùm hoſtis operatur. Deinde cum uulnus latere excepit Aſſertor noſter iam e uiuis abierat, & tamen ad productionem huius uirturis impreſſę pernecesſaria fuiſſet etiam uita Saluatoris, ut ſupra monuimus, uelut ex eo colligi poteſt, quod numquam prodire ſanguis conſueuerit ex iam trucidato cadauere, etiam ſi in illud poſt mortem grauiſſimis uulneribus ſęuiat ſuperueniens inimicus. Poſtremò ex impreſſa uirtute ſanguineum Chriſti fluxum non traxiſſe originem is fateatur, opus eſt,

qui

qui D. Ioannis teſtimonium meditabitur; eò ſiquidem intelligimus, ne dum ad ſanguinem Aſſertoris inimicã uim accedere potuiſſe, cũ profluentem ſanguinem Xpi omnem naturæ, ac impreſſæ virtutis operationem anteuertentem charus Deo diſcipulus vidit adhunc modum ſcribens, *& continuo exiuit ſanguis, & aqua.*

DISPVTATIO QVARTA.

De natura, & cauſa aquę profluentis ex latere Chriſti.

CAP. I.

Quòd fuerit elementaris aqua, quæ ex latere Aſſertoris effluxit.

ACCEDAMVS modò ad ſecundam huius myſterij partem, quæ tota verſatur circa eius aquę cognitionem, quæ ex latere Chriſti vna cũ ſanguine erupit; licet enim nõnullæ ſuperſint adhuc explicandę difficultates ad ſanguinis proprietatem pertinentes, quia tamen eæ communem habent cum aqua connexioné, pariq; paſſu gradiuntur in omnibus, paulò inferius explicandæ erunt. Quocirca in pręſens prætermittenda non eſt ea diſputatio, in qua de ſtatu, natura, & conditione aquei humoris agitur. Etenim nefandum perfidiæ caput Caluinus Sacram Ioannis hiſtoriam inexpiabili ſcelere peruertens opinatur, non aquam, ſed ſanguinis ſerum fuiſſe id, quod ex latere *Caluini blaſphemia.*

Salua-

Saluatoris in Cruce poſt mortem pendentis effluxit, ſic enim, inquit ille, eſt à natura comparatum, vt dum ſanguis coagulatur humor ex eodem sãguine ſecernatur, qui rubore amiſſo aquę ſit perſimilis. At ò miram blaſphęmandi, ac mentiendi Caluini licentiam; ſcilicet ex effluente ſanguinis riuo, qui diuinitus nullam ſenſit conglutinationis compreſſionem ſeparari potuit phlegmaticus humor? Certè in ſe ipſum teſtis ſtat Caluinus, nefariamq́; illius temeritatem redarguunt ea ipſa verba, quibus ſe tuetur; ſi namq́, vbi tantummodò conſtipatur ſanguis, cõſurgit ex ſanguinis materia expreſſus phlegmaticus humor, non tam ignorationis, q̃ malitię ſcelus iſtud erit, aquam ex latere decurrentem ſerum ſanguinis appellare, cum à ſanguine ex latere dominico emanante cõpreſſio omnis procul abfuerit.

Vgo. In eadem ſententia multis ante Caluinũ ſeculis fuiſſe magiſtrum Vgonem Ferrarienſis Eccleſię Epiſcopũ qui aſſereret, nõ temerè meo iudicio aſſereret, quãuis ei nulla hęretici erroris nota impingenda ſit, cum nec mordicus ei adhęſerit opinioni, neq; per id tempus ea ſententia vti deteſtabilis, & fallax auctoritate Sedis Apoſtolicę, ad quam hæc ſtatuere pertinet, eſſet iudicata; in quo de more turpiter lapſus eſt Caluinus, qui vt Apoſtolicis conſtitutionibus ſe ſe opponeret, execrandum illud dogma euulgauit, quod tam valida ſanctorum Patrum teſtimonia condemnant. Etenim veram illam aquam fuiſſe teſtatur Tertullianus libro. 2. aduerſus Marcionem cap. 4. cum inquit. *Tertullianus.*

Scilicet in Christo eſſe decus ſuum Eccleſia cernens
Huius de latere ligno pendentis in alto

Corpo-

Corporis exanimi ſanguis manauit, & humor
Fœmina ſanguis erat, aqua erat noua dona lauacri
Hæc populi vera eſt viuentis Eccleſia mater
De Chriſti noua carne caro, deq́ oſſibus oſſum.

Adfuit pręſenti veritati pluribus in locis Auguſtinus, maximè verò lib. 2. de Symbolo ad Cathecumenos cap. 2. ſic ſcribens. *Percuſſum eſt enim eius latus, vt Euangelium loquitur, & ſtatim manauit ſanguis, & aqua, quæ ſunt Eccleſiæ gemina Sacramenta. Aqua in qua eſt ſponſa purificata; ſanguis, in quo inuenitur eſſe dotata. In iſto ſanguine Sancti Martyres amici ſponſi ſtolas ſuas lauerũt, candidas eas effecerunt, ad nuptias agni inuitati venerunt, à ſponſo calicem acceperunt, biberunt, eiq́ propinarunt*; ſic Auguſtinus, qui lib. etiam 15. de Ciuit. Dei in eandem ſententiam talia prodidit. *Et quod oſtium in latere accepit, profectò illud eſt vulnus, quando latus Crucifixi lancea perforatum eſt. Huc quippè ad illud venientes ingrediuntur, quia indè ſacramenta manarunt, quibus credentes initiantur*; initiantur autem, cum ſalutaris aquę vndis intinguntur fideles. Similia tradit tract. 120. in Ioãnem, & tractatu 4. de Cathaclyſmo cap. 4. Pręterea D. Ambroſius idem docet lib. 5. de Sacramentis cap. 1. adhunc modum ſcribens. *Venientes inuenerunt defunctum Dominum Ieſum Chriſtum. Tunc vnus de militibus lancea tetigit latus eius, & aqua fluxit, & ſanguis. Quare aqua? Quare Sanguis? Aqua vt emundaret, Sãguis vt redimeret.* Idem ſenſiſſe B. Hieronymum oſtendunt ea verba, quę ſunt in fine cap. 48. in Iſaiam, quę ſic habent. *Petra erat Chriſtus, cuius latus lancea vulneratum aquis fluxit, & ſanguine, baptiſmum nobis, & martyrium dedicans.* Verùm

Auguſtin.

S. Ambroſ.

ne

ne in præſens ad eiuſdem rei confirmationem quarti,& eiuſdem celeberrimi Eccleſiæ Doctoris teſtem grauiſ-

Greg Magnus.

ſimum deſideres, magni Gregorij ſententiam præterire haud debeo; is enim libr. Antiphonarij affirmatè aquã fuiſſe dicit ſic ſcibens. *Aperto ergo militis lancea latere Crucifixi Domini exiuit ſanguis, & aqua in redemptionem ſalutis noſtræ.* Nec aliter, quam citati patres ſenſit Damaſcenus lib. 4. fidei orthodoxæ cap. 10. & libr. 2. parallelo. cap. 14. & omnes ad extremum doctores, quot quot legi poſſunt, quemadmodum videre eſt in Leone Papa epiſt. 4. cap. 6. & epiſt. 9. ad Theodoſium Imperatorem aduerſus prauos Euthichetis errores; Chryſoſtomo homi. 94. in Ioannem, & hom. 24. in cap. 10. epiſt. ad Cor., Tertulliano lib. de Baptiſmate aduerſus Quintillam cap. 16., Bernardo epiſ. 126., Cypriano lib. de paſſione Chriſti; Ephiphanio tom. 2. libr. 2. contra hæreſes cap. 78. circa medium; Gregorio Nyſſeno in Ioannem cap. 19. Iſidoro lib. de Natiuitate, & Paſſione Domini ad Florentinam ſororem cap. 47., D. Thoma, & Bonaueutura, alijſq; quamplurimis, quorum teſtimonia clara ſunt, & ad idem illuſtrandum aptiſſima.

Verùm dicet Caluinus citatas Sanctorum Patrum ſententias id nequaquam conuincere, qđ probare contendimus, quandoquidem ex illis duntaxat habetur, perfoſſum Mediatoris latus aquam profudiſſe; At non ea fuit elementaris, & vera, ſed phlegmatica ſolùm, & aquæ perſimillima. Inepta ſanè reſponſio, & eius certè digna, qui confingendis tantùm mendacijs ſtudet; quis enim abſonam, & impropriam eſſe interpretationem iſtam non agnoſcit, quæ id liquoris, quem Patres

aquam

Digitized by Google

æquam appellant, nominis proprietate neglecta non aquam, ſed aquæ ſimilem fuiſſe dicit. Deinde aqua lateris, vt viritim Patrum fides docet, viua, propria, & illuſtris figura fuit eius aquæ, qua in ſacro baptiſmatis fonte originalis culpa abluitur, at hæc naturalis duntaxat eſſe poteſt.

Quare omninò dicendum eſt Admixtam ſanguini lateris aquam eiuſdem planè ſpeciei, & ſubſtantialis perfectionis fuiſſe, ac eſſe ſolet aqua naturalis, quæ inter prima quatuor corpora tertium ſibi dignitatis locum depoſcit. Hanc ſententiam Innocentius Pont. III. in litteris, ac decretis, quæ extant ad Vgonem reſpondens ad eam difficultatem, quæ ſibi ab eodem propoſita fuerat, certis hiſce rationibus confirmauit. Nã ſicuti vel hinc maximè Aſſertorem noſtrum humanæ mortalitatis circumſeptum ſpolijs, habuiſſe vitalem ſpiritum comprobamus, quòd is, dum mortalitatem compleuit, dicitur ſpiritum vitalem emiſiſſe; ita ſimiliter eũ terrenis artubus cõpoſitum fuiſſe meritò ſuadebimus, proptereà quòd ex corpore Chriſti ſanguis, & aqua eruperint; atqui verus fuit Saluatoris noſtri ſpiritus, vera caro, & verus ſanguis; pari igitur ratione vera eſſe omnino debuit elementaris aqua. Prætereà nihil à prima veritate magis alienum eſt, quam error, & fallacia; at vix poſſet à fallacia ſaluari Mediator noſter, qui non modò veritatis fons, & origo, ſed ipſamet veritatis natura eſt, ſi in ſanguinis excremento, quod ſerum Caluinus appellat, ſpeciem aquæ fidelibus conſpiciẽdam exhibuiſſet. Immò Diuinus ipſe Ioannes Euangeliſta, qui ad fidem procedentis liquoris commendandam

Innocẽtius Pont. III.

memoriæ, ac litteris prodidit, aquam ex latere percuſſo exiuiſſe, à veritate, quam profitetur, non mediocriter aberraſſet; ſi non aqua, ſed phlegmatico humore conſtaſſet liquida illa ſubſtantia. Deindè explorati nihil, nihilq; certi nobis relinqueretur ex ſacris litteris decerptum ad deteſtabiles Armenorum corrigendos errores; quibus mos erat nullam in calice aquam cum vino miſcendi in ſacratiſſimo Altaris myſterio; quorſum enim mos hic aquam vino admiſcendi apud Eccleſiam inualuit; ſi non aqua, ſed phlegmaticus humor proceſſit è latere Saluatoris? Poſteà hanc ſententiam expreſsè reddit ſacer Ioannis contextus; cuius hæc ſunt verba; *Et continuò exiuit ſanguis, & aqua*; at iuxta S. Auguſtini decretum, & varias de modo ſacram paginam interpretandi regulas, intelligenda ſunt in propria, ac ſtricta ſignificatione diuini eloquij verba; vbi id commodè fieri poteſt, cum videlicet nullis ſcripturæ verba premũtur incommodis: quemadmodum in re hac noſtra accidit. Poſtremò ad veritatem huius aquę determinandam accedit Summi Pontificis certa, & omninò indubitata definitio; ſiquidem Innocentius lib. 3. decretaliũ in cap. quadam, de celebratione Miſſarum t. 41. cap. 8. quam conſtanter iſtud ab omnibus Chriſti fidelibus credendum ſit, his verbis teſtatus eſt dicens. *Reſtat igitur, vt qualiſcunq; fuerit illa aqua, ſiuè naturalis, ſiuè miraculoſa, ſiuè de nouo diuina virtute creata, ſiuè de componentibus ex parte aliqua reſoluta, proculdubio vera fuit, cum naturaliter poſſit, & compoſitum in componentia, & mixtum in elementa reſolui.*

Armenorũ error.

Innoc. III.

Obiectio.

Verùm in aliquibus difficultatum tricis adhuc verſari

ſari videtur quod docuimus; auctore ſiquidem D. Cypriano libello de duplici martyrio bilioſum humorem eum fuiſſe, qui de latere fluxit hac ratione probari põt. Nam ſingulas humani corporis partes phlegmaticus humor fouet, atq; irrigat, cum in illis omnibus ſpargatur; at hic pondere naturali adfluendum inclinat; debuit igitur ex transfoſſo Chriſti latere proficiſci tunc maximè cum ex patẽti vulnere ſanguis manauit, quo cum mutuam habet phlegma cõnexionem, neq; enim dari poteſt ſanguis, cui tamquam fidus comes humor iſte phlegmaticus non adſit: veluti ex manifeſto S. Cypriani hæc habentis teſtimonio cognoſcere licet. *Adeſt enim*, inquit ille, *humor quidam naturalis, quem (vt arbitror) medici phlegma vocant, ſparſus, & ipſe per vniuerſum corpus, huius vſum nunquàm ſentimus euidentius, quam in ſenſu guſtus, niſi enim hic admixtus ſit inter linguam, & palatum nullum erit palati iudicium, & tamen hæc ſic mixta ſunt in homine, vt non ſit ſanguis abſq; ſpiritu, & phlegmate, & pariter ad tuendam vitam conferrunt omnia.* Sed hæc, quæ impedimenta videntur, nullæ tricæ ſunt, neq; catholico dogmati aduerſantur; nam quamuis concedamus aliquid humoris illius exigui per omnia humani corporis membra eſse à natura diſtributum, & licet demus pariter eodem temporis ſpatio, quo è latere ſanguis proceſſit, fuiſse ei copulatum bilioſum humorem, adhuc tamen veritas, & litteralis verborum S. Ioannis Apoſtoli ſenſus optimè ſaluatur, cum humor ille non excludat manantem ex latere Chriſti elementaris aquæ ſubſtantiam, non ſolum quia ſi quid huiuſmodi phlegmatici humoris erat, is mixtus cum aqua fuit, verùm Solutio.

etiam quia tenuis huiuſcemodi liquor non ita facilè oculis diſcerni potuit; & tamen teſte Euangeliſta vberes riui fuerunt aquę,& ſanguinis, quos ictus cuſpidis elicuit, ceu poſtmodum demonſtrabitur. Id verò, quod de coloris ſimilitudine inter phlegma, & elementarem aquam exiſtente aſſeritur, nec veritati, nec experientię conſentit, flauus ſiquidem colore, ſapore verò haud palato iucundus humor ille eſt, vt complures, qui periculum fecerunt, teſtantur medici, at longe alius eſt aquei liquoris color, & ſapor. Adijci poteſt, (quod bona venia tanti Martyris, cuius gloriam, & doctrinã alioqui ſuſpicimus, & admiramur, pace dictum ſit) hanc phlegmatis per omnia membra diffuſionem, eiuſdemq; humoris arctam cum ſanguine coniunctionem cum medicorum,& philoſophorum decretis, quibus hæc apprimè tenendi onus incumbit, haud ita facilè congruere; præcipuè ſi de optimè conſtitutis corporibus, quale dominicum ſuper cętera fuit, ſermo inſtituatur.

CAP. II.

Opinio eorum, qui in humanis corporibus vitam viuentibus veram aquam eſſe arbitrati ſunt.

CÆterùm, quò res tota planius intelligatur, nonnullę adhuc inſtituendę ſunt quęſtiones iucundæ quidem cognitu, ſed haud ita faciles explicatu; hactenus igitur de natura, & conditione aquei humoris controuerſum eſt; nunc de eiuſdem liquoris origine,& productione diſputandum erit, an nimirum lateris dominici aqua naturę viribus, an potius ſupernatu-

naturalis influxus ope comproducta, atq; in ſacerrimo Aſſertoris pectore miraculosè congenita ſit.

Andreas Laurentius vir doctus, & medicæ facultatis apprimè tenax hiſtoriȩ anatomicæ lib. 9. de organis vitalibus cap. 19. q. 5. veram in viuentibus aquam reperiri docet; quamuis non in quolibet corporis membro, ſed in certo quodam, ac determinato, in corde videlicet, eam detineri velit; arbitratur enim in mirifico corporis humani opificio artificem, ac parentem Deum tenuem membranam poſuiſſe, qua cor hominis præcipuum vitȩ mortalis fundamentum circumſeptum, atq; inuolutum tenetur, quæq; vulgari nomine pericardion vocetur; is verò proximè, & intimè cordis ſubſtantiam tactu non afficit, ſed ab illo modico interuallo diſtat, quantum videlicet perpetua cordis ȩſtuantis motio exigit, ne inter palpitandum, ex tactu membranæ cor incurrat offendiculum, quo ab opere ducendi ſpiritus vitales impediatur, ex quo certum homini imineret exitium. Quare ſpatium illud, quod interiacet inter cordis ſubſtantiam, & ipſum cordis inuolucrum, [quoniã omni conatu vacuitatem natura refugit] idem molitor corporis Deus aquæ receptaculum eſſe voluit, cuius virtute ſalubri attactu ab externis iniurijs ſecurè degit cor hauriens vitales ſuccos ex eodem pericardij humore, qui, etſi ſero, & vrinæ perſimilis videatur, eum tamen veram eſſe, ac elementarem aquam cogitur aſſerere, niſi catholicæ definitioni, & certo religionis noſtræ dogmati, quod non crediderim, oppoſita, & contraria tradere vellet. Etenim citata quæſtione diſputans Laurentius aduerſus eos, qui humorem illum in

Andreas Laurentius

Pericardij natura, & ſedes.

mortuis

mortuis tantùm corporibus generari autumant, illa D. Ioannis verba, *& continuò exiuit ſanguis, & aqua*, accipienda, atq; intelligenda eſſe contendit de eo humore, qui in Aſſertoris pericardio diuerſabatur, at ille, vt iam vidimus, perfectæ, ac ſubſtantialis aquæ naturam obtinebat. Laurentij verba ſunt, cum in pericardio aquam ſitam eſſe probaret, *& in ſacris ſcripturis dum miles Chriſti Saluatoris noſtri aperuit latus exiuit illicò ſanguis, & aqua*. In eandem ſententiam conceſſit Benedictus Ariæmontanus in ſuis elucidationibus in illud Ioannis, & qui vidit, ad hunc modum ſcribens. *Vidit tandem illum mortuũ, & lãcea perfoſſum vſq, ad interna præcordia, in quibus aqua continetur*; præcordiorum autem appellatione pericardion intelligere debet, ſecus nouam, & apud medicos peregrinam aquæ in corporibus exiſtentis ſedẽ adinueniſſet Ariæmõtanus, qui in omnibus humanę naturæ corporibus ſiue ſanis, ſiue ægris, ſiue viuis, ſiue mortuis aquam haud deeſſe opinatur, cuius quidem opinationis hæc eſſe poſſunt argumenta.

Benedictus Ariamontanus.

Firmamenta huius opinionis.

Cum in omnibus ad vitę commodum ſpectantibus & in ijs maximè, quæ humanæ ſaluti propagandæ conducunt, prouida ſit natura, haud potuit humoris aquei ſubſidio cor humanum deſtituere, ſecus cor hominis, q ardentiſſimo æſtu ob perennes, & perpetuos influxus, & motus inflammari ſolet, omninò adureretur. Poſteà hominis cõmodum, & vtilitas iſtam pericordij aquam ſibi depoſcebat, etenim, ſicuti prima mundi elementa ſuis quæq; locis diſpoſita, nec pondus, nec ponderi oppoſitam leuitatem contrahunt, ita cordis humani materies in eo pericardij liquore, tamquàm in connaturali

ſede

Digitized by Google

ſede innatans nullam grauitatis homini moleſtiam infert. Deinde omnibus hominis diſſectionem callentibus notiſſima res eſt, cor pericardij aqua irrigari, vti oculis ipſis apertè cerni poteſt. Neq; ad iſtius rei corroborationem Medicorum teſtimonia deſiderantur. Princeps ipſe, ac parens Hippocrates, cuius grauiſsima eſt apud omnes auctoritas libello de corde his verbis è gręco in latinum verſis aquam in pericardio eſſe teſtatur. *Adeſt in ipſa tunica humor modicus velut vrina, & videtur cor in viſica diuerſari*; id quod etiam Galenus ſui principis doctrinam aſſecutus litteris conſignauit lib. de vſu partiũ animalis. Poſtremò fauent eidem opinioni pleriq; philoſophorũ, quibus perſuaſum eſt, ita elementa mixtorum conſtitutionem ingredi, vt perfectam ſubſtãtiæ, & qualitatũ naturam nõ amittant, quorũ ſententia eo libentius videtur acceptanda, quòd in mixtis viuentibus elementorum qualitates vigere experiamur, non poſſunt autem accidentales naturæ, cuiuſmodi ſunt ſimplicium corporum qualitates, deſtructo principio, quibus inſunt, remanere, & nihilominus manere, ac operari frigus, calorem, humiditatem, ac ſiccitatem videmus; ergò elementaris aqua in mixtis corporibus poterit reperiri.

Hippocrates.

Non conabor hoc loco, aut cum viris medicæ facultatis peritiſsimis congredi, aut ſecretiora anatomiæ artis myſteria curioſius inueſtigare diſputando, num ea omnia, quæ de pericardio cordis arcula traduntur certa ne an dubia ſint potius, cum non ſit iſtud Theologici inſtituti; ſed tantúm in hac quæſtione, (quod mihi ſatis exploratè cognitum eſt) aduerſus Laurentium conabor

Auctoris ſententia.

bor oſtendere humorem in pericardio degentem ; quo hominis cor madet, à natura elementaris aquæ differre plurimum, nec commune quidpiam dari illis duobus; q̃ ſine dubitatione vlla defendi poſſe arbitror, ſi naturalis philoſophiæ auctoritati id, quod ei denegare temerarium foret, concedatur, vt inferius patebit. Quocirca fatemur quidem nec cordi membranam, nec membranæ aliquid humoris defuiſſe, at inficiamur tamen humori in pericardio exiſtenti aquæ naturalis perfectionem concedendam eſſe.

Confutatio argumentorum. Nunc quam leuia ſint citatæ opinionis rationũ momenta lectori aperiamus. Et certè quod ſub initium quæſtionis adducebatur, incõgruum eſſe vel ex eo cernitur, quòd potentiori, ac opportuniori ſubſidio nimiũ cordis calorem natura temperarit reciproca viciſſitudine influxionum, quæ è cerebro in præcordia, & vice verſa commeant, quibus inſtructa hominis inteſtina à quouis ſe ſe maximo æſtu defendunt. Prætereà eſto, ad eum finem productum eſſe pericardij humorem; non ex hoc tamen illicò ſequitur, eum liquorem ſibi elementaris aquæ naturam poſtulare.

Immò eodem humore aqueo haud opus eſt, vt homines onere grauitatis immunes reddantur, etenim vt ab allata ratione non recedam, ſicuti dum elementa in ſuis naturalibus locis conſiſtunt, nec ad ſuperna, nec inferna loca ferruntur, ſed degũt in naturali quiete, ita cor humanum, cuius habitatio in intimis hominum penetrabilibus collocata eſt, etſi nullo perlueretur aqueo humore, adhuc tamen nullum homini incommodum conciliare poſſet.

De-

Demonſtratio autem illa ex oculari experientia pericardij petita, tantummodo fateri nos cogit, humorē in cordis inuolucrū fuiſſe ab auctore naturæ inuectū; at quis hinc ſtatim eum elementarem aquam eſſe tutò poteſt affirmare? cum præcipuè Gulielmus Tolitus præſtantiſſimus medicus, vt eſt apud Burgenſem, non aquam, ſed phlegmaticum humorem pericardij liquorem appellet, & meritò cum neq; colore, neq; guſtu vllam noſtrę aquæ partem imitetur; ſed potiùs in flauum colorem vergat, & triſtes palato ſuccos exhibeat, quemadmodum ſe millies guſtu, viſuq; expertum eſſe aſſerit Tolitus. *Gulielmus Tolitus.*

Quæ reſponſio eo certior ab omnibus haberi debet, quò clarius dignoſcitur in eandem iuiſſe Galenum citato loco, & cæterorum medicorum facilè principem Hippocratem, quorum verba ſi expendantur, eam tātummodo, quam attulimus, explanationem reddere poſſunt; cum nuſquam apud eos legamus, humorem pericardij aquam elementarem appellari, ſed ab illis duntaxat proditum ſit in cordis tunica aliquid modici humoris non aquam, ſed vrinam referentis conſpici, dū corpora diſſecantur.

Tandē in illo, quod vltimo loco opponebatur, perexiguū robur eſt ad aſtruēdū aquā in pericardio Chriſti naturaliter ſitā fuiſſe, velut enucleatius oſtēſuri ſumus, dum oſtendemus, philoſophos, quibus ea probatur opinio, longius à veritatis ſemita aberraſſe; neq; enim iudicio meo arduum, aut difficile opus videtur explicatu, quî valeant in compoſitis rebus vigere qualitates elementorum, cum ad elementaris formæ corruptionē

Digitized by Google

nullam corrupti elementi materia habeat corruptionẽ; & elementorum affectiones diuerſo, varioq́; ordine, ac ſtatu in mixtis, ac in elementis reperiantur.

CAP. III.

Num aqua, ſiue quoduis aliud elementum in generatione viuentis corporis certam ſubire cogatur ſuæ ſubſtantialis formæ corruptionem.

SEd quò clarius, ac diſtinctius vltimæ ſuperioris capitis argumentationi ſatisfaciam, perpendendum eſt. An elementa, ex quibus ſubſtantialem humani corporis compoſitionem pendere conſtat, in mixti generatione ſibi aſſeruent totam integram, & inuiolatã ſubſtantiã; an verò alterã ſubſtantiæ partẽ deperdant. Dicam apertius more ſcholæ. Num elementa ita ſint formaliter in mixtis corporibus, vt in illis, & materia, & forma ſubſtantialis elementi reperiantur, an potius ſola elementi materies mixti compoſitionem operetur, & ſubſtantialis elementi forma intereat. Ad hanc philoſophicam ſubtilitatem tota res ſuperioris quæſtionis reuoluitur, nam ſi conſueta rerum naturalium agendi ratio ea eſt, vt mixtum ſibi efflagitet materiam, & formam elementi, tamquam principaliores ſuę ſubſtantiæ partes, nulla certior, ac tutior via supereſt perueniendi ad optatam latentis adhuc veritatis metam, quam ſit Andreę Laurentij opinio; quid enim tam planum, tamquè euidens in tota rerum vniuerſitate eſſe poteſt, quam ſacratam Saluatoris noſtri naturam ad cuſpidis ictum eos liquorum fontes deduxiſſe,

xiſſe, quibus illa cùm in prima corporis ſui cõſtitutione, tùm in eiuſdem incremento, conſtat; At ſi mixtorũ ratio, & natura, perfectam, & integram elementi ſubſtãtiam reijcit, parum profectò viri ſapientis erit opinari, aquam elementarem remanere potuiſſe in nobiliſſima, atq; omnium corporum abſolutiſſima temperatione, qualem fuiſſe Aſſertoris noſtri compoſitionem omnes norunt.

Quinas huius difficultatis ſententias proferre poſsẽ in medium, ſed quia priores quatuor ad illam facilè reuocari poſſunt opinionem, quę elementorum ſubſtantialem, & integram perfectionem in corporibus ſentit remanere, ideò tribus ſilentio pertranſitis ſolùm adducam opinionem Auicennæ 1. ſufficientiæ, & Alberti Magni tractatu 6. c. 5. quæ incorruptas elementorũ formas in mixtis remanere ſic aſſerit, vt nullam velit elementa ex mixti generatione perturbationem ſubſtantiarum incurrere; quaſi ea ratione ad mixti conſtitutionem exigantur elementa, vt ſibi perfectas, & integras formas referuent, facta duntaxat in ſingulis elemẽtorum qualitatibus permutatione, dum videlicet aliqui gradus eorum remittuntur, vt putà, cum aliquę partes frigoris, & caloris eorum elementorum, quæ in mixtis remanent cum integris, & perfectis ſuis ſubſtãtialibus formis, deperduntur vi eius coniunctionis, quam cum cæteris elementorum qualitatibus obtinent. Cap. 10.

Varia autem ab ijs, quibus hæc opinio placet, firmamenta adducuntur, ad quæ diligentius cognoſcenda, & examinanda videat lector philoſophorum hac de re ſententias, & decreta; ego enim, qui hæc obiter,

(quo propoſitum meum de aquę lateris Chriſti origine impleam) perſtringere cogor, omiſſis philoſophorũ argumentationibus ſuperiorem ſententiam comprobantibus arbitror ſic omnes ſubſtantiales elementorũ formas in mixti conſtructione deficere, ac corrumpi, vt ſola materies certis quibuſdam qualitatibus pollens in mixti mole relinquatur. Hanc opinionem, quę mihi omnium maximè probatur, ſubtiliter, & enucleatè tractant grauiſſimi ſcriptores S. Th. li. 1. de generatione ſuper coment. t. 84. Marſilius. q. 22. Herueus Brito, Aegydius, & alij plures.

Elementorũ formas in mixtione corrumpi putat author.

Vera opinionis argumenta.

Liceat autem pręſentem ſententiam, vt eam planè cognoſcat, atq; dijudicet lector, non futilibus argumentis ad hunc modum comprobare. Nam inprimis idẽ ipſe Ariſtoteles, qui immeritò à pluribus in contrarias ſententias diſtrahitur primo de generatione t. 84. veritatis huius teſtis adeſt locupletiſſimus; inibi enim explanans, qua ratione mixta dici poſſint eſſe in actu, ac rurſus quęrens quo pacto eadem dici queant eſſe poteſtate; virtute tantùm, & in potentia in mixtis elementa reſidere ſubiungit hęc ſcribens. *Quoniam autem ſunt entium illa quidem potentia, hæc autem actu, contingit mixta eſſe quodammodò, & non eſſe, actu quidem exiſtente alio generato ex ipſis, potentia autem quid vtriuſque eorum, quæ erant, antequam miſcerentur, & non deperdita. Videntur enim ea, quæ miſcentur priùs ex ſeparatis conuenientia, & poſſibilia ſeparari rurſus. Neq; permanent igitur actu, vt corpus, & album, neq; corrumpuntur, neq; alterum, neque ambo, ſaluatur enim virtus eorum, ideo &c.* Sentiebat videlicet philoſophus, neq; abſoluta corruptione deleri.

Ariſtotelis auctoritates.

neq;

neq; integra, & perfecta, ſed virtualiter duntaxat elementa conſeruari in mixtis, eò q virtutes eorum, ideſt, qualitates remaneant. Præterea eodem libro t. 86. ait ad veram, & germanam mixtionem duntaxat opus eſſe, vt ea, quæ miſcentur non planè actu, & integra exiſtant, ſed ſufficere, vt ſint in qualitatibus ſuis temperata, ſecus non mixtio, ſed iuxta poſitio ſequeretur, ſicq; non vera, ſed putata ſolùm mixtio foret. Amplius ad idem demonſtrandum inſignis eſt eiuſdem philoſophi locus lib. 2. de partibus animaliũ ſub initiũ cap. 1. in quo triplicem rerum eſſe compoſitionem decernens ſtatuit primo loco eam compoſitionem, quæ ex primoribus totius vniuerſitatis corporibus efficitur, quam docet non tam ex elementis, quam ex elementorũ virtutibus, & qualitatibus conflari; nempe innuens hac loquendi formula ſubſtantialem corporum compoſitionem non ex formis, ſed ex quatuor elementorum affectionibus fieri. Sed audiamus Ariſtotelem hiſce verbis ſententiam ſuam explicantem. *Cum itaq; triplex ſit compoſitio, prima ſtatui poteſt ea, quæ ex primordijs cõficitur ijs, quæ nonnulli elementa appellant, terram dico, aquam, aerem, ignem; ſed melius fortaſſe dici poteſt ex virtutibus conſici elementorum, ijsq; nõ omnibus, ſed vt ante expoſitum eſt, humiditas enim, & ſiccitas, & caliditas, & frigiditas materia ſunt corporum compoſitorum.* Hactenus ex Ariſtotele.

Illud quoq; noſtræ concluſionis iudicium ſimul, & argumentum eſſe poteſt, quòd ad vnius mixti nobilioris procreationem non elementa ſolùm, ſed etiam plerumq; minus nobile mixtum præexigatur; atqui forma ignobilioris mixti in noui, ac perfectioris mixti

con-

conſtitutione corrumpitur; ergò corrumpantur, ac eſſe deſinant omninò neceſſe eſt formæ ignobiliores elementorum; cum vtriusq; eadem ſit ratio; aliter vt rectè intulit Angelicus Doctor, vel nulla mixtio dari poſſet, vel certè duo corpora, quorum naturæ ſic conſtitutæ ſunt, vt ab eadem ſede ſe ſe inuicem exturbent; atq; ſemper expellant, in eadem materię parte ſibi ipſis intimè hęrerent, quod ſubſtantiæ corporeæ repugnat; ſumo enim, (vt hinc deductæ illationis robur dignoſcatur,) minimam elementaris aquæ particulam, quæ ſit in homine formaliter, ſi aduerſarijs credamus; & Auerroem, atq; Auicennam interpellans ab ijſdem ſciſcitor, num in illa elementaris aquæ portiuncula, quatuor elementares formas eſſe velint, an verò ſolam aquæ elementaris formam; cęteras verò eſſe arbitrentur in alijs viuētis hominis partibus diſtributas. Si ſecūdum conceſſerint, ijdem etiam concedere tenentur, eam non eſſe mixtionem, ſed ſolummodò iuxta poſitionem, & impropriā quandam multiplicis formæ aggregationem; cum ex Ariſtotelis doctrina ad mixtionem opus ſit, vt quę miſcenda ſunt, in eadem penitus materiæ parte ſubſiſtant. At ſi primum affirmarint, quis nō videt, hinc mutuam ſubſequi corporum penetrationem naturę viribus planè impoſſibilem, cum elementorum formæ ſint corporea fęce prędītæ; immò quis non animaduertit, hinc fieri, vt homo non minus igneus, exempli loco, quam ſentiens dici iure meritò poſſit, etenim ſicuti homo ritè ſentiens, ſeu ſenſitiuus appellatur, etiam ſi vltima, & perfectiſſima hominis forma ſit rationalis animus, quoniam ſentientis partis gradu excellit; ita

pa-

Digitized by Google

pariter igneus, vel aqueus non incongruè diceretur, quandoquidem, vt iſti volunt, ignem, & aquam in omnibus ſuis partibus retinet. Ad hæc cum nullum huius inexiſtentię elementorum in mixtis non dicam exemplum, aut experimentum, ſed nec veſtigium in humanis membris aliquando apparuerit, irritum, & vacuũ eorum laborem eſſe cognoſcimus qui in viuẽtibus hominum corporibus aquam ſtatuũt; quorſum enim, aut quo impediente defluentibus è vulnerato corpore cœteris humoribus, aqua, & alia elementa, quę ſua grauitate ad ima feruntur, prodire non ſolent? Pręterea cum quodlibet elementum rectę temperationi corporis aduerſetur; fieri nullo modo poſſet, quin paulò ante conſtitutum corpus, funditús euerteretur. Accedit poſtremò (libet enim ea, quę ſuperſunt adhuc argumẽta pręterire) corporis humani conſtitutionem, qua nihil ſublimius, & illuſtrius in hoc orbe reperiri poteſt, extortam, ac cum primis quatuor elementis pugnãtem fore; etenim cum humana caro deſtinatum non ſit ab omniũ procreatore Deo domicilium, neq; naturalis elementorum ſedes, & tamen in ea incluſa teneantur, dubio procul, ſi ſuis ſubſtantialibus formis gaudent elementa ad mixti compoſitionẽ concurrentia, aliam ſibi ſedẽ aqua, aliã ignis, & cętera deinceps elementa naturali impulſu ſibi conquirerent ſpreto corporis humani habitaculo.

Hinc (vt ad cõtẽplationem eius elemẽtaris aquę, qua Aſſertoris latus maduit, reuertamur) ſi quis ꝑpendat ea, quę hactenus tradita ſunt, profectò intelliget, nullo ꝓbabilitatis pretextu cã defendi poſſe opinionẽ, quę contẽdit in ſacerrimo Aſſertoris pectore, quandiu mortalitati obiect⁹ erat, aq̃ circa cordis inuolucrũ ſtatuẽdã eſſe.

Digitized by Google

DISPVTATIO QVINTA.

Qua ratione in mortuo corpore Saluatoris generata ſit aqua.

CAP. I.

Vtrum in extincto Saluatoris corpore virtute naturali procreata fuerit elementaris aqua.

QVonam igitur ex fonte criſtallinus aquę riuus ſuam originem traxit? An fortaſſe valuit natura in defuncto corpore procreaſſe humorem, quem in viuo nequaquàm potuit inuenire? Cenſent non pauci in humanis corporibus, vbi primúm mortales artus vitalis calor deſtituit, naturalem aquam oriri; quamuis huius originis non eadem ſit apud illos ratio. Viega enim apud Laurentium in ijs commentarijs, quos in 5. de locis affectis edidit, aquæ in mortuis corporibus repertę procreationem adſcribendam eſſe opinatur calori cordis, & earum partium, quæ nõ longiús cordi adhæreſcunt; hoc enim calore putat Viega vi quadam natiua ita pingues quaſdã corporis partes emolliri, & tabeſcere, vt eæ protinus in aqueum humorem diſſoluantur. At hæc opinio, nulli, qui philoſophiæ limina attigerit, probari poteſt; ex ea quippe conficeretur potiori ratione in viuẽtibus, quã in mortuis corporibus cõſtituendam eſſe aquam, cuius rei tamen oppoſitum idem ipſe Viega tuetur, ac defendit, ſiquidem validior, robuſtiorq; cordis caloris virtus eſt ad pingue colliquefaciẽdum ſuperſtite adhuc corporis

Viega opinio.

ſpiritu,

ſpiritu, quàm ad idem munus debiles tenuiſſimi cuiuſdam caloris reliquiæ ſufficientes ſint exhalato iam ſpiritu.

At opinor, dicet, id nequaquam conſequens eſſe ob eum animæ vigorem, quo inſtructæ ſunt eæ ipſę corporis partes, quæ in aquam facilè conuerterentur, ni ab humano animo pinguiū partium conſeruationē maximè protegente obex naſceretur aquę generationē impediens. Verùm quàm iſtud animo rationali minimè congruat, is agnoſcet, qui meditabitur, fieri nullo modo poſſe, vt rationalis animus eas caloris innati operationes impediat, quæ ſuaptè natura neceſſariæ, omninò impermutabiles, atq; ineuitabiles exiſtunt; ergò cum naturali impulſu cordis calor in vicinas partes operetur, & ea ipſa membra patibilis ſint naturæ, & vtraque etiam vel ad agendum, vel ad patiendum ſufficienter propinqua ſint, ſubſequatur, neceſſe eſt, aquei humoris generatio, maximè cum in vegetantis animæ facultates forma rationalis pro libito dominari nō poſſit. Poſteà cui vnquam, vel cæteris omnibus facillimè aſſentiēti fidem facere Viega poterit, tenuiſſimum calorem, qualis ille eſt, qui homine confecto in corde ad breue tēpus reſidet, tamcitò id moliri poſſe, quod diuturnior, & maximus ignis calor vix operatur interpoſita etiam longiori caloris actione? *Obiectio.* *Solutio.*

Alij verò hunc pericardij humorem generari autumant ex vaporibus membranarum cordis, virtute frigoris reddentis craſſiores tenues vaporum ſubſtantias; ad eum fermé modum, quo terrei vapores attractiua ſolis virtute in ſuperiores aeris plagas euecti á *Secunda opinio.*

Eeee frigore

frigore conſtipantur, atq; in liquidam humoris ſubſtantiam commutantur; velut fieri etiam experimur in ijs ipſis vaporibus, qui perenni motu exciti ex calidis hominum præcordijs ad cerebrum commeant; quod quia maximi frigoris qualitate præditum eſt, illo eodem frigore delatos ad ſe humores condenſat, atq; in humorẽ aquæ perſimilem eos trãsformat. Sed quę ab iſtis prodita ſunt; velut falſa reijcienda eſſe arbitramur; cum nullo modo è membranis cordis vapores excitari queãt, niſi maximus calor in præcordijs reperiatur; at in extincto corpore omnis planè calor paulatim extinguitur, non igitur vaporum motus cieri poteſt. quod nobis intelligi datur ex ijs ipſis exemplis, quæ ad opinionem allatam illuſtrandam adducuntur. ſicut enim, neq; ex tepefactis agris terræ halitus deficiente ſolis virtute, neq; ex pręcordij vapores perdito eorũ calore naturali elici poſſunt; ita in præſens prorſus repugnat membranarũ vapores cómoueri; cum excitans calor euanuit, quemadmodum in mortuis corporibus accidere ſolet: ergò non poterit in illis aqua generari.

Quòd ſi dixerint, id accidere corporibus, dum vitam mortalem agunt, iam iſtud erit propoſitæ quæſtionis tranſilire lineas, quandoquidem de mortuis tantùm corporibus ſermo eſt in pręſens; quod prętereà euidenti argumento reijcitur, etenim ſicut ſine calore dari nõ poteſt vaporũ excitatio, ita abſq; frigoris acrimonia exciti vaporis condenſatio conſurgere nequit; ſed reſidente adhuc in præcordijs vitali integro calore, frigus omne longius abſcedat omnino neceſſe eſt. ergò in viuentibus efformari non poterit aqua etiam excitatis vaporibus.

Alij

Alij arbitrati ſunt aquam originem trahere ex ſero è quatuor vaſorum tunicis exſudante. Docent enim iſti plurimum ſeroſi humoris in arterijs, ac venis humanæ naturæ reperiri; quod interdum impellente, ac efferueſcente calore è venarum foraminulis erumpens ſe ſe in pericardij concauitatem recipit. At nec iſtud mihi planè ſatisfacit; nã eſto, demus illis, quod docẽt, attamẽ nõ de extinctis cadaueribus, ſed de corporibus ſpiritũ ducentibus id iuré duntaxat affirmari poterit, quãdoquidem omnis exſudãdi operatio tunicis adimitur, vbi primũ mors ſuccedit, dum calorem penitus de medio tollit. Adijcio tandem pro clauſula; quo omnes, & ſingulæ allatæ opiniones refelli poſſunt, neq; præcordiorum vapores, ſiue illi ex viuis, ſiue ex ſpiritu orbatis corporibus oriantur, neq; ſerum in arterijs contentum, cum è tunicis procedit, in veram elementaris aquæ naturam abire poſſe virtute frigoris vaporũ ſubſtantias ad concretionem perducentis; quoniam ſola condenſatio nequaquam tantæ virtutis eſſe poteſt, vt differentem in forma, & accidentibus vaporum naturam à natura aquei humoris, in veræ aquæ elementum transferre valeat; certum quippe eſt apud philoſophos omnes, impares eſſe condenſationis vires ad tã differentẽ, longeq; diſtãtem pmutationem moliẽdã; nã ſicut, cũ res aliqua tenuior, ac laxior euadit, ſuam ſecũ ipſa ſpetiem retinet, ita ex aduerſo cum res craſſior, ac concretior redditur, in alias tranſire ſpeties minimè poteſt, veluti exemplorum appoſitione mihi comprobare facillimum foret, niſi tritum, ac vulgare eſſet omnium philoſophorum dogma. Differt autem valdè à re noſtra ſimile il-

Tertia opinio.

Condẽſatio ſpetiẽs rerũ non variat.

lud à ſole petitum; quoniam vapores excitati à ſole participes ſunt veræ, ac eſſentialis aquæ, quãuis in accidentibus non nihil diſcriminis appareat; ex quo fieri ritè poteſt, vt ſola liquatione, aut concretione accedẽte in liquidam aquam reuertantur; at verò vapores ex præcordijs inſurgentes, cum diſſimilem admodum ab aqua naturam obtineant, nullum ad elementarem aquam tranſitum habere poſſe videntur.

Danielis Mallonij opinio.

Daniel Mallonius ſuper commentarijs in Alphonſum Palæotũ de ſacra ſindone editis, ex inaudita quadam magnitudine doloris, quo Saluatoris cor angebatur, aquam elementarem ortam eſſe autumat, docens præ doloris grauitate tot fuiſſe excitatos humores, vt hi facilè per reſolutionem in elementa immediatè cõuerti potuerint; horribili autem dolore affectum fuiſſe cor Saluatoris probat Mallonius ex reuelationibus B. Brigitæ lib. 1. c. 10., & li. 4. c. 70., quibus in locis cor dominicum vi doloris ſciſſum eſſe, & Deipara Virgo, & patiens ipſe Ieſus de ſe teſtatus eſt. Ex hac etiam opinione addit Mallonius mirè veritatem naturalis corporis Chriſti comprobari, ſi aquam ex humoribus naturæ Saluatoris reſolutam eſſe admittamus.

B. Brigita.

Sed fortaſſe non vidit Mallonius hinc ſequi aquam in quolibet alio corpore hoc modo potuiſſe effici, ſi quando grauiſſimis doloribus homo afficeretur, quod tamen accidere non ſolet; immò nulla ratio fuiſſet, cur in tantam admirationem raptus eſſet Ioannes Euangeliſta, cum naturalem aquam fluere vidit ex latere dominico; ſi tam facili, ac naturali via aquæ generatio in humanis corporibus metu, ac dolore agitatis effici poſſet.

Digitized by Google

ſet. Deinde quis ſapiens ita ſubitò, vt Daniel arbitratur, daret vnquam, ex diſtinctis, atq; diuerſiſſimis omninò liquoribus elementarem aquam progenerari potuiſſe? quę vix in corruptis corporibus non niſi poſt longos, ac varios alterationis motus peragi aliquandò ſolet. Nec facilè induci poſſum, vt credam, temperatiſſimos corporis Chriſti humores in aquam abire potuiſſe, vt latius infrà cõtra Toſtatũ diſputabo. Ad extremum veritas corporis Chriſti aliundè nulla ſecuta humorum reſolutione oſtendi, atq; contra Hæreticos facilè probari poteſt, vti in ſequentibus demonſtrabitur;

Porrò ex his omnibus fit, vt in Chriſti pericardio, neq; quandiú vitam agebat, neq; eo temporis ſpatio, quo ſacros Corporis Chriſti artus abſens animus in ſepulcro reliquit, elementaris aqua fuerit.

CAP. II.

Num lateris aqua ex nonnullis corporis Chriſti reſolutis partibus oriretur.

PLacuit alijs opinari emergentem ex vulnere pectoris aquam, non tam pericardij, quàm aliarũ corporis Chriſti partium fuiſſe aquam productam, videlicet vi corruptionis, cui obnoxium fuit corpus Saluatoris per ea tempora, quibus in terræ ſinu iacuit mortuum. Repetunt autem huiuſce corruptionis cauſam ab ijs ipſis principijs, à quibus tota corruptelæ ratio in humana corpora proficiſcitur; quæ non alia eſt, quam terrena corporis noſtri cõpoſitio, ad quam conſtituendam ſubſtantiæ, corporaleſq; naturæ concurrunt, quæ vti ſua ſorte corruptioni obiectæ ſunt, quandiù hominis

Aliorum ſententia, quæ Toſtato probabilis viſa eſt.

nis

Digitized by Google

nis vita manet, ita poſt humanam mortem ad corruptionem quàm citiſſimè dilabuntur. Cum igitur neminem lateat ad corporalem corporis Chriſti generationem quatuor interceſſiſſe elementa, quibus tamquàm intrinſecis principijs corporea Chriſti natura conſurgebat; omneſq; pariter ſciant naturam Chriſti corporalem ſuo in robore incorruptam, & immarceſcibilem prorſus tandiú extitiſſe, quamdiú Chriſti animus vitæ auctor corpori prębuit, ita omnes ſcire tenentur, partes corporis Chriſti pati cępiſſe reſolutionem aliquam, ſeú, vt clarius dicatur, corruptionem, vbi mortis interuentu, euolauit animus Saluatoris. Etenim cęleſtes globi ſolitis influxionibus eam protinus immutarunt corporis Chriſti virtutem, qua pręsēte corruptio impediebatur, hincq; factum eſt, vt compacta prius in corpore domini elementa ſe ſe ab inuicem ſeiungere, & ad priſtinam ſe ſe naturam reducere incęperint; nēpe elementa, quę, vt ſuperiús diſputatum eſt, in corpore domini virtute inerant, initium fecerunt redeundi ad naturalem ſuæ ſubſtantię ſtatum, ſicq; non nullæ tenerrimæ carnis Xp̄i partes veram elementaris aquæ naturam ſortitæ ſunt; quæ ad ictum lateris properans vna cum ſanguine profluxit.

Toſtati admonitio. Monent tamen hi Doctores, quibus probabilis viſa eſt hæc opinio, non quouis temporis articulo poſtquam è viuis abſceſſerat Chriſtus elemētarem aquam potuiſſe in corpore dominico generari, (ſiquidem neq; ſub ipſum iam iam expletæ vitæ tempus, neq; etiam paulò poſt progenerari potuit aqueus liquor cęleſtium orbiū virtute corpus Chriſti ad corruptionem impellente,)

ſed

ſed certum quoddam temporis ſpatium neceſſariũ fuiſſe, vt ex reſoluẽdis partibus aqua reſultaret, quod euidenti ſatis ratione demonſtrare ſe poſſe arbitrati ſunt. Etenim cęleſtium corporum operatio, cuius virtute ſubſtãtiales corporis Chriſti partes in elemẽtarem aquam trãsferrebantur, nec momẽtaneo, nec indiſſecabili temporis articulo, ſed ſucceſſionibus menſurabãtur; at quæ huiuſmodi ſunt protinus effici non poſſunt, igitur ea alteratio, & trãſmutatio, ex qua aqueus liquor ſuam effectionem habuit, ſtatim poſt mortem peragi nequiuit in corpore Aſſertoris.

Ex quo colligi etiam poteſt, nihil elementaris aquę fuiſſe é latere dominico emanaturum; ſi fortaſſis à milite Aſſertoris lateri vulnus fuiſſet inflictum ſtatim, ac obdormierat Chriſtus. Verúm quia ab obitu Chriſti, vſq; ad lateris vulnus, tres fermè horæ fluxerunt, idcircò reſoluta ex minutiſsimis corporis Chriſti partibus per totum id tempus aqua decurrit è latere.

Poteſt autem nonnullis argumentationibus huic opinioni fides aſtrui. Nam corpus dominicum ex quatuor primis ſubſtantijs compoſitum erat; compacta aũt ea ratione corpora poſt mortem in eaſdem priores elementorum naturas reuoluuntur, vt auctor eſt Ariſt. lib 2. de gene ratione, & corruptione non vno in loco.

Argumentationibus opinio Toſtati probatur.

Amplius ad indagandam lateris aquæ generationem nulla alia congruentior ratio præſenti ratione aſsignari poteſt, quorſum igitur ab hac opinione recedendum?

Deinde ex reſolutis partibus effectam eſſe elementarem aquam fateri cogimur, ſi paſsionum, ac tormento-

rum

rum Chriſti finem perpendamus. Etenim ſicut dominus, nõ vt ſibi, ſed quô nobis opem ferret opportunam, mori præoptauit, vt ab ęternę mortis tyrannide homines vindicaret; itá pariter aliquæ ſaltem dominici corporis partes reſolutioni, & corruptioni addictæ eſſe debuerunt, quô putredinem, & humanæ naturæ corruptionem procul à nobis eſſe propulsãdam hoc exemplo cõmonſtraret, vti nobis accidet, cum redintegratis recenter humanæ mortalitatis noſtræ partibus rediuiui infinitam diuini vultus maieſtatem intuebimur. Ad extremũ probabilem reddunt hanc Toſtati opinionem ea Innocentij verba, quæ libr. 3. decretalium t.41. de celebratione Miſſarum cõſignata ſunt; his enim innuere videtur Pontifex, aquam è dominico latere procedentem ex reſolutis corporis Chriſti partibus originem traxiſſe; velut iſta teſtantur. *Proculdubio fuit aqua verà, cum naturaliter poſſit, & compoſitum in componentia, et elementum in elementa reſolui.*

Innoc. Pap.

Etſi Epiſcopus Abulenſis referat hanc opinionem, eiq; paradox. 2. cap. 30. tamquam probabili ſententię ſubſcribat; Nos tamen cõmuni Sãctorũ Patrũ, & totius Eccleſiæ aſſenſu perſuaſi longè aliud lateris aquæ opificium fuiſſe credimus, pro certo exiſtimantes nullum putrefactioni, aut corruptioni locum in ſacrato corpore Chriſti fuiſſe; ad quod perſuadẽdum ſatis, ſuperq; manifeſtũ videtur illud pſalmographi vaticiniũ, quod, de morte Aſſertoris loquens, pſal. 15. protulit dicens, *Non dabis ſanctum tuum videre corruptionem*; hoc eſt nõ patieris Chriſtum ſanctitatis fontem aliquam ſui corporis corruptionem ſubire, quemadmodum explicat

Pſalm. 15.

Beatus

Digitized by Google

Beatus Petrus actorum 2. Vbi *Propheta*, inquit, *cum eſſet, & ſciret; quia iureiurando iuraſſet illi Deus de fructu lombi eius ſedire ſuper ſedem eius, prouidens locutus eſt de reſurrectione Chriſti, quia nec derelictus eſt in inferno, nec caro eius vidit corruptionem.* Aſſert.

Quòd ſi quis occurrat dicens prædicta Prophetæ, & S. Petri teſtimonia de abſoluta corruptione, quam poſt vitæ curriculum humana cadauera incurrere ſolent, non verò de hac exigua partium corporis Chriſti reſolutione accipienda eſſe, ei obijcienda eſt Diui Damaſceni ſententia, qui lib. 3. fidei ortodoxæ citatum teſtimonium non de omnimoda ſolùm, ſed de minima etiã quauis corruptione (vti ea eſt, de qua nũc agitur) iuxta litteralem ſenſum interpretatur ſic inquiens. *At rurſus corruptionis vox perfectam corporis in elementa, ex quibus compoſitum eſt, diſſolutionem, & extinctionem ſignificat, quæ quidem etiam à pleriſq; interitus appellatur, quod quidẽ corruptionis genus domini corpus haud quaquàm expertum eſt, quemadmodum ait Dauid propheta. Quoniã non derelinques animam in inferno, nec dabis ſanctum tuum videre corruptionem*, & mox de corruptione ſimiliter loquens ſubdit, *at ſecundò corruptionis ſignificatu* (de quo nos loquimur) *incorruptibile hoc eſt interitus expers domini corpus confitemur, quemadmodum pij patres tradiderunt.* Sic Damaſcenus, qui nomine corporis non totum dũtaxat Mediatoris noſtri ſuppoſitum, ſed quamlibet etiã corporis Chriſti partem; hoc eſt non corpus collectiuè, vt aiunt, ſed etiam diſtributiuè ſumptum ſignificauit, velut ſeriem eius capitis ponderans clarè intelliget.

Obiectio.

Reſponſio. S. Damaſcenus lib. fidei orthodoxa 3. ca. 28.

Poſſunt autem huius corporis Chriſti incorruptibi-

Digitized by Google

Immarceſcibilitatis corporis Chriſti probabiles aliquot rationes.

litatis nonnullæ congruentes rationes adduci. Principiò, ſicuti præpotenti Deo id curæ fuit, vt extincti corporis dominici nullum os vim factionis pateretur, voluit enim illud planè integrum, & innocuum conſeruare, velut ex Euangelico Ioannis contextu colligitur, ita ne Chriſti carnem putredo, aut corruptio aliqua inficeret, proſpicere omninò debuit; cum maximè talem ab omni tabidi humoris impuritate præſeruationem diuina Saluatoris noſtri maieſtas ſibi vindicaret, quippe quæ ad eum dignitatis gradum ſuper cæteras creaturas euecta eſt, quē vix capere poteſt humanæ intelligentiæ facultas. Ad hæc, diuinæ iuſtitiæ opus erat, vt corpus Chriſti, quod nec dum ſoluto mortis debito infiniti opprobrij, & omnibus cuiuslibet conuicij, & iniuriæ telis fuit obnoxium, proſtrata iam morte omnibus diuinę munificentiæ donis, maximis honoribus, ac inſigni immarceſcibilitatis gloria præ cęteris fulgeret.

Poſteà Saluator noſter aliquod diuinitatis ſuæ argumētum, quo Dei filius cognoſci poſſet à creaturis, ex peremptis humanæ naturæ ſuæ membris erutum Iudæis indicare quodammodo tenebatur; atque hoc perbellè clarum, & illuſtre omnibus oblatum eſt ſecum ipſis reputantibus, fuiſſe Dominicum corpus ab omni cuiuslibet peregrinæ alterationis, aut putredinis tabe immune, cum cætera humanæ mortalitatis membra adeò abſolutam minimę putrefactionis qualitatem fugere nequeant. Quid? Deipara Virgo, quæ ſinu, gremioq; ſuo ſanctiſſimi Aſſertoris noſtri corpus fouit, nullam, vt piè, religioſèq; communis Patrum, & fidelium vox atteſtatur, ſenſit deficientis, ac marceſcentis naturæ labem,

bẽ,& audiẽdi erut ij,qui auctori, & datori immarceſci-bilitatis Mariæ putredinẽ aliquã nõ verẽtur adſcribere? Profectò ſi extinctam matris ſuæ naturã ſic moderatus eſt Deus, vt nulla alienis corporibus virtus infeſta, matri ſuę aliquod inferret detrimentum; quis importunę corruptionis impetus ad ſacros vſq; Saluatoris artus penetrare potuit? Pręterea cum per eã partium reſolutionem nihil Chriſtus,aut mereretur,aut prodeſſet mortalibus; cuius dũtaxat rei cauſa tot ab eo ſuſcepti labores fuêre; inanis, & ſuperuacua hęc tenerrimę etiã carnis putredo, aut reſolutio fuiſſet.

Toſtati opinio vrgetur.

Sed ad Toſtati cõtemplandam opinionem propiús accedamus; atq; ſe ipſam penitus deſtruere oſtẽdamus ex attenta eorum,quę hactenus dicta ſunt,meditatione; ait igitur tribus fermè horis,(tot enim ab obitu Chriſti, vſq; ad lateris vulnus dinumeratę ſunt)totam elementaris aquę copiã,quę profluxit,ex reſolutis naturę Chriſti partibus fuiſſe progenitã;atqui vel ex hoc ipſo idem Toſtatus dicere tenetur, multo abundãtionem liquorem futurum fuiſſe,ſi quatuor,vel quinq; horarum defluxiſſent interualla, antequam lanceę ictu pectus domini patuiſſet; hincq; ſtatim conuincitur dominicum corpus,vel omninò, vel maiori ex parte per tridui ſpatium,quo ſpiritu vitali caruit,in aquam fuiſſe reducendum vi influxionis orbium cęleſtium, qui perpetuò in extinctum Chriſti cadauer neceſſario motu operabantur; quod quis vel irreligioſus poterit ſuſpicari? cum nec alia hominum extincta corpora quę ad corruptionem incitatiſſimo curſu ferruntur, ſimili reſolutionis ſpetie populſari ſoleant; quis enim ex peremptis cadaueribus

aliquos limpidiſſimę, aquę riuos aut vidiſſe, aut cognouiſſe memoriæ prodidit vnquam; quamuis articulatim diſectum, & minutim per arterias, venaſq; inciſum fuerit corpus? Ad extremum ea elementaris aquę generatio iuxta Toſtati ſententiam planè neceſſaria fuerat, vt potè ab effectore neceſſariò operante & incępta, & propagata; ergo cum ęquali motione circa omnes corporis domini partes idem agens detineretur, idem pariter in reliquis Chriſti mēbris debuerat operari, quod in latere effecerat; & tamē neq; ex manibus, neq; ex pedibus terebratis clauis ferreis nulla minima elementaris aquæ pars prodijt, quāuis paterent corporis Chriſti vulnera, vti poſt depoſitionem cadaueris Chriſti è ligno crucis contigit; quin immo neq; ex inciſſis flagellorum ſęuitia coſtis Chriſti aquei humoris quicpiam apparuit; ergo in aliā longè diuerſā cauſam aquę lateris productricem conijciendum erit totum iſtud lateris aquę opificium.

CAP. III.

Argumentorum nexus diſſoluuntur.

PRæcipuè cum ea ipſa argumenta, quæ nobis ipſi oppoſuimus, per facilem explicatum habeāt. De primo nonnullorum iudicium fuit, corpus Aſſertoris, etiamſi quatuor elementis conſtaret, haud tamen corruptionis ſordibus potuiſſe inquinari virtute eius vnionis, quam theologi hypoſtaticam appellant; ſiquidem illa perdurante, (duratura autem erat in perpetuas ęternitates) nulla tabe corpus mediatoris potuiſſet vnquàm labefactari. Mea tamen ſententia eſt, (ſi vſitatum diuinę prouidentię rebus proſpiciendi morem cōſideremus

ſideremus

ſideremus) id nequaquam ab ineffabili vnione, qua Verbum carni Saluatoris copulabatur in perſonæ vnitatẽ, aſſequi potuiſſe dominicum corpus; etenim ſicut diuinus ille Verbi cum humana natura nexus nullius operationis potuit eſſe principium, vt concordi ſententia docent omnes fermè theologi; ita ſimiliter ad propulſandam lõgius è corpore Chriſti corruptionem nullius virtutis fuit. Quare ſicuti diuinus humanæ Chriſti naturę nexus formaliter, & ex ſe conſideratus potis nequaquã erat prohibere, nę mors Chriſto inferretur, ſic non valuit inhibere, ne putredo mortis effectus Aſſertoris partes immutaret.

Toſtatus in ſecunda opinione, quam de productione aquæ lateris recitat, & ſequitur libẽtius, ſentit exanimẽ Vindicis noſtri naturã putreſcere quidem potuiſſe; non tamen id accidiſſe, propterea quòd cęleſtium orbiũ influxiones nullam in mortua Chriſti mẽbra exercere operationem potuerunt, quandoquidẽ omnes huiuſcemodi cęlorum influxus caſsi, & irriti penitus reddebãtur à virtute, ſeu qualitate quadam dominicis artubus impreſſa, qua vigente illęſa, atq; planè immaculata cõſeruabantur Chriſti domini membra. Verùm haud ſcio, qua ductus ratione Epiſcopus Abulenſis ad repellẽdas cælorum iniurias huiuſcemodi affectum fuiſſe qualitate corpus Chriſti arbitratus ſit, quam nec res ipſa exigit, nec patrum, aut theologorum auctoritas tuetur; & res ipſa quidem nulla opus fuiſſe impreſſa qualitate declarat, quoniam fidem humanam excedit opinari, Aſſertoris corpus non irriguiſſe frigore, dũ in ſubterraneis locis commorabatur, aut ardenti ſolis, & ignis æſtu idem

Toſtati reſponſio.

Toſtati ſententia oppugnatur.

corpus

corpus non potuiſſe incaleſcere, ſi ad ſolem, aut ignem propiùs fuiſſet admotum; & tamen, ſi virtus illa corpori dominico adfuiſſet nullo modo iſta concedenda forent iuxta allatam à Toſtato opinionem, quæ nulla fide digna eſt, cum non minus cęli iniurias, quam ictum cuſpidis pati potuerit Saluatoris corpus.

Nullam verò eidem Toſtato ſuffragari auctoritatē, vel hinc patere poteſt, quod nullus aut Patrū, aut Theologorum huiuſce meminerit qualitatis membris Chriſti ſuperadditæ; immò ſi res pro dignitate perpendatur, non potuit in mortuo Aſſertoris corpore produci talis virtus, ne eam impatibilitatis, & incorruptibilitatis dotem mortua membra adipiſcerentur, quam ſcimus Aſſertoris corpori duntaxat conuenientem fuiſſe poſt perfectam humanæ vitæ ad ſempiternam gloriam à mortuis reparationem; aliter prius diuinis, & admirabilibus donis, quibus rediuiuum corpus inſigniri debuerat, nec dum excitata è mortuis caro Chriſti potita fuiſſet, quod erat ſtatutum diuinæ prouidentiæ ordinē anteuertere, vbi minimè opus eſt. Adijce prætereà ſuperuacaneam eſſe huius impreſsæ virtutis productionem; Nam ſi, vt diſertiſſimis verbis docet, atq; declarat S. Auguſtinus mortalitas Adæ, ſi diuinis præceptis optemperaſſet non modò non perueniſſet ad mortem, ſed nullis corruptelæ iniurijs fuiſſet obnoxia; ſiq; quod non minorem habet diuinæ virtutis ſplendorem, nec veſtimenta, nec calceamenta Iſraelitici populi per prærupta montium, ac per vaſtas orbis terrarum ſolitudines pererrantis quadraginta annorum ſpatio obtrita ſunt. Immò neq; duo illa clara ſanctitatis, & integritatis

Iſraelitarū calceamenta ſpatio 40. annorū non attrita in deſerto.

tatis lumina. Henoch, & Elias tot annorum millibus morte, corruptioneue aliqua defecerunt abſque vlla ſpiritualis, aut corporalis qualitatis ope, quæ vel Adæ, vel Hebræorum veſtibus, vel Sanctorum Prophetarum corporibus fuerit indita, qua ratione poterit quis in mortuo Chriſti corpore nouam effingere qualitatem, quæ illud ab omni contagione illæſum conſeruauit. Sed ſi fortè quē iuuat legere, quid tradat Beatus Auguſtinus de Adamo, atq; illis alijs, ex quibus intentum noſtrum patere poſſe arbitramur, adeat librum primum de peccatorum meritis, & remiſſione ad Marcellinum cap. 2. & 3. S. Auguſt.

Et interim tranſeamus modò ad eam argumenti ſolutionem quæ verior cenſenda eſt. Arbitramur enim ſpectata corporis Chriſti natura, quæ terrenis, & caducis ſpolijs veſtiebatur, fuiſſe corpus à corruptione abſorbendum, attamen credimus ſingulari virtute diuina illud fuiſſe præſeruatum, propterea quòd corruptricē cælorum operationem, quæ naturæ impulſu ad inferendam dominico corpori tabem ordinabatur, ſolito incurſu Deus minimè proſequeretur, ne ea membra, quæ Dei præſentiam ſentiebant, corruptionis ſordibus contaminarentur.

Ad ſecundum. Licet communibus philoſophiæ inſtitutis inhærendo idonea videatur Toſtati opinio ad explicandam aquæ lateris effectionem, quia tamen ex ſublimioribus aqua illa manarat principijs, idcirco ad habendam huiuſce myſterij notitiam philoſophica ſubtilitate opus non eſt; quę ad fictionem magis, quam ad veritatem accedit.

Ad

Ad tertium. Nihil autem à fine paſsionis Chriſti magis erat alienum, quam aliqua corporis tabes, quæ non diuinę tantùm Saluatoris dignitati, verùm etiam ſaluti, vtilitatiq; noſtræ derogaſſet. Quare verum quidem fuit ad humanam captiuitatem redimendam, Dominũ ſuccubuiſſe morti; at hinc tamen inferre non licet, eũdem Saluatorem etiam corruptioni, vt nos ab eodem naturæ incommodo præſeruaret, fuiſſe obnoxium. Etenim mors Chriſti nõ modò varijs meritis cumulabatur, verùm etiam illam tunc temporis non ex naturali neceſſitate, ſed libero voluntatis arbitrio pertulit. E contra autem corruptio corporis Chriſti neq; ad meritum aliquid prodeſſe poterat, neq; tam libera, quàm neceſſaria hominibus videri potuiſſet, ex quo, [licet temerè,] collegiſſent infideles Chriſto dño defuiſſe Diuinitatẽ, velut angelica claritate enucleatius expreſsit S. Th. 3. p. q. 51. a. 3. in reſp. ad primũ his verbis. *Chriſtus cũ non eſſet ſubiectus peccato, neq; morti erat obnoxius, neq; incinerationi, volũtariè tamen mortem ſuſtinuit propter noſtram ſalutem ſecũdum rationes ſupradictas* (quæ videlicet q. 50. a. 1. habẽtur) *ſi autem corpus eius fuiſſet putrefactum, vel reſolutum magis hoc fuiſſet in detrimentum ſalutis humanæ, dum non crederetur in eo eſſe virtus diuina. Vndè in perſona eius in pſ. 29. dicitur, quæ vtilitas in ſanguine meo, dum deſcendero in corruptionem.* Hactenus, ex S. Th. Adde poſtremò eodem Saluatoris interitu abſolutam humanæ naturæ immarceſcibilitatem obtẽtam fuiſſe, cum mors Chriſti infiniti meriti, & valoris eſſet, quo abſque corporis ſui corruptione pro mortalium putredine in viuam carnem reparanda Deo cumulatiſsimè ſatisfecit.

Cur corpus dominicũ corruptioni non fuerit obnoxium.

S. Thomas

Ad

Ad extremum. Innocentij Papæ auctoritas minimè nobis aduerſatur, quæ de eo, quod fieri potuit, non autē de eo, quod re ipſa contigit, militat, ſi attentius perpendatur; ſiquidem abſolutè loquendo in cineres, & aquã redigi potuit corpus dominicum, quippe ꝙ mixtũ erat, ac proinde etiam diſſolutioni obnoxium; vt ſolius naturæ virtutem ponderans Ariſtoteles de alijs hominum corporibus docuit. An verò reipſa iſtud ex partiũ reſolutione contigerit, colligi non poteſt ex verbis Innocentij hunc ad modum loquentis. *Reſtat igitur, vt qualiſcunq; fuerit illa aqua, ſiuè naturalis, ſiuè miraculoſa, ſiuè de nouo diuina virtute creata, ſiuè de componentibus ex parte aliqua reſoluta, proculdubio vera fuerit.* Ex quo clarè cõuincitur Sũmi Pontificis definitionem ad id duntaxat reſpexiſſe, de quo tunc temporis apud catholicos ſubor ta fuerat dubitatio; Vtrum videlicet vera, & naturalis aqua, an magis phlegmaticus humor eſſet ille liquor, qui ex latere Saluatoris proceſſit: ſtatuit enim id liquoris veram, ac naturalem aquam fuiſſe, à quocunque illa profluxiſſet principio, de quo ſtatuere Summus Pontifex non curauit.

CAP. IV.

Singulari diuinæ virtutis miraculo aquam lateris Chriſti productam fuiſſe.

COgnitis igitur, nec non etiam confutatis ſuperioribus ſententijs, reſtat illud pertractandum, vbi totius diſputationis cardo verſatur; quanã ratione, quoue auctore hęc aqua in latere Domini protinus extiterit. Et quidē ex hactenus diſputatis in prõ-

Miraculoſè aqua lateris Chriſti producta eſt.

ptu eſt certã huius productionis aquæ cauſã attingere, quæ ſolùm in diuinam virtutem, & omnipotentiam conijcienda eſt, qua Deus teſte Apoſtolo vocat in lucẽ ea, quæ non ſunt, tamquam ea, quæ ſunt. Huius autem vnitatis ratio nõ obſcurè elici poteſt à ſufficienti aliarũ cauſarum enumeratione, quarum nulla aliquam in opificio aquæ efformando virtutem habere potuit, vti iã fuſius eſt comprobatũ. Idem pariter ex ipſæ rationes, quibus ex reſolutione partium fieri aquam haud potuiſſe, vidimus, apertiſsimè declarant. Tandem eſt hęc peruulgata, omnibusq; (præter eos, quos ſupra redarguimus) tam patribus, quam ſacri eloquij interpretibus probata opinio. Hanc enim docet D. Ioannes Chriſoſt. hom. 94. in Ioanné, vbi de duobus ſanguinis, & aquæ fontibus loquens innuit, diuino factum eſſe conſilio, vt aqua ſcaturiret. *Exiuit*, inquit ille, *ſanguis, & aqua. Non caſu, & ſimpliciter hi fontes ſcaturierunt* (ſed virtute Dei, vt arbitror ſubintelligendum) *quoniam ex ambobus Eccleſia conſtituta eſt*. Diuus præterea Damaſcenus adeſt opinioni noſtræ illis verbis, quæ lib. 2. pararell. c. 14. habentur. Nam aquę productionem ex latere Chriſti cõferens productioni primæ Matris omnium mortaliũ, Euam dico, quam ex latere dormientis Adæ efformauit Deus, hæc ipſa tradit. *Chriſtus de latere Eccleſiam cõdidit; quemadmodum antiquitus Euam de latere procrearat. Unde & Paulus dicebat, ex carne eius, & oſsibus eius ſumus, latus videlicet ſubindicans. Quemadmodum enim tunc Deus coſtam ſupreſsit, & fœminam effinxit, ſic nobis ſanguinem, & aquam ex ipſius latere dedit, & Eccleſiam formauit*: at vti nullus non ſuſpicit in illo priori opere miraculũ,

S. Ioannes Chriſoſt.

D. Damaſcenus.

ita etiam omnes in hoc poſteriori diuinam demirari tenentur omnipotentiam; quandoquidem, iuxta S. Damaſceni placitum, diuinæ virtutis opus vtrumq; fuit. Prętereà huic ſententię fidem adiungit, quod legitur apud Rupertum Abbatem lib. 2. in Geneſim c. 37. vbi locum hunc ſcripturę pertractans, non alias inferiores cauſas, ſed Deum ipſum aquæ lateris effectorem facit ad hunc modum ſcribens. *Cæterùm in Chriſto, & in Eccleſia Sacramentum magnum hoc eſt, quia ſic admiſit in ſe Chriſtus ſoporem mortis ſuſcepta pro voluntate Patris obediẽtia, & tulit Deus de latere eius ſanguinem, & aquam, de latere inquam eius dormientis, ideſt, iam mortui ſanguinem, & aquam per lanceæ vulnus eduxit.* Sed illuſtriſſimum huiuſce rei eſt S. Cypriani teſtimonium, quo miraculoſam aquę ſubſtantiam lib. de duplici martyrio appellat, dũ inquit. *Erat, & illud præter naturæ curſum, quod è latere exanimati corporis ſanguis, & aqua profluxit.* Hucq; tendunt omnia illa ſanctorum Patrum teſtimonia, quibus affirmant non planè vacare myſterio, quod è latere exanimati corporis ſanguis, & aqua diſtillarint; quemadmodum mihi ipſi facilè perſuadeo de mente S. noſtri Patris Ambroſij in Lucam c. 23. & Euthymij, & Theophylacti in Matthęum. Sed nullo modo prętereiri poteſt, quod in hanc ſententiã tradit Angelicus Doctor. 3. p. q. 66. ar. 4. ad 3. Sic enim ſcribit. *Aqua fluens de latere Chriſti pendentis in Cruce non fuit humor phlegmaticus, vt quidam dixerunt, in tali enim humore non poſſet fieri baptiſmus, ſicut nec in ſanguine animalis, aut in vino, aut quocunq; liquore alicuius plantæ: fuit autem aqua pura miraculoſè egrediens è corpore mortuo, ſicut & ſanguis.* Nec aliud

Rupertus.

S. Cyprianus.

S. Thomas

S. Thomas in Ioannē. ſentit lectione 5. in Ioannem, cum ſcribit. *Fluxus aquæ inficiari non poteſt, quin miraculoſus exiſtat, cum aqua exiēs puriſſima ſit.* Credidit, & ſimul etiam hanc veritatem apertè docuit Titelmanus in Ioannem, ea ipſa verba explanans, de quibus loquimur. *Titelman.* *Statimq́;* (verba ſunt Titelmani) *aperto latere ſanguis, & aqua diuinæ virtutis miraculo ex corpore illo exangui, & prorſus omni virtute exhauſto profluxerunt in myſterium redemptionis, & regenerationis credentium.* Quod preterea expreſſit Dionyſius Carthuſianus in illud Ioannis 19. *Dionyſius Carthuſianus.* vbi *communiter*, inquit, *dicitur, quia vera aqua exiuit de latere Chriſti, non vtiq; naturaliter, ſed miraculosè propter myſticas rationes.* Quibus omnibus ea facile congruunt, quę ſuper eundem Ioãnis locum tradit Lyranus, dum inquit. *Lyranus.* *Sciendum tamen q̄ iſta aqua miraculosè exiuit, quia nō fuit humor phlegmaticus, vt dicunt aliqui, ſed aqua pura, ad oſtendendum, quod corpus Chriſti erat ex veris elementis compoſitum.* Sed quid plura? An non omnibus, quotquot fermè ſunt, ſacrarū litterarum interpretibus, plana, & indubitata eſt hęc, quã in pręſens tuemur, ſententia: quam adeo lubenti animo amplectuntur, vt etſi de ſanguinis miraculo nonnulli dubij extiterint, ij tamen de aquę miraculo nihil huiuſmodi veriti ſint, quemadmodum docuiſſe ſcio Caietanū *Caietanus.* ex ijs, quę edidit in Ioannem cap. 19. his verbis. *Quidquid ſit de ſanguine, quoad miraculum, quoniam de corpore nuper mortuo non apparet euidenter eſſe miraculum, exire ſanguinem. Ex eo tamen, quod aqua ſimul exiuit, inſinuatur ēē, quod ſanguis miraculosè exiuit.* Adeat lector Franciſcum Suarez. 3. p. q. 51. ar. 3. diſput. 41. ſect. 1. Toletum in cōmentarijs ſuper Ioannem citato loco Franciſcum Lucã

Bur-

Digitized by Google

Burgenſem, Alphonſum Salmeronem tract. de paſſione Chriſti, Sebaſtianum Barradium in concordia, & hiſtoria quatuor Euangeliorum to. 4., Ioannem Maldonatum, & tandem, vt ſemel finiam, cęteros omnes ſacrę paginę ſtudioſos, quos omnes opinionis noſtræ propugnatores eſſe comperiet.

CAP. V.

Num genita, an procreata ſit à Deo lateris Chriſti aqua.

SEd quęret hoc loco quiſpiam, Vtrum generatio, an creatio potius ſit appellanda operatio ea, qua diuina virtus aquam produxit? Etenim cũ vtraq., generatio videlicet, & creatio, æquè Deo familiaris ſit; vt aperiamus, opus eſt, quanam potiſſimũ, ex his duabus, ratione vſus ſit Deus ad collocandam in latere Saluatoris aquam. conſurgit enim aperta dubitandi occaſio, cum nonnulla momenta rationum generationem, quædam verò alia creationem inducere, atque aſtruere videantur. Et pro generatione quidem citatum ſuperiori capite S. Damaſceni teſtimoniũ pugnat, ſi in propria, & ſtricta ſignificatione accipiatur. ſcribit enim, Deum eadem diuinæ virtutis arte efformaſſe aquam ex Saluatoris mortui latere, ac ex ſoporati protoparentis noſtri Adæ coſta effinxit, atq; efformauit coniugem illius Euã: atqui ædificatio mulieris ex Adamo non creatio, ſed generatio fuit; pariter ergo ex corporea Chriſti ſubſtantia progenitam, non verò creatam fuiſſe lateris aquam affirmandum erit. Amplius hãc de generatione lateris aquæ ſententiam valdè commendat S. Auguſtin. lib. 2. de Symbolo ad cathecumenos ſic ſcribẽs. *Et quomodo*

Rationes pro generatione militantes.

S. Auguſt. de ſymbolo ad cathecumenos cap. 6.

modo Eua facta eſt de latere Adæ dormientis; ita Eccleſia formaretur ex latere Chriſti in Cruce pendentis. Percuſſum eſt enim eius latus, vt Euangelium loquitur, & ſtatim manauit ſanguis, & aqua, quæ ſunt Eccleſiæ gemina Sacramenta. Ex quibus id, quod volumus, intelligi datur, cum ſentiat, atq; vltrò fateatur Auguſtinus, eodem modo, eademq; ratione productam eſſe ex Aſſertoris latere elementarē aquam, ac ex Adamo alto ſapore correpto Eua efformata eſt, quam procul dubio operationem iure merito omnes generationem appellant. Deinde, auctoribus D. Anſelmo, & Athanaſio, Deus tunc aliquid creare dicitur, cum in hanc lucem edit ea, quæ nullo modo extiterunt, ſine vllius rei aut ope, aut opera, ſeu, vt Magiſter ſententiarum loquitur, tunc Deus creans eſt, cum de nihilo aliquid operatur; in re autem noſtra, neq; ex nihilo, neq; non adhibito rei cuislibet creatæ auxilio aquæ effectionem molitus eſt Deus, quippe qui ex latere, & intimis Chriſti præcordijs non ſine membrorum ope aquam eduxit. Ad extremum, eduxit Deus, vt omnes fermè Patres loquuntur, liquorem aqueum è ſacrato Chriſti pectore, at eductio generationi, non autē creationi adſcribenda eſt, auctore Ariſtotele, & cæteris omnibus philoſophis; ſic enim cum mundialem hanc machinam produxit Deus, non eam eduxiſſe, aut ex præſuppoſito aliquo ſubiecto efformaſſe, ſed duntaxat creaſſe ex nihilo dicitur.

Quid ſit creare.

Quid pro creatione pugnet.

Ex aduersò tamen aquæ ex latere emanantis productionem non generationi, ſed creationi deferendā eſſe, ea, quæ proximo capite ſumus executi, perſuadēt; ſiquidem aduerſus Toſtatum probauimus, lateris aquam ex

nulla

Digitized by Google

nulla partiū corporis Chriſti materia traxiſſe principium; propterea quod nullas, aut corruptio, aut reſolutio vires exercere potuerit in ſacratum illud Ieſu Chriſti ſuppoſitum, quod tamen ſuſtineri haud poſſet, ſi genita, non autem creata fuiſſet à Deo lateris Chriſti aqua; nam cum generatio ſit *mutatio totius in totum, nullo ſenſibili remanente, vt ſubiecto eodem*, vti eam definit Ariſtoteles, dubio procul mutationi, atq; corruptioni obnoxium extitiſſet Mediatoris corpus, ſaltem ratione earum partium, quæ per generationem cecidiſſent, cum eæ videlicet propriam, ac naturalem formam deperdētes, in aquam transferrentur; vulgatum quandoquidē eſt apud philoſophos omnes, nullius rei generationem cōtingere poſſe, niſi rei alterius corruptio conſequatur; *cum generatio vnius ſit corruptio alterius*, vt Ariſtoteles loquitur; ex quo clarè conuincitur, eum, qui genitam ex membris Chriſti fatetur eſſe lateris aquam, teneri cohærenter aſſeuerare, corruptionem pariter aliquam nō ſubterfugiſſe Saluatoris corpus; ergo ſupereſt tantū, vt dicamus, dominici lateris aquam non generationis, ſed creationis via ortam fuiſſe.

Præſens difficultas duplici aſſertione ſatis expediri, ac tolli poſſe mihi videtur. Prior aſſertio huiuſmodi eſt. Aquæ productio, ſpectata tantúm corporis Chriſti materia, nullo pacto generatio eſſe potuit, vti conuincitur ea ratione, quam ex incorruptione, & omnimoda immarceſcibilitate corporis Chriſti petiuimus. fieri ſiquidem minimè poterat, vt ſaluata membrorum corporis Chriſti abſoluta integritate, ex eodem corpore elementaris aqua progigneretur, cuius generationem ineuitabili *Quæſtionis enodatio.*

bili

bili ſerie corporis Chriſti corruptio comitatur. Poſterior aſſertio eſt. Quamuis credibile, & vero ſimillimũ ſit, creatam fuiſſe lateris aquam, potuit ea nihilominus citrà corporis dominici defectum, & corruptionẽ generari.

Quadripartita creationis diſtinctio.

In cuius aſſertionis illuſtrationem lectorem præmonere oportet, pluribus quidem, ſed præcipuè quatuor modis apud ſanctos Patres vſurpari creationem; quandoq; enim pro generatione, & natiuitate accipitur, vti monet S. Auguſtinus de fide, & ſymbolo, & D. Hieronymus in illud Apoſtoli, *renouamini ſpiritu*; nonnunquàm verò ſumitur pro eo, quod eſt facere, ſeu condere aliquid, quod anteà non fuerit, quocunq; modo id fieri contingat; ſiuè nimirùm id, quod prius fuerat, in alium naturæ ſtatum transferatur, fiatq; non abſolutè, ſed tantummodò ſecundum quid, ſiue potius illud, q diù extiterat, reſtauretur, atq; renouetur: quo in ſenſu creationis vocabulũ vſurpauit S. Hieronymus ad Epheſios 2. in illud *creat in bonis operibus*; vbi creationis nomine, nõ ſtrictè creatio, ſed renouatio, & reformatio ſpiritualis intelligitur. Sæpè etiam idem ſonat creare, ac condere, ſeu ordinare, ac diſponere, vti adnotauit D. Baſilius in eo ſermone, quem habuit ad probandum, Deo tamquàm auctori peccata tribuenda non eſſe, pertractans illud Iſaiæ. *Ego faciens bonum, & creans malum*, cuius diuinæ ſententiæ germanus ſenſus eſt. Ego Deus, qui non ſolùm bona molior, verùm etiam malum ipſum ad bonum dulci, ac ſuaui prouidentiæ ordine diſpono, ac deſtino. Ad extremum creatio preſſius, & ſtrictius ſumitur pro rei productione ex nihilo, itaque

S. Auguſt. S. Hieron. S. Hieron. S. Baſilius.

par-

Digitized by Google

particula,ex,neget,atq; excludat quamlibet materiam, ſeu quemlibet terminum,qui ad rem,quæ creari dicitur, conſtituendam,& peragendam quauis ratione cõcurrat, in quo ſenſu, & intellectu accipienda eſt creatio, de qua ſancti Anſelmus,& Athanaſius locuti ſunt,quibus cum Magiſtro S. Thomas, & omnis Theologorũ ſchola aſſentiuntur. In præſens ergò de vltima dũtaxat creationis ſignificatione verba facimus, cum in poſteriori aſſertione creatam à præpotenti Deo aquam fuiſſe protulimus; potuit ſiquidẽ infinita ſua vi, ac poteſtate Deus tantam materiæ partem ex nihilo producere,quãta ad aquæ lateris productionem exigeretur. Verùm ad huc tamen progenitam fuiſſe lateris aquam probabiliter etiam dicere poſſumus; quandoquidem rectè hominum fides admittere poteſt, Deum ex aſcititia aliqua alia materia lateris aquã progeneraſſe, atq; in intimis Chriſti præcordijs collocaſſe; probabiliſſimũ namq; videtur,Deum in exordio naſcentis mundi creaſſe tantum materiæ,ex qua cętera,quotquot ſunt,corpora cõflantur, quantum videlicet perſpicaciſſima mentis ſuæ acie intuebatur ſatis futurum his omnibus operibus peragendis,quæ animo ſuo condere decreuerat. Nam licet ea Ariſtotelis hac de re opinio execranda, atq; deteſtabilis ſit, qua totam hanc rerum vniuerſitatem omni materia etiam poſſibili conſtare arbitratus eſt,(quippe quæ non parum diuinæ virtuti, atq; omnipotentiæ derogat,infinitam Dei poteſtatem,quæ nullis terminis circumſcribi poteſt,in anguſtum coercens) aliorum tamen ſententia,quæ nouam,& nouam ſemper in infinitum materiam Deum per creationem excitare poſſe nõ

Quomodo aqua lateris creata dicatur.

Qua ratione genita dici poſsit.

Falſa Ariſtotelis opinio de materia vniuerſitatis.

Digitized by Google

inficiatur, ac prætereà concedit naturę auctorem ſub ipſum creationis initium ſufficientem rebus omnibus efficiendis materiam produxiſſe, nullis urgeri poteſt incommodis; Et hæ duæ viæ ſunt maximè rationi conſonæ, quibus nouam aquæ lateris materiam corpori dominico ſuperadditam fuiſſe poſſumus opinari.

Argumẽtorũ ſolutio

Ea igitur opinio, quam priores in capite quæſtionis poſitæ rationes inuehere contendunt, repellenda eſt, cũ ex ea cõcludatur manifeſta corporis Chriſti corruptio, tali, ac tanto diuinę maieſtatis indigna domicilio; præcipuè, cum inefficaces ſint eæ argumentationes, quæ progenitam ex membris Chriſti aquam fuiſſe videntur oſtendere. Non enim in primis D. Damaſceni verba eum ſenſum reddunt, quaſi ſignificent, ad eum planè modum aquam ex latere Chriſti efformatam eſſe, ac ex Adami coſta Euam idem Deus efformauit, ſed germanus illorum verborum ſenſus eſt; non minus ex latere Chriſti aquam exiuiſſe, quam ex latere protoparentis mulier ſumpta eſt; quandoquidem nõ in omnibus, res, quæ inuicem conferruntur, conueniant, neceſſe eſt, ſed in eo duntaxat, ad quod demonſtrandum vſurpantur, alioqui non tam ſimilitudo, & imago, quam eadem res ipſa penitus dicenda foret.

Quod idem de mente S. Patris Auguſtini interpretamur, cum particula illa, *quo modo*, conditionis, & efficientiæ modum, atque rationem non ſignificet, quam in producenda aqua adhibuit Deus, ſed tantũ reſpiciat myſterij ſubſtantiam, quę in eo ſita eſt, quòd quemadmodum prima mulier ex Adami oſſe formata eſt, ita gemina Eccleſię Sacramenta, aqua nimirum Baptiſmi, & ſanguis

Digitized by Google

& ſanguis Euchariſtiæ ex Mediatoris latere profluxerunt, ſiue hæc duo in propagationis modo conueniant, ſiuè non, erat namq́ res iſta à propoſito Sancti Auguſtini tunc aliena.

Quod autem ex definitione Anſelmi, & Athanaſij in tertia argumentatione objiciebatur, haud arguit, aquã non fuiſſe à diuina virtute creatam, cum Aſſertoris latus, & pręcordia ad perficiendam aquæ generationem nullius fuerint efficaciæ, cumq́; eis, vti opem, aut auxilium præbentibus, Deus nõ vſus ſit, ſed ea ſolummodo loci, & ſedis procreatam aquam recipientis rationem habuerint.

Illud tandem, quod vſitato loquendi more S. Patres vſurpant, Deum è punctura lateris Chriſti aquam eduxiſſe, non vt obiectio innuit, ſed vt patres ipſi interpretantur, ſic intelligendum eſt, vt in effuſionem, non verò in aquę procreationem quadret, quod ſecundũ phraſim maximè Sanctis Patribus familiarem idem eſt, atq́; dicere; Deum virtute, poteſtateq́; ſua effeciſſe, vt aqua è latere dominico efflueret; cæterum cum à philoſophis aliquid educi aſſeritur, non ad rei iam genitæ modum, ſed ad ipſam rei generandæ operationem reſpiciũt, quo fit, vt apud principem philoſophorum Ariſtotelem paſſim reperias pro generatione eductionem vſurpari.

CAP VI.

Num ante cuſpidis ictum, an in eodem ipſo lanceæ ictu procreata fuerit aqua.

SEd quo temporis ſpatio (nam, & hoc fortaſſis quiſpiam à me quęret) hanc in latere Saluatoris aquam

creauit Deus? Habuit ne ſui eſſe initium, antequàm corpus Chriſti foderetur, an magis in eo ipſo lãceę ictu, quo imanem militis ferociam ſuſtinuit. Verùm quia rurſus illud temporis ſpatium, quod ante lateris Chriſti aperturam fluxit, in duas partes ſecari poteſt, in tempus videlicet, quo mortua Saluatoris membra è Sacro Crucis ligno pendebant; & in totam Chriſti viuentis curriculum, in quæſtionem venire poteſt; An ante exceſſum Saluatoris ex hac mortali vita, an verò poſt mortem creata fuerit elementaris aqua. Etenim quãuis ex ijs, quę aduerſus Andream Laurentium, & Benedictũ Arięmontanum diſputauimus, palam ſit, nihil elementaris aquę fuiſſe in corpore Aſſertoris, quamdiù vitam in terris cum alijs mortalibus agebat, id tamen ſpectata duntaxat agentium naturalium virtute intelligi debet; quãdoquidem (ſi illimitatam prępotentis Dei in rebus condendis virtutem perpendentes inueſtigare velimus, fieri num potuerit, vt in viuenti Domino naturalis aqua miraculosè reperiretur) oppoſitum omnino, & aliud allatæ quęſtionis iudicium eſſe debet, cum ſuſpicari, ne dũ credere nefas ſit, Deum ea poteſtate, qua miracula operatur, elementarem aquam corpori etiam abſolutiſſimo adijcere haud potuiſſe. Cúm igitur, vti latè varijs ſanctorum patrum teſtimonijs patuit, lateris aquę procreatio diuinę duntaxat omnipotentię ſit adſcribenda, meritò inſtitutę quęſtioni locus relinquitur, quo pateſiat, quonam temporis articulo effecta fuerit. Et licet ſit res iſta tã obſcura, & recondita, vt quid tutò affirmari poſſit, nullus mortalium euidenti ſatis humana ratione perſcrutari valeat, ſolus enim hoc ſcire poteſt,

Digitized by Google

geſt, ac docere, qui fecit; Attamen, niſi fortaſſis penitus abhorreat lectoris animus de ea difficultate, de qua nihil certi, & explorati haberi poteſt, quid alius ſentiat, audire; opinarer in poſtremo vitæ Chriſti decurſu lateris aquam minime creatam fuiſſe; non quòd tunc tẽporis fieri, produciue non potuerit, ſed potius, quia tunc fieri non oportuerit; quorſum enim ſuperſtite adhuc Chriſto, Deum aquæ lateris effectorem fingimus? qui ſicut opportunus, atq; paratiſſimus eſt opifex eorum, quæ humano vſui deſeruire poſſunt, & quę immaculatæ ſponſæ Eccleſię profutura ſunt, ſic ea, quæ nec mortalium vtilitas exigit, nec diuinum S. Matris Eccleſiæ myſterium depoſcit; haud conſueuit operari; atqui viuenti adhuc Domino nullus erat elementaris aquæ in pectore Chriſti vſus, cum neq; inde manare, neq; alicuius eſſe ſymbolum Sacramenti poſſet, vt perſpicuè colligi videtur, ex ijs, quæ tradunt Patres, quorum communis aſſenſus eſt, tantummodò in dormiente, hoc eſt in mortuo Saluatore clarum Eccleſiaſticę inſtitutionis, & humanę reparationis hierogliphicum exprimi, nam ſicut cũ Adam correptus alto ſomno, ſuauiq; Eſtaſi ligatis quodammodo ſenſibus teneretur, coſtæ detractionem, ex qua Eua viuentium mater formata eſt, minimè ſenſit, ita ad eum fermè modum ex perempti Saluatoris latere nullo dolore, nullaq; intercedente ſenſus moleſtia ſanguis, & aqua fluxerunt, quibus maximè conſtituitur, & ſuſtinetur Eccleſia; ſiquidem in ſanguine ſacra Synaxis indicabatur, qua fidelis populus ad vitam alitur æternam, & in aqua ſalutifera baptiſmi vnda innuebatur, qua non modò peccati maculæ deleri cõ- *Auctoris cogitatio.*

ſue-

ſueuerunt, ſed etiam vnuſquiſque ad vitam ſpiritualem regeneratur. Porrò hac eadem coniectura ductus ſecũdo loco aſſererem, neq; illis tribus circiter horis, quę ab obitu Chriſti vſq; ad ictum pectoris numerabantur, in latere dominico procreatam aquam fuiſſe, cum prædefinitum à Deo tempus, quo ex fluxione ſanguinis, & aquæ apertum acquiſitæ humanæ redemptionis ſignũ edi oportebat, nec dum adfuiſſet. Quid igitur ſupereſt, niſi, vt dicamus, id temporis, quo latus domini lanceæ ictu apertum fuit, ex nihilo excitatam fuiſſe aquę illius ſubſtantiam, quæ recto itinere ſe ſe ex eo loco eduxit, qui per lanceam patebat, vti exprimunt illa Diui Ioãnis verba, *& continuò,* hoc eſt, nulla interpoſita temporis mora, *exiuit ſanguis, & aqua*; poteſt enim aduerbium illud, *continuó,* non ad exitum, & fluxionem tantùm aquæ, ſed etiam ad productionem aquei liquoris referri, itaut ſenſus ſit; vnus militum lancea latus domini trãsfodit, & ſtatim aqua diuina tũc virtute producta proceſſit. Nam licet communiter verbum illud, *continuò,* de ſubita aquę trãsfuſione plures interpretẽtur, & meritò, quem tamen ſenſum hactenus nos explanauimus, nulli damnant, aut refellunt Patres.

Aqua lateris Christi quo tempore producta

CAP. VII.

De ſede, ac domicilio aquæ manantis ex latere Chriſti.

ILlud etiam rurſus quærat alter, quam in pectore domini ſedem obtinuerit aqua, quæ in ipſo lãceæ ictu procreata eſt. Nam licet ex capite ſuperiori habeatur, elementarem aquam ſtatim atq; eſſe cæpit fluxiſſe, nec diutius in corpore Saluatoris perſtitiſſe, haud tamẽ

hinc

hinc conſequens eſt, aquæ denegandum eſſe ſpeciale domicilium, in quo, cum creata eſt, ad momentaneum ſaltem tempus reſederit, & in quo primam ſuæ conditionis gratiam à Deo ſortita ſit.

Quod autẽ in hac re negotium faceſſere poſſe videtur, plurima ſunt ſacrati corporis Chriſti membra, quę in ea lateris parte, quæ ictu cuſpidis petita fuit, miro naturæ artificio aptè, congruenterq́; diſpoſita, atq́; concinnata ſunt; Nam in primis non extrinſeca tantùm pellis, ſed etiam caro, venæ, arteriæ, pulmones, pericardion, atq́; tandem cor Saluatoris transfixum eſt; inter hæc autem ſauciata Chriſti membra iacebat diuini pectoris concauitas, quę ad magnam aquę copiam recipiendam idonea ſatis, atq́; capax erat; at quodnam ex his determinatum Saluatoris membrum ante alia creati liquoris ſubſtantiam receperit, dubium ſanè eſt, maximè cum iſtud à diuino prępotentis Dei pendeat arbitrio, qui ęquè in extrema parte lateris Chriſti, ac in infima eum creaſſe liquorem potuit. Sed his minimè impedientibus, atq́; relictis etiam ijs coniecturis, quibus fortaſsè adduci poſſet alius, vt arbitraretur in ipſa carnis ſuperficie aquam à Deo creatam fuiſſe, eo quòd ſtatim ac patuit latus, fontes ſanguinis, & aquæ profluxerint; quid ipſe ſentiã breuiter lectori indicabo. opinor enim circa ipſam cordis ſubſtantiam fabricatam à Deo fuiſſe decurrentem ex aperto Saluatoris latere aquam. Ad id aũt exiſtimandum ea ratione ducor, quòd vnum, & eundem locum ſortita ſint ſanguis, & aqua, vti indicabat concors ille vtriuſque fluendi modus, quo ſimul, eodemq́; tempore ſanguis, & aqua decurrebant; atqui ſan-

Difficultas.

Opinio auctoris.

ſanguis ex intima cordis ſede profectus eſt, cum è veſtigio ad lãceę ictum foras prodijt, vt grauiſſimus eſt auctor S. Cyprianus libro de duplici martyrio, dũ inquit. *Erat, et illud præter naturæ curſum, quod ex latere exanimati corporis ſanguis, & aqua profluit, vt abſolueretur triplex teſtimonium; totum effudit ſpiritum, vt nos reſpiraremus; quidquid erat humoris aquei reliquum expreſsit, vt nos abluere remur, quidquid reſederat in corde ſanguinis, emiſit, vt nos confirmaremur*; at nullus eſſe debet, qui vereatur in eodẽ ipſo loco, ex quo aqua primum fluendi cępit habere principium, aqueum humorem conditum fuiſſe; cum decurſus aquę, & creatio eiuſdem ſe inuicem cõſequãtur. Veram pręterea eſſe hanc noſtram de aquę domicilio ſententiam illud magno indicio eſt, quod ei ſuffragentur carmina, quę in breuiario, iuxta antiquum dominicanę familiæ pſalendi ritum leguntur. Etenim in eo die feſto, quem religiosè colunt ad honorem plagę lateris Chriſti die octauo poſt ſacratiſſimã corporis Chriſti ſolemnitatem feria ſexta; hęc ſacra cantio, ex qua opinio noſtra confirmari poteſt, habetur hiſce carminibus expreſſa.

S. Cyprianus.

DVlcis haſta latus Dei
Te repleuit ſanguine
Dulcis mucro per cor Dei
Voluitur in flumine
Sic ſaluantur omnes rei
Secreto Dei munere &c.

Ex quibus, ni fallor, ſatis apertè cognoſcitur, è Saluatoris corde ictu cuſpidis ſauciato fluminis vndam profluxiſſe. Neq; pręterea premere poſſum ſilentio ea pariter car-

carmina; quæ in hanc ſententiam lætis vocibus canuntur in officio, quod ad recolendam plagarum Chriſti memoriam piè inſtitutum eſt; hæc autem ſic habent:

SI cor habes maculatum
Inſpice vulnus tam latum
Cordis eius: illinc fluit
Vnda, quæ ſordes abluit &c.

Quorum ea verba, quæ in fine leguntur, primum aquei liquoris fontem cor dominicum fuiſſe teſtantur. Et poſtremo eiuſdem officij lectione nona, ad Saluatoris cor vſque ictum lanceæ penetraſſe, ex quo fontes ſanguinis, & aquæ ſibi adinuenit, hunc in modum aſſeritur. *Ideo quoq; aperiri ſibi latus voluit, vt ad intima vſq; ſua nobis faceret ingreſſum. Dum enim apertum fuit latus, vſque ad cor domini penetrauit acceſſus. Accedat ergo homo ad cor altum, & exaltetur in eo Deus; ſed quis illuc aſcendet? quis in eo requieſcet? innocens manibus, & mundo corde. Non differat autem peccator, ſi promptus ſtatim nõ pateat acceſſus, lugeat ad ianuam, vnde ſanguis fluit, & aqua manat, fores apertæ ſunt, facilè penetrabit vſque ad cor domini lugentium clamor. ſi pergit ad ianuam peccator lugere, aſpergetur pretioſo ſanguine de fonte lateris ſuper peccatores effluente, lauabitur purpureo cruore, & exardeſcet in vero ſanguine de intimis viſceribus emanante. Aqua ſapientiæ Saluatoris potabitur, & rore cæli maculæ eius abluentur. Impinguabit eum imber ſerotinus, vt fructum adferat in tempore ſuo, & tandem introducatur in thalamum ſponſæ. Non formidemus ergo fratres amantiſsimi, non expaueſcamus ingredi tabernaculum domini, apertæ ſunt fores ſanctuarij paratæ ſunt nuptiæ agni, cella vinaria aperta eſt, iam introiuit ſponſa, ſequamur*

Digitized by Google

illam in fragrantia odorum ſuorũ; & audiemus ſonus iucunditatis, guſtabimus vinum lætitiæ. Hactenus ibi. ego.n. ex multis, quæ perſimilem habent ſententiam, hæc pauca curſim receſere volui, vt his tanquàm teſtimonijs quibuſdam præſens negotium è tenebris erutum corroboraretur, quandoquidem certis rationibus perſuaderi nequit.

CAP. VIII.

Num aquæ decurſus ſit diuino miraculo adſcribendus.

QVô explicatior, & abſolutior ſit Euangelicæ hiſtoriæ intelligẽtia de hac aqua lateris Chriſti, enodanda inſuper quæſtio eſt; An exitus aquę profluentis ex latere Chriſti naturalis, an miraculoſus fuerit; Nam licet, diuinam, & naturalis rei creatæ vires excedentem fuiſſe aquæ huius elementaris productionem, veriſſimum ſit, vti à nobis ſupra latè fuit explicatum; attamen quia non eadem ratio eſt creationis, ſeu primæ productionis aquæ, & fluxionis eiuſdem; inquirendum ſupereſt hoc loco; an ita diuinæ, & ſupernaturalis virtutis opus fuerit exitus aquæ ex latere Chriſti, vti diuina fuit eiuſdem liquoris procreatio, occaſionẽ enim exhibent dubitandi ea, quæ multis verbis anteà proſecuti ſumus, cum inquireretur, diuina ne, an humana virtute potius factum ſit, vt perfoſſum Saluatoris latus ſanguinem profunderet, ſtatuimus enim iuxtà Sanctorum Patrum mentem, ſanguinis fluxum non vacaſſe miraculo; At illa eadem, quæ ſanguinem miraculosè profluxiſſe perſuadent, de ſcaturitione etiã aqueĩ humoris

Dubitationis cauſa.

Digitized by Google

humoris militant; quis enim in prodeunte ſanguine miraculum meritò ſuſpicere, & illud in aqua ex mortuis membris pariter effluente inficiari poteſt? cum illud naturale, hoc autem præter naturam magis appareat. Immo ſi ea, quę de miraculoſa hac aquei humoris productione S. Patres, ac Doctores Scholaſtici ſcribunt, meditemur, non aliud ſignificant, nec aliud clamare vidētur, quam miraculoſam fuiſſe aquę lateris emiſſionem. Audi quid citatis anteà locis de iſto aquę fluxu prodiderit Angelicus Doctor his verbis, *fuit autem aqua pura miraculosè egrediens*, & rurſus. *fluxus aquæ inficiari non poteſt, quin miraculoſus exiſtat*. Sed non modò Angelicus Doctor, ſed Diuus etiam Cyprianus eandem in ſanguine, & aqua virtutem miraculoſam agnoſcit inquiens, *Præter naturæ curſum è latere exanimati corporis ſanguis, & aqua fluxerunt*. Verùm quid iuuat aliorum Patrum teſtimonia expendere, cum omnium eorum, qui de hoc lateris myſterio verba fecerunt, ſimilis ſit, & omnino eadem de prodeunte aqua opinio?

Ex oppoſita autem ſententia, in aquæ fluxu nullum intercesſiſſe miraculum illud planè certum facere videtur, quod fluuido, ac inſita grauitate labēti humori nihil cōmodius, & congruentius eſſe poſſit, quam vt ſe ſe effundat, atq; per aperta, & potentia loca decurrat, aqua autem lateris Chriſti hac fluitandi propenſione minimè caruit, quippequę perfectam elemētaris humoris naturā obtinebat, ergò temerè miraculoſam Dei operationem in hoc aliqui requirunt, in quo potius agnoſcendum foret miraculum, ſi ſuo aqua curſu caruiſſet; neq; enim citrà ſpecialem Dei operam fieri poterat, vt

Digitized by Google

adactum à milite cuſpidis ferrum, quo transfixa ſunt Chriſti pręcordia, aquam in ijsdem pręcordijs, hoc eſt, circa cor exiſtentem non eliceret, cum ea ſit elemẽtaris humoris natura, vt nullo negotio erumpat ex ijs ſedibus, quæ vti minimè naturales ad aquam retinendam, ſic ad effuſionem procliues ſunt, & ad motum aquę nõ inhibendum aptiſſimę; huiuſmodi autem cor Saluatoris fuit, ex quo ampla, & lata via vſq; ad externam carnis ſuperficiem patebat, per quam iter facere aqueus humor poterat.

Duo in aqua lateris fluxu perpendenda.

Non eſt hoc loco in præteritis relinquendum, quò diſceptationis huius enodatio á nobis ſubijciatur, in aquę fluxu duo eſſe conſideranda, vnum quod circa abſolutum, & vt vocant, fluxum ſimpliciter dictum verſatur; Alterum, quod ad fluendi rationem attinet. Priori modo expendere; num curſus aquæ lateris fuerit miraculoſus, idem eſt, atq; ſcrutari, num fluxus, & motus, quo decurrit elementaris aqua vires naturæ ſupergrederetur; quo in ſenſu mea quidem ſententia, nullas patitur difficultates præſens queſtio; etenim quis adeò rudis eſt, qui neſciat fluxum aquæ maximè proprium, & naturalem eſſe extra ſphæram; quocirca ſiue ſpiritus vitalis adſit, ſiue ab humano corpore receſſerit, quælibet aqua in humanis membris exiſtens, ni impediatur, dubio procul ex ſe paratiſſima eſt ad erumpendum. At ſi in ſecundo ſenſu quæſtio agitetur, totũ dubium ad hoc reuoluitur, vt explicemus, an ratio modus, & forma, quibus ex mortuo Chriſti latere aqua exiuit, non naturalẽ virtutem, ſed diuinam redoleant, Quibus breuiter animaduerſis.

Reor

Digitized by Google

Reor equidem modum, quem inter ſcaturiendum è latere Chriſti aqua ſeruauit, diuino nequaquam miraculo caruiſſe, quam miraculoſæ operationis rationem ex duplici capite colligere mihi videor; nimirum ex primo loco, vnde manare cæpit, & ex ſingulari aquæ huius effuſione. Nam in primis cum inter cordis ſubſtantiam, & vltimam lateris Chriſti ſuperficiem, ex qua tãdem in terram decurrit aqua, eſſet interiectum pectoris Chriſti interuallum, nequiuit aqueus liquor è corde deciſus naturali poteſtate vſq; ad lateris ſuperficiem commeare, ni prius in ſubiacentem pectoris concauitatem cecidiſſet, ſiquidem corporibus grauitate pollentibus naturale eſt ad ima quæq; loca ferri; atqui lateris Chriſti aquam huiuſmodi innatum habuiſſe grauitatis pondus inficiari nemo poteſt, qui ſecum ipſe reputarit eam aquam elementarem, ac proinde etiam ſuis proprietatibus conſtantem fuiſſe. Immo cum ſuſpenſum in erecto Crucis ligno iaceret Chriſti cadauer, naturali motu aqua in pectoris cõcauitatem cadere omnino debuerat, quod tamen non accidiſſe perſpicuè, & affirmatè tradit D. Ioannes, illis verbis, & *continuò exiuit ſanguis, & aqua.* Si namq; ſtatim, ac transfoſſum patuit Saluatoris latus, erupit aqua, euidenti conſecutione colligitur, in pectoris ſpatium non cecidiſſe aquam; cum ex eadem concauitate non ita facile ſe ſe promere valuiſſet.

Sententia auctoris miraculoſum aquæ fluxũ arbitrãtis.

Cur miraculoſus aquæ fluxus.

Illud etiam planè opus diuinum fuit intueri, [quod ad ſecundam miraculi rationem attinet] diuerſos ſanguinis, & aquę fontes vnà profluere, & alterum ab altero, neq; colorem, neq; ſubſtantiam mutuari, quod tamen euenire ſolet his liquoribus, qui ſimul per eandem

planè

planè viam gradiuntur. Prætereà cum clariſſimus lateris aquæ riuus ex ſauciatis, rubroq; ſanguinis colore imbutis membris ſcateret, cogimur opinari, fortiorem naturali agente cauſam ad fluxum peragendum concurriſſe, quæ patrocinium ſuſciperet, ne criſtallinus aquæ fons alieno colore fingeretur. Ad quæ reſpexiſſe arbitror Sanctos Patres, Thomam Aquinatẽ, & Cyprianum, cum miraculoſam fuiſſe lateris aquæ fluxionem, memoriæ prodiderunt.

Diſcrimen inter aquæ, & ſanguinis fluxũ.

Hinc patet ad extremum, ſumpto aquæ lateris decurſu in eo ſenſu, quem priori loco ſtatuimus, manifeſtum eſſe diſcrimen inter ſanguinis, & aquæ decurſum, nã ille, quoniam extincto corporis Chriſti calore concreſcere debuerat, miraculosè duntaxat fluere potuit, cum concretio, atq; coagulum fluxioni opponantur; hęc verò, quoniam nulli obnoxia fuit concretioni, proptereà ſolius naturæ viribus ſe ſe ad fluxum concitare potuit, et ſi in extincto Aſſertoris cadauere illa reperiretur. Quod dictum nulla ratione Patribus aduerſatur, ij enim procreationem fluentis aquæ intelligunt, cum miraculoſũ aquæ fluxum appellant; ſiquidẽ cum in humanis aqua nequeat eſſe corporibus, decurrentem ex latere Aſſertoris aquam miraculoſam dixerunt, non tam aquæ fluxum, quam aquę creationem intelligentes, aut certe eo in ſenſu, quem nos hactenus explicauimus, miraculoſũ aquę fluxum dixerunt.

CAP XI.

Num aquæ fluxus ſanguinis decurſum anteceſſerit.

NOn attinet hoc loco admonere lectorem, hanc quã breuiter tractare, & breuius etiã expedire aggredimur

dimur, quæſtionem, nullam cum ſæpius repetito Sancti Ioannis teſtimonio habere oppoſitionem; Etenim quamuis indubitatum Euangelicæ hiſtoriæ decretum ſit, non modò ſanguinis, ſed etiam aquæ ſubſtantiam ex latere dominico profluxiſſe; attamen quo ordine dimanarint hi duo liquores, in quæſtionem vocare tutò poſſumus; quandoquidem ſatis Euangelicæ veritati tribuitur, ſi aquam, & ſanguinem ex latere Chriſti dimanaſſe aſſeramus, quemadmodum pluribus infra oſtendendum erit.

Priorem autem fuiſſe aquæ fluxionem hunc in modum licet argumentari. Quo remotior ſedes eſt ſiuè aquæ, ſiue ſanguinis, eo tardior & in emergendo eadem in ſede detentus liquor; atqui aquæ locus pericardion fuit: ſanguinis autem cor, aqua igitur erumpere prius debuerat, quam eandem dimanandi facultatem ſanguis obtinere poſſet; ſiquidem externæ cuti propior eſt pericardion, cor autem remotius eſſe vel ex eo comprobatur, quod pericardio tamquam inuoluero cor ipſum ambiatur. Deinde ea ipſa loquendi formula, qua multi Sanctorum Patrum vtuntur, idem non obſcurè indicat. Etenim diuus Hieronymus in epiſtola 83. quam miſit ad Oceanum, ordinem Sacramentorum, quæ de percuſſo Chriſti latere fluxerunt, recenſens, primo loco baptiſma, non martyrium ſtatuit his verbis. *Latus Chriſti percutitur lancea, baptiſmi, atq; martyrij Sacramenta fundantur*; atqui baptiſmus in aqua lateris, martyrium verò in ſanguine præfiguratur, ergo primas ſibi in exitu partes vindicauit aqua. Vti etiam atteſtari videtur Ruffinus in expoſitione Symboli dum inquit,

Quibus conſtet argumentis aquã prius effluxiſſe.

S. Hieronymus.

Ruffinus.

inquit, *Poteſt etiã intelligi, quod duplicem gratiam baptiſmi figurauerit, vnam, quæ datur per aquæ baptiſmum, aliam quæ per martyrium profuſione ſanguinis*; ergò baptiſmalis gratia, quam ex ſaluberrimis vndis haurimus, gratiam martyrij, quę in ſanguine innititur, anteuertit. Huc ſpectant præterea, quæ habet Tertullianus libro de baptiſmate aduerſus Quintillam cap. 16. *Eſt quidem nobis etiam ſecundum lauacrum, vnum, & ipſum ſanguinis ſcilicet, de quo dominus habeo inquit tingi, cum iam tinctus fuiſſet. Venerat enim per aquam, & ſanguinem, ſicut Ioannes ſcripſit, vt aqua tingeretur, ſanguine glorificaretur. Proindè, vt nos faceret aqua vocatos, ſanguine electos, hos duos baptiſmos de vulnere perfoſſi lateris emiſit*. Ex quibus illud elici poteſt, Saluatorem noſtrũ duos hoſce aquæ, & ſanguinis liquores emiſiſſe è latere, vt per aquam fidelis populi vocationem, per ſanguinem verò electionem ſignificaret; ſed vocatio diuinę prædeſtinationis ordine electionem præit, ergo arbitrandũ eſt à Chriſto Domino eũ morem obſeruatum eſſe in emittendo fontes iſtos, quem idem ipſe dominus velut digito nobis innuere voluit, vt omnibus videlicet certæ ad vitam æternam ſemitæ ratio mortalibus, vel ex hoc vno ſanguinis, & aquæ myſterio palam eſſet. Deinde illud etiam addi poteſt quod doctè admodum, & diſertè tractat Sanctus Ambroſius lib. 5. de Sacramentis cap. 1. vbi effuſionis ſanguinis, & aquę ſeriem expendens ſic ſcribit. *Venientes inuenerunt defunctum Dominum Ieſum Chriſtum. Tunc vnus de militibus lancea tetigit latus eius, & aqua fluxit, & ſanguis. Quare aqua? Quare ſanguis? Aqua, vt emũdaret, Sanguis, vt redimeret*. At nullus redimi

Tertullianus.

S. Ambroſ.

poteſt,

poteſt, qui non ſit in ipſo redemptionis actu ab omni peccatorum contagione mundatus, æquum igitur fuit, vt prius emundationis, quam redemptionis lauactum præcederet. Tandem, ne in ſimilibus Patrum teſtimonijs recenſendis longius diuagetur oratio, finem faciam aptiſſimo Sancti Ioannis Damaſceni teſtimonio, quod ſic habet lib. 4. de fide orthodoxa capit. 10. *Idcircò pro ſua indulgentia, & miſericordia ad ſeruos ſuos ſe ſe dimittens, atq; inſtar noſtri affectus paſſione ſua nos à corruptione vindicauit. Ac nobis ex ſancto, & immaculato ſuo latere veniæ fontem emiſit, aquam nempe ad regenerationem peccati, & corruptionis ablutionem, ſanguinem autem in potum ſempiternum vitam afferentem*. Hæc Damaſcenus; cuius ipſe verbis adhærens talem conficio argumẽtationem. Ita verum, ac proprium baptiſmalis fontis Symbolũ fuit è latere Saluatoris ſcatens aqua, ac expreſſa fuit Sacramenti Euchariſtiæ imago ex eodem pectore erumpens ſanguis; atqui fons baptiſmi ſacer eſt ianua omnium Eccleſiaſticæ rei Sacramentorum; prius igitur ẽt ad effuſionem aditum adinuenire debuit ſibi elementaris aqua, quám ſanguis è latere fluens. Et hæc ſunt, quę fortaſſis in eam ſentẽtiam trahere poſsẽt lectorem, vt opinaretur priorem ad fluendum ſanguine fuiſſe aquam. S. Damaſcenus.

Verúm qua ratione ea nos non cogant, nec ad aſſenſum ſuperioris concluſionis inducant, facilè eſt animaduertere, ſi in mentem reuocauerimus ea, quæ de ſede, ac domicilio creati diuina virtute liquoris aquei ſcripſimus, vbi in ipſa cordis ſede, ex qua ſanguis exiuit, efformatam fuiſſe aquam dictum eſt, quamuis for- Oppoſita opinio vera ſolùm eſſe poteſt.

Digitized by Google

tè non nihil ſpatij inter ſanguinem,& aquam iaceret. Adderem prætereà eodem tempore, quo diro lanceæ ictu non modò prægrandis illa vena,quam medici cauam appellant, ſed etiam cordis vena Aſiagos dicta; fractæ, atq; dilaceratæ ſunt, ambas venas eodem temporis articulo clauſos in ſe humores eructaſſe; ex quo fit,vt non ante effundi potuerit elemẽtaris aqua,quàm ſanguis etiam ſimul profunderetur.

Quare, ſi aliæ mihi ſolutiones non occurrerent aduerſus ea argumenta, quæ ex Sanctorum Patrum teſtimonijs petuntur, ſatis,ſuperq; meo iudicio ea infirmarentur oppoſitis ſolummodò rationibus ex diuerſo, & contrario Sanctorum Patrum loquendi more erutis; nam ſi proptereà præcurriſſe aquam putandũ eſt,quoniam Hieronymus, Tertullianus, & plures alij Patres priori loco aquam fluxiſſe meminerunt, fortiori, atq; potiori ratione oppoſitũ de ſanguine fas erit argumentari; quandoquidem S.Cyprianus libr.de Sina,& Sion, Auguſt. tract. 120 in Ioannem, & libr.2. de Symbolo ad Cathecumenos,Athanaſius de Paſſione,& Cruce Domini,Greg.Magnus libr.Antiphonarij, & alij non pauci Patres,& quod in re pręſenti caput eſt, Diuus ipſe Ioãnes huius rei teſtis,primas in exitu partes ſanguini accẽſent. Et hoc generatim dictum ſit,deinceps ſpeciatim vniuſcuiuſq; argumenti robur expendamus.

Etenim citatis locis S. Hieronym. & Ruffinus haud ſoliciti fuerunt de ordine,quo aqua,& ſanguis fluxerũt, ſed dũtaxat adnotauêre Symbolum,& figuram,quam dimanantes è latere Chriſti ſanguis, & aqua gerebant; hincq; primo loco de aqua lateris ratiocinati ſunt, non

quòd

Digitized by Google

quòd primas ei influendo cenſerent eſſe adſcribẽdas, ſed magis, quia inſtituto ſermoni prius de aqua, quàm de ſanguine loqui congruens fuerat, veluti iudices eſſe poterunt ij, qui citata Sancti Hieronymi, & Ruffini loca adierint.

Tertulliani autem teſtimonium eą ipſa eiuſdem verba, quæ ibidem ſubnectuntur, explicant manifeſtè; etenim poſteaquam dixerat, hos duos baptiſmos de vulnere perfoſſi lateris emiſit, ſtatim ſubiecit; *quia qui in ſanguinem eius crederent aqua lauarentur, qui aqua lauaſſent etiam ſanguinem potarent*; ex quibus colligi poteſt, eum ſanguini locum, quem in ſuperioribus verbis aquę conceſſerat, mox nulla habita prioris exitus ratione, eundem ſanguini tribuiſſe. Quod verò de vocatione & electione additur, oppugnat magis, quam tuetur cauſam, in cuius fauorem ea argumentatio excogitata eſt. Nam ſi diuinæ prædeſtinationis arcanum meditemur, nemo ignorat electionem, vti finem à Deo volitum, ordine naturæ præcedere vocationem, & ea omnia, quibus rationalis creatura ad electionem glorię capeſcendam diſponitur; neq; enim exempli loco vocat Deus Paulum, vt eum eligat, ſed magis, quia elegit illũ, ideò diuinæ gratiæ beneficijs ad deſtinatam gloriam vocat, etenim is, qui ſuis quæq; ordinibus tantùm diſpoſita ſectatur, priús in finem, quam in ea, quæ in finem conducunt, tendere conſueuit, electio autem finis, vocatio autem eorum, quæ ſunt ad finem, rationem habet in diuina prædeſtinatione; ex quo vis argumenti labefactatur, vt propterea nullius ſit roboris ad probandum aquam priori loco ante ſanguinem apparuiſſe.

Electionis, & vocationis ordo.

ſanguis ex intima cordis ſede profectus eſt, cum è veſtigio ad lãceę ictum foras prodijt, vt grauiſſimus eſt auctor S. Cyprianus libro de duplici martyrio, dũ inquit. *Erat, et illud præter naturæ curſum, quod ex latere exanimati corporis ſanguis, & aqua profluit, vt abſolueretur triplex teſtimonium; totum effudit ſpiritum, vt nos reſpiraremus; quidquid erat humoris aquei reliquum expreſsit, vt nos abluéremur, quidquid reſederat in corde ſanguinis, emiſit, vt nos confirmaremur*; at nullus eſſe debet, qui vereatur in eodẽ ipſo loco, ex quo aqua primum fluendi cępit habere principium, aqueum humorem conditum fuiſſe; cum decurſus aquę, & creatio eiuſdem ſe inuicem cõſequãtur. Veram pręterea eſſe hanc noſtram de aquę domicilio ſententiam illud magno indicio eſt, quod ei ſuffragentur carmina, quę in breuiario, iuxta antiquum dominicanę familiæ pſalendi ritum leguntur. Etenim in eo die feſto, quem religioſè colunt ad honorem plagę lateris Chriſti die octauo poſt ſacratiſſimã corporis Chriſti ſolemnitatem feria ſexta; hęc ſacra cantio, ex qua opinio noſtra confirmari poteſt, habetur hiſce carminibus expreſſa.

S. Cyprianus.

DVlcis haſta latus Dei
Te repleuit ſanguine
Dulcis mucro per cor Dei
Voluitur in flumine
Sic ſaluantur omnes rei
Secreto Dei munere &c.

Ex quibus, ni fallor, ſatis apertè cognoſcitur, è Saluatoris corde ictu cuſpidis ſauciato fluminis vndam profluxiſſe. Neq; pręterea premere poſſum ſilentio ea pariter

car-

Digitized by Google

carmina; quæ in hanc ſententiam lætis vocibus canuntur in officio, quod ad recolendam plagarum Chriſti memoriam piè inſtitutum eſt; hæc autem ſic habent.

SI cor habes maculatum
Inſpice vulnus tam latum
Cordis eius: illinc fluit
Vnda, quæ ſordes abluit &c.

Quorum ea verba, quæ in fine leguntur, primum aquei liquoris fontem cor dominicum fuiſſe teſtantur. Et poſtremo eiuſdem officij lectione nona, ad Saluatoris cor vſque ictum lanceæ penetraſſe, ex quo fontes ſanguinis, & aquæ ſibi adinuenit, hunc in modum aſſeritur. *Ideo quoq; aperiri ſibi latus voluit, vt ad intima vſq; ſua nobis faceret ingreſſum. Dum enim apertum fuit latus, vſque ad cor domini penetrauit acceſſus. Accedat ergo homo ad cor altum, & exaltetur in eo Deus; ſed quis illuc aſcendet? quis in eo requieſcet? innocens manibus, & mundo corde. Non differat autem peccator, ſi promptus ſtatim nõ pateat acceſſus, lugeat ad ianuam, vnde ſanguis fluit, & aqua manat, fores apertæ ſunt, facilè penetrabit vſque ad cor domini lugentium clamor. ſi pergit ad ianuam peccator lugere, aſpergetur pretioſo ſanguine de fonte lateris ſuper peccatores effluente, lauabitur purpureo cruore, & exardeſcet in vero ſanguine de intimis viſceribus emanante. Aqua ſapientiæ Saluatoris potabitur, & rore cæli maculæ eius abluentur. Impinguabit eum imber ſerotinus, vt fructum adferat in tempore ſuo, & tandem introducatur in thalamum ſponſæ. Non formidemus ergo fratres amantiſſimi, non expaueſcamus ingredi tabernaculum domini, apertæ ſunt fores ſanctuarij paratæ ſunt nuptiæ agni, cella vinaria aperta eſt, iam introiuit ſponſa, ſequamur*

Digitized by Google

illam in fragrantia odorum ſuorũ; & audiemus fontes iocunditatis, guſtabimus vinum lætitiæ. Hactenus ibi. ego.n.ex multis, quæ perſimilem habent ſententiam, hæc pauca curſim recéſere volui, vt his tanquàm teſtimonijs quibuſdam præſens negotium è tenebris erutum corroboraretur, quandoquidem certis rationibus perſuaderi nequit.

CAP. VIII.

Num aquæ decurſus ſit diuino miraculo adſcribendus.

QVò explicatior, & abſolutior ſit Euangelicæ hiſtoriæ intelligẽtia de hac aqua lateris Chriſti, enodanda inſuper quæſtio eſt; An exitus aquę profluentis ex latere Chriſti naturalis, an miraculoſus fuerit; Nam licet, diuinam, & naturalis rei creatæ vires excedentem fuiſſe aquæ huius elementaris productionem, veriſſimum ſit, vti à nobis ſupra latè fuit explicatum; attamen quia non eadem ratio eſt creationis, ſeu primæ productionis aquæ, & fluxionis eiuſdem; inquirendum ſupereſt hoc loco; an ita diuinæ, & ſupernaturalis virtutis opus fuerit exitus aquæ ex latere Chriſti, vti diuina fuit eiuſdem liquoris procreatio, occaſionẽ enim exhibent dubitandi ea, quæ multis verbis anteà proſecuti ſumus, cum inquireretur, diuina ne, an humana virtute potius factum ſit, vt perfoſſum Saluatoris latus ſanguinem profunderet, ſtatuimus enim iuxtà Sanctorum Patrum mentem, ſanguinis fluxum non vacaſſe miraculo; At illa eadem, quæ ſanguinem miraculosè profluxiſſe perſuadent, de ſcaturitione etiã aqueá

Dubitationis cauſa.

humoris

humoris militant; quis enim in prodeunte ſanguine miraculum meritò ſuſpicere, & illud in aqua ex mortuis membris pariter effluente inficiari poteſt? cum illud naturale, hoc autem præter naturam magis appareat. Immo ſi ea, quę de miraculoſa hac aquei humoris productione S. Patres, ac Doctores Scholaſtici ſcribunt, meditemur, non aliud ſignificant, nec aliud clamare vidētur, quam miraculoſam fuiſſe aquę lateris emiſſionem. Audi quid citatis anteà locis de iſto aquę fluxu prodiderit Angelicus Doctor his verbis, *fuit autem aqua pura miraculosè egrediens*, & ruſus. *fluxus aquæ inficiari non poteſt, quin miraculoſus exiſtat*. Sed non modò Angelicus Doctor, ſed Diuus etiam Cyprianus eandem in ſanguine, & aqua virtutem miraculoſam agnoſcit inquiens, *Præter naturæ curſum è latere exanimati corporis ſanguis, & aqua fluxerunt*. Verùm quid iuuat aliorum Patrum teſtimonia expendere, cum omnium eorum, qui de hoc lateris myſterio verba fecerunt, ſimilis ſit, & omnino eadem de prodeunte aqua opinio?

Ex oppoſita autem ſententia, in aquæ fluxu nullum interceſſiſſe miraculum illud planè certum facere videtur, quod fluuido, ac inſita grauitate labēti humori nihil cōmodius, & congruentius eſſe poſſit, quam vt ſe ſe effundat, atq; per aperta, & potentia loca decurrat, aqua autem lateris Chriſti hac fluitandi propenſione minimè caruit, quippequę perfectam elemētaris humoris naturā obtinebat, ergò temerè miraculoſam Dei operationem in hoc aliqui requirunt, in quo potius agnoſcendum foret miraculum, ſi ſuo aqua curſu caruiſſet; neq; enim citrà ſpecialem Dei operam fieri poterat, vt

adactum à milite cuſpidis ferrum, quo transfixa ſunt Chriſti præcordia, aquam in iiſdem præcordijs, hoc eſt, circa cor exiſtentem non eliceret, cum ea ſit elemẽtaris humoris natura, vt nullo negotio erumpat ex iis ſedibus, quæ vti minimè naturales ad aquam retinendam, ſic ad effuſionem procliues ſunt, & ad motum aquę nõ inhibendum aptiſſimę; huiuſmodi autem cor Saluatoris fuit, ex quo ampla, & lata via vſq; ad externam carnis ſuperficiem patebat, per quam iter facere aqueus humor poterat.

Duo in aqua lateris fluxu perpendenda.

Non eſt hoc loco in præteritis relinquendum, quò diſceptationis huius enodatio á nobis ſubijciatur, in aquę fluxu duo eſſe conſideranda, vnum quod circa abſolutum, & vt vocant, fluxum ſimpliciter dictum verſatur; Alterum, quod ad fluendi rationem attinet. Priori modo expendere; num curſus aquæ lateris fuerit miraculoſus, idem eſt, atq; ſcrutari, num fluxus, & motus, quo decurrit elementaris aqua vires naturæ ſupergrederetur; quo in ſenſu mea quidem ſententia, nullas patitur difficultates præſens quęſtio; etenim quis adeò rudis eſt, qui neſciat fluxum aquæ maximè proprium, & naturalem eſſe extra ſphæram; quocirca ſiue ſpiritus vitalis adſit, ſiue ab humano corpore receſſerit, quælibet aqua in humanis membris exiſtens, ni impediatur, dubio procul ex ſe paratiſſima eſt ad erumpendum. At ſi in ſecundo ſenſu quæſtio agitetur, totũ dubium ad hoc reuoluitur, vt explicemus, an ratio modus, & forma, quibus ex mortuo Chriſti latere aqua exiuit, non naturalẽ virtutem, ſed diuinam redoleant, Quibus breuiter animaduerſis.

Reor

Reor equidem modum, quem inter ſcaturiendum è latere Chriſti aqua ſeruauit, diuino nequaquam miraculo caruiſſe, quam miraculoſæ operationis rationem ex duplici capite colligere mihi videor; nimirum ex primo loco, vnde manare cæpit, & ex ſingulari aquæ huius effuſione. Nam in primis cum inter cordis ſubſtantiam, & vltimam lateris Chriſti ſuperficiem, ex qua tãdem in terram decurrit aqua, eſſet interiectum pectoris Chriſti interuallum, nequiuit aqueus liquor è corde decifus naturali poteſtate vſq; ad lateris ſuperficiem commeare, ni prius in ſubiacentem pectoris concauitatem cecidiſſet, ſiquidem corporibus grauitate pollentibus naturale eſt ad ima quæq; loca ferri; atqui lateris Chriſti aquam huiuſmodi innatum habuiſſe grauitatis pondus inficiari nemo poteſt, qui ſecum ipſe reputarit eam aquam elementarem, ac proinde etiam ſuis proprietatibus conſtantem fuiſſe. Immo cum ſuſpenſum in erecto Crucis ligno iaceret Chriſti cadauer, naturali motu aqua in pectoris cõcauitatem cadere omnino debuerat, quod tamen non accidiſſe perſpicuè, & affirmatè tradit D. Ioãnes, illis verbis, & *continuò exiuit ſanguis, & aqua.* Si namq; ſtatim, ac transfoſſum patuit Saluatoris latus, erupit aqua, euidenti conſecutione colligitur, in pectoris ſpatium non cecidiſſe aquam; cum ex eadem concauitate non ita facile ſe ſe promere valuiſſet.

Sententia auctoris miraculoſum aquæ fluxũ arbitrãtis.

Cur miraculoſus aquæ fluxus.

Illud etiam planè opus diuinum fuit intueri, [quod ad ſecundam miraculi rationem attinet] diuerſos ſanguinis, & aquę fontes vnà profluere, & alterum ab altero, neq; colorem, neq; ſubſtantiam mutuari, quod tamen euenire ſolet his liquoribus, qui ſimul per eandem

planè

planè viam gradiuntur. Præterea cum clariſſimus lateris aquæ riuus ex ſauciatis, rubroq; ſanguinis colore imbutis membris ſcateret, cogimur opinari, fortiorem naturali agente cauſam ad fluxum peragendum concurriſſe, quæ patrocinium ſuſciperet, ne criſtallinus aquæ fons alieno colore fingeretur. Ad quæ reſpexiſſe arbitror Sanctos Patres, Thomam Aquinatē, & Cyprianum, cum miraculoſam fuiſſe lateris aquæ fluxionem, memorię prodiderunt.

Diſcrimen inter aquæ, & ſanguinis fluxū.

Hinc patet ad extremum, ſumpto aquæ lateris decurſu in eo ſenſu, quem priori loco ſtatuimus, manifeſtum eſſe diſcrimen inter ſanguinis, & aquæ decurſum, nā ille, quoniam extincto corporis Chriſti calore concreſcere debuerat, miraculosé duntaxat fluere potuit, cum concretio, atq; coagulum fluxioni opponantur; hęc verò, quoniam nulli obnoxia fuit concretioni, propterea ſolius naturæ viribus ſe ſe ad fluxum concitare potuit, ēt ſi in extincto Aſſertoris cadauere illa reperiretur. Quod dictum nulla ratione Patribus aduerſatur, ij enim procreationem fluentis aquæ intelligunt, cum miraculoſū aquæ fluxum appellant; ſiquidē cum in humanis aqua nequeat eſſe corporibus, decurrentem ex latere Aſſertoris aquam miraculoſam dixerunt, non tam aquæ fluxum, quam aquę creationem intelligentes, aut certe eo in ſenſu, quem nos hactenus explicauimus, miraculoſū aquę fluxum dixerunt.

CAP XI.

Num aquæ fluxus ſanguinis decurſum anteceſſerit.

NOn attinet hoc loco admonere lectorem, hanc quā breuiter tractare, & breuius etiā expedire aggredimur

Digitized by Google

dimur, quæſtionem, nullam cum ſæpius repetito Sancti Ioannis teſtimonio habere oppoſitionem; Etenim quamuis indubitatum Euangelicæ hiſtoriæ decretum ſit, non modò ſanguinis, ſed etiam aquæ ſubſtantiam ex latere dominico profluxiſſe; attamen quo ordine dimanarint hi duo liquores, in quæſtionem vocare tutò poſſumus; quandoquidem ſatis Euangelicæ veritati tribuitur, ſi aquam, & ſanguinem ex latere Chriſti dimanaſſe aſſeramus, quemadmodum pluribus infra oſtendendum erit.

Priorem autem fuiſſe aquæ fluxionem hunc in modum licet argumentari. Quo remotior ſedes eſt ſiuè aquæ, ſiue ſanguinis, eò tardior & in emergendo eadem in ſede detentus liquor; atqui aquæ locus pericardion fuit: ſanguinis autem cor, aqua igitur erumpere prius debuerat, quam eandem dimanandi facultatem ſanguis obtinere poſſet; ſiquidem externæ cuti propior eſt pericardion, cor autem remotius eſſe vel ex eo comprobatur, quod pericardio tamquam inuoluero cor ipſum ambiatur. Deinde ea ipſa loquendi formula, qua multi Sanctorum Patrum vtuntur, idem non obſcurè indicat. Etenim diuus Hieronymus in epiſtola 83. quam miſit ad Oceanum, ordinem Sacramentorum, quæ de percuſſo Chriſti latere fluxerunt, recenſens, primo loco baptiſma, non martyrium ſtatuit his verbis. *Latus Chriſti percutitur lancea, baptiſmi, atq; martyrij Sacramenta fundantur*; atqui baptiſmus in aqua lateris, martyrium verò in ſanguine præfiguratur, ergo primas ſibi in exitu partes vindicauit aqua. Vti etiam atteſtari videtur Ruffinus in expoſitione Symboli dum inquit,

Quibus conſtet argumentis aquã prius effluxiſſe.

S. Hieronymus.

Ruffinus.

inquit, *Poteſt etiã intelligi, quod duplicem gratiam baptiſmi figurauerit, vnam, quæ datur per aquæ baptiſmum, aliam, quæ per martyrium profuſione ſanguinis*; ergò baptiſmalis gratia, quam ex ſaluberrimis vndis haurimus, gratiam martyrij, quę in ſanguine innititur, anteuertit. Huc ſpectant præterea, quæ habet Tertullianus libro de baptiſmate aduerſus Quintillam cap. 16. *Eſt quidem nobis etiam ſecundum lauacrum, vnum, & ipſum ſanguinis ſcilicet, de quo dominus habeo inquit tingi, cum iam tinctus fuiſſet. Venerat enim per aquam, & ſanguinem, ſicut Ioannes ſcripſit, vt aqua tingeretur, ſanguine glorificaretur. Proindè, vt nos faceret aqua vocatos, ſanguine electos, hos duos baptiſmos de vulnere perfoſsi lateris emiſit*. Ex quibus illud elici poteſt, Saluatorem noſtrũ duos hoſce aquæ, & ſanguinis liquores emiſiſſe è latere, vt per aquam fidelis populi vocationem, per ſanguinem verò electionem ſignificaret; ſed vocatio diuinę prædeſtinationis ordine electionem præit, ergo arbitrandũ eſt à Chriſto Domino eũ morem obſeruatum eſſe in emittendo fontes iſtos, quem idem ipſe dominus velut digito nobis innuere voluit, vt omnibus videlicet certæ ad vitam æternam ſemitæ ratio mortalibus, vel ex hoc vno ſanguinis, & aquæ myſterio palam eſſet. Deinde illud etiam addi poteſt quod doctè admodum, & diſertè tractat Sanctus Ambroſius lib. 5. de Sacramentis cap. 1. vbi effuſionis ſanguinis, & aquę ſeriem expendens ſic ſcribit. *Venientes inuenerunt defunctum Dominum Ieſum Chriſtum. Tunc vnus de militibus lancea tetigit latus eius, & aqua fluxit, & ſanguis. Quare aqua? Quare ſanguis? Aqua, vt emũdaret, Sanguis, vt redimeret*. At nullus redimi

Tertullianus.

S. Ambroſ.

poteſt,

Digitized by Google

poteſt, qui non ſit in ipſo redemptionis actu ab omni peccatorum contagione mundatus, æquum igitur fuit, vt prius emundationis, quam redemptionis lauactum præcederet. Tandem, ne in ſimilibus Patrum teſtimonijs recenſendis longius diuagetur oratio, finem faciam aptiſſimo Sancti Ioannis Damaſceni teſtimonio, quod ſic habet lib. 4. de fide orthodoxa capit. 10. *Idcircò pro ſua indulgentia, & miſericordia ad ſeruos ſuos ſe ſe dimittens, atq; inſtar noſtri affectus paſſione ſua nos à corruptione vindicauit. Ac nobis ex ſancto, & immaculato ſuo latere veniæ fontem emiſit, aquam nempe ad regenerationem peccati, & corruptionis ablutionem, ſanguinem autem in potum ſempiternum vitam afferentem.* Hæc Damaſcenus; cuius ipſe verbis adhærens talem conficio argumētationem. Ita verum, ac proprium baptiſmalis fontis Symbolū fuit è latere Saluatoris ſcatens aqua, ac expreſſa fuit Sacramenti Euchariſtiæ imago ex eodem pectore erumpens ſanguis; atqui fons baptiſmi ſacer eſt ianua omnium Eccleſiaſticæ rei Sacramentorum; prius igitur ēt ad effuſionem aditum adinuenire debuit ſibi elementaris aqua, quám ſanguis è latere fluens. Et hæc ſunt, quę fortaſſis in eam ſentētiam trahere poſsēt lectorem, vt opinaretur priorem ad fluendum ſanguine fuiſſe aquam.

S. Damaſcenus.

Verúm qua ratione ea nos non cogant, nec ad aſſenſum ſuperioris concluſionis inducant, facilè eſt animaduertere, ſi in mentem reuocauerimus ea, quæ de ſede, ac domicilio creati diuina virtute liquoris aquei ſcripſimus, vbi in ipſa cordis ſede, ex qua ſanguis exiuit, efformatam fuiſſe aquam dictum eſt, quamuis for-

Oppoſita opinio vera ſolùm eſſe poteſt.

Digitized by Google

tè non nihil ſpatij inter ſanguinem, & aquam iaceret. Adderem prætereà eodem tempore, quo diro lanceæ ictu non modò prægrandis illa vena, quam medici cauam appellant, ſed etiam cordis vena Aſiagos dicta; fractæ, atq; dilaceratæ ſunt, ambas venas eodem temporis articulo clauſos in ſe humores eructaſſe; ex quo fit, vt non ante effundi potuerit elemétaris aqua, quàm ſanguis etiam ſimul profunderetur.

Quare, ſi aliæ mihi ſolutiones non occurrerent aduerſus ea argumenta, quæ ex Sanctorum Patrum teſtimonijs petuntur, ſatis, ſuperq; meo iudicio ea infirmarentur oppoſitis ſolummodò rationibus ex diuerſo, & contrario Sanctorum Patrum loquendi more erutis; nam ſi proptereà præcurriſſe aquam putandũ eſt, quoniam Hieronymus, Tertullianus, & plures alij Patres priori loco aquam fluxiſſe meminerunt, fortiori, atq; potiori ratione oppoſitũ de ſanguine fas erit argumentari; quandoquidem S. Cyprianus libr. de Sina, & Sion, Auguſt. tract. 120 in Ioannem, & libr. 2. de Symbolo ad Cathecumenos, Athanaſius de Paſſione, & Cruce Domini, Greg. Magnus libr. Antiphonarij, & alij non pauci Patres, & quod in re pręſenti caput eſt, Diuus ipſe Ioãnes huius rei teſtis, primas in exitu partes ſanguini accẽſent. Et hoc generatim dictum ſit, deinceps ſpeciatim vniuſcuiusq; argumenti robur expendamus.

Etenim citatis locis S. Hieronym. & Ruffinus haud ſoliciti fuerunt de ordine, quo aqua, & ſanguis fluxerũt, ſed dũtaxat adnotauêre Symbolum, & figuram, quam dimanantes è latere Chriſti ſanguis, & aqua gerebant; hincq; primo loco de aqua lateris ratiocinati ſunt, non

quòd

quòd primas ei influendo cenſerent eſſe adſcribēdas, ſed magis, quia inſtituto ſermoni prius de aqua, quàm de ſanguine loqui congruens fuerat, veluti iudices eſſe poterunt ij, qui citata Sancti Hieronymi, & Ruffini loca adierint.

Tertulliani autem teſtimonium ea ipſa eiuſdem verba, quæ ibidem ſubnectuntur, explicant manifeſtè; etenim poſteaquam dixerat, hos duos baptiſmos de vulnere perfoſſi lateris emiſit, ſtatim ſubiecit; *quia qui in ſanguinem eius crederent aqua lauarentur, qui aqua lauaſſent etiam ſanguinem potarent*; ex quibus colligi poteſt, eum ſanguini locum, quem in ſuperioribus verbis aquę conceſſerat, mox nulla habita prioris exitus ratione, eundem ſanguini tribuiſſe. Quod verò de vocatione & electione additur, oppugnat magis, quam tuetur cauſam, in cuius fauorem ea argumentatio excogitata eſt. Nam ſi diuinæ prædeſtinationis arcanum meditemur, nemo ignorat electionem, vti finem à Deo volitum, ordine naturæ præcedere vocationem, & ea omnia, quibus rationalis creatura ad electionem glorię capeſcendam diſponitur; neq; enim exempli loco vocat Deus Paulum, vt eum eligat, ſed magis, quia elegit illũ, ideò diuinæ gratiæ beneficijs ad deſtinatam gloriam vocat, etenim is, qui ſuis quæq; ordinibus tantùm diſpoſita ſectatur, priús in finem, quam in ea, quæ in finem conducunt, tendere conſueuit, electio autem finis, vocatio autem eorum, quæ ſunt ad finem, rationem habet in diuina prædeſtinatione; ex quo vis argumenti labefactatur, vt propterea nullius ſit roboris ad probandum aquam priori loco ante ſanguinem apparuiſſe.

Electionis, & vocationis ordo.

Digitized by Google

Ad D. Ambroſij teſtimonium reſpondendum eſt illud idem, quod de Sancti Hieronymi, & Ruffini teſtimonijs diximus. Nec etiam admiſerim illud, quod in corroborationem adducũt, cum eius rei oppoſitum verius ſit. Non enim ij, quibus redemptionis beneficium confertur, à ſordibus peccatorum iam antea emundati, & candidati exiſtimandi ſunt, ſed potius virtute diuinæ redemptionis ab omni inquinamento purgantur, velut in Chriſti meritis id depręhendere facillimũ eſt, quibus nequaquam fidelium mentes è tyrannico cacodęmonis iugo liberantur, quia ſanctę, ac Deo ipſi gratę ſint; ſed potius quia ex redemptione ipſa Chriſti ſanctitatis, & gratię dona conſequuntur.

Diui aũt Damaſceni ſententiæ aliam eiuſdem Sancti Patris ſententiã obijcimus, quę exſtat lib. 2. parall. c. 14. vbi de propoſita difficultate loquens, ſic habet. *Chriſtus de latere Eccleſiam condidit; quemadmodum antiquitus Euam de latere procreauerat. Unde, & Paulus dicebat; ex carne eius ſumus, latus videlicet ſubindicans. Quemadmodum enim tũc Deus coſtam ſuppreſſit, ac fœminam effinxit, ſic nobis ſanguinem, & aquam ex ipſius latere dedit, & Eccleſiam formauit, & quemadmodum tunc coſtam in ſopore accepit, Adam videlicet dormiente; ita nunc quoq; poſt mortem, ſanguinem, & aquam dedit*; ſcilicet quod alibi prępoſuerat, hoc loco poſtpoſuit Damaſcenus, vt patet.

Tandem de vltimo argumento meum iudicium eſt, baptiſmalem fontem primum quidem eſſe humanæ regenerationis Sacramentum, quo in immortalem, ſpiritualemq; vitam introducimur; verùm quia luſtralis aſperſio ſanguinis Chriſti meritis, & valori tantummodò inni-

Digitized by Google

innititur, ex quo nouos Deo procreandi filios virtutem haurit, propterea primas in omni operatione ſibi partes depoſcit ſanguis. Poſtremò, aqua é latere proſiliēs baptiſmi quidem Symbolum fuit, vti ſanguis Euchareſtię ſignum, at hę tamen ſigni, & Symboli rationes penes liquorum ſubſtantiam, & qualitates, non autem penes fluendi ordinem, conſiderandę ſunt.

CAP. X.

An ſanguis aqua prior fuerit ad fluendum.

VLterius inquirendum eſt; an ſanguis prius patentem ſibi viam offenderit, ex qua poſſet decurrere, quàm ſimilem aditum aqueus humor nactus fuerit. Gabriel Biel poſtquam paulò altiùs varias ſanguinis Chriſti effuſiones recenſuit, ad hanc quęſtionem, ità reſpondet lectione 53. in canonem. *Sextò, ex lateris apertione, vt dicit Ioannes continuò exiuit ſanguis, & aqua; primò ſcilicet ſanguis, quo toto diffuſo, ſecuta fuit aqua in teſtimonium totius ſanguinis effuſi.* Hactenus Biel. *Gabrielis opinio.*

Alphonſus Salmeron de Paſſione Domini trac. 48. eandem Gabrielis Biel opinionem aſſecutus, *poſt ſanguinem*, inquit, *fluxit aqua ad ſignificandum, quòd Chriſtus totum ſanguinem profuderat, quo nos ad bibendum de aqua vitæ æternæ inuitaret.* Verùm quia rem hanc totam diligentiùs, & enucleatius explicat Simon de Caſſia ipsũ audiamus ſuper 4. Euangelijs de Paſsione Domini Saluatoris libr. 13. non longiùs à fine ad hanc modum ratiocinantem. *Aqua non cum ſanguine mixta indiſtincta profluit. Neq. ſiquidem potuiſſet ab aſpicientibus comprahendi, ſi mixta cum ſanguine defluxiſſet. Sed illicò aperto* *Alphonſus Salmeron.* *Simon de Caſſia.*

latere

latere exiuit ſanguis in menſura determinata ſoli Deo cognita, ſed non nobis. An fortè totus ſanguis effluxit ex illo diuino corpore in ſignum totius amoris effuſi, poſt quem humor aqueus eſt egreſſus; ſed ſi quo modo fuerit, aqua cũ ſanguine non defluxit mixta, ſed diſpertita vena, vt diuiſa vena ſanguis ab aquæ vena, eadem hora ſimul ex eodem foramine effluxiſſet. Sed prius ſanguis, deindè aqua diſtinctè diſtillauit. Quo alto, miroq; myſterio factum eſt, vt prius egrederetur ex eodem corpore redimens pretium, deindè aqua, vt redempta ſignaretur multitudo populorum. Conſentit etiam Nonnus Poeta Grçcus, cuius verba ſunt, vt latinus interpres vertit. *Et geminis liquoribus ex percuſſo latere, primum quidem ſanguis effuſus eſt, deinde verò diuina aqua*; Quorum omnium votis probabiliter ſubſcribendum eſſe arbitratus eſt Franciſcus Suarez 3.p.q.51.art. 3. ſect.1.diſput.41. & plures alij Doctores Eccleſiaſtici.

Poeta. Nonnus

Suarez.

Huius opinionis firmamenta.

Poteſt autem præſens opinio his explicari, atq; confirmari rationibus. Nulla planior via humanis mẽtibus occurrere poteſt explicandi ſanguinis, & aquæ fluxiones, quam ſit præſens ſententia, quãdoquidem vnita cũ ſanguine aqua decurrere haud potuit, ni diuino factũ iſtud eſſet miraculo, quod tamen non eſt ita facilè concedendum, vbi humana ratio prçbet documentum. Amplius hanc ſententiam expreſsè reddunt D.Ioannis verba illa c.19., *& continuò exiuit ſanguis, & aqua.* Præterea ſanguis Chriſti non modò fuit opportunum præuaricationis Adç remedium, ſed etiam infinitũ pretiũ; à quo virtutem peccata relaxandi omnia Sãctç Matris Eccleſiç Sacramenta mutuãtur, ergo çquum, ne dicam,

opus

Digitized by Google

opus planè neceſſariũ fuit, vt ſanguis ante aquam prodiret, quippequę cum originalem labem abſtergendi ab effuſo ſanguine erat habitura. Quod etiam ex Diui Hieronymi teſtimonio argumentari licet, nam ea epiſtola, quam miſit ad Oceanum ponderans non modò iſtud Euangelij dictum, *et continuò exiuit ſanguis, & aqua*, verùm etiam illud eiuſdem D. Ioannis 3., *niſi quis renatus fuerit, ex aqua, & ſpiritu ſancto*; hęc habet. *Qui ab aquis cœperat, finiuit in aquis*; at ab aquis orſus eſt Dominus, cum Iordanis vnda tinctus eſt à Ioanne Baptiſta; & cum prætereà in Cana Galilęa nuptiali menſæ præſens primum diuinæ virtutis ſuę edidit miraculum aquas in dulciſſimos generoſi vini liquores transferẽs: ergò finem miraculis paſsionis ſuæ poſuit in aquis, cum videlicet extincto vitali habitu cadentem ex vulnerato pectore fontem emiſit. Ad hæc, aquæ, & ſanguinis ſubſtãtia clarè potuit diſcerni oculis, quod non videtur cõtingere potuiſſe, niſi inter geminos liquores ſucceſsio temporis concedatur, quo diſtinctè, ac ſeparatim aqua à ſanguinis ſubſtantia proflueret. Poſtremò cognitum eſt, omnibusq; vel leuiter exercitatis in ſacro eloquio planè perſpectum, aqua, fidelem populum non ſemel ſignificari iuxta illud. *Aquæ, quas vidiſti, vbi meretrix ſedet, populi ſunt, & gentes, & linguæ* Apocalypſis 17.; atqui vocationem, ſeu gentium electionem, & ſanctificationem effuſo Saluatoris ſanguini adſcribendam eſſe nullus eſt qui neſciat, ſiquidem *iuſtificati ſumus in ſanguine eius* ad Hebr. 9., & rurſus *ſanguis Chriſti emundauit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis* ad Rom. 5., ergò prius ordine naturæ reddi debuit redemptionis, & ſanctitatis

S. Hieron.

Primum à Chriſto editum miraculum.

Apocal. 17.

Ad Heb. 9.

Ad Rom. 5.

Digitized by Google

ctitatis humanæ pretium, quàm in populum Dei fidelē reciperemur, quod accuratè fuit obſeruatum, ſi effuſum ſanguinem mox lateris aqua ſubſecuta eſt.

Rationibus reſpondetur.

Verùm omnes haſce rationes infirmas eſſe opinor; & vt à prima incipiam, non ſatis clara eſt, ac ad apertam huius myſterij notitiam ſufficiens allata opinio; quæ multo congruentior ſupereſt adhuc proferenda ſententia, quæ vti vera, ſic ad intelligendum facillima eſt, veluti in ſubſequenti capite demonſtrabitur; neq; à ſtatim ſubijcienda à nobis opinione reuocare nos debet miraculum in eiuſdem defenſione neceſſariò admittendum, præcipué cum elementaris hæc ex latere emanās aqua diuinis vndiq; myſterijs fulgeat, & prodigioſum quoddam diuinæ maieſtatis opus ſit.

Quæ autem ſuperius allata ſunt, dum quærebam, an aquæ decurſus fluxionem ſanguinis anteceſſerit, ſatis oſtendunt, quo modo meam opinionem non vrgeat D. Ioannis auctoritas, maximè cum eiuſdem Apoſtoli, & Euangeliſtæ verbis innixi plures Patrum, priorem in decurrendo è latere Chriſti locum non ſanguini, ſed aquæ concedant. Quare diſcretas dūtaxat è latere Saluatoris profluxiſſe ſubſtantias locus ille D. Ioannis indicat; cœterum firmi nihil ex eo elici poteſt, ſiquidem iure merito citra vllam hiſtoricæ veritatis iniuriam, ſi vno, eodemq; temporis articulo fluuidi ſanguinis, & aquæ liquores decurriſſent, iurè inquam dicere, atque ſcriptis conſignare potuiſſet D. Ioannes illa Sacri codicis verba. *& continuò exiuit ſanguis, & aqua*; Immò, ſi, vt ille loquitur, continuò non modo ſanguis, verùm etiam aqua profluxit, haud prius ſcaturire debuit ſanguis

guis, ſed ſimul; ſecus non continuò, ſed paulò poſt, contra Euangelium, aqua exiuiſſet.

De tertia ratione illud conſtanter cenſendum eſt, quamlibet vel minimam Chriſti liberè operãtis actionem ad noxas hominum abolendas valorem habuiſſe infinitum, in quo perinde, ac in ſanguine diuina Sacramentorum efficacia altis defixa radicibus tenetur. Quocirca licet ſingulari quodam priuilegio meritum in effuſum à Chriſto ſanguinem conijciatur (& iuſtiſſimis quidem de cauſis, vt ſuo loco ſumus oſtenſuri) attamẽ re ipſa meritum non ſolius ſanguinis ex latere Chriſti profluentis peculiare fuit, ſed omnibus & ſingulis ſanguinis Ieſu guttis conueniebat; Hinc cum Aſſertor noſter non modò guttas, ſed quoddam veluti ſanguinis profluuium, nec dum accepto lateris vulnere, effudiſſet, non eſt, cur ad tribuendam aquæ lateris virtutem facinora remittendi, in exitu priorem fuiſſe ſanguinem aſſeramus; iam enim virtus iſta celeſtis ab effuſa ante lateris vulnus ſanguinis copia peti poterat, vti re ipſa virtus baptiſmi petebatur, cuius hieroglyphicum duntaxat aqua lateris erat. Immò ſi Epiſcopum Abulenſem audiamus, cum humana redemptio meritis Chriſti patientis innitatur, ex quo virtutem ſuam trahunt omnia Eccleſiæ Sacramenta; fit, vt fruſtra ad meritum conſtituendum è latere erumpens ſanguis aquæ fluxionem antecesserit, cum ſanguis, qui è Chriſti iam mortui latere cecidit, nullius meriti fuerit ad noſtram mortalitatem reparandam; vulgatum ſiquidem eſt apud Theologos omnes, inter cęteras meriti conditiones viatoris ſtatum, & ſuperſtitem in hoc noſtro inferiori mundo

Nihil meruit Chriſtus in effuſione ſanguinis ex latere emanantis iuxta Toſtati opinionem.

Quid ad meritum exigatur.

vitam maximè expoſtulari; at Chriſtus, cum iam è viuis euolaſſet, extra oēm meriti ſtatum erat conſtitutus.

Ad illud D. Hieronymi, quod opinioni noſtræ opponebatur, reſponderi poteſt, Chriſtum finiuiſſe in aquis, quoniam inter vltimos liquores, quos ex mortalibus ſuis membris effudit, aqua fuit, ea videlicet, quam ex latere ſuo poſt mortem emittere voluit, quam vltimam meritò dixeris, non quòd ſanguine poſterior, ſed potius quia poſt emiſſam è latere dominico aquam, nullum alium humorem Chriſtum nouimus effudiſſe.

Quid verò de quinta argumentatione ſentiendum ſit, ſequens caput clarius explicabit; interim tamen puto nulla ſucceſſione temporis interiecta conſpici, atq; clariſſimè videri vtrumq; liquorem potuiſſe.

Ad extremum, quæ de vltima argumentatione deſiderantur, peti poſſunt ex ijs, quæ in tertiæ argumentationis ſolutione ſubiecimus; non enim, iuxtà quorũdam opinionem, tàm meritis cumulabatur ſcatens è latere ſanguis, quam certũ erat quoddam ſignum meritorum Chriſti.

CAP. XI.

Mixti ne, an potius in permixti defluxerint ſanguinis, & aquæ liquores.

QVoniam igitur ex ijs, quæ hactenus explicata ſunt, ſanguinem, & aquam eodem temporis ſpatio, ſimulq; profluxiſſe, & facilè eſt argumentari, & non difficilè colligi etiam poteſt ex teſtimonio Caietani, quod in commentarijs ſuper hoc loco habetur; vti anteà docuerat S. Bernar. ſerm. 2. in octauam

Caietanus in Ioann. ...

S. Bernar.

Paſchæ

Paſchæ explanans ea verba Ioann. 5. *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in terra, ſpiritus, aqua, & ſanguis.* Vbi, *Hic eſt enim*, inquit, *qui ſanguinem proprium dedit in redemptionem, & aquam ſimul produxit de latere in ablutionem*; Reſtat hoc loco perquirendum, an permixta, & confuſa cum ſanguine aqua, & rurſus vice verſa admixtus aquæ ſanguis emanarint; vtro ſiquidem modo fluxus acciderit difficultatem aliquam habere poteſt ex ijs, quæ ſum adducturus. Etenim D. Cyprian. lib. de Montibus Sina, & Sion confuſas inuicem ſanguinis, & aquę ſubſtantias erupiſſe his verbis dixit. *Percuſſus in latere lancea ſanguis, & aqua mixtus profuſus fluebat, vnde ſibi Eccleſiam Sanctam fabricauit.* Nec ſanè eorum, quæ docet S. Cyprianus omninò aliena videntur, quæ paulò enucleatius, & elegantius tractat D. Bernardus ſerm. 41. cuius verba haud dubiè lectori non iniucunda futura, hic adſcribam. *Inſpice*, inquit Bernardus, *lateris aperturam, quia nec illa caret roſa, quamuis ipſa ſub rubea ſit propter mixturam aquæ, quia ſicut narrat Euangeliſta, cum vnus militum lancea latus eius perforaſſet, exiuit ſanguis, & aqua; ipſe eſt enim, qui venit per aquam, & non per aquam ſolùm, ſed per aquam, & ſanguinem optimus Ieſus Christus. O ſuauiſſime vniuerſorum domine, & Saluator bone Ieſu, quales tibi condignas gratiarũ referre potero actiones, quia à principio ortus tui, vſque ad mortem diriſſimam, immò, & poſt mortem pro me pretioſiſſimum ſanguinem tuum fudiſti*: Hactenus ex Bernardo, qui, vt verba illa *propter mixturam aquæ*, ſignificant, ſenſit, confuſas & mixtas inter ſe profluxiſſe ſanguinis, & aquę ſubſtantias.

S. Cyprianus.

S. Bernar.

Verùm enimverò, & ſimilius veritati, & multo pro-

Auctoris opinio.

babilius; immò non tam rationi, quam diuinæ ſacri codicis hiſtoriæ reor eſſe congruentius, aſſerere nullã planè horum liquorum mixturam contigiſſe, dum fluerẽt, ſed potius ita vnamquãq; ſanguinis, & aquæ ſubſtãtiã diſtinctè, ac ſeparatim effluxiſſe, vt nec concors fluxio comixtionem, nec æqualis amborum lapſus pateretur aquæ, & ſanguinis vnionem; ſicq; ex eadem pectoris Chriſti plaga hinc ſanguis, & inde aqua eodem tẽporis articulo pari, inpermixtoq; paſſu gradiebantur. Quemadmodum diſertiſſimis, apertiſſimisq; vocibus teſtatur S. Cyprianus ſermone de paſſione Chriſti prope finem, dum inquit. *De latere tuo fons egreditur in vitam æternam proſiliens, & de eadem conſubſtantiali origine diuerſis limitibus aqua, & ſanguis emanant ad complementum, perfectionemq; totius iuſtitiæ, Sacramẽta in perpetuum duratura, & fontis illius vbertas perenni lapſu vniuerſam Eccleſiam irrigat, & fœcundat.* Quam S. Cypriani ſententiam ſecutus Franciſcus Lucas Burgenſis in ſuis commentarijs ſuper hunc D. Ioannis locum, *quale*, inquit, *igitur fuit ſpectaculum videre ſanguinem, & aquam ex vno, eodẽq; vulnere ſimul, & diſtinctè abſq; cõmixtione, & confuſione mutua ſcaturientes.*

S. Cyprian.

Franciſcus Lucas Burgenſis.

Noſtræ verò opinioni de impermixta ſanguinis, & aquæ fluxione fidem ea omnia conciliant, quæ aduerſus alias hac de re opiniones adduximus; immò congruit mirificè cũ ſacro Ioannis eloquio, ex quo ſtatim, & continuò, hoc eſt ſimul, ſanguinem, & aquam è latere Chriſti, exiuiſſe intelleximus. Neq; confirmandæ opinioni ratio deeſt, nam vti aquæ, & ſanguinis confuſio efficere ſolet, vt clarè in diſcretãs vtriusq; liquoris

ſub-

Digitized by Google

ſubſtantias per cõfuſionem haud poſſimus intueri; ſic indiſtincta fluendi ratio, ita clarè humano S. Ioannis viſui obijciebatur, vt ab eo apertum diſcrimen intercedere inter aquam, & ſanguinem dignoſceretur.

Refelluntur oppoſita argumẽta.

Nec quempiam cõmouere debet ea cogitatio, quòd excellenti non niſi diuinæ virtutis miraculo fieri iſtud potuerit; cum decuerit, & congruentiſſimum etiam fuerit hanc lateris Chriſti apertionem pluribus inſigniri miraculis, vt hinc certum diuinitatis Chriſti argumentum colligere poſſet non ſolùm perfida Iudæorum gẽs, ſed etiam dura gentilitas. Prætereà quid cauſæ eſt, vt lector eam opinionem amplecti reformidet miraculi neceſſitate commotus, cum declinare eandem difficultatem non poſſit, neq; etiam miraculi rationem ſubterfugere? etenim cuicunq; recitatæ hactenus ſententiæ aſſenſum dederit, protinus etiam miraculum fateri cogetur, ſi eum ſubeat cogitatio, quod eandem planè ſedem vterq; liquor inhabitaret, ſiq, memoria repetat, eodẽ cuſpidis ictu non modò pericardion, ſed etiam Saluatoris cor tranſuerberatum fuiſſe, & ad extremum, ſi meditetur cauam pericardij venam, in qua fortaſſis diuerſari potuit aqua, & cordis venam à medicis Aſiagos dictam, in qua ſanguis quieſcebat, dilaceratas fuiſſe eodẽ lanceæ ictu; ex quibus neceſſariò conficitur, ni diuina manus alterum liquorem miraculosè retinuiſſet, ſimul, & vnà cum aqueo liquore emanaturum fuiſſe ſanguinem; ſicuti docuit loco proximè citato D. Cyprianus, cuius adductum in cap. queſt. teſtimonium intelligendum eſt de vnione, ſeu de concor... fluxu, non autem de confuſione aliqua, quam duo illi liquores inuicem ſortiti

titi fuerint; nam quô alterum liquorem in fluxu ab altero non fuiſſe ſegregatum oſtenderet mixtum cum aqua ſanguinem, hoc eſt ſimul ſanguinem, & aquam è latere Chriſti effluxiſſe dixit; velut ipſe idem Cyprianus explicauit apertè docens diuerſis vtrumq; liquorem limitibus defluxiſſe. Mixtura autem, de qua meminit D. Bernardus non eſt ad aquæ, & ſanguinis ſubſtantias, ſed ad lateris aperturam referrenda, neque enim confuſos inuicem erupiſſe liquores tradit, ſed dũtaxat lateris vulnus ſua roſa haud caruiſſe, quandoquidem non rubro ſanguine ſolúm, ſed etiam criſtallino aquarũ riuo, quæ duo mirè colorem roſeum præſeferunt, latus diſcriminabatur; quemadmodũ ea ipſa, quę D. Bernardus ſubnectit, clarè innuunt, quippe quæ à modo loquendi, quo ſcriptura vtitur, non ſunt aliena; ex ſcriptura autem diſcretio potius, quam ſanguinis, & aquę confuſio colligitur, vt patet.

De cœteris verò aliorum ſcriptorum teſtimonijs in contrarium adductis non curandum, ſed liberè fatendũ eſt, nobis aduerſari, ſed quid tum? An fortè omnibus omnium Doctorum votis opus eſt, quô alicui ſententiæ fides habeatur?

DISPVTATIO SEXTA.

De reliquis difficultatibus huius myſterij aquæ, & ſanguinis.

CAP. I.

Quanta fuerit ſanguinis, & aquæ copia.

DOCTORES ij, quorum animis ea inſedit opinio, quæ decurrētem è latere Chriſti liquorem aquam fuiſſe arbitrantur naturali proprietate in pericardio Saluatoris conquieſcentem, perexiguam aquæ copiam fuiſſe fateri tenentur. Nam cum in optimè affectis corporib. parciſſimus ſit pericardij liquor; quemadmodum principes medicorum viri tradunt, ex proſciſſo Saluatoris latere tenues aquei humoris guttę delabi potuerunt, cum Saluatoris corpus abſolutiſſimæ eſſet perfectionis, qua nihil ſublimius in tota corporum mole natura vidit vnquam. Verùm manifeſtè decipiuntur; quis enim, tenuem adeò aquæ quantitatem in tam pręgrandi ſanguinis effluentis copia conſpicere, atq; clarè demirari potuiſſet? & tamen omnibus è latere deffluens aqua conſpicua fuit, vti ſe eam vidiſſe, atq; ſimul demiratam eſſe D. Ioannes teſtatur.

Alij, quibus perſuaſum eſt ex corporea Chriſti reſolutione natum eſſe lateris humorem, dicerent ſatis copioſam elementarem aquam fuiſſe ijs ipſis principijs ducti, de quibus ſupra mentionem fecimus. At vti futilia ſunt eorum Doctorum principia, ita etiam, quæ ex principijs deducuntur, nulla fide digna ſunt. Quid igitur

tur affirmabimus? Certé in re obſcuriſsima mihi de aqua id meritò videtur aſſerendum, quòd de ſanguine lateris ſcitè protulit Simon de Caſsia ſerm. 13. de Paſſione Domini; Nimirum ſoli Deo determinatam aquæ menſuram, quæ è dominico latere fluxit, cognitam eſſe poſſe. *Sed illicò,* inquit Simon, *aperto latere exiuit ſanguis in menſura determinata ſoli Deo cognita, non nobis.* Quare, niſi alicui mortalium Deus hoc ipſum aperiat, nullus meo quidem iudicio poteſt propoſitæ quæſtionis punctim attingere veritatem, maximé cum nullum certum huiuſce rei argumentum ſiue ex ſcripturis, ſiue ex patribus, ſiue tandem ex momentis rationum erui poſsit.

Simon de Caſsia.

At quia ſæpè numerò id, quod certis argumentationibus depræhendi non poteſt, quæri coniecturà ſolet; idcircò quo me coniectura ducat præſenti loco quam breuiſsimè aperiam; & totam hanc difficultatem ad duas aſſertiones reuocabo. Prima eſt huiuſmodi. Nõ tãtummodò ſanguinis, & aquei liquoris guttæ aliquot, ſed certum quoddam vtriuſq; profluuium, quod facilè ſub omnium aſpectum cadere poſſet, ex dominico latere manauit. Hæc aſſertio videtur communi omnium Patrum aſſeueratione confirmata, cum omnes non guttas ſanguinis, & aquæ, ſed fontes, riuos, vndas, (& ſi quæ ſunt alia huius ſignificationis nomina) ex aperto Saluatoris latere erupiſſe docuerint ijs in locis, de quibus hactenus perpetuam orationem habuimus; idem ſubindicant ipſa D. Ioãnis verba, quæ non guttas, ſed aquam & ſanguinem, ideſt certam quandam aquæ, & ſanguinis quantitatem fluxiſſe exprimunt. Hoc etiam conuincit

Prima aſſertio.

ratio,

ratio, nam alioqui D. Ioannes facinoris huius oculatus teſtis cũ à militibus impediretur ne propius gradũ ad crucem admoueret, cumq́; longius à Crucis ſtipite eſſet ſemotus, nec aquam à ſanguine, nec ab aqua ſanguinẽ ſecernere obtutu potuiſſet. Tandẽ, hęc noſtra aſſertio certa eſt totius Eccleſiæ, & omniũ rectè ſentiẽtiũ aſſẽſu.

Secũda aſſertio. Tanta fuit vtriusq́; humoris copia, quanta ſufficiebat abluendis, atq́; irrigandis imis corporis Chriſti, & ligni Crucis partibus. Quæ fuit opinio doctiſſimi Franciſci Lucæ Burgenſis in commentarijs in Ioannem, cuius verba ſunt. *Et ex eo vulnere profluit, exiuit, non diſtillauit tantùm guttatim, ſed confertim, ac copioſè exiliuit tamquam ex plena ſcaturigine ſubito aperta poſt diuturnam obturationem.* Id quod multis ante eum ſeculis D. Bernardus ſub nomine copioſæ redemptionis diuinè meditabatur.

Secunda aſſertio.

Burgenſis.

D. Bernardus.

Vbi, *vera enim,* inquit ille Canticorum cap. 22., *copioſa Chriſti redemptio eſt, quia vndam ſanguinis per quinque partes corporis largiter effudit, cum pro redemptione generis humani vna gutta precioſi ſanguinis eius ſufficeret, ſed data eſt copia, vt magnitudine muneris virtus innoteſceret diligentis;* at inter alias ſacrati corporis plagas certum eſt, lateris ictum maximè celebrem, atq́; memorabilem fuiſſe; igitur D. Bernardo teſte, copioſam, abundantem, & largam ſanguinis vndam emiſit Chriſtus. Huc etiam referri debent, quæ D. Cyprianus libro de montibus Sina, & Siõ nobis ſcripta reliquit, tradens magnum & vberem aquæ, & ſanguinis fontem ex latere Mediatoris perenni lapſu vniuerſam Eccleſiam irrigantem, & fœcundantẽ egreſſum eſſe; quæ omnia vbertati horũ liquorũ lateris.

Mmmm mirè

mirè fauent. Poteſt inſuper copioſa huius aquæ fluxio & Prophetarum, & Pſalmographi teſtimonijs cõprobari. Et prophetæ quidem diuino ſpiritu pleni, ea quæ futura erant, antequam adimplerētur nobis quaſi in ęnigmate prædicentes, copioſam, atq; vberem futuram fuiſſe lateris aquam declarauerunt, vti patet apud Ezechielem c. 26. Vbi *effundam*, inquit propheta, *ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris*; at, auctore D. Auguſtino, quid eſſe poteſt ſanguine lateris perfectius? quid lateris aqua candidius? & quid tandem vulnere iſto ſalubrius? Sed & Iſaias c. 55. omnes fideles ad epotandas lateris Chriſti aquas dulciſſimis vocibus inuitat, dum inquit. *Omnes ſitientes venite ad aquas, & qui non habetis argentum properate, emite &c.* at quæ dulciores aquæ reperiri queunt ijs, quas in gaudio de latere Saluatoris homo haurire poteſt? verè enim patens, ac apertum Chriſti latus fontem dixeris, ex quo perennes cæleſtis gratiæ riuos hauriunt ij, qui ſacro baptiſmatis charactere inſigniuntur. In quam eandem ſententiam Regius Vates diſcedens canit Pſal. 45: *fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei*, & rurſus alibi, *quæ fluũt impetu de Libano*. Sed quid pluribus opus eſt? certè frequentiſſima ſunt ſacri eloquij hac de re teſtimonia; Numerorum enim 20. & Exodi 17. vberrimos ex dura ſilice fontes erupiſſe legimus; hos autem aquarum fontes præ ſe tuliſſe imaginem eius aquæ, quæ de latere lãcea percuſſo exiuit, nullus eſt qui neſciat. Accedit tãdem ad confirmationem opinionis noſtrę manifeſtũ B. Brigitę teſtimonium, quo hæc ſe à Deipara Virgine accepiſſe teſtatur dicens. *Cùm extraheretur lancea de corpore, ſtatim abun-*

Ezechiel.

Iſaias.

Propheta.

Ex dura ſilice aqua manauit Numerorũ 20. & Exo. 17

D. Brigita lib. 7. reuelationum cap. 15.

abundanter exibat de vulnere illo cum impetu quaſi quidam fluuius ſanguinis. Nec dubito quin idem pariter de aqua lateris aſſerendum ſit.

Vtra ſanguinis, an aquæ ſubſtantia vberior fuerit.

Sed rurſus quærat lector, vtrane ſanguinis, an aquæ fuerit abundantior copia? Reſpōderi poteſt, parem, vel ad ſummùm non admodum inæqualem vtriuſq; liquoris quantitatem, & ſubſtantiam fuiſſe; quandoquidem arbitrari poſſumus tantā à Deo procreatam fuiſſe aquei humoris copiam, quantam idem Deus in cordis ſede nouerat reſidere ſanguinis, vt hinc pari, atque concordi lapſu vterq; liquor ſe ſe promere poſſet ad eū modum, quem in ſuperioribus exponere hactenus conati ſumus.

CAP. II.

Ex quo Saluatoris latere ſanguis, & aqua manarint.

VErùm illud non ita facilè eſt ad certis, firmiſque rationibus conuincendum; dextrumne, an ſiniſtrum fuerit latus, quod truci plaga à milite transfixum eſt. Etenim, quamuis dogma ſit certiſſimū fidei catholicæ, receſſus lateris Chriſti ad ictū cuſpidis patuiſſe; nulliſ tamen adhuc S. Matris Eccleſiæ legibus cautum eſt, quódnam illud fuerit ex duobus. Quare tutò citrà omnem hæreſis labem, & de hoc ambigi, & quæſtio in vtramq; partem agitari poteſt.

Quinam docuerint vulnus dextro Saluatoris lateri hæſiſſe. Io. Maior.

Principiò igitur Chriſtum dominum dextro in latere vulnus accepiſſe varijs Doctorum ſcholaſticorum auctoritatibus hūc in modum ſuaderi poteſt. Sic enim habet Ioannes Maior non modò in controuerſijs, ac diſputationibus ijs, quas circa quatuor Euangelia excitat,

vbi inquit. *Cæterum dextrum latus Chriſti vnus militum lancea fodit, ac continuò ſanguis, & aqua manarunt*; verùm etiam eandem habet ſententiam in ijs libris, qui ab eodem in Magiſtri ſententias euulgati ſunt. Clarè præ-
Innocentius. tereà teſtatur Innocentius III. ex dextro Chriſti latere fontes aquæ, & ſanguinis manaſſe lib. 2. de Sacramento altaris cap. 8., vbi aſſignans rationem, cur in dextro altaris cornu á Sacerdotibus calix ſiſtatur. *Ponitur*, inquit Pontifex, *calix ad dextrum latus oblatæ quaſi ſanguinem ſuſcepturus, qui de latere Chriſti dextro creditur, vel cer-*
B. Brigita. *nitur profluxiſſe*. Sed & B. Brigita lib. 7. reuelationum idē ſe à matre Saluatoris accepiſſe teſtatur dum inquit. *Venit vnus accurrens cum furia maxima, & infixit lanceam in eius latere dextro tam vehementer, & validè, quod quaſi per aliam partem corporis lancea voluerit pertranſire*. Eandem
D. Bonauentura. opinionem D. Bonauentura in lib. meditationum de acerbis domini paſsionibus piè admodum tractat, & cōfirmat ſic ſcribens. *Vnus autem Longinus nomine (tunc impius, & ſuperbus, ſed poſt cōuerſus et martyr et ſanctus porrigens lanceam de longe, eorum preces, & rogamina contēnens latus domini Ieſu dextrum vulnere grandi aperuit, & exiuit ſanguis, & aqua*. Deinde ad hanc ſententiam faciant ea
Rupertus. Ruperti Abbatis verba, quæ 3. Regum cap. 6. conſignata ſunt, vbi, *dominici*, inquit, *corporis de latere dextro iuxta Ezechielem aquæ viuentes, aquæ ſalubres egreſſæ ſunt, & omnes ad quos peruenit aqua ita ſalui facti ſunt*. Nec prætérire poſſum aliud S. Auguſtini teſtimonium, quod Alphonſus Paleotus libro de ſacra ſindone ex 15. de Ciuit. Dei colligit in hæc verba. *Et quod oſtium in latere dextro accepit, profectò illud eſt vulnus, quandò latus Chriſ*

lan-

Digitized by Google

lancea vulneratum. Sed lapſus eſt ſine dubio Paleotus, cũ particulam, *dextro,* quæ totum eſt huiuſce probationis negotium Auguſtini contextus non habeat. Non receſſit ab hac eadem opinione Bernardus, cuius verba in ſermone 7. in Pſal. Qui habitat. circa medium ſunt huiuſmodi. *Et quidem Dominus Ieſus poſt cætera inæſtimabilis ſuæ erga nos beneficia pietatis, etiam dextrum ſibi propter me paſſus eſt latus fodi, quod videlicet non niſi de dextra mihi propinare vellet, nõ niſi in dextra locum ponere refugij,* Idem ſenſerunt Gabriel Biel in tract. de paſſione Domini, Gregorius Nazianzenus in tragædia de Chriſto patiente, Ludulphus Saxo de vita Chriſti par. 2. ca. 64. & Petrus Comeſtor Scholaſticæ hiſtoriæ ca. 179. cuius hæc ſunt verba. *Sed vnus militum lancea latus eius dextrum perforauit, & continuò exiuit ſanguis, & aqua.* Tandem aliqui D Athanaſium in eo libro, quem de paſſione imaginis Chriſti piè, & doctè compoſuit, huius opinionis protectorem faciunt; hæc ipſa ex eodem verba adducentes. *Hebræos ſequentes Patrum ſuorum veſtigia valido ictu lancea latus dextrum iconæ transfodiſſe credimus.* Sed re vera mihi non ſemel eum D. Athanaſij librum peruoluenti, illud appoſitum in citatis verbis vocabulum, *dextrum,* nullibi occurrit.

S. Bernar.

Biel.

Nazianzenus.

Ludulphus

Comeſtor.

Verùm non modò Patrum teſtimonijs, ſed etiam grauiſſimis coniecturis argumentari poſſumus, dextrum Saluatoris latus lancea fuiſſe percuſſum. Inter autẽ probabiles coniecturas ea meo ſanè iudicio omnium præcipua eſt, quod paſſim, vulgò, atq; manifeſto Eccleſiæ aſſenſu, hanc opinionem approbari videam, ſicuti declarat mos ille vſitatiſſimus, ſacras Saluatoris imagines pin-

Eadem ſententia coniecturis probatur.

pingendi, atq; efformandi; quo publicè exprimitur à milite lancea dextrum latus fuiſſe transfoſſum. Hinc licet certis omnium Sanctorũ Patrum teſtimonijs, aut manifeſtis ſacræ ſcripturæ auctoritatibus confirmata non videatur opinio iſta; attamen quia, quæ ad generales Eccleſię ritus, & cõſuetudines ſpectãt, neq; deprauata, neq; à communi fidelium cętu, ni vera ſint, approbata diutius vllo vnquam tempore eſſe potuerunt, propterea cogimur arbitrari, fuiſſe hanc cõſuetudinem religioſiſſimè á primis vſq; naſcẽtis Eccleſiæ incunabulis obſeruatam, iuſtiſsimis rationibus adinuentam, & nobis hęreditario iure à Sanctis Patribus ex hac vita migrantibus relictam certiſsima traditione. Amplius huc ſpectant aliqua prophetarum vaticinia, quibus dextrũ Saluatoris latus proſciſſum fuiſſe, velut digito innuere

Ezech. 47. videntur; in primis enim Ezechielis 47. legimus. *Cum egrederetur vir ab oriente. Ecce aquæ redundantes à latere dextro*, (Chriſti videlicet, vt quorundam interpretatio eſt pendentis in cruce) Et mox, *aquæ autem deſcendebant in latus templi dextrum ad meridiem*. Sed quid plura? an nõ in claram huiuſce rei figurã demãdarat Iſraelitis Deus, vitulum Deo in odorem ſuauitatis cremandum ſiſtẽdũ

Leuitici 1. eſſe in dextro altaris latere, *& immolabit*, inquit ſcriptura ſacra, *ad latus altaris, quod reſpicit ad aquilonem*; illud autem cornu dextrum altaris latus erat. Ad extremum latus domini apertum eſſe duntaxat ex ſacra pagina haberi poteſt, atqui latus abſolutè, & ſimpliciter dictum nobiliorem, dextramq; hominis partem ſignificat; quãdoquidem à nobiliori fit denominatio.

Oppoſita ſententia. E diuerſo, non dextrum, ſed ſiniſtrum latus Chriſti

transfoſſum

Digitized by Google

tranſfoſſum fuiſſe lancea illud imprimìs declarat; quod non tam apud profanos, quàm apud ſacros ſcriptores latus pro ſiniſtra, non autem dextra hominis parte videam vſurpari. Virgilius enim lib. 2. Æneidos. *Pſalmographus.*

— *lateriq; argiuum accommodat enſem*; hoc eſt ſiniſtro fœmori accomodat enſem; & pſaltes Sal. 90. de latere ſiniſtro loquens, *cadent*, inquit, *à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis*, quemadmodum etiam docet S. Bernardus, qui hunc ipſum pſalmographi locum explicans in pſalmo qui habitat, meritò latus pro ſiniſtro latere accipiendum eſſe tradit. Præterea ex conſtanti fama, concordiq; patrum ſententia conſtat ex eo latere manaſſe aquam, & ſanguinem; ex quo prima omnium mortalium mater formata eſt; magno ſiquidem Paulo teſte, id quod dormienti Adamo accedit, cum ex eius coſta Eua mulier ſumpta eſt, inſignis erat figura S. Matris Eccleſiæ, quæ ex latere Chriſti dormientis efformanda erat, quemadmodũ manifeſtis verbis teſtatur ad Epheſ. 5. inquiens, *myſterium hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia*; atqui ab omnibus Eua ex latere ſiniſtro effecta creditur, propterea quòd in latus ſiniſtrum cor vergat, ex quo proficiſcitur fons, & origo amoris, qui feruentiſsimus eſſe ſolet inter virum, & mulierem; ergo à ſimili, haberi poteſt ex ſiniſtro latere Chriſti ſacros aquæ, & ſanguinis fontes erupiſſe. Amplius omnes illi patres, qui ex latere ſiniſtro ſopoiati Adæ Euam extructam fuiſſe aſſerunt, conciliant non modicã fidem huic opinioni, quam nos in præſentia conamur aſtruere. Quid? an non ea, quæ ſuperius executi ſumus, cum ex corde, veluti ex fonte lateris ſanguinem decurriſſe

S. Bernar.

Ad Epheſ. 5.

riſſe

Digitized by Google

riſſe doceremus, ſiniſtri lateris proſciſſionem indicant? Nam ſi cor Saluatoris cuſpidis ictu ſauciatum eſt, eam indubiè pectoris Chriſti partem petere lancea debuit, in qua naturali propenſione cor reſidet, qualis ſola corporis humani ſiniſtra pars eſſe conſueuit. Ad hęc, vulnus à milite lateri Saluatoris inflictum fuit ad explorandam Ieſu Chriſti mortem, vti plures S. Patres docent, hoc autem experimentum in ſolo Saluatoris ſiniſtro latere peragi potuit, cum in eo duntaxat fons vitæ cor requieſcat. Ad extremum, ſi morem eorum, qui dextra manu alios vulneribus petunt, meditemur, ad ſiniſtram ſolũmodò partem deuolutum eſſe vulnus cogimur aſſerere, quandoquidem naturali motu ad eam tantúm interfectoris ictus diriguntur.

His, et alijs non abſimilibus firmamentis ſiniſtri lateris proſciſſionem inducentibus etſi plures ſacræ paginę interpretes ita aſſentiantur, vt conſtãter aſſeuerent, nõ aliud à ſiniſtro latere fuiſſe latus, quod lanceæ ictu apertum fuit, tamen apud me, eorum doctorum, qui prioris ſententię ſunt patroni, iudicium præponderat, tũ quòd celeberrimæ, ac noſtris etiam temporibus vſitatiſſimæ conſuetudini imagines dominicas conficiendi cõgruere illud videam, tum etiam quia non numero, & multitudine tantummodo ſuperiores hi ſunt, verùm etiam ſanctimonia, ac diuinarum rerum peritia, quali diuinitus excellebant Bonauẽtura, Gregorius Nazianzenus, Brigita, & cum alijs quorum nomina paulò ante retulimus, Summus Eccleſiaſticæ rei Antiſtes Innocentius.

Non auſim tamen poſteriori ſententiæ aſſenſum denegare, cum dubio procul ea ipſa argumenta, quibus ful-

citur,

Digitized by Google

citur, probabilem admodum opinionem reddant; vti attentius illa perpendenti clarum erit.

CAP. III.

Quænam fuerit pars pectoris Chriſti ferro ſauciata.

ILlud fortaſsè alicui accidet admirandum, qua ratione ita adigi potuerit à milite haſta, vt per latus Saluatoris infractis, atq; imminutis oſſibus ad cor vſq; pertranſiret, quemadmodum D. Ioannes Euangeliſta teſtatur; qui vbi de vulnere lateri incuſſo ea verba protuliſſet. *Et continuò exiuit ſanguis, & aqua, & qui vidit teſtimonium perhibuit, & verum eſt teſtimonium eius. Et ille ſcit, quia vera dicit, & vt vos credatis,* ſtatim adiecit hæc, quæ oſſium illæſionem adſtruunt. *Facta ſunt enim hæc, vt ſcriptura impleretur. Os non comminuetis ex eo.* Exodi 12. Quare licet ſolidum ſit, ac firmiſſimum Chriſtianæ religionis decretum, nullam imminutionem paſſa fuiſſe Saluatoris noſtri oſſa; nō ita tamen facilè eſt claram huiuſce rei demonſtrandæ rationem adinuenire; nam cum pergrandis eſſet magnitudinis haſtæ ferrum, quo ſacrati corporis intimi receſſus apparuerunt, planè obſcurum videtur, qua via, quove tranſitu inter cōcinnatas pectoris Chriſti coſtas tranſire poſſet magnum, ac graue illud æs, quo haſta conſtabat, maximè cum (vt oculis ipſi noſtris cernere poſſumus) natura ſic pectus humanum concinnè ædificauerit, vt oſſibus clementer curuatis, atq; in ſe velut in circulum fermè conductis non longioribus interuallis, ſed ſimul omnibus inuicem colligatis molita ſit pectoris opificium, atq; ſtructuram.

Digitized by Google

D. Vicentij opinio.

D. Vicētius ſermone vnico de acerba Saluatoris noſtri paſſione in die paraſceues habito, ne aduerſus id, q Euangelica Ioannis narratio habet, admittere cogeretur, oſſa domini confracta fuiſſe, in eam deuenit opinionem, vt arbitraretur, non eam pectoris Chriſti partem, quam communi more pictores notant lanceæ vulneri fuiſſe obnoxiam, ſed potiùs inferiorem Saluatoris naturæ partem, eam nimirum, quę tenera, ac molli duntaxat carne veſtitur, qualis ea eſt, quæ inter pectoris, & fœmoris extrema locum tenet; cuius etiam opinionis defenſorem fuiſſe Alexandrum de Ales autumat idem B. Vicentius; quamuis ego hanc aſſertionem de mente Alexandri diligenti cura ſæpius conquiſitam haud potuerim hactenus inuenire.

Si verò hinc arguas, temerè, & inſcienter facere pictores aliter, ac ſe vulnus habuit, pictura exprimentes. Reſpondet D. Vicentius, eos nō temerè, ſed piè potius, ac ingenioſè ſpeciem vulnerati in pectore Saluatoris exprimere, quô videlicet huius ſeculi hominibus, qui pictura mirum in modum capiūtur, atq; in ea velut in exarato mortis Chriſti libello paſſionem meditari ſolent, illuceſceret, Saluatoris noſtri cor ingēti plaga fuiſſe transfoſſum, ex qua veniæ, & gratiarum aquas haurimus; immò addi poteſt, meritò id à pictoribus obſeruari, vt hinc notum fieret mortalibus, quam libenti animo, quamq; toto ex corde nobis Vindex ſalutis noſtræ Chriſtus mortiferæ culpæ maculas, & crimina relaxarit. *Quare verò ſic depingatur*, verba ſunt D. Vincentij, *Dicendum quod pictura eſt laicorum ſcriptura, ideo, vt expreſſius laicis pateret, quod lancea cor Chriſti penetrauerit, &*

in

Digitized by Google

in ſignum, quod ex corde dimiſſa eſt nobis culpa per ſuam mortem. Hactenus ille, cuius reſponſio, ſi forte fortuna lectori placuerit, is aſſerere etiam tenebitur, tenellam corporis Chriſti partem, quæ coſtis adiacet, quæq; cõmuni nomine fœmur appellatur, ſub lateris vocabulo D. Ioannem comprehendiſſe; ſecús enim ab allata à D. Vincentio ex Alenſi doctrina recedendum eſt, quãdoquidem expreſſis, ac clariſſimis verbis pectus Chriſti fuiſſe ſauciatum meminit D. Ioannes in euangelica narratione, à qua diſsentire criminoſum, & impium eſt.

At ſatius eſt, id ipſum nudè fateri, quod, & ſacer Ioannis contextus, & piæ Saluatoris imagines exprimũt; nempe adactum fuiſse cuſpidis ferrum per eam pectoris partem, quæ tranſuerſis oſſibus, ac planis, ideſt coſtis in diuerſum porrectis, conglobatur; Nam cum Saluatoris pectus non ex vno, perpetuoq; oſse, ſed varijs, & diſcretis oſsibus inuicem leni carnis operculo colligatis conſtaret, vtique potuit aperiri cuſpide ferrea illæſis oſſibus, vt ſcriptura teſtatur; quandoquidem amplam ſatis, & ad haſtæ ferrum recipiendum capacẽ viam inter coſtas aperire ſibi potuit militari ferocia adacta cuſpis, præcipuè in ſacrato Mediatoris noſtri corpore, quod tetris verberum, & flagellorum ſcapulis penè diſsolutum, atq; diſsipatum fuiſse vidimus alias. Sicq; truci plagæ ceſserunt, atq; loco tantiſper dimotę ſunt coſtæ dominici pectoris nulla ſubſecuta oſſium fractione. Poſset & illud ad huiuſce rei difficultatem enodandam probabiliter affirmari (ex quo integritas, & imminutio oſſium Chriſti probaretur) non totum haſtæ ferrũ ſacratos dominici pectoris artus penetraſ-

ſe,ſed ſolam duntaxat cuſpidis partem (longior enim ea fuerat) quemadmodum fortaſsis innuere videntur ea B. Brigitę verba. *Et cum extraheretur haſta apparuit cuſpis rubra brunici coloris*, ni ex oppoſito, altius ferream cuſpidem in membris Chriſti reſediſse,& communi patrum teſtimonio,& eiuſdem B.Brigitæ atteſtatione nótiſsimum foret. *Venit enim*, inquit Brigita lib.7.reuelationum, *vnus accurrens cum furia maxima, & infixit lanceam in eius latere dextro tam vehementer, & validè, quod quaſi per aliam partem corporis lancea voluerit pertranſire.*

DISPVTATIO SEPTIMA.

De lancea, & milite, qui pectus Chriſti aperuit.

CAP. I.

De figura lanceæ, ac de eo milite qui cuſpidis ictu ſanguinē, & aquam ex latere Chriſti elicuit.

HVius propoſiti capitis enodatio ſuperiori dubitationi prodeſse plurimum poterit, quippe quę non parum ex forma, & figura lanceæ pendet; quam in ſpeciem longitudine palmarem, latitudine ſemipalmarem, ferriq. apice carentem formatam fuiſſe non ſemel oculis ipſi noſtris contemplati ſumus in expreſso eiuſdem cuſpidis typo, quem ſingulari cura Illuſtriſs. Cardinalis Borromæus, cui omnes diuinarum, humanarumq. litterarum cultores maximè debent, curauit effingendum ex ea ipſa lancea, quam Baizetus Turcarum Imperator Conſtantinopoli Romam ad Inno-

Federici Borromæi Card. ſolertia.

Innocentium Octauum Pontificem Romanum dono tranſmiſit, quamq; nunc etiam in baſilica S. Petri honorifico, religioſoq; cultu venerantur Chriſti fideles.

At ſcire opus eſt, quinam fuerit miles, quem in Chriſtum iam mortuum ictu lanceæ ſacrilegas miſiſſe manus prodidit Ioannes Euangeliſta. Pleriſq; viſum eſt, hunc militem fuiſſe Longinum, cuius crudelitatem, antequam Chriſti veſtigia ſequeretur, & mox conuerſionem, vitam, & tandem martyrium hiſce verbis proſequitur Venerabilis Beda in Martyrologio idibus Martij. *In Capadocia paſſio S. Longini martyris, de quo in libello martyrij eius narratur, quod aliquando militans ſub centurione Romano in paſſione Domini latus eius cum lancea in Cruce aperuit, & viſo terræmotu, & ſignis, quæ fiebant, credidit in Chriſtum, pœnitentiam agens de operibus priſtinis; poſteà Monachus factus per triginta octo annos Chriſto militauit, multos conuertens ad fidem Dei, ad extremum verò martyrium compleuit in Capadocia ſub Octauio Præſide, quē propter infidelitatem ſuam diuino iudicio percuſſum corporea cæcitate poſt martyrium ſuum illuminauit.* Sic Beda; cui conſonant, quæ in Martyrologio Romano die 16. Martij de eodem Longino ſcribit Petrus Caleſinus ad hunc modum. *Cæſareæ in Capadocia paſſio S. Longini martyris, qui Ieſum Chriſtum crucifixum haſta percuſſit, ob ſigna, & prodigia ſubſecuta Chriſtianus factus eſt &c.* Adeſt quoq; huic opinioni Ado Epiſcopus Treuirenſis in Martyrologio, cuius hæc ſunt verba. *Natale B. Longini, quem tradunt illum eſſe, qui lancea latus Ieſu Chriſti pendētis in Cruce aperuit.* Nec diſcrepat ab hac eadē opinione Mutius Iuſtinopolitanus c. 57. ſacræ hiſtoriæ, dū ſcribit Longinum

Beda Martyrol.

Petri Caleſini Martyrol.

Mutius Iuſtinopolit.

Digitized by Google

ginum fuiſſe eum militem, qui pectus domini transfodit, qui ob miracula conuerſus poſtmodum, & ab Apoſtolis baptizatus glorioſi certaminis curſum confecit. Eandem ſententiã tuetur, ac defendit Vſuardus die 15. Martij. Quibus adſtipulari videtur Cæſar Baronius in ſuo Martyrologio die 15. Martij, dum inquit. *Cæſareæ Capadocia paſſio S. Longini militis, qui latus domini lancea perforaſſe perhibetur*. Id quod clarè confirmatur S. Bonauenturæ teſtimonio adhunc modum ſcribentis in meditationibus de acerbis domini paſſionibus. *Vnus autẽ Longinus nomine (tunc impius, & ſuperbus, ſed poſt conuerſus, & martyr, & ſanctus) porrigens lanceam de longe eorum preces, & rogamina contemnens latus domini dextrum vulnere grandi aperuit, & exiuit ſanguis, & aqua*. Nec deſunt etiam qui huius ſententiæ patronum S. Iſidorum eſſe arbitrentur eum talia pronunciantem inducentes. *Lancea Longinus latus Saluatoris aperuit, & non tantùm veniam inuenit, ſed Epiſcopatus honorem, et martyrij coronã promeruit*. Verum huiuſmodi auctores de loco, in quo hæc ab Iſidoro conſignata ſint, taciti ſilent, & fortaſſis non temere, cum mihi talem de Iſidori conſenſu opinionem in illius ſcriptis nuſquàm offendere hactenus licuerit. Poteſt inſuper hæc ſententia egregio S. Auguſtini teſtimonio illuſtrari, qui tom. 9. ſuorum operum in eo tractatu, qui manualè inſcribitur c. 23. percuſſorem dominici lateris Longinum appellat. Vbi *claui, & lancea clamant mihi, quod verè reconciliatus ſum Chriſto, ſi eum amauero. Longinus aperuit mihi latus Chriſti lancea, & ego intraui, & ibi requieſco ſecurus*. Huc ſpectant etiam, quæ traduntur à multis alijs ſcriptoribus, qui aliquãdo

Vſuardus.

Cæſaris Baronij Martyrol.

S. Bonauentura.

S. Auguſt.

de

Digitized by Google

de vitis Sanctorum Martyrum ſermonem habuerunt docentes Longinum fuiſſe eum militem, qui latus dominicum tranſuerberauit. Ad extremum his omnibus ſuffragatur Beati Nicodemi Euangelium; in quo hæc leguntur. *Accipiens autem Longinus miles lãceam aperuit latus eius, & exiuit de latere eius ſanguis, & aqua.*

Euangeliũ B. Nicodemi.

Alij, quorum non vulgaris eſt auctoritas, præter ea, quæ de Longino hactenus commemorata ſunt, litteris prodidêre inſuper, tunc cum lancea pectus dominicum miles transfodit, egregium facinus, & miraculum contigiſſe, quod quia breuiter, & clarè à B. Vincentio explicatur ſermone vnico de paſſione domini, placet, vt lector illud ab eodem fideliter audiat. *Longinus*, enim inquit, *videre non poterat; an mortuus eſſet Ieſus, quia caligatos habuit oculos, & accepit lanceam ſuam, & inflixit eam in corde Chriſti, & continuò exiuit ſanguis, & aqua miraculosè, & per haſtam decurrens peruenit ad manus militis, & ex contactu viſum accepit &c.* Sic S. Vincentius; in cuius ſententiam totidẽ fermè verbis diſceſſit Ludulphus Saxo par. 2. c. 64. Vbi de Longino loquens. *Qui autem*, inquit, *lanceauit, cum ferè caligaſſent oculi eius præ ſenectute, & caſu, vel potius nutu diuino pectus lanceauit, licet neſciens, & ſanguine Chriſti per lanceam defluente oculos tangeret, cõtinuò clarè vidit, & protinus illuminatus credidit in Chriſtum. Vnde, & militia cedens inſtructus ab Apoſtolis in Cæſareæ Capadociæ triginta octo annis monacham vitam duxit, & in omni ſanctitate permanens verbo, & exemplo multos ad Chriſtum conuertit.* Quid? Gregorius ipſe Naziãzenus, ſeu, vt cum Cæſare Baronio alijs viſum eſt, Appolinaris Laodiceus, cuius ea videtur eſſe tragędia,

S. Vincentius.

Ludulphus Saxo.

Gregorij Nazianzeni tragędia.

Longini

Digitized by Google

Longini cæcitatem hiſce carminibus commendauit in tragœdia, quæ Chriſtus patiens inſcribitur. Vbi longe ante medium inquit.

Fixit haſtam defluentis ſanguinis
Tinctam liquore. Et ecce, vt vtraq; e manu
Haurit, oculosq; hoc vngit, hinc, vt ſcilicet
Detergat oculum nocte, quæ cæca obtegit.

Baptiſta Mantuanus. A quo hanc eandem mutuatus opinionem Baptiſta Mantuanus recens, ſed nobilis vates libro feſtorum hæc de Longino cecinit.

Tv cæcus non mente minus, quam corpore, ſanctum
Lancea, & admoto pectus mucrone petiſti,
Inde cruor confuſus aquis hoſtilia circum
In digitos lapſus tetigit cum lumina morbum
Suſtulit. Iſta Deus collyria miſit, vt atram
Ex animo, ex oculis fugiens Horoſia nubem
Secum ageret, vitæq; daret te cernere fontem.

Recens quidam ſacræ ſcripturæ ſtudioſus citat D. Iſidorum tanquam huius opinionis auctorem, atq; hiſce verbis loquentem inducit. *Longinus latus Saluatoris aperuit, & tactu ſanguinis Chriſti, cum eſſet altero oculo priuatus, illuminatus eſt extra, & intus lumine fidei, & per Apoſtolos baptizatus fuit, & poſt longum tempus in Eremo Epiſcopatus honorem, & martyrij coronam inuenit.* Tandē in libello de geſtis Beati Longini martyris, qui incerto auctore vagatur, eadem opinio longiori oratione deſcripta habetur. Quibus omnibus adſtipulantur ea, quæ ſuppreſſo Longini nomine prodidit Petrus Comeſtor ſcholaſticæ hiſtoriæ cap. 179. dum inquit. *Et qui lanceauit eum, vt tradunt quidam, cum ferè caligaſſent oculi eius,*

Libellus de geſtis Longini martyris.

Petrus Comeſtor.

Digitized by Google

eius, & caſu tetigiſſet oculos ſanguis eius, clarè vidit.

Ex quibus duo colligere lector poteſt, Vnum eos omnes, quorum ſententias, & decreta retulimus, communiter opinari, trucem eum militem, qui lancea dominicum pectus transfodit, Longinum fuiſſe appellatum, Alterum, in quo ſolùm à ſuperiori ſententia diſcrepat, non idem planè omnibus ſecundæ opinionis allatæ auctoribus viſum eſſe de eo miraculo, quod de cęca Longini oculorum acie recenſent. Nam aliqui illorum, vt D. Vincentius, & Ludulphus caligatos tantùm Longini oculos fuiſſe litteris prodiderunt. Alij non caligine ſolùm, ſed luminis etiam cæcitate obrutos; alij demum non vtriuſq; oculi collyria, ſeu obtuſam aciem, ſed percuſſum duntaxat alterum cæcitate oculum Longino fuiſſe opinantur.

CAP. II.

Superiori capite allatam opinionem apochrypham eſſe ex Metaphraſte, & alijs antiquis ſcriptoribus conuincitur.

SEd hanc hiſtoriam, de qua diſceptatio eſt, futilem, & apochryphã eſſe ex antiquiſsimis grauiſſimorum ſcriptorum monumentis oſtendi poteſt, vti re ipſa ex Metaphraſte, cuius apud omnes indubitata eſt auctoritas, apertè conuincitur. Nam licet is diligentiſſimus ſit, & rerum ad martyrum geſta pertinentium abſolutiſſimus ſcriptor, tamen de Longino loquens, non alium à Centurione illo, cui, à Præſide corporis Chriſti cuſtodia demandata fuerat, Longinum fuiſſe ſcribit, quem omnium aſſenſu lancea pectus Saluatoris non petiuiſſe conſtat. Ponam hic totidem verbis de

Longino martyre Metaphraſtis ſententiam, vt ex illa aliarum opinionum falſitas tutiùs deprehendatur. *Poſtquàm*, igitur inquit 15. Martij, *ſepulturæ mandatum fuit viuificum Chriſti corpus, Longino Centurioni rurſus iuſſit Pilatus vitæ ſepulchrum tueri cuſtodia militari. Et ille quidem fecit, quod erat imperatum, etſi eſſet eiuſdem cum Pilato ſententiæ, vt iam dedicimus. Cum autem peractum eſſet magnum myſterium reſurrectionis, & milites miracula, quæ erant maiora, quam, vt ea caperet humana cogitatio, principibus Sacerdotum, & presbyteris iudaici cætus annonciaſſent; hoc illi ignominiam, & dedecus ſibi afferri exiſtimantes, & miraculum volentes extinguere, pecunijs perſuaſerunt militibus, vt calumniarentur Chriſti reſurrectionem. Verùm non ſic* Longinus, *ſed mendacij quidem fuit præclarus confutator, verax enim teſtis veritatis, & qui non ſuſtinuerit calumniari Chriſtum, tamquàm furto ſubreptum, ſed lingua, & mente libera eum verum eſſe Deum prædicauit, & è mortuis eſſe excitatum affirmauit. Quo factum eſt, vt & ipſe Pilatus, & Iudæorum ſinagogæ principes, inuidiam, quæ prius mouebantur in Chriſtum, & quem in eum animo concipiēbant furorem, eum tunc in Longinum transferrent, ei adeo iraſcentes, vt quidquid pateretur Longinus, exiſtimarent eum non ſatis daturum eſſe pœnarum. Hinc ea res deuenit ad aures Longini, & eorum ira fuit ei ſignificata. Quapropter magis volens cum Chriſto expelli, quam habitare in tabernaculis Iudæorum cum veſte, et cingulo dignitatis ipſam quoq; ſimul, quam primum exuit militiam, & acceptis duobus militibus, qui habebant eundem zelum pro Chriſto, & veritate, declinat cum populo congreſſionem, & cum ſolo Deo, & ſecū verſatur. Nec poſt multum temporis relictis Hieroſolymis venit in*

Digitized by Google

nit in Capadociam præco ſimul, & Apoſtolus Chriſti admirabilium operum, & quæ ſunt præter opinionem cum duobus illis militibus effecta. Hactenus ex Metaphraſte; qui glorioſi certaminis B. Longini martyris exitum longa, & accurata oratione deinceps proſequitur. Ex cuius hiſtoria in primis intelligimus, Longinum, qui martyrij palmam Cæſareæ in Capadocia meruit obtinere, non eum fuiſſe militem, qui in Chriſtum mucrone lanceæ ſæuijt, ſed Centurionem illum, qui animaduerſis prodigijs, quæ ex hac mortali vita euolante Chriſto acciderunt, Chriſti diuinitatem præclaro fidei teſtimonio confeſſus eſt dicens. *Verè filius Dei erat iſte.* Cum Metaphraſte conſentiunt Aloyſius Lipomanus par. 1. hiſtoriæ ſacræ 16. Octobris, & Surius to. 2. 15. Martij, qui omnes inſignitum fuiſſe laureola martyrij præfectũ Centurionem aſſerunt. Ergo Longinus martyr lateris Chriſti percuſſor eſſe non potuit, quãdoquidem ex cõtextu Euangelico conſtat; nõ fuiſſe Centuriȩ præfectũ, ſed militem ſub Centurionis poteſtate degentem qui crudeli plaga transfodit pectus Saluatoris. *Ioan. 19.*

CAP. III.

Auctoris hac de re iudicium.

TOtum difficultatis dubium, ſi pauca quȩdam cõſtituta fuerint, ex lectoris animo euelli poſſe autumo. Primum eſt. Negari non poteſt, quin dominicȩ paſſioni adfuerit vir, qui Longinus nomine, aut cognomine dictus, ſacras pro Chriſti gloria ceruices gladio abſcindendas gaudenti, alacriq; animo obtulerit Cæſareæ in Capadocia. Velut omnes anteà citati do-

Digitized by Google

ctores vnanimo conſenſu tradunt.

Secundum eſt. Nulla ratione huic Longino martyri tribuenda eſt lateris Chriſti plaga, vti priores illi in medium prolati doctores vulgari quadam fama commoti docere videntur. Hoc peruincũt ea, quæ ex Metaphraſte, *Lipomano*, & Surio adducta ſunt, quæq; in illorũ doctorum ſententiæ obfirmationem leuiter perſtrinximus. Niſi fortaſſe voluerit quis inſciente noui cuiuſdã, & ſecundi *Longini* martyrium in Eccleſiam inuehere; quod quis audeat? cum neq; iſtud ex aliqua veterum patrum ſcriptura, neq; ex certa maiorũ traditione; neq; ex neceſſario aliquo haberi poſſit argumento.

Sed audio alios oppoſitæ opinionis defenſores noſtram hanc aſſertionem indignè ferentes exclamare. Quid? Ergo nobis cenſoribus inueteratam apud omnes de Lõgino opinionẽ corrigere, atq; deſerere opus erit? Quid, ergo noua hac opinione noſtra tot S. Matris Eccleſiæ martyrologia, tot certa virorum illuſtrium decreta, atque ipſum etiam B. Nicodemi Euangelium refellenda atque repellenda erunt? abſit.

Sed re vera neq; præceps noſtrum iſtud eſſe de Longini diſputatione iudicium, neq; atrocem in alios doctores cenſuram æquus, & prudens rerum æſtimator dijudicabit, qui ſolo, ac ſolido veritatis indagandæ ſtudio ductus meditabitur, atque agnoſcet in primis opus illud, quod manuale appellatur, non eſſe D. Auguſtini, ſed alterius doctoris, qui illud, vt & titulus ipſe præ ſe fert, & vt ab alijs ibidem animaduertitur, non ex ſacris B. Auguſtini libris, ſed ex alienis ſcriptoribus collegit. Attendatq. pariter nõ

Manuale opus S. Auguſtini non eſt.

Gre-

Gregorij Nazianzeni, ſed Appolinaris Laodiceiillud eſſe teſtimonium. Neq; ea D. Iſidori verba, quod ſciam, reperiri ita facilè poſſe. Adijciatq; prætereà eos omnes, qui pro prima ſententia pugnare videntur, non curaſſe diligentius inueſtigare, num ea, quæ tunc temporis de Longino milite tradebantur, firmo eſſent canonicæ alicuius ſcripturę firmamento ſubnixa, quo proderetur, militem dominici lateris percuſſorem Longinum Centurionem fuiſſe, qui ſuum pro Chriſti confeſſione ſanguinem effudit. Nam cum per ea tempora hinc apochrypha illa Lõgini vita per omnium ora volitaret, & inde Longinum Chriſti mortis ſpectatorem ſimul, atq; corporis eiuſdem Domini cuſtodem ad ſempiternam beatorum felicitatem ſanguinis profuſione aduolaſſe vnanimi omnium aſſenſu palam eſſet; factum eſt, vt hi ea communi fama perſuaſi, neq; falſam libelli illius narrationem meditantes, litteris conſignarint, militem ſub Centurionis diſciplina conſtitutum, qui latus domini lancea tranſuerberauerat, eum fuiſſe Longinum; qui poſteà admiratus prodigia, quæ tempore paſſionis, & reſurrectionis acciderunt, toto pectore Chriſti fidem ſit amplexatus; cum tamen ex ipſo Euangelicæ narrationis teſtimonio compertiſſimum ſit, eum, qui viſo terrę motu, ſolis defectione, atq; conſideratis reliquis, quæ in Chriſti obitu facta fuerant, miraculis, non fuiſſe militẽ Centurionis poteſtatu ſubiectũ; ſed illum ipſum militiæ principem, cui nomen erat Longinus. Quemadmodum locuples teſtis eſt S. Marcus Euangeliſta c. 15. ſuæ hiſtoriæ. Vbi, *videns autem*, inquit, *Centurio, qui ex ad-*

Appolinaris Laodiceus tragedia de Chriſto patiente auctor.

Quę cauſa fuerit erroris.

Marcus c. 15.

aduerſo ſtabat, quia ſic exclamans expiraſſet, ait. Verè hic homo filius Dei erat. In quam eandem ſententiam hæc prodidit D. Lucas c. 22. *Erat autem fermè hora ſexta, & tenebræ factæ ſunt in vniuerſam terram, vſq; in horam nonam. Et obſcuratus eſt ſol & velum templi ſciſſum eſt medium, & clamans voce magna Ieſus ait;* moxq; ſubdit. *Videns autẽ Centurio quod factum fuerat, glorificauit Deum dicens. Verè hic homo iuſtus erat.*

Lateris Chriſti percuſſor non fuit Longinus.

Hinc haud neglecto debitæ doctoribus reuerentiæ obſequio liceat mihi interpellare eos, qui eum virum, qui motus cęleſtibus prodigijs iudaicam exuit prauitatem, ſub Centurione militaſſe autumant; liceat inquam interpellare eos; num ei martyrij palmam, & Longini nomen tribuant; an alteri potius? Quod ſi reſpondeant, illum ipſum non verò alium fuiſſe, veluti Bedæ, Romani martyrologij, Iuſtinopolitani, & aliorum omnium ſcripta teſtantur; ergo conſequens erit, ſubdo ipſe, vel iudicibus ipſis oppoſita nobis ſentientibus, vt Longinus fuerit ille Centurio, cuius felix è mortalitate diſceſſus ab Eccleſia ſolemni feſtiuitate colitur; Atqui Centurio transfoſsionis pectoris Chriſti reus non fuit, vt omnes fateri tenentur, & clarè docet D. Ioãnes Euangeliſta dũ inquit. *Vnus militum lancea latus eius aperuit;* igitur affirmare Longinum lateris Chriſti percuſſorem extitiſſe litteris ſacris repugnat; quæ non Centurionem, ſed Centurioni obtemperantem militem in Chriſtum ſæuijſſe commemorant.

Porrò ex his lector maturum iudicium ferre potuerit, num ſcriptorum, an veritatis potior habenda ſit ratio; præcipuè cum ij ipſi doctores, de quibus quæ-

ſtio

Digitized by Google

ſtiõ excitatur,nõ ex certa huiuſce rei notitia, ſed ex apo chrypha duntaxat libelli cuiuſdam atteſtatione eam de Longino opinionem imbiberint. Quemadmodum Venerabilis Beda aſſerit in hanc ſententiam *Paſſio S. Longini martyris, de quo in libello martyrij eius narratur.* Neq; quẽpiam ea retinere debet cogitatio, quòd noua,& recenter orta videatur noſtra hæc de Longini militis ſententia; cum non eam noſtro ipſi marte finxerimus, ſed certa rei veritate compulſi coacti fuerimus euulgare. In quam opinionẽ etiam inclinaſſe Cęſarem Baronium Eccleſiaſticę eruditionis lumen clariſſimum ea indicant,quę to. 1. Annalium ad annum Chriſti 34. memoriæ prodidit,nam de Centurione loquens. *Prædictum verò* inquit, *Centurionem Longinum nomine appellatum fuiſſe,Chriſtiq́ fidem ſecutum, abdicaſſe ſe à militia,ac deniq; ad martyrij palmam aduolaſſe, qui eius res geſtas ſcripſerunt,teſtantur. Ex quibus redarguuntur, qui ex apochryphis quibuſdam ſcriptis tradiderunt Longinum nomine, eundemq; cæcum fuiſſe militem illum,qui lancea latus domini aperuit.* Hęc Baronius,cuius etiam opinionis defenſor,& propugnator fuit Franciſcus Lucas Burgenſis in ſuis commentarijs in Ioannem ſuper commentatione illorum verborum. *Vnus militum*, vbi, *Nequaquam*, inquit, *iſte Longinus eſt appellatus, quamquam ita eum appellet auctor manualis, ſed Centurio ille, de quo Matthæi c. 27.* Abſit igitur, vt vel perexiguam fidem præſtemus ijs, quæ in apochrypho B. Nicodemi Euangelio narrãtur.

Beda martirolog.

Cęſar Baronius to. 1. annalium ad annum Chriſti 34.

Franciſcus Lucas Burgenſis.

Nicodemi Euangelium apochryph.

Tertium tandem, & vltimum eſt; Quamuis concederemus ei militi, qui pectus dominicum lãcea aperuit, Longini nomen impoſitum fuiſſe ſiue à verbo græ-

co

co λόγχη, quod haſtam ſignificat;ſic vt à nomine haſtæ, qua miles vſus eſt,Longinus, ſeu Lonchinus fuerit appellatus,ſiue talis potius dictus ſit à longitudine corporis, vt alijs viſum eſt; attamen certum iſtud,atq; omninô indubitatum eſſe debet, militem lateris Chriſti percuſſorem,neq; martyrem, neq; cæcum fuiſſe, velut ſententia apud pleroſq; decantata perhibetur.

Apochrypha hiſtoria de Longino milite orig.

Immò tactam de militis cæcitate narrationem figmentum eſſe vel ex eo conſtat, quod ea ex falſo, ac peruerſo ſacræ Ioannis hiſtoriç intellectu ducitur; ſiquidem ea verba. *Et qui vidit teſtimonium perhibuit,& teſtimoniũ eius verum eſt*,quæ de ſe ipſo protuliſſe Ioannem,& communis Patrum aſſenſus, & ſacra Concilia ſtatuerunt,ad militem lateris Chriſti proſciſſorem ſtultè illi deferentes,ſic ea exponebant; *Et qui vidit*,hoc eſt,& qui cum cęcitate oculorum affectus eſſet, miraculosè lumen recepit, ſanguinem,& aquam ex latere dominico profluxiſſe teſtatus eſt; quo ſenſu nihil magis à catholica veritate alienum excogitari poteſt. Deinde; quis vel ad leuiſſima quęq; credenda paratiſſimus,adeò leuis eſſet corde tamē,vt ſibi perſuaderet ſub Centurione Romano militaris diſciplinæ apprimè tenaci militem caligine, & cęcitate affectos oculos habentem potuiſse reperiri? Et hęc pauca ſufficiant.

DI-

DISPVTATIO OCTAVA:
De prodigioſo ſanguine Chriſti.

CAP. I.

Quibus Sanctorum Patrum, & hiſtoriarum teſtimonijs ſanguinem ex imaginibus Chriſti aliquandò profluxiſſe probetur.

CÆterùm opus erit in præſens ſuperiorũ diſputationum, quas hactenus de multiplici cruoris domini effuſione explicauimus, velut clauſulam; & extremã huius quarti libri partem addere nouã, & omninò neceſſariam quæſtionem de eo ſanguine, qui non modo ex ſacris Mediatoris noſtri imaginibus, verùm etiam ex ineffabili altaris Sacramento mirabiliter emanauit. Propria ſiquidem huiuſce rei pertractãdæ ſedes hæc eſſe videtur, in qua, poſt habitum de cruore Domini ſermonem (vt erat adhuc Saluator mortalis miſeriæ telis obnoxius) recto ordine aliqua perſtringemus de ſanguine eiuſdem Saluatoris, vt erat immortalitatis gloria, & ſplendore donatus; antequam huic materiæ de varijs ſanguinis dominici effuſionibus finis imponatur.

Quô igitur propoſitam de prodigioſo glorioſi corporis Chriſti ſanguine diſputationem exequamur, illud eſt in primis perquirendum; quibus Sanctorũ Patrum teſtimonijs, & certis probatæ hiſtoriæ auctoritatibus conſtare poſſit, ſanguinem, ſiue ex Chriſti imaginibus, ſiue ex ipſo S. Synaxis myſterio effluxiſſe, vt ex

his cognitis indubitatam ijs, quæ ſumus pertractaturi, lector fidem adhibere poſſit.

Verùm cum infinita propemodum, & innumera ex probatiſſimis ſcriptorum monumentis huic veritati illuſtrandæ nobis adeò ſuppetant teſtimonia, vt dubio procul opus iſtud creſceret in infinitum, ſi vnũ quodq; recenſere vellemus, ideo modum, ac terminos quoſdam huic rerum multiplicitati ponere decreuimus, ne tanta rerum, & teſtimoniorum vbertate, & copia illecti longius forte diuagemur. Quare nobiliora duntaxat teſtimonia quædam adducemus, quæ rem noſtram clarius oſtendant.

Et in primis, ſanè clariſſimum eſt illud D. Athanaſij teſtimoniũ, quod in libello, cui titulus eſt. *de Paſſione Domini*, habetur. Is enim de quadã Saluatoris noſtri imagine, cuius latus à fero, ac imani Iudæo mucrone tranſfixum eſt, hiſtoricam narrationem contexens, paulò altius execrandũ Iudaicæ impietatis ſcelus repetit grauiſſimis verbis, propoſitum noſtrum clariſſimè confirmantibus, quæ apud eundem videat lector. Ego enim prodigioſum ſuperioris æui teſtimonium prætermittẽs nouum, ac recens miraculum hîc adſcribam, quod ætate hac noſtra ſuperioribus annis plures oculis ſuis contemplati ſunt, magna ſanè admiratione dignum, nec pio lectori celandum, Etenim anno a partu Virginis 1526. 6. Cal. Ianuarij, hæc, quæ nunc litteris conſignaturi ſumus, oculati teſtes Thomas, cui cognomen Zacheus erat, Ioannes Antonius Carmenus, Franciſcus Cigolinus, Petrus Tulanus, & plures alij iurata atteſtatione prodiderunt. In domicilio Thomæ Zachei parua tũc tem-

Chriſti Domini imago sãguinẽ fundit Canobij anno 1526.

tēporis tabella erat ſacris Ieſu Chriſti, Dominę noſtrę, & S. Ioannis Apoſtoli imaginibus nobilitata, quarum quę media in ſede conſpiciebatur, Chriſtum, quę dextro in latere, Virginem, & quæ tandem in ſiniſtro cornu ſita erat, D. Ioannem expreſſa pietatis ſimilitudine referebant. Hęc igitur efformata ad modum verę pietatis Chriſti imago primam circiter noctis vigiliam ſanguineas iterata vice ex oculis, atq́; cicatricibus guttas effluenter effundere cępit, moxq́; nec dū elapſa eiuſdē noctis hora ſexta eadem Saluatoris imago inſtar viuētis corporis moueri, ac à ſe concuti à pleriſq́; viſa eſt, ſcatentibus vndiq́; ſanguineis lachrymis, quas ad terrā properantes linteum excepit. At non hic miraculoſi euētus finis, & exitus; ſed eò vſque ſanguinis fluxus decurrere non ceſſauit, donec multo cruore conſperſa ex latere imaginis Chriſti diuino opere coſta extraheretur, quæ in eodem linteo recepta modica viuæ carnis humanæ ſubſtantia pariter cruore imbuta conſtabat; quā poſtmodum vna cum linteo ſolemni pompa, & apparatu Eccleſiaſtici ordinis viri ad ſacras D. Victoris ædes tranſtulerunt. Quæ omnia ad nunc etiam viſuntur Cœnobij in templo, quod illius oppidi gentes è fundamētis excitarunt, quodq́; nomini ſanctæ Pietatis inſcriptum eſt, deſumpta videlicet appellatione ab ea ipſa imagine, quæ verum pietatis ſpeculum erat.

CAP. II.

Quòd ex ſacra Synaxi ſanguis non ſemel effluxerit.

SEd omittamus hæc, & alia huiuſmodi, quæ ex Saluatoris imaginibus erupiſſe ſanguinem ſatis apertè

Digitized by Google

demonſtrant, & excitemus, ſi placet, non infirmiora teſtimonia aliorum, qui ſimiles ſanguinis effuſiones ex ſacro altaris ſacrificio manaſſe prodiderunt, quādoquidem Laurentius Surius, qui hoc ſtudium mirificè coluit, nobis huiuſce teſtimonia veritatis perquirentibus opportunè præſto eſt in appēdice ad Naucleri hiſtorias. Quo loci mirum hoc portentū an. ſalutis noſtræ 1556. accidiſſe ſcribit. Forté Sachazetii in Panonia apud Iudęū ſeruitutem ſeruiebat mulier Dorothea quædam cognomine Lazezka. Hæc ſiue certo auri pondere capta, ſiue largis domini ſui pollicitationibus illecta, ſiue crebris ſtimulis concitata ad cæleſtem ſacri altaris menſam properat, Sacerdotem Dei miniſtrum precatur, vt ſibi diuinam corporis Chriſti eſcam dignetur impertiri. Ille quoniam ſimulatæ mentis fraudem nullo modo potuit intelligere, exhibuit nefandæ mulieri ſacram Synaxim, quam, vt mos eſt, nō demandauit in ſtomaci ſinum, ſed eam in ſudariolo ad facinus perpetrādum ex induſtria præparato inuoluēs, tradidit Iudęo ſcelus iſtud ſummo deſiderio expectanti. Hic vbi cæleſti pignore potitus, & ſui voti compos factus eſt, tres iudaicæ impietatis ſceleratiſſimos, & ad facinus quodlibet audendum paratiſſimos homines, ac familiares ſuos conuocat Michaleum, Sucaum, & Ioſephum. Hi omnes pari, ac ſimili furore perciti ſacratum Mediatoris noſtri corpus inuadūt ac dentibus frementes vnanimi aſſenſu, ac conatu ferreis cultris, atq; pugionibus in contumeliam illud repetitis ictibus fodiunt, transfigunt, & dilacerant. Sed ò mirum præpotentis Dei iudicium. Vix ſacratæ panis ſpecies his affectę contumelijs fuerant, cum ingentes ſanguinis

Laurentius Surius.

Synaxis ſanguinem fundit.

Digitized by Google

guinis riuos ſtatim effuderunt , quibus magnum vas repletum eſt. Similis etiam anno ſupra milleſimum treceteſimo ſexageſimo nono flagitij, cum alij, tum nūc etiā ij teſtes eſſe poſſunt, qui Bruxellis degentes ſacram S. Gudolæ ædem inuiſunt pietatis gratia, in ea ſiquidē Ciuitate, vt auctor eſt Guiciardinus in deſcriptione germaniæ inferioris, noſtris etiam hiſce diebus publicè ſacra Synaxis oſtēditur varijs trāſuerberata ictibus, quos ei Abraham Iudęus intulit, eo die, quo tormenta Crucis ſubijt ſalutis noſtrę Vindex Dominus, dignoſcūturq́; etiā in hanc diem ſacræ illius panis ſpeties conſperſæ non exiguo cruore, qui tunc profluxit.

Et mirarer equidem vehementer hoc loco tetros huiuſce generis homines per omne ſcelus nequitię ſuę patrocinantes olim repertos fuiſſe, qui adeò perfricatæ frontis eſſent, vt nefarias manus in ſanctum domini inferre haud perhorreſcerent, niſi mihi ne hoc quidem mirandum accideret reputāti infelicis huius ætatis noſtræ temporibus non iudaicæ obſtinationis ſectatores ſed Chriſtianæ religioni aſcriptos homines eadem nefaria ſcelera, & flagitia in Dei maieſtatem edere. Ea eſt nunc deprauatæ naturę ad peſſima quęq́; procliuitas, & deteſtabilis quolibet ſe ſe obſtringendi vitio hominum licētia. Scimus enim ſuperiori anno à Chriſti natiuitate milleſimo ſexcenteſimo decimo quarto idibus Aprilis Matthiam Minetum , & conſortem eiuſdem facinoris mulierem quandam , vulgò Mengha appellatam , Clarenſes , quod oepidum eſt iuriſdictionis Oſonæ apud Heluetios, clam ſacratiſſimum altaris cibum, quo ſpiritualiter animi noſtri reficiūtur, ad eum *Noſtri ani miraculū.*

locum

locum detuliſſe, in quo rebelles, ac ſuperbi ſpiritus cum ſtrigibus, ac lamijs ſaltationes, ac choreas ducunt; diuinumq; Saluatoris corpus ſub tegumētis ſpecierum latens tenebrarum principi donaſſe, de quo munere Cacodæmon mirum in modum gaudens iuſſit illud turpiter in terrā deijci, atq; pedibus ſui nefandi comitatus proteri, ac conculcari; ex quo protinus factū fuit, vt non ſine admirabili quadam diuinitus producto ſplendore magna ſanguinis copia ex attritis Sacramēti ſpeciebus manaret. Quemadmodum publico magiſtratus Oſonę ſigillo munitæ litterę & atteſtationes ad me delatæ haud dubiam vnicuiq; fidem facere poſſunt; quarum exemplar latinitate donatum nullum fortaſſis nō fuerit operæ pretiū in præſentia apponere, quod ſic habet.

Omnibus præſentes litteras inſpecturis fidem facimus, & atteſtamur nos Ioannes Baptiſta Pellanda Proſcriba, ac totius noſtræ regionis interpres, inter alia, quibus lamiæ, ac ſtriges ſe ſe obſtrinxerūt, ſcelera, quæ ignis ſupplicio apud nos luerunt, iſtud maxime recenſeri. Nempe maleficas quaſdam Euchariſtiæ ſacramētum dono Cacodæmoni conceſſiſſe, cuius iuſſu, & imperio protinus in terram proſternebatur, atq; cōterebatur; cumq; eidem pedibus inſultarent ſtriges magnā ſanguinis vim ex ſacra hoſtia elicuerunt, quam emiſsi diuinitus magni luminis ſplendores concomitabātur, & tandem ex oculis eorum inenarrabili ratione ſe ſe panis ille ſacer ſubtrahebat. Cum autē rurſus à nobis interrogarentur quonam ſimulatæ mētis prætextu ſacrum Chriſti corpus inſcio Sacerdote aſportare poſſent. Reſponderunt perfacilem illis ſemper fuiſſe diuini

epuli

epuli ocultandi artem. Etenim in ipſo ſacræ refectionis actu poſtquam in primoribus labris, aut ipſo apice linguæ, qui ſacris præerat, corpus Chriſti de more reliqueret; nos ſtatim vel narium emunctionẽ, vel labiorum purgationem fingentes, ſudariolo, aut ijs velis, quibus capita noſtra obtendebantur, cõmorantem in labijs hoſtiam ita fraudolenter extrahebamus, vt nullus, vel per ſuſpicionem quidem hoc attingere poſſet, ſicq; extractum ex ore Sacramẽtum, & illis ipſis in tegumẽtis inuolutum conſeruabamus, donec deſtinatus ad ludos dies illuceſceret. Die autem Iouis noctu à nobis viuificum Chriſti corpus Dæmoni tradebatur. Eo autem iubente varijs pedum calumnijs ita affici conſueuerat, vt ſæpius ſanguinem, & ſplendorem ſimul oculis ipſi noſtris ex ſacra Synaxi prodeuntẽ viderimus. Sic enim nos Matthias Minetus Clarenſis ditionis, & Dominica miraculum iſtud non ſemel vidiſſe teſtamur in tormentis anno 1614.

CAP. III.

Cur Deus permittat has ſanguinis effuſiones contingere.

NOn eſſe vnum, & eundem ſemper huius miraculoſi ſauguinis finem, vel ex eo conſtat, quod videamus ſimilem diuini liquoris emiſsionem Deo annuente factam eſſe hactenus in varijs diuerſarum rerum euentibus, quos ad idem omninò ſpectare prudenti conſilio opinari non licet; quis enim meritò idẽ ferre iudicium poterit de ſanguine ex percuſſa imagine Saluatoris dimanante, ac de eo cruore, quem olim velut ſpontè ſua prodijſſe diximus. Latent profectò in his

ima-

imaginum,& corporis Chriſti miraculis diuerſa ſupremi numinis conſilia; quorum nos hic aliqua breuiter, & curſim attingere decreuimus. Nam licet plerumq; arcana diuinę mentis conſilia ſic mortales lateant, aut diuino cooperta velamine ſub eius intellectum duntaxat cadant, qui alto diuinæ prouidẽtiæ arbitrio ea moderatur; nihilominus tamen aliquandò, & exitus ipſe rerum, ea quæ humano conſilio inexplicabilia videbantur, apertè declarat; et plerumq; etiam multa diuinæ virtutis opera clara,& conſpicua redduntur ijs,qui miraculoſi euentus non modò naturam, ſed etiam perſonas,locum, & cætera,quæ quauis ratione ad patratum miraculum ſpectant, diligentiùs meditantur. Quemadmodum in re præſenti manifeſtum eſt;ſiquidem ſanguine maduerunt quandoq, Saluatoris noſtri imagines, ad oſtendendam ſceleris grauitatem, & turpitudinem, qua impij imaginum percuſſores coinquinantur. Sæpe numero etiam ad reprimendam eorum temeritatem, qui ſacris omnium Sanctorum, maximè verò Saluatoris noſtri imaginibus nullum tribuendum eſſe honorem, quin immò earum vſum penitus de medio tollendum impiè criminantur. Tertio, vt omnes apprimè teneant imagini illatam contumeliam non in ipſa picturæ lineamenta, ſed in eum ipſum, cuius præſentia in imagine colitur, referri. Quid? non inane præterea fuerit opinari, hiſce prodigijs magnum aliquod exitiũ mortalibus portendi, cuiuſmodi ſunt grauiſsima Principum bella; cõmunes alicuius regionis morbi, ægritudines, atq; tandẽ lues ipſa; cuius illuſtre exemplum habemus in incolis Canobij, qui adeo miſeranda lue vexati ſunt eo anno,

Variа miraculoſi ſanguinis cauſæ.

qui

qui proximè conſecutus eſt tempus illud, quo Sacra Chriſti imago riuos ſanguinis effudit, vt omnes fermè ea tabe conficerentur. Deinde miracula, de quibus ſermo eſt, à Deo proficiſcuntur in claram eius rei confirmationem; quam derident infideles, ad quē finem ſpectabat illud Diui Athanaſij teſtimonium, quo vel inuitis Iudaicę colluionis hominibus, vera Saluatoris noſtri diuinitas, quam ſempiterna obliuione ſepeliendam per ludibria oī arte, & ſtudio enitebantur, maximè patuit.

Ex quibus facilè comprehendere lector poteſt hæc omnia explicata hactenus miracula præcipuè ordinari ad ſtabiliendam, & confirmandam fidei noſtræ veritatem, quam, vt euertere, & infirmare poſſent inimici, ipſum ſupernæ, ac æternæ maieſtatis principem grauiſſimis contumelijs exceperunt. Nonnumquam etiam iſta molitur Deus; vt ijs, qui effrenata peccandi licentia maximè delectantur, metum incutiat, atq́; eiſdem declaret dignè ad ſacrum corporis ſui Sacramētum, & non niſi ſancto confeſſionis medicamine purgatis peccatorum ſordibus, accedendū eſſe. Ad quod attinent ea, quæ grauiſſimi ſcriptores litteris prodiderunt; docentes ſacram eſcam ſanguine madentē adeò tenaciter adhęſiſſe patenæ, vt nulla vi ex ea poſſet dimoueri; ne in ſordidum peccatoris os reciperetur. Amplius, ea eſt Saluatoris noſtri erga pios homines clementia, vt non ſemel ad permulcēdos diuina conſolatione fractos grauiſſimis miſerijs animos, ſe ſe ſub ſenſili ſpetie pulcherrimi infantis præbuerit contuendum in his ipſis cōſecrati corporis, & ſanguinis ſui ſpetiebus. Et tandē, vt cætera omittam, ſolet idem reparationis humanæ auctor Chriſtus

Digitized by Google

horum miraculorum virtute, & experimento quorundam fideliũ mentes in fide Catholica adhuc debiles ad ardentem myſteriorum religionis noſtræ contemplationem excitare, atq; ad aſſenſum alacriter fidei rebus præſtandum erigere.

An Dæmoniaca fraus in his rebus lateat.

Sed, numquid aliqua in his latere poteſt Cacodæmonis fraudolentia, cuius in fallendis, atq; decipiendis hominum cogitationibus calliditas notiſſima eſt? Vti re ipſa dolis decepit quendam Franciſcanæ familiæ virũ, qui, cum Sacerdoti rem ſacram faciẽti deſeruiret, videretq; eum refici ſacrato Saluatoris noſtri corpore, inæſtimabili ardere cæpit deſiderio eiuſdem eſcæ deguſtãdæ ſibi nimiũ de proprijs meritis, ac dignitate perſuaſus. Cui Dæmon Angelum lucis imitatus ſtatim præſto adfuit, eiq;, qua ſolet celeritate, in ſpetiem corporis Chriſti fictam hoſtiã porrigens non ſacram ſynaxim, ſed ſe ipſum obtulit, quem vt ore contigit, ſenſit illico miſer dolos, verſutias, ac inimici damna, quibus per ſubſequentia tempora miſerabiliter perpetuò excruciabatur Dæmoniaca ſubſtantia obſeſſus.

Videndus Gabriel Biel in canonem.

Cęterum, vt motæ difficultati ſatisfaciam, ſicut non puto inficiandum, quin magnę illuſionum Dęmonis, ac proprię etiã v niuſcuiuſq; imbecillis imaginationis vires exiſtant, vt propterea aliquãdò vel à Satana in errorem inducamur, uel certe à propria imaginatione noſtra decipiamur, rem aliter, quàm illa ſe habeat, apprehendentes; ita certiſſimum eſſe duco in hiſce rebus, quę vt plurimum in fidei noſtrę teſtimonium peragi ſolẽt, fractas admodum, atq; debilitatas eſſe dęmonis vires, vt non niſi rarò in recenſitis, & alijs eius generis effuſionibus

Digitized by Google

nibus ſanguinis, & cæleſtibus miraculis dæmonis virus contegatur. Verùm quia, & aliquandó factum eſt, et deinceps etiam Deo permittente fieri poteſt; vt humani generis hoſti decipiendi, atq; ſenſus noſtros deludendi facultas concedatur, erit ſanè prudentis viri, tunc, cum ea prodigia cernũtur, Deo humiliter ſupplicare, vt certam apparentis rei notitiam aperire dignetur.

Quid obſeruandum ſit in huiuſmodi prodigijs fallacia Dæmonis contegat.

Quare licet ad omnem erroris ſuſpicionem penitus de medio tollendã ea ſpiritus ſancti virtus exigeretur, quam diſcretionem ſpirituum vocant, proderit tamen mirabiliter tunc hominem in rebus, quæ viſuntur, in euentibus, in perſonis, locis, temporibus, atq; cæteris miraculoſi facinoris circunſtantijs totum eſſe mente, ac cogitatione defixum.

DISPVTATIO NONA.

De prodigioſi ſanguinis natura.

CAP. I.

Quibus firmamentis probari poſſit, prodeuntem ex ſacra ſynaxi liquorem sãguinem naturalem eſſe corporis Chriſti.

VTrum verò cruor ille, de quo agimus, veri, ac naturalis ſanguinis Chriſti pars aliqua fuerit nec ne, diligenti inueſtigatione perquirendum eſt; nam cũ pro vero, ac naturali glorioſi corporis Chriſti ſanguine eſſe ab omnibus habendum, hæc minimè captioſa argumenta perſuadere videntur. Principió, ſanguis diuino miraculo ex ſacra

Digitized by Google

ſynaxi profluens ad eum maximè finem præordinari ſolet, quô corporis, & ſanguinis domini ſubſtantialis pręſentia,& veritas ſub corporeis accidentium inuolucris tegi oſtendatur, atq; certiſſimo eiuſdem veritatis experimento comprehendatur, ad quem finem ritè obtinendum ſolus Chriſti cruor idoneus,quin immò perneceſſarius eſt,quandoquidem de eo duntaxat latente oritur hæſitatio, cui non ſatis pro dignitate eſſet conſultum, ſi ad obfirmandam ſanguinis Chriſti ſub ſenſibili ſpetie inuoluti veritatem non certa ſanguinis eiuſdem præſentia, atq; manifeſtatione,ſed inani, & dubio tãtum veritatis ſigno Deus ipſe vteretur, vti accideret, ſi externa aliqua concreati ſanguinis materia, quæ nullam cum ſanguine Chriſti connexionem, & affinitatem obtinet, apertam veri ſanguinis ſui cognitionem hæſitanti animo vellet impertiri; qua enim ratione is, qui ſanguinem in calice contineri reuocaret in dubium,ea potisſimũ de cauſa ductus, quòd nullum veri ſanguinis Chriſti veſtigium ſub vini ſpetiebus appareat,à falſitatis,& dubię fidei metu liberari poſſet; ſi non ſanguinem Saluatoris,ſed alicuius alterius creaturæ ſanguinem in calice intueretur; an non certum maioris potius dubitationis, & ſuſpicionis iſtud eſſet argumentum? quo certitudo latentis veritatis non ex aperto ſanguinis Chriſti, de quo ſollicitudo eſſet, ſed extraneo conficti ſanguinis ſymbolo peteretur; quam enim virtutem apud dubiæ fidei virum ſanguis recenter efformatus habere poteſt ad confirmandum latentis ſanguinis Chriſti præſentiam, cum ęqué difficile ſit, immò reipſa difficilius, viſo tauri ſanguine, exẽpli loco,

co,hominem inducere ad credẽdum ſanguinem Chriſti ſub vini accidentibus latitare, quam Deo docente idem dogma fateri. Præterea ſoli Deo,& corpori dominico etiam (ratione diuinitatis ſibi in vnitatem ſuppoſiti vnitæ) latriæ cultus debetur; cæterùm enim alijs quibuslibet rebus huiuſmodi honorem exhibere diuina lege vetamur, & nihilominus exiſtentem in calicẽ ſanguinem,de quo loquimur,eodem iuſtæ venerationis obſequio colimus, ac veneramur,vt cunctis ſuffragijs decerni ſolet á Theologis. Quid? nullus ſanæ mentis inter pretioſas Sanctorum reliquias ponere vnquàm auſus eſt eum ſanguinem, qui nulla ratione à Chriſto, vel in Chriſti confeſſionem profuſus ſit, & tamen Principem dignitatis locum inter ſacras Sanctæ Matris Eccleſiæ opes tenuiſſe ſcimus ſanguinem ex altaris myſterio dimanantem, vti inſigne teſtimonium habemus in tractatu de corpore Chriſti apud Guidmundum,ſeu, vt ab alijs appellatur,Sigiſmũdum,cuius hęc verba sũt. *Satis mihi placet, vt quando aliqua apparentia, vel certè miraculum nouum de tãtis myſterijs accidit, id vnum fieret, quod magnus vir ſine dubitatione credendus dominus Lanfrancus ſe puero in Italia factum eſſe narrauit. Nam cum Presbyter quidam Miſſam celebrans inuentam ſuper Altare veram carnem, & verum in calice ſanguinem ſecundum propriam carnis,& ſanguinis ſpetiem ſumere trepidaret,rem protinus ſuo Epiſcopo conſilium quæſiturus aperui. Epiſcopus autem cum multis coepiſcopis adhoc conuocatis calicem illum cum eadem carne, & ſanguine domini diligenter opertum, & ſigillatum incluſit in medio altaris pro ſummis reliquijs perpetualiter reſeruandum.* Hactenus ille;ex cuius

Guitmundi documentum.

verbis

verbis liquet ſanguinem illum tãquàm naturalem Saluatoris noſtri ſanguinem ſummo in honore ab illo Patrum cętu habitum eſſe. Amplius, pręſenti opinioni illud quoq; adeſt probabiliſſimum, quod præter confirmationem Catholici dogmatis de vera in accidẽtibus vini ſanguinis Chriſti præſentia, tota huiuſce negotij, & facti ratio eſt poteſtas facientis; at qualis, & quanta Mediatoris noſtri miracula iſta patrantis virtus eſt, & efficacia? qui ſi, vt Deus, à nobis appręhendatur, quam nullo penitus negotio veram ſanguinis ſui naturam humanis oculis contuendam offerre poteſt? Quòd ſi verò in eiuſdem cognitione perſiſtamus, vt humanæ naturæ ſpolijs induitur; quis ignorare poteſt, in Chriſti, vt gloria, immortalitate, ſpirituali celeritate, ceteriſq; donis vires naturæ ſupergredientibus excellit, in Chriſti inquam poteſtate omninò ſitum eſſe, vt poſſit, & quoties, & quibuslibet in locis, & omnibus in rebus, modo, forma, ſpetie, & figura, vti lubet, ſe ſe mortalium oculis ſpectabilem reddere? nam ſi eo vſq; Beatarum mentium, & Angelorum poteſtas, & virtus protenduntur, vt intra præſcriptos à præpotenti Deo loci limites in aſſumpto corpore præſentiam ſuam humanis oculis oſtendant miris, ac plerumq; differentibus modis; qua ratione Angelorum effectori ſimilem, & ſublimiorem etiam ſe ſe manifeſtandi rationem denegabimus? ergo poterit Mediator Chriſtus, cũ ei, &, vt ei placuerit, ſingularem ſanguinis ſui naturam, vel in calice, vel in panis accidentibus, vel alijs in rebus ſic palam facere, vt ea ſub corporatum hominis aſpectum cadat. Et tandem, vt ſemel finiam, cum Chriſtus Dominus, poſtquã

é tene-

Digitized by Google

è tenebroſo hoc, atq; caliginoſo aere recedens ad diuinam Æterni Patris dexteram ſedit, ſe ſe videndũ Apoſtolorum Principi obtulerit, vt in ſacris litteris traditur, cur in his miraculoſis ſanguinis Chriſti effuſionibus diuina virtute patratis confictam, & ſimulatam tãtummodo ſanguinis Chriſti naturam cerni poſſe affirmabimus?

Huius opinionis è Theologorum ſchola comprobator fuit Alexander Alenſis, qui licet iudicij ſui calculũ adijciat humillimè de ſe ipſo ſentiẽs, dũ ſcribit. *In caſu propoſito nihil me ſcire confiteor, vnde nihil definiendo, vel aſſerendo, dico, ſed ſalua ſententia meliori tantum opinando &c.* in eam tamen ſententiã diſceſſit, 4. p. q. 11. membro. 2. ar. 4. t. 3. quęſtiuncula penult. Vbi *videtur igitur*, inquit, *inſipientiæ meæ, quod quando poſt conuerſionem panis in corpus Chriſti, & vini in ſanguinem opere mirabili apparet puer, vel in eleuatione corporis Chriſti, vel alias, ſeu fruſtum carnis, & ſanguinis in calice, quod eſt Chriſtus, vel caro Chriſti, & ſanguis*; Sic Alexander, cuius opinionem amplexatum eſſe Gabrielem Biel in canonem lect. 51. recens quidam noſtrę huius ætatis Theologus docet; ſed haud ſcio, num iure hoc Gabrieli adſcribat, qui dum explicat, quid ipſe iudicij de hac ipſa controuerſia habeat, ad hunc modum loquitur. *Omnes ergo modos illos eſſe poſſibiles infinitæ potentiæ Dei, puto fideli non dubitandum. Nullus enim illorum contradictionem includit, & rationes hinc inde non demonſtrant, & facilè ſoluuntur. Quid autem de facto dicendum ſit, quid ego homuncio dicere poſſum, vbi tanti Doctores diſcrepant, ſed imitandus eſt mihi Doctor irrefragabilis profitendo propriam ignorantiam,* & mox.

Alexandri Alenſis ſententia.

Hinc

Digitized by Google

Hinc videtur cautius pie dubitare facti huiuſmodi modum, quam curioſè, & temerè aliquem prædictorum ſine ratione ſufficienti, & auctoritate determinare. Hactenus ex Gabriele; cuius verba ſanè indicant, vt patet, Gabrielem in Alenſis decretum liberè, & conſtanter non propendiſſe; hæc tamen duo de præſenti diſputatione perquam veroſimillima ei viſa eſſe. Vnum, diuina poteſtate, quæ conſuetum operandi modum non ſeruat, fieri poſſe, vt vera, ac naturalis ſanguinis Chriſti natura in calice oſtendatur. Alterum, Gabrieli ſemper fuiſſe incompertum, quid re ipſa in prodigioſis hiſce euentibus accidat, vſuq; eueniat; ex quibus, ne Alexandri Alenſis ſententiam præcipiti iudicio damnaret, manifeſtè profitebatur ſibi latius, ac tutius videri iſta in dubio relinquere, quam nimia curioſitate, ea, quæ ſibi non adhuc ſatis exploratè percepta, & cognita erant, ſine vlla dubitatione defendere.

Gabrielis Biel opinio.

CAP. II.

Angelici doctoris, omniumq; fermè theologorum de huiuſmodi glorioſo ſanguine ſententia.

Angelici doctoris ſententia.

ET hæc quidem illi dubitanter tradiderunt. Secus verò Angelicus Doctor in hac eadem quæſtione tutius, ac liberius verſatur, apertè docens eum ſanguinem, qui non ſemel apparuit, aut in conſecrato calice, aut in ſenſili panis ſpetie, non ſpectaſſe ad corporis Chriſti perfectionem, neq; ad eiuſdem humanæ naturæ complementum; ſed potius ideo, inquit S. Th., ſanguis Chriſti in calice apparuit, quia ſolummodo facta

mu-

mutuatio fuerat ex parte conſpiciẽtis, poteſt ſiquidem Deus ſic perbellè ſanguinis ſimilitudinem in oculo hominis efformare, vt immutatis planè latentis ſanguinis accidentibus, homo ſanguinem intueri ſe arbitretur, nulla ex parte Sacramenti ſubſecuta mutatione. Quod maxime fieri autumat S. Thomas, cum in eodem Sacramento vnus, exempli gratia, panis, aut vini accidẽtia, alius puerum, ſeu ſanguinem, tertius verò, & cæteri omnes aliud quidpiam diuerſum vident, ſiue etiam cũ idẽ homo modò ad breue tempus ſpetiem carnis, & ſanguinis, modò ſola ſanguinis Chriſti accidentia ſpeculatur in calice. Quamquam non inficiatur in calice apparere aliquandò ſanguinem non modò per ſolam oculi, verũ etiam per veram accidentium Sacramenti mutationẽ, qua effici ſolet, vt vini conſecrati figura, color, & ſi quę ſunt alia huius generis accidentia, ita miraculosè ſanguinem exprimant, ac ſi naturalis Chriſti cruor eſſet, quamuis re vera tamen non ſit eius naturæ, vti colligere licet ex S. Th. 3. p. q. 76. ar. 8. in corpore articuli, & in reſponſione ad ſecundam argumẽtationẽ, dũ inquit. *Dicendum, quod in huiuſmodi apparitionibus (ſicut dictum eſt) non videtur propria ſpeties Chriſti; ſed ſpeties miraculosè formata, vel in oculis intuentium, vel etiam in ipſis Sacramẽtalibus dimenſionibus, vt dictum eſt.* Sic S. Thomas, cum quo faciunt alij nõ pauci primarum partium Theologi; in quorum numero eſt Ægydius Romanus propoſitione 23. ad hunc modum ſcribens. *Cum miraculosè apparet in hoſtia imago pueri in ſpetie carnis, prout Chriſtus ibi Sacramentaliter exiſtit, dimenſiones ibi apparentes, dimenſiones corporis Chriſti eſſe non poſſunt*; cuius ſanè teſtimo-

S. Th. 3. p. q. 76. ar. 8.

Ægydius propoſitione 23.

Digitized by Google

nium, etſi de corpore, & carne Chriſti duntaxat militet, illud idem nihilominus de ſanguine etiam ſub vini ſpeciebus apparente accipiendum eſſe vel ex eo cõſtat, quòd de vtroque eadem vis, & ratio ſit. Quòd autem
Ricardi ſententia. docet Aegydius, Ricardi de Media Villa ſimili opinione confirmari poteſt, qui 4. ſent. diſt. 10. ar. 5. q. 2. hanc difficultatem eodem fermè modò diſſoluit, qui licet de corpore Chriſti loquatur, idem dubio procul etiam de ſanguine Saluatoris aſſereret, ſi de cruore ſimili modo apparente ſermonem inſtituiſſet, velut etiã alios deinceps citandos doctores facturos eſſe mihi omnino polliceor, ſi ab eiſdem ſermo de miraculoſo ſanguine fuiſſet inſtituendus; cum eadem momenta rationum vtrobiq; non minus de corpore, quam de ſangui-
Durandi opinio. ne Mediatoris militent. Nec clara Durandi hac de re opinio reticenda eſt, qui in omnibus fermè adeò Angelici doctoris æmulatus eſt ſententiam, vt eam totidem fermè verbis referat, atq. explicet totam quæſtionem his verbis terminans. *Quare ſit immutatio tantùm miraculosè circa alia accidentia, figuram, & colorem, ita quod videtur caro, vel puer*. Et ecce, quam clarè Durandus nullã in his euentibus carnis, aut ſanguinis Chriſti veram par
Marſilij Placitum. tem reperiri profiteatur, dum ſolam mutationem circa panis accidentia concedit. Ad hæc, non poſſem non attingere hoc loco ſimilem ſentẽtiam Marſilij Inguen, quam q. 7. ar. 3. multis verbis tradit, ni ea vulgata omnibus eſſet. Hoc ipſum breuiter quidem, ſed articulatè, & diſtinctè declarant ea, quæ videat lector apud Petrum de Palude citato loco q. 4. num. 20. His doctorũ placitis ſubſcripsêre non modò Dionyſius Carthuſianus

Digitized by Google

nus, verùm etiam fermè omnes alij, quotquot fuerunt Alexandro poſteriores. Adijcio tandem pro clauſula illud, quod Ioannes de Poliaco apud Turrecrematam 2. p. in cap. inuitat de celebratione miſſarum, prodidit in hanc ſententiam quodlib. 4. ar. 3. qui, dum de ſanguine Christi ageret, qui in terris viſus eſt aliquandò, & ideò inquit, *ſiue fluxit de corpore Chriſti; ſiuè nō, nō eſt error in Eccleſia, niſi aſſeratur, quod de corpore Chriſti fluxerit, quod, vt puto, non faciunt*. Hæc Poliacus, qui (vt verba illa *non propter ſe, ſed propter Chriſtum,* ſicuti, ea pariter, *niſi aſſeratur, quod de corpore Chriſti fluxerit,* innuunt) arbitratus eſt, non modò falſum, ſed etiam erroneum eſſe, aſſerere ſanguinem, qui in Eccleſia etiam nunc reſeruatur, quiq; ex imagine fluxit, naturalem Saluatoris noſtri liquorem fuiſſe; quod non ita facilè alij credendum putant, tùm quia nulla ſanctæ ſedis definitio extat; tùm etiam quia haud ab hoc errore excipiendus videretur Alexander de Ales pietate, doctrina, & morum integritate inſignis theologus, qui contrariam opinionem approbaſſe videtur; & tamen nullus doctorum hucuſq; repertus eſt, qui Alenſis opinionem erroneam auſus ſit appellare.

Dionyſius Carthuſianus. *Ioannes de Poliaco.*

Sed, quænam eſſe poſſunt præſidia huius opinionis omnibus hiſce doctoribus probatæ? Multa ſanè à pluribus in hanc ſententiam confici poſſent argumenta, quæ ego in præſens non attingam, his paucis duntaxat contentus. Principiò, ſubſtantia particeps corporeæ molis loci dimenſionibus, ac legibus aſtringitur, nēpe, vt corpus quantitate affectum ita vni loco adſit, vt alterum locum ſimul, & ſemel occupare nequeat; ac proinde,

Præſidia opinionis.

Digitized by Google

inde, vt ſi vno in loco verè conſpiciatur, alibi idem corpus videri non poſſit; igitur cum Mediatoris noſtri corpus quantitate conſtans in cælis commoretur, atq; à beatis ſpiritibus clariſſimè videatur, non poterit ſub corporatum mortalis oculi aſpectum cadere. Præthereà ſatis plagarum, atq; contumeliarum accepit Chriſtus, dum mortalem vitam agebat; quorſum ergo opinabimur, Dominum iam diù immortalitate donatum, perpetuaq; tranquilitate, ac pace fruentem, rurſus ferro ſanguinem è ſacra hoſtia educente transfodiendum? abſit quæſo iſtud á pijs fidelium mentibus, cùm Apoſtolo teſte, Chriſtus reſurgens à mortuis iam nõ moriatur; neq; mors illi vltra dominetur; at quæ vel à morte immunitas, vel quietis felicitas, vel demum Saluatoris noſtri eſſet conſummata beatitas, ſi è domicilio venarũ corporis Chriſti ad nunc etiam cruor erumpere cogeretur ob vim illatam vel ab Arahamo Iudęo, vel à ſtrigibus, vel ab ijs, quorum nefanda ſcelera ante retulimus. Deindè attinet maximè ad dignitatem, atq; inſignem glorioſi corporis Chriſti poteſtatem, eum locũ, in quo viſitur, deſerere, ac quàm celerrimè, prout ei libuerit, in alium ſecedere, & nihilominus conſtat cruorem ex ſacra ſynaxi erumpentem diu vſq; ad omnimodam ſui ipſius corruptionem apud nos in terris remanſiſſe. Tandem nefas eſt opinari, (quemadmodum monet Angelicus doctor) verum corporis Chriſti ſanguinem per lõgiſſima ſpatia temporum aſſeruari, atq; in calice, aut pixide cõſeruari poſſe; irreligioſum igitur pariter fuerit tutò, atque aſſeueranter affirmare, naturalem glorioſi corporis Ieſu ſanguinem poſſe ex Sacramento altaris emanare;

Et

Digitized by Google

Et hęc ſunt, quæ ſtrictim à B. Thoma, & alijs excogitata fuêre, tanquàm certa ſuarum opinionum pręſidia.

CAP. III.

Quid cenſendum ſit de hac quæſtione.

FAteor equidem (etiamſi, vt ſcite dixit eloquentiæ parens Cicero, vnicuiq; ſuo iudicio vtendum ſit,) difficillimum eſſe, in præſenti quæſtione inter celeberrimos doctores agitata, certum aliquod, ac firmũ ferri poſſe iudicium, cui diſcrepantes hinc inde doctores beneuole ſtare poſſint. Nam ſicuti non me pręterit, paulo duriorem æquis rerum iudicibus Alexandri Alẽſis videri poſſe opinionem; ita non adeò ſum tardi, atq; rudis ingenij, vt optimè non videam, infirma admodũ eſſe cúm aliorum doctorum, tùm ipſius Angelici doctoris, (quod pace ſanctiſſimi, ac doctiſſimi viri dictũ ſit) humanarum rationum firmamenta, quibus arbitrati ſunt, ſe tueri poſſe recitatam de miraculoſo cruore opinionem; ex quo ſequitur, difficile factu eſſe, vt à nobis firma aliqua, ac ſtabilis ratio attingatur, quæ vel propoſitum noſtrum planè conuincat, vel certè diſcrepantibus doctorum animis ſatisfaciat.

Iudicium aucteris de opinione Alexandri de Ales.

Tamen, vtcunq; res iſta accidat, & quãtũ ea, quæ dicturi ſumus, ꝓbabilitatis habitura ſint, aliorũ ſit iudiciũ; profecto de opinione Alexandri nobis pronunciandũ videtur, eam longius à veritatis ſemita diuagari; etenim cuius aures audire non refugiunt, ſanguinẽ Chriſti poſt glorioſam à mortuis reſurrectionem non ſemel è naturalibus venarum conceptaculis diſtractum fuiſſe? immò quis non perhorreſcit intelligere deliteſcente

in

in glorioſa Mediatoris natura ſanguine rurſus maduiſſe terram, calices, & lintea, in quibus emanãtem ex ſacra altaris mēſa à fidelibus, ac religioſis hominibus collectum fuiſſe, patuit. Quid? certum eſt decretum apud omnes Theologicæ Scholæ Doctores, neq; á Deo effici poſſe, neq; à nobis niſi temerè, ac impudēter credi poſſe id, quod vel in dedecus, vel in contumeliam, vel in aliquod corporis Chriſti opprobrium cadit; at dignitatis gradus, maieſtas, amplitudo, ſplendor, ac reuerentia Sanguinis Chriſti conciderent penitus, ſi ille ſanguis, quem veneratione colunt, honore proſequuntur, atq; ſumma reuerentia obſeruant cæleſtes pariter, atq; humanæ mentes, ſordidis impiorum manibus poſſet contrectari, pedibus diabolici comitatus proteri, atq; in cineres ac ſordes redigi diuturnitate temporis, quandoquidem certo olim experimento compertum eſt, euanaſcere, ſeu, vt verius dicam, contabeſcere id, quod ab Alenſe verus ſanguis Chriſti putatur.

Neq; verò aliquam probabilitatis ſpetiem habet, qđ in allati argumenti confirmationem protulit Alexander, cum inquit, *ad illud quod obijcitur, quod caro, quæ apparet, quandoq; computreſcit; dicendum, quod hoc numquam accidit quando ab ipſo domino eſt huiuſmodi apparitio, ſed ſolūmodò quando fit humana procuratione, vel fortè diabolica operatione.* Sic Alexander de Ales, cuius dictum vel ex eo infirmum eſſe deprehēditur, quod nulla dæmonis fraus fingi poteſt in ijs ipſis miraculis, quæ communi omnium rectè ſentientium opinione diuino opere producta eſſe cernuntur, cuiuſmodi ea fermè ſunt, quæ ſuperius allata fuêre, & nihilominus eum ipſum ex ſacra

ſynaxi

Digitized by Google

ſynaxi effuſum ſanguinem putredo, ac tabes conſumpſit, vti hiſtoriarum monumenta teſtantur. Adijcerem prætereà, (ni me tanti viri deterreret auctoritas,) infirmum eſſe illud enucleandę difficultatis effugium, quod ab Alenſe excogitatum eſt, quodq́, ſi non prorſus quis negligenter meditetur, non tam explicat, quam refugit difficultatem; quorſum enim ſanguinem Christi, qui iuſtis cerærmonijs, pia fidelium veneratione, ac certis etiam ſacrorum omnium principis ſancionibus cultũ præcipientibus miraculoſus, ac diuinus habetur; longo poſt modum temporis æuo cõſumptum reijciemus, contemnemus, atq; vti diabolicum figmentum deteſtabimur, hoc vno experimẽto prudẽtiores facti, quòd tabe, quæ communis eſt rerum corporatarum, & generalis infirmitas, & miſeria abſumatur? Sed quid moror? videat quęſo lector, quo fidelium pietatem trahat hæc ipſa ratio, quæ, ſi fidem aliquam meretur, ſine dubio in apertum ſalutis diſcrimen eos omnes adduxiſſet, quotquot venerabundi, atq; in genua prouoluti cęleſtes honores effuſo cruori tribuiſſent; nam ſi ſatanica arte deluſi homines toti in veneratione commentitij ſanguinis fuerunt; protinus ſequitur, eos omnes ſacrilego ſe ſe idolorum cultui addixiſſe, humanis, diuiniſq́; legibus poſt habitis, quę eam ſeruitutem perpetuò execrantur, atq; nobis interdicunt.

Quòd ſi fortaſſis inexpiabili hoc ſcelere pios hominum affectus condemnandos eſſe non cenſeat Alexander, propterea quòd veras ſanguinis Chriſti portiones eas fuiſſe iuſtiſſimis de cauſis arbitrarentur, illud ſaltẽ, quod nihilominus magnam ſibi inuidiam conciliat,

con-

concedat neceſſe eſt, Deo, qui ſæuiſſimis flagellis, & æternis cruciatibus idolorum cultores vlciſcitur, vel non prohibente, vel permittente per longiſſima temporum ſpatia turpe adeò facinus executioni fuiſſe demandatum; reclamantibus omnibus Theologis, quorum communis, & certa opinio eſt, omni cura æternũ numen præeſſe ijs maximé rebus, quę religionis noſtrę Catholicæ morumque propagationi conducũt, itaut nihil non modò contrarium, ſed nec ẽt minus decorum diutius in fideles populos ſubrepere permittat. Ad extremum quo telo defenſam opinionem ſuam putat Alexander hoc eodem valdè poteſt oppugnari. Ait enim, *ni eſſet verus Sanguis Chriſti videretur fictio quædam, & illuſio, quod minimè conueniret in Sacramento veritatis; ex his videtur, quod ſit corpus, & ſanguis Chriſti, vel de corpore Chriſti.* At hoc ipſum, ſi prudenter ſapimus, cogit nos opinari, ſanguinem in calice apparentem, Chriſti ſanguinem nullo modo eſſe, quandoquidem ea ipſa fictio, quam tantoperè abhorret Alexander, ſiuè verus, ſiuè ficticius Chriſti cruor ille ſit, ità neceſſariò permiſcetur in hiſce portentoſis ſanguinis effuſionibus, vt nullum ſanguinis veſtigium dari poſſit, quod fictio aliqua non conſequatur; in cuius rei gratiam ſciſcitor ex Alexandro, num, cum aliqua ſanguinis copia in calice contenta ob oculos noſtros verſatur, velit eam tunc ſanguinis apparentem copiam expreſſam eſſe è ſacratis naturæ humanæ Chriſti venis, quemadmodum externa ſpecies prę ſe ferre videtur; an potius credat, re ipſa in ipſis latitare venarum Chriſti conceptaculis, quamuis effuſus oculorum aſpectu videatur. Certè cum primum

primum illud opinari dementis ſit, quippè ex eo efficeretur, Chriſti Domini naturam, quæ gloria immortalitatis, & abſoluta perfectione pollet, rurſus mortalitatis incommodis eſſe obnoxiam, venarum dilacerationi ſubiectam, ſuiſq; partibus, & ornamentis priuatã; quod fieri nullo modo poteſt; ergo ad ſecũdum recurrat, neceſſe eſt; atqui hoc poſtremum ſine certa, & manifeſta fictione contingere non poteſt, quæ tamen cum veritati ſynaxis non officiat, ideò neq; pariter Sacramenti veritas aliquod detrimentum patietur, etiã ſi cruor, qui ad hanc veritatem obfirmandam ſit in propatulo, minimè cenſendus ſit verus ſanguinis Chriſti liquor. *Sine fictione ſanguis Chriſti, vt ipſa non videtur.*

CAP. IV.

Infirma eſſe Alexandri Alenſis de miraculoſo ſanguine firmamenta.

HVnc igitur in modum reiecta Alenſis opinione, iam non aliud ſupereſt, niſi vt contorta in opinionem noſtram tela perfringamus, quod vtiq; facillimum eſt, & licet primum telum ſatis eſſe infirmũ euidens ſit, atq; in promptu ex corroboratione rationis in ſuperioribus allatæ, illud tamen rurſus comminui poteſt, ſi dicamus, nullam planè deceptionem contingere poſſe, quæ fidem Sacramenti diminuat, quandoquidem, vt diuinè philoſophatur Angelicus doctor; *talis ſpecies ſanguinis diuinitus formatur in oculo ad aliquam veritatem figurandam, ad hoc ſcilicet, quod manifeſtetur verè corpus, & ſanguis Chriſti eſſe ſub hoc Sacra-* *3.p.q.76.a.8.*

 mento,

mento, ſicut etiam Chriſtus abſq; deceptione apparuit diſcipulis euntibus in Emaus, quod protinus auctoritate B. Auguſtini confirmans ſubdit. *Dicit enim Auguſtinus in libris de quæſtionibus Euangeliſtarum, quod cum fictio noſtra refertur ad aliquam ſignificationem, non eſt mendacium, ſed aliqua figura veritatis*. In re autem præſenti, cum apparens cruor fiat in confirmationem latentis ſanguinis Domini ſub ſpetiebus vini conſecratis, iam nullus hic deceptioni locus eſſe poteſt. Quare non magni roboris ſunt, quæ ibidem adduntur, quoniam vel ex hoc maximè cruoris obtutu fidelium animi excitantur in eam veritatem, vt prompti ſint, & ad aſſenſum præſtandum alacres, poſſe ſimiliter eadem virtute, quæ miraculoſum ſanguinem molitur, vini ſubſtantiam in verũ Mediatoris noſtri ſanguinem verti, ſeu vt dicitur, tranſubſtantiari; maximè cũ hac ipſa miraculoſi cruoris oſtenſione quodammodo inuitemur ad percipiendã diuinæ, ac Sacramentalis tranſmutationis rationem, quæ virtute formæ Sacramentalis latenter efficitur.

Lib. 2. cap. vlt. non procul à principio tom 4.

Qua ratione fictio nõ ſit mendacium.

Neq; verò illud, quod in ſecunda argumentatione producebatur, nobis faceſſit negotiũ, nam licet audiẽda non ſit eorum opinio, qui latriæ cultum miraculoſo ſanguini accenſendum eſſe inficiantur, eo quòd ille ſanguis neq; Chriſti exiſtat, neq; Chriſtus ipſe ſub viſibilibus cruoris ſpetiebus contegatur, (cuius rei oppoſitũ mox defendemus) quod tamen obijcitur nõ conuincit illud, quod peruincere opinatur Alenſis. Siquidem latria apparentem ſanguinem colimus, ac veneramur, non quòd ille Chriſtus, vel naturæ Chriſti pars exiſtat, ſed potius quia ſub illis ipſis ſanguinis accidentibus is

de-

Digitized by Google

deliteſcat, cui honorem latriæ debemus, ad eam videlicet rationem, qua ſenſiles ſpecies vini excoli debent latriæ cultu, non quòd eæ ſanguinis Chriſti partes ſint, ſed potius, quia ſub illis latitare ſciamus cruorem dominicum, cui iure merito honor latriæ debetur.

Ex quibus colligere licet, vt ad tertiũ veniamus, laudabiliter feciſſe illos Chriſtianę iuriſdictionis principes, qui ſummis honoribus repertum olim in calice ſanguinem colendum eſſe, atq; inter ſacras ſanctorũ reliquias reponendum iuſtiſſimè decreuerunt; Nam vel ſanguis ipſe Saluatoris in externa illa cruoris ſpetie tũc occulebatur, vel certè ſemel latuit. Hucq; citatum ex Sigiſmũdo teſtimonium duntaxat ſpectaſſe arbitror, cùm dixit, calicem illum cum eadem carne, & ſanguine domini diligenter in medio altaris fuiſſe cõſeruatum; quãdoquidem ſpetie externa duntaxat verus, ac naturalis Domini cruor videbatur, cùm re ipſa tantùm miraculosè procreatus ſanguis foret.

Quòd ſi fortaſſe mecum vellet quiſpiam altercari, non eſſe iſtum verum, ac germanum Sigiſmundi teſtimonij ſenſum; haud futurus ſum pertinax in eo, quod non plus apud me, quam Alexandri Alenſis opinio præponderat.

Ad quartam. Non auſim inficiari, quin Deus ea poteſtate, cuius pręſidio molitur ea, quæ nobis ſemper accidunt admiranda, mortali oculo ad claram viſionem offerre non poſſit ſanguinem ſuum, quacunq; ratione id eueniat, cum iſtud nullis contradictionis nexibus implicetur; at quod in præſentem quæſtionem vocamus, non eò ſpectat, vt quæramus, quid potenti, & abſoluto

Digitized by Google

diuinæ virtutis imperio effici poſsit; ſed potius, quid re ipſa, ſolita Dei prouidentia in prodigioſis ſanguinis effuſionibus agatur; in quo intellectu, mihi in hanc rem intuenti tutiſſimè videtur aſſerendum, numquam ſpectaſſe mortales oculos, verum Saluatoris noſtri ſanguinem, poſtquàm triumphator cælos penetrauit. Quarè licet in cæleſti, ac omnium nobiliſſimo orbium domicilio glorioſè degens Chriſtus dominus ſe ſe Petro manifeſtè obuiam dederit; haud tamen ea corporis effigies, & figura, quæ aſpicienti Petro coram adfuit, naturalis, & germana erat glorioſi corporis Chriſti ſpeties, & figura, ſed eam potius quandam formati corporis ſpetiem fuiſſe opinamur, quæ Chriſto domino ſimillima eſſet, ad eum videlicet modum, quo Angelici ſpiritus in efformatis virtute ſua naturali corporibus, vt opem, & ſolatium iuſtis hominibus ferant, in terra nō ſemel diuerſati ſunt; ex quibus apertè conſpicitur, quã allatum de angelica præſentia argumentum mirè confligat cum his ipſis opinionis noſtræ oppugnatoribus; Nam ſicuti in corporibus angelorũ ad nos diuino cōſilio deſtinatorũ angelicã naturam verè non intuemur, quamuis communi prouerbio vidiſſe nos Angelos dicere ſoleamus; ita in re noſtra accidit, cum aut corpus, aut Sanguinem Saluatoris opinamur intueri, ſiquidem naturalis, ac verus Chriſti domini ſanguis in ſpeciebus corporatis oculo mortali incognitus tegitur, & externã duntaxat, aut corporis, aut ſanguinis figurã videmus. Cuius doctrinæ argumentum, & experimentum ſimul eſt, quod apud ſacros Euangelij ſcriptores conſignatũ eſſe reperitur, Chriſtum dominum noua externa viatoris,

Nullus verum Saluatoris cruorem vidit poſt glorioſam a mortuis reſurrectionem.

toris, nunc olitoris, nunc alterius viri ſpetie contectũ diſcipulis iter conficientibus, Magdalenæ, cæteriſq; Apoſtolis apparuiſſe. Ad extremum ſpeciali quodã priuilegio verum Saluatoris corpus a B. Petro olim viſum eſſe haud grauatè concederem, cum iſtud non ijs prematur incommodis, quibus ſententia cogitur eorum, qui ſanguinem Chriſti manifeſtè fuiſſe in calice conſpectum aſſeuerant; qua de re legenda ſunt, quæ de his incommodis ſuperioribus capitibus prodita ſunt.

Speciali priuilegio B. Petrus corpus Saluatoris vidit.

CAP. V.

Quæ ſit veritas Angelicæ doctrinæ.

SOla igitur ſententia, quã docet, ac ſequitur S. Thomas, eſt à nobis retinenda; Etenim cruorem ex ſacra ſynaxi emergentem non eſſe ex dominicis venis hauſtum, ſed ſolo cęleſti miraculo procreatum, pręter communem omnium rectè ſentientium perſuaſionem, præter concordem tot inſignium theologorum ſententiam, ac tandem præter probabiles in hanc ſententiam rationes ſuperius confectas, hoc ipſum explicat nomen, quo ſolet huiuſmodi ſanguis appellari miraculoſus, hoc eſt diuino miraculo efformatus.

At ſi, de firmamentis, quibus Angelicus doctor in hanc opinionem diſceſſit, meam ſententiam quis efflagitet. Reſpondeo ea non magni roboris eſſe ad aſtruẽdã aſſertionem aduerſus Alexandrum de Ales explicatam, quippe quæ leui admodum, ac dubio ſunt ſuffulta pręſidio, quod nunc in philoſophorum ſcholis vix patronum, & fautorem ſibi reperit; ſiquidem præcipuũ Angelici

Quantum ſit robur rationum Angelici doctoris.

Digitized by Google

gelici doctoris firmamentum eſt; non poſſe ſimul, & ſemel corpoream ſubſtantiã diuerſis in locis eſſe, quod flaceſſit, ac à plerisq; doctis viris refellitur hac ſola ratione, quòd idẽ corpus varijs in locis conſtituere diuinę omnipotentiæ facillimum ſit, cum nullã abſurditatis, aut implicationis notam incurrant ij, quibus iſtud defendere cordi eſt; nam licet peruulgata ſit opinio, ac omnium doctorum firmata conſenſu ſolitis naturæ legibus, ita loco circumſcribi ſolere corpora, vt diuerſa ſibi loca vindicare nulla ratione poſsint; decantata tamen plurium, ac maximorum philoſophorum ſententia eſt, iſtud accidere poſſe, abſoluta Dei poteſtate, quę ſic in creatis rebus dominatur, vt eaſdem eleuare pro libito poſſit ad ea etiam, quæ tarditas humana neq; experiri, neq; capere poteſt. Huius autem abſolutæ poteſtatis vim, ac efficacitatem olim Deus exercuit, (ſi vera narrantur) cum, vt iuſta S. Martino ex hac luce migranti perſolueret Mediolani exiſtens Sanctiſſimus Pater Ambroſius ſimul etiam eum locum inuiſit, in quo mortua B. Martini membra iacebant, vti idem ipſe Ambroſius poſt tertiam fermè horam ab arctiori ſomno euigilans, quo correptus fuit tunc, cum ad altare ſacrificaturus acceſſerat, teſtatus eſt dicens. Scitote dilectiſſimum in Chriſti viſceribus fratrem meũ Martinum è terris exceſiſſe, meq; eius funeri piam operam impendiſſe; quemadmodum tradunt litturgiæ ritui Ambroſiano deſeruientes. Eadem ratione, vt ad propoſitum noſtrum redeamus, non immerito Alexandri Alenſis doctrinæ defenſores acerrimi hoc idem in portentoſa ſanguinis effuſione, de qua nunc diſputamus,

D. Ambroſius S. Martino iuſta perſoluit.

Angelici

Angelici doctoris firmamenta euertentes aſſerere poſſent; ex quo princeps ratio manifeſtè corruit.

Neq́, verò huic doctrinæ plaudentes de ſublimi, ac diuina corporis Chriſti gloria, & immortalitate aliquid detrahunt, aut ſentienti eiuſdem facultati, aut corporeis venis aliquod inferunt detrimentum, cum in calice dominicum adfuiſſe ſanguinem docent; quoniam illis apprimè cognitum, penituſq́; perſpectum erat, naturã gloriæ, ac immortalitatis ſplendore pręfulgentem, qualis, & omnium præcipua fuit Saluatoris noſtri natura, ab omnibus marciſcibilis naturæ miſerijs fuiſſe penitus immunem; ergo vberes ſanguinis riui ex ſacro epulo emanantes videri, atq́; conſpici potuerunt in calice, non ob illatam vim ſiue à Iudæis, ſiue à ſtrigibus, (quandoquidem nullis creaturę opprobrijs ſacroſanctum domini corpus nunc lædi poteſt) ſed potius ob diuinæ virtutis miraculum, nulla circa dominicum corpus ſubſecuta mutatione. Hoc autem quàm facilè in glorioſum corpus quadret is videre poterit, qui in perpendẽda illius natura tantiſper immorabitur, quæ ſicuti poteſt per duriſſima quæq́; ac inperuia loca, ea altius penetrando ſeſe infundere, ac nobis oſtendi; ita pari modo deliteſcentem in venis ſanguinem nobis clariſsimè intuendam præbere poteſt, abſq́; vlla eruptione ſanguinis è proprio domicilio, quam tamen ſecundum argumentum conatur aſtruere.

Ad tertium. Ita corporis glorioſi naturæ conuenit motu concitatiſsimo, atq́; celerrimo moueri poſſe, vt interim tamen diuturna, ac longiſsima mora eidem hõ opponatur; ſicq́; quòd totum corpus glorioſum alicu-

bi

bi commoretur diutius, haud dignitati eiuſdem repugnat, ſed mirificè congruit potius; cum ad plenam, atq; conſumatam ſtatus ſui felicitatem pertineat, non modò incitatiſsimo motu, verùm etiam in diuturna mora abſolutum voluntatis ſuæ exercere poſſe imperium, quo pro libitu ſuo, modò abire, modò commorari, aliquandò recedere, ſæpius perſiſtere poſsit. Cum igitur omnes iſtæ operationes corpori glorioſo planè liberæ ſint; cur non etiam glorioſum corpus ſanguinem ſuum longo tempore apparentem mortalibus poterit oſtendere? Ex quo per ſe lector videre poteſt, quám debilis ſit hæc argumentandi ratio, quæ celeritati glorioſi corporis innititur, quod non minus poteſt, ſi ei libuerit, in eodem diutius loco ſuam ſedem collocare, quàm ſubitò è locis, in quibus viſitur, ſecedere.

Auctoris opinio.

Ad extremum nullam impietatem redolet aſſerere verum Chriſti ſanguinem poſſe à nobis alicubi collocatũ per longiſsima tempora reſeruari, cum religioſiſsimo Reipublicæ Chriſtianæ ritu idem verus Chriſti ſanguis ſub ſpecierum vini inuolucris piè cuſtodi poſset, ſi iſtud grauiſsima neceſsitas poſtularet.

Enimverò ex hactenus diſputatis claré duo colligũtur; vnum, in quo totius opinionis noſtræ ſumma cõſiſtit. Nulli videlicet mortalium vnquàm conceſſam fuiſſe facultatem aciem oculorum contorquendi in glorioſum Chriſti cruorem, quamuis opus iſtud, neq; diuinæ omnipotentiæ, neq; corporati oculi á Deo eleuati vires ſupergrediatur,

Alterum eſt; ad primam aſſertionem noſtram dicta quorundam theologorum reuocanda eſſe, cum negant abſo-

Digitized by Google

abſolutè claram ſanguinis, & corporis Chriſti cognitionem viſui humano contingere poſſe, quatenus videlicet corpus, & ſanguis Chriſti ſub Sacramentalibus tegumentis ſubſtituuntur; & idem nihilominus aſtruere non audent de claro humani ſenſus obtutu, qui in corpus, & ſanguinem dominicum figeretur, quatenus non ſub Sacramēti ſpetiebus, ſed aliquo alio modo Deo ipſi cognito poſſet oſtendi. Sic enim opinatur Ægydius loco ſuperius adducto, & clarius etiam, inquit, *dictum eſt, quod ſiuè hoſtia appareat in ſpetie carnis, ſiuè in ſpetie pueri dimenſiones ibi apparentes non ſunt dimenſiones corporis Chriſti, vt ibi Sacramentaliter exiſtit.* In eandem ſententiam habet huiuſmodi verba *Ricardus. Vnde ſi quando apparet ibi ſpeties peruli, vel fruſtum carnis, non credo, q illud ſit corpus Chriſti; & mox*, ſubdens inquit. *Et ſi appareret verè ibi corpus Chriſti, non appareret ſub Sacramento*, quod etiā paulo poſt repetit hiſce verbis. *Vnde credo, quod illa apparentia, quæ ibi aliquando viſa eſt, vel deſcribitur in imaginatione, vel in ſenſu communi videntis, vel ſi eſt realiter extra, non credo, quod illæ dimenſiones fundentur in dimenſiònibus ſpetiei panis, quamuis tunc non appareant.* Quibus in locis particulæ illæ, *prout Chriſtus ibi Sacramentaliter exiſtit*, vt loquitur Ægydius, *& ſi apparet, non apparet ſub Sacramento*, vt dixit Ricardus, nobis manifeſto ſunt argumento, perſuaſum ſemper illis doctoribus fuiſſe, ſanguinem Chriſti, qui quatenus ſub Sacramento moratur, & apparet, non eſt aſpectabilis, poſſe tamen extra Sacramentum à pupilla hominis videri. Etenim germanus illorum verborum intellectus, & ſenſus eſt huiuſmodi. Nulla pars corporis dominici nec

Qua ratione intelligi debeant doctores cum ſub vini ſpetiebus videri poſſe dominicum ſanguinem inficiatur.

Sanguis Chriſti in Sacramento videri non poteſt.

viſa vnquàm, nec videri poteſt, quantum ad eſſe, & exiſtentiam, quam in Sacramento Chriſtus obtinet, cum ea exiſtendi ratio modum exiſtendi rerum ſpiritualiũ imitetur, ad quem contuendum corporeus oculus naturaliter ſubleuari non poteſt. Quòd ſi aliquandò perſpecta fuit vera pars corporis Chriſti (in quo noſtræ concluſioni ſubſcribunt, qua diximus abſoluta Dei poteſtate ſimilem viſionē ab oculo corporali fieri poſſe;) ea inquiunt doctores iſti, ſiue corporis, ſiue ſanguinis Chriſti ſubſtantia ſit, dum apparet, non videtur, quatenus modum Sacramentalis exiſtentiæ participat, ſed ſolummodò, quatenus ſub alia forma nobis offertur. Quod nos hactenus docere duntaxat voluimus; neq; enim ea viſio, quæ fieri poteſt, ita ad ſpeties Sacramentales videtur coarctanda, vt ſub ijs ipſis videri poſſe dominicum cruorem velimus, ſed potius noſtra ſententia eſt, veri ſanguinis Chriſti ſiue in calice, ſiue in hoſtia exiſtentis viſionem mortalium aſpectui concedi poſſe, quocunq; modo id accidat.

Sanguis Chriſti nō eſt cruor ex imaginibus Saluatoris erumpens.

Verùm quia hucusq; à nobis agitata accipienda ſunt de eo ſanguine duntaxat, quem profluentem ex ſacroſancta ſynaxi plures conſpexerunt, poſſet quiſpiam rurſus ambigere; num de ſanguine ex imaginibus Saluatoris effuſo idem, an aliud ferēdum ſit iudicium. Sed omnis ambiguitatis ratio tollitur ex ijs ipſis firmamentis, quibus ſuperior quæſtio ſubnixa eſt; maximè cum eadem fundamenta potiori ratione de cruore ex imaginibus Chriſti effluente militent, quàm de eo ſanguine, de quo eſt iam ſatis diſputatum. Quare ſicut omninò certum eſt; ſolummodo eam opinionem, quam tradidimus,

Digitized by Google

dimus, eſſe defendendam, ita quilibet per ſe intelligere poterit, ſanguinem, quo imagines Chriſti maduerunt, miraculo diuino duntaxat fuiſſe procreatum.

CAP. VI.

De natura ſanguinis defluentis ex ſacro altaris Sacramento.

CVius igitur conditionis, & naturæ particeps eſt miraculoſus ſanguis iſte? ſi enim, vti vidimus, ad veram, ac naturalem ſanguinis Chriſti materiam non attinet è ſacra ſynaxi emanans ſanguis; quę eſſe poteſt illius cruoris ſubſtantia? Belluarum ne, an hominum potius ſanguis cenſendus erit? Num à *Deo* recenter creatus, an verò potius ſolummodò commentitius, & fictitius ſanguis erit? qualem eſſe eum vidimus, qui colore, figura, cæteriſq; alijs accidentibus verum ſanguinem præ ſe ferre videtur, cum nihilominus id, quod ſub corporati oculi ſenſum cadit, nulla vera conſtet ſanguinis materia.

Scio doctorum nonnullos poſſe arbitrari, eum liquorem, qui rubri coloris ſpetiem ſanguini ſimillimam repræſentat, nihil veri cruoris in ſe habuiſſe, pręter quędā accidentia ſanguinem exprimentia. Et non ignoro pariter tria iſta in illius opinionis confirmationem adduci poſſe firmamenta. Quorum primum illud eſt; non ſunt temerè coaceruanda diuinæ virtutis miracula, vbi nulla neceſſitas ea poſtulat; cum ergo ſola fucata ſanguinis ſpetie, & veritati Euchariſtiæ proſpiciat Deus, cuius intuitu ea miracula operatur, & ſolo ſanguinis colore titubantibus etiam animis opportunum robur, & ſolatium præbere poſſit; profectò inanis, & irrita foret *Prima opinio.*

veri ſanguinis procreatio. Secundum vix conijci poteſt, quæ cenſenda, atq; à nobis dijudicanda ſit oſtenſi cruoris natura; etenim cum humana non ſit, neq; brutorum ſanguinis natura tanto myſterio congruat; videtur idcircò affirmandum, totam illius ſubſtantiæ apparentis naturam in ſola accidentia conijciendam eſſe. Tertiũ. Vel apparens ſanguis exiguo temporis ſpatio conſeruatur, moxq; ex humanis oculis euaneſcit, vel certè per longum temporis æuum in terris relinquitur; ſi primũ admittimus, ſatis, ſuperq; veri ſanguinis procreationem ſuperuacuam eſſe exitus ipſe probat; quorſum enim in re ſtatim euaneſcente creationis, aut generationis opus à Deo requirimus? At ſi ſecundum fateamur, certè ipſa eadem creati ſanguinis proprietas ſuadet, ne verum eſſe ſanguinem credamus; nam cum ſanguinis natura ita putredini, & corruptioni obnoxia ſit, vt diuino nõ niſi miraculo intacta diutius conſeruetur, non decuit Deũ, id quod alto diuinæ prouidentiæ placito diutius futurũ decreuerat, ex ea conflari materia, quæ ſtatim ad interitum, & corruptionem rapitur, niſi continuo, ac ſpeciali Dei priuilegio ab interitu vindicetur.

Opinio auctoris. Si in re incompertiſſima vllus coniecturæ locus relinquitur, præmiſſa breui diſtinctione, ego propoſitę quęſtioni ſatisfacerem hunc in modum. Homines cernere poſſe miraculoſum cruorem bifariam contingit; vel enim momentaneo fermè temporis interuallo huiuſmodi ſanguinem intuentur, vel certè diutius perſpicientibus illis obuius eſt. Hac igitur diſtinctione facta ſit prima propoſitio.

Vera, & propria ſanguinis natura non vacat ille liquor,

quot, qui longa temporis interualla emenſus adhuc remanet; cuius quidem aſſertionis vel inde probabilem capere mihi poſſe videor coniectationem, quod huiuſmodi procreatio neceſſaria ſit, cum re ipſa de veritate apparentis cruoris periculum facientibus certiſſimũ ſit, miraculoſum cruorem, nihil diſcrepare à vero, ac naturali ſanguine, quamuis ſollicita, ac diligenti opera rẽ ij omnem intentarint; at in rebus confictè tantúm apparentibus communis omnium theologorũ ſenſus eſt, facillimè innoteſcere poſſe curioſius inueſtiganti rem, quæ viſitur, non veram, ſed cõmentitiam eſſe, veluti in corporibus angelica virtute efformatis cernere liquet, quorum natura ſi adamuſſim perpendatur, minus ſolida, ſed conficta eſſe dignoſcitur. Quod cum ſecus in eo ſanguine, de quo loquimur, plures experti ſint in ijs ipſis euentis, de quibus in ſuperioribus capitibus longa à nobis oratio habita eſt; cogor opinari, dubio procul veram ſanguinis naturam effluentẽ è ſynaxi, & imaginibus Chriſti cruorem á Deo ſortiri. Præterea, quis ſibi vnquàm perſuadere poterit per ſolam accidentium cõmutationem largiſſimos rubri coloris liquores, qui ex ſacra menſa non ſemel eruperunt, nulla procreata ſubſtantia effluere, atq; calices, vaſa, lintea, & huius generis plura inſtrumenta implere poſſe? Certè capiant, ſi libet, & iſtud credant alij, mihi enim vti captu, ſic creditu ſemper difficillimũ viſum eſt. Amplius ab iſtis percunctarer, quænam eſſe velint ea accidentia, quæ ex ictu pugionis Eucharistiæ inflicto enaſcuntur; nũ ea putent eſſe ab omni ſubſtantia ſegregata, qualia catholica fide eruditi ſcimus eſſe conſecrati calicis accidẽtia,

Corpus angelica virtute confictum qua via cognoſcatur eſſe commentitium.

quæ

quæ ſine firmamento, cui inhæreant, per ſe mirabiliter exiſtunt; an verò his accidentibus ſpecialem ſubſtantiã adiungant, quæ his affecta ornamentis ſanguineũ fluxum extrinſecus ciere videatur; primum illud ſine dubio non concedent, ne quod in myſterio ſanctę ſynaxis non modò natura humana, ſed etiam Angelici ſpiritus demirantur, ipſi in nullam admirationem adducti parum prudenter admittant ijs in rebus, quæ in infinitũ penè diſtant à dignitate auguſtiſſimi altaris myſterij; ergo ad ſecundũ recurrant neceſſe eſt, cuius rei, ac ſubſtãtiæ, cum ne rudem ipſi cognitionem habere poſſint, (ni fortaſſis diuinare velint) tutius videtur affirmandũ, illud genus liquoris, qui ex ſacro epulo effluxit olim, vera, & naturali ſanguinis ſubſtantia pollere. Huius autem meæ opinionis propugnatorẽ mihi habere videor Caiet., qui D. Th. doctrinam enucleans 3. p. q. 76. a. 8. in commentatione eiuſdem articuli docet apertè non accidẽtalẽ dũtaxat, ſed ſubſtãtialem ſpetierum mutationem concedendam eſſe, cum maiores euadunt ſanguinis ſpecies, quam infuſa ante liquoris copia eſſet. *Vnde* inquit Caietanus, *cum tam extenſiuæ dimenſiones immutantur, immutatio non eſt ſolùm accidentalis.* ergo ſubſtantialis putanda erit; at cuiuſnam ſubſtantiæ; niſi eius rei, quæ cunctis manifeſtè apparet; ſola autem in his mutationibus videtur ſanguinis natura. Ex quibus certũ, atq; indubitatum eſt, ſæpè à præpotenti Deo in hiſce miraculoſis facinoribus productam fuiſſe veri ſanguinis ſubſtantiam, qua maximè ibi opus eſt, vbi vberior ſanguinis fluxus è cõſecratis ſpeciebus egreditur; aut vbi maior ſanguinis vbertas conſpicitur, quam eſſet copia vini anteà conſecrati.

Caietanum opinioni noſtræ ſubſcribit.

CAP.

Digitized by Google

CAP. VII.

Contrariæ opinionis argumenta diſſoluuntur.

QVam autem tenui labore frangi, ac comminui poſſint ea præſidia, quæ ſtant pro opinione nobis contraria, is facilè dijudicabit, qui ſtatim à nobis dicenda meditabitur. Nam in primis, quod aſſerunt non eſſe fingenda ſanguineæ procreationis miracula, ad ſaluandam Sacramenti Euchariſtiæ veritatem, cum nulla nos ad id putandum neceſſitas cogat, iã ex confectis rationũ noſtrarum ponderibus liquet eſſe falſum, quandoquidem ſola accidentia ad id præſtandum, quod in euentibus iſtis experimur, non ſufficiunt. Prætereà cum æquè ſupremo rerum creatori facilè ſit antiquis accidentibus noua ſuperaddere accidentia, ac præexiſtenti ſubſtantiæ recentem adijcere ſubſtantiã; nullus iure merito in concedenda vera ſanguinis ſubſtantia in hiſce miraculis eſſe debet contentioſus, cum nõ minus illud, quam iſtud diuinum ſupremi numinis miraculum exigat, & vtrumq; naturæ vires anteuertat.

Secundo etiam loco poſitum argumentum nos minimè conturbat, cum ille ſanguis, neq; hominum, neque belluarum ſanguis ſit, ſed cruor exiſtat à ſolo Deo mirabiliter effectus, tunc cum ſanguinis fluxionem ciere ſtatuit. Ad extremúm, cum valeat noſtrum hoc decretum de eo ſanguine duntaxat, qui diu adſeruatur, iam patere poteſt, ſecundum membrum diſtinctionis poſitæ in argumento ad rem noſtram attinere, cuius robur tamen fallax, & captioſum eſt, nam qua ipſi facilitate aduerſus nos illud excogitarunt, eadem, ac potiori ra-

ri ra-

ri ratione in eoſdem reijcitur, cum & ipſa accidentia, vt pote res creata, ad interitum, & corruptionem properent, neq; aliter, quam diuino miraculo diu incorrupta conſeruari poſſint, quarè cum idem, & cōmune prorſus negotium nobis, & illis ſit, ad remouendam ſiue ab accidentibus, ſiue à ſubſtantia effluentis ſanguinis corruptionem, nulli non eſt clarum, ex corruptionis fęce, quæ non minus in ſanguinis ſubſtantiam, quam in accidentia virus ſuum euomit, tractam argumentationē irritam eſſe. Ergo ſicut illi, qui, vt diuturnæ cōſeruationi accidentium conſulant, numinis præſens auxilium naturam excedens requirere tenentur; ſic nos conſeruationis ſanguineæ ſubſtantiæ opus ab eodem numine proficiſci arbitramur. Sed deinceps ſecundam aſſertionem noſtram videamus.

Secunda propoſitio eſt. Sanguis, qui breuiſſimo tēpore, vel in tranſcurſu ſolummodò conſpicitur, non verus, ſed adumbratus ſanguis duntaxat putandus eſt. Hæc aſſertio his ipſis argumentationibus peruincitur, quibus oppoſita, ac contraria, & iam à nobis oppugnata ſententia ſubnixa eſt; quam præterea perſuadet ratiocinatio, qua Angelicus doctor in opinione ſua aperienda vtitur, cum veram immutationem, quæ apparet, non eſſe in re, ſed ſolummodò in pupilla videntis concedendam eſſe ſcribit, dumq; præterea, eam, ſi quæ in re exteriori commutatio efficitur, non ſubſtantiæ, ſed accidentium mutationem eſſe autumat.

Quo modo Deus ſanguinem moliatur.

At quam, ſiuè in vero, ſiuè in ficto ſanguine comproducendo, obſeruat Deus rationem? Reſpondeo breuiter, à Deo vel ex ambienti aere, vel alio corpore tunc

cum

eum res exigit, educi veram ſanguinis formam, quæ reſpectu mortalis oculi magis ex vini accidentibus eruta, quam ex alio corpore procreata videtur. Sæpè etiam in ipsamet oculorum pupilla ſanguinis imaginem molitur Deus. Mitto etiam opinari, (quod tamen alijs fortaſſe arridere poſſet) eam ſanguinis ſubſtantiam ex nihilo excitari, atq; procreari à Deo. Sine dubio autem mutatio accidētium habet effectorem Deum, aut noua efformantem accidentia, aut præexiſtentia ſic perbellè concinnantem, vt eam formam exactè exprimant, quā Deus ipſe maluerit; ſiue iſtud fiat, ſubtiliores accidentium partes conſtipando, atq; in orbem ſanguini congruentem componendo, ſiuè potius id eueniat craſſiores eorum partes in ampliorem figuram extendendo, ſiue alia quappiam perfectiori ratione nobis adhuc incognita

Cui rei accidentia ſanguinis inhæreant.

Ex his, quæ in præſenti diſputatione ſtrictim attigimus, haberi poteſt eius rei cognitio, quæ adhuc non ſatis euidens eſt; cui nam videlicet rei ea accidentia adhæreſcant, quæ prioribus diſſolutis Deo procreante aduenient, aut illis aſſeruatis recenti progeneratione fiunt.

Ægydij opinio.

Ægydius arbitratur, ea accidentia, (quæ communi nomine dimenſiones appellat) non ſubſtitui in locum, ac ſedem eorum, quæ corruptione perierunt, ſed potius docet in eas ipſas accidentium dimenſiones ſic permutari, vt accidentia vini, vel panis in ſanguinis accidentia abeant; ſiue in calice ſanguis reperiatur, ſiuè ex ſacra ſynaxi cruor emergat. Verùm quis ſapiens talia cōcedet, quæ paradoxis ſimilia, vel non valdè diſſimilia videntur, præcipuè cum omnium accidentium excellentius,

Digitized by Google

atq; nobilius accidens quantitas, philoſopho teſte ab alternis generationis, & corruptionis motibus procul abſit. Alij faciunt auctorem Ricardum eius ſentētiæ, quæ docet, accidentia ſanguinis commorari in corpore Sacramentales ſpecies contegente, At alia eſt, ni fallor, Ricardi de inhęrentia ſpeciei apparentis ſententia, quā hiſce verbis citato anteà loco tradit. *Unde credo, quod illa apparentia paruuli* (quod idem de ſanguine intelligendum eſt) *quæ ibi aliquandò viſa eſt, vel deſcribitur in imaginatione, vel in ſenſu communi videntis, vel ſi ſunt realiter extra, non credo quod illæ dimenſiones fundentur in dimenſionibus ſpeciei panis, quamuis tunc non appareant;* At quis ex his Ricardi verbis colligere poteſt, ea accidentia ſuā in extraneo corpore Sacramentales ſpecies ambienti ſedem, & radices collocare? ni plus ea fortè apud quoſdam ſignificent, q̃ meritò ſignificare poſſe videantur.

Franciſcus Suarez 3. p. q. 76. ar. 8. ſect. 2.

Opinio auctoris.

Ego ita opinor. Baſim, ac firmamentum accidentiū ſanguinis, ijs ipſis accidentibus, quæ in calice, aut in ſynaxi ſuperſunt, aliquandò adſcribendum eſſe; Aliàs ēt fundamentum apparentis cruoris extraneum corpus exiſtere poſſe; cuius vtriuſq; rei ratio eſt, quoniam, aut immutatio accidentium fieri contingit in ipſis Sacramentalibus ſpeciebus, aut certè non in ipſis, ſed in alieno corpore ſpeciebus præſenti, vel in oculo videntis. Si autem illud euenire concedamus, res aperta, & clara ſatis eſſe poteſt ex his, quæ hactenus docuimus, nempè non aliam aptiorem ſedem reperiri poſſe, quam ſit qūantitas, & ſi quæ ſunt alia in Sacramenti ſpeciebus, accidentia, nam ſiue noua producantur, ſiue vetera extendantur,

prior

prior ſedes aptiſſima erit, ſi tamen mutatio determinatos extenſionis limites pręexiſtentium accidentiū non excędat. Quòd ſi ſecundum accidere aſſeramus, res iſta adeò clara, & illuſtris eſſe videtur, vt nulla probatione egeat. Poſſe autem à Deo produci in extraneo corpore ſpetiem ſanguinis, verum ſanguinem repręſentantis eadem probatione ſuaderi debet, qua S. Th. docuit, oculi pupillam ſanguinis imagine, & figura affici poſſe.

CAP. VIII.

An ſaltem vi Sacramenti verus ſanguis Chriſti re ipſa contegatur ſub eo ipſo ſanguine, qui in calice apparet.

IN Principio huius capitis præmonere lectorem oportet, hic agi de eo duntaxat ſanguine, qui ex ſacratis corporis, aut ſanguinis Chriſti accidentibus ex altaris myſterio effluxit; nam de eo, quem læſæ imagines dederunt, verba facere nec huius loci, nec pręſentis difficultatis materia eſt. Verùm quia nō vna eſt profluentis ex ſynaxi ſanguinis facies, cum alius ſit verus, & naturalis ſanguis à Deo progenitus; & alius non verus, ſed tantùm adumbratus; ac rurſus cum adumbratus, aut naturalem cruorē domini imitetur virtute imaginis in oculo conſtitutæ, aut præſidio coloris ipſis ſynaxis ſpetiebus inditi; aut tandem ductu figuræ, quo externum corpus afficitur; eſt à nobis hoc loco perquirendum, an in his omnibus ſolummodo, an verò potius in nullo eorum vera ſanguinis Chriſti ſubſtantia tecta deliteſcat.

De hac difficultate quid animo meo occurrat

aliquot propoſitionibus aperiam. Prima propoſitio. Si in calice verum ſanguinem fieri putemus, deſtructis, aut certè commutatis vini accidentibus, quæ in calice præfuerunt, nullam veri ſanguinis Chriſti ſubſtantiam in efformato recẽter ſanguine ſubeſſe arbitramur. Cuius veritatis certum hoc mihi eſſe videtur argumentum. Etenim tandiù ſub Sacramentalibus tegumentis ſanguis Chriſti perdurat, quandiu ſpecies, atq; neceſſariæ ad ſpecierum conſeruationem integrę qualitates cõſeruantur; at cum in noua ſanguinis apparentis procreatione non tam vini ſpecies, quàm propriæ vini affectiones intereant; ſequitur procul dubio, ſanguinem Chriſti anteà in vini ſpeciebus latitantem à tota illa progenita ſanguinis miraculoſi materia receſſiſſe. Idem eſſe debet iudicium de eo ſanguine, qui ex ſacro epulo nõnumquàm defluxit.

Secunda propoſitio. In adumbrato ſanguine, qui ſanguinem Chriſti verum exprimit, ratione imaginis in oculo videntis productæ, verum, ac naturalem Saluatoris ſanguinem reperiri arbitramur. De hac concluſione vidẽda eſt Angelici doctoris ea ratio, quam tradit 3.p.q.76. ar.8. corpore; quippe qua ſatis euidenter ſecunda aſſertio noſtra conuincitur.

Tertia propoſitio. Neq; aliud opinamur eſſe dicendum, cum uidere videmur miraculoſum cruorem ob ſolam imaginem corpori ſanctæ ſynaxi propinquo impreſſam; ſiquidem in vtroq; euentu, cum nihil mutationis ſentiat Sacramentum, in quo ſanguis Chriſti occulitur, atq; in ipſomet Sacramento adumbrata ſanguinis miraculoſi natura cernatur, fit vt verè naturalis Chriſti

ſan-

Digitized by Google

ſanguis latitet, vbi fictitius ſanguis conſpici videtur. Has ego propoſitiones magna ſanè probabilitate nullis reclamantibus horum rerum ſtudioſis certas eſſe puto.

Tota controuerſia eſt inter doctores, cum adumbratus ſanguis viſitur in ſacerrimo altaris myſterio, non ſine aliqua ſpetierum Sacramenti mutatione. Quo in caſu inquit Durandus 4. diſt. 10. q. 4. num. 10. *probabilius eſt, quod facta tali immutatione corpus Chriſti* (ac ſanguis pariter) *nō remaneat ibi, quia cum Sacramentum ſit ſignum ſenſibile, quando circa accidentia, ſiue ſpeties Sacramenti talis fit mutatio, quod ſecundum naturam non remaneret ſub eis ſubſtantia panis, tunc non manet ſub eis corpus* (& ſanguis) *Chriſti. Cum igitur ſubſtantia panis ſecundum naturam, non poſſit manere ſub accidentibus carnis, vel ſanguinis; non videtur, quod facta tali immutatione circà ſpeties Sacramenti, quod in eis continuè appareat forma carnis, quod tunc non remaneat corpus Chriſti.* Hactenus ex Durando. Aegydius Romanus hunc eundem lapidem euoluens theoremata 23., reſpondet ad quæſtionem hac diſtinctione. Ad miſſa circà Sacramentales ſpeties immutatione, quamuis communibus naturę legibus inſiſtendo corpus aut ſanguis Chriſti verè ſub apparentibus formis eſſe minimè queant, ſingulari tamen diuinæ maieſtatis priuilegio, ac decreto ibidem verus Chriſti cruor latitat.

Durandi ſententia.

Aegydij opinio.

Porrò opinioné hanc ſuá de ſpeciali diuinæ mentis priuilegio, neq; aliquo ſcripturæ ſacrę teſtimonio, neq; humana, diuinave ratione, neq; probabili coniectura, ſed ſola adſeueratione confirmat. Petrus de Paludè ex oppo-

Paludani opinio.

oppoſito, quô præſentes haſce opiniones velut mendaces declinaret, in aliam opinionem prioribus nihilo probabiliorem incurrit, abſolutè docens ſola Sacramẽti reſeruata quantitate, veram ibidem reperiri carnis, ac ſanguinis Chriſti ſubſtantiam, vt patet 4. ſent. diſt. 10. q.4.nu.21., vbi Durandi opinionem redarguit.

Verùm quia eius verba, quæ ibidem habet, non minus de corruptione, quam de refractione qualitatum intelligi poſſunt, velut ea indicant, *puta quod ſpeties à fumo denigrentur &c.* propterea conſulendus eſt, ſi quid fortè in hanc ſententiam apertius tradat, quo præſens doctrina illuſtrari poſſit; permagni ſiquidem intereſt penitus noſce, num author iſte ſub apparentibus ſanguinis dimenſionibus eſſe velit corpus, & ſanguinem dominicum ſola quantitate conſeruata, & corruptis alijs accidentibus; an verò potius cum quantitate non corruptas quidem, ſed, vt à ſcholæ terminis non recedam, alteratas qualitates exigat, itaut ſolius quantitatis conſeruatio, niſi refractæ adſint qualitates, ad Chriſti ſanguinem ſub vini ſpetiebus conſeruandum non ſufficiat; an verò penes puram, ac nudam Sacramenti quantitatẽ tota ſanguinis Chriſti præſentia ſub ſpetiebus calicis penſanda ſit. Ad quod enucleandum ſatis illuſtre argumentum mihi ſuppeditat Paludanus 4. ſententiarum diſt.12. q.5. Vbi poſteaquam hanc quæſtionẽ poſuerat. Vtrum ſpetiebus vini poſſit liquor aliquis admiſceri, clariſſimis verbis totam difficultatem explicãtibus, id quod voluimus, teſtatur.

CAP.

Digitized by Google

CAP. IX.

Quòd recitatis opinionibus ſubſcribendum non ſit.

ET hęc quidem citati doctores de mota difficultate prodiderunt; quibus ne aſſentiar, non pauca reperio. Et in primis quidem aduerſus Durandi ſententiam illud ſtat; quòd, etſi cum verę carnis, aut veri, & naturalis ſanguinis accidentibus panis ſubſtantia conſiſtere non poſſit, ſi naturæ principia ſpectemus, nulla tamen eſſe videtur, aut repugnantiæ, aut oppoſitionis ratio, quin ſub adumbratæ, ac, vt ita loquar, ſimilitudinariæ carnis accidentibus, veri, ac proprij panis ſubſtantia eſſe non queat, maximè cum ad concinnandam huiuſmodi ſanguinis, aut carnis ſimilitudinē priorum accidentium non interueniat tāta permutatio, quæ panis valeat excludere ſubſtantiam, quandoquidē fieri optimè poteſt, (veluti re ipſa efficitur) vt conſecrati vini accidentia, ad conſeruandam vini ſubſtantiā alioquî aptiſſima in calice ſiſtātur, etiam ſi miraculoſa cruoris forma, & ſpeties ſe ſe nobis offerat, ad quod opinandum eà me coniectura mouet, quòd in huiuſmodi portentoſis apparitionibus, quæ haud longiori tempore viſuntur, [ſiquidem de his tantùm in præſens quæſtio inſtituta intelligi debet,] mox, ſeu paulò poſt, ea ipſa accidentia rurſus à nobis conſpiciuntur, quæ nedum acta immutatione illa, prius manifeſtè videbantur, quemadmodum legimus B. Gregorij precibus cōtigiſſe; hoc autem, meo ſanè iudicio, opportunum indicium eſt, quo vir prudens animo concipere poſſit, non eas mutationis circa Sacramentales ſpeties ſubſecutæ

Durandi opinionis oppugnatio

vires

vires fuiſſe, quę penitus præexiſtentia ad ſubſtantiā vini tuendam accidentia corrumperent; ſecus corrupta accidentia recenter nouo diuinæ virtutis miraculo reparari debuiſſe affirmandum eſſet, at immeritò, cum non niſi in ſummis rerum difficultatibus, in quibus explicandis nulla alia ratio occurrit, Patres, & Theologi cenſeant eſſe ad diuina miracula cōfugiendum; ad quæ tamen huius opinionis propugnatores confugere coguntur, cum reparatricem diuini numinis virtutem faciunt corrupti accidentis.

Aegydij ſententia refellitur. Nec infirmiora deſunt nobis argumenta aduerſus Aegydij ſententiam, quæ dubijs admodum fulcris eſt ſubnixa; ſiquidem putat dimenſiones panis, & vini dimenſiones carnis, & ſanguinis induere, atq; ſuum omnino conditionis, & naturæ ſtatum exuentes, carnis, & ſanguinis naturam mutuari, quod tamen vetuſtioribus theologis, ac philoſophis videtur improbandum, non modò quia eiuſdem rationis, & naturæ ſit vtraq; cúm vini, & panis, tùm etiam carnis, & ſanguinis quantitas; at inter eiuſdem rationis, & naturæ res nullam cadere poſſe trāſmutationem commune, ac apud philoſophos omnes tritum eſt ſermone prouerbium; ſed etiam quia inaudita, ac omnibus fermè melioris notæ philoſophis prorſus commentitia eſt huiuſmodi accidentis in accidens commutatio, ad quam nec humanæ fidei, nec intelligentiæ vis, & acumen penetrare valet. Quid? an nō nouitium eſt inuentum, & nullis vnquàm ſcriptorum calculis comprobatum (ſi excipias incomprehenſibile illud ſacri altaris myſterium) concedere in alijs rebus, accidentia nullo creatæ ſubſtantię fulta præſidio non ſemel in rerū vniuerſitate reperiri? Neq;

Digitized by Google

Neq; ſtandum eſt eiuſdem Ægydij iudicio, (quod ad ſecundum opinionis ſuæ membrum attinet) quo nouis dimenſionibus ſingulari Dei priuilegio ſubeſſe Chriſti ſanguinem decernit; nam cum decreti huius diuini nullam, vel ex ſacris litteris, vel ex aliquo Sanctorũ Patrũ teſtimonio, vel ex probabili, aut certo humanæ rationis pondere cognitionem haurire quis poſſit, non eſt de altiſſimis Dei conſilijs, quæ nobis penitus ſunt ignota, ita facilè dijudicandum; ſed potius prudẽtis viri eſt, arcanas diuinorum miraculorum rationes pio ſilentio venerari, vbi nulla diuinæ virtutis fax ex ſacro eloquio excitata illuceſcit. Prætereà ſi certo Dei decreto ſancitum eſt, vt eas apparentis ſanguinis dimenſiones ſua præſentia cohoneſtet Chriſtus, profectò ſequitur, toto eo temporis ſpatio, quod ſæpè nimis diuturnum eſt, verum Saluatoris ſanguinem ſub illis accidentibus immobiliter perſiſtere, quod tamen nemini, qui piè, ac prudenter ſapiat, probari poteſt, ob ea incõmoda, quæ hinc ſequi videntur, de quibus in re haud diſſimili ſuperius multa diximus, hic adaptanda.

Nec Paludani placitum tutius, ac firmius eſt. Nam demus illi licet, ad Sacramenti altaris rationem non attinere hæc, aut illa coloris, & figuræ lineamenta, tamẽ ea huiuſmodi ſint neceſſe eſt, quę ſecum panis ſubſtãtiam patiantur, non autem eam deſtruant, quemadmodum reipſa deſtruunt plerumq; cum externus color, ſeu figura adueniens Sacramenti dimenſionibus, talem commutationem aliarum qualitatũ panis excitat, quæ priores fermè oẽs panis qualitates abſorbet; neq; enim, ſi alia qualitatum genera corrumpantur, perduratio *Refellitur Paludanus*

Xxxx eiuſdem

eiuſdem quantitatis, quæ erat Sacramenti, ſufficit, vtī arbitratur Paludanus, ad conſeruandā ſanguinis Chriſti ſub quantitate præſentiam, ſed vna cum quantitate eæ inſuper naturales, ac congruentes ſubſtantiæ panis omnino exiguntur qualitates, quibus nata eſt ſuſtineri, conſeruari, atq; protegi panis ſubſtantia; Nam ſicuti, exempli loco, aurum, aſſeruata ſibi ſola quantitate, ſub quibuslibet alijs diſpoſitionibus conſeruari nequit, ſed ad munus iſtud certas, atq; ſtabilitas affectiones ſibi à natura depoſcit (ſecus enim quælibet forma quibuslibet fota qualitatibus continuò perdurare poſſet, ex quo rerum interitus de medio auferetur,) ita ſpeciales, ac eæ duntaxat primariæ qualitates à Deo conceſſæ ſubſtantiæ panis debentur, quæ naturali propenſione ad panis conſeruationem inclinant; quas ſi oppoſitæ, & contrariæ diſpoſitiones conſequātur, quales eſſe ſolent, coloris, figuræ ſaporis, odoratus, carnis, & ſanguinis formæ, eæ dubio procul panis ſubſtantiam deuaſtabunt, ad cuius deſtructionem, vt communis eſt theologorum aſſenſus, ſanguis Chriſti recedet, qui eatenus ſolùm ſub panis, & vini dimenſionibus conſiſtit, quatenus in ſpetiebus Sacramenti eæ vigent affectiones, quibus conſeruari poſſet panis ſubſtantia, ſi ſuæ naturæ relicta foret.

Hinc vide, quam facilè corruat præcipuum Paludani firmamentum, qui ſiuè velit quantitatem ſic eſſe in toto ſuppoſito, vt ad ſuppoſiti deſtructionem, quantitas pariter deſtruatur, ſiue potius autumet, quantitatē in ea eſſe materia, quam philoſophi primam appellant, à neutro tamen horum adiuuari poteſt. Et primū quidē Paludano non ſuffragatur, nam cum ad deſtructionē, &

cor-

corruptionem qualitatum Sacramenti Euchariſtiæ ſufficienter deſtrueretur panis ſuppoſitum, ſi ibidem foret, eodem pariter interitu quantitas Sacramenti exiſtens in toto panis cōpoſito ad corruptionē [ſi poſſet] redigeretur. Neq; ſecundum Paludani cauſam tuetur, quoniā, ſicuti materies prima nec natiuitate noua producitur, nec ſubito corruptionis motu interit, ita quantitas eidem congenita, atq; coęua materiæ nullis obnoxia eſſe poteſt generationis, aut corruptionis motibus; ergo ſi perdurante, vt Paludanus putat, quantitate, vera ſub ſpetiebus Sacramenti nō deſinit eſſe ſanguinis Chriſti præſentia, quis non videt ſempiternam, & inmobilem futuram eſſe ſanguinis Chriſti in ſpetiebus vini præſentiam? quippequæ ſtabili diuinæ mentis decreto quantitatis Sacramenti conſeruationem cōcomitatur, quæ nullo vnquam æuo labefactari poteſt. Deindè, ex hac concludi poſſe videtur, non tantùm ſub vini, & panis accidentibus, ſed ſub alijs etiam ab vtriuſq; natura diuerſiſſimis qualitatibus Chriſti ſanguinem ad modū Sacramentalis exiſtentię adfuturum; nam ſi, vt communis habet philoſophorum ſententia, in hiſce rebus inferioribus eiuſdem rationis eſt quantitas, ſiq; rurſus ſola quantitas, quandiu conſeruatur, ad retinendam, ac conſeruandam in ſe ſanguinis Chriſti pręſentiam ſufficit; profectò ſi ad corruptionem accidentium panis, & vini, ſuperſtite adhuc quantitate, aliena ignis, aut argenti accidentia fingamus generari (quandoquidē, & natura duce, non ſine noua accidentium generatione fieri poteſt pręexiſtentium accidentiū corruptio, & ſuaptè natura ignis, & aurū operationes poſſūt exercere circa Sa

Digitized by Google

cramentales ſpecies ,) profectò inquam concedendum eſſet, ſub ea quantitate, quæ ignis, vel auri ſortita eſt qualitates, Chriſti ſanguinem reipſa exiſtere, quod non modò falſum, & perabſurdum, ſed etiam à chriſtiana religione penitus abhorrens eſt; ſiquidem, Chriſto domino auctore, præſentia Sacramentalis ſanguinis ſui non ſub alijs accidentibus eſſe poteſt, quàm ſub panis,& vini accidentibus,quæ tamen ex hypoteſi,Paludano conſentiente,corrumpi,ac deſtrui poſſunt,ſuperſtite adhuc quantitate. Et tandem,ex hac Paludani doctrina elicitur,data ex hypoteſi ſimili reſolutione in accidentibus panis, & vini, qualis dari ſolet in compoſitis, adhuc ſub ſola quantitate tegi veram ſanguinis Chriſti ſubſtantiam,quod abſit,vt prudens quiſpiam ſuſpicetur,cum turpe ſit iſtud,& indecorum.

CAP. X.

Duplici ratione præſentia veri ſanguinis Chriſti in prodigioſis cruoris fluxionibus defenditur.

Auctoris iudicium.

ILlud igitur,quod ad pręſentem quęſtionem attinet, puto in hiſce miraculoſis apparentis tantummodo ſanguinis euentibus numquam deſiderari verũ Chriſti ſanguinem.Hęc autem vna eſt, & ſola huius opinationis noſtrę cauſa,quòd hę ſanguinis,& carnis,quę viſuntur figurę, non eam habent cum vera panis, & vini ſubſtantia, ſi ibi adeſſet, repugnãtiam, & oppoſitionẽ, quę pellere poſſet neceſſarias ad ſanguinem Chriſti ſub accidentibus vini conſeruandum qualitates. Cum autẽ per totum id temporis ſpatium vera ſanguinis Chriſti pręſentia adſit in ſpetiebus vini,per quod eę reſident affectiones, quę ad vini ſubſtantiam ex ſe conſeruandam

à natura

Digitized by Google

á natura ordinantur; totoq; apparitionum tempore vigeant in calice præcipuæ vini affectiones, nulla eſt ratio, cur ſub miraculoſi ſanguinis inuolucro, verũ Chriſti ſanguinem adeſſe negemus. Quod quàm commodè fieri poſſit ex his duobus modis, qui ad intentum comprobandum nobis ſuppetunt, dijudicet lector. Prior modus eſt.

Si admittamus, ita in communia tantùm vini accidẽtia eam, quæ cernitur, cadere mutationem, vt nulla circa intrinſecas, ac magis proprias accidentium vini affectiones peragatur corruptio eorum accidentium, quibus vini ſubſtantia ſolet conſeruari. Vel certè, ſi concedamus principales vini affectiones capere aliquid detrimenti, ſed illud haud efficax eſſe ad deturbandam e ſuo naturali ſtatu vini ſubſtantiam, quæ non obſtante hac leui accidentium permutatione facilè poteſt in calice conſeruari; cum multo pauciora ad ſubſtantiæ vini conſeruationem, quam ad eiuſdem ſimplicem productionem exigantur, vt ſexcentis exemplis iſtud periclitari poſſem, niſi paſsim in rebus naturalibus experimenta ipſa loquerentur.

Sed, quænam ſunt iſta vini conſecrati accidentia; quæ permutationem patiuntur? Nempe, figura, & color, quorum mutatione ſic ad viuum diuino opere hominis aſpectui ad veritatem ſanguinis Chriſti efformata miraculoſi ſanguinis ſimilitudo obijci poteſt, vt adamuſsim, & in omnibus vera eſſe videatur sãguinis ſubſtantia. Cætera verò accidentia, cuiuſmodi ſunt quantitas, odor, ſapor, ac temperatio ipſa qualitatum, quæ plurimum vini ſubſtantiæ conſeruationi proſunt, vel

im-

immota, & integra, vel certè leui tantùm permutatione agitata perſeuerent. Si namq; in ijs etiam primarijs vini accidentibus altius radices ſuas vis corruptrix ageret, non ſolùm deprauata, ac corrupta omnia redderentur, verùm etiam continuò noua alterius ſanguinis generatio conſurgeret, cum qua nullam connexionem habere poſſe Saluatoris ſanguinem, iam ſuperius concluſum eſt. Hucq; ſpectare arbitror, quod litteris conſignauit Angelicus doctor 3. par. quæſt. 76. art. 8., cuius ſententia non de abſoluta omnium accidentiũ corruptione, ſed de leui quadam alteratione intelligenda eſt, ſi velit vnumquodq; conſecrati vini accidens non nihil ſubire detrimenti; vel certè ita interpretanda eſt, vt velit, ſolam, & omnimodam accidere coloris, & figuræ in his apparitionibus corruptionem, quæ ex ſe certam ſubſtantiæ vini corruptionem ſecum trahere non poteſt; quandoquidem corruptio facta in accidentibus communibus tantùm haud ſufficiens eſt ad perdendã vini ſubſtantiam, niſi in ea etiam percurrat corruptionis tabes, quæ naturam vini propius tangunt. Non ſum neſcius, poſſe alijs non placere præſentem S. Tho. exponendi rationem; quippequæ verbis eiuſdem difficilè adaptari videatur. At ne in ea incommoda Angelici doctoris opinio incurrat, quibus arcta, & complicata tenetur Paludani ſententia, hac benigna interpretatione ea à nobis explicata eſt. Nam cum diſertis verbis hinc de ſola corruptione coloris, & figuræ Sacramenti loquatur Angelicus doctor; & indè in re non prorſus diſſimillima per ſolam coloris, & figuræ permutationẽ ſciamus ſub varijs rerum faciebus ſolerti creati artificis

D. Thomæ opinio explicatur.

industria

Digitized by Google

induſtria idem ſæpius oſtendi poſſe, (vt teſtantur non modò opera eorum, quorum in conficiendis pannis, ac tapetibus, deſudat induſtria, in quibus oculis ipſi noſtris non ſemel vidimus vi ſolius colorum, & figuræ mutationis, nunc auis, ſæpè hominis alias etiam quadrupedis expreſſas figuras reddi, verùm etiam pateat in ijs, qui ex eadem penitus cera mira, & diuerſiſſima rerum ſimulacra fingere conſueuerunt) proptereà in hanc ipſam opinionem deuenimus, quam ſatis idoneam is agnoſcet, qui factori, ac creatori artis humanæ non denegabit illud, quod communibus prouidentiæ diuinæ legibus artifici humano concedit; quiq; etiam beneuolè Angelici doctoris verba ponderabit, quæ allatum à nobis ſenſum reddere poſſe videntur.

Poſterior modus eſt. Si cogitemus, has immutationes contingere poſſe citrà omnem accidentium panis, & vini corruptionem, ſic vt eæ efficiantur per nouam coloris, & figuræ adumbrati ſanguinis productionem, quæ prioribus Sacramenti accidentibus ſuperaddatur; ea ratione, qua communi arte pictores tabellam, in qua hominis ſimilitudo varijs depicta coloribus cernitur, nouis rurſus delinientes coloribus, eam contemplantibus obijciunt ſimilitudine leonis, aut equi.

Quòd ſi fortaſsis Marſilio non aſſentiatur Aegydius, ea impulſus ratione, quòd noua iſta accidentium additio effici non poſſit in ijs maximè rebus, quę ſolido ſubſtantiæ creatæ firmamento vacant, vti ſunt omnia cõſecrati calicis accidentia, allucinatur manifeſtè, apertã non ponderans huiuſce rationis fallaciam; etenim quid clarius eſſe poteſt, quàm ſæpè numerò ipſa Sacramenti

menti accidentia varijs, ac multiplicibus ſuperuenientium qualitatum motibus conturbari, ac pulſari? vidimus enim, ac oculis ipſi noſtris conſpeximus pleruncq; ſacras vini dimenſiones igne admoto calorem concipere, inflammari, atq; efferueſcere, ſæpè noxijs qualitatibus frigoris, fæcis, humoris agi, & tandē non paucis cælorum iniurijs obnoxias eſſe; at hæ alterationes nullo creatæ ſubſtantiæ fulcro adiuuantur, ergò ridiculum eſſe nemo non cernit, inficiari, diuina poteſtate noua accidentium generatione veteres, ac priores Sacramenti affectiones non poſſe recenter ſuperueſtiri, ſi naturali opera accidentibus firmamēto deſtitutis noua adijci poſſunt accidentia.

Verùm, ne conſilij mei immemor videar, diutius non immorabor in hoc fertiliſsimo campo diuinorum myſteriorū, nimia fortaſſis rerum multiplicitate illectus; properabo igitur ad deſtinatum opus ac relinquam, cætera alijs huiuſmodi rerum ſtudioſis ſubtilius, ac diligentius enucleanda.

FRAN-

Digitized by Google

FRANCISCI COLLII

S. THEOLOGIAE, AC COLLEGII *Ambroſiani Doctoris.*

DE SANGVINE CHRISTI.

LIBER QVINTVS.

DISPVTATIO PRIMA.

De Sanguine Chriſti ſuper terram effuſo.

CAP. I.

Materies, & ordo huius Libri.

AD inſtitutum operis noſtri ordinem ſpectat, vt hoc libro de Sanguine Chriſti perquiramus ea, quæ effuſi iam cruoris Domini ſtatum ſubſequuta ſunt; neq; enim opinari fas eſt, ſparſam plerisq; in locis diuini liquoris ſubſtantiam, aut conſueta diuinę bonitatis gratia fuiſſe ꝑ illud tẽpus deſtitutam, aut in terræ ſinu ſempiternum in ęuum derelictam; ſed magis ita propitium ſibi numen ſenſit è dominico corpore ſeiunctus ſanguis, ac ſi ſolitis Chriſti venis conſtrictus; immobile domicilium illud perpetuò coluiſſet, in quod poſtmodum tranſacto tridui domi-

Digitized by Google

nicæ mortis tempore immortalis ſe ſe recepit. Tria autem ſunt potiſſimum, quæ de effuſo Saluatoris ſanguine hoc quinto libro propoſui inueſtiganda; Primùm, An diuinitas, & ſanguis Chriſti ita inter ſe vincta, & hypoſtaticæ vnionis nodo colligata eſſent, vt facta ſanguinis effuſio haud diſſoluere potuerit vnionis nodum; Secundum, An in rerum vniuerſitate noſtro ſeculo vera ſanguinis Chriſti pars reperiatur. Tertium, cur Mediatoris ſanguini præcipuè meritum tribuatur.

CAP. II.

An in triduo mortis Chriſti ſanguini effuſo eſſet vnita diuinitas.

PRæſentem de vnione diuinitatis cum effuſo ſanguine Chriſti quæſtionem nō fuiſſe priſcis olim temporibus apud principes theologicæ facultatis viros fusè agitatam certa hac coniectura mihi videor aſſequi, quòd omnium grauiſſimi doctores ſcholaſtici, Magiſter ſententiarū, Alexander Alenſis, Albertus Magnus, Angelicus doctor, S. Bonauentura, Scotus, Ricardus, & alij fermè omnes, aut nihil omnino de hac diſputatione litteris, & memoriæ prodiderunt, aut certè, ſi quid attigêre, illud vſq; adeò breuiter, & inuolutè nobis expreſſerunt, vt vix certam illorum hac de re ſententiam intelligamus. Nimirum hoc in caſu euenit, quod in rebus minimè adhuc in dubium vocatis contingere ſolet; quę, etſi aliqua dubitandi ratione non vacent, attamen, vel alto ſilentio præteriri conſueuerūt, vel certè, ſi de his ſermo incidit, ab ijs etiam, qui omnia ſubtiliter, & copiosè perſcrutantur, vti de rebus nequaquam

Digitized by Google

quaquam adhuc letigioſis, obiter, ſtrictim, & preſsè admodum agitur. At quia poſterioribus ſeculis negotium iſtud in litem vocari cępit inter nonnullos Dominicanæ, & Franciſcanæ familiæ viros; quorũ hi pugnaciter, & præfractè pro indiſſolubili deitatis vnione; iſti verò aduerſus vnionem cum ſanguine Chriſti acriter decertarunt; prætereà in præſentem difficultatem omni ſtudio nobis incumbendum eſt, vt lectori clarè aperiamùs, quænam diſſidentium Doctorum ſententia rectæ rationi, diuiniſq; litteris congruentior ſit.

Prima opinio fuit Durandi, Gabrielis Toſtati, & Cardinalis S. Petri.

Ad hoc autem munus exequendum ordiar in primis ab opinione eorum, qui longius à veritatis ſemita declinarunt; quorum dux, & princeps fuiſſe videtur Durandus, alioqui admirabili uir ingenio, qui dum 4. ſent. diſt. 10. q. 1. n. 19. ſanguini in venis Chriſti exiſtenti hypoſtaticam vnionem concedere renuit, diuinitatem ab effuſo ſanguine Seruatoris fuiſſe diſiunctam multò libentius concederet, vti expreſſis verbis ſecuti opinionẽ Durandi conceſſerunt Toſtatus paradoxo 2. c. 40. Gabriel Biel. lect. 53. in Canonem, quorum vterq; vt aliàs adnotauimus, neq; coniuncto, neq; ſeparato ſanguini arctum vnionis hypoſtaticæ vinculum adſcribunt, arbitrantes remotè dũtaxat in hypoſtaſim ſanguinẽ Chriſti fuiſſe eleuatum. Cuius etiam opinionis comprobator fuit Cardinalis S. Petri ad Vincula, qui etſi in verbis ab hiſce doctoribus diſſentire velle videatur in ſuo tractatu veritate quinta, adhibito coaſſumptionis vocabulo, docens re ipſa Chriſti ſanguinem à Verbo fuiſſe coaſſumptum; in re tamen ipſa cum ſuperius allatis doctoribus conſentit; nam quid aliud eſt, Verbum ſangui-

Digitized by Google

nem coaſſumpſiſſe, quam Diuinitatem, quæ ratione Verbi corpori, & animo erat indiſſolubili nodo copulata, ſanguinem in eodem corpore aſſumpto exiſtentē ratione vnionis terminaſſe? quod idem eſt, ac ſi cũ Durando, Gabriele, & Toſtato aſſereret remotè tantũm ſua hypoſtaſi Verbum adfuiſſe ſanguini Saluatoris.

Quibus verò rationibus hęc nitatur opinio, ea firmamenta ſunt, de quibus nos ſatis copioſè lib. 2. diſputauimus; quæ ibidem per ſe lector videat; quandoquidem ea, vel ſimilia præſenti loco iterum adducere nullum eſſe operæ pretiũ exiſtimamus, cũ fortius ea omnia robur, & pondus, ſi quod illorum eſt, obtineant de effuſo ſanguine, quam de eodem nec dum effuſo, & in ſuis connaturalibus conceptaculis conquieſcente.

CAP. III.

Secunda opinio.

Opinio Frãciſci Maironis.

FRanciſcus Mayro 4. d. 43. q. 1. ſub initium in eodem ſe ſe puluere exercens, quamuis a ſanguine, vt dominico corpori adhæſit, nullo modo hypoſtaticam vnionem remouere audeat, eidem tamen effuſo diuinitatis coniunctionem tribuendam eſſe inficiatur, dum inquit. *Nam in triduo diuinitas non fuit vnita cum ſanguine, ſicut cum corpore, & anima. Hoc patet, quia ſecundum communicationem idiomatum in triduo verũ fuit dicere Deus eſt ſepultus, quia corpus, cui deitas fuit vnita, fuit ſepultum. Et ſimiliter fuit verum dicere, deſcendit ad inferos, quia anima, cui deitas erat vnita illuc deſcendit, & tamen nõ fuit verum dicere, Deus eſt in Cruce effuſus, cum tamen ibi ſanguis fuerit effuſus ſuper terram.* Et hæc quidem ille

Firmamentum opinionis Franciſci Maironis.

ex

Digitized by Google

ex quo tāq̄ ex præcipuo fonte hæc diſputatio effluxit.

Hinc ſatis apparet ſanguinem Chriſti, quandiu ſacratam corporis ſui conſtitutionem non reliquit, coniunctum fuiſſe Diuinitati, neq; eiuſdem diuinitatis ſeparationem alio vnquàm tempore paſſum eſſe, quam poſt effuſionem. Ex quo colligere licet, non eam tantummodo ſanguinis Chriſti copiam, quàm per illud tēpus è corpore defluentem terra ebibit, verùm etiam quidquid ſanguinis effuſum eſt, non ſolùm in circunciſione, ſed etiam in flagellorum, ſpinei ſerti, & capitis dilaceratione ſubſtantiali diuinitatis vnione fuiſſe priuatum. Nā etſi, vti ex allatis Franciſci verbis liquet, is nō loquatur de ſanguine ſiue in circūciſione carnis effuſo, ſiue flagellorum ictibus expreſſo, dum de amiſſa vnione Diuinitatis cum ſanguine ſermonem habet, cogitur nihilominus, ni ſibi ipſi contrarius eſſe velit, eandem diuinitatis ſeparationem effuſo ſanguini in circūciſione, ſpinea corona, & flagellis, acceníere, quandoquidē firmamenta, quibus in triduo hypoſtatica vnione vacuum fuiſſe docet, eadem aduerſus ſanguinem alias effuſum pugnant.

Colligitur etiam, duo maximè opinionis huius eſſe præſidia. Alterum, præter animam, & corpus Chriſti, nihil ſanguinis diuina Verbi ſubſiſtentia pollebat in triduo, ni re ipſa aliqua pars in corpore Chriſti ſuperfuiſſet. Alterum eſt. Ibi à Theologis communicatio idiomatum conceditur, vbi vnio Diuinitatis perſeuerat immobilis; hac enim ſola, & vnica ratione Deum eſſe ſepultum, eſſe mortuum, meritò dicimus, propterea quòd corpus, cui arcte copulata ſemper fuit Diuinitas mortuum, *Præſidia opinionis.*

tuum,

tuum, & ſepultum eſſe conſtat, atquì nec ſolet, nec iurè de filio Dei aſſeri poteſt, eum in triduo effuſum fuiſſe, aut ſuper terræ faciem iacuiſſe, quamuis Saluatoris noſtri ſanguis reipſa, & effuſus ſit, & terram toto tridui ſpatio irrigarit, ergo deitatem ab effuſo ſanguine abfuiſſe longius ſine dubio aſſerendum eſt. Conceſſit in eandem ſententiam Ricardus de Media Villa 3. ſent. diſtinct. 2. art. 2. quæſt. 1. ad 2.

Ricardi eadem opinio.

Huius verò ſuæ opinionis fundamentum trahit Ricardus ex alio diuerſo principio ab eo, quòd Mayronis animum in eandem opinionem adduxit; nam ille, vt vidimus, ex eo quod de effuſo ſanguine communicatio idiomatum ſaluari non poteſt, ſanguini è receptaculis naturæ Chriſti effuſo diuinitatis vnionem inficiatur; hic verò ex eo capite tantùm, quòd effuſus ſanguis ad corporis Chriſti eſſentiam non attineat, negat cum ſparſo ſanguine Diuinitatis vnionem indiſſolutam permanſiſſe ex quo Ricardi principio huiuſmodi erui poteſt argumentum ad fulciendam hanc ſuam de effuſo ſanguine Chriſti opinionem. Humoris quidquid non pertinet ad corporis Chriſti ſubſtantiam, & rationem, coniunctam diuinitatem habere nõ poteſt; ſanguini igitur effuſo haud erit hypoſtaſis Verbi adſcribenda, quandoquidem nullus ſanguis effuſus corpori dominico eſſentialis fuit.

Cardinalis S. Petri ad Vin. opinio.

Eandem opinionem latè tractat Cardinalis S. Petri ad Vincula in ſuo tractatu, eãq; omni conatu breui hac aſſertione tradit veritate ſeptima. *Etſi à Chriſti ſanguine, quãdiu fuit eius ſacratiſſimo corpori vnitus deitas, ſeparata nõ fuerit* (ꝙ intelligẽdũ eſſe ꝑ coaſſumptionẽ, & remotè iã

ſu-

Digitized by Google

ſupra monuimus) *ab eo tamen ſuper terram ſparſo, atq. effuſo eam ſeparatam eſſe probabiliter confitemur.* Hæc ille, qui non ſolum ſuffragio ſuo viam ſibi ad hanc opinionem ſuſtinendum munire voluit, ſed etiam vota, ac ſuffragia aucupatur eorum; quos mox aduerſus illum probabimus decertaſſe. Etenim huic opinioni ſuæ D. Bonauenturam, & Ioann. Scotum ſubſcripſiſſe docet; cũ tamen illis nulla vnquam, aut mens, aut cogitatio huiuſmodi fuerit. Sui autem erroris occaſionem Cardinalis iſte ſumpſit ex 3. ſententiar. diſt. 5. q. 5. 2. p. in qua cũ D. Bonauentura hanc quęſt. poſuiſſet, an hæc ſit aſſertio concedenda, *Filius Dei aſſumpſit humanitatem*, mox celebrem illam SS. Anſelmi, & Damaſc. ſententiam, *quod ſemel aſſumpſit Deus nunquam dimiſit*, explicat, atq; interpretatur de principijs naturæ, hoc eſt anima, & corpore, non autem de aſſumptis; ex quo Cardinalis S. Petri ad Vincula putat ratum ac firmum haberi poſſe ſuæ opinionis firmamentum; huncq; in modum ratiocinatur. Cum fuerit à Diuinitate ſanguis Chriſti tantũmodo coaſſumptus, negetq; præterea S. Bonauent. decretum illud SS. Anſelmi, & Damaſc. eſſe de coaſſumptis accipiendum, profectò conficitur, vt diuina Verbi perſona Saluatoris ſanguinem dimiſerit, quippequi tãtùm coaſſumptus, & nullum naturæ principium erat. Sed legentem, ac diligenter totius quæſtionis ſtatum percurrentem aliqua ſubibit indignatio, hanc opinionem de diuiſione, ac ſeparatione diuinitatis à ſanguine Chriſti clariſſimo ſanctitatis, & doctrinę viro affictam eſſe; cum D. Bonauentura coaſſumptorum vocabulo non intellexerit ſanguinem, vt putat Cardinalis, ſed

Vera S. Bonauentura opinio explicatur.

pro-

Digitized by Google

proprietates quaſdam vltrò aſſumptam naturam conſequentes, cuiuſmodi ſunt, vt ille loquitur, naturæ paſſibilitas, & cæterę huius generis affectiones. Quare potius ab oppoſito certũ ex D. Bonauentura erui poteſt argumentum aduersùs eos, qui in triduo ſanguinem à Diuinitate fuiſſe relictum arbitrantur, cum naturę principia nullo vnquám tempore à Verbo diuino fuiſſe derelicta ſcribat; at quis inter alia naturę Chriſti principia recenſendum fuiſſe ſanguinem, iam ex dictis primo libro ignorat? Prętereà idem etiam clarius conuincitur, dum eodem loco naturę Chriſti partes à ſe inuicem diſiunctas numquam vnione hypoſtatica caruiſſe docet, ſic ſcribens. *Quare ſi hoc modo accipiatur humanitas ratione principiorum conſtituentium hominem, ſic numquàm depoſuit humanitatem.* Ex quibus D. Bonauenturę verbis apertiſſimè colligitur, per tridui tempus Verbo diuino copulatum fuiſſe ſanguinem; cum humanę naturę principia, quæ nullam à Diuinitate diſiunctionem paſſa ſunt, dubio procul fuerint non ſolúm anima, & caro, ſed etiam oſſa, nerui, humores, cartilagines, & alia huiuſmodi, ſine quibus conſiſtere, nec conſtitui Chriſtus, vt homo, potuit.

Nititur etiam Cardinalis S. Petri ad Vincula cum ſua opinione Subtilium ducem, ac magiſtrum conciliare, dũ is 3. ſent. diſt. 16. q. 2. verſ., *ſed contra iſta ſunt aliqua dubia*, explicans eandem Sanctorũ Anſelmi, & Damaſceni ſententiam, ſic loquitur, *Ad primum, cum dicitur, quod ſemel aſſumptum nunquàm fuit dimiſſum, verum eſt de principalibus partibus corporis, quæ concurrunt ad perfectionem hominis, cuiuſmodi ſunt partes eterogeneæ,* ſic Subtilis

tilis Doctor, ex quo ſuę opinionis adſtruēdę anſā arripuit Cardinalis S.P.ad Vin., inferens à cęteris humanę Chriſti naturæ partibus, maximeq; ab humoribus diuiſam eſſe in triduo mortis diuinitatem, ex quo Ioannes Scotus de etherogeneis duntaxat partibus Sancti Damaſceni ſententiam interpretatur. At miror ſanè auctorem iſtum adeò leui nixum argumēto, vel inuitū Scotum in ſuam ſententiam conari traducere, cum ex germano citati teſtimonij intellectu ſolúm conſtet, minutas quaſdam carnis, & ſanguinis partes naturali neceſſitate à Verbo diuino ſeparatas fuiſſe vi perpetuæ operationis à virtute enutriente proficiſcentis; ex qua, vt adnotauit Scotus, *fuit in corpore Chriſti corruptio, & reſtauratio per ſumptionem alimenti; ſed non potuit fieri reſtauratio, ita perfecta quod corpus ſemper remaneret*; ergo reſolutis naturæ Chriſti partibus non remanſit vnita diuinitas, ſicuti neq; vnita fuit toti humanæ naturæ in triduo quandoquidē Chriſtus deſijt eſſe homo. Hincq; meritò collegit Scotus, D.Damaſceni ſententiā de etherogeneis partibus fuiſſe veriſſimam, quæ ſicut virtute caloris naturalis nunquàm reſolui potuerunt, ita pariter vnione diuinitatis ab initio Incarnationis ſibi conceſſa carere haud potuerunt. Quæ Ioannis Scoti dicta nihil omnino Cardinalis ſententiam iuuant, velut etiā non admonitus lector per ſe clarè dignoſcet, ſi meditetur ea ratione D.Damaſceni ſententiam explicandi Scotum vſum fuiſſe, quô ſaluaret ſalutis noſtræ Vindicem morti fuiſſe obnoxium ſpectata naturali vegetantis facultatis virtute, ex cuius operatione perpetuò in corpore Chriſti ſanguinis, & carnis reſolutiones ſequebantur.

Ad extremum, opinionem ſuã Cardinalis S.P. ad Vin- cõmunit auctoritate Pariſienſis Vniuerſitatis, quæ decretum eſſe autumat, ſanguinem à Diuinitate fuiſſe per triduum longius ſemotum. Sed commentum iſtud eſſe nemo non animaduertit, cum huius ſanctionis, & decreti aliquod neq; apud theologos, neq; ad apud ſummorum Pontificum conſtitutiones, neq; apud probatum aliquem auctorem certum apparere poſſit veſtigiũ.

CAP. IV.

Quæ ſint huius opinionis firmamenta.

HÆc ſententia, quæ iam allatis ex Franciſco Mayrone, & Ricardo præſidijs munita eſt, pluribus alijs rationibus poteſt confirmari. Etenim fieri non potuit, quin Deitas ab illis corporis Chriſti partibus non fuerit ſeparata, quæ vel omnino eſſe deſierũt, vel certè ſubſtantialis formæ, cuius gratia vnionem hypoſtaticam obtinebant, paſſæ ſunt corruptionem; hac enim ſola ratione tradunt Theologi ab humanitate ſeparatam fuiſſe in triduo diuinitatem, quoniam Chriſtus dominus per tridui tempus eſſe deſierat homo; atqui ſanguis Chriſti in triduo non retinuit eſſe, quo antequam effunderetur, conſtabat; ſiquidem coagulatus, deſiccatus, ac terræ commixtus fuit; coagulatio autem deſiccatio, & nimia cum alienis rebus ſanguinis commixtio certam molitur ſanguinis effuſi corruptionem, ſiue in alias rerum ſpecies trãſmutationem; ſic enim, exempli loco, tranſitus lactis in caſeum virtute coagulationis ſpeciem variat, ſic cryſtalli generatio ex fluuida aqua enaſcens aquæ naturam ſolet immutare, ſicq;

tandem

Digitized by Google

tandem commixtus pulueri liquor lutum operatur, cuius ſubſtantialis ſtatus non ſolùm ab aqua, ſed etiam à puluere ipſo differt; ergo pariter recedere debuit ab effuſo ſanguine diuinitas in triduo, recedente ſanguinis effuſi forma. Deinde tritum eſt theologicæ ſcholæ decretum, totius gratia Verbum diuinum humanæ Chriſti naturæ partes ſibi adiunxiſſe, quemadmodum ex Damaſceno colligit S. Th. 3. p. q. 5. ar. 2. & cum Magiſtro ſent. 3. d. 2., S. Th. verba ſic habent. *Nam in Domino Ieſu Chriſto non partes partium intuemur, ſed quæ proximè cõponuntur, ideſt deitatem, & humanitatem, humanitas autem totum quoddam eſt, quod componitur ex anima, & corpore, ſicut ex partibus, ergo Dei filius aſſumpſit partes mediante toto:* at totum id tridui temporis per mortem ſublatũ eſt; pariter igitur cum toto deitatis vnio hypoſtatica partib⁹ attributa totius gratia haud potuit remanere, ſiquidẽ corrupto, ac deperdito eo, cuius intuitu ſanguis, qui pars corporis Chriſti erat, ad hypoſtaticam dignitatem peruenit, cohærenter etiam vnione hypoſtatica ſanguis carere debuit, maximè cum remoto fine, ea ſimiliter, quæ ad finẽ ſunt, remoueantur. Amplius, aliàs viſum eſt libro ſecũdo, Saluatore noſtro ſuperſtite fuiſſe diſſolutam vnionem hypoſtaticam ab eo ſanguine, qui caloris vi perpetuò ad reſolutionem redigebatur, cur ergo à ſanguine Chriſti vi tormẽtorum effuſo, atq; ab humanis naturę receptaculis diſsoluto ſe ſe diuinitatem abdicaſse negabimus? Ad hæc, certum eſt, diuinitatis nexum, qui inter carnem, & ſanguinem Chriſti, & Verbi hypoſtaſim erat, ab ea carnis parte eſse diuulſum, quæ aquæ naturam mutuata cum ſanguine ſimul ex la-

Lib 3. ortodoxæ fid. cap. 16.

Digitized by Google

tere dominico effluxit; ergo potuit, ne dicã, neceſſe fuit, vt ſe ſe effundentem ſuper terram ſanguinis Chriſti liquorem diuinitas desereret. Ad quod prætereà ſpectat alia argumentatio, quę à maiori ad minus hunc in modum eruitur. Si de quo magis videtur ineſſe, & tamẽ nõ ineſt, igitur & id, de quo minus videtur ineſſe, haud inerit; ſed magis videtur inſeparabilis Deitas à carne, quã à ſanguine, & tamen à carne præputij ſeparata remanſit Diuinitas; fortiori igitur ratione in effuſo ſanguine erit deſideranda diuinitas; maior argumentationis propoſitio patet; quoniam eam vnionem, quam multi, nec ignobiles theologi ſanguini Saluatoris non concedũt, omnes, quotquot ſunt theologicæ alæ duces, ac milites pari, ac communi aſſenſu carni Saluatoris adſcribunt; neq; manet in obſcuro poſterior pars argumẽtationis, cum theologorum nullus in pręputio Chriſti nunc reperiri hypoſtaticam vnionem affirmare audeat. Poſtea aſſentientibus omnibus theologis, mediante anima, vt loquuntur, carnem & ſanguinem aſſumpſit Dei filius; at effuſum ſanguinem anima caruiſſe nullus cuipiam ambigendi locus relinquitur; ergo Deitatis particeps in triduo ſanguis Chriſti non fuit. Prætereà, cum infinita propemodum guttarum ſanguinis Chriſti multiplicitas, atq; varijs, diſtinctisq; in locis ſparſa, ſeu potius diſsipata foret; quis adeò leui mente præditus eſſe põt, qui credat tot hypoſtaticis vnionibus infinitis guttis Dei Verbum adnexum fuiſſe. Nec illud eſt hoc loco prætermittendum, quod hanc opinionẽ, mirificè iuuat. Vbi de rebus omnino diuinis agitur, nihil tutò videtur affirmandum, niſi id diuino afflatu, & illuſtratu innoteſcat,

ſcat, aut niſi ex diuinis litteris eruatur, atqui nulla ſacrę paginę auctoritas, nullum Sanctorũ Patrũ teſtimoniũ, ac deniq; nulla ortodoxæ fidei ſanctio ſententię vnionē hypoſtaticam cum effuſo ſanguine aſtruenti adſunt; non igitur temeraria aſſertione eſt iſtud dicendũ; prior pars huius rationis, quæ ex S. Dionyſio Areopagita clarè habetur, nulla probatione eget, cum per ſe nota ſit ijs, qui religionis noſtræ myſteria ſanctè, & religiosè tractanda eſſe norunt; poſterior verò inductione probatur cùm ex alijs patribus, tùm ex præclaris totius Ecclesiæ ſanctæ luminibus Auguſtino, & Damaſceno, qui nihil de hac immobili deitatis vnione, quam nonnulli aſtruunt cũ effuſo ſanguine, poſteritati, litterisve conſignatum reliquerunt, vt eorum egregia, & diuina monumenta peruolutantes agnoſcēt. Quare ſi in rebus fidei noſtræ adinueniendis, explicandis, atq; ſubtiliter perquirendis acuratiſsimi patres de hac perpetua unione alto ſilentio vtuntur, quis erit tam audax, qui incomperta, vel vt ſancius dicam, inexplicata Patribus aperire, atq; aſſeueranter explicare audebit?

Lib de diuinis nominibus c. 1.

Quòd ſi dicas præclarum immobilis huius, ac perpetuæ vnionis teſtimonium ex S. Damaſceno haberi, dum teſtatur nullo vnquàm temporis ſpatio Verbum dimiſiſſe, quod ſemel aſsumpſit; & nihilominus à perſona Verbi aſsumptum fuiſse ſanguinem oppoſitæ etiã opinionis auctores defendunt. Reſpondeo apertè allucinari eos, qui ex producto D. Damaſceni teſtimonio perpetuam Verbi cum ſanguine vnionem colligunt, ſicuti declarant non pauca abſurda, quæ inde conſequerentur; quãdoquidē, ſi quod ſemel aſsumpſit Dei filius

num-

numquā dimiſit, protinus ſuſtinere coguntur, neq; humanitatem, vt aiunt, ex qua Chriſtus homo dicebatur, neq; conſumptas nutritiua poteſtate carnis, & ſanguinis partes, neq; teneram præputij carnem, neq; capillos, neq; diſectos vngues, neq; plura alia, quæ ſub Incarnationis initium Dei filius ad ſe traxit, exuiſse, quorum tamen oppoſitum duntaxat ſuſtineri poſse putandum eſt.

Quid, ſi idem Damaſcenus vnionem hanc immobilem cum ſanguine aſserentes redarguit? non obſcurè tradens à corpore tantùm, & anima diuinitatem in triduo non abfuiſse. Sic enim ab eodem iſta lib. 3. ortodoxæ fidei c. 27. ſcripta leguntur. *Et quamquā mortuus, vt homo, et ſancta eius anima ab incōtaminato ſeparata ſit corpore, non tamen diuinitas ab vtroq; ſeparata remanſit, ab anima inquam, & corpore, & neq; ſic vna hypoſtaſis in duas diſeccata eſt hypoſtaſes, nam, & tunc corpus, & anima ſecundū idem à principio in Verbi hypoſtaſi habebant exiſtentiam, & ipſis in morte ab inuicem ſeporatis vnumquodq; eorum manſit vnam Verbi habens hypoſtaſim; numquàm enim neq; anima, neq; corpus propriam habuere hypoſtaſim, præter eā, quæ Verbi eſt hypoſtaſis.* Hactenus ex Damaſceno, qui animę ſolúm, & corpori vnionem hypoſtaticam perpetuam fuiſse aſtruit, ergo ſanguini non erit tribuenda ea vnio, quæ peculiaris animi, & corporis Chriſti fuit iuxta D. Damaſceni placitum.

D. Damaſ. lib. 3. fidei ortodoxa c. 27.

CAP. V.

Superioris capitis difficultates euacuantur.

Ad primū. AT quoniam recitatæ, & varijs etiā rationibus cōfirmatę opinionis ſum futurus oppugnator, meū con-

Digitized by Google

conſilium eſt præſenti capite varijs pariter modis refellere, atq; futiles oſtendere eas rationes, quibus oppoſita mihi ſententia corroborari poſſe videtur. Obijciebatur ergo in prima argumentatione, hypoſtaticam vnionem cum Sanguine Chriſti factã haud valuiſſe cõſeruari per triduum, ob ſubſtantialem permutationem, cui obnoxius fuit ſanguis Chriſti. Aliqui concedentes corruptum eſſe ſanguinem per abſentiam formæ ſubſtantialis negant effuſo ſanguini vnitam non remanſiſſe diuinitatem, ratione materiæ ſanguinis Chriſti, quæ abſumpta non fuit. At ego, qui nullam ſubſtantialis formæ corruptionem in ſanguine peractam eſſe autumo, falſum arbitror aſſerere propriam ſanguinis Chriſti formam à ſua materia fuiſſe ſeparatam; ſecus enim non video, cur contrà communem fidelium aſſenſum contra doctorum fermè omnium ſententiam, ac deniq; contra ſacras litteras non ſit concedendum, ſanctum domini vidiſſe corruptionem, cum ea ſit propria ſanguinis corruptio, iuxtà philoſophorum placita, quæ formã mixti ſubſtantialis deſtruit; Illud verò quod addunt, remanſiſſe diuinitatem materiæ ſanguinis Chriſti copulatam, quantam habet probabilitatem? cum inter omnes cõſtet hypoſtaticam Verbi vnionem, eatenus immobilem permanſiſſe, quatenus res, cui copulatum fuerat Verbum, incorrupta, atq; inuiolata permanſit. Nam aliter reſolutis etiam ſanguinis Chriſti partibus concedenda foret vnio hypoſtatica, ratione remanentis materiæ, ꝙ ridiculum eſſet affirmare. Quare dicendum eſt, nulli penitus permutationi obnoxiam fuiſſe ſanguinis Chriſti ſubſtantiam, ſpeciali quadam diuinæ virtutis aſsiſtẽtia,

qua

qua Deus omnes permutationum vires, quibus, naturali neceſsitate, obiectus fuerat ſanguis, repreſsit, ne quid detrimenti ſacroſancta ſanguinis Chriſti ſubſtantia ſubiret, Quemadmodum innuere videtur S. Petrus ep. 1. c. 1. dum inquit; *Non corruptibilibus redempti eſtis, ſed pretioſo ſanguine agni immaculati, et incontaminati Chriſti;* Quibus, vt arbitror, docere voluit, ſanguinem Chriſti ab oĩ penitus corruptione immanē fuiſſe, ex eo quòd eum opponat terrenis, auri & argenti opibus, quæ corruptioni maxime obnoxiæ ſunt. Quòd ſi fortaſſe durũ nimis videatur aſſerere, effuſum Saluatoris ſanguinem, qui pulueri commixtus eſt, ab omni vel minima permutatione vindicare, reſponderi ſecundò poteſt, eam permutationem, quæ tridui tempore ſanguini accidit, ſic validam non fuiſſe, vt ſubſtantialis formæ ſanguinis corruptionem valuerit operari; etenim, cum pauciora ad ſubſtantialis formæ conſeruationem, quam ad eiuſdem ſimplicem, & nouam generationē exigantur, fortaſsis non fuerit creditu difficile Saluatoris ſanguinem aliqua qualitatum ſubſecuta permutatione, ſic ſuam in remanentibns qualitatibus formã retinuiſſe, vt ea neq; in coagulo, neq; in exſiccatione, neq; etiam in mixtura deperierit, ad eum fermè modum, quo in niue, & gelu certa aquæ forma viget; & in obdurata cera, atq; in pane magis, ac magis decocto, ſubſtantiales ceræ, & panis naturæ conſeruantur.

Prima Petri 1.

Non conceſſerim tñ ex terreo puluere, & ſparſa ſanguinei liquoris Chriſti ſubſtantia ſiuè cænum, ſiuè lutũ reſultaſſe; quoniam haud æquum fuit, vt in tertiam, eamq; ignobilem naturam abiret ſanguinis ſubſtãtia,

quæ

Digitized by Google

quæ dominico corpori rurſus adaptanda erat; Ex quibus ſequitur, diuinitatem remanſiſſe ſanguini adnexā, cum eadem ſanguinis Chriſti ſubſtantia, cui prius copulata fuerat diuinitas, ſubſtantialis ſuæ dignitatis, & formæ particeps, & tenax ſemper fuerit.

Secunda argumentatio, quę ex communi theologorum decreto ducitur, ea ratione, qua explicatur, intellecta, futilis eſt, quippe ex ea certo iudicio inferri poſſet, non tantùm à ſanguine, ſed etiam à corpore, & anima Saluatoris per triduum ſeceſiſſe diuinitatem, aduerſus certiſſima Sanctorum Patrum, Conciliorum, & Catholicæ fidei decreta. Quarè alius theologici decreti ſenſus eſſe omnino debet, diuerſus ab eo, quem, argumentum præ ſe ferre videtur, ad quem attingendum aliqui diſtinctione vſi ſunt, docentes duplex eſſe medium, quo aliqua duo inuicem connectuntur; vnum neceſſitatis, alterum congruentiæ; primum eſt illud, ſine quo extrema nullo modo conſiſtere poſſunt; ſecundum verò, illud eſt, quod ad decorem, & maiorem tantùm nobilitatem exigitur. Hac admiſſa diſtinctione, arbitrantur iſti, de poſtremo, non autem de primo intelligendam eſſe tritam illam theologorum aſſertionem, itaut ſenſus doctorum ſit, humanitatem congruentiæ fuiſſe medium. quo cæteras humanæ naturæ partes Verbum diuinum aſſumpſit; atqui, hoc deficiente medio, Dei filius, & corpori, & animæ, cæteriſq; partibus ritè copulari potuit. Verùm haud ſcio, an qui ad iſtam congruentiæ, & neceſſitatis diſtinctionem recurrunt, theologorum mentem aſſecuti ſint, quippe qui hac loquendi ratione, *Dei filius aſſumpſit partes mediante toto, & aſſumpſit corpus mediante*

Ad ſecundum.

Quis ſenſus ſit illius propoſitionis theologicæ Verbum aſſumpſit partes mediante toto.

Aaaaa *diante*

diante anima, & alijs non abſimilibus dicendi formulis, haud docere voluerunt varias vniones in humana natura à Verbo aſſumenda fuiſſe, quarum prior in toto peracta fuerit, cęteræ verò poſteriores virtute prioris vnionis ad reliquas naturæ Chriſti partes deuenerint; cum ſine dubio errorem ſenſus iſte ſapiat; quandoquidē in ipſo Incarnationis Verbi Dei principio eadem planè temporis morula, nō modo totum, ſed quælibet etiam ſacroſanctæ Chriſti naturæ pars ad diuinam Verbi hypoſtaſim eſt eleuata. Quocirca tradere dūtaxat Theologi voluerunt rationem quandam, ſeu methodū, quibus iuxta intelligentiæ mortalis naturam pernoſceremus, quid ordine naturæ prius, quid verò poſterius à Verbo diuino aſſumptum fuerit. Nam, vt diuinè philoſophatur Angelicus Doctor 3. p. q. 5. a. 5. aliquid prius alio eſſe contingit bifariam; aut ex parte agentis; aut ex parte materiæ; illud prius abſolutè dicitur reſpectu agētis, in quod primò mens, & cogitatio illius fertur; ex parte verò materiæ, prius illud appellatur, q̄ prius tranſmutari, atq; perturbari ſolet. In hoc autem cęleſti Incarnationis arcano, in quo tota ratio facti, vt inquit Auguſtinus, eſt potentia facientis, quia Verbum Diuinum, adiunctis ſibi duabus alijs ſanctiſſimę Trinitatis perſonis, agens, & effector huius vnionis hypoſtaticæ fuit; propterea partes mediante toto, hoc eſt prius natura, intelligitur voluiſſe totum, quam partes aſſumere, quāuis nec à toto partes, nec à partibus totum vlla quauis, vel minima temporis mora intercedente aſſumpta fuerint, ſed potius vna ſimpliciſſima, indiſſolubili, atq; arctiſſima hypoſtatica vnione, totum iſtud negotiū confectum

S. Thomas.

Prius natura, aliquid bifariam dicitur.

fectum

Digitized by Google

fectũ fuerit. Hinc patet, quam apertè decipiãtur hi, qui tracti hoc theologico decreto, ad deſtructionem totius, deſtructam ſimiliter fuiſſe diuinitatis cum ſanguine vnionem arbitrantur.

Neq; faceſſit nobis negotium confirmatio illa; nam etſi finis primarius, ac præcipuus Verbi diuini eſſet totius humanitatis aſſumptio; attamẽ vnio hypoſtatica, quę circa particulares corporis Chriſti partes à Verbo volita fuit, rationẽ medij non habebat, ſed finis principalis pars erat non infima, quæ re ipſa à fine nullo modo diſtinguebatur, quamuis ſpectato ordine naturæ, vt iam docuimus, Verbi intentio prius circa totam humanitatem, quam circa humanitatis partes obuerſaretur. Quare, etſi humanitas, quæ finis præcipuus in aſſumptione fuerat, in triduo eſse deſierit, ipſę nihilominus humanitatis partes, quę in aſsumptione poſterius, ratione agẽtis, aſsũptæ intelliguntur, hypoſtatica Verbi vnione non caruerunt, cũ & illæ Incarnati Verbi finis eſsẽt. *Ad confirmationem.*

Manifeſtum diſcrimen inter reſolutas, & abſumptas à naturali calore ſanguinis partes, & ſanguinem in triduo effuſum intercedere clarum eſt, quandoquidem abſumptæ ſanguinis partes talem à dominico corpore ſeparationem ſubibant, qualem effuſus ſanguis Chriſti numquàm expertus eſt, nam illæ à calore abſorbebantur, atq; in nihilum fermè redigebantur; at hic, etſi effuſionem pateretur, ſubſtantialem tamen ſuæ materiæ, & formæ ſtatum perpetuò retinebat, ex quo diſcrimine iure factum eſt, vt ſparſo Saluatoris ſanguini, non autem corruptis illis, atq; reſolutis ſanguinis partibus indiſsolubili vinculo Verbum diuinum adeſset. *Ad tertiũ.*

Ad quartum. Doctores illi, qui autumant ex nõnullis corporis dominici partibus efformatam eſſe ex latere dominico ꝓfluentem aquam, laborant in aſſignanda ratione, qua tueantur, aquæ effluenti vnitam fuiſſe diuinitatem. Nõ ignoro quoſdam eſſe Doctores, qui ſi interrogarentur, affirmarent vnione diuinitatis liquorem aqueum præcelluiſſe etiam cum effunderetur, ob id duntaxat, quod in ea aqua adhuc materies repiebatur, quæ quia vnitam ſemel habuit diuinitatem, propterea etiam in ipſo effuſionis actu eandem ſibi diuinitatis vnionẽ retinuit; ſicq́; in eorum ſententia, non eſt diuinitatis ſubſecuta diuiſio in ea materiæ parte, quæ in aquam abijt, ſed in ea parte corporis Chriſti duntaxat, quę reſoluta, ſiue tranſmutata eſt. Verùm, meo iudicio, audiendi non ſunt hi doctores ob eam rationem, quam in explicatione primæ argumentationis attulimus, de qua etiam non nihil inferius dicendũ eſt. Mihi igitur, qui diuino miraculo efformatam eſſe lateris aquã reor, nullius eſt negotij quartũ argumentũ, quippe ꝙ ex captioſis principijs, & à me aliàs cõfutatis ducitur; immò nulla inter effuſum in triduo ſanguinem, & aquę lateris effluxum ſimilitudo eſt, quoniam nullo vnquàm tempore aqueum lateris Chriſti humorem, ſemper verò dominicum ſanguinem diuina Verbi hypoſtaſis nobilitauit.

Ad quintum. Venio nunc ad eam argumentationem, quę à maiori ad minus ducitur, quam eſſe captioſam vel ex eo cognoſci poteſt, quòd non totam molem carnis toti ſanguinis ſubſtantiæ comparat, quod ad vim argumẽti exigitur, ſed paruam, & minimam carnis partẽ, cuiuſmodi fuit tenera Saluatoris præputij caro, omni, & toti

ſan-

Digitized by Google

ſanguinis materiæ opponit. Hinc, etſi verum eſſe non negem, inſeparabilem magis à tota carne, quam à toto ſanguine fuiſſe hypoſtaticam vnionem, iſtud haud tñ concedendum eſt, ſi ſermo fiat de vnica carnis portiuncula non quidem reſpectu alicuius ſanguinis particulæ, ſed reſpectu totius ſanguinis humanæ Chriſti naturæ, qua in re quoniam peccat argumentatio non eſt magnifacienda, ſiquidem potior ratio eſſe videtur vnionis hypoſtaticæ reſpectu totius ſanguinis, quàm eſſe poſsit eiuſdem vnionis pondus reſpectu minutiſſimę tantúm carnis pręputij Chriſti. Sed aliam accipe reſponſionem. Qui dominici præputij carnem rurſus in reuiuiſcente à mortuis Chriſto domino reperiri autumant, huic argumento occurrerent, affirmantes numquam á deciſa præputij carne ſeparatam fuiſse Diuinitatem; ſicut numquàm ab effuſo ſanguinis Chriſti liquore idem diuinitatis nexus abfuit. At ego, qui approbandam potius, quàm condemnandam cenſeo pietatem, ac religionem eorum, qui ſacroſanctam præputij carnem venerabũdi Lateranenſe templum ingrediuntur, quiq; inueteratam apud omnes fermè populi Chriſtiani gẽtes de vera pręputij carne etiam nunc in terris nobis reſeruata diuinitùs famam cuſtodire, ac conſeruare, magis quam abijcere, atq; diſſipare aueo, affirmarem diuiſam certè fuiſſe à præputij carne diuinitatem, quamuis indiſſoluta perdurarit facta cum dominico ſanguine eiuſdem diuinitatis vnio; huiuſq; aſſertionis meę duplex adducerem firmamentum; quorum vnum eſt, quia præputij caro ſempiterna Dei prædeſtinatione, ac prouidentia ad fidelium mentes in pietate, ac deuotione ſedulò exercendas,

Secunda reſponſio.

das,

das, deinceps erat in terris futura, neq; in poſterum ſacrato Mediatoris corpori adaptanda; ſanguis autẽ Chriſti ex aduerſo, quoniam iterum erat à Verbo aſſumẽdus; idcirco ſanguis, non verò præputium perpetua diuinitatis vnione excelluit. Alterum præſidium eſt. Quòd modica pręputij caro nõ adeò perfectã corporis Chriſti conſtitutionem attingebat, ſicuti tota effuſi ſanguinis copia abſolutam corporis conſtitutionem ingrediebatur.

Corpus Chriſti glorioſum ſine præputio, et cum cicatricibus vulnerum perfectum eſſe poteſt.

Verùm, ſi fortè dixeris, de ratione abſolutiſſimę perfectionis corporis Chriſti eſſe teneram præputij carnem; ne in eo, in quod & ipſe tacitus trahor, cõtentioſus ſim, adderem, diuino planè conſilio factum eſſe, vt ea pręputij caro, quæ iuxta naturę ordinem corporis integritati debebatur, in reſurrectione aſſumpta non fuerit, quemadmodum eadem Dei prouidentia contigit, vt vulnerũ çicatrices, quæ naturali corporis connexioni haud conuenire poterant, ſibi poſt glorioſam ab inferis reſurrectionem Chriſtus dominus aſſeruaret, maximè, (vt ſcitè admonet Angelicus doctor. 3. p. q. 54. ar. 4.) cum hęc non tam pertineant ad corruptionem, vel corporis Xp̃i defectum, quam ad maiorem eiuſdem Saluatoris noſtrĩ glorię cumulum, & ſplendorem; nempe quatenus quędam ſunt virtutis inſignia, ac in illis ipſis vulnerũ locis eximius quidam, ac mirificus honos, ac ſplendor apparet. Hęc fermè ex S. Th., qui vlterius dum ſecundo argumento reſpondet, eam excludit obiectionem, cui aliquis innixus cõcedere vereretur, ſiu ecicatrices in corpore Chriſti, ſiue in terris Saluatoris pręputium remanſiſſe; hunc ad modum ſcribens. *Illa appertura vulnerum,*

S. Th. 3. p. q. 54. ar. 4.

quam-

Quamuis ſit cum quadam ſolutione continuitatis, totum tamen hoc recompenſabitur per maiorem decorem gloriæ, vt corpus non ſit minus integrum, ſed magis perfectum. Sic S. Thomas, quo cum idem ſimiliter nos de præputij carne ratiocinari iure meritò poſſumus.

Verbum partes corporeas aſſumpſiſſe mediante anima ſimili ratione accipiendum eſt quá explicauimus, illud eſſe intelligendum, *Dei filius aſſumpſit partes mediante toto*, non enim ſenſus eſt, Diuinum verbum eas ſolũmodo partes vitales, vel eas tantùm, quæ ab anima rationali natæ erant viuificari ſibi in hypoſtaſim copulaſſe; ſed potius, germana hujus theologicæ propoſitionis expoſitio eſt; Verbum diuinum ſpectato ordine naturæ, non temporis ob animam aſſumpſiſſe carnem, & ſanguinem; non ſolùm quia anima medium dignitatis gradũ obtinet inter Deũ, qui viuifici ſpiritus fons eſt & origo; & carnem, & ſanguinem, quæ ſunt corporatæ res; ſed et quia anima nonnullam habuiſſe videtur cauſalitatem, vt aiunt, ad hoc, vt Dei filius terrenis rebus, carni videlicet, & ſanguini coniungeretur in hypoſtaſim, quandoquidem res corporea ad hypoſtaticã vnionem idonea fuiſſe non intelligitur, niſi ratione eius ordinis, quem res corporata ad animam rationalem corporis viuificatricem habere ſolet. *Ad Sextã.* *Cur corpus mediante anima Verbũ dicatur aſſumpſiſſe.*

Neq; verò ea guttarum ſanguinis diſperſio, de qua in Septima argumentatione ſermo eſt; neq; quæuis alia maior, diſſoluendæ hypoſtaticæ vnionis efficax cauſa eſſe potuit; quippe quæ eius hypoſtaſi decorabatur, qui cum attingeret à fine vſq; ad finem, & immenſitatis attributo excelleret, potuit nullo negotio hypoſtaticam *Ad ſeptimam.*

vnionem

vnionem ſuam guttis toto orbe diffuſis non abnegare.

Al. ſtatum. Fatemur & nos ipſi quidē nihil temerè, nihilq́; procaciter eſſe affirmandum, vbi de diuinis omnino rebus agitur, nihilq́; euulgādum eſſe etiam confitemur, quod vel ex certis rationum pōderibus, vel ſacræ paginæ, vel Sanctorū Patrum, vel theologorum teſtimonio colligi non poſſit; in præſentia tamen vnionem hypoſtaticam non remāſiſſe in triduo inſciēter comprobatur, duabus maximè de cauſis. Prima eſt. Nam eſto faciamus celeberrimos S. Matris Eccleſiæ Patres, Auguſtinum, & Damaſcenum nullibi in præclaris ſuorum ingeniorum monumentis poſteros hanc veritatē docuiſſe, qua nos ducti ſanguinem in triduo, Deitati fuiſſe intrinſecùs copulatū aſſerimus; num propterea exſolutam eſſe à ſanguinea Saluatoris ſubſtantia hypoſtaticam vnionem cenſendum erit? profectò ſi ab auctoritate negatiua, vt vulgò inter ſcholaſticos Doctores iactatur, certi alicuius roboris haberi poſſet argumentatio, vltrò manus dandæ forent ijs, qui nobiſcum in hoc repugnant; at nullā eſſe argumentationum huius generis virtutē, qui ēt in quauis ſcientia ſunt mediocriter verſati, paſſim vſurpant, quæ certa regula eſt, non tantùm apud ſolos philoſophicæ diſciplinæ, ſed etiā apud omnes theologicæ ſciētiæ profeſſores, à quibus nihil ab auctoritate negatiua ratum, firmumq́; eſſe poſſe non ſemel proditum eſt, pręcipuè cum á paucis quibuſdā, non verò ab omnibus Sanctis patribus hęc ipſa auctoritas negatiua petatur, vt re ipſa Cardinalis S.P. ad Vin. facit tacto ſolius S. Auguſt. & Damaſceni teſtimonio. Amplius id, quod non eſt vel à Patribus proditum, vel à ſacra Scriptura expreſſum,

niſi

niſi fidei Catholicę dogma ſit, illud ipſum poteſt efficax & euidens ratio conuincere, velut in ſubiecta materia inferius probabitur, maximè cũ non ſemper neceſſaria ſit manifeſta reuelatio eorũ, quæ ad fidem minimè ſpe-ctant, vt aliquid tutò, aut affirmari, aut negari poſſit, ſiquidem reuelationis munus ſupplere poſſunt ſolidæ aliquot rationes, vti Theologorum decreta callentes nõ ignorant; ex quo è fundamentis ruit Cardinalis S. Petri ad Vinc. allata argumenti corroboratio. Secunda cauſa eſt. Quoniam S. Damaſc. huiuſce opinionis noſtræ, & perpetuæ vnionis auctorem, & defenſorem ſemper fuiſ-ſe, palam, & pluribus loquetur caput, quod ad animi noſtri ſenſum explicandum deſtinauimus.

Quamuis ſciamus eſſe alia præclara D. Damaſceni teſtimonia, quibus noſtra opinio cõmuniri poteſt; hoc ipſum tamen ab aduerſarijs contra nos adductum, pro nobis haud inefficax eſt, ſi, vti oportet, intelligatur. Quare illa D. Damaſc. ſententia, *Verbũ quod ſemel aſſumpſit nunquam dimiſit*, ſic meo iudicio intelligenda videtur; Dei filius numquam exuit, quod ſemel in hypoſtaſim ſibi copulauit, ni aſſumptũ à Verbo fuiſſe dimiſſum vel fides catholica doceat, vel certa, & omninò neceſſaria ratio peruincat. Hinc, quia catholicis dogmatibus fidem præſtantes Deum eſſe mortuum cogimur confiteri, nec non Chriſtum Dominum in circumciſione tenera præputij carne ſpoliatum eſſe, & tandem nonnullas certæ carnis, & ſanguinis partes calore naturali in corpore Saluatoris reſolutas eſſe certiſſimo colligere poſſumus argumento, propterea quòd Chriſtus Dominus fuerit eiuſdem omnino natu-

Ad vnũ.

Cum limitatione intelligenda eſt celebris illa S. Damaſceni ſententia. Quod ſemel aſſumpſit &c.

Digitized by Google

ræ, (ſi naturalia tantùm ſpectes, & peccata excipias ac aliorum mortalium corpora erant, quę huiuſmodi motibus neceſſariò obiecta ſunt,) idcircò aſſumptā in incarnationis myſterio humanitatem in triduo Verbum dimiſiſſe, ſeparatam eſſe à præputij carne deitatem (ſi quod á pluribus traditur, verum eſt, nempe prępuțium Chriſti noſtris etiam temporibus in Lateranenſi Baſilica videri,) & á partibus naturali calore abſumptis hypoſtaticam vnionem receſsiſſe, fateri tenemur.

Ad vltimū. Adducta demum ex Damaſceno auctoritas in aduerſarios nóſtros teſtis ſtat, non modò, quia D. Damaſcenus, dum ab anima, & corpore diuinitatem diuiſam nō eſſe aſſerit, non affirmat eandem Verbi vnionem à cęteris corporatis rebus abijſſe; verùm etiam quia ex nullis citati teſtimonij verbis id colligi poteſt, cum nullam excludētem particulam adiecerit, qua diuinitatem corpori, & animæ ſolùm, non verò cęteris partibus fuiſſe annexam intelligeremus, quam tamen addere debuerat, ſi teſtimoniū illud eò reſpicere voluiſſet Damaſcenus, quò id detorquent nobis aduerſantes. Immò cum totum Chriſti corpus, cuius partes omnes in hypoſtaſim Verbum diuinum ſibi aſſumpſiſſe docuerat lib. 3. orthodoxæ fidei c. 6., in duas tātùm partes ſecet, in animā videlicet, & corpus, tradens eis vnitam perpetuò manſiſſe diuinitatem; haud dubiè corporis vocabulo non nudā carnem, ſed etiam oſſa, neruos, humores, pellem, & cętera ad corporis perfectionem ſpectantia ſignificare voluit Damaſcenus: aliter enim manca, & inſufficiens eſſet diſtinctio aſſignata de toto Saluatoris corpore, & partibus, præcipuè cum ſanguis perfectioni, atq; conſum-

Digitized by Google

ſummatæ exiſtentię corporis mirum in modum non ſolúm proſit, ſed etiam planè neceſſarius exiſtat, ſicuti patet non minus ex ijs, quæ nos primo libro diſputauimus; quam ex alijs etiam, quæ idem S. Damaſc. docuit lib. 2. c. 12. circa medium. Nam ex quo factam ſub initium incarnationis hypoſtaſim nũquam in duas diſecatam eſſe hypoſtaſes, ſed vnam, & eandem immobilem perſeueraſſe tradit, dubio procul id, quod volumus, innuiſſe putandus eſt, quandoquidem ſi effuſus ſanguis in triduo vnione hypoſtatica ſpoliatus fuiſſet, ſtatim in illius diuinę hypoſtaſis locum ſuffecta fuiſſet ſanguini naturaliter debita ſubſiſtentia; Ex quo efficeretur, Damaſceno repugnante, vnam hypoſtaſim in duas diſecatam eſſe hypoſtaſes. Et hæc ſatis ſint quoad firmamenta contrariæ nobis ſententiæ.

CAP. VI.

Quid de vnione Deitatis cum effuſo ſanguine Chriſti ſenſerint Caietanus, & Syluester.

SEquitur tertio loco ſententia Caietani, qui à citatis Doctoribus diſſentiẽs arbitratur, ita effuſo ſanguini vnitam remanſiſſe Diuinitatem, vt ea tamen non cuilibet effuſi ſanguinis parti coniungeretur. Ad hoc Caietani placitum planè dignoſcendum reuocanda sũt in mentem ea, quæ a nobis fuſius lib. 1. c. 7. & 8. & libr. 2. explicata ſunt, quandoquidem ex ijs ipſis firmamentis hæc præſens quæſtio excitatur; ſiquidem familiari ſibi, ac peculiari diſtinctioni innixus Caietanus, qua duplicis naturæ ſanguinem in Aſſertoris noſtri corpore, vitalem nempe, & nutrimentalem inſitum eſſe á natura autumat,

Digitized by Google

ſuorum haud immemor principiorum propoſitam quæſtionem explicat, docens vitali ſanguini etiam è venis effuſo vnitam fuiſſe diuinitatem, in nutrimentalis autem effuſione nullam fuiſſe ſubſtantialem vnitæ diuinitatis præſentiam. Non vnum autem fuit huius Caietani opinionis præſidium, ſed varium, & multiforme, quod quia alibi à nobis diligenter exagitatum eſt, non hic nouo rurſus, inaniq; labore repetendum fore duxi. Videat Lector primum, & ſecundum librum citatis anteà locis, ex quibus plenam huius rei notitiam hauriet. Ego in præſens duntaxat admonebo lectorem, nnmquam mihi hanc Caietani opinionem arriſiſſe, quippequæ dubio, ac multoties varijs argumentationibus exploſo principio fulcitur. Quare, ſicut anteà vnius naturæ, & vnius ſubſtãtialis ꝑfectionis fuiſſe totũ Saluatoris noſtri ſanguiné perpetua oratione ſum proſecutus, ita, quod ad rẽ noſtrã attinet, vno ordine, vnaque ratione toti Saluatoris ſanguini Deitatem arcto vnionis vinculo fuiſſe annexam reor, ni fortaſſis, (de quo ſuo loco fuſius agetur,] ab hac vnione Diuinitatis excludamus eum ſanguinem, quẽ paterna miſeratione Deus nobis mortalibus reliquit in terris, vt & amoris immenſi, quo nos vnicé diligebat, & eximiæ charitatis, qua humanum genus proſequebatur, clariſsimum teſtimonium intueremur; Quod non ex aliqua ſanguinis diſtinctione, quæ in corpore Mediatoris reperiretur, ſed ſolummodò virtute immobilis decreti diuinæ voluntatis proficiſcebatur, qua decreuerat apud mortales relinquere aliquam ſanguinis ſui partem ad excitandos ad pietatem fidelium animos. Hinc factum eſſe arbitror, vt ſtatim ac è corpore Chriſti diui-

ſionem

Digitized by Google

ſionem ſenſit effuſus ſanguis, is protinus Deitatis vnione in perpetuum caruerit.

Tres illi doctores, qui diligentiſsimè quæſtionẽ hãc agitarunt Pij Secundi Pontificis Maximi iuſſu tranſijſſe videntur ad eandem Caietani ſententiam, dum nutrimentalem ſanguinem cum Chriſto domino haud ſurrexiſſe tradunt, pro comperto videlicet habentes diuiſam ab effuſo nutrimẽtali ſanguine fuiſſe Diuinitatẽ.

Sylueſter de Prierio hanc eandem difficultatem enucleãs in quęſtionibus Euãg., omni abiecta dubitatione idem, ac Caietanus ſentit. Nam, etſi non omnino eadem ſit Caietani, & Sylueſtri ſententia de ſanguine nutrimẽtali, & vitali, in re tñ præſenti Caietani veſtigijs Sylueſter inſiſtit, quęſt. 31., vbi vocabulo ſãguinis ſalubriter effuſi, eum ſanguinem intelligit, cui intimè deitas erat copulata, ſicuti pariter nomine ſalubris ſanguinis, eum duntaxat intelligit, qui etiam ſi meritorius foret, ei tamen non erat conſociata Diuinitas; Ex quo apertè liquet, ſalubri ſanguini effuſo, hoc eſt perfecto, & vitali, non autem ſanguini ſalubriter effuſo, ideſt nutrimentali, adiunctam fuiſſe diuinitatem. Sylueſtri opinio.

Rationum momenta, quibus opinionem hanc ſuam citati doctores obfirmatam eſſe voluerunt, quo ad nutrimentalem ſanguinem, cui nullo modo adiunctam fuiſſe diuinitatem in triduo arbitrantur, ſunt ea, q̃ pluribus adducta aliàs, & etiam citatis locis confutata fuêre. Fundamenta verò, quæ hypoſtaticam vnionem cum ſanguine vitali effuſo aſtruunt, in ſubſequens caput reijciemus, quod non ſolùm propria eorum ſedes erit, verùm etiam ſuo ſinu continebit ea præſidia, qui-

bus

bus non tam explicanda opinio, quam Caietani, Syl-
ueſtri, & aliorum propoſita ſententia defendi poſſe vi-
detur.

DISPVTATIO SECVNDA.

De varijs rationibus præſentis difficultatis.

CAP. I.

Quibus conſtet argumentis toti effuſo ſanguini vnitam fuiſſe diuinitatem.

QVarta opinio fuit eorum, qui abſolutè affirmarunt Diuinitatem virtute ſubſtã tialis vnionis hypoſtaticæ in totã effuſi ſanguinis ſubſtãtiam dominatã fuiſſe; ſic vt in triduo toti effuſo ſanguini deitas intimè adnecteretur. Videtur hæc opinio adſcribenda illis doctoribus, qui non modò autumant, nullam veri ſanguinis Chriſti partem nunc in orbe terrarum reperiri, verùm etiam docent, à Verbo diuino totam, & omnimodam ſanguinis Chriſti ſubſtantiam indiſſolubili, ac perpetuo vinculo aſſumptã fuiſſe in hypoſtaſim.

Affigunt aliqui, ſed haud meritò, Ioanni à Turrecremata hanc aſſertionem, de cuius mente, & ſenſu plura alibi dicam. Ego, vt ingenuè fatear, paucos admodum doctores alicuius nominis reperio, qui expreſſis verbis hanc opinionem tueantur. Si de latenti doctorum mẽte aliquid coniectare liceret, eos huius opinionis patronos facerem qui, vt in libro 2. tradidimus, nullo diſcrimine ſanguini Saluatoris hypoſtaticam vnionem tribuunt; at quia nõ me præterit corũ nonnullos aſſeruiſſe, verum

Sal-

Digitized by Google

Saluatoris noſtri ſanguinem apud nos remanſiſſe (etiã ſi in toto ſanguine ſitam fuiſſe diuinitatem abſolutè concedãt, ex quo receſsiſſe diuinitatem ab effuſa ſanguinis particula in terris nunc exiſtente concluditur,) ideo nõ auſim quidquam doctoribus, quod de illis mihi planè perceptũ, ac exploratũ non ſit, imprudenter adſcribere.

Hoc tutò mihi videor affirmare poſſe de mente Ioãnis Capreoli, qui præſentem ſententiam aſſeuerãter tradit 4. ſent. diſt. 11. q. 1. a. 3. in reſp. ad quintum argumẽtum contra primã concluſionem, licet nullis eam argumentis, ſed ſola Angelici doctoris auctoritate, quæ ingẽtes difficultates patitur, confirmet, nimis audacter contrariam opinionem falſam, erroneam, atq; hęreſis macula infectam criminatus. Eãdem docuiſſe videtur Nicolaus de *Lyra* in illis verbis Diui Pauli ad Hębreos 9. *Quanto magis ſanguis Chriſti emundabit.* *Capreolus.* *Lyrani ſententia.*

Enim verò, vt ſuſceptũ munus probãdæ huius opinationis, quãlibet copioſè exequamur, capiẽda eſſe primordia putamus ab ijs, quæ in tertiæ opinionis tutelã, & defenſionem adhibere conſueuerunt hi ipſi tertię opinionis propugnatores. Hæc autem licet plurima ſint, ad duo principaliora tamẽ capita reuocari poſſunt; quorũ primũ ex ſacri eloquij teſtimonijs; alterũ verò ex varijs rationib. ducitur. Sub primo capite hæc recẽſeri poſsũt.

Primò, ſanguis Chriſti non potuit eſſe iuſtum redemptionis noſtræ pretium, cum in infinitũ illata Deo iniuria creſceret, niſi ratione Deitatis ſibi copulatæ, virtute, ac dignitate cuius ſanguis pretij, ac valoris erat immẽſi; atqui nõ corruptibilibus redemptũ eſt genus humanũ, ſed pretioſo ſanguine agni immaculati, & in cõtamina- *Primò.*

ti

Secundò. ti Chriſti, prima Petri primo. Secũdo, ſanguis Ieſu Chriſti eiuſdem naturalis perfectionis erat, ac aliorum hominum ſanguis; cur ergo ſanguis eius fuit corruptione immunis, ſi viuifica Deitatis vniõne haud erat inſignitus? ſola igitur vnionis hypoſtaticæ virtus ſanguinem Chriſti a tabe corruptionis vindicare potuit, cuius etiam præſtantia corpus eiuſdem Saluatoris in triduo nullum tabidi humoris defectum paſſum eſt. Tertiò, vel ſolus Præpotens Deus, vel id quo cum maxima fuit vnio Deitatis, homines ab impietate ad pietatem, ab immunditijs ad munditiam, a peccatorum ſordibus ad iuſtitiæ ſplendorem reuocare poteſt; ſic enim teſtatur ſcriptura ſacra Iſa. 43. *Ego ſum, qui deleo iniquitates tuas,* & Lucæ 7. *quis eſt hic, qui peccata dimittit*; quaſi dicere vellent, cum nullus præter Deum perpetrata ſcelera relaxare poſſit; quis eſt hic, qui Deo eſſe ſe æqualem audet affi mare? & tamen Adæ filij gratis Ieſu Chriſti sãguinis effuſione iuſtificati ſunt per redemptionem in Chriſto Ieſu ad Romanos 3. *Sanguis Chriſti mundabit conſcientias noſtras ab operibus mortuis* ad Romanos 9.

Quartò. Quartò, nulla dari poteſt communicatio idiomatum, niſi ijs in rebus, quibus deitas fuit copulata; hac enim ſola ratione, Deus dicitur homo, mortuus, ſepultus &c. ſed de effuſo Saluatoris ſanguine hæc communicatio idiomatum vſurpatur Ioann. 1. *Dilexit nos, & lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo.* Apocal. 1. *In ſanguine mundantur omnia, & ſine ſanguine non fit remiſſio peccatorum,* ad Hebr. 9. ergo hæ operationes, vt iã vidimus, ſolius Deitatis eſſe poſſunt. Quintò, quęlibet minima sãguinis Chriſti gutta poterat à diabolica ſeruitute in di-

Quintò.

uinam

Digitized by Google

ūinam libertatē perditos Adæ filios reuocare, velut docet non modò D. Bernardus, cuius hæc verba ſunt. *Vna gutta ſanguinis ſuffeciſſet ad redemptionem noſtram*; verùm etiam confirmat breuis illa quidem, ſed aurea ſententia de ſanguine Saluatoris prolata. *Quòd potuit gutta, voluit vnda*; atqui virtus iſta Deifica tantùm eſſe potuit; ergo à ſola etiam ſibi copulata Deitate quamlibet ſanguinis Chriſti guttam hauſiſſe hanc virtutem putandum eſt. D. Bernardus.

Sextò, iuxta D. Damaſc. ſententiam lib. 3. fidei orthodoxæ, humana Saluatoris noſtri natura ſalutiferam virtutem contraxit ex copulata ſibi diuinitate; at ſanguis Chriſti efficacem ad ſaluandas, atq; ſanctificandas animas virtutem habuit iuxta illud ad Heb. vlt. *Ieſus, vt per ſanguinem ſuum populum ſanctificaret extra portam paſſus eſt*; ergo virtutem iſtam à perſona Verbi ſibi intrinſecè copulati ſortitus eſt effuſus ſanguis. Sextò.

Septimò, vulgatum eſt apud Theologos decretum, prò commiſſis hominum peccatis puram creaturam Deo perfectè haud potuiſſe ſatisfacere; & nihilominus hoc munere perfunctus eſt ſanguis Chriſti, vt teſtatur Apoſt. ad Rom. 3. *Quem propoſuit propitiatorem per fidem in ſanguine ipſius*; opus igitur omninò fuit, vt ſanguini Deus ipſe vniretur, ſecus pura creatura nos ad diuinam amicitiam traduxiſſet, quod vires creatæ duntaxat ſubſtantiæ excedebat. Septimò.

Octauò, quod ſemel in diuinam hypoſtaſim venit, nec finem, nec vnionis interitum capere pōt, Diuis Damaſceno, Anſelmo, & Leone Papa auctoribus; at Verbū Diuinum, cum caro factum eſt, totum humanæ Chriſti naturæ ſanguinem aſſumpſit, vt non ſemel docuimus; ergò effuſus in triduo ſanguis vnionis interitum habere non potuit. Octauò.

Nonò, nihil infinita virtute pollere pōt, Nonò.

quod aut Deus ipſe non ſit, aut certè diuina hypoſtatica vnione non excellat, quandoquidem cętera, vti vi, ac poteſtate finita, ſic natura certis limitata, atq; circumſcripta cancellis vtuntur; ſed illud, cuius auxilio Chriſtus Dominus infinitum Eccleſiæ theſaurũ, ac Monarchiam acquiſiuit, virtutis eſſe debebat infinitæ, vt pretium, & res pretio acquiſita ſibi inuicem reſponderent; ergo ſanguini copulatum eſſe debuit Verbum, quandoquidem *Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam, quàm acquiſiuit ſanguine ſuo.* Actorum 20. Decimo, fuit diuinum opus clauſas ob protoparentis Adæ peccatũ cœli fores reſerare; & tamen per ſanguinem Chriſti habemus fiduciam in introitum Sanctorum; quòd ni vltrò concederetur, ruerent, ac funditus euerterētur antiquę legis, quę typus erat Euangelij, omnes præclaræ, atq; inſignes figuræ, quibus ſanguinis Chriſti virtutem Deus commendare voluit, non ſolùm in paſchalis agni ſanguine, quo poſteri Iacob ab internetione, quàm Angelus de cœlo miſſus Aegyptiorum primogenitis intulit, ſalui, & incolumes extitêre; verùm etiam in omnibus veteris teſtamenti ſacrificijs conſummatis animalium ſanguine, qui ad peccatorum remiſſionem, ad pacandum numen iratum, & ad omnia fauſtè, & proſperè impetranda fundi conſueuerat.

Decimo.

CAP. II.

Rationes ſecundæ claſſis.

SEd aggrediamur modò varias ſecũdi capitis rationes, quibus ſimiliter diuinitatē perpetuò cũ ſanguine copulatam fuiſſe perſuaderi videtur. Prima ratio huiuſmodi eſt. Quemadmodum ea, quæ corpori Saluatoris poſt mortem acciderunt nihil ad ſalutem noſtrã

Prima.

ope-

operãdam profeciſſent, ſi à corpore deitas receſſiſſet.ſic ea,quæ Iudæi, aut milites circa ſanguinem Chriſti operati fuerãt,remota deitate,nihil eſſent nobis profutura, & tamẽ à D. Ambroſio,& alijs Patribus ſacer,& ſalubris cruor ex latere perempti Saluatoris emanans paſſim appellatur;ergo quia particeps erat Diuinitatis. Secundò, ponamus ex hypotheſi Apoſtolorũ Principẽ in triduo rem ſacram peregiſſe diuina cõſecrationis verba ſuper vini ſubſtantiam proferrendo;tunc ſciſcitor,nũ ſanguis Xp̃i ſit latriæ cultu dignus;ſi affirmabis,igitur,dicã ego, per triduum in ſanguine Deitas vi vnionis hypoſtaticę fuit,quandoquidem ei ſoli latriæ cultus exhibendus eſt. At ſi negabis,quis non agnoſcit temeritatem reſpõſionis,ex qua mancum, atq; imperfectum quandoque eſſe potuiſſe magnum adeò Sacramentum conficeretur ; ſiquidem,vel hoc ſolo latriæ cultu carere ſanguinem Xp̃i, magnum eſt honoris huius Sacramenti detrimentum. *Secunda.*

Tertiò,hac eadem conſecrationis in triduo data hypotheſi falſum ſubeſſet Sacramenti verbis,quorum virtute vinum in ſanguinem Chriſti tranſubſtantiatur,quod aſſerere impium eſſet;illatio deducta patet;nam cum ſanguis,qui ui verborum in calice conſtituitur, planè eſſet à Chriſto Domino ſeparatus, Chriſti eſſe non potuit, cũ is tunc in rerum vniuerſitate haud reperiretur ; ergo à Deitate ſibi copulata habuit ſanguis effuſus, vt Chriſti iure merito diceretur. *Tertia.*

Quartò,in ſacratiſſimo Altaris myſterio ſic totus Chriſti Domini ſanguis eſt ſub ſpetiebus vini cõſecrati,vt quęlibet vel minima ſanguinis Xp̃i pars in omnibus, & ſingulis conſecrati vini ſpetiebus exiſtat;ergò quocumq; temporis ſpatio cæleſte hoc Sacramentũ perficiatur,neceſſe eſt,vt hac ratione ſanguis *Quarta.*

Domini ſub accidentibus vini conſtituatur; ex quo tũc arguere licet, ſi quis Apoſtolorũ Miſſam celebraſſet ante lateris vulnus, nõ ſolùm cruor ille Saluatoris noſtri, qui iam effuſus, ſed etiam is, qui mox é latere effundendus fuerat ſub quauis minima uini accidentium parte totus adfuiſſet, ergò tunc toti fuiſſet copulata diuinitas, & rurſus toti nõ copulata; quòd fieri nulla ratione potuit ſine manifeſto contradictionis errore. Velut ex hac ratiocinatione cognoſci poteſt; etenim cum, Mayrone, Ricardo, & alijs omnibus aſſentientibus, ſanguis ille, qui in corpore dominico per triduum erat, excelleret vnione Deitatis, & is, qui effuſus fuerat eadem vnione deitatis priuaretur; & in Sacramento Euchariſtiæ ſanguis Chriſti haud diſtingueretur in varias partes, ſed totus & quælibet etiam minima ſanguinis Domini pars in ijſdem planè accidentibus eſſet, proculdubio contigiſſet, vt toti, & non toti, vt copulata, & rurſus non copulata Saluatoris ſanguini foret diuinitas, quod abſurditatis labe nullo modo vacat. Ad extremum, cum Chriſtus Dominus Ioan. 6. de ſanguine ſuo loquens dixit, *ſanguis meus verè eſt potus*; verba non fecerit de corporali, ſed ſpirituali potu, vt communiter tradunt Patres; profectò per triduum ſanguis Chriſti conſociatam habere debuit diuinitatem, quæ ſola in ſanguine ſpiritualis potionis rationem ſortita eſt, cum cętera ad ſanguinis naturam ſpectantia corporata eſſent. Hæc firmamenta, quibus ſanguini dominico generatim, & abſolutè coniunctam fuiſſe diuinitatem comprobare nonnulli conati ſunt, fermè habentur ex illis Theologis; qui coram Pio huius appellationis ſecundo Pontifice maximo hanc difficultatem enuclearunt.

Vltima.

CAP.

CAP. III.

Allatis rationibus occurritur.

VErùm, ſi illi, quibus allatæ rationes arrident, aſſerere volũt, nullam fuiſſe ſanguinis Chriſti partem, quæ cum effunderetur, vnione hypoſtatica caruerit, minimè; meo iudicio, audiendi ſunt, cũ iſtud veriori ſentẽtię aduerſetur, vt paulò poſt probabimus; ſicuti pariter exigua fides tribuenda eſt adductis rationibus, quæ omnes, topicæ ſunt, & erutæ ex communibus quibuſdam ſacræ ſcripturæ teſtimonijs, & varijs ẽt reſponſionibus eludi poſſunt. Ac primo quidem, cum omnis ſub priori capite contentę argumentationis totum in eo conſtitutum eſſe pręſidium videatur; quòd Chriſtus Dominus ſuo nos ſanguine, neque redimere, neq; iuſtificare, neq; noſtrorum animorum maculas abſtergere potuiſſet, ni cum ſanguine ſuo conſociatam habuiſſet diuinitatem; ideó operę pretium erit, iſtius præſidij debilitatem triplici reſponſione oſtendere, quibus in propatulo fiat mortalium genus á Chriſto Domino omnium cęleſtium donorum affluentibus copijs potuiſſe ditari, etiam ſi ſanguini Saluatoris numquam fuiſſet adnexa diuinitas. Quare igitur facillimum iſtud Saluatori noſtro fuiſſet, propterea quòd ſanguinis effuſio fuit paſſio præcipua, ac ſingularis Aſſertoris noſtri, quæ non ſecus, ac operationes humanæ Chriſti naturæ perſonæ Verbi adſcribendæ erant, quandoquidem actiones ſunt ſuppoſitorum, vt philoſophiæ parens Ariſtoteles docet, ex cuius dignitate, & præſtantia virtutẽ, merita, & valorem contrahunt actiones; ſiquidem quo maior, ac excellentior eſt perſona, eo etiam excellẽtio-

Digitized by Google

res ab omnibus haberi ſolét ab ea patratę operationes; ſicuti è regione, quo vilior, & abiectior eſt perſona, eo etiam minus nobiles, minusq́; pretioſæ æſtimari conſueuerunt eiuſdem operationes, quemadmodũ notiſſimis exemplis declarari poſſet, ni cõmunis rerũ humanarum vſus, & certa ipſa experimenta nulla egere iſtud probatione loquerentur. Cum igitur effuſio ſanguinis Chriſti puri hominis, nudæve rei creatæ paſſio nõ eſſet, ſed potius eſſet perſonę diuinæ, nempe Verbi, quod natura, dignitate, atq́; excellentia infinitum penitus erat, vtiq́; non modo poſſibile, ſed neceſſarium fuit, vt Chriſtus Dñs ſui ſanguinis effuſione omnem Adæ poſteritatem ad cæleſte domicilium reuocaret, eamq́; ſanctificaret, mundaret, redimeret. Hinc, vt ſanguis Chriſti diues eſſet ad pretiũ, vt loquitur S. Leo Papa, nulla Verbi hypoſtatica vnione, quæ effuſo ſanguini cõmunicaretur, opus fuit, ſed ſufficiebat, vt eſſet effuſio ſanguinis Chriſti, qui, quoniam nullum omnino habuit peccatũ, ſanguinem ſuum ad remiſſionem peccatorum effundere potuit, vt ſcitè dixit Auguſtinus lib. 13. de Trin. c. 15., cuius ea verba, *quia nullum omninò habuit peccatum*, ſplendorem, dignitatem, ac præſtantiam perſonę offerrentis, nempe Verbi, oſtendunt, ex cuius vnione abſolutam hauſit Chriſti natura impeccabilitatem. Non igitur ex re pro remiſsione peccatorum à Chriſto domino oblata petendus eſt valor infinitus, ſed magis ex eo, qui remiſſionem peccatorum operabatur, cuius oblatione liberi à diabolica ſeruitute facti ſumus per ſanguinis effuſionem, qua meritoriè Chriſtus Dominus noſtram ſalutem, & redemptionem à Deo obtinuit.

Secunda reſpõſio. Eſto demus Syluestro, & alijs Domini-

minicanæ religionis doctoribus Christi ſanguinem nõ tantùm per modum meriti, vt iam diximus, ſed ēt per modum efficientiæ ſalutem humani generis fuiſſe operatum, velut tradere videtur Angelicus Doctor 3.p.q. *S.Thom.*
48.ar.6.& alibi ſępius, cuius tamen ſi ea eſt doctrina, ar duis ſanè difficultatibus pplexa eſt,& ab omnibus, niſi eam benignè interpretantibus non admittitur; adhuc tamen euidenter colligi non poteſt, Deitatem ſanguini Saluatoris phyſicè noſtram emundationem peragenti copulatam eſſe, quandoquidem poterant effectus illi diuini,& penitus naturam excedentes etiam à Chriſti ſanguine produci tamquam ab inſtrumento, quod nõ proximè,ſed remotè tantúm Deitati foret copulatum; nempè quatenus corpori aderat conſociata diuinitas, cuius virtute etiam ſanguis miracula poterat perpetrare; ad eum fermè modum,quo idem Aſſertor noſter p vocem ſuam, tamquàm per phyſicum inſtrumentum Deitatis miraculoſos quoſdã, & diuinos planè effectus comproduxit, veluti cum paralyticum alloquens iuſſit eum ambulare illis vocibus *tolle grabatum tuum,& ambula*,& cum rurſus ſiccis veſtigijs Petrum per tumentes fluctus gradientem ad ſe venire permiſit; at reperiri poſſe putarim neminem,cui aliquod iudicium, aut ſana mens ſit,qui vocibus,ac verbis à Chriſto domino prolatis copulatam fuiſſe diuinitatem fingere audeat, quę tunc ad effectus illos operandos verbis Chriſti,tamquã phyſicis inſtrumentis dubio procul vtebatur. Dicerent alij,iuſtificationẽ, ac cętera ſupernaturalia dona in nos manaſſe per ſanguinem Chriſti, quatenus is ante effuſionem ex vnita Deitate occultam, ac diuinam virtutem ſibi à Deo ſuperadditam ſortitus eſt, cuius vi, ac

effica-

efficacitate prodigioſos effectus operabatur.

Sanguis Chriſti pro vita, & morte eiuſdem non ſemel in ſacris litteris vſurpatur.

Poteſt tandem allatis argumentis tertia hac ſolutione ſatisfieri. Ea diuini eloquij teſtimonia, quibus, & paſſionis meritum, & redemptionis humanę pretium Saluatoris ſanguini accenſetur, non de nudo, ac ſolo ſanguine Chriſti, ſed de vita, ac morte Saluatoris intelligenda ſunt, quæ ritè vocabulo ſanguinis appellantur in ſcripturis paſſim, quoniam, ſicuti theſaurus vitę ſanguis eſt, atq; in eodem anima eſſe dicitur; ſic in ſanguinis effuſione mors Chriſti rectè explicatur. Hinc, quia mors, & vita Chriſti vno ſanguinis nomine aſſolet promiſcuè vſurpari; idcircò factum eſt, vt ad iſtud ſignificandum his locutionibus diuina ſcriptura vtatur. *Iuſtificati gratis in ſanguine. Per ſanguinem redemptionem habemus. Sine ſanguine non fit remiſsio peccatorum.* Hoc eſt ſine morte Chriſti peccata noſtra haud nobis à Deo condonantur. Scitum eſt enim, ex vi pręſentis decreti, quo lapſum genus humanum ad æternam patriam reuocare ſtatuerat, Saluatoris mortem vnicum, & ſolũ fuiſſe diuini decreti remedium, ad quod alludens S. Mater Eccleſia lætis vocibus canit. *Se naſcens dedit ſocium, ſe moriens in pretiũ, ſe regnans dat in præmium*, Ex quo Eccleſiæ cantu animaduertere licet, id morti Saluatoris tribui, quod prima Petri primo ſanguini eiuſdem Saluatoris adſcribitur; at hoc aliò ſpectare non poteſt, quam vt apertè dignoſcatur, apud diuinam ſcripturam idem penitus eſſe, Chriſtũ ſanguine ſuo nos redemiſſe, ac Mediatorem noſtrum ſua nos morte in antiquum innocentiæ ſtatum vindicaſſe. Hac eadem etiam ratione non vno in loco ſacrę paginæ legimus, humanam ſalutem in mortem Saluatoris eſſe conijciendam, iuxtà illa Diui Pauli verba ad

Hæbr. 2.

Digitized by Google

Hebr. 2. *Decebat enim eum, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorẽ ſalutis eorum per paſsionem conſummare. Qui traditus eſt propter delicta noſtra, & reſurrexit propter iuſtificationem noſtram*, ad Roman. 4. *Dedit, & tradidit ſemet ipſum pro nobis*, ad Galatas 2. Solet præterea idem, quod de ſanguine, & Chriſti morte ſcriptura tradit, de corpore, & anima Saluatoris dici. Hinc enim illa ſunt. *Sanctificati ſumus per oblationem corporis Ieſu Chriſti*, ad Hebr. 2. *Accipite, & comedite, hoc eſt corpus meum, quod pro vobis datur.* Lucæ 23. *Animam meam pono pro ouibus meis*, Ioann. 10. Quid? communis ipſe loquendi vſus obtinuit, vt, dum volumus ſignificare, nos eſſe paratiſſimos ſubire mortem pro alicuius amici incolumitate, vulgò dicamus ſanguinem velle nos profundere ad vitam eius tuẽdam incolumem. Maneat igitur firmum, ac ratum, in ſcripturis ſacris nomine ſanguinis Chriſti non ſemel ſignificatam eſſe eiuſdem Saluatoris paſſionem, quæ ſanguinis profuſione peracta eſt. Ergo iure merito totus mũdus per ſanguinis effuſionem redimi potuit, cum in ſolutionem huiuſce redemptionis oblatus ſit Deo ſanguis Xp̃i, hoc eſt, tota eius natura, quæ ratione hypoſtaticæ vnionis erat valoris infiniti in genere ſatisfactionis; in quo genere figuræ veteris legis, quæ ſanguinis Chriſti efficacitatem ſignificabant, veritatem ſuã obtinuerunt.

Ad Hebr. 2.
Ad Rom. 4.
Ad Galat. 4.
Ad Hebr. 10.

CAP. IV.

Reſpondetur ad ſecundi ordinis rationes.

Reſtat, vt ſecundi capitis argumentationibus reſpõdeatur, quæ haud maiori negotio refelli poſſunt.

Digitized by Google

Etenim pro primi argumēti ſolutione plures theologi, quorum nomen clarum eſt, non vltrò ſolúm concedũt, ea, quæ corpori Saluatoris iam perempti accidêre, opera non fuiſſe redemptionis noſtræ, verùm etiam id eſſe ab omnibus admittendũ eo argumento peruincere ſe poſſe arbitrantur; quòd quidquid Chriſtus Dñs nobis à Deo patre obtinuit, id omne vi meritoriæ actionis peractum ſit, ergo Chriſtus nullo nos merito valuit amplificare, cum poſt mortem corporis ſui eſſet in termino viæ omnino ad meritum neceſſariæ, poſſideretq; pariter corpus omnis actionis, & operationis planè incapax. Quarè ſaluber ſanguis nõ ea ratione ab Ambroſio dicitur, quòd re ipſa effuſus ſanguis Domini ſalutem noſtram operaretur, ſed potius talis dictus eſt, quòd ſalutiferæ redemptionis iam peractæ ſymbolum, ac typus foret.

Secunda reſponſio.

Sed primum illud argumentum apertiori fortaſsis via, & ratione confutari poteſt; nimirum ſi concedatur fore vt nobis non eſſent futura ſalutaria, quæ circa dominicũ corpus peracta ſunt, ſi Deitas ab eo diſceſſiſſet, & nihilominus negetur, ea, quæ ſanguini poſt mortem Saluatoris acciderunt, inutilia fuiſſe humanæ redēptioni; nam cum nihil aliud erga ſanguinem Chriſti peractum ſit, poſtquam e mortalibus Aſſertor euolarat, quã ingens lateris plaga, ex qua cruor erupit; manifeſto cõſtare poteſt argumento, eam ſanguinis effuſionem magni emolumenti ad rem noſtrã fuiſſe, quippequę Deitati ſemper fuerat copulata, donec in corpore dominico reſedit, vt omnes fatentur; ergo ſi cum ſanguine, dum lancea latus domini tranſuerberabatur, conſociata reperiebatur diuinitas, dubio procul ſacer, ſalubris, noſtræq; redemptionis effector iurè poteſt ſanguis ille appellari,

quamuis

quamuis hypoſtatica vnione, atq; recenſitis prærogatiuis non excelleret poſt effuſionem.

Nec prætenire poſſum tertiam reſpondendi rationẽ, quam ex Angelico doctore elicio 3.p.q.49.ar.1.corpore, qui dum varios modos explicat, quibus virtute paſſionis Chriſti antiquũ peccati iugũ abiecêre mortales, docet iſtud in primis fieri per paſſionẽ Chriſti per modum prouocantis ad charitatem: cuius ſententia nobis planum iter redditur, quo ad veram nodi ſolutionẽ perueniamus; ſiquidem ſanguis Chriſti domini poſt effuſionem, etſi Diuinitatis vnione vacuus fuiſſet, ſalutiferã tamen virtutem ad abolenda peccata ſortiebatur, quatenus ſui ipſius effuſione ad condonanda peccatori ſcelera alliciebat, tacitoq; quodam impulſu, vt ita dicam, Deũ impellebat; ac nos pariter ad charitatis opationes mutuo fouendas nõ modò inuitabat, ſed prouocabat ẽt. S. Thome

Nullum eſt abſurdum in ſacrificio per id tridui temporis peracto conſecratũ Saluatoris ſanguinem ſub accidentibus vini nullo tunc latriæ cultu fuiſſe colendum, cum ab eo diuinæ naturæ maieſtas abeſſet, cui ſoli, & ſẽper huius honoris nota præſtanda eſt; neq; per hanc aſſertionem tanti Sacramenti dignitas flaceſſit, cum ex accidenti tunc ſolùm contingeret, ei denegandum eſſe latriæ honorem, cui per ſe extra illud breue tridui ſpatium omnino debebatur huiuſmodi reuerentiæ decus. Quid? ſanguinem Saluatoris ſub vini ſpeciebus in triduo, data vnionis ſeparatione, latria fuiſſe adorandum addo ipſe, ea ratione adductus, quòd ſi crucem, aliaq; ſimilia, quibus re ipſa nullam cum diuinitate vnionem fuiſſe non ignoramus, latria veneramur, propterea ꝙ vel amaram Saluatoris noſtri paſſionem, vel eum ipſum Saluatorẽ Ad ſecundum.

exprimant, ac repręſentent, cur anegabimus eodē honore dignum eſſe Chriſti ſanguinem, qui non modò ſignū, typus, & expreſſa ſimilitudo paſſionis Chriſti, ſed præcipua, ac nobilis peractæ paſſionis materies, nec nō etiam particeps hypoſtaticę vnionis fuit, quiq; poſt reſurrectionem rurſus eiuſdem particeps futurus erat? Tandem ad hoc confirmandum alia nobis ratio ſuppetit, quæ à minori ad maius pertexitur in hunc modum; ideò miraculoſo ſanguini, qui nō ſemel in calice apparuit, latriæ cultus exhibetur, non quòd ea adoratio illi abſolutè, & ſimpliciter tribuēda ſit, quod ſub corporatum aſpectum cadit, ſed potius ei, quod in eo per ſpeciem ſenſilem latitat, & ſignificatur, qui ſanguis dominicus eſt, quēadmodū docet Ioannes Poliacus apud Turrecrematam d.2. de celebratione miſſarū, ergo potiori ratione ſanguini effuſo, in quo diuinitatem, quæ ei fuerat copulata, agnoſcimus, hanc reuerentiæ ſignificationem nullo errore tribui poſſe, affirmandum erit.

Ad tertiū. Procul autem omnis erroris ſuſpicio abfuiſſet à forma conſecrationis eius ſanguinis etiam in triduo prolata, quoniam ea Verba, *hic eſt ſanguis meus*, non profert Sacerdos, vti Sacerdotis, & miniſtri, ſed vti Saluatoris Auguſtiſſimi huius Sacramenti auctoris perſonam ſuſtinens, ac repræſentans, nempe recitando id, quod Chriſtus Dn̄s, dum huius S. Synaxis inſtitutionem moliebatur, fecit, ex quo conſequitur, vt quocunq; tempore hęc Sacramentalis forma proferatur, ſua ſemper veritate conſtet, cum ad memoriam eius, quod egit Xp̄s, ſit referenda; ſicq; in triduo verum fuit aſſerere, Chriſtum Dominum in huius Sacramēti inſtitutione verba iſta pronūciaſſe. *Hic eſt calix ſanguinis mei, vel hic eſt ſanguis meus*,

ma-

maximè cum etiam per id temporis ſpatiũ ea ipſa Euchariſtiæ forma efficeret id ipſum, quod alias ſemper operabatur, quamuis Deitas à ſanguine Chriſti ex hypoteſi fuiſſet ſeparata.

Ad quartũ. Cardinalis S. Pet. ad Vin. inficiatur, ſanguini, qui ex proſciſſo Chriſti latere fluxit, adiunctam fuiſſe diuinitatem eo etiam tempore, quo ſanguis mortuos Chriſti artus irrigabat, ea pręcipuè de cauſa, quòd ſanguis Chriſti non fuerit à Verbo Diuino proximè aſſumptus in hypoſtaſim, ſed coaſſumptus duntaxat; at ea inquit, quę per coaſſumptionem ad perſonam Verbi eleuata ſunt, vnionem hypoſtaticam, ſeu potius coaſſũptionem eo vſq; tantum retinere poſſunt; quoad tota ſiue pręcipua coaſſumptæ materiæ pars ad vnionẽ deitatis conſeruandam idonea eſt; ſed quoniam tota fermè ſanguinis Chriſti copia ob ſubſecutam effuſionẽ diuinitatis nexum amiſerat; propterea exiguus, & modicus ſanguis ille, qui in corde mortui Saluatoris reſederat, iacturam fecit eiuſdem vnionis diuinę, ſortem aſſecutus copiæ maioris ſanguinis effuſi. Enimuerò, ſi Cardinalis reſpondendi ratio iſta veritati congrueret, omnẽ planè argumentationis difficultatem euacuaret manifeſtè; at quia Cardinalis placitũ iſtud non modò omnibus alijs doctoribus, qui cum Cardinali in hac eadem ſententia conſentiunt, aduerſatur; verùm etiam falſum eſſe ex his, quæ libro 2. de hypoſtatica vnione diſputauimus, facilè intelligere per ſe quilibet poteſt; idcircò indubiè commentum eſſe iſtud cenſendum eſt, quoniam acquiſitæ ſemel vnionis hypoſtaticæ conſeruatio pendet ex ſola ſanguinis cum carne, & venis Chriſti conſociatione, vt conſona voce teſtantur Ricardus, Mayro, & alij auctores

Opinio Cardinalis S. Pet. ad Vin.

res

res huius opinionis ſectatores, quam Cardinalis defendit; igitur diſſolui vnio hypoſtatica non potuit, eo ſaltē temporis interuallo, quo in corpore Saluatoris ſanguis reſedit. Præterea cum communicatio Deitatis ſanguini Mediatoris conceſſa, ita perfectè cuilibet ſanguinis Xp̄i particulæ, ac toti eiuſdē ſanguinis copię ineffabili modo diuinitus impertita ſit, quid eſſe poterit cauſæ, cur diſſoluta cōmunione Deitatis á maiori ſanguinis copia, ab alia ſimiliter ſanguinis parte, loco, ſitu, ſubſtantia, quātitate numerica, diſſoluta eadem vnio Deitatis redderetur? cum Verbum diuinum totum toti, ac totum cuilibet parti ſanguinis eadem ratione foret copulatū. Adijci poteſt ſecundo loco, quod ſuper hac argumētatione ſcripſit Dominicus de Dominicis in ſuo tractatu art. tertio. Vbi ad 12. reſpondens *poſsito*, inquit, *quod quis conſecraſſet ante mortem. Dico quod in calice eſſet vbiq; ſanguis vnitus Deitati, quia ſub qualibet particula eſſet totus ſanguis. Quarè eſſet vnitus, & non vnitus, ſecundum diuerſas partes, non prout eſt in hoc Sacramento, ſed prout eſt extra Sacramentum; non autem hæc ſunt contradictoria, contradictio enim, vt dicit philoſophus primo perihermenias, eſt affirmatio, & negatio eiuſdem ſecundum idem.* Hæc Dominicus, a quo licet non ſit recedendū in eo, quod de contradictione docet, de cuius ratione reipſa eſt, vt de eodē ſanguine in eodem pariter Sacramento exiſtenti ſimul, & ſemel vnio, & diſſolutio deitatis prædicetur, quod ſecundum allatam ſolutionem non accidit; à Dominici tamen ſententia diſſentiendum eſt in eo, quod totum Chriſti ſanguinem in triduo ſub ſpetiebus vini conſecratis vnitum fuiſſe Diuinitati autumat, nam cum Euchariſtiæ Sacramentum naturalem ſanguinis Chriſti

Opinio Dominici de Dominicis.

ſtatum

ſtatum neq; deſtruat, neq; immutet, quidquam ſangui-
ni addendo, vel detrahendo præter modum illum ineffabilis
exiſtentiæ Sacramentalis, cuius vi corporatus
ſanguis Chriſti non rei corporeæ, ſed ſpiritualis naturã
imitatus, non quantitatiuis dimenſionibus extenditur,
ſed inenarrabili modo, & indiuiſibili in vnaquaq; vel
perexigua ſpetierum particula totus ſine vlla partium
confuſione conſtituitur; haud cernere poſſum, quo iure
ſanguis, qui ſuper terram diffuſus vnione hypoſtatica
carebat in triduo, gauderet tamen idem ille ſanguis in
Euchariſtia eodem tempore diuinitatis nexus priuile-
gio, niſi noua miracula, nouamq; diuinitatis vnionem,
antequam Chriſtus à mortuis reuiuiſceret, inducamus,
quod omnino ſuperuacaneum eſt. Quocirca licet ſub
quauis ſpetierum particula eſſet totus ſanguis Chriſti,
vt benè Dominicus de Dominicis argumentatur, non
ideò tamen coniuncta eſſe poterat diuinitas toti ſangui-
ni, ſub qualibet particula exiſtenti, ſed ei duntaxat, qui
extra Sacramẽtũ adhuc corpori Saluatoris erat vnitus.

Propoſita difficultas ſic mihi videtur poſſe expediri. Vera reſpõſio.
Etſi data illa hypoteſi totus Chriſti ſanguis non modò
effuſus, verùm etiam ſtatim ex latere effundendus ſub
accidentibus vini conſtitueretur, licetq; pariter ſanguini
ſuper terram diffuſo minimè, effundẽdo autem maximè
Deitas eſſet adnexa, communio tamẽ deitatis effuſo ſan-
guini haud tributa fuit, ob adductã aduerſus Dominicũ
rationem. Quare etſi Diuinitas ratione eius ſanguinis,
quem mox effundere Chriſtus ex latere ſuo ſtatuerat, in
omnibus, & ſingulis ſanguinis Chriſti ſpetiebus, immò
in tota ſanguinis Chriſti copia, quæ in Sacramẽto tege-
batur, præſens adeſſet, non ea tamen præſentia cũ effuſo

ſan-

Digitized by Google

ſanguine in Sacramento exiſtenti Deitatis vnionem o-
perabatur, ſicq́; totus quidem ſanguis Chriſti Diuinitatis præſentia, ſed certa tantùm pars, ea nimirum, quæ erat effundenda, vera intrinſeca, & ſubſtantiali hypoſtatica vnione præfulgebat, id ꝙ exprimi, ac declarari poſſe videtur hac ſimilitudine, non omninò fortaſſis à re præſenti aliena, ſi fingamus, ſolum Saluatoris noſtri caput, inter omnia eiuſdem corporis mēbra, inſigni aliqua honoris qualitate eſſe affectum; quo dato, ſic diſſerere poſſumus. In ſacro altaris Sacramēto corpus Xp̄i, Deo auctore, ſic ſub ſpetiebus panis conſtituitur, vt in eadem minima accidentium panis particula non modò ſit caput, ſed etiā pedes, brachia, dorſum, & reliqua corporis Xp̄i membra adeo aptè; decenterq́; diſpoſita, vt totum corpus ſit in toto Sacramento, & totum corpus, ac vnumquodq́; corporis Chriſti membrum ſub eadē minima ſpetierum quantitate conſtituatur, ſine vlla cōfuſione, vel penetratione, vel partium inter ſe perturbatione. Hinc fit, vt quemadmodū inſulſa eſt hęc argumētandi ratio, Caput Chriſti hac honoris qualitate præditum ibi eſt in Sacramento, vbi pedes, manus, ac reliquū corporis Chriſti continetur, igitur pedes, manus, ac cætera corporis membra eandem qualitatis dignitatem capitis propriam obtinent; ita parum ſapienter, Deitatis vnionem toti ſanguini in Sacramento exiſtenti tributam eſſe colligunt ij, qui ex vnione Deitatis alicuius ſanguinis partiunculæ propria, & peculiari inferre non verentur, in omnem ſanguinis Chriſti naturā diffuſam eſſe Diuinitatis vnionem, propterea quòd ſanguis vnione hypoſtatica pollens in eadem re minutiſſima Sacramentali ſimul reperiebatur cum ſanguine, qui

ſub-

Digitized by Google

ſubſtantiali Diuinitatis nexu carebat. Non igitur toti, ſed parti duntaxat vnita eſſe potuit diuinitas etiã in Sacramento, ex quibus omnibus labefactatur argumentum, quod contradictionem probare videbatur.

Quòd ſi adhuc dicas, nõ tolli contradictionem eo q; rectè ex noſtra ſententia colligatur, vnitum, & nõ vnitũ eſſe Deitati exiſtentem in Sacramento ſanguinem; quãdoquidem vnitus erat Diuinitati, ratione illius ſanguinis, qui nec dum ſeparationem à corpore pertulerat, & non vnitus, ratione ſanguinis effuſi in toto paſſionis curſu; iam quæ, paulò ante dicta ſunt, hanc difficultatẽ penitus ſuſtulerunt; nam quamuis in ſanguine commorãte in Sacramento pars diſtincta loco, & ſitu ſanguinis effundendi à parte effuſi iã ſanguinis aſsignari nequeat, cum ſanguis Chriſti modo ſpiritualis exiſtentiæ in Sacramento reperiatur; re ipſa tamen alia eſt effuſi ſanguinis, alia verò effundendi pars, ad quas partes, qm̃ negatio, & affirmatio vnionis referuntur, ideò nullũ contradictioni locum relinquunt; cum ad cõtradictionem pertineat, vt de eadem parte ſanguinis eadem ratione accepta deitatis vnio, & diſſolutio ſimul, & ſemel affirmari poſſit, quod in re noſtra non accidit.

Ad extremum. Quò ſanguis Chriſti domini meritò cibus ſpiritualis animæ noſtræ appellari poſſit, quemadmodũ ore ſuo Chriſtus teſtatur dicens, caro mea verè eſt cibus, & sãguis meus verè eſt potus, ſatis eſt, vt in aſſumptione carnis, ac eo ipſo tempore, quo Iudæos alloquebatur, & nunc etiam, ac tandem omni æuo, quo eadem eſca fideles nutriuntur, hypoſtaticam vnionẽ habeat ſanguis Chriſti; quod ad ſaluandam promiſſionis Chriſti veritatem ſufficit, maximè cum Chriſtus Domi-

Digitized by Google

nus certiſſimè ſciret fore, vt nullo vnquam tẽpore à fidelibus populis hic ſacer cibus ſumeretur, quo vnione hypoſtatica careret; quidquid ſit de caſu ex ſola hypotheſi petito. Quamquam verius dici poſſe arbitror, ſanguinem Chriſti in triduo etiam ſeparata Deitate, meritò ſpiritualem cibum dici potuiſſe, ſi minus ratione Diuinitatis ſanguini intrinſecus copulatæ, ratione ſaltem ſpiritualis effectus, quem Sacramenti ſumptio conſummata etiam in triduo operata fuiſſet; cum auctor ipſe Ieſus digne etiam per triduum ad Sacramentum accedentes ſolitis ſpiritus ſancti, & gratiæ donis haud dubiè cumulaſſet.

CAP. V.

Excepto ſanguine, qui apud nos in terris remanſit, toti effuſo ſanguini vnitam fuiſſe Diuinitatem certis Sanctorum Patrum teſtimonijs oſtenditur.

At quę igitur noſtra erit hac de re opinatio? Credimus totam effuſi ſanguinis ſubſtantiam, ea excepta, quæ nunc etiam in rerum vniuerſitate reperitur, arctiſſimam, ac perpetuam habuiſſe cum Verbo diuino communionem. Hæc ſententia, cui adeſt Ioannes Maior 3. d. 37. q. 25. concl. 2. duo clarè explicanda ad ſui illuſtrationem exigit. Vnum eſt, diuinitatem toti fermè effuſo ſanguini adnexã fuiſſe per triduũ. Alterum eſt, id tridui temporis nonnullas effuſi ſanguinis partes vnione Diuinitatis ſpoliatas fuiſſe. Sed ordiamur ab vltimo, ꝙ quia alibi fuſius perſequemur, in pręſens curſim, ac ſtrictim duntaxat perſtringendum eſt. Huius autem ratio eſſe poteſt huiuſmodi. Cum nihil magis alienum à ſapientibus eſſe poſſit, quam

ſub-

Digitized by Google

ſubſtãtialem diuinitatis vnionem tribuere ijs ſanguinis Chriſti partibus, quas noſtris etiam hiſce temporibus non vno in loco reſeruatas, ritè colimus, ac veneramur, cum nullum veræ ſanguinis formæ veſtigium in eis appareat, ac non congruat iſtud Diuinitatis ſplendori, atque dignitati, vt mox ſuo loco probabitur; conſequens eſt, vt dicamus, ſtatim poſt effuſionem eo ipſo paſsionis Chriſti tempore ſeparatam remanſiſſe Diuinitatẽ ab eo ſanguine, in quo nullus reaſſumptionis ordo relinquebatur; nam ſi in illis duntaxat partibus conſeruata eſt deitatis communio, in quibus remanſit ordo ad naturam Chriſti rurſus perfectè conſtituendam, vt cum Angelico Doctore cõmuni aſſenſu memoriæ commendarunt Theologi oẽs, ſanè, meo iudicio, ſequitur abijſſe diuinitatem ab eo ſanguine, qui hunc reaſſumptionis ordinem nullo pacto habiturus erat in poſterũ; at quodnã tempus magis opportunum huius hypoſtaticæ vnionis diſſoluendę aſſignari poteſt, quam id temporis ſpatiũ, quo ſegregatus è corpore dominico ſanguis terreũ ſinum irrigare cępit. Immo in aliud tẽpus diſſolutionẽ vnionis hypoſtaticæ non potuiſſe reijci, duabus de cauſis videtur affirmandum. Prior cauſa eſt, ꝙ tunc ſolùm non verò aliàs, cum abſolutam è dominico corpore ſeiunctionẽ ſanguis Chriſti paſſus eſt, ordo reaſſumptionis euanuit; at vbi ratio conſeruandæ vnionis cum ſanguine Chriſti ſublata eſt, ibidem protinus, & ipſa diſſoluta eſt Diuinitatis communio. Poſterior cauſa fuit, qm̃ ſubſecutum poſt effuſionem ſanguinis temporis ſpatiũ eiuſdem rationis, & naturæ erat, immò in ſecundo tridui die, exempli loco, non erat facilè adinuenire rationem, qua comprobetur, tunc potius, quam tertio die, aut an-

no ſeparatam fuiſſe diuinitatē; ergo cogimur arbitrari ſub ipſum perfectę effuſionis ſanguineæ principiū partes illas in orbe terrarum relictas vnione hypoſtatica caruiſſe, qua nunc denudatas eſſe, & ratio docet, & communis opinio tradit.

Verùm, quò in pertexenda prioris noſtræ aſſertionis probatione diligenter id cuſtodiamus, quod ſanctè, inuiolateq; obſeruandum in diuinis rebus pertractandis admonet Dionyſius Areopagita vir antiquitate, doctrina, ac vitæ ſanctimonia illuſtris capite primo de diuinis nominibus, dum inquit. *Vniuerſaliter itaq; non audendū dicere, neq; intelligere quid de ſupereſſentiali, & occulta diuinitate, præter diuinitus nobis ex ſacris eloquijs expreſſa. Ipſius enim ſuper rationem, & intelligentiam, & eſſentiam ſupereſſentialis ipſa ſuper eſſentiali ſcientia reponendum, in tantum ſurſum reſpicientes, quantum ſe infert diuinorum eloquiorum radius ad ſuperiores claritates circa diuina, temperantia, & ſanctitate coarctatas.* Ideò aliqua Sanctorum Patrum hac de re teſtimonia in primis proferemus, quibus ceu ſplēdidiſſimis radijs noſtra opinio illuſtrabitur, clarūq; euadet, effuſo ſanguini per triduum vnitam fuiſſe diuini Verbi perſonam. Quoniam igitur primum ad opinionē noſtram confirmandam futurum eſt D. Damaſceni teſtimonium; idcirco pauca quædam iuxta eius doctrinā ſtatuēda ſunt, ex quibus velut ex limpidiſſimis fontibus ad vnionem ſanguinis effuſi cum Deitate defendenda variæ rationes proficiſcentur.

S. Dionyſ. Areop.

Principiò ſtatuendum eſt, Mediatoris noſtri corpus quatuor humoribus conſtaſſe, qui ſolito naturæ artificio inter ſe inuicem concinnati vna cum cæteris corporatis partibus perfectam, & abſolutam Chriſti domini

na-

Digitized by Google

naturam conſtituebant; (id enim muneris in corpore Saluatoris humores habebant, quod in corporibus omni ſpiritu deſtitutis quatuor mundi elementa ſupplent.) Hinc ſicuti corpus vitalis principij incapax ex primæuis naturæ principijs, tamquàm ex partibus; ſic anima præditum corpus ex quatuor humoribus, tamquam ex partibus conſtituitur. Sed audiamus D. Damaſcenum lib. 2. orthodoxæ fidei c. 12. hæc ipſa prodeuntem. *Corpus tripliciter diuiſibile longitudinem ſcilicet habens, & profundum, ſiue craſſitudinem, atq; latitudinem. Omne autem ſenſibile corpus ex quatuor elementis conſtatur, & animalium corpora ex quatuor humoribus*; quos paulò poſt enumerãs, *ſimiliter*, inquit, *& humores quatuor proportione reſpondentes quatuor elementis; atra bilis correſpondet terræ, frigida eſt enim, & ſicca; pituita correſpondet aquæ, nam frigida eſt, & humida; ſanguis aeri, ſiquidem calidus eſt, & humidus, flaua bilis ignis rationem habet, nam calida eſt, & ſicca.* Sic Damaſcenus, qui tandem citato capiti finem imponens docet, animalium corpora non ſolùm ex quatuor humoribus conſtitui, verùm etiam in eoſdẽ humores diſſolui.

S. Damaſcenus.

Illud poſtea ſecundo loco diligenter obſeruandum eſt, S. Damaſcenum in operibus ſuis totam Saluatoris naturam in duas duntaxat partes ſolitum fuiſſe perpetuò diſecare; in animam videlicet, & corpus, ſiue carnem, vt ille loquitur; his enim duobus nominibus quęcunq; humanæ Chriſti naturæ peculiaria, & naturalia erant, expreſſit; & meritò ſanè, cùm vel his duabus primarijs, ac nobilioribus partibus agnitis, cætera quæq; naturæ propria ſatis clarè intelligãtur; quis enim adeò hæbes ingenij eſſe poteſt, qui, audito animæ rationalis vocabulo, non ſolùm rationalis ſpiritus ſubſtantiam ſtatim

Qua ratione partiatur humanam Chriſti naturã S. Damaſcenus.

tim

Digitized by Google

tim apprehendat; ſed etiam tres animæ facultates, memoriam, dico, intellectum, & voluntatē: ſicuti pariter nullus dari poſt, qui dum vocem hanc, *corpus*, auribus, ac mente percipit, protinus non nudam tantùm, ac ſimplicem carnis humanæ materiam, verùm etiam oſſa, neruos, humores, aliaq; ad naturam attinentia eo exprimi vocabulo non capiat; immò, ſi non prorſus obuoluta tenebris cognitio eſt, fieri minimè poteſt, quin de corporis ſignificatione cogitanti obuia non fiant ea omnia, quibus re ipſa corpus concreſcere aſſueuit; maximè cum compoſitū ſine cōponentibus, & perfectū ſine perfectionibus intelligi nequeant; atqui humanum corpus conſtituitur nō vna dūtaxat, ſed multiformi ſubſtantia, neruis nimirum carne, humoribus, ac pluribus alijs huiuſcemodi naturis incompletis, quibus tamquam ex partibus totum, & tamquam ex perfectionibus perfectum corpus hominis ſtabilitur. Sed, vt iuſto lectoris deſiderio ſatisfaciam, qui hanc Diui Damaſceni loquendi conſuetudinem proprijs eiuſdem verbis expreſſam noſce, ac meditari cupit, adducam præclarum huius rei teſtimonium, ex quo clarè intelliget lector D. Damaſcenum duobus animæ, & corporis nominibus totius naturæ Chriſti partes tribuiſſe. Libro igitur tertio fidei orthodoxæ cap. 6. adhunc modum ſcribit. *Omni humanæ naturæ vnitam dicimus omnem diuinitatis ſubſtātiam, in nullo enim eorum, quæ plantauit in noſtra natura Deus, Verbum ab initio pſalmas non defecit, ſed aſſumpſit corpus, & animam rationalem, & intellectualem, & eorum idiomata; totum enim me totus aſſumpſit, & toti totus vnitus eſt, vt toti mihi ſalutem gratificet.* Sic Damaſc., cuius verba ad rem præſentem ſtabiliendam adeò clara ſunt, vt nulla alia,

D. Damaſcenus.

aut

aut oratio, aut confirmatio deſiderari poſſe videatur, quandoquidem ex his apertisſimè liquet, idem penitus eſſe iuxta D. Damaſc. ſententiam iſta duo. Verbum diuinum totam humanam Chriſti naturam, & omnes, & ſingulas eiuſdem Chriſti partes aſſumpſit. Ac Verbum Diuinum animam, & corpus ſibi intrinſecè copulauit; quin immò, ſi verborum Damaſceni ſeriem conſideremus, primum illud, vti paulò obſcurius, per hoc ſecundum, velut clarius, ſumpſit ad explicandum; etenim vbi dixiſſet omni humanæ naturæ vnitam dicimus omnem diuinitatem, protinus idem clariori velut oratione explanans, ſubdidit, *aſſumpſit corpus, & animam rationalem*, nempè, vt palam eſſet omnibus duplicis huius allatæ propoſitionis eandem planè eſſe ſententiam, eundemq; ſenſum. Neq; reticenda eſt illa eiuſdem D. Damaſceni auctoritas, quam ſermone de natura compoſita cõtra Acephalos hæreticos conſignauit, vbi, *ipſa*, inquit, *ſempiterna Verbi Dei hypoſtaſis commorata eſt in vtero Sanctæ, et ſemper Virginis, in eaq; ſibi in vnitatem perſonæ aſſumpſit carnem animatam rationalem, cum qua vna hypoſtaſis, ac perſona eſſet, ſicq; ex perfecta Deitate, & perfecta humanitate factus eſt vnus Chriſtus, vnus filius Dei, & hominis, idem ipſe Deus perfectus, & homo perfectus, totus Deus, & totus homo*. At cur perfectus Deus, & perfectus homo, niſi quia, vt ipſe teſtatur, carnem animatam, hoc eſt perfectam, & omnibus ſuis numeris abſolutum corpus, & animam viuentem, rationisq; participem Verbum ſibi in vnitatem perſonæ aſſumpſit. Vide igitur quam merito de mente Damaſceni pronunciauerimus, eum nomine corporis, aut quod idem eſt, nomine carnis, omnia ad naturã Xp̃i pertinentia intellexiſſe, qui eadem loquendi formula vtens

Sermone adverſus Acephalos.

lib.

D. Damaſcenus li. 3. c. 3.

lib. 3. orthodoxæ fidei c. 3. aduerſus hæreticos Dioſcorũ, Euthichem, & Seuerum, non alia phraſi, Diuinũ Verbum omnia ſibi copulaſſe, quibus humana Chriſti natura cõſtabat, eſſe exprimendum arbitratus eſt, quam iſta. *Et quæ humana ſunt Verbum ſibi attribuit, peculiariaq; fecit. Nam ipſius ſunt ea, quæ ſanctæ ipſius carnis ſunt, & tradit ſua ſecundum alternæ tributionis modum, propter naturarum in ſe acceſſionem, ac immanentiam, & ſecundum hypoſtaſim vnitionem.* Quo loci videre per ſe quilibet põt, ſub vocabulo carnis, ea, quæ integram, & perfectam naturam humanam conſtituunt, non modò comprehendiſſe, verùm etiam vnicam cauſam hujus aſſumptionis, & coniunctionis perfectæ naturæ cum Verbi perſona non alteri rei aſſignare Damaſcenum, quam carni; nam ideò inquit perfectus homo Verbum eſt, quia ea, quæ ſunt carnis, ſibi peculiaria effecit. Verùm ne prolixiori ſermone vtamur in re, meo ſanè iudicio, longe veriſſima, peruoluat quæſo lector ſemel, atq; iterum egregia eximij hujus, ac nobiliſſimi patris volumina, & nullam aliam ſine dubio totius naturæ Chriſti diſtinctionem offendet, cum de partibus, ac de rebus quoquo modo ad eam ſpectantibus ſermonẽ inſtituit, ſiue Chriſtus dominus vitalem ſpiritum inter mortales duceret, ſiue extincto iam corpore vitam cum morte commutaſſet.

Enimverò, quam dilucidè ex his, quæ lectorem præmonuimus, peruincatur, ſanguini effuſo vnitã fuiſſe per triduum Diuinitatem, volo, vt is ex alijs eiuſdem D. Damaſceni Verbis adducta loca confirmantibus intelligat, qui tertium librum orthodoxæ fidei adierit; in quo hæc habet. *Et quamquam mortuus eſt, vt homo, & ſancta eius anima ab incontaminato ſeparata corpore, non tamen diuinitas*

ab

ab vtroq; ſeparata remanſit, ab anima inquam, & corpore, & neq; ſic vna hypoſtaſis in duas diſeccata eſt hypoſtaſes, nam, & tunc corpus, & anima ſecundum idem à principio in Verbi hypoſtaſim habebant exiſtentia, & ipſis in morte ab inuicem ſeparatis vnumquodq; eorum manſit vnam Verbi habens hypoſtaſim, & paulò poſt. *Quare vna Verbi hypoſtaſis, & Verbi, & animæ, & corporis fuit hypoſtaſis, numquàm enim neq; anima, neq; corpus propriam habuere hypoſtaſim, præter eam, quæ Verbi eſt hypoſtaſis.* Sic Damaſcenus, quem niſi turpiter deſerere velimus, effuſo ſanguini copulatam fuiſſe Diuinitatem etiam inuiti concedamus, neceſſe eſt.

Quòd ſi, nec his contenti alia quæramus eiuſdem Damaſceni teſtimonia, duo inſuper adduci poſſunt firmamenta, quibus noſtra hæc munitur opinio; quorum primum ducitur ex ſermone aduerſus Acephalos, in quo explanans S. Damaſcenus, qua ratione Verbũ carne indutum perfectus Deus, & perfectus homo dicendum ſit, ad hunc modum loquitur. *Totus Deus, & totus homo eſt naturis inter ſe vnitis inconfusè, inconuertibiliter, ac inſeparabiliter. Inconfusè quidem, quia quæcunque natura ſuã propriam differentiam retinet. Inconuertibiliter verò, quia quæcunq; natura inalterabilis permanſit, non conuerſa in alteram, neq; vna compoſita natura indè conflata, ſed duæ veræ ſunt, perpetuòq; manebunt naturæ. Inſeparabiliter deniq; quia hypoſtaticè ſibi inuicem ſunt vnitæ, vnam habentes hypoſtaſim.* Ne autẽ quis ex allato teſtimonio colligeret, D. Damaſcenum loqui de prima tantùm vnione, non autem de pperpetua conſeruatione vnionis ab initio factæ, paucis interpoſitis addidit. *Naturæ itaq; ſecundum hypoſtaſim vnitæ ſunt, & in ſe viciſſim commeant.* Ergo ſi natura diuina, & humana inſeparabili vnionis hypoſtaticæ nodo inuicẽ

Sermone aduerſus Acephalos.

connexæ fuerunt, dubio procul inter eas per triduũ nulla cadere potuit ſeparatio Deitatis, aliter aduerſus Damaſcenum, non inſeparabili, & æterno, ſed potius ſeparabili, & breuitemporis mora interituro nexu vtraq; natura inuicem copulata fuiſſet, ſiq; tandem vtraq; natura in ſe viciſſim commeat, nullo modo fieri potuit, vt diſtractæ, atq; longius à ſe inuicem ſemotæ naturæ reperirentur id tridui temporis.

Secundum, quod totidem fermè verbis in eandem ſententiam ſcriptum reliquit lib. 3. fidei orthodoxæ c. 3., eſt huiuſmodi. *Et ideo ex duabus perfectis naturis, diuina, & humana dicimus vnionem factam eſſe*, moxq; explicans quo modo vnio hypoſtatica facta ſit, ſic loquitur, *ſecundum compoſitionem, ideſt ſecundum hypoſtaſim inuertibiliter, inconfusè, inalteratè, indiuiſè, & indiſtanter, & in duabus naturis perfectis habentibus vnam hypoſtaſim, confitemur filium Dei incarnatum, eandem hypoſtaſim dicentes Deitatis eius, & humanitatis, et duas naturas confitentes in ipſo ſaluas, integrasq; manere poſt vnionem non ſeorſum, & particulatim ponentes vnamquamq; ſed vnitas adinuicem in vna compoſita hypoſtaſi.* Hactenus ex Damaſceno, ex cuius auctoritate lucidiſſimè apparet, naturam ſemel in Verbi hypoſtaſi vnitã, nũquam hypoſtatica vnione fuiſſe denudatã; quod veritati repugnaret, ſi per triduum ſitu, & loco diſtincta, ac ſeparata fuiſſet Diuinitas à ſanguine, qui, vt non ſemel vidimus, hypoſtaticæ vnionis non capax ſolùm, ſed & particeps fuit. Fauet ad extremum idem Damaſcenus lib. 4. orthodoxæ fidei c. 12., dum tradit, ſacrum crucis dominicę lignum latrię cultu eſſe iure meritiſsimo adorandum, ob corporis, & ſanguinis Chriſti contactum, quibus, ni fuiſſet adiuncta diuinitas, haud ſanè eorum contactu lignum

Lib. 3. orth. fidei. c. 3.

Lib. 4. fidei orth. c. 12.

gnum

gnum crucis tantæ ſanctitatis particeps fieri potuiſſet, vt ei latriæ honos deberetur, qui ſolius Deitatis peculiaris eſt. Verba Damaſceni de Cruce diſerentis ſic habent. *Hoc itaq; ingentis ſanè pretij lignum, ac venerandum, in quo Chriſtus ſe ipſum ſacrificij cauſa pro nobis obtulit, vt ex ſancti corporis, et ſãguinis cõtactu ſanctificatũ optimo iure odorari debet.*

Sed videamus, quæ de hac vnione indiſſolubili cũ partibus naturæ Chriſti peracta more ſuo diſertè tractat Gregorius Nyſſenus orat. 1. de reſurrectione Chriſti citra medium. Vbi *altera,* inquit, *eſt, ad quam nunc oratio ſpectat, quum Deus totum hominem per ſui infuſionem, et contemperationem in diuinam naturam transformaſſet in tẽpore, quo paſſio adminiſtrata eſt, ab altera parte, id quod ſemel immixtum, & contemperatum erat, non ſeparauit (nã dona Dei eiuſmodi ſunt, vt eorum illum pænitere non poſſit) ſed animam quidem Deitas ſua ſpontè diſiunxit, ſe autem in vtriſq; manere oſtendit.* Et mox, *quoniam igitur duplex quidem temperamentum humanum, ſimplex verò, & vniformis natura diuinitatis eſt, quo tempore à corpore anima diſiungebatur, non vna cum eo, quod compoſitum erat, diducebatur id, quod eſt expers diuiſionis, ſed contrarium fiebat, vnitate enim diuinæ naturæ, quæ in vtriſq; erat ex æquo, rurſus ea, quæ deducta inter ſe fuerant coaluerunt;* atqui diductum in paſſione, atq; in reſurrectione ſimul coalitum Chriſti ſanguinem fuiſſe, fidei noſtræ dogma eſt certiſſimum, quandoquidem corporis vocabulo totã humanæ naturæ ſubſtantiam à Gregorio Nyſſeno vſurpatã fuiſſe explicãt ea huius teſtimonij verba, *Deus totum hominẽ per ſui infuſionẽ in diuinã naturam transformauit.* Immò, cũ Diuinitas ab eis rebus nõ recedat, quibus ſe ſemel comitẽ, ac ſociã dedit, opus erat ſanguini per triduũ effuſo adiunctam fuiſſe diuinitatem,

Gregorius Nyſſenus.

quippe quæ eum necdum effuſum ad diuinam Verbi hypoſtaſim euexerat.

Præterea noſtram hanc, immò D. Damaſceni, & Nyſſeni ſententiam maximè ornant, atq; illuſtrant alia ſummorum Pontificum, ac S. Matris Eccleſiæ teſtimonia, q̄ hac de re in ſuis operibus prodiderunt. Etenim S. Leo ſer. 9. de natiuitate, cuius initium eſt, *excedit quidem dilectiſsimi*, docet non ſolùm in ipſo Chriſti naſcentis exordio, verùm etiam extremo mortis, & reſurrectionis tempore indiſſolubilem, ac nullis vnquàm rei creatæ iniurijs diſſoluendam ſemper remanſiſſe hypoſtaticam vnionē cū tota, ac eadem perfecta Saluatoris noſtri natura, dū inquit. *Illum partum ſalutiferæ Virginis adora, & indiſſolubilem illam copulam Verbi, ac carnis non minus ſuſcepimus in præſepio iacentem, quam in reſurrectione paternæ altitudinis conſedentem*, & ſer. 8. paulò poſt principium idem argumentū pertractans. *Vnde*, inquit, *vtriq; naturæ in ſuis proprietatibus permanenti, tanta eſt vnitatis facta communio, vt quidquid ibi eſt Dei, non ſit ab humanitate disiunctū, quidquid autem eſt hominis non ſit à diuinitate diuiſum*; ſed nemo neſcit ſanguinem hominis proprium eſſe; nullo igitur vnquam tempore ſanguis Chriſti eſſe potuit à Deitate diuiſus, neq; per triduum ſeparationi obnoxius.

S. Leo ſer. 9. de nat.

Ser. 8.

Clemens VI.

Adeſt poſtremo huic opinioni Clemens VI., qui de ſanguinis Chriſti effuſione loquens, ſanguinem Deitati vnitum fuiſſe ſcribit hiſce verbis in extrauaganti Vnigenitus, de pœnitentijs, & remiſſionibus. *In ara Crucis innocens immolatus non guttam ſanguinis modicam, quæ tamen propter vnionem ad Verbum pro redemptione totius humani generis ſufficiebat, ſed velut quoddā profluuiū noſcitur effudiſſe.* Si ergo ſanguinis Chriſti gutta vi, ac dignitate coniunctæ

ſibi

Digitized by Goo

ſibi in vnitatem ſuppoſiti perſonæ Verbi fuit condignũ, ac ſufficiens pretium humanæ redemptionis; quanto magis tota effuſi ſanguinis copia, ob eam, quam cum Verbo communionem habebat, huic muneri cumulatiſsimè ſatisfacere poterat.

CAP. VI.

Eadem aſſertio varijs rationibus explicatur.

QVod hactenus argumentati ſumus non obſcuris Sanctorũ Patrum auctoritatibus, id ipſum probabilibus etiam, ac certis propemodũ rationib⁹ probari poteſt; quarum primam ex ijs ipſis fundamẽtis elicio, quibus Franciſcus Mayro oppoſitæ ſententiæ defenſor nitebatur. Nam ſi, ideò effuſus ſanguis Chriſti per triduum vnione hypoſtatica caruit, quia de eo in terram deuoluto idiomatum nulla communicatio fuit, ſtatim ex aduerſo conſequitur, poſſe ibi idiomatum communicationem vſurpari, vbi diuinitatis nexus immobilis perſtitit; & nihilominus idiomata nec dum effuſi ſãguinis, cui maximè adiuncta ſemper fuerat diuinitas, numquã Dei filio potuerunt attribui, non enim à Theologis hæ propoſitiones conceduntur, Deus eſt in venis, & arterijs diffuſus, Deus in venis diſcurrit, aut Deus eſt calidus, & humidus, ſeu incaleſcit, & feruet, quamuis in more poſitum ſit omnibus Theologis, eas propoſitiones de ſanguine in venis diffuſo vſurpare; meritò enim in venis diffuſum eſſe ſanguinem, diſcurre, ac labi, calore, & humiditate prædítum eſſe, incaleſcere, ac feruere cõmuni voce dicimus; ergo inanis, & nulla eſt ad perſuadẽdũ ſanguinem Chriſti nullo modo per triduum diuinitatis fuiſſe participem ea argumentatio, quæ Franciſcum Mayronem in oppoſitam Prima ratio.

Secunda ratio.

ſitam ſententiam adduxit. Prætereà cum effuſus ſanguis à ſeipſo, antequam effunderetur, non eſſet abſimilis aliquo eſſentiali diſcrimine, (nam æquè integram, & incorruptam poſt effuſionem, ac ante, ſanguis naturam ſuam obtinuit; ſiquidem peculiari superni numinis prouidentia non dedit Deus Sanctum ſuum videre corruptionem) vtiq; igitur eo ſpoliari effuſus ſanguis nō potuit, ſine magno ſanguinis Chriſti diſcrimine, quod prorſus inconueniens videtur. Deindè ſi propius non adfuiſſet Diuinitas ſparſo Saluatoris ſanguini, naturali neceſſitate ad hoc opus impellente, noua hypoſtaſis genita foret, atq; aliam, eamq; diuerſam à Verbi hypoſtaſi ſanguis Chriſti ſortitus fuiſſet hypoſtaſim, reclamante Damaſceno libro 3. fidei orthodoxæ c. 27. propefinē. Amplius, cū nihil temerè de diuinis humanæ Chriſti naturæ myſterijs fas ſit opinari, quidquid á nobis per indaginem de illis diſceptatur, id firmari poſſe debet, vel ſacræ ſcripturæ teſtimonio, vel Sanctorum Patrum auctoritate, vel tandē certa theologorum ratione; quod tamen illi obſeruare non poſſunt, qui nobiſcum decertant; cum neq; ab effuſo ſanguine diuiſam fuiſſe Diuinitatem ſpiritus ſanctus in ſcripturis nos moneat, neq; Sanctorum Patrum ſententiæ perſuadeant, neq; probabilis peruincat theologica ratio, quemadmodum diuina veteris, & noui teſtamēti iura, & immenſa patrum volumina conſulenti palam erit.

Tertia ratio.

Difficultas.

Quòd ſi fortaſſis alij aſſerant vnionis hypoſtaticæ diſſolutionem vel ex eo maximè probari, quòd ſanguis Chriſti non aſſumptus, ſed coaſſumptus tantùm fuit á perſona Verbi, quòdq; nulla fuit pars corporis Chriſti; iam ſatis, ſuperq; futiles, ac commentitias eſſe huiuſ-

Solutio.

Digitized by Google

huiuſmodi rationes non vno in loco docuimus, atq; refellimus apertis rationum ponderibus; ergo contrariæ opinionis aſſertoribus iſtud ſolum ſupereſſe refugium poteſt, vt dicant, ſanguinem fuiſſe obiectum diſſolutioni hypoſtaticæ vnionis ex vi nudi, ac ſimplicis fluxus, quo è venis ſemotus ſanguis terram irrigauit. At quis vnquã prudens id verum eſſe ſuſpicabitur? Scilicet valuit ſolus e corpore Saluatoris effluxus ſanguinis arctiſſimum diuinæ vnionis nexum diſrumpere? qui nulla ratione ex mutuo ſanguinis, & corporis amplexu pendet; nõ enim rei ſpiritualis ortus, & occaſus ex diſſolutione corporea proficiſcitur. Poſtea omnibus, ac Mayroni etiã ipſi certum eſt; à Verbo diuino aſſumptum fuiſſe in hypoſtaſim ſanguinem Chriſti; at quæ ſemel in diuinam hypoſtaſim conuenerunt, nullum vnionis hypoſtaticæ capere poſsũt interitum, niſi certa fidei noſtræ dogmata, aut certa experimenta ſuſtinendum eſſe contrarium doceant; atqui totum ſanguinem Chriſti in triduo fuiſſe derelictum nec fides iubet, nec experimenta teſtantur. Quid, ſi temeritatis crimine non vacant creati artifices, cum opus illud demoliũtur, quod breuiſſimo poſtmodum temporis interuallo ab ijsdem eſt excitandum, prudens quiſpiam ſuſpicabitur diuinum illud numen præſtantiſsimæ mentis, quod ſumma prouidentia cuncta regit, ac moderatur, relaxaſſe vinculum vnionis hypoſtaticæ, quo rurſus poſt triduum perſona Verbi, & ſanguis Chriſti inuicem erant conſtringenda in æternam conſociacionem? Immò, ſi, quemadmodum cum S. Thoma 3. ſent. d. 2. communiter iactant Theologi, ijs in rebus, quæ ad perfectã Chriſti naturam ordinem habebant, quæq; rurſus erant reaſſumẽdæ à Verbo, vnionis hypoſtaticæ nexus integer

Quarta ratio.

Quinta ratio.

con-

conſeruabatur,fieri minime potuit,vt Diuinitatis vincu-
lum relaxaretur à ſanguine,qui poſtmodũ amiſſam Ver-
S. Thom. bi vnionem erat habiturus. Sed audiamus S.Thom. ar. 1.
q. 2. hiſce verbis loquentem. *Ad tertium dicendum, quod*
in omnibus partibus, quæ ſunt de veritate humanæ naturæ ẽt
ſeparatis manet ordo ad totam naturam, & ideo remanet in eis
aſſumptibilitas, & per conſequens vnio; at ſanguinem Sal-
uatoris nullam non fuiſſe humanæ naturæ partem, mul-
tiformi ratione, vbi de his egimus, fusè demonſtratum
Sexta ratio. eſt. Ad hæc, quæ Aſſertor in membris ſuis patienter per-
ferre voluit, eius duntaxat generis fuerunt, ꝙ Deo ho-
nori, nobiſq; vtilitati, ac emolumento eſſe poſſet; at
plus in ipſa vnionis diſſolutione nobis detrimenti fuiſ-
ſet, quam emolumenti in ſanguine, qui Deitatis ſepara-
tionem patiebatur. Neq; illud eſt in præteritis relinquen-
Septima ratio. dum, acerbam mortem Vindicis noſtri, præpotenti
Deo acceptam, ac gratam fuiſſe; quemadmodum cæle-
ſtes ſpiritus pronunciauerunt, dignum nempe habitum
fuiſſe Saluatorem, qui honore, ac natura diuinitatis cu-
Apocal. 5. mularetur. Sic enim legimus Apocalypſis 5. *Et vidi, &*
audiui vocem Angelorum dicẽtium voce magna. Dignus eſt
agnus, qui occiſus eſt, accipere virtutem, & diuinitatem, & ſa-
pientiam, & fortitudinem, & honorem, & gloriam, & bene-
dictionem; quibus perſimilia ſunt, quæ multo tẽpore ante
Iſa. c. 53. Ioannis viſionem prophetico ſpiritu prædixerat Iſaias c.
53., dum de eodem interitu Saluatoris loquens, Chriſto
pollicetur longæuum poſteritatis ſemen, infinitaſq; ter-
renæ poteſtatis opes, haud dubiè diuinitatis honorem, &
diuinum imperium in omnem creaturam, eorũ nomine,
intelligens. *Si poſuerit*, inquit, *pro peccato animam ſuam, vi-*
debit ſemen longæuum, & voluntas domini in manu eius diri-

getur.

Digitized by Google

getur. Pro eo, quod laborauit anima eius videbit, et ſaturabitur: in ſcientia ſua iuſtificabit ipſe iuſtus ſeruus meus multos, & iniquitates ipſe portabit. Ideo diſpertiam ei plurimos, & fortium diuidet ſpolia; pro eo, quod tradidit in mortem animã ſuã; at quam quæſo ſanguis Chriſti diuinitatem adeptus foret, ſi paternis præceptis Mediator obtemperans, ac mortem luens teterrimam, qua iam tum præcellebat diuinitate in ſanguine ſpoliatus eſſet; quid prætereà virtutis, quid ſapientiæ, quid fortitudinis, quid tandem honoris, gloriæ, & benedictionis in mortis ſuæ præmium aſſecutus fuiſſet Aſſertor, ſi Diuinitatis omnium bonorum originis ob illatam, ac forti etiam animo perpeſſam mortẽ, iacturam feciſſet in effuſo ſanguine?

Adijci etiam poteſt id, quod theologiæ parens Angelicus Doctor ſubtiliter excogitauit 3. p. q. 50. art. 2. ad perſuadendum in triduo vnionem Deitatis cum corpore Chriſti inuiolatam permanſiſſe; adſcribi enim hoc loco poteſt, ad rem noſtram comprobandam, cum efficaciſſimum ſit vnionis hypoſtaticæ, quæ in ſanguine Saluatoris conſeruata eſt, argumentum. Vnio Diuinitatis, quam ab initio mortalitatis aſſumptæ ſanguis Chriſti obtinuit, quoddam fuit diuinæ bonitatis, & munificentiæ donum, quod abrogari à Deo non ſolet, citrà apertã mortiferæ culpę labem, quandoquidem *ſine pænitentia*, vt Apoſtolus inquit ad Romanos 11., *ſunt dona, & vocatio Dei*; at Chriſtus dominus nullo potuit vnquam non modo lethali, ſed nec leuiſſimo peccato coinquinari. Eodẽ ſpectat hæc argumentatio; vnionis hypoſtaticæ gratia non ſolùm excellentior gratia adoptionis fuit, verùm ẽt (ſpectata vtriuſq. natura) magis firma, magiſq. ſtabilis; etenim iſta in vnione quadam affectuali tantùm, vt lo-

S. Thom.

Octaua ratio.

Ad Ro. 11.

Nona ratio.

loquitur S. Thomas, illa autem in perſonali vnione, & intrinſeca cum Verbo diuino conſociatione conſiſtit; at qui gratia adoptionis ſemel impetrata, neq. tollitur, neq. reuocatur, ſi lethalia crimina procul abſint, quibus Aſſertor noſter numquam eſſe potuit obnoxius. Ad extremũ, pro huius capitis clauſula, nullam in ſanguine vnionis hypoſtaticę iacturam dari potuiſſe opinor, quòd iam opus iſtud peragi nequiuit ſine mutatione; at mutatio in Deum non cadit, *ego enim ſum Dominus, & non mutuor* Malachiæ 3. *Non eſt Deus, quaſi homo, vt mentiatur, neq. vt filius hominis, vt mutetur* Numerorum 23., *Apud quē non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio*, Iacobi 2., *Qui ſolus habet immortalitatem*, ideſt omnimodam immutabilitatem, vt exponit S. Auguſtinus; ergo in ſanguinē permutatio iſta cadat neceſſe eſt; & tamen nihil ſubſtantialis permutationis paſſus eſt ſanguis Chriſti in triduo, vti iam explicauimus.

Vltima ratio.

Immutabilis Deus.

Neq; eſt cur dicant aduerſarij, hypoſtaticam ſanguinis vnionem donum Dei immutabile permanſiſſe, vt erat ſanguis in venis Chriſti conquieſcens, non verò, vt fuit à corpore Saluatoris ſegregatus; cum ſit iſta reſpondendi ratio inutilis, & inepta, quippe quæ ad ſui defenſionem ſumit illud, quod in controuerſia poſitum eſt.

DISPVTATIO TERTIA.

De communicatione idiomatum.

CAP. Vnicum.

De natura, & radice communicationis idiomatum.

VErúm iam tempus eſt, vt ad eius firmamenti contemplationem reuertamur, quod præcipuum fuit oppo-

oppoſitæ opinionis præſidium, quodq; Franciſcũ Mayronem captioſa, & apparenti quadam probabilitate illectum re ipſa decepit. Fundamentum Mayronis erat; ſanguinem Chriſti per triduum cum Diuinitate nullam obtinuiſſe conſociationẽ; propterea quòd effuſi ſanguinis Chriſti idiomata attribuere Deo fas non fuit; non enim id tridui temporis meritò aſſerere quis potuit, Deum eſſe ſuper terram diffuſum, aut è Cruce pependiſſe, quãuis iure optimo dicamus, ſanguinem Chriſti ſuper terrã ſparſum eſſe, ac cruci dominicæ toto tridui ſpatio adhęſiſſe, quod tamen de Deo affirmandum eſſet, ſi inter diuinam perſonam Verbi, & ſanguinem Saluatoris interceſſiſſet vnio ſubſtantialis, quæ & radix eſt communicationis idiomatum, & virtute cuius pleraq; fidei catholicæ dogmata veritatem ſuam habent, cuiuſmodi ea ſunt, *Deus ſurrexit à mortuis*, *Deus deſcendit ad inferos*, & alia huius generis fidei noſtræ decreta. Porrò hæc Mayronis ratio tuta adeò, ac certa ſemper viſa eſt Cardinali S. Petri ad Vincula, vt ad illius corroborationem conetur oſtendere, non aliam opinionem veritati congruentem poſſe defendi, ſecus enim fieret inquit ex oppoſita ſententia, vt Apoſtolicum totius catholicæ religionis ſymbolum mãcum eſſet, ac certis quibuſdam fidei articulis minime, vt opus eſt, diſtinctum; nam ſicut de filio Dei certa quædã in varijs ſymboli articulis diſtincta dogmata dicuntur ratione vnionis hypoſtaticę, qua corpus, & anima Chriſti in triduo excellebant, ita ſimiliter ęquum eſt, vt ratione eiuſdem hypoſtaticæ vnionis, quæ cum ſanguine effuſo remanſit, aliqua alia dogmata in aliorum articulorum claſſem referãtur, quæ de Deo affirmari poſſint ratione effuſi cruoris, vtroq; ſiquidem in caſu eadem planè ratio

eſt; ergo alterum ex his duobus cogimur opinari, aut in Apoſtolorum ſymbolo aliqua fidei catholicæ dogmata deſiderari, quę adhuc non fuerint ſatis pro dignitate explicata, aut certè nullam fuiſſe inter Verbum, & ſanguinē effuſum vnionem; at primum illud aſſerere impium eſt, ergo ſecundum duntaxat verum erit.

Deſinitio communicationis idiomatū. In claram huiuſce rei cognitionem ſcire conuenit, cōmunicationem idiomatum eſſe prędicationem, qua non modò natura diuina, & humana in concreto, vt aiunt sūpta, ſed etiam earundem naturarum idiomata, ſeu nomina, & prędicata de eadem perſona Chriſti dicuntur. Verùm, quò breuis iſta communicationis idiomatum deſcriptio plana, & ab omni erroris periculo libera ſit, ea p partes explicanda erit diligenter. Vt ergo à primis particulis exordiar, communicationem idiomatum dixi eſſe prędicationem, vt omnibus planum fiat, totam communicationis idiomatum naturam, & vim ſitam eſſe in enūciatione, ac prędicatione; ex quo redarguitur temeraria, ac effrenata hęreticorum noſtri temporis licentia, qua docent communicationem idiomatum nequaquàm conſiſtere in enunciatione, qua de humana Chriſti natura id, quod Dei proprium eſt, & vice verſa, prædicamus, ſed potius in vera diuinorum attributorum communicatione humanæ Saluatoris noſtri naturę facta, virtute cuius natura Chriſti vere propriè, ac formaliter omnipotens, omniſciens, & pręſens rebus omnibus redditur; ſic enim delirant Vbiquitarij, quorum princeps Lutherus fuiſſe videtur, *Error Lutheri.* quem ſecuti ſunt Brentius, & Szenitius, ambo exitialis humani generis lues, quos omnes egregiè Rupertus Bellarminus, Iacobus de Valentia, Sanderus, & alij plures profligarunt. Dixi ſecundo loco, *qua verè & propriè,*

Digitized by Google

priè natura humana, & diuina prædicantur, ad refellendos alios priſcæ ætatis hæreticos, Manichæum, Photinum, Neſtorium, & alios huius farinę nefarios homines, quorum nonnulli hanc communicationis idiomatum prædicationem impropriè, & per ſimilitudinem tantùm concedebant, arbitrantes nulla ratione in rigore locutionis veras fuiſſe eas propoſitiones, quibus humana de Deo aſſerimus, puta cum Deum eſſe mortuum, eſſe natum verè, ac propriè dicimus; (phantaſticè enim duntaxat Dei filium in terris eſſe verſatum, ac in humana natura conſpectum eſſe volebant, vt mentiebatur Manichæus, & Cerdon.) Alij verò non propriè, ſed per excellentiam veras eſſe eas propoſitiones arbitrabantur, itaut in hac propoſitione communicationis idiomatum, *Deus eſt homo*, vocabulum Deus non ſignificaret veram Trinitatis perſonam, ſed ſolummodo creatam, quæ ratione excellentis gratiæ, ac ſupernaturalium donorũ inſtar Dei eſſet, quemadmodum volebat Photinus. Vel tandem ex his redarguitur Neſtorius, cuius hæreſis fuit, non eſſe veras eas propoſitiones, quaſi vere Deo communicata eſſet natura humana, ſed ſolùm quia humanitati copulabatur Deus per modum habitantis in Chriſto. Dixi tertio loco, *diuina, et humana natura in concreto ſumpta*, vt monerem, falſas eſſe eas propoſitiones formatas in abſtracto, quibus natura diuina, & humana in abſtracto ſumpta, ac naturarũ prædicata de X̃pi perſona proferuntur, non .n. verè, ac ꝓpriè dixeris, Deitas eſt humanitas, vel mortalitas immortalitas eſt, ſicuti ex aduerſo cõmuni aſſenſu probãtur hæ propoſitiones prolatę in cõcreto, puta Deus eſt homo, Chriſtus eſt mortalis, & rurſus Chriſtus eſt immortalis; cuius doctrinæ rationem colligere mihi poſſe videor ex Angelico

Do-

Cur inter abſtracta non detur communicatio idiomatum.

Doctore 3.p.q.16.ar.5. corpore, quia nimirũ quidquid de Deo affirmatur, debet idem eſſe cum Deo, ſecus propoſitio falſitate ſcateret; hinc igitur, quia abſtracta humanæ naturæ prædicata nec ſignificant, nec ordinem habent ad id, in quo humana natura, & diuina idem ſunt, nempe nullum ordinem habent ad Verbi hypoſtaſim, ſecus verò concreta, propterea de concretis, non verò de abſtractis veritas communicationis idiomatũ ſaluatur.

Secunda ratio.

Sed aliud accipe documentum, aſſerui nullam dari inter abſtracta naturarum attributa idiomatum communicationem, quòd in hiſce loquendi formulis turpiſſimus Eutychetis error lateat. Nam cum veritas huius propoſitionis, *diuinitas eſt humanitas,* haud conſiſtere poſſit, ni humana, & diuina natura inter ſe planè idem ſint, ſi hęc cõmunicationis idiomatum formula concederetur, protinus ſequeretur naturarum confuſio in Saluatore, vti blaſphemus Eutyches aſſerebat. Cum igitur in incarnationis myſterio natura humana, & diuina nullam paſſa ſit confuſionem, quis non proſpicit nullam dari poſſe prędicationem inter abſtractas naturas, eo quòd prędicatio in abſtractis nominibus veritatẽ habere nullo modo poſſit. Dixi, *verum etiam nomina, & attributa naturarum,* quoniam hæc prædicatio idiomatum non modò in ipſas naturas in concreto acceptas, vt puta, cum Deum eſſe hominem dicimus, ſed etiam in attributa vtriuſq; naturæ propria cadit, virtute cuius, Chriſtum eſſe mortuum, & ſepultum, mortalem, & immortalem, omnipotentem, & immenſum dicimus. Dixi ad extremum, de eadem Chriſti perſona, quia cum ea ſit verus Deus, & verus homo; propterea de Deo, & de homine eodem vtriuſq; naturæ attributa dicuntur.

Sed

Digitized by Google

Sed quęnam vera eſt, & ſola radix communicationis idiomatum? Ea nimirum, quam D. Damaſcenus, & Angelicus Doctor expreſſerunt. Ille enim libro tertio fidei orthodoxę cap. 4. in fine ita ſcribit. *Et iſte modus eſt alternationis, alternatæq; attributionis vtriuſq; naturæ, alterutri propria viciſſim reddentes, propter hypoſtaſeos identitatem, & ipſarum inuiam immanentiam, ac in ſeſſionem. Secundum hoc poſſumus dicere de Chriſto, hic Deus noſter in terra viſus eſt, et cũ hominibus cõuerſatus eſt, & homo iſte increatus eſt, impaſſibilis, & incircumſcriptus.* Sic ille. Doctor verò Angelicus 3. p. q. 16. ar. 4. corpore, *& huius ratio eſt,* inquit loquẽs de communicatione, *quia cum ſit eadem hypoſtaſis vtriuſq; naturæ, eadem hypoſtaſis diuinæ, & humanæ naturæ; & ideo de homine poſſunt dici ea, quæ ſunt diuinæ naturæ, tamquam de hypoſtaſi diuinæ naturæ, & de Deo poſſunt dici ea, quæ ſunt humanæ naturæ, tamquàm de hypoſtaſi humanæ naturæ.* Ex quibus clarè liquet, ſolidam communicationis idiomatum rationem eſſe; quòd nõ minus natura diuina, & humana, quam attributa vtriuſq; naturæ ſimul ſunt, ac in eadem planè indiſtincta Verbi perſona reperiuntur; non ita tñ, quaſi vna natura ſit de ratione, aut eſſentia alterius, neq; quaſi altera alteri adhæreat ad modum accidentis, ſed potius ob ſolam hypoſtaticam vnionem, qua vtraq; natura, & vtriuſq; naturæ attributa in eadẽ Verbi hypoſtaſi, & perſona intrinſecè nodo ſubſtantiali inuicem vniũtur; ex hac enim proficiſcitur vera origo communicationis idiomatum; & iure quidem, etenim cũ in hiſce terrenis rebus vnaquæq; res de eodem ſuppoſito, ſeu perſona dicatur, in qua ea natura verè exiſtit; hac enim ratione, ſi, exempli loco, duas in Hectore qualitates eſſe admittamus, iure merito dici poterit Hector albus eſt, & Hector cali-

Radix communicationis idiomatum.

D. Damaſ. lib. 3.

S. Thomas 3. P.

Similitudo, ac paritas quadam communicationis idiomatum eſt humanis rebus.

calidus eſt, ſeu Hector eſt hoc album, & Hector eſt hoc calidum; ſic in Incarnationis myſterio de eadem Chriſti perſona, & diuinam naturam, & vtriuſq; naturæ attributa licebit affirmare, cum in eadem Verbi perſona eædē naturæ vero, ac ſubſtantiali nodo inuicem connectātur. Et licet non nihil diſcriminis in allato exemplo deprehēdi facilè poſſit, eo quòd prædicatio, vt aiunt, ſit denominatiua, cum Hectorem album, vel calidum nominamus; hæc autem Deus eſt homo, ſit ſubſtantialis, & propria; iſtud tamen fidem prędicationi idiomatum abrogare nō debet, quoniā peculiariſſimum iſtud eſt in auguſtiſſimo Incarnati Verbi myſterio Sacramentum, vt nō accidentales, ſed ſubſtantiales naturæ mutuo copulatę reperiantur. Ilud etiam communicationis idiomatam rationem corroborat, quod eſt tritum apud philoſophos decretū, nempe, *quæ conneuiunt vni tertio conueniunt inter ſe*; atqui natura diuina, & humana eidem omnino Verbi perſonæ conueniunt, atq; in eadem colligantur; ergo pariter poterunt inter ſe conuenire, ac de ſe ipſis dici, ac de eadem Chriſti perſona affirmari.

Mayronis ratio refellitur. Hinc, eius argumenti, quo Franciſcus Mayro ſe tuebatur, nerui incidi poſſunt; fateri enim ſine hęſitatione quilibet poteſt, re ipſa, Deum dici poſſe, eſſe effuſum, iacuiſſe in terris per triduum, & alia huiuſmodi, ſi ſano, ac catholico ſenſu hę propoſitiones intelligantur, ex eo videlicet, quòd ſanguini, qui effuſus erat, Diuinitas copulabatur; nam vbi hęc indiſſolubilis copula reperitur, ibi ſine aliqua fidei noſtrę iniuria idiomatum communicatio concedi poteſt, quippe quę ſoli hypoſtaticę vnioni innititur, id quod diuino ſpiritu afflatus pſaltes pręnotauit pſalmo 21., cum de Chriſti cruciatibus, ac effuſione *Dauid Pſ. 21.*

ſan-

ſanguinis haud dubiè loquens, Chriſtum fuiſſe effuſum teſtatur dicens, *ſicut aqua effuſus ſum, & diſperſa ſunt omnia oſſa mea*, hæc enim pſalmographi verba propriè, non autem metaphoricè accipienda eſſe docet S. Auguſt., dũ ad litteram ea diui vatis verba explicat de Chriſto dicẽs. *Sicut aqua effuſus ſum, vbi lapſi ſunt perſecutores mei, & timore diſperſa ſunt à me firmamenta corporis, hoc eſt, Eccleſiæ diſcipuli mei.* Vbi clarè vides lector, primam verſiculi partẽ in litterali, poſtremam verò myſtico in ſenſu accepiſſe Auguſtinum, quod non eſt inſolens apud ſacras litteras, in quibus eiuſdem verſiculi partes varios ſæpè ſenſus obtinent, ſic inſtruente ſancto ſpiritu, iuxta illud, *comederũt Iacob, & locum eius deſſolauerunt;* cuius teſtimonij extremę voces, propriè, primæ verò metaphoricè tantùm intelligi debent, vti docte etiã Dominicus de Dominicis adnotauit. Immò non eæ duntaxat propoſitiones, & locutiones proferri, ac concedi poſſunt, verùm etiam aliæ plures, velut ſunt huiuſmodi, Deus in triduo fuit in Cruce, Deus per triduum fuit ſuper terram, ſi nudam rei veritatem meditemur, quamuis fortaſſe in modo loquendi non ita facilè vſurpandæ videantur.

S. Auguſt. interpretatio approbanda.

Quòd ſi dicas, fore hinc, vt de eodem Chriſto, & Verbo incarnato contraria prædicata conſequantur, nempe Saluatorem noſtrum ſimul, & ſemel ſepultum eſſe, & non eſſe ſepultũ, fuiſſe in Cruce ſimul & in terrę viſceribus; ea mihi obijcis, quæ, & tu pariter, velis, nolis, cogeris affirmare. Etenim ſicut de eodẽ Chriſto fidei catholicæ principia contraria prædicata admittũt, cuiuſmodi ſunt, iſta. Hic homo (nempe Chriſtus) creatus eſt, & increatus, mortalis, & immortalis, æternus, & temporalis; creatus videlicet, mortalis, & temporalis, ratione naturæ huma-

Digitized by Google

næ; increatus verò immortalis, ac ſemper cum æterno patre glorioſus, ratione naturæ diuinæ; ita deſcendiſſe ad inferos, & non deſcendiſſe, humi demandatum, in terra ſparſum, ſepultum, & nõ ſepultum, tutò licebit affirmare, ſi, vt fidelem quemq; decet, ad inferna loca properaſſe Chriſtum, ratione animæ, non properaſſe, ratione corporis, nõ ſepultum eſſe, ratione ſanguinis in terræ ſuperficie, ac in cruce remanentis, pronunciauerit; quandoquidem nulla in his propoſitionibus contradictio inuoluitur, cũ eæ ratione diuerſorum ſuam veritatem ſortiãtur, ad cõtradictionis autem rationem pertinet, vt de eadem re ſub eadem ratione accepta idem plané negetur, & aſſeratur, quod non accidit in præſens, vt alias fuſius declaraui.

Cardinalis S. Pet. ad Vin. ratio confutatur

Quod aũt addit Cardinalis S. Pet. ad vincula friuolũ eſt, cum ſufficiens, & ſatis opportuna mentio facta ſit effuſionis ſanguineæ, & reliquorum, quæ Deo ratione ſanguinis Chriſti adſcribi poſſunt, ab Apoſtolis in eo articulo, quo Chriſtum Dominum Cruci ſuffixum eſſe tradiderunt, quandoquidem in Saluatoris crucifixione, quæ ferreis clauis peracta eſt, ſine dubio effuſio ſanguinis, & cætera, quæ eam fuerunt ſubſecuta, continentur. Inanis prætereà eſt ea argumentatio, ex ea quippe cõficeretur, vt infinita propemodum ſymboli dogmata conſtituenda eſſent, ſi quælibet propoſitio, quæ ex communicatione idiomatum meritò colligitur, in totidem catholici ſymboli articulos eſſet diſecanda. Quare vti nõ omnes propoſitiones, quæ ex communicatione idiomatum haberi poterant, ſed inſigniores, & principaliores tãtùm, in quibus aliæ plurimæ inuoluebantur, in numerum articulorum ſymboli retulerunt Apoſtoli, ſic ratio idiomatum non eſt adeò ad viuũ reſecanda, vt quis ſymbolo

addere

Digitized by Google

addere audeat aliquid, quod à primis illis catholicæ fidei præceptoribus expreſſum non ſit. Monuerim tñ, quaſdã propoſitiones reperiri, quæ etſi in rigore veritatis approbãdæ ſint, non tñ in prædicatione vſurpari debent, quemadmodum prudenti conſilio tradunt Patres; ne aut in crebra earum vſurpatione hęreticis aſſentiri videamur, aut certè, ne vile quidpiam, & diuina maieſtate indignum ex illis conſequatur, vti olim obſeruatum eſt à Sanctis Patribus, qui ab hac propoſitione abſolutè proferenda, *Chriſtus eſt creatura*, cauebant, quamuis re ipſa veriſſima foret, iuxta certam communicationis idiomatum rationem; nam ex quo agitari cæpit Eccleſia Lynſato Arianorum furore docentium, ſalutis noſtræ Vindicem non ſolùm ratione humanæ naturæ, verùm etiam ratione diuinæ perſonæ eſſe Aeterno Patre inferiorem, ac creaturã; propterea, ne ex verbis inordinatè prolatis hæreſis incurreretur, vt D. Hieronymus inquit, ſolerti induſtria factũ fuit, vt ab hac propoſitione, *Chriſtus eſt creatura*, abſtinerẽt catholici omnes, ne hinc Ariana impietas quoquo modo propagaretur. Eadem ratione, etſi Deus Opt. Max. ita ſit intimè pręſens rebus omnibus per eſſentiam, pręſentiam, & potentiam, vti fert commune axioma theologorum, vt meritò aſſerere poſſimus, Deum omnia quæq; penetrare, atq; replere omnia; cum tamen in ſordibus, & in humana fæce reperiri, cauemus aſſerere, cum religioſę, ac pię mentes, hoc, veluti minus dignum eſſe tanto deitatis ſplendore, iudicent. His, ſimilitudine quadã, hę propoſitiones addi poſſunt, quas de Deo formamus ratione ſanguinis, cui Deitas in triduo erat intimè copulata; nam licet in illis nullus erroris metus reperiatur; attamen quia nõ bene ſonare videntur, ſatius eſt ab huiuſmodi propo-

Vtile documentum.

D. Hieron. ſententia obſeruanda.

ſitionibus abſtinere, cum in ſtricta proprietate ſermonis omnes illę propoſitiones, quibus aliquid effuſum, ſparſum, aut his ſimilia dicimus, non perſonæ, ſed corporum liquidorum ſint peculiares.

Secunda ratio aduerſariorum opinionem confutandi.

Illud quoq; ſecundo loco poſſet reſponderi. Quamuis effuſo ſanguini eſſet adiuncta diuinitas, Deus tamen nequaquam effuſus dici potuit, propterea quòd Deus perfectam, atq; omnibus numeris abſolutam perſonā ſignificat, effuſio autem ſanguinis partis eſt attributum, quod de toto ſuppoſito, aut perfecta perſona minimè dici pōt, nam, ſicut ex regulis dialecticæ conſtat pars de toto non poteſt affirmari in recto, ſed in obliquo duntaxat, vt aiūt, non enim homo, anima, aut corpus, aut brachium dici poteſt, ſed iure dixeris hominem habere animā, corpus, & brachium; ita pariter in iſto Incarnationis myſterio, etſi Deus humana natura indutus intrinſeco vnionis hypoſtaticæ nodo ſibi peculiaria, ac propria effecerit totius humanę naturę membra, & quidquid humanæ naturæ vocabulo adnotatur, de Deo tamen haud iurè dixeris, Deus eſt anima, aut corpus, aut ſanguis, ob tactam rationem ex regulis dialecticorum deductam; ea nimirum ratione, quòd de perſona Verbi pars ſolitariè ſumpta dici propriè non poteſt; ex quo etiam vlterius efficitur, vt ea attributa, quæ parti, ſine vllo ordine ad totum cōueniūt, de eadem Verbi perſona iure dici non poſſint; ſic, quia anima Chriſti viuificatrix forma corporis eſt, vt anima in ſua ratione formali pars eſt totum non includens, proptereà Verbo Diuino vitalis iſta viuificādi operatio haud accenſeri poteſt, non enim pronunciare fas eſt. Diuinum Verbum corpus Chriſti formaliter perfecit, ſicuti pariter incongruens eſt hęc ratio dicendi, Verbum diuinum eſt

anima,

Digitized by

anima,cuius effectus eſt,corpori vitales operationes impertiri.

Quare generatim colligendum eſt, ſi huic ſecundo reſpondendi modo adhærere quis velit, communicationẽ idiomatum in ijs duntaxat rebus,atq; attributis eſſe cõſtituendam,quæ dum in prædicationem cadunt, verè, ac propriè,de Deo,vel de homine tantùm ritè affirmari poſſunt,tota ſiquidem communicationis idiomatum ratio ſita eſt,vt ea, quæ ſunt hominis de Deo,& rurſus,quæ ſunt Dei de homine pronunciare poſsimus;atqui ſiue Deus,ſiue homo in communicatione idiomatum vnam veram eandem,& perfectam hypoſtaſim ſignificat; igitur quidquid de perfecta perſona,& hypoſtaſi dici non poteſt,ab ijs ſecernendum eſt,quæ communicationem idiomatum admittunt;at de perſona Verbi,ſeu de toto illo Dei,& hominis ſuppoſito pars dici nõ poteſt ;ergo neq; de eadem Verbi perſona attributa partis dici poterunt, cuiuſmodi ſunt, eſſe effuſum, eſſe ſparſum, adhæſiſſe cruci;nam hæc, & alia ad naturam ſanguinis Chriſti ſpectant,qui pars eſt naturæ humanæ Saluatoris. Hinc pari modo fit vt meritò affirmare nõ poſsimus,Deũ eſſe in venis diffuſum, in arterijs coarctatum,atq; conſtrictum, quãuis ſine cõtrouerſia exiſtenti in venis ſanguini eſſet adnexa Deitas.

Generalis regula.

Illud tamen eſt in præſens non ignorandum; aliquid diſcriminis intercedere inter partes,& attributa partium humanę naturę Chriſti,quantum ad communicationem idiomatum,etenim partes,vt partes, quauis ratione ſumantur,nullo vnquàm tempore communicationis idiomatum capaces eſſe potuerunt;nõ enim,oſtenſo Chriſto dici potuit vnquàm,hic homo,vel hic Deus,eſt anima rationalis,eſt corpus humanum,eſt ſanguis; at ſecus quandoquè

doquè

doq́; res ſe habet de attributis partium, ſiquidē pleraq́; illorum perfectam idiomatum communicationem commodé admittunt, vt Symbolum Apoſtolicum teſtis eſſe poteſt, in quo videmus Deo adſcribi eas proprietates, & affectiones, quę ſunt peculiares partium corporis Chriſti, cuiuſmodi ſunt, Deum eſſe ſepultum, deſcendiſſe ad inferos, & alia huius generis plura, quorum aliqua ratione corporis, alia verò ratione animę in Deum cadunt ſecundum prædicationē. Huius autem diſcriminis cauſa eſt, ꝙ ea partium attributa, etſi propria ſint partium corporis Chriſti; tamen adeò perfectè perſonæ, & ſuppoſito adaptantur, atq́; congruunt, ac ſi peculiaria attributa eſſent totius perſonæ; qua in re, cum partes naturæ Chriſti deficiant, propterea in illis dari nullo modo poteſt communicatio idiomatum; maximè cum ad perfectā communicationis idiomatum rationem exigatur, vt quæ prædicātur de Deo, vel homine, aut vera ſint Dei aut hominis attributa, quatenus nomen Deus, & nomen homo perfectā perſonam ſignificat, aut certè ea in Deum, vel hominem quadrare poſsint quantum ad rationem ſaltem ſignificādi, quæ æquè in partes, ac totum cadat; ſic enim tunc huiuſcemodi propoſitiones ritè de Verbo Dei vſurpare licebit, quippe quæ ex modo ſignificandi exprimunt eam vnionem, quæ radix eſt communicationis idiomatum; hincq́; etiam alia generalis ratio communicationis idiomatum habetur; nullo videlicet modo concedendas eſſe eas propoſitiones, quæ ex ratione ſua hypoſtaticā vnionem non ſignificant, quamuis in illis vera vnio hypoſtatica ſaluetur, cum ea ſufficere haud poſsit, niſi inſuper modus adſit hypoſtaticam exprimens vnionem; cuius defectu, non dicitur Verbum, eſt anima, eſt corpus, vel eſt hu-

Ratio generalis ad cōmunicationem idiomatū neceſſaria.

humana natura, vel humanitas.

Ex his omnibus colligo aduerſus Cardinalem S. Petri ad Vinc., adeò perneceſſariam eſſe ſignificandi rationẽ, quę perſonæ conueniat, in communicatione idiomatũ, vt ea deficiente tota ruat cõmunicationis idiomatũ prædicatio, velut ex eodẽ exẽplo Aethyopis, quo ille vtiť, cognoſcere fas eſt; Nã licet albos dẽtes Aethyops poſsideat, haud tñ meritò albus appellari põt; ſicuti ex aduerſo, ex criſpatis tãtũmodo capillis, cõmuni, ac trito more homo criſpus ſolet appellari; quãuis nõ magis ad Aethyopẽ attineant dentes, quam criſpati capilli ad hominis perſonam; in cuius rei contemplatione, quia Cardinalis S. Petri ad Vinc. non eſt diligenter verſatus, propterea lapſus eſt, inconſideratè pronunciãs, nõ minus Aethyopem album, quam hominem criſpum dici poſſe, ſi ęquali coniunctione dentes Aethyopi, & caput homini vnirentur; quod ſanè videtur ridiculum, propterea quòd tota ratio appellandi hominem criſpum nõ proficiſcatur ex vnione, qua caput adnectitur cæteris corpis humani mẽbris, ſed aliundé, ſecus iurè quilibet homo criſpus dici poſſet, cum vniuſcuiuſq; hominis caput eadem ſubſtantiali ſerie, eodemq; nodo cũ proprio corpore, ac caput hominis criſpi cum ſuo capite connectatur.

Colligo tandem, vt hoc pro totius diſputationis corrolario moneã, radicitus hinc euerti ea omnia, quæ Cardinalis S. Petri ad Vincula veritate ſeptima in reſponſionibus argumentorum congerit in ſuæ opinionis tutelã, ac defenſionem, nam etſi ita perfectè Dei filius ſanguini, ac corpori, & animæ Saluatoris per triduum adnecteretur, quia tamen attributa ſanguinis non erãt eius generis, & naturæ, quæ ſuppoſito, ac perſonæ Saluatoris adſcribi

ſcribi poſſent, idcirco ex ſola hypoſtatica vnione effuſo ſanguini conceſſa idiomatum communicatio trahi non debuit.

DISPVTATIO QVARTA.

An periculoſum ſit, negare ſanguinem Chriſti in triduo vnione hypoſtatica caruiſſe.

CAP. I.

Num temeritatis, aut erroris notam is ſubeat, qui ſanguinem per triduum vnione diuinitatis caruiſſe dicat.

SYlueſter de Prierio, quò aliquid ſanguinis Chriſti in terra remanſiſſe tueretur, ſeu ſit pontificia auctoritate ſancitum eſſe, conſociatam, atq; copulatam in triduo ſemper fuiſſe diuinitatem tantúm cũ eo Saluatoris ſanguine, quem rediuiuus Aſſertor iterum aſſumpſit; parti verò eius ſanguinis, qui in terris erat relinquendus, Diuinitatem per triduum haud fuiſſe vnitam pluribus docet, ſine erroris periculo poſſe affirmari. In priorẽ aſſertionem Sylueſtrum plura traxerunt, ſed inter alia duplex fuit Clementis Sexti teſtimonium; Alterum ductũ ex Etrauaganti Vnigenitus de pœnitentijs, & remiſſionibus, quod ſic habet. *Quem in ara Crucis innocens immolatus non guttam ſanguinis modicam, quæ tamen propter vnionem ad Verbum pro redemptione totius humani generis ſufficiebat, ſed velut quoddam profluuium noſcitur effudiſſe.* Sic Clementina; cuius auctoritas de effuſo ſanguine accipienda eſt, vti verba ipſa omnino demonſtrant. Alterum vtrò eſt, quædam definitio eiuſdem Clementis, quę extat in Directorio Inquiſitorum 1.p.q.10. nu.1. quamq; idẽ Sylueſter

Clementinæ auctoritas.

Directoriũ Inquiſitorum.

ſter ſe vidiſſe teſtatur Brixiæ inter alia Brixiẽſis hæreſum Cenſoris Pontificia diplomata, cuius etiam memiuit Ioannes Dominicus in quæſtionibus Euangelicis habitis de Sacrato Paſchatis die. Ea autem definitione ſtatuit Põtifex, ne quis in poſterum in triduo Diuinitatẽ fuiſſe ſeparatam à ſanguine auderet aſſerere, citrà manifeſtam hæreſis labem, qua tunc pollutam fuiſſe doctrinam cuiuſdam Theologi decreuit, qui Barcinone ſeparationẽ diuinitatis ab effuſo Chriſti ſanguine per triduum fuiſſe ſubſecutam inter concionandum docuerat; cuius decreti verba, & integram ſententiam nos ſecundo libro fideliter retulimus. Ex quibus colligit Sylueſter, ſine fidei iniuria aſſeri non poſſe, diuinitatem ab effuſo ſanguine in triduo ſeceſsiſſe.

Poſterioris propoſitionis cauſam, vel potius occaſionem idem auctor ſibi arripuit ex varijs S. Thomæ locis, in quibus ſanguinem nutrimentalem vnionis hypoſtaticæ expertem effici potuiſſe innuit; de quibus ea vidẽda ſunt, quæ primo, & ſecũdo loco fusè pertractauimus; nam illis, & alijs non abſimilibus firmamentis arbitratus eſt Sylueſter, trahi poſſe certum opinionis ſuæ pręſidium, qua enixè tuetur, aliquam veri cruoris Chriſti partem nunc etiam apud mortales reperiri.

Gabriel Vaſquez 3.p.q.5.a.2.diſp.36.c.4., nullo agnito diſcrimine inter ſanguinem Chriſti, arbitratur fuiſſe à Sede Apoſtolica definitum, ſanguinem Saluatoris fuiſſe aſſumptum in vnitatem diuinæ perſonæ, non modò quandiu Chriſtus vixit inter mortales, verùm etiam toto tridui tempore, hocq; adeò certum opinatur, vt doceat manifeſto temeritatis & erroris crimine teneri, qui oppoſitũ quoquo modo aſſeueret; ad oſtendendã verò Sedis *Opinio Vaſquez.*

Apoſtolicæ definitionem ea ipſa profert Clementis Sexti teſtimonia, quibus Syluestri nitebatur opinio. Firmamẽta verò, quibus perſuaſus Pontifex ad hanc definitionem deſcendere meritò potuerit; varia colligit Vaſquez ex Concilijs, ex Patribus, ex ſacra Scriptura, atq; ex philoſophiæ rationibus: Et primo quidem loco ex Concilijs illam ſententiam adducit, quæ actione 16. Sextæ Syno. generalis legitur, quo loci illius Concilij Patres ideò Cõſtantinum quendam hæreticum damnant, quòd Verbũ diuinum cum carne, & ſanguine humanam exuiſſe voluntatem docebat; ex quo firmamento tale colligit ſuæ opinionis pręſidium. In ſacro eloquio nomine carnis, & ſanguinis tota humana natura ſignificatur, iuxta illud, *caro, & ſanguis non reuelauit tibi*, Matthæi 16. *Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem, & ſanguinẽ*, ad Epheſios 6. *Quia ergo pueri communicauerunt carni, & ſanguini, & ipſe ſimiliter participauit eiſdem*. Ad Hebręos 2.; atqui Conſtantinus anathema pronunciatur, eo quòd Verbum diuinum carnem exuiſſe affirmaret; eodem igitur crimine hæreſis fuit cõdemnatus, dum aſſerebat, Verbum ſanguinem ſimul cum carne, ac voluntate exuiſſe; quandoquidem eodem modo de carne, & ſanguine ſacrũ illud Concilium loquitur. Secundum teſtimonium eſt, quod in Concilij Alexandrini epiſtola, quę apud Cyrillum decima eſt, Verbum diuinum dicitur particeps factum carnis, & ſanguinis; hinc, ſubdit Vaſquez, cum eadẽ ratione carni, ac ſanguini communicarit Dei filius; apertè conuincitur, Diuinum Verbum vi vnionis hypoſtaticæ ſanguinem ſibi intrinſecus copulaſſe, ſicuti eadem vnione Verbum carnis particeps factum eſt.

Sexta Syn. generalis.

Concilij Alexãdrini epiſtola.

Cyrillus.

Idem explicat ex SS. Patribus; etenim S. Cyrillus non

Digitized by Google

vno in loco eadem loquendi formula vtitur, quam concilia in rebus fidei definiẽdis adhibẽt, qualis ea eſt, Deus factus eſt particeps carnis, vt patet ex libro poſteriori de recta fide ad Reginas cap. *quod vita, & viuificus Chriſtus*; atqui Deum carnem eſſe factum, nihil aliud eſt, quã Verbum nobiſcum in carne, & ſanguine communicaſſe, noſtrum corpus ſibi peculiare feciſſe, ac demũ ex muliere prodijſſe. Quod idem tradit Nazianzenus illis verbis, *non Deum mutatum, ſed Deum permanentem, et hominem natũ, non putatiuè, ſed verè, non aereum, ſed corporeum, non phantaſticum, ſed carneũ, oſſa ſanguinem, ſenſum, & animã habẽtẽ.* Nazianzenus.

Adeſt prætereà, inquit Vaſquez, ſcriptura ſacra, quæ huic definitioni fauet, dum humanæ naturæ rationẽ exprimere volens, eam explicat vocabulo carnis, & ſanguinis, vt exẽplis in mediũ adductis oſtenſum eſt; Sed à Verbo diuino aſſumptam fuiſse naturam humanam catholicæ fidei dogma eſt; ergo ab eodem Verbo ſanguis, qui aſſumptæ naturę pars eſt, aſſumi omnino debuit. Tandẽ philoſophica quoq; ratio ad idẽ militat; Etenim homo non carne tantùm, ſed oſſibus, neruis ſanguine, reliquiſq; partibus conſtat; at Deus in aſsumptione hypoſtatica perfectam, atq; completam humanam naturã ſibi ſubſtãtiali nodo copulauit; ergo pariter ſibi ſanguinẽ adiũgere debuit.

Sed nullus non veterum modò, ſed nec recentiorum Theologorũ (quantũ mihi eorum volumina peruoluenti deprehendere fas fuit) in hac quæſtione liberius verſatus eſt Ioanne Capreolo 4. d. 11. q. 1. a. 3. in reſpon. ad 5. cont. primã concl. aduerſus Durandi ſententiam, dum eã falſam, & erroneam appellat; cuius ſententia, ſi aliquam fidem mereretur, dubio procul Mayronis, Ricardi Car- Capreoli liberior opinio.

dinalis, & aliorum effuſo ſanguini vnionem hypoſtaticã non concedentium opinio ſine aperta fidei noſtræ iniuria haud ſuſtineri poſſet, cum falſa, erronea, & hæreticalis, Capreolo teſte, cenſenda ſit; mirèq; cum Euangelica Apoſtolica, ac communi omnium catholicorũ doctorũ ſententia confligat, quemadmodum probare contendit, aliqua Angelici Doctoris teſtimonia pertexendo, quæ diuinitatis participem in triduo ſanguinem Chriſti fuiſſe innuere videntur, vti patet quodlib. 5. q. 3. a. 5. & 3. p. q. 5. ar. 2. & alibi ſæpius.

Medinæ ſententia. Ioannis Capreoli veſtigijs inſiſtens Bartholomæus Medina 3. p. q. 5. in expoſitione 2. art. concluſ. 1. ſcribit aſſeri non poſſe ſine magno errore ſanguinem Chriſtũ Verbo diuino non fuiſſe vnitum hypoſtatice; moxq; in fine quæſtionis eandem aſſertionem de ſanguine tẽpore paſſionis effuſo docens, tradit non tantùm à Clemente Sexto, ſed etiam à duobus alijs Põtificibus Pio videlicet, & Paulo II. ſancitum, ac definitum eſſe, ſanguini effuſo per triduum adiunctam fuiſſe Diuinitatem.

Nullam verò dari Apoſtolicæ Sedis definitionem, qua ſtatuatur effuſo ſanguini vnitam fuiſſe diuinitatem, quæ ex Durando, Gabriele, Toſtato, Ricardo, Mayrone, & Cardinali S. Petri ad Vincula hactenus recitata, ac prodita ſunt teſtimonia, tuentur, ac defendunt ſatis apertè, quibus fortaſſis videri poſſet adijciendus Ioannes Maior, qui 3. d. 37. q. 25., dubiam eſſe, ac nullam hac de re Põtificis dari ſanctionem innuit, dum aſſeueranter non docet ei definitioni ſtandum eſſe, ſed potius de ea loquens, hæc verba ſubdit, *ſi ita eſt*, quaſi dicat dubię fidei illud eſſe.

CAP.

Digitized by Google

CAP. II.

Quid iudicij Author de hac quæſtione habeat.

EGo, vt de hac re grauiſſima mentis meæ arcanum apertiam, de qua ſub Catholicæ fidei ſupremis iudicibus Clemente Sexto, Pio II. & Paulo item II. Pontificibus Romanis, alias acriter dimicatum eſt, non auſim erroneam, ſeu hęreticam negantem ſententiã appellare. Etenim licet affirmans opinio,& tuta,& omni fide digniſſima ſit, immò certitudine theologica exploratiſsima, vtì ex ſuperioribus manifeſtè conuincitur; attamen non eam in fidei noſtræ dogmata referrendam eſſe probabiliter arbitror, quemadmodum lib. 2. de eleuatione ſanguinis Chriſti ad hypoſtaſim Verbi, id ipſum docuimus.

Enim vero, ſi in vtramq; partem ea quęſtio diſceptari poteſt, in qua quæritur, an Verbum Diuinum ſibi ſanguinem Chriſti intimè copularit, ac in vnitatem perſonæ aſſumpſerit, vti patet ex diſput. lib. 2. habita; quanto minus neutra pars huius difficultatis, de qua agimus, ad fidem Catholicã attinebit, quippequę pendet ex illa priori quæſtione, cuius affirmantem ſententiam non eſſe de fide, ꝓbabiliter defendi pōt, quemadmodũ idẽ pariter de præſenti diſputatione, haud ingenti labore, varijs rationibus demonſtrare nobis facillimum foret, niſi vberem diſputationẽ pertexuiſſemus lib. 2., quæ tota ad pręſentem nodũ diſſoluẽdũ, maximè idonea eſt, ac neceſſaria.

Verùm ne præſens diſceptatio proprijs rationibus carere omninò videatur, pauca quædam addere lubet ad ea, quæ lib. 2. de vnione hypoſtatica ſanguinis Chriſti diſputata ſunt, ex quibus facilè dijudicare lector poterit, certa nec ne fidei Catholicæ hac de re definitio exſtet.

Quo-

Digitized by Google

Prima ratio. Quocircà illud in primis fidei lumine clariſſimum, atque omnibus, qui á ſanis dogmatibus non abhorrent, notiſſimum eſſe debet, nullo quouis prætextu rurſus in nouā diſputationem, id reuocandum eſſe, quòd vti fidei Catholicæ dogma à ſupremo Eccleſiæ capite ritè ſtatutum eſt, ac definitum, quandoquidem, *quod benè definitum eſt nullà*

Leo Papa. *debet reiteratione retractari, vt Eccleſiæ ſtatuta docent, niſi maior ſit auctoritas, quæ ſupra Pontificiam Romani Epiſcopi auctoritatem nulla eſſe poteſt*, vti egregiè Leo Papa teſtatur Martinianum Imperatorem alloquens. *Nimis iniquum eſt vt propter paucorum inſipientiam ad coniecturas opinionum, & carnalium diſceptationum bella reuocemus; vbi ergo aliquid definitum eſt per hanc ſedem non cadit diſputatio, nec dubietas, quia hæc ſemper immaculata permanſit in fide*; at tota, ſi qua eſt, definitio, qua cautum ſit pertinere ad fidem, Saluatoris ſanguinem in triduo Verbi diuinitate præditum fuiſſe, ea facta eſt ſub Clem. VI. Rom. Pont. ſicuti cum Syluestro Gabriel Vaſquez aſſerit; atqui poſt huius Pontificis obitum ſemel, atq́, iterum hæc præſens quæſtio agitata, atq; ingēti animorum motu pugnaciter in vtramq; partem defenſa eſt, coram Pio II. totius huiuſce quæſtionis arbitro.

Secunda ratio. Quid? an non Dominicus de Dominicis, qui tuetur partes Doctorum Dominicanæ familiæ, inter quam ex vna parte, & Franciſcanam ex altera, de hac quęſtione lis orta erat; an non inquam ab omni hæreſis periculo tutā eſſe docet controuerſantium Franciſcanorum ſentētiam?

Tertia ratio. Ad hæc quorſum doctrina, atq; opinio multo recentior Cardin. S. Petri ad Vinc. (vt de Toſtati opinione ſileam) non modò tolerata, & admiſſa, verú etiam à Paulo huius nominis Pont. II. approbata eſt? cúm tamen hæc pluribus

Digitized by Google

bus doceat, neq; ſanguinem Chriſti intrinſecam vnionẽ cũ Verbo habuiſſe, neq; in triduo effuſo ſanguini adiunctam fuiſſe Diuinitatem. Quare cum nulla poſt Clementem VI. huius articuli fingi poſsit Eccleſiæ definitio, cũq; incerta ſit Clementis VI. declaratio; nimis ſané audacter Capreolus opinionem ſibi contrariã, falſam, erroneam, atq; ſanæ doctrinæ oppoſitam eſſe criminatur. Immò nõ eſt, cur Sylueſter, & Vaſquez ſententiam negantium effuſo ſanguini hypoſtaticam vnionem errori, aut crimini vertant cuipiam, maximè cum ea ipſa, ex quibus hãc Pontificis definitionem proficiſci potuiſſe opinantur, infirma ſint.

CAP. III.

Oppoſitæ opinionis rationibus reſpondetur.

ET leui quidem fulcro in primis Syluestri ſententia ſuſtinetur, tùm quia ea diſtinctio, ex qua ſuam hãc doctrinam hauſit Syluester, ab omnibus ijs, quorum aliquod ſit ingenij, & doctrinæ nomen, futilis cenſetur; tùm quia, ſi quod eſt pondus rationis ex auctoritate Clementis Sexti ductæ, id non minus quadrat in ſanguinem nutrimentalem, quem in terris reliquit Aſſertor noſter, quam in eum ſanguinem, qui rurſus Chriſto reſurgenti adfuit; ſiquidem Pontifex nullam ſanguinis Chriſti partem excipit, cui vnionem hypoſtaticam non concedat, ſed potius omnem Saluatoris ſanguinem tradit ſufficiens fuiſſe pretium redemptionis noſtrę, ex vi vnionis ad Verbum; quod idem penitus obſeruauit ſummus Antiſtes, cum velut hæreticale dogma id retractari præcepit, ꝙ è ſuggeſtu theologus ille euulgarat Barcinone. Hinc, cum nihilominus Syluester cenſeat nutrimentali

mentali ſanguini effuſo haud adiunctam fuiſſe diuinitatem; cur non etiam ab hac eadem Clementis definitione reliquas ſanguinis Chriſti partes alij Doctores pariter poterunt vindicare? præcipuè cùm non minus in totum, quam in quamlibet minimam ſanguinis Chriſti partem ſe ſe exſtendat Clementis VI. definitio, quemadmodum verba illa declarant, *non guttam ſanguinis modicam, quæ tamen propter vnionem ad Verbum pro redemptione generis humani ſufficiebat.*

Neq; Syluestrum iuuat recurſus ad eam ſibi familiarẽ diſtinctionem, qua affirmat, ſanguinem nutrimentalem non dici ſalubrem à Pontifice, cum hoc ſoli perfectiori ſanguini cõueniat, ſed ſalubriter duntaxat effuſum; quoniam hinc haud vnquam Syluester efficiet, vnitam perfectiori, minimè verò vnitam nutrimentali, & imperfectioni ſanguini fuiſſe diuinitatem, cum iſtud ex Pontificia definitione nullo modo colligi poſſit; ex quo fit, vt ea Syluestri diſtinctio ſolummodò excogitata ſit, ad vim argumenti effugiendam, velut ex eo planè cognoſcitur, quod non niſi violẽter Clemẽtis Sexti verbis adaptari poteſt. Præterea, ſi ſemel locus interpretationi in hac definitione Pontificis concedatur; protinus, qua ratione Syluester diſtinguit aliud eſſe, ſanguinem Chriſti ſalubrem appellare, & aliud, ſalubriter effuſum, (quaſi verò illud vnionẽ Verbi cum effuſo ſanguine aſtruat, hoc autem non vnionem, ſed meritum duntaxat, quo Chriſtus Dominus effuſione ſanguinis nutrimentalis multa nobis merendo obtinuit, quamuis ſanguis nutrimentalis vnione hypoſtatica careret;) ſimili etiam ratione, alijs Doctoribus, á quibus diſſentit Syluester, fas erit, eam Clementis definitionem explicare, interpretari, atq; ad alios quoslibet ſenſus

ſus

ſus trahere, quod nefas eſſet, ſi præſens aſſertio tangeret fidem Catholicam.

Neq; ſanè firmiora ſunt, quæ, vti à ſe collecta, & inuẽta teſtimonia ex varijs Sanctorum Patrum, & Conciliorum operibus adhibet Vaſquez in eandem opinionem, quandoquidem ſi pręcipuus S. Concilij finis attendatur, iam ex contextu clarum fiet, nõ alia de cauſa à Patribus illis damnatum eſſe Conſtantinum, quam quòd Verbum Diuinum cum carne, & ſanguine humanam depoſuiſſe voluntatem aſſereret, vt hinc tueretur illud impium dogma, quo vnam dũtaxat in Chriſto Domino voluntatem eſſe arbitrabatur; quare licet inficiandum non ſit, eadem prorſus ratione de carne, & ſanguine verba facere Synodum generalem, ac licet pariter apertum ſit, hæreſis crimen eſſe, aſſerere Dei filium exuiſſe carnem; attamen illius Concilij mens non fuit diro anathemate Conſtantinum hęreticum ferire, propterea quod is carnem depoſuiſſe Verbum, ſed potius, quia voluntatem à Verbo exutam fuiſſe, profiteretur; ex quo fit, vt nihil firmum ex eo Synodi loco colligi poſſit, quod Vaſquez cauſam iuuet; cum non Cõcilij verba, & loquendi ratio, ſed finis, & crimen, ad quod ſempiterna obliuione delendum in vnum conuenerant Patres, conſideranda ſint; atqui nefarium Conſtantini crimen, quod ſexta Synodus Generalis execrabatur, atq; ab omnibus cauendum eſſe ſtatuebat, tantum fuit vnicam in Chriſto voluntatem aſtruere.

Firmamenta Vaſquez euertuntur

Sancti verò Cyrilli auctoritates, & teſtimonia, quibus Dei filium carnis, & ſanguinis factum eſſe participem aſtruit, eo duntaxat ſpectabant, vt omnes Chriſti fideles non minus veram, & ſolidam in Mediatore noſtro carnem,

Teſtimonia S. Cyrilli explicantur.

nem,& ſãguinem, quam veram,& propriã Diuinitatem fuiſſe crederẽt,aduerſus impios veri corporis Xp̃i hoſtes Cerdonem,Marcionem,Manichæũ,& alios huius hæreſis ſectatores;nam cum per ea tẽpora, velut teterrima lues, graſſaretur ea hæreſis, qua Chriſtũ Dominum nulla vera humana natura inſtructum in terris, ſed adumbrata tantùm apparuiſſe, aſſerebatur, idcircò in eo maximè tota Sanctorum Patrum deſudabat induſtria,vt Diuinum Verbum terrenis membris indutum fuiſſe oſtenderent, ad quod perſuadendum fidelibus populis,his loquendi formulis, quas ſæpè Cyrillus memorat, diuini Patres vtebantur,docentes Deum carnis, & ſanguinis propriè,ac verè factum eſſe participem,quod idem erat,ac ſi dixiſſent,Verbum Diuinum ſubſtantialem, & ex quatuor humoribus conſtãtem humanam naturam aſſumpſiſſe,iuxtá vſitatã ſacræ ſcripturæ phraſim, q̃ hiſce duabus vocibus carnis,& ſanguinis,totam humanam naturã ſignificare conſueuit,vti Vaſquez ipſe teſtatur; cæterum non ea fuit Sanctorum Patrum cogitatio, vt ſubtilius diſputantes docerent,Verbum Diuinum eo modo,quo ſibi carnẽ deuinxerat,eodẽ pariter ſibi ſanguinẽ copulaſſe,cũ null° adhuc per Eccleſiã error hac de re vagaretur. Hãc interpretationem,quæ omniũ potiſſima eſſe videtur,expreſsè docet, atq; confirmat illud ipſum, quod aduerſus nos protulit Vaſquez Nazianzeni teſtimonium, cuius neruus omnis totus eſt ad refellẽdos Eutichetis,Cerdonis, Marcionis,Manichæi, & Valentini errores. Sic enim habet Nazianzeni contextus. *Non Deum mutatum, ſed Deum permanentem, & hominem natum, non putatiuè, ſed verè, non aereum, ſed corporeum, non phantaſticum, ſed carneũ, oſſa, ſanguinem, ſenſum, & animam habentem*; cuius teſtimonij v-

S. Nazianzeni teſtimonium.

num

num quodque verbum ſpecialem aliquam exortam aliàs de corpore Chriſti hæreſim redarguit, vti ex ſe patet; in primis enim Eutychem naturas in Chriſto Domino confundentem confutat verbum illud; *non Deum mutatum, ſed Deum permanentem, & hominem natum*; ſecundo autem loco Valentino mentienti Chriſtum è cœlo immortale corpus aſportaſſe aduerſatur particula illa, *non aereum, ſed corporeum*; & tandem cum Cerdone, Marcione, & Manichęo veram, & ſubſtantialem á Chriſto humanam naturam eliminantibus pugnant extrema Nazianzeni ſententiæ verba illa, *non phantaſticum, ſed carneum, oſſa, ſanguinem, ſenſum, & animam habentem.*

Hincq; etiam clarè liquet, quid adductę ex ſacro eloquio rationi reſpondendum ſit.

Quod ad vltimũ verò opinionis Vaſquez præſidium ſpectat, admirandum mihi quidem accidit, Gabrielem virum egregiè in hiſce ſcientijs verſatum, ex leui adeò, & dubio etiam apud Philoſophos principio traxiſſe certã huius rei definiendæ rationem, cum non philoſophi modò, verùm etiam eximij theologicæ facultatis profeſſores putent, & tueantur, ſanguinem haud eſſe ſubſtantialem corporis humani partem, vti aliàs pluribus demonſtratum eſt.

Adijcerem poſtremò, quid Io. Capreoli rationi reſpõdẽdum foret, ni triplici via, & ratione eum nodũ, quem tamquam fidei dogma opinionis noſtræ defenſoribus Capreolus iniecit, hoc eodẽ libro diſſoluiſſem; etenim fuſè docui, efficaciſſimam, ac infinitam vim humani generis è tenebrarum poteſtate vindicãdi, habere facilè potuiſſe ſanguinem Chriſti, quamuis ſacer cruor nulla fuiſſet excultus hypoſtatica Verbi vnione. *Capreoli fundamentum inualidum.*

At dicet Capreolus, ſanguini Saluatoris vnionem diuinitatis non impertiri contra ſacrã ſcripturã eſt; ſed cõtra quã ſcripturã obſecro? certè, cũ neq; veteris, neq; noui eloquij aliquod adferri poſsit teſtimonium, quod certam hanc vnionis hypoſtaticæ cognitionem gignat, præter iam allata, & ſatis etiam commodè explicata ſacræ vtriuſq; recentis, & antiquæ paginæ teſtimonia; non ita facili negotio tot præclaros noſtræ religionis viros notare hæreſis crimine debuerat Capreolus, qui neſcio qua ductus ratione, negantem ſententiam omnibus catholicæ religionis doctoribus oppoſitam appellat; itane igitur præcipiti iudicio contraria omnibus catholicis ſcriptoribus erit à nobis cenſenda ea opinio, pro qua de catholicis dogmatibus optimè meriti Doctores Franciſcus Mayro, Gabriel Biel, Durandus, Ricardus, Toſtatus Cardinalis S. Petri ad Vinc. Dominicus de Dominicis, & vniuerſus Franciſcanæ familiæ cætus enixè pugnarunt?

Bartholomæi Medinæ ſententiæ firmamenta nulla eſſe.

Quæ autem Bartholomæum Medinam permouerunt, iam ſatis, ſuperq; refutauimus. Quod verò addit, Pium, & Paulum Summos Pontifices expreſſam aſſertionis ſuæ definitionem protuliſſe, nullam omninò fidem meretur, cùm non modò certa huius definitionis notitia, ſed nec minimum probabilis alicuius notitiæ veſtigium exſtet; immò apud pleroſq; Doctores Theologos celebris fama viget, adhuc Pium Secundum huiuſce nominis Põtificem Romanum obnixè præcipiendo fidelibus demandaſſe, ne quis alterutram opinionem, vti falſam, aut periculoſam præſumeret appellare.

Tandem concludi poteſt ex hac diſputatione; Ea omnia firmamenta, quibus ea fulcitur opinio, quæ Diuinitatem cum effuſo ſanguine coniunctam eſſe docet, non

cius

Digitized by Google

eius eſſe roboris, vt opinionem iſtam alioqui omni aſſenſu digniſſimam, tamquam catholicam aſſertionem probent; quocirca damus libenter quidem, affirmantis ſententię magnifaciendam eſſe argumentorum vim, ad quã nos ipſi aliàs confugimus, cum vnionem hypoſtaticã cum ſanguine Chriſti factam eſſe probaremus; at iſta tamen non tantę eſt efficacitatis, tantæq; neceſſitatis, quãtam fidei noſtræ exigunt documenta, quæ omni prorſus dubietate vacua ſint, neceſſe eſt; cuiuſmodi non ſunt affirmantis ſententiæ præſidia, quæ perbellè allatas reſpõdendi rationes admittere poſſunt. Cætera verò, quæ in præſens de teſtimonijs Clemẽtis Sexti à me deſiderare lector poſset, per ſe ipſum ſatis commodè ex ſecundo noſtro libro petere poteſt; quamquam ſunt haud obſcuri nominis doctores, qui verba illa adducta ex Extrauag. Clementis Pontificis, *non gutta ſanguinis modica, quæ propter vnionem &c.*, non pro nuda ſanguinis ſubſtantia, ſed pro effuſione ſanguinis intelligenda eſſe contendant; nã cum effuſio ſanguinis Chriſti eſſet infiniti ſuppoſiti operatio, ſine dubio diues captiuitatis noſtræ pretium á ſummo Antiſtite iure merito appellatur. In quo ſenſu ſi Pontificis decretum accipiatur, nullus neſcit, citatam Clemẽtis auctoritatem non modò opinioni noſtræ aduerſari, ſed fauere potius. Sicuti pariter nequaquam ſollicitare debet pij Lectoris animum ea conſtitutio, quę ex Directorio Inquiſitorum eruitur, cum Pius Secundus, qui ꝓximè ad Pontificatus apicem aſcendit poſt Clemẽtis VI. obitum, quo in ſenſu, & in quo intellectu à fidelibus illud intelligendum eſſet, litteris ad fratrem Iacobum de Marchia datis claré edixerit, ad hunc modum ſcribens, vti me legiſse apud ſolum Cardinalẽ S. Pet. ad Vin. memini. *Pij Secundi decretum.*

mini. *Quod verò attinet ad authenticationem illius ſententiæ, ſeu proceſſus Barcinone celebrati factam per prælatum illum, cui ea res à nobis commiſſa fuit, ſcias eam non ideò factam, vt per ipſum fides, aut auctoritas adduceretur eiuſdem ſententiæ, ſeu proceſſui; ſed vt teſtimonium quoddam eſſet rei geſtæ; hoc eſt, vt non deperiret eius facti qualiſcunq; notitia eſſet. Nec enim fuit intentionis noſtræ propter eam commiſsionem confirmare, aut approbare ſententiam ipſam, vel proceſſum. Cum .n. pro parte fratrum Prædicatorum nobis fuerit ſupplicatum, vt eas authenticari facere vellemus, negare non potuimus, quin cauſam committeremus. Non turbetur ergo cor tuum, neq; formidet, ſed ſis animo quieto.* Hactenus ex Pontificis diplomate, vt refert Cardinalis veritate vltima ſui tractatus, quem ad Paulum ipſum Pontificem maximum legendum tranſmiſit; ex quo clarè conuincitur, mendacio, aut fictione aliqua ſcatere non poſſe poſtremum iſtud Pij Secundi decretum, quod ad manus Pauli ſummi Põtificis, penes quem res iſta agitabatur, peruenit.

Pro clauſula totius huiuſce diſputationis hoc vnũ etiã admoneo. Licet in negantem Mayronis, & aliorum Doctorum ſententiam abire nullo vnquam temporis ſpatio catholicis auctoribus interdictum fuiſſe probabiliſſimũ ſit, vt à nobis ſupra ſatis explicatum eſt; quia tamen noſtro hoc æuo à ſapientibus viris pro certo traditur, cõtrariam neganti ſententię opinionem olim Sedis Apoſtolicæ conſtitutionibus fuiſſe ſic confirmatam, vt iam non liceat ſine erroris periculo ſecus opinari; propterea, & nos ipſi etiam hoc idem in animum noſtrum inducere parati ſumus, vbi clarior huius definitionis notitia nobis affulſerit; quę quoniam, vt opinamur iacet adhuc in tenebris, ideò non nos ſolùm, ſed quemlibet alium in adducta rationum

tionum pondera intuentem iuſtiſſimis de cauſis in apertam huius definitionis hæſitationem rapere potuit, cum negantis ſententiæ firmamentorum pondus ſit grauiſſimum, cui, vt ingenue fatear, non potui non ſuccumbere.

DISPVTATIO QVINTA.

De immarceſcibilitate ſanguinis Chriſti.

CAP. I.

Sanguinem Chriſti cum Diuinitate conſociatum, neq; in puluerem, neq; in cinerem verſum eſſe, aduerſus quoſdam Caluinianæ impietatis ſectatores.

EA eſt nefariorum noſtri temporis hęreticorum pro arbitratu ſuo quodlibet de Sacroſanctis fidei noſtrę myſterijs ſentiẽdi libido, atq; licentia, vt plures turpiter mentiri auſi ſint, Saluatoris noſtri ſanguinem ad abolendas humani generis ſordes effuſum computruiſſe, neq; in Mediatore è mortuis excitato nobiliorem hanc cæteris humoribus ſubſtantiã deinceps fuiſſe. Sic pręcipua Caluinianæ colluionis pars Curaus, Athaos, Epicureus irreligiosè, atq; impiè apud ſtolidum vulgus crebró iactant; quorum turpe mendaciũ nouo rurſus impio dogmate confirmare ſe poſſe opinatus eſt ſtultus Oſiander hæreticus Caluiniſta in eo opere, quod confeſsio inſcribitur aduerſus Morlinum, dũ tradit, opera Saluatoris nihil ad mortalium iuſtificationẽ conferre poſſe, propterea quod ſanguis Dei, & hominum Mediatoris Ieſu Chriſti, ex quo iuſtificationis virtutem, & ſanctimoniam olim licebat haurire, in auras diſſolutus euanuerit ad annos mille quingentos; tot enim à paſſione

ne dominica ad tempus vſq; nebulonis huius numeratur. Ex quo Euangelicæ veritati infenſiſſimus Germanus Bauanus de more ſuo opportunam obfirmandæ alterius hęreſis occaſionem ſibi arripuit, tradens in auguſtiſſimo S. Synaxis Sacramento haud nobis exhiberi ſanguinem Chriſti in cæleſtem animi humani potum, ob eam, qua, vt ille arbitratur, affectus eſt ſanguis dominicus omnimodam corruptionem; quemadmodum ex lib. 5. art. 5. Theologię Caluiniſtar. ex Schluſſelburgio recitat Federicus de Salis, in refutatione libelli non minus rediculè, ꝙ falſo ita inſcripti. *Aſſertio ex ſacra ſcriptura &c. aduerſus epiſtolã apologeticã D.S. poſteriorẽ per L.P. miniſtrũ Verbi Dei,* quam tamẽ Caluiniſtarum inſaniã Schluſſelbergius ipſe damnat, qui (etſi prauis Lutheranorũ erroribus faueat) hæc omnia nihilominus execrandas eſſe in Mediatorem noſtrum blaſphemias, ac ſceleratiſſimam turbulẽtiſsimarum mentium impietatem meritò clamat; quid ſentire, quidue de his imaniſsimis Caluinianæ perfidiæ portentis exiſtimare is poterit, qui de certis, eiſdemq; ſãctiſsimis religionis noſtræ dogmatibus bene ſẽtit, vt par eſt? ſiq; Schluſſelburgius in clariſsima Euangelij luce ſine dubio cæcutiens diabolicam tamen Caluiniſtarum cęcitatem valuit intueri; quanto magis nos, quibus clara lux veritatis eſt oborta, quiq; ab omni prauę opinionis labe incorruptam doctrinã caſtiſſimé colimus, ac tuemur; hãc Caluiniſtarum inſaniam ſacræ ſcripturæ, Sãctis Patribus; nec non omnibus, & ſingulis theologici ordinis Doctoribus, ac demum præcipuis fidei Chriſtianæ rudimẽtis aduerſari tenemur agnoſcere? Et ſcriptura quidem ſacra immarceſcibilem, ac putredinis expertem ſemper fuiſſe Saluatoris noſtri ſanguinem clarè teſtatur dicens.

Immarceſcibilitas ſanguinis Chriſti quomodo probari [illegible].

Digitized by Google

Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem, & rurſus. *Nõ corruptibilibus redempti eſtis, ſed pretioſo ſanguine agni immaculati, & incontaminati Christi.* Quid? à Deo omnes capilli numerati ſunt eorum, quibus ex electione Dei gratuita ius eſt ad beatitudinem ſempiternam, ne aliquis eorum intereat. *Veſtri capilli capitis omnes numerati ſunt*, Matthæi 10. *Capillus de capite veſtro non peribit* Lucæ 12. & numerantis, ac omnes creaturæ partes cuſtodiẽtis Mediatoris noſtri nõ capilli, qui ornamento corporis dũtaxat deſeruiunt, ſed nobiliſſimus omnium humorũ ſanguis emarceſcet, deſtruetur, ac ſempiterna corruptionis tabe peribit? Nec modò ſacrarum litterarum, ſed, & patrum omnium, ac theologorum iſta doctrina eſt, quam Athanaſius tradit libro de Incarnatione Verbi, eiuſq; corporali aduentu, dum inquit. *Quapropter, etſi mortuus ſit ad omniũ redemptionem, non tamen corruptionem vidit, cum omni enim integritate reſurrexit, ſiquidem non alterius cuiuſquã, ſed vitæ ipſiſſimæ corpus fuit*; at quæ abſoluta integritas, & quæ ipſiſſima reſurgentis corporis Chriſti integritas fuiſſet, ſi perfectiſſimus naturæ Chriſti humor, ſi perneceſſaria corporis integritati ſanguinis ſubſtantia, ſiq; tandem vitæ theſaurus ſanguis tabem ſubijt ſempiternam? Prætereà, idem Athanaſius ſermone ſecundo in illud ad Philippenſes. *Propter quod, & Deus exaltauit illum*, hæc, quæ reſurrectionis Chriſti abſolutã perfectionẽ aſtruunt, habet. *Cur hic ſolus ex mortuis integer reſurrexit, cauſa ea eſt, quam Paulus priori loco ſtatuit, quod cum Deus eſſet, homo factus ſit, qui è cælo, & cæleſtis appellatur, eo quod Verbũ è cælo deſcenderit, ideoq; ſub imperio mortis detineri non potuit. Nã etſi humiliauit ſeipſum, ſinens ſuum corpus vſq; ad mortem procedere, nihilominus tamen illud e terra exaltauit, propterea*

Pſalmo 16

P. Petri 1.

S. Athanaſius.

Idē Athanaſius in illud ad Philip. 2.

quòd in illo erat filius Dei. Sic Athanaſius; ex quo integrũ è mortis poteſtate excitatũ eſſe à Deo Saluatoris corpus manifeſtum eſt; atquî ad integritatem corporis Chriſti ſanguis neceſſarius eſt. Poſteà, vt idem Athanaſius dixit, corpus ſuum, quod vſq; ad mortem procedere ſuſtinuit Chriſtus, illud idẽ è terra excitatum exaltauit per reſurrectionem; at corpus Chriſti ad mortem deſtinatum particeps ſanguinis erat; igitur illo eodem ſanguine ornatũ debuit reſurgere; Ad quod mirè faciũt illa Gregorij Nyſſeni verba, quæ in oratione de reſurrectione Chriſti ſic habent. *Chriſtus id, ad quod erat, iterum reuerſurus per reſurrectionem quidquid iacebat vna ſecum excitauit*; ergo sãguinem rurſus à Chriſto domino fuiſſe excitatum oportet, quãdoquidem corpus Mediatoris, antequam mortis ſubiret imperium, ſanguine conſtabat. Quare de his ętatis noſtræ hæreticis illud mihi videtur pronunciandũ, quod de omnibus corporis Chriſti perſecutoribus olim protulit diuinus Martyr, & Pontifex Cyprianus; nempe *fugiendos eſſe eos, velut congregationes malignantium, qui aſſeuerant carnis reſurrectionem non integra natura ſuæ ſubſtantia reparandam; ab his igitur omnibus fidelis declinet auditus, & ſanctam Eccleſiam teneat, quæ Chriſtum reſurrexiſſe à mortuis, in eadam carne qua natus eſt, credit*; at caro, qua enaſcens Saluator, indutus eſt, ſanguine, velut perenni rore, totã carnis ſubſtantiam pererrante cõfouebatur. Eadem fuit S. Leonis Papæ ſententia ſermone primo de reſurrectione, dum inquit; *Vulnus lateris fixuras clauorum, & omnia recentiſsimæ paſſionis ſigna monſtrabat, vt cognoſceretur in eo proprietas diuinæ, humanæq; naturæ indiuidua permanere*; atquî indiuiduę humanę Chriſti naturæ proprietatis ſanguis pars erat, ſine cuius adminiculo ingrata foret, &

Gregorius Nyſſenus.

S. Cyprian. in expoſitione ſymboli prope fin.

S. Leo Papa.

igno-

Digitized by Google

ignobilis corporis humani conſtitutio; nō igitur ab inferis redeunti Christo aliquid naturæ ſuæ proprium deperijt, ſed potius, quæ infirmitati fuerant obnoxia, ab oī corruptionis & mortalitatis fęce vindicauit; quemadmodum idem S. Leo diſertè tractat explicans illud 2. ad Cor. 5. *Et cognouimus Chriſtum ſecundum carnem*, vbi ſermone primo de reſurrectione ſic loquitur. *Non diſſonat dilectiſſimi ab hac fide magiſter gentium Paulus Apoſtolus cum dicit, Et ſi cognouimus Chriſtum ſecundum carnem, ſed nunc iam non nouimus. Reſurrectio enim Domini non finis carnis, ſed commutatio fuit, nec virtutis augmento conſumpta ſubſtantia eſt, qualitas tranſijt, non natura defecit, & factum eſt impaſſibile, quod potuit crucifigi, factum eſt immortale, quod potuit occidi, factum eſt incorruptibile, quod potuit vulnerari, & meritò dicitur caro Chriſti in eo ſtatu, in quo fuerat nota, neſciri. Quia nihil in ea paſſibile, nihil remanſit in ea infirmum, vt & ipſa ſit per eſſentiam, & non ſit ipſa per gloriam.* Quo loci haud dubiè vocabulo carnis omnia, quæ carnis propria ſunt, ſignificare voluit S. Pontifex, velut ea verba indicant, *nihil in ea paſſibile, nihil infirmum &c*: at per carnem venarum ductu diſtributum eſſe ſanguinem quis ignorat; ergo, teſte D. Leone, idem ſanguis Chriſti manſit per eſſentiam, & non idem manſit per gloriam. Super hac ipſa eadem catholica veritate luculenta oratione diſputat Auguſt. ep. 146., quam dedit ad Coſentium Epiſcopum, dum affirmat ſuo ſanguine conſtantem fuiſſe Saluatoris noſtri naturam poſt reſurrectionis myſterium, attollant quamuis perfidiæ capita Atheos, Epicureus, & cæteri Caluiniſtæ, cum dicunt Chriſti ſanguinem computruiſſe; nam cum diuinorum miraculorum, eodem teſte Auguſtino, quædam nobis documenta data ſint, ex quibus li-

S. Leo in 2. ad Cor.

S. Auguſt. ep. 146.

cet conicctare maiora, ſi namq; Iſraelitarum veſtis per 40. annos in Eremo ſine tritura eſſe potuit, ſiq; morticina pellis calceamentorum tandiu ſine defectu durauit; an non potuit idem Deus non modo quodlibet corporũ, ſed etiam ſui ipſius ſanguinis, & corporis per quantum voluerit tempus incorruptam protendere qualitatẽ, qua communitus ſanguis nullos tabidæ qualitatis morſus experiretur, cum ſuper terræ ſinum effuſus eſt? Ad eandẽ ſententiã ſe applicat Angelicus Doctor 3.p.q.54.a.2.

S. Thomas.

At quorſum ad comprobandam perfectionem reſurrectionis humorum naturæ Chriſti ſingulorum patrum conſectamur ſententias, cum eorum volumina eiuſmodi ſententijs perfectiſſimam Chriſti reſurrectionem atteſtantibus refertiſſima ſint? Quid enim aliud Ambroſius, Hieronymus, Baſilius Magnus, Ioannes Chryſoſtomus, Dionyſius Areopagita, & cum magiſtro ſententiarũ oẽs ad vnum Theologi 4.d 44. in præclariſsimis ſuis monumentis docuiſſe videntur, quam in admirabili reuiuiſcẽtis Chriſti Sacramento expreſſam reſurrectionis humanæ ſimilitudinem fuiſſe nobis declaratam, vt vas electionis Paulus ſexcentis in locis clamat. Ad Romanos 4. Ad Eph.2. ad Cor.4. Ad Ro.8. Tandem (ſi, vt D. Leo Papa ſer. 2. de reſurrectione ſcribit, nos in Chriſto crucifixi, nos mortui, nos ſepulti ſumus, nos ẽt tertia die reſuſcitati) æternis ſanè ſupplicijs, & cruciatibus dignum crimẽ erit, arbitrari renaſcentis Mediatoris noſtri corpus ſanguinis corruptionem pertuliſſe, cum humanorum corporum abſolutam iterum in extremo iudicij die conſtitutionem reparandam eſſe, ne hæretici quidem inficiari audeant. Pręterea, quod reſurgẽtibus creaturis eſt gratia, illud ipſum ob infinita Saluatoris merita, & diuinã Verbi

Reſurrectio Chriſti noſtra reſurrectionis exemplar. S. Leo Papa.

by Google

bi hypoſtaſim Chriſto,iuſtitia fuit;creatura igitur redin tegratis humoribus reſurrectionis beneficio præcellet, & rediuiuum, ac mortali gloria donatū Aſſertoris corpus mancum, ſanguineq; ſpoliatum in patria beatæ mentes contemplabuntur? quod quis,niſi perditiſſimus,ac in humanam Mediatoris noſtri naturam iniurioſus nō modò verbis exprimere, ſed ne tacita quidem mente cogitare audeat?

Sed venio nunc ad Eutychium Hieroſolymitanæ Vrbis Epiſcopum,qui docuit corpus Chriſti domini poſt reſurrectionem,non iam amplius corporata, & palpabili, quatuorq; humoribus terrenis coagmentata natura conſtaſſe, ſed magis particeps eſſe factum cuiuſdam naturæ ventis,aereq; ipſo ſubtilioris; ex quo fiebat,vt nulla planè non modò prioris corporis, ſed nec etiam ſanguinis qualitate immutata materies in reuiuiſcenti Chriſto reperiretur. Hanc Eutychij hęreſim olim ſubtiliter, & dilertè Catholicę Eccleſię ſplendor eximius viuo vocis oraculo, ac etiam poſtmodum ſcriptis refellit B. Gregorius Magnus, vti cognoſcere licet ex ijs, quæ ſcripta reliquit lib. 14. c. 29. commentariorū in Iob, vbi nō ſolùm habitæ cum Eutychio diſputationis argumenta profert, ſed etiam victoriam ab eodem Eutychio glorioſè reportatam lepidiſſimis verbis narrat.

CAP. II.

Oſiandri hæretici impium dogma.

NOn eſt præterea hoc loco diſſimulandus error Oſiandri progreſſi in tantam catholicæ veritatis, ac ſacrarum ſcripturarum inſcitiā, vt dicere non erubuerit, probari non poſſe ex Verbo Dei ſanguinem

Chriſti

Chriſti eſſe noſtram iuſtificationem, cum putruerit. Verùm haud ſcio, num demirer magis nefarij huiuſce hominis ignorationem, an temeritatem potius, vel certè diabolicæ calliditatis malitiã, qua planè excæcatus in re, apud quemlibet fidelium vulgatiſſima, lapſus eſt manifeſtè. Quid enim in ſacras litteras intuenti clarius eſſe poteſt, q̄ Mediatoris noſtri ſanguine mortales ex impijs pios, ac iuſtos reddi, cum teſte Apoſtolo, in Chriſto *habeamus redemptionem per ſanguinem eius remiſſionem peccatorum ſecũdum diuitias gratiæ eius, quæ ſuperabundauit in nobis in omni ſapientia, & prudentia, vt notum faceret nobis Sacramentum voluntatis ſuæ ſecundum beneplacitum eius, quo propoſuit in eo in diſpenſatione plenitudinis temporum inſtaurare omnia in Chriſto, quæ in cælis, & quæ in terra ſunt in ipſo*, & rurſus ad Rom. 3. *Iuſtificati gratis per redemptionem in Chriſto Ieſu*; ſiquidem per quę D. Pauli verba S. Leo Pontifex ſer. 12. de paſſione, inquit, *ſanguinem iuſtum fudit Chriſtus, qui reconciliando mundo pretium, & poculum eſſet*, velut explicat ſimiliter Auguſtinus hom. 47. in Ioannem; vbi *ſanguine Chriſti comparati eſtis, agnoſcitis pretium veſtrum. Hic fecit etiam ſanguinem ſuorum pretioſum, pro quibus dedit ſanguinis pretium*; ergo iuſtificationis, & redemptionis humanæ ſanguis Chriſti pretium fuit aduerſus Oſiandrum.

Primo ad Epheſios.

Sanguis Chriſti noſtra eſt iuſtificatio.

S. Leo Papa.

S. Auguſt.

Ex his autem ſatis liquere arbitror, non modò ſanguine, ſed tribus etiam alijs carnis humoribus exultã poſt tridui ſpatium reſurrexiſſe Saluatoris noſtri naturam, vti ẽt ex fidei catholicę decretis conuincitur; certum quippè eſt, ac in omnibus ferme Concilijs tãquàm de fide conſtitutum, in S. Synaxis myſterio non ſolùm vi, & poteſtate formæ conſecrandi calicis ſub accidentibus vini, verùm etiam ſub accidentibus panis per concomitantiam verũ,

Digitized by Google

ac naturalem ſiſti Saluatoris ſanguinem; quod nõ aliũde prouenire poteſt, quam ex ea naturali cõnexione, quã cum Dominico corpore ſanguis Chriſti obtinet, ſeu, vt Concilium Tridentinum loquitur, ex vi illius connexionis, qua partes corporis Chriſti inter ſe copulantur.

Illud tamen in præſens alicui mirandum accidet, cur nuſquàm apertè tradatur in ſcripturis, corpus Chriſti glorioſum ſecũ ſanguinẽ retinuiſſe; immò quod augere poteſt admirationem, Chriſtus ipſe dominus, dum Apoſtolorum hæſitantes, ac commotos animos in viuentem reſurrectionis ſuæ fidem excitat per indubitata ſentiẽtis, & videntis facultatis expetimẽta; ſolius carnis, & oſſiũ, nullam verò ſanguinis mentionem fecit, dicens. *Palpate, & videte, quia ſpiritus carnem, & oſſa non habet, ſicut me videtis habere*; at cur non etiam his ſanguinem adiecit, cum & ſanguis plurimum valeret ad faciendam, atq; comprobandam renatæ Saluatoris naturæ veritatem? An fortaſſis ea cauſa fuit, quam confutati hactenus hęretici impiè criminantur? Amplius, cur magis, ac magis miremur occaſionem præbet Diuus Auguſtinus, qui hac de re à Conſentio Epiſcopo propoſitæ quæſtioni reſpondens, quædã ſcribit, ex quibus non ſolùm non tollitur, ſed magis perplexa, ac litigioſa redditur difficultas. Auguſtini verba ſunt in epiſtola 146. ad Cõſentium. *Quæris vtrum nunc corpus domini oſſa, & ſanguinem habeat, aut reliqua carnis lineamenta; quid ſi adderes, vtrum etiam veſtimenta, non ne augeretur quæſtio? qua cauſa? quia ea, quæ in vſu vitæ noſtræ corruptibilia nouimus, ſine corruptione vix cogitare poſſumus*, & mox quibuſdam interpoſitis, quæſtionẽ explicat ad hũc modum ſcribens. *fides adſit, & nulla quæſtio remanebit, niſi forte de ſanguine requirendum eſt; quia cum dixiſſet palpate, et videte,*

Cur in ſacra ſcriptura non inueniatur corpus Chriſti poſt reſurrectionem ſuo ſanguine ornatum eſſe.

Luca 24.

S. Auguſt. ep. 146.

Digitized by Google

videte, quia ſpiritus oſſa, & carnem non habet, non addidit ſanguinem; non ergo, & nos addamus inquirere, quod ille non addidit dicere, & de compendio, ſi placet finita ſit quæſtio. Sic Auguſtinus, cuius poſtrema verba ſatis euidenter demonſtrant præſentem diſputationem, vel ei viſam eſſe ancipitem, vel certè ita periculis plenam, vt nihil hac de re curioſius, aut ſubtilius indagandum ſit, ne fortè aliquid offenſionis habeat ea diſputatio, quæ vocat in dubium id, quod Saluator ipſe ſilentio præterijt.

Verùm illud, quod primo intuitu nonnihil habere videtur admirationis, ſi paulo attentius perpendatur, nulli mirum eſſe poterit, reputanti videlicet Mediatorem noſtrum duabus iuſtiſſimis de cauſis, ac idoneis rationibus, carnis duntaxat, & oſſium, non verò ſanguinis viſu, atq; contactu ad periculum de ſua reſurrectione faciendum diſcipulos pacificè, ac amanter inuitaſſe.

Prima ratio fuit, quia ſanguis ita aptè, decéterq; in ſuis conceptaculis delitеſcit, vt clarè, ac diſtinctè ſub humanos ſenſus non cadat, ſecus autem caro, & oſſa, ea enim certa naturæ conſuetudine cuilibet pertrectanti prę ſto ſunt; ex rebus autem ad ſenſum patentibus, non autem ex eis, quæ carnis humanæ teguntur inuolucris, qualis eſt ſanguineus liquor, firmitas, et certitudo renati Saluatoris petenda erat, vt facilè ex dubijs, ac ſuſpenſis Apoſtolorum animis omnis ſcrupulus euelli poſſet.

Secunda cauſa fuit, quòd in ipſis carnis, & oſſium vocibus ſanguis etiam facilè claudatur, quandoquidem extra litem, & controuerſiam eſt, humanam carnem ſanguine irrigari, & temperari; quorſum ergo neceſſe erat, vt Chriſtus id verbis exprimeret, quod certo, ac connaturali nexu ſic cum carne conſociabatur, vt ex al-

altero alterum non poſſet non clarè intelligi? Epiſtola verò, quam ad Coſentium dedit Auguſtinus, ſentẽtiam rectè cum veritate, ſimulq; cum allata explanatione congruentem reddit; nam poſtquã dixerat Auguſtinus, quid de corpore Chriſti nunc in ſupremo maieſtatis trono ſedentis arbitraretur, ſtatim ad hunc modum ſcribit. *Ego proinde Domini corpus, ita in cælo eſſe credo, vt erat in terra quando aſcendit in cælum*, moxq; paulò poſt clariſſimis verbis teſtatur præditam quatuor humoribus fuiſſe glorioſam à mortuis excitati Saluatoris naturam, dũ inquit. *Si ſanguis, cur non, & pituita, cur non fel flauum, & fel nigrũ, quibus quatuor humoribus naturam carnis temperari etiã medicinæ diſciplina teſtatur. Sed quodlibet quiſquis addat, corruptionem addere caueat, ne ſuæ fidei ſanitatem, caſtitatemq; corrumpat*; moxq; deinceps per totam Epiſtolam fuſius oſtendit, ac docet, ex hac mutua quatuor humorum coniunctione, in Chriſto nullam ſequi glorioſi corporis corruptionem, quam ex humoribus neceſſariò conſequi oẽs illi arbitrantur, qui diuinæ virtutis opera metiri conſueuerunt ex ijs, quæ humana patitur infirmitas, nec dum gloria reſurrectionis illuſtrata. Epiſt. 146.

DISPVTATIO SEXTA.

De copia ſanguinis Chriſti iam gloria donati.

CAP. I.

Num in cælis totum ſanguinem Saluator habeat, qui olim in eius corpore fuit, dum mortalem vitam viueret.

SAnguinis ſui fuiſſe particeps rediuiui Mediatoris noſtri corpus ſatis explicant ea, quę aduerſus Eutychium, atque impios Caluini aſſeclas diſputata

ſunt hactenus. Modò ſuboriri dubium poſſe videtur, an ſalutis noſtræ Vindex omnem eam ſanguinis copiam in cęlis glorioſus retineat, quem ab eius conceptionis exordio ad obitum vſq; vegetans corporis virtus genuit; an verò minori ſanguinis ſubſtantia nunc in cælis polleat. Equidem indubiè non totum id ſanguinis nunc in glorioſo Saluatoris corpore reperiri, quod olim toto Saluatoris vitæ curriculo fuit in eodem, aſſerendum cenſeo, ea ratione perſuaſus, quòd tota ſanguinis copia, quæ proceſſu temporis ad trigeſimum tertium vſq; annũ aſcẽdentis comproducta eſt (tot enim peregrinationis Chriſti tempora fauêre) glorioſo corpori repugnet. Nam cũ nulla mora gradatim perpetua operatione, quandiu Saluatoris vita perſtitit, ex cibo, & potione ſanguis, & ex genito ſanguine caro, oſſa, nerui, cæteraq; corporis Chriſti membra progignerentur; & inde pari viciſſitudine certæ partes carnis, oſſium, & ſanguinis Chriſti deperderentur (ea enim erat corporis Chriſti mortalis adhuc natura,) haud par æquumve fuit, vt in illo feliciſſimæ, ac beatiſſimæ vitæ ſtatu corpus Chriſti ſimul, & ſemel totam ſanguinis ſubſtantiam obtineret, quam varijs adhuc calamitatum telis, ac morti obnoxium, haud vnquam vna eſt aſſecutũ; quin immò fieri iſtud nulla ratione potuit; cum tam magnæ ſanguinis copiæ nequaquã capax eſſe potuerit Saluatoris corpus, non modò congruenti figura, & ſpetie, ſed etiam diuinæ beatitudinis gloria, & ſplẽdore ornatum. Nam ſicut in hac mortali vita corpus ſic prædefinitos, ac ſtatutos ſuæ molis, & magnitudinis terminos à natura ſibi vendicat, vt maiores admittere non poſſit, veluti apud philoſophos omnes peruulgatũ eſt; ita pariter in cęlis degens corpus ad ſui ſtatus decorem,

&

& pulchritudinem potiori ratione non cuiuſcunq; mollis,ſed ſtatutæ,ac decentis membra,& humores ſibi depoſcat,neceſſe eſt. Quod ſi,vt auctor eſt magiſter ſententiarum in generali beatorum corporum reparatione nihil futurum eſt indecorum, nihil cum vitio,ſed omnia cum decore,& maieſtate in æternam vitam regenerãda ſunt; quãto potius e Chriſti glorioſo corpore quidquid eſt deformitatis particeps longius abfuiſſe credendum eſt? cũ corpus Chriſti humanę reparationis exemplar futurum ſit, *quandoquidem reformabit Christus corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ;* atqui mõſtruoſa, & portentoſa omnino foret corporis Chriſti conſtitutio, ſi quidquid ſanguinis, quo aliquando eiuſdem natura irrigabatur,reparandum fuiſſet,cum glorioſè reſurrexit. Etenim tanta ſanguinis copia non modò corpus Saluatoris perlueretur,vt ius beatitatis requirit, ſed etiam indecẽter tumeſceret,ac perturbaretur potius. Prætereá fieret, vt, quo titulo omnis ſanguis reparandus eſt, hoc eodem intuitu pariter,& aliorum trium humorum redintegratio, nec non etiam reſolutæ carnis Chriſti partes in reſurrectione rurſus excitãdæ forent; ex quibus omnibus ſimul compoſitis non alia, quam turpiſſima, corporis Chriſti ſpecies conſtitui poſſet,quod proculdubio profanæ mentis eſſet opinari, ſicut colligi poteſt ex ijs, quæ ſimul cum theologorum anteſignano vniuerſa theologorũ cohors docet,nempè vnumquemq; hominum ſui corporis eam recepturum menſuram eſſe,quam vel habuit in iuuentute,etiam ſi annis,ac ſenectute plenus deceſſerit, vel quam certè conſecuturus erat, quamuis nec dum vitæ ſuæ ſtadium emenſus obierit. Cum igitur Chriſtus dominus ex hac mortali vita abierit in ætate omnium perfectiſſima

4. ſent. d. 44.

Ad Philippenſes 3.

conſtitutus, eam duntaxat ſanguinis copiam poſt reſurrectionem ſibi retinuiſſe putandus eſt, quam virilis ætas Chriſti iure ſuo ſibi vendicabat; neq; enim fas eſt arbitrari, reſurgenti Chriſto additam eſſe magnitudinẽ, detractumve aliquid, quod ad perfectam Saluatoris magnitudinem attineret.

CAP. II.

Tres dubitatiunculæ proponuntur, & explicantur ſimul.

IN præſens tamen adijcienda, atq; ſoluenda ſunt nonnulla, quæ cum aſſertione hac noſtra pugnare poſſe videntur. Et in primis vnum illud eſt, quod ineffabilis artifex Deus ſic perfectè reſurgentis Chriſti corpus reſtituit, vt nihil ex eo, quo alias natura Chriſti conſtabat, fuerit deperditũ; atqui Mediatoris noſtri corpus aliquãdo ſanguine eo perfuſum eſt, qui virtute nutritionis abſumptus euanuit, ergo & ille pariter reparãdus erit, alioqui non ex toto, ſed ex aliquibus partibus duntaxat corpus Saluatoris conſtans reſurrexiſſet, contra Magiſtrum 4. ſentent. d. 44. ac cum magiſtro aduerſus theologos oẽs.

Amplius, ſanguis Chriſti abſumptus non minus ad veritatem naturę pertinuit, antequam calore naturali reſolueretur, quam eiuſdem veritati congrueret effuſus ſanguis, priuſquam effunderetur; cum igitur Chriſtus totũ id ſanguinis aſſumpſerit poſt reſurrectionem, quod ad ſuæ naturæ veritatem attinebat; dubio procul vel vtrũq; ſanguinem inter reſuſcitandum ſibi adiungere debuit, vel certè neutrum, cũ nulla magis videatur eſſe ratio reſoluti, quam effuſi ſanguiuis. Ad extremum, ſuis adeò abſoluta partibus omnium reſurrectio futura eſt; vt ne capilli quidem eorum interituri ſint, quamuis hi crebra tõ-

Luca 21.

ſura

ſura in nihilum ſint redacti; potiori igitur ratione capillis nobilior reſolutus ſanguis Chriſti haud in ſempiterno erit interitu.

Verùm tria hæc confutare haud fuerit laborioſum, cũ ex ijs, quæ iã adnotauimus clarè illuceſcere poſſit totius difficultatis enodatio.

Ad primum igitur. Quamuis Deus abſolutiſſimam in reſurrectione dominica operatus ſit corporis Chriſti integritatem, ſic, vt nihil, quod vel decori, vel veritati, vel cõplemento eiuſdem naturæ debebatur, deeſſe paſſus ſit, tñ eas duntaxat ſanguinis partes iterum ſibi adiunxit, quæ complemento, & dignitati corporis Chriſti iuxta naturę ſuæ exigentiam conducere poſſe videbãtur; at quia vniuerſa ſanguinis Chriſti copia, quæ ab ortu ad necem vſq; generata eſt, congruentem naturæ Saluatoris quantitatẽ excedebat; propterea abſumptum calore naturali ſanguinem á Chriſto domino non fuiſſe rurſus aſſumptum iure merito arbitramur, quod idem in 4. ſent. d. 44. Theologi omnes de ceteris mortalium corporibus aſſeuerant; iuxta quem ſenſum Magiſtri ſententiarum opinio explicanda eſt, cum inquit. *Ita Deus mirabilis, & ineffabilis artifex de toto, quo caro noſtra extiterat, eam mirabili celeritate reſtituet.* Magiſter ſen.

Ad ſecundum reſpondere fortaſſis quiſpiam poſſet, reſpectu corporis Chriſti non eam eſſe reſoluti ſanguinis neceſſitatem, quæ eſt exigentia effuſi ſanguinis, quandoquidem reſolutio in minutiſſimis non niſi partibus ſanguinis Chriſti fiebat; at in effuſione tota ſanguinis Chriſti ſubſtantia defluxit; potior autem totius ſanguinis copia, quam minuta ſanguinis pars erat reſpectu dominici corporis; nam licet non parua, ſed ſatis magna fuerit ſanguinis

Digitized by

nis Chriſti reſolutio, quę triginta trium annorum ſpatio facta eſt, ſi collectiue, vt aiunt, ſumatur, diſtributiuè tamen, ideſt ſingulis vicibus, exigua dũtaxat pars ſanguinis deperdebatur; ex quo diſcrimine conſequitur, vt non eadem ſit effuſi, ac reſoluti ſanguinis ratio. Sed eſto, faciamus primam argumenti propoſitionem veram eſſe; non ob id tñ reſolutus ſanguis reſurgenti Chriſto adeſſe debuit, cum non quælibet pars ſanguinis, quæ aliquãdò ad veritatem Saluatoris pertinuit, ſed ea duntaxat reparanda ſit, quæ corpori dominico ad abſolutam ſui perfectionem conuenit, cuiuſmodi ea eſt, quæ in Saluatore reperiebatur, cum ex hac mortali vita diſceſſit. In extremæ autẽ argumentationis confutatione ſolummodo deſiderari poteſt, vt explicetur, quo in ſenſu D. Lucæ auctoritas accipienda ſit. Quare duplex eius teſtimonij videtur eſſe explicatio. Vna eſt. *Capillus de capite veſtro non peribit,* qui nimirum in decorem, ac venuſtatẽ cedat reſurgentis; non enim ad ſubſtantialem perfectionem, ſed ad ornatum duntaxat in humanis corporibus capilli exiguntur; in qua ſignificatione nemo neſcit, haud reparandos eſſe in reſurrectione eos omnes crines, qui toties diſſecti ſunt, ob eam deformitatem, qua longiorem comam paſcentes non vacare conſpicimus. Altera eſt. Capillus, bifariam conſiderari poteſt; vno modo ſecundũ partes materiales; altero modo ſecundum partes formales, vti in re haud diſsimillima innuere videtur Ariſtot. 1. de generatione com 35., illud eſt, cum conſideramus capillos hominis, vt ſpeciem à reliquis ſiue ornamentis, ſiue corporis partibus diſtinctam conſtituunt; quatenus videlicet in eis ratio, & natura capillorũ ſaluatur; iſtud verò eſt, cum non naturam, & ſpetiem, ſed numerũ, & partes,

Quo modo intelligenda ſit D. Lucæ auctoritas illa Capillus de capite veſtro non peribit.

quibus

quibus componuntur capilli, conſideramus, nempe cum quaslibet illorum partes, & numerum perpendimus. In primo pręcipuus naturæ finis conſiſtit, de cuius ratione eſt, vt diuerſas, ac varias humanarum corporis partium ſpecies intactas aſſeruet; at de ſecundo nulla naturæ cura eſt, quippequę cuiuslibet rei particularis partem, & numerum non reſpicit, niſi fortaſſis ex accidenti, ne videlicet alicuius rei ſpecies intereat, vti in phœnice patet, quæ cum ſola, & vnica numero auis in tota rerum vniuerſitate eſſe credatur, à natura volita eſſe debet, ne alitis præſtátiſſimæ ſemen, & ſpecies penitus de medio tollatur. In pręſens autem citatum B. Lucæ teſtimonium de capillis in prima ſignificatione acceptis, ſi quis interpretetur, nę ille quidem à recto veritatis tramite aberrabit; ſicq; eius ſententiæ ſenſus erit, futuros quidem eſſe in beatorum corporibus capillos, ita tamen, vt non quęlibet excrementitia, ac ſuperflua pars illorum, ſiue potius quilibet eorum numericè deſignatus in eiſdem futurus ſit. Ex quo à pari, quid de conſumptis ſanguinis Chriſti partibus reſpondendum ſit, facili negotio intelligitur; nam licet nō minus ſanguis Chriſti, quã caro, reparanda ſit; non quælibet tamen ſanguinis pars reſurrectione potietur; quemadmodum egregiè tradit Angelicus Doctor 4. ſent. d. 44. ar. 2. quæſtioncula 5. in reſponſione ad 3., & colligitur etiam ex B. Auguſtino in lib. de Ciuit. Dei. *S. Thomas.*

CAP. III.

An in horto, & circumciſione effuſum ſanguinem rediuiuus Saluator aſſumpſerit.

SVperiori capite ſtatutum eſt, glorioſum Mediatoris noſtri corpus haud particeps fuiſſe eius ſanguinis,

qui

qui vegetantis facultatis operatione, dum Chriſtus mortalem adhuc vitam agebat, deperijt. Nunc de reliquo ſanguine idem inueſtigandum eſt. In præſens verò quærimus tantum de effuſo in circumciſione, & horto cruore Domini; num is cum corpore glorioſo vna ſimul conſurrexerit; de vtroq; enim diſcrepans eſſe poteſt doctorum opinio. Gaietanus 3. p.q.54.ar.2. in reſponſione ad 3., & alibi, Sylueſter de Prierio tractatu 3. queſtionum Euangelicarum, q.31. Hieronymus della Rua, & Petrus de Cabrera more ſolito ad familiarem nutrimentalis, & vitalis ſanguinis diſtinctionem confugientes ſentiunt, effuſum in horto ſanguinem ſine dubio haud fuiſſe reſurgenti domino congruentem, idemq; pariter dicturi eſſent de effuſo in circumciſionis myſterio ſanguine Saluatoris, ſi nutrimentalem eum fuiſſe ſanguinem arbitrarentur, quemadmodum Hieronymus della Rua, & Petrus de Cabrera apertè docere velle videntur; in qua prætereà opinione trahere conantur S. Thomam, ea ratione ducti, quòd is velit, effuſum duntaxat ſanguinem in paſſione à Chriſto reſurgenti fuiſſe aſſumptum, ex quo loco colligunt, effuſum in circumciſione, & horto ſanguinem reſurrectionis haud participem eſſe factum. Poteſt autem horum ſententia probari ijs rationibus, quas alibi non ſemel cõtexuimus, dum de nutrimentali ſanguine ſermo incidit; inter quas illa eſt præcipua, neq; in præſens reticenda, ꝙ huiuſcemodi ſanguis, qui imperfectus, & inſufficienter decoctus eſt, vlteriorią; inſuper perfectione eget, non obſcurã cum ſtatu glorioſi corporis Chriſti repugnantiã habeat, cum corpus Saluatoris neq; nutriri, neq; augeri, neq; alicui mutationi, aut perturbationi obiectũ eſſe poſsit; quæ tamen incommoda proximè nutrimẽtalis ſanguinis naturam

Caietani, & aliorum opinio.

turam

turam conſecuntur. Poſtea, hac eorum admiſſa opinione non modò perplexæ quædam difficultates facillimè explicantur, verúm etiam paci, ac piarum mentium trãquillitati, atq; antiquiſſimarum traditionum, & hiſtoriarum veritati ſatis datur; nam in eis multa mira, & ſanguine digniſſima traduntur, quæ tamen ruerent penitus, ſi in Chriſto nutrimentalis ſanguis adhuc reperiretur. Amplius perſpicua ſatis, & euidenti coniectura non infuiſſe reſurgenti Chriſto circumciſionis ſanguinem, colligi videtur ex dominico præputio, qui noſtris etiã tẽporibus in Lateranenſi Eccleſia cernitur; ergo ſi quod propius perfectionẽ reſurgentis domini attingit, Aſſertoris corpori deeſt, profectò, id, quod non tantæ perfectionis, & neceſſitatis eſt, inficiari in Chriſto haud fuerit iniurioſum, carnem autem præputij Saluatoris ſanguini præſtare nemo eſt, qui neſciat, cum præſtantior carnis, quam ſanguinis ſit natura.

Alij nihilominus probabiliſſimum eſſe autumant, aſſumptũ rurſus ab Aſſertore noſtro fuiſſe effuſum in horto, & in circumciſione ſanguinẽ, propterea ꝙ neuter eorũ hypoſtatica vnione caruerit, non ſecus, ac alius ſanguis in paſſione effuſus; at hic totus ad glorioſum Chriſti corpus redijt; ergo & ille ad ſolita naturæ Chriſti conceptacula redijſſe putandus eſt. Prætereà, in glorioſo corpore Chriſti nihil inane reperitur; quin immò ipſa ẽt eiuſdem inteſtina aliquo liquore imbuta ſunt, qui vicem ſupplet eius excremẽti, quo Aſſertoris venter adhuc mortalitati, & egeſtati obnoxius replebatur; at non alia magis opportuna, ac decens liquoris ſubſtantia ad hoc munus excogitari poteſt, quam ſit ſanguis; ergo ad replenda Saluatoris inteſtina circumciſionis, & horti ſanguinẽ fuiſſe *Secunda aliorum opinio.*

 de-

deſtinatum cenſendum eſt, cũ ea repleri eo ſanguine non poſſent, qui in paſſione ex dominicis membris effluxit, ſiquidem propria eius cruoris ſedes ea ipſa erunt corporis Chriſti receptacula, quæ id ſanguinis effuderunt. Ad extremum, Chriſtus Dñs in vltima cęna ante incohatam mortis ſuæ paſſionem ſacratiſſimam Synaxim inſtituens totum id ſanguinis conſecrauit, quo tunc temporis corpus ſuum irrigabatur, quodq; totum fidelibus nunc in Sacramento altaris exhibetur; at inficiari nemo poteſt, quin ſanguis in horto ex omnibus naturæ Chriſti partibus in terram cadens per ea tempora in venis Chriſti cõquieſceret, ergo & in eiſdem & nũc reperiatur, opus eſt, ne diſcrimen aliquod inter conſecratum ab inſtitutore Chriſto, & à quolibet nunc legitimo Sacerdote ſanguinem, cogamur admittere.

Sententia authoris. Si fortaſſis in re nõ minus à ſenſibus humanis, quam à ratione remotiſſima probabili coniecturæ locus aliquis eſſe poteſt; cenſeo totũ ſanguinem non fuiſſe reparatũ, nõ iam ob ea Caietani, & aliorum firmamenta, quæ nullam apud me veri ſpeciem habent; ſæpius enim aduerſus non modò Caietanum, & Syluestrũ, ſed etiam contra ſimiles huiuſmodi Caietani ſententię defenſores pugnatum eſt, & oſtenſum futilem eſſe eam ſanguinis diſtinctionẽ, qua innixi hanc opinionem de ſudore ſanguineo ſecuti ſunt; ſed potius moueor ea coniectura, ꝙ clarè videam, nulla ratione eſſe inficiandum, quin adhuc in rerũ vniuerſitate verus ſanguis Chriſti reperiatur. Cum igitur ex vna parte extra controuerſiam omnẽ ſit, Chriſtum nunc in cęlis perfectiorem corporis ſui ſanguinem retinere, & ex altera iurè aſſerendum eſſe videatur, ſparſos in circumciſione, & horto ſanguinis liquores nõ tantæ perfectionis acciden-

eidentalis fuiſſe, quantæ erat effundendus poſtmodum Chriſti ſanguis, quẽadmodũ pluribus in locis tradit Angelicus Doctor, ac ratio ipſa naturalis ſuadet, propterea ꝙ perfectiorem, ac meliorem ſanguinem Saluatoris natura, quo diutius poterat, totis viribus ſibi aſſeruaret; idcirco ſatius eſſe videtur aſſerere, non omnes partes ſanguinis in circumciſione, & horto effuſi ad corpus Chriſti redijſſe. Amplius, ſi, ex hypotheſi, Xp̃s poſt ſanguinei ſudoris emiſſionem ſuperſtitem adhuc, & incolumem vitã traduxiſſet, ſine dubio ſic perfecta fuiſſet, & omnibus ſuis partibus perpolita natura humana, vt non tantùm moraliter, ſed et phyſicè etiam Chriſtus perfectus homo ritè poſſet appellari; ergo ſufficiens fuit reſurgenti Chriſto ea ſanguinis copia, quam, dum pateretur, profudit, etiam ſi nullam effuſi antea ſanguinis partẽ nunc in Chriſto eſſe admittamus, cum Chriſtus ſibi eas ſanguinis partes duntaxat inter reſurgendum adaptarit, quæ ad perfectam naturę conſtitutionem exiguntur, vt ſuperiori capite cum magiſtro ſententiarum, & Sanctis Doctoribus Auguſt., & Thoma explicauimus; quod peculiariter de circumciſionis ſanguine puto aſſerendum, non ſolùm quia is modicę, atq; exiguæ fuerit quantitatis, quippe qui ex tenui carnis Chriſti membrana proficiſceretur, cuius venulæ ſtrictiores vti minimo ſanguine conſtabant, ita in tenera Chriſti ætate, qualis eſt octaua dies ab ortu Saluatoris, in iiſdem largos ſanguinis riuos, non erat inuenire; ſed etiã quia quæcunq; illa ſanguinis copia foret, ea ſupplere vices eius ſanguinis non potuit, qui ętati Saluatoris trigeſimum tertium annum agentis neceſſarius erat; etenim pro certo habendum eſt, maiorem ſanguinis copiam exigi in ea Saluatoris parte, quæ circumciſionis gladio amputa-

Digitized by Google

ta cecidit, ſi ea in virili ętate reſtituenda eſſet, quam in eadem requireretur, ſi infanti adhuc Mediatori reſtituẽdũ præputium fuiſſet, quandoquidem nemo ignorat, futurum fuiſſe, vt creſcente carne, aut carnis membrana ſanguis etiam augeretur. Ex quo principio ſic mihi videor poſſe ratiocinari. Vel enim partem carnis in circũciſione oblatã in reſurrectione ſibi accepit rurſus Aſſertor, vel certè, vt anteá, ſic poſt reſurrectionem alibi extra corpus ſuum commorantem reliquit; atqui quodlibet horum concedatur, mirè cum noſtra opinione congruit, ſi namq; ad ſecundum recurras, iam quod probare contendimus, fateberis vltrò; quòd ſi verò primum illud verũ eſſe contendas, iam quæ anteà præmiſimus te compellẽt in reparato Chriſti præputio ad aſſignandam aliam ſanguinis copiam ab ea, quæ octaua die effuſa eſt; hæc autẽ cum ex noua duntaxat materia efformanda ſit, cur non ẽt tota ea ſanguinis pars, quæ ad præputij mẽbranã excolendã exigitur, de nouo cõdet Deus, qui ęquè nullo negotio partẽ, ac totã eius ſanguinis copiã efformare valet?

Quare oppoſitæ obiectiones aduerſus opinionem noſtram facilè hunc in modum dilui poſſunt. Ad primam, dubia admodũ, nec inter doctores Scholaſticos ſatis adhuc manifeſta eſt ea opinio, quæ nullam partem effuſi ſanguinis in paſſione arbitratur fuiſſe, quam reſurgens Saluator rurſus non ſibi copularit, velut in ſequenti capite fuſius demonſtrabo; at enim faciamus in præſens ita rem ſe habere; num idcircò ex vnione hypoſtatica, cuius totus Chriſti Dñi ſanguis particeps erat, colligẽdum eſt, circumciſionis, & horti ſanguinem fuiſſe cum Chriſto reparatum; profectò cum ratio iſta ducta ex hypoſtatica vnione non ſolùm de ſanguine in circumciſione, & o-

ratione

ratione effuſo, ſed etiam de qualibet minima ſanguinis Chriſti gutta militet, conuinceret manifeſtè nullam ſanguinis Chriſti in terris portionem, quæ reſurrectione caruerit, olim reliquiſſe Saluatorem, ſi quod rationis illius pondus, & momentum eſſet; cuius rei tamen oppoſitum multis, & ſanè grauiſſimis teſtimonijs inferius paulò poſt demonſtrabo.

Ad ſecundam. Quamuis ſacra Saluatoris noſtri inteſtina aliquo corpore haud caritura ſint in munus, ac partes euacuatæ fœcis vocato, ſanguinē nihilominus haud reor futurum id corpus, cum ſanguinis domicilium ſplēdidius, ac nobilius eſſe, ex ijs, quæ ſub ſenſus noſtros cadunt, facilè conijcere poſſimus; quid? cum non arcta, & anguſta, ſed ampla, ac lata ſatis ſit inteſtinorum capacitas; certè ſi hęc tota ſanguineo liquore replēda eſt, haud dubio, ſi non multo abundantior, certè non inferior ſanguinis copia ſolis inteſtinis deberetur, quàm vniuerſæ corporis Chriſti conſtitutioni, & fabricæ à natura tributa fuerit, quod tamen nemo vel imprudens opinabitur: neq; enim ſapientis eſt arbitrari in ijs ipſis domini inteſtinis nunc varios diuerſæ ſubſtantiæ, ac qualitatis humores inuicem permiſceri, cum nec claritas, nec eximia corporis Chriſti perfectio, quæ maxime in quatuor qualitatibus, claritate, nimirum, impaſſibilitate, agilitate, atq; ſubtilitate ſita eſt, huiuſcemodi commixtionem patiatur; ergò cum neq; tota ea ſubſtantia, qua ornanda, atq; replenda ſunt Chriſti præcordia, ſolummodo ſanguinea eſſe poſſit; neq; æquum ſit, vt cum ſanguine alius humor conſocietur in præcordijs, quorſum ad ſanguinem in circumciſione, & prægrandi illa Saluatoris triſtia effuſum iſti confugiunt, vt inteſtinorum repletioni conſulant? cū

prętereà

prætereà conſtet, eum ſanguinem neq; ſufficientem, neq; opportunum eſſe poſſe, etiam ſi totus in reſurrectione Chriſti eſſet reparatus.

Ad vltimum, Aſſertor quidem noſter in vltima cæna conſecrauit totam ſanguinis ſui copiam, qua tunc natura irrigabatur; verùm haud opus eſt, vt tota eadem quãtitas vi verborũ conſecrationis calicis á Sacerdote prolatorum ſub accidentibus vini ſiſtatur, cum huius Sacramenti inſtitutio nõ ſanguinis quantitatem, ſed vini ſubſtantiæ in ſanguinis Chriſti tranſubſtãtiationem primario intuitu ſpectet; quare quodcunq; diſcrimen maioris, vel minoris copiæ ſanguinis Chriſti in hoc myſterio reperiatur, id nullam S. Synaxis imperfectionem arguere poteſt, cuius præcipua perfectio in tranſubſtantiatione, ac expreſſa mortis Chriſti memoria ſita eſt.

Cæterum (vt hoc pro corronide huius capitis curſim attingam) id modicæ probabilitatis eſſe videtur, quod *Franciſcus Suarez.* Franciſcus Suarez 3. p. q. 54. art. 4. diſp. 47. ſect. 3. vero ſimillimum eſſe putauit; nempè plus ſanguinis eſſe nunc in gloriſiſſimo Saluatoris corpore, quam vnquam fuerit ſimul in eodem adhuc mortalitati obiecto, ac quod ex eodem principio conſequitur, maiorem in reſurrectione ſanguinis copiam fuiſſe Chriſto reſtitutam, quam idem Saluator in paſſione profuderit; Nam quæ toto hoc capite explicata ſunt, ita aduerſus hãc opinionem militãt, vt alia excogitare hoc loco probabilia argumenta nõ ſit *S. Thom.* opus; neq; verò ei quicquam ſuffragatur S. Thomæ teſtimonium ex 4. d 44. q. 1. ar. 2. quæſtiunc. 1. ad 2. deductũ, cuius hæc ſunt verba. *Inteſtina reſurgent in corpore, ſicut, & alia membra, & plena erunt non quidem turpibus ſuperfluitatibus, ſed nobilibus humiditatibus,* quoniam extorta nimis,

nec

nec S. Thomæ verbis conſona ea eſt explicatio, qua nomine humiditatum, ſanguinem intelligendum eſſe arbitratur, quandoquidem, ſi is fuiſſet germanus eius teſtimonij ſenſus, ſine dubio non nobilibus humiditatibus, (qua voce aliquod perfectiſsimi liquoris genus ſignificatur, mortalibus incognitum) ſed appellatione propria, nẽpe ſanguine perfecto, replenda eſſe Chriſti inteſtina pronunciaſſet Angelicus Doctor, qui nec ambigua, nec obſcura locutione, ſed propria mirum in modũ delectatur, quemadmodum diuina illius ſcripta teſtantur.

DISPVTATIO SEPTIMA.
De Chriſti Præputio.

CAP. I.

An Chriſtus ablatum ſibi in circumciſione præputium rurſus in reſurrectione acceperit.

SEd in præſens tactam ſuperiori capite de præputio Chriſti difficultatem explicemus, quandoquidẽ huius quæſtionis enodatio non parum lucis eſt allatura aſſertioni noſtræ de ſanguine circumciſionis, quæ vel ex hoc maximè roborabitur, ſi Chriſti præputium nunc etiam in terris reperiri conſtabit. In primis tamen, mihi præmonendus eſt lector, omni ex parte tutiſſimum videri, Saluatoris noſtri corpus ſuo præputio ornatum à beatis mentibus in cæleſtem patriã coaptatis clarè cõſpici, nã iſtud perfecta, & abſuluta corporis Chriſti conſtitutio efflagitat, iſtud congruenti corporis eiuſdem complemento debetur, & iſtud deniq; in Chriſto ſupremæ felicitatis gloria gaudente nullo modo deſi-

Chriſtus nunc in cælis præputiũ habet.

deſiderari poteſt, cum in cæteris iudaicæ gentis principibus futurum eſſe præputium omnes teſtentur.

Quòd ſi fortaſsè quiſpiam pugnæ ac diſputationis amans mihi opponat, non eſſe adeò certum, & exploratum id, quod de præputio domini ſine controuerſia arbitror opinandum; propterea quod Saluatoris noſtri corpus eſſe nunc ſui præputij expers, res ſplendoris, gloriæ, ac maieſtatis plena ſit; quin immó res ſit Mediatori plané conueniens, ac debita, ne videlicet careat fulgore circumciſionis plagæ debito, peculiari præpotentis Dei munere. Nam ſi, teſte Auguſtino, in patria vulnerum cicatrices in martyrum corporibus intuebimur quas pro Chriſti nominis gloria pertulerunt; non enim deformitas in eis, ſed dignitas erit, & quædam, quamuis in corpore, non corporis, ſed virtutis pulchritudo fulgebit; quæ, & qualis venuſtas cenſenda eſt corporis Chriſti circumciſionis vulnere affecti, cum ad propagandam æterni Patris gloriam ſibi teneram carnis ſuæ partem abſcidi voluerit? Præterea non minus corporis Chriſti abſolutæ perfectioni lateris, & vtriuſq; pedis hiatus aduerſatur, quam complete reſurrectioni eiuſdem repugnet modicæ membranæ defectus; atqui *apertura vulnerum*, vt loquitur S. Thomas, *quamuis ſit cum quadam ſolutione continuitatis, totum tamen hoc recumpenſatur per maiorem decorem gloriæ, vt corpus non ſit minus integrum, ſed magis perfectum*, cur ergo non idem de præputij carne aſſerendum erit?

Lib. 22. de Ciuit. Dei c. 20.

3. p. q. 54. ar. 4. ad 2.

Duplici tamen ratione propoſitis obiectionibus poteſt reſponderi. Vna eſt, ſi dicamus, in glorioſo Mediatoris corpore ſic remanſiſſe vulnerum cicatrices, vt integra tamen, & ſalua penitus fuerit lateris manuum, ac pedis vtriuſq; caro; fieri ſiquidem potuit, vt ſibi inuicem vnitæ,

ac,

ac, vt proprius loquar, continuæ corporis Xp̃i partes trãſfoſſæ fuerint, & in ijs nihilominus certa inflictorũ vulnerum ſigna, ac ſtygmata eximio fulgore micantia diuina virtute remanſerint; in quibus ita clarè perſpiciatur clauorum foramen, ac ſi nulla carne opletum foret Saluatoris noſtri naturæ inflictum vulnus, velut re ipſa cõtigiſſe haud difficile creditu videtur, cum prima, & principalis corporis glorioſi perfectio, quæ claritas appellatur, hoc ipſum ſibi vendicet; nec nõ ſubtilitatis virtus, & natura hoc idem clarè oſtendat; hac enim Saluator inſtructus, de reſurrectione ſua hæſitantis Thomæ digitis non modo manuum cicatrices, ſed ipſa etiam foramina, ac vulnera oſtendit, atq; palpanda vltrò obtulit, quẽadmodum ſenſiſſe videtur S. Auguſtinus ep. 49., quam miſit ad Deogratiam q. 1., vbi de reſeruatis in corpore Xp̃i ſtygmatibus diſputans nõ foramina clauorum, ſed vulnerum cicatrices, & ſigna duntaxat ſplendere arbitratur in corpore dominico ad hunc modum ſcribens. S. Auguſt.

Sciant ſanè, qui has propoſuerunt quæſtiones, Chriſtum poſt reſurrectionem cicatrices non vulnera demonſtraſſe dubitãtibus, ac mox rem totam clariſſimo exemplo explicans. *Tunc autem*, inquit, *illæ falſæ cicatrices fuiſſent, ſi nulla vulnera præceſiſſent, & tamen nec ipſæ eſſent, ſi eas eſſe noluiſſet. Voluit autem certæ diſpenſationis gratia, vt eis, quos ædificabat in fide non ficta, non aliud pro alio, ſed hoc, quod crucifixum viderãt, reſurrexiſſe monſtraret. Quid eſt ergo, quod dicitur, ſi propter incredulum fecit, finxit? quaſi verò, ſi quiſpiam vir fortis pro patria dimicãs multa aduerſa vulnera acciperet, vt peritiſſimo medico, qui hæc ita curare valeret, vt cicatrices nullæ apparerent, ipſe potius diceret, ſic ſe velle ſanari, vt magis eſſent in corpore ſuo veſtigia vulnerum, tamquam tituli gloriarum; ideo ille*

 me-

medicus cicatrices finxiſſe diceretur, quia cum per artem efficere potuerit, vt non eſſent, certa exiſtente cauſa, per artem effecit potius, vt eſſent, quæ vno ſolo modo, ſicut ſuperius dixi, falſæ conuincerentur, ſi nulla vulnera ſanarentur. Hactenus ex Auguſtino, cuius quæſtionis, & reſponſi ſenſus eſt, præfuiſſe quidem in Saluatore vulnera, ſed poſt reſurrectionem cicatricũ duntaxat ſibi reſeruaſſe veſtigia, & ſigna; quod idem de aliorum Chriſti martyrum vulneribus, & plagis docuit libro de Ciu. Dei c.2. Hinc tacta de præputio Saluatoris difficultas diluitur; nã in ea corporis X̃pi parte in circumciſione recepti vulneris cicatrix, nõ ſecus, ac clauorum inſignia, remanſit, etiamſi vniuerſa præputij caro reparata ſit; quamquam alij volunt minimè neceſſarium eſſe, vt circũciſionis cicatrix in Saluatore perduraret, quorum opinioni hæc ratio opitulari videtur, quoniam, ſi præter clauorum, & lanceæ ſtygmata ẽt cum cęteris vulneribus Mediatorem conſurrexiſſe opinandũ eſt, eadem ratione glorioſum Chriſti corpus nunc in ſupremo maieſtatis throno diſcriminatũ ſederet tot millibus vulnerum, quod flagellorum ictus fuêre; immò in capite eiuſdem Saluatoris expreſſas ſpinarum notas beati contemplarentur, quod nullus Sanctorum Patrum (ꝙ ego viderim) prodidit vnquam; ergo iure merito vulnere circumciſionis corpus Chriſti haud pollere poteſt quis opinari; cum alias plagarum, & ſpinei certi cicatrices reſurgentem Chriſtum nõ ſibi aſſeruaſſe vero ſit ſimillimũ.

Chriſtum non ſibi aſſeruaſſe vulnus circumciſionis qua ratione probari poſſit.

Altera ratio eſt. Si cum communi, ac noſtro hoc æuo receptiſſima opinione concedamus, vera quidem vulnerum foramina, ac veros hiatus cum aliqua corporis X̃pi diminutione nunc in Xpo reperiri, quemadmodum apertè tradunt Angelicus Doctor citato loco, Abulenſis,

&

Digitized by Google

& cum Caietano cæteri fermè omnes;& nihilominus idẽ de Chriſti præputio negemus, aſſerendum ob illud diſcrimen,quod inter circumciſionis ictum, & clauorum, & lanceæ foramina aſſignari poteſt,qñquidẽ iſta in glorioſo Saluatoris corpore neceſſaria fuerunt, vt dubiæ adhuc fidei homines veram corporis Chriſti e mortuis euocati naturam agnoſcerent, atq; confiterentur, quod in vulnus circumciſionis quadrare nõ poteſt, cum ex eo reparatę Chriſti naturæ certitudo,& firmitas trahi nulla rationę poſſet, propterea quod non minus omnibus Iudæis,quam Chriſto dño proprium iſtud circumciſionis vulnus eſſet.Deinde (vt cæteras quatuor cauſas, quas in medium Angelicus Doctor protulit 3.p.q.54.ar.2.recenſere ſuperſedeam,) haud mirum eſt, Aſſertorem noſtrum in his partibus,quæ lancea,& clauis transfoſſæ ſunt, caruiſſe ſolita carnis conglutinatione; & tamen nõ caruiſſe prępputij carne,cum illud,aut nullo,aut certe exiguo carnis Chriſti detrimento,hoc verò non niſi præcipua quadam mutilatione peragi potuerit, quæ in perfectam eſſe argueret corporis Chriſti naturam,ſaltem reſpectu eius partis,quæ cultro circumcidi conſueuerat, etenim nulla vel minima pars carnis in retẽtis vulnerum foraminibus deperdi potuit, quod haud dari poteſt, ſi Mediatorem præputij expertem eſſe faciamus. Ad hæc,vulnera in carne Saluatoris inſiſtentia inferunt ſolius continuationis, vt dicunt,negationem, quæ ad genus accidentalis perfectionis reuocanda eſt;at carnẽ Chriſti ſuo præputio non eſſe veſtitam naturæ veritati, atq; complemento officit; cum ea pars carnis ad ſubſtantialem naturæ Chriſti perfectionem faciat. Verùm quia vereor,ne hæc allata à me poſtremo loco reſponſa lectoris animum ſatis expleant;

Digitized by Google

equidem non diſſimulabo ſenſum animi mei. Nam ſicuti video ſequentes priorem viam, qua reſponſum eſt difficultati de præputio, & vulneribus in corpore Chriſti reſeruatis, video inquam, ſatis commodè ab omnibus difficultatum tricis poſſe ſe expedire; ita fateor poſteriorem reſpondendi rationem amplectentes, difficilè ea poſſe meditari, aut inuenire, quæ pro dignitate omnem ex animo prudentis lectoris dubitandi occaſionem auferre poſſint.

Quòd ſi rurſus obijcias, ſuſpectam eſſe illã nodos diſſoluendi priorem ſententiam, nobis tñ ſatis, ſuperq; tuta videtur, in quam tam aſſeueranter præclarum totius Eccleſiæ lumen Auguſtinum abijſſe vidimus, quem vti certiſſimum ducem, ac principem, vt in rebus alijs omnibus, ſic in pręſenti negotio ſequimur.

At, eſt ne Chriſti præputium, quo nunc circunciſa pars ornatur, illud idem, quod circumciſionis Sacramentum olim peragens iuſtus Simeon cultro abſtulit? an potius aliud diuina ope efformatum, atq; in eius loco, quod ceciderat ſubſtitutum? Opinio Innocentij Tertij Summi Pontificis fuit lib. 4. de ſacris miſſæ arcanis c. 30., nihil eſſe hac de re aſſeueranter affirmandum, cum non poſſit iſtud niſi Dei humanũ animũ pulſantis afflatu agnoſci. *Quid ergo,* inquit Innocentius, *dicemus de circumciſione præputij; an in reſurrectione Chriſti ſimiliter redierit ad ipſum? Creditur in Lateranenſi Baſilica conſeruari, licet à quibuſdam dicatur, quod præputium Chriſti fuit latum in Ieruſalem ab Angelo Carolo Magno, qui tranſtulit illud Aquiſgrani, ſed poſteà poſitum eſt apud Careſium. Melius tamen eſt totum Deo committere, quam aliquid temerè definire.* Sic Innocentius, cuius poſtrema verba non tam de natura præputij, quã de exiſtentia eiuſdem, ſatis manifeſtè loquuntur.

Prima opinio. Innocentij Tertij.

Theo-

Digitized by Google

Theophylactus in cõmentarijs ſuper ſacram Lucæ hiſtoriam c.2. illa verba pertractans, *poſtquam impleti ſunt dies octo, vt circumcideretur puer*; in primis docet inutilem eſſe hanc quæſtionem, ſolaq; inani curioſitate plenam; moxq; etiam curioſo lectori morem gerere cupiens, eãdem abſciſſæ carnis partem ſibi in reſurrectione aſſumpſiſſe Dominum tradit. *Secunda opinio.*

D. Bonauentura 4.ſent.d.12. in explanatione contextus Magiſtri ſententiarum nõ procul à medio; etſi difficillimum arbitretur, huiuſce rei veritatem attingi poſſe, ne tamen alto ſilentio inuolutam pertranſeat hãc ipſam de præputio Saluatoris quæſtionẽ, eam duobus modis ſoluit. Vnus eſt. Abſciſſa præputij caro non fuit pars carnis Chriſti ſecundum ſpetiem, ſed ſolummodo ſecundũ materiam, diuina nimirum diſpenſatione; quod autem ſecundum materiam pars eſt, illud non exigit, vt cũ Xp̃o reſurgat; ex quo principio ſtatim colligit, ad religionem, atq; pietatem excitandam nobis partem eam donatam eſſe, atq; ad nunc vſq; in terris diuina ope conſeruatam. Alter modus eſt, aliquid reperiri potuit in eadẽ circũciſa præputij carne, quod ad veritatem naturę Chriſti attineret, & reliquum eiuſdem carnis minime; Atq; ita glorioſum Saluatoris corpus id, quod naturę veritati conueniebat, in reſurrectione rurſus habuit, in rerum vniuerſitate relinquens eam carnis partem, quę haud deſeruiret veritati corporis eiuſdem Saluatoris, quamuis non ſim neſcius minimè eſſe inficiandum, quin idem Bonauentura probabiliter ſenſerit etiam fieri potuiſſe, vt ſine illa carnis membrana glorioſum Chriſti corpus reſurrexerit, ſicut ex ijs, quę ſtatim adferam dijudicare per ſe lector facilè poterit; nam poſteà quam expoſuerat, quid ipſe de hac *Tertia opinio.*

quæ-

Digitized by Google

quæſtione iudicij haberet, protinus aliorũ enarrans opinionem; *aliqui,* inquit, *tamen dicunt, quod circumciſi reſurgent ſine præputio, quoniam illud ſignaculum eſt ad decorẽ. Et ſi tu obijcias, quod totum reſurget, dicunt quod verum eſt, totũ, quod ſpectat ad eſſe, vel pulchritudinem; & ideo non eſt inſtãtia de præputio, quod autem horum ſit verius difficile eſt ſcire;* Sic Bonauentura, cuius opinioni ſubſcribere videntur Turrecremata in c. inuitat de celebratione miſſarum, & Syluеſter in Aurea Roſa quęſt. 31.

CAP. II.
Auctoris ſententia.

Mihi admodum credibile videtur, Saluatoris præputium non reſurrexiſſe idem numero, quod in in circũciſione ceciderat, ſed diuina virtute aliud fuiſſe comproductum, quod commodè prioris ablati vices ſupplere, atq; reſurgentis ętati Saluatoris opportunũ eſſe poſſet; huius meę opinationis clarã, nec fortaſſis omnino leuem coniecturã capio ex ijs, quæ hactenus in hac diſputatione tradita ſunt; etenim in dubium reuocari nõ debet (quãuis de hac dubitaſſe videatur D. Bonauent.,) quin ea pars corporis Chriſti, quę ſuo velut ornamento à natura efformato, dum circumcideretur, ſpoliata eſt, rurſus in reuiuiſcente Chriſto congruenti carne fuerit veſtita, quemadmodum præter citatos hactenus doctores expreſsè docuerunt Bartholomęus Medina 3. p. q. 54. a. 4. Franciſcus Suarez, Carthagena, omneſq; cęteri recẽtiores communiter; atqui non eſt procliue creditu, eam membranam, qua nunc in cęlis corpus Chriſti cohoneſtatur, eandem numero eſſe, quam ante circumciſionis ictum octo diebus poſſedit; quandoquidem conſtat, ac certiſſima

ſima traditione creditur,eam numero membranam,quã
infans Ieſus noſtri cauſa in circumciſione cultro abſcidẽ-
dã obtulit,nunc in celeberrimo S.Ioannis Lateranẽſis tẽ-
plo aſeruari ſumma cum omnium pietate, ac religione,
in ea videlicet ipſa templi parte,quæ ob eximias Chriſti,
& aliorum Sanctorũ reliquias,ſancta Sanctorum appel-
latur; ſicuti memoriæ prodiderunt Innocentius III. Pon
tifex Maximus,Card.S.Petri ad Vin. veritate octaua ſui
tractatus,Carthagena,& noſtri æui ſcriptores omnes ad
vnum , qui hunc lapidem euoluerunt; quorum omnium
nomina,& concordes ſententias longum nimis eſſet recẽ
ſere. Præclariſſimum tamen huius rei teſtimonium prę-
terire nec poſſum,nec debeo,quod lib.6.c.112. reuelatio
num B.Brigitę conſignatum reperi,quodq́; ipſa Deipara
Virgo ancillę ſuę Brigitę patefecit his verbis eam allo- *Lib. reuela tionũ.112.*
quens . *Maria ait, cum filius meus circumcideretur ego mem-
branam illam è maximo honore ſeruatam,ſeruabam,quo ibam,
quomodo enim ego illam traderem terræ, quæ ex me ſine peccato
fuerat generata*;protinusq́; eã nunc Romę aſſeruari docet.
Sic Deipara Virgo apud Brigitam ; cuius ſi vera eſt reue
latio, vt certè veriſsima creditur , iam omnem hac de re
dubitandi occaſionem tollit.

Quare licet videam,poſſe aliquem ad opinionem no-
ſtram refellendam id aſſeuerare , quod ſupplementum
Gabrielis 4.d.44.q.1. in fine docet his verbis . *De præpu-* *Supplementum Gabrielis.*
*tio Chriſti dici poteſt,præputium eſſe replicatum ad diuerſa vbi,
& illam partem præputij eſſe in cælo coniunctam corpori Chri-
ſti,& in altaris Sacramento,non ſic in eo, in quo in terris deti-
netur loco*, quibus ex verbis facilè concluderetur eandem
numero Chriſti membranam diuerſis in locis reperiri ,
nempe in corpore Chriſti Ieſu in cęlis, & in Sacramento
altaris,

altaris, in quibus viuat,& in terris etiam,hoc eſt in Lateranenſi templo,vbi præputium vitę expers ſit; attamen infirmum,ne commentitium dicam,iſtud eſſe videtur; nã eſto diuina potentia,quę abſoluta appellatur, eandẽ carnis Chriſti particulam ſimul, & ſemel diuerſa loca afficere poſſe, quia nihilominus nõ põt iſtud fieri ſine magno,ac perpetuo quodam diuinę maieſtatis miraculo, minimè ęquũ videtur in hac re ad tantum,tamq; inſigne miraculum confugere;cum faciliori,ac commodiori negotio res peragi poſſit;nempe eo modo, quem nos indicauimus; pręcipuè, cum ea ſola, & pręciſa pars abſciſſę carnis, ni nouum fortaſſis etiam in hoc miraculum confingatur, non ſufficiat cohoneſtando corpori Saluatoris, ꝙ nunc in cęlis maiorem in quantitate carnem requirit,quam ſit ea,quæ ei fuerat in circumciſione ablata, vt clarius conſtat ex eis, quæ ſuperius de ſangnine eiuſdem præputij argumentati ſumus.

Hinc ad extremum, (vt tandẽ ad id redeamus, à quo varias de præputio carnis Chriſti ſententias ponderantes,diſceſſimus) liquet ſanguinis Chriſti guttas,quæ ex circumciſa carne emanarunt,non ſecus, ac præputiũ,haud fuiſſe eaſdem numero reparatas.

DISPVTATIO OCTAVA.
De copia ſanguinis Chriſti reſurgentis.

CAP. I.
An in paſsione effuſus ſanguis cum Chriſto totus reſurrexerit.

INnocentius Tertius libro de myſterijs myſſæ c. 30. putans omnem ſanguinem in paſſione effuſum, naturæ Chriſti veritatem intrinſecus tangere, totũ in reſurrectio-

rectione fuiſſe reparatum docet. Ad eandem opinionem ſe applicat Syluester de Prierio eodem etiam Innocentij firmamento ductus; nam, etſi fidei dogmatibus non repugnare tueatur, aliquid veri ſanguinis Chriſti in rerum vniuerſitate etiam in præſens reperiri, vult tamen iſtud intelligi de nutrimentali ſanguine, qui ros, & cambium appellatur, qualis non fuit effuſus in paſſione ſanguis, qui ad naturæ veritatem pertinebat. Non valdè abſimilē ſententiam ſequuntur Petrus de Cabrera p.3.q.5.a.4., & Hieronymus della Rua contr.4. Theologica, ſi nimirum ſermo fiat de ſanguine, qui pars eſt humanę naturæ Xp̃i, ad eiuſq; veritatem pertinet, qualem ij eſſe effuſum in paſſione ſanguinem arbitrantur, quamquàm de hoc expreſſis verbis, ſicut etiam Syluester nihil prodiderint. Ac ne longior ſim, adhæſit eidem opinioni Franciſcus Suarez p.3.q.54.ſect.3. vbi eſſe probabile aſſerit, Chriſtũ dominum in reſurrectione totum ſanguinem reſumpſiſſe, quem in paſſione effuderat; ſi paſſionis initium ducatur ab eo tempore, quo Chriſtus Aeternum patrẽ exorauit, ad tempus vſq; vulneris in latere accepti. Idem ſenſiſſe Turrecrematam in cap. inuitat de celebratione miſſarũ, ea, quæ ibi habet, manifeſtè teſtantur. Gabriel Biel pari ratione de ſanguine in paſſione effuſo, ac de præputio Saluatoris ediſſerens, ita totum ſanguinem ad corpus Chriſti glorioſum ſe ſe recepiſſe arbitratur, vt interim ẽt vltro concedat aliquid eiuſdem ſanguinis Chriſti apud nos reperiri 4.ſent.d.41.q.1. dubio 6. prope finem. Tandẽ hæc opinio videtur fuiſſe ad mentem Angelici Doctoris 3.p. q.54.ar.2.ad tertium, & quodlibet, 5.ar.5., de cuius opinione peculiarem ſuo loco quæſtionem inſtituam.

Syluester. *Petrus de Cabrera.* *Hieronym. della Rua.* *Suarez.* *Turrecremata.* *Gabrielis Biel opinio.*

Cæterum præſens opinio nonnullis rationibus confir- *Variæ rationes.*

mari pôt. Etenim Chriſtus ipſe apertè teſtatur, nihil poſt glorioſam à mortuis reſurrectionem ſanguinis ſui in terris ſe eſſe relicturum, dicens. *Si exaltatus fuero a terra omnia traham ad me ipſum.* Amplius, in corpore Chriſti patientis nihil fuit ſuperuacaneum; (ea erat victus Chriſti temperantia, & frugalitas) ergo nihil eius ſanguinis, qui tunc in Mediatoris corpore fuerat, deperire potuit, ne mãca, & imperfecta poſt reſurrectionem corporis Chriſti natura eſſet. Deinde, etſi vniuerſo ſanguine ſuo noſtram redemptionem Saluator fuerit operatus, ſpeciali tamen quadam ratione in paſſione effuſo ſanguini redemptionis opus accenſendum eſt, vtpote ei, quo Mediatoris paſſio completa, atq; perfecta eſt; decuit igitur totum illud ſanguinis in Saluatore perpetuò reſeruari. Præterea, ad Philippenſes 3. Chriſtus *reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ*; ergo ſimilis erit noſtra, ac Chriſti domini reſurrectio; at in martyribus totus ſanguis pro Chriſti nomine effuſus ad martyrum corpora redibit; ergo & ſanguis domini in paſſione effuſus ad ſuum ſeſe recipiet domicilium. Ad hæc, quidquid ſanguinis extra dominicum corpus remanſit, deuicta morte, à corruptione diuino non niſi miraculo vindicari poteſt; at quæ vtilitas, ſi ſanguis Chriſti deſcenderet in corruptionem, vti regius vates dixit. Poſtremò, ad idem ſuadendum adhiberi poſſunt eæ rationes, quibus S. Thomas quodlib. 5. a. 5. vtitur in hac eadem aſſertione defendẽda.

Verùm haud deſunt alij, qui explicatam, atq; rationibus obfirmatam opinionem iſtam improbent, docentes aliquid ſanguinis Chriſti effuſi in paſſione in hac rerum vniuerſitate reperiri; quin immò addit Cardinalis S. Pet. ad Vin., *neq; neceſſarium, neq; congruum fuit, vt totus ſanguis*

Chriſti

Digitized by Google

Chriſti in paſſione effuſus ab eo reſurgente reaſſumeretur. In quam opinionem abijt, Caietanus p.3.q.54.a.2.q.2., cuius de nutrimentali ſanguine opinionem non tueor, nec laudo, ſed approbo illud duntaxat in præſens, quod maniſeſtè fauet poſtremæ huic opinioni, quæ Saluatorem totius eius ſanguinis, quem in paſſione effudit, non fuiſſe participem docet. Adeſt inſuper Bartholomæus Medina 3.p.q.54.ar.2., cui aſſentiuntur Gregor. de Valen. 3.p.q.5.diſp.1.punct.1., Gabriel Vaſquez, Franciſcus Suarez, qui licet cõtrariam huic aſſertioni opinionẽ tueatur, eam tamen ſic limitat, vt apertè fateatur, nihil obſtare, quominus vna, vel altera gutta, aut pars aliqua eius ſanguinis, qui in paſſione è mẽbris Chriſti defluxit, apud nos etiam nunc commoretur. Conſenſit S. Bonauentura loco anteà citato, vbi, poſtquam de præputio Chriſti, quæ iã vidimus, tradidit, mox idem de ſanguine Saluatoris aſſeuerans, *& idem*, inquit, *dicendum eſt de ſanguine*. Tandẽ noſtris hiſce temporibus, communis eſt omnium iſta opinio; cuius firmamenta eſſe poſſunt

Caietanus. *Medina.* *Valentia.* *Suarez.* *Vaſquez.* *D. Bonauẽtura.*

Sanguis Chriſti totus eiuſdẽ ſubſtantialis perfectionis eſt; ſed ſanguinis tum in circumciſione, cùm in horto effuſi non nihil ſuperfuiſſe nobis in rerum vniuerſitate, quę ſuperius prodita ſunt, clarè demonſtrant, cur non etiam aliquas effuſi ſanguinis partes in paſſione idẽ dominus potuit relinquere? Deinde, ſanguis non modò pars fuit naturæ humanæ creſcentis, ſed etiam eiuſdem carnis Chriſti cibus, & alimentũ; at corpori Saluatoris gloria, & immortalitate præſtanti nequaquàm opus eſt ſiue nutritionis, ſiue augmenti operatione; ergo illa pars ſanguinis in paſſione effuſi, quæ nutritioni erat addicta, nullum potuit in immortalibus Chriſti membris locum obtine-

Fundamẽta ſecundæ opinionis.

re, quæ vti decretionis, & mutationis; ita nec augmenti, nec nutritionis operationibus agitari poſſunt. Poſteà ſi ad recolendam paſſionis Chriſti memoriam, nec non ad æternũ argumentũ eius ſeparationis, qua à corpore non modò animus, ſed etiam ſanguis ſeiuncta ſunt, ſacroſanctum altaris myſterium Chriſtus reliquit, cur non etiã ad clarum pro omnium ſalute effuſi ſanguinis teſtimoniũ relinquere in terris debuit partem eius ſanguinis, qui peculiari ratione redemptionis opus ad exitum, finemq; perduxit? maximè cum ad rerum diuinarum, ſalutisq; noſtræ contemplanda myſteria ex certa, & ad ſenſum patenti ſanguinis Chriſti parte excitemur. Quid? an non, & eximiã erga nos Dei charitatem decet, & exigit iſtud fidelis populi pietas, & religio? Verùm quia hæc, & alia generis huius argumenta topica, & explicatu facillima ſunt, fortioribus argumentationibus rem hanc noſtram propiùs tangentibus explicare, & comprobare oportet.

CAP. II.

Verum Chriſti ſanguinem in terris eſſe memoriæ, atq; litteris proditum eſt.

EX multiplicibus igitur, ac varijs euentibus, immò ex certiſſimis miraculis ſanguinem Chriſti in terris nunc reperiri, fortior trahi poterit argumentatio hunc in morem confecta. Quotieſcunq; Deũ in ſui ſanguinis teſtimonium perpetraſſe miracula deprehendimus, haud dubiè ſtatim nobis intelligere facillimũ erit, cum

Digitized by Google

eum ſanguinem diuinis operibus illuſtratum ex vero Saluatoris corpore eſſe profectum, quãdoquidem Deus, qui prima veritas eſt, nec auctor mendacij, nec obfirmator vlla ratione eſſe poteſt; atqui ſanguis, de quo dicere incipiam, clarus vbiq; terrarũ fuit miraculis, atq; prodigijs naturæ virtutem anteuertẽtibus, ergo aliquid ſanguinis expreſſi è corpore dominico nõ vno in loco reperiri dicendum eſt, cum Saluatoris ſanguinem, qui regijs ornamentis, atq; ſplendidiſſimo apparatu Mantuæ aſſeruatur, Deus celebrem reddiderit infinitis propemodum miraculis, de quibus teſtis locuples eſt Saxus ſuperioris æui auctor minimè ſpernendus. Res autem huius ſanguinis Chriſti perhibetur in hunc modum. Poſtquam Longinus, qui anteà ſub Pilato Præſide Centurio aduerſus Chriſtum, & mox cœleſti ſpiritu afflatus pro Chriſti confeſſione martyr fuit, demiratus eſt, quæ diuinitus edita fuerant in paſſione Saluatoris miracula, ex ijsdem certam diuinitatis Chriſti fidem hauriens, collegit certam aliquam copiam eius ſanguinis, qui ex percuſſo Saluatoris latere defluxerat, eamque collectam ſpongia; quæ ad os ſitientis domini admota fuerat, in vitreum vaſculum intulit, ſibi clam omni religione deinceps colendam aſſeruans. Verùm quia gliſcente in ſe ipſum iudaicæ gentis inuidia, ac furore paternos lares deſerere coactus eſt, ſecum vas iſtud aſportauit; ac tandem multis peragratis Ciuitatibus, diuino, vt piè creditur, illuſtratu, Mantuam venit, quæ Ciuitas eſt in Inſubria; in qua cum vndequaq; inſidijs, dolis, atq; verſutijs circumueniretur, veritus ne tanti theſauri expers fieret eorum machinationibus, quorum ſtudia, & praua religio à Chriſti ſemitis, ſanaque doctrina abhorrebant,

Hiſtoria eius ſanguinis Chriſti qui Mãtuæ colitur.

rebant, ſanguinem Chriſti in terræ viſceribus occulit, in quibus nunc D. Andreæ templum conſpicitur, ibiq; ad annum ſalutis noſtræ octingenteſimum ſole ipſo ſplendidior ſanguis Chriſti in tenebris, ac puluere tandiu delituit, quãdiu erga Mantuæ incolas paterna charitate motus ipſe Vindex ſalutis noſtræ Chriſtus pretioſum ſanguinis ſui liquorem oſtendit ijs, qui ſacris præerant; at quia Sacerdotes diuinorum arcanorum nec dum conſcij oblatum ſibi tanti theſauri myſterium non intelligentes diuina reſponſa ſuper inuento nec adhuc cognito ſanguine expectabant; propterea illorũ votis ſtatim aſpirãs Deus, ea prodigia cepit perpetrare, quæ inuentum liquorem verum Chriſti ſanguinem eſſe manifeſtè teſtabantur, conceptamq; anteà dubitationem ex eorum animis auferrebant penitus. Nam vbi reperti liquoris fama innotuit, omnes occulta quadam cęleſtis ſpiritus virtute commoti aduerſa valetudine vtentes adſunt, ſupplices ſacrum liquorem venerantur, ac præſentem opem, diuinumq; auxilium implorant. Et ecce omnium bonorum auctor, ac opifex Deus oculorum aciem cæcis, audiendi vſum captis auribus, atq; exoptatiſſimam ſanitatem cęteris omnibus ægrotantibus liberaliter impartitur, nempè vt intelligerent, ea omnia miranda, quæ fiebant in ijs ipſis Chriſti domini meritis inniti, quæ præcipua quadam præcellentia ſanguini Saluatoris paſſim diuina ſcriptura attribuit, cuius ſanguinis pars illa ipſa erat, quam tunc venerabundi, ac religione pleni Mantuæ ciues, & Sacerdotes cõtuebantur. Cum hæc diuinæ munificentiæ collata in mortales beneficia Carolus verè Magnus Imperator fama, & auditione accepiſſet (totum enim orbẽ de cęleſtibus hiſce miraculis fama peragrarat) protinus litteras officij, & humani-

manitatis plenas ad Leonem eius nominis tertium Pontificem Maximum dedit, vtiſe inuenti ſanguinis Chriſti, ac patratorum etiam miraculorum certiorem faceret. Leo acceptis Caroli Magni litteris Roma profectus Mantuam venit; ibiq; diebus aliquot commoratus, vbi exactiſſimam reperti ſanguinis Chriſti, ac prodigiorum, quæ obtigerant, ſcientiam hauſit, ad Imperatorem magnis itineribus contendit (vt ex Annalibus Francorum de vita Caroli Magni habetur) quemadmodum et idẽ tradunt Platina de vitis Pontificum, & Alphonſus Ciaconius in vita, ac rebus geſtis Leonis Tertij. Biondus decade 2. lib. 1. Pius II. in epitome ad Biondi hiſtoriam, & alij. Verùm quia Leonis IX. Pontificis, & Henrici III. Imperatoris tẽpore à Barbaris vniuerſis Italiæ ciuitatibus, ac præcipuè Mantuæ, quam deuaſtarunt, horrificum, ac nefariũ bellũ illatum eſt, ſanguis Chriſti olim repertus iterum latuit, ne ab inhumanis illis gentibus Mantua aſportaretur. Mox placatis Italiæ rebus S. Andreas Apoſtolus per quietem cæco, cui nomen Albertus fuerat, ſe ſe offerens, locum, in quo ſanguis Chriſti iacebat, indicauit, qui conſurgẽs ſtatim rem, quam per ſomnum audierat, Beatrici, quæ Mantuæ Imperium tenebat, aperuit; illa auditis rebus fidem præſtans, mandat illico in ea parte, in qua latere ſanguinem fuerat demonſtratum, fodi humum, ac inuentum Chriſti liquorem piè adorans honeſtiori in loco collocauit; tunc noua miraculorum, ac cœleſtium donorum varia ſpecies viſa eſt, nouæq; rurſus in omnes diuinę bonitatis gratiæ apparuerunt; de quibus loco anteà indicato conſulendus eſt Saxus. Per ea tempora Leo Pontifex, cui comites erant Imperator, Bonifacius Longobardorum Rex, atq; è ſacro collegio plurimi purpuratorũ patrum

Leo Tertius ſanguinem Chriſti veneraturus Mantuam venit.

Annales Francorũ.

patrum rurſus ſe ſe Mantuam contulit, vt ſacrum ſalutis noſtræ pignus veneraretur. Hos ſubſequenti æuo imitati Carolus IV. Imperator, Alexander II., Innocentius II., & Martinus V. Sũmi Pontifices ad hoc pietatis munus peragendum ad eandem ſe ſe Ciuitatem contulerunt, in qua etiam noſtris hiſce tẽporibus in ſacris ædibus D. Andreæ Apoſtoli, quibus Leo IX. nouum ſanguinis Chriſti titulũ fecit, sãguis quotãnis oſtẽditur, ea nimirũ die, quo ad aſtra victor Ieſus aſcendit. Hic autem ſanguis Chriſti, de quo hactenus, certis quibuſdam cryſtallinis vaſculis in formã rotæ mirabiliter efformatis clauditur, aureo circulo ſeptus, nec non catenis pariter aureis vaſculum mirè, ac concinnè inuicem nectentibus. Et hæc pauca ex multis ſufficiant de eo ſanguine Chriſti, quo Mantua Vrbs iure merito gloriatur; nũc deinceps ea, quæ de ſanguine Chriſti in alijs locis exiſtente alij tradiderunt, videamus.

Nicephorus. Etenim Nicephorus lib. 1. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ c. 30. emanantem ex proſciſſo Saluatoris latere ſanguinem à Deipara Virgine, & á B. Ioanne Apoſtolo honorificè vaſculo fuiſſe exceptum teſtatur, dum inquit. *Cum verò meræ homicidarum omnes profugiſſent, ſola ibi aderat mater, & quẽ diligebat diſcipulus, qui omnia, quæ uel antè, vel poſt mortẽ eius geſta eſſent oculis ipſi ſuis ſpectarunt, ſanguinemq; & aquam ex latere eius, quaſi adhuc viuentis recens profluentẽ, religiosè ſimul, & honorificè admodum vaſculo acceperunt.* Sic Nicephorus. Nec abſimilis admodum eſt, nec premenda ſilentio ea notitia ſanguinis Chriſti, nunc apud nos exiſtentis, quã lector capere poteſt ex ijs, quæ libro 6. reuelationum D. Brigitæ legimus; quo loci mater Saluatoris inducitur Brigitam his vocibus alloquens. *Cum tempus vocationis meæ inſtaret de hoc mundo, ego ipſam* (hoc eſt præputij mẽbranam)

Sanguinē Chriſti col legerunt B. Virgo, & Apoſtolus Ioannes.

Reuelationum B. Brigitæ lib. 6.

ná) cõmendaui S. Ioanni cuſtodi meo, cũ ſanguine illo benedicto, qui remanſit in vulneribus eius, quando depoſuimus de cruce. Poſt S. Ioanne, & ſucceſſoribus eius ſublatis de mundo, creſcente malitia, & perfidia, fideles, qui tunc erant, abſconderunt illa in loco mundiſſimo ſub terra, & diu fuerunt incognita, donec Angelus Dei amicis Dei reuelauit. O Roma, ò Roma, ſi ſcires, gauderes vtiq; immò ſi ſcires flere, fleres inceſſanter, quia habes theſaurum mihi chariſſimum, & non honoras illum; ex quo B. Virginis teſtimonio clarè intelligimus, non modò ſanguinem Chriſti in terris eſſe, ſed etiam Romana in Vrbe reperiri. Proximè ijs adijcienda videntur, quæ de ſanguine Mediatoris ſub Crucis ſtipite collecto antiquiſſima traditione, & creduntur, & etiam à Syluestro Prierio in Aurea Roſa q. 31. tract. 3. litteris produntur. Videlicet cum ſanguinem, ſeu potius eam terræ partẽ cruore domini aſperſam, quam paſſionis tempore Magdalena ſub Cruce collegit, ſemel quotãnis, cum in paraſceue paſſionis Chriſti hiſtoria legitur, feruere, ac ebullire, cum nihilominus per reliquum anni ſpatium arida, & deſiccata penitus videatur apud S. Maximinum. Sed audiamus modo Syluestrum, qui ſanguinem S. Ianuarij, qui Neapoli colitur, docens ebullire, cum ad caput eiuſdem Sancti admouetur, hæc ad rem noſtram ſubdit his verbis. *Et idem videtur de ſanguine à Magdalena ſub Cruce cũ terra collecto, qui ſingulis annis in paraſceue perlecta paſſione ebullit, vt omnes aſſerunt in S. Maximino, cum reliquo tempore videatur in terra deſiccatus.*

Mirandũ ſanguinis Chriſti prodigium.

Apud S. Maximinum ſanguis Chriſti.

Sylueſter.

Audio prætereà, nec non ex tranſmiſſis ad me litteris clarè intelligo certam veri cruoris Chriſti portionẽ aſſeruari in Vveingartenſi Cœnobio apud Germanos, quã multis editis miraculis à Deo fuiſſe illuſtratã teſtes ſunt

Vveingartenſi in Cænobio portio ſanguinis Chriſti.

ij omnes, qui eas regiones colunt.

Apud Venetos sanguinis Christi reperitur.

Illud etiam memorabile eſt huiuſce rei argumentum ſimul, & experimentum, de quo iure Veneti exultant, nã exhibent illi eo ſanctioris hebdomadæ die, quo crudeliſſimos Chriſti cruciatus, & mortem recolit Eccleſia, omnibus contemplandam duplicis ſanguinis Xpi ſubſtãtiã; alterã miraculoſam; alterã veri ſanguinis Chriſti portionem naturalem, quam pretioſam illi dicũt; propterea quod illa ex percuſſa olim imagine Chriſti diuinitus; hęc verò ex ſauciato Saluatoris corpore emanarit.

Sacra Syndon.

Quòd ſi alia huiuſce rei teſtimonia quæras, meditare quæſo ſacram ſyndonem, in qua obuolutum Saluatoris noſtri corpus tridui tempore iacuit in ſepulcro, quæ nũc eſt apud Sabaudiæ Ducem, & ſpõtè ſanguinis dominici partes in eadem fuiſſe derelictas fateberis; nam ſanguine depicta totius corporis Chriſti, ac expreſſa in eadẽ effigies ita clarè cernitur, ac ſi ob oculos verſaretur excarnificata eiuſdem Saluatoris natura; immò veſtigijs ducibus ſanguinis in ea impreſſi, quæ inter theologos de vulnerum forma, de corporis Chriſti lõgitudine, ac figura, de verberum multiplicitate, de clauorum numero, de forma ſpinei ſerti diu agitabantur, ſatis clarè patuerunt, vt teſtantur non ſolum ij, qui ad viſendam ſacram ſyndonem religionis gratia Taurinum quotannis properant, verum ẽt Alphonſus Palleotus in libris de ſacra ſyndone confectis diſertè probat, atq; oſtendit. Mitto nũc in pręſens aliam ſyndonem apud Treuirenſes populos exiſtẽtem hic tibi recenſere, quæ non ſecus, atq; prior ſacro cruore tincta, atq; pluribus deſignata ſanguinis Chriſti notis omnibus magna earum gentium deuotione certis anni diebus oſtenditur. Sed quid plura? huiuſce veritatis

Duplex Syndon.

teſtis

Digitized

teſtis eſt ea ipſa colūna, cui vinculis adſtrictus Saluator adhæſit, cum flagello plecteretur, quæ etiam nunc diuino cruore Christi imbuta eſt, quemadmodum S. Hieron. teſtatur in Epitaphio Paulæ num. 20. cum inquit; *oſtendebatur illi columna Eccleſiæ porticum ſuſtinens infecta cruore domini, ad quam vinctus dicitur, & flagellatus.* Adſerit hoc idem diræ lanceæ ferrum ſimili cruore tinctum. Nec non teſtatur iſtud ſcala ſanguine Chriſti non ſemel madefacta, quæ Romæ oſtenditur. Ad hæc, quid memorem relicti ſanguinis certa indicia deprehendi in dominica veſte conſutili, quam poſt affixum Cruci Saluatorem talis inter ſe ſortiti ſunt quatuor carnifices; etenim in ea veſtis parte, quæ ad Saluatoris genua protendebatur licet animaduertere expreſſam cruoris Chriſti ſubſtantiam, quæ toto paſſionis decurſu ad ima veſtimentorum Ieſu perpetuo fluxu decurrebat. Porrò hæc veſtis, ſi Gregorio Thuronenſi fidem accomodare libet olim diu cōſeruata eſt in Ciuitate quadam Galatheæ in eo templo, quod ad Sanctos Archāgelos appellatur. Sic enim ſcribit de miraculis lib. 1. c. 8. de tunica Chriſti loquens. *De hac verò immaculati agni tunica, quæ à quibuſdam audiui ſilere nequeo, ferunt autem in Ciuitate Galatheæ in baſilica, quæ ad Sanctos Archāgelos vocitatur, retineri. Eſt enim hæc Ciuitas ab Vrbe Conſtantinopolitana, quaſi millibus centum quinquaginta diſtans, in qua baſilica eſt exypta abditiſſima, ibiq; in arca lignea hoc veſtimentum habetur incluſum, quæ arca à deuotis, atque fidelibus cum ſumma diligentia adoratur non immerito digna, quæ hoc veſtimentum retinet, quod dominicum corpus vel contingere meruit, vel velare.* His vero temporibus Treuirorū haberi hanc Saluatoris veſtem intelligo ex ijs, qui eam ſæpius religionis gratia venerati ſunt, atq; oculis ſuis cō-

Columna ſanguine Chriſti imbuta.

Veſtis Chriſti conſutilis tincta eſt cruore.

Vbi nunc reperiatur.

Spina duplex inſia cruenta dominice.

ſpexerunt. Ad extremum, vt ſemel finiam, quid quatuor claui, quid ſpina, quæ ſacras Chriſti ceruices transfodit, Rechanati piè cuſtodita, quid ea pariter, qua Gallię regis ſacellum fulget, & quam familiæ Dominicanæ patres Vincentiæ ſummis celebrant honoribus; Quid imbuta ſanguine duo ſudaria: alterum Saluatoris faciei ſanguine, & ſudore aſperſæ à Veronica, ſeu Berenice admotum: alterum, quo caput Dñi in ſepulchro iacuit inuolutum. quidq́; tandem apud Gallos in Eccleſia minorum collectus, ac religioſè cuſtoditus cruor domini tacita quadam voce clamant, quam in hac rerum vniuerſitate, effuſi ſanguis aliquid nobis diuinitus eſſe relictum?

CAP. III.

Quid de allatis hiſtorijs cenſendum ſit.

AT enim quia ex tactis hactenus de ſanguine Xp̃i hiſtorijs confectum argumẽtum, plus mihi ſemper probare viſum eſt, quam oporteat, hoc loco poſſet quiſpiam iudicij mei calculum expectare, quo lectori ſignificem, quid ſentiam de certitudine, ac veritate earum rerum, quæ pręcedenti capite tradita ſunt. Etenim ſicut ex allatis de ſanguine Chriſti hiſtorijs certam mihi elicere poſſe videor aſſertionem, qua omninò defendam, non nihil effuſi etiam in paſſione ſanguinis Chriſti apud nos remanſiſſe; ita facilè adduci nõ poſſum, vt aſſentiar, tantam effuſi ſanguinis copiam, qualis ea eſſe conuincitur ex ijs, quæ hactenus tradita ſunt, in Chriſto à mortuis reſurgente potuiſſe deſiderari, abſq; certo reuiuiſcentis naturæ Chriſti detrimento abſolutæ corporis Chriſti perfectioni repugnante. Verùm quia & difficili in loco verſor, & optimè teneo difficile factu eſſe, vt ſatisfaciam ijs

omnibus,

Digitized by Google

omnibus,qui de vero ſanguine Chriſti gloriantur, cum (vti commune fert prouerbium)ſuum vnicuiq; pulchrũ ſit,& res iſta certo nequeat dirimi iudicio, propterea tã-tummodo de allatis ſuperioris ſententiæ firmamẽtis tu-tè pronunciare poſſum, eam omnem ſanguinis copiam haud potuiſſe ex ſacratis Chriſti venis proficiſci; qñquidem ex eo neceſſaria argumentatione conficeretur,defe-ctuoſam,nimioq; ſanguine deſtitutam conſurrexiſſe Sal uatoris noſtri naturam;cui licet non tanta ſanguinis copia neceſſe eſſet,quantæ particeps ante paſſionem fuerat, poſtulante iſtud glorioſi corporis natura(quæ cum non amplius victura ſit vitam animalem eo ſanguine non e-get,qui muneri reſolutę carnis deſeruiebat;)ea nihilominus quantitas cruoris,quã ſuperiori capite recenſuimus, ſine dubio copiam excedit eius ſanguinis,qui citrà imper fectionem,ac defectũ immortalis corporis in rerum vni uerſitate relinqui potuit. Quid? vix, ac ne vix quidem grauiſſimi doctrina, & auctoritate Theologi doctores, ne fortaſſis perfectioni corporis Chriſti aliquod detrimentum inferant, verentur concedere non nihil cruoris effuſi in paſſione extra venas corporis Chriſti iacere nũc apud mortales; & prudens quiſpiam inducet animũ ſuũ credere, tot vaſcula ſacro cruore domini referta nunc etiam in terris reperiri? Rectè igitur de his,qui primo intuitu omnem eum cruorem eſſe ex vero Saluatoris ſanguine nimis ſecurè iactant,cum ſapiente affirmari poteſt illa inſignis ſententia; *Qui cito credit leuis eſt corde*,cũ iſtud opinari,neq; recta ratio ſuadeat,neq; congruens Chriſti reparatio patiatur; quare licet non ſit meæ mẽtis, temeritatis, aut leuitatis notam inurere pijs, ac religioſis ijs mentibus,quæ ſacrum, ubicunq; reperiatur, cruorẽ,de-

uotè,

uotè colunt,cum & miraculoſus ét,& ex imagine,& hoſtia effuſus liquor religioſo cultu dignus ſit; eos tamen monitos velim,vt caueant totũ id ſanguinis, tamquã verum,& naturalem corporis Chriſti ſanguinem arbitrari,ne dum vel charitatis,vel religionis,vel deuotionis affectus quæritur,manifeſta Saluatoris corpori iniuria inuratur, dum videlicet expertem faciunt Saluatorem eius rei, quæ ad perfectam ſui rationem iuſta ratione exigitur. Et hæc pauca dicta ſint de omni eo ſanguine,qui pleriſq; locorum verus Chriſti cruor eſſe vulgò creditur.

Sanguis Mantuæ aſſeruatus verus Chriſti ſanguis.

Quòd ſi vlterius curioſitate compulſus quærat alter, quid ego iudicem de eo ſanguine, qui Mantuæ in Vrbe colitur, ſit nec ne ex ea ipſa veri ſanguinis ſubſtantia,quę ſemel in dominicis venis requieuit, fretus teſtimonijs præſtantiſſimorum virorum; reſpondeo ei hunc honorẽ tribui poſſe,quod nempe ea fuerit,ex vera,& propria Saluatoris noſtri materia,quę prędita olim ſanguinis forma ex contactu,atq; conſociatione corporis Chriſti cum diuinitate iuſtiſſimum fuerit redemptionis noſtræ pretiũ. Præterea cum verum eſſe ſanguinem Chriſti docet in primis non ſolùm antiquiſſima fama,& traditio, verùm ét clarè confirmat hiſtoria hac de re ſuperius recenſita, velut Mantuanæ Chronicæ auctor,atq; in eiuſdem Ciuitatis hiſtoriam ſupplementum teſtantur, cum quibus communis omnium conſentit opinio. Enim verò ad iſtud credendum inuitant nos ea, quæ ſæpiſſime in huius ſanguinis veritatem edita ſunt miracula. Inſuper prçſens opinio corroborari poteſt ſanctione,atq; Decreto Leonis Tertij Pontificis Maximi,qui auctoritate ſua ſtatuit,eum cruorem veram eſſe ſanguinis Chriſti ſubſtantiam; huius aũt Pontificię ſanctionis teſtem proferram in medium Platinam

tinam

tinam de viris, ac geſtis Pontificum; cuius in vita Leonis hæc ſunt verba, *At Leo cum ſeditionibus ſemper vexaretur ab Vrbe diſcedens Mantuam proficiſcitur, ad viſendũ Chriſti ſanguinem, qui tum miraculis magno in pretio erat. Is autem à Mantuanis perbenignè ſuſceptus approbato Chriſti ſanguine ob frequentia miracula ad Carolum proficiſcitur, vt hominem veritatis cognoſcendæ cupidum eius rei certiorem faceret.* Hactenus Platina; à cuius opinione etſi diſceſſerit Alphõſus Ciaconius de Viris Pontificum, docẽs, miraculoſum dũtaxat eum eſſe ſanguinem, qui Mantuæ reperitur, eo quod miraculoſè effluxerit ex percuſſa olim à Iudæis imagine Chriſti, de qua S. Athanaſius mira ſcripſit; falſus tamen ſua opinione eſt Ciaconius, cum ei nulla vel hiſtoria, vel probabilis ratio, præter nudã aſſeuerationem, ſuffragetur. Immò, eius opinionem omnino redarguunt ea, quæ Cæſar Baronius vir eruditiſſimus, cui omnes litterarum ſtudioſi non parum debent ad annum Chriſti 804. prodidit ad hunc modum ſcribens. *Cæterum quod ad ſanguinem Chriſti pertinet, re multum examinata, inuẽtus eſt, & comprobatus ille fuiſſe, qui ex Chriſti corpore fluxit tempore paſſionis eius; nõ autem ille, qui Berythi ex ſacra Crucifixi imagine fluxerat, de qua veritate extare dicuntur ſacra diplomata Romanorum Pontificum, vt de his non ſit ampliùs dubitandũ;* ſic Baronius, qui licet litteras Apoſtolicas ſe non vidiſſe ſtatim ſubiungat, illud tamen nulli mirum accidere poteſt, cum nimis arduum ſit opus, omnia ad vnius ſcriptoris manus potuiſſe deuenire, maximè ſi ſint ordinis earum rerum, quæ ne intereant ſumma induſtria, atq; ſollicitudine priuatis in locis cuſtodiuntur, quales ſunt hæ ſummi Pontificis epiſtolæ, quarum exemplar Mantuę hiſce etiam temporibus conſeruari à pluribus audio. Illud etiam

Platinæ teſtimonium.

Opinio Ciaconij non approbanda.

Verior Cæſaris Baronij opinio.

etiam certiſſimè conſtat, ad fouendam erga ſacratiſſimũ hunc ſanguinem Chriſti pietatem, varijs eccleſiaſtici theſauri opibus, & priuilegijs omnes vtriuſq; ſexus fideles à ſummis Pontificibus cumulari, qui eo die, quo ad regnũ Chriſtus redijt, templum D. Andreæ nouo ſanguinis Chriſti nomine inſignitum venerabundi inuiſunt. Ad extremum, huiuſce veritatis non eſt debile argumentum; quòd ijs ipſis temporibus, quibus diuino munere cęleſte pignus repertum eſt, ferrea ſimul quædam ac vetuſtiſſima tabella apparuerit, in qua cælata hæc ipſa verba leguntur, *Sanguis Chriſti Ieſu*, vt fide dignisſimi ſcriptores referunt. Supereſſet etiam de reliquo ſanguine, qui alibi reperitur, idẽ in præſens ſcrutari, ſit nec ne videlicet verus dominici corporis, an verò miraculoſus percuſſæ imaginis Chriſti cruor. At quia non eſt iſtud operis mei, vereorq; prætereà ne exponendo quid putem, offendam eorum animos, qui inueteratam de cruore mentem, & opinionem nulla ratione exuere cogitant, propterea ne aut odium, aut certè inuidiæ non diſſimilem offenſionẽ conflare mihi ipſi videar, hanc quæſtionem in prætermiſſis relictam eſſe volo.

CAP. IV.

Obiectis rationibus reſpondetur.

CAeterùm quia, ex his omnibus manifeſtè colligitur, verum Saluatoris noſtri ſanguinem in terris nunc etiam reſeruari, æquum eſt, vt his argumentationibus, quę ad oppoſitum lectorem trahere videtur, ſatisfaciamus. Verùm, quia haud difficilem habent explicatum, breuiter prima argumentatio ſic diſſoluitur. *Ad primũ.* Cum Saluator ea verba protulit. *Si exaltatus fuero à terra*

omnia

omnia traham ad me ipſum, non de attractione in vnitatem perſonæ, ſed in dignitatem, gloriã, atq; diuinæ beatitatis ſplendorem, & excellentiam intellexit, aliter quæ Saluatoris naturæ haud conueniunt, ad corpus Chriſti adducenda forent, quod ſtultum omnino eſſet arbitrari. Præterea, ſi faciamus teſtimonium illud, de corporea ad ſe ipſum reductione accipiendum eſſe; tũc trahet omnia ad ſe ſecundum ſpetiem, non autem ſecundum materiam conſiderata, vt alibi declarauimus. Vel certè, quod non longius abeſt à priori reſpondendi ratione; particula, *omnia*, ſumitur pro generibus ſingulorum, quæ nihilominus rectæ glorioſi corporis conſtitutioni non aduerſantur; non autem pro ſingulis generum.

Ad ſecundam. Etſi nihil in corpore dominico reperiretur ſuperuacaneum, hoc eſt, immoderatum, quodq; naturæ Saluatoris compoſitioni officeret, fuit tamẽ aliqua pars ſanguinis ſuperuacanea, ſine qua videlicet ſacrata corporis dominici cum poſitio, & abſoluta perfectio potuit integerrima perdurare.

Ad tertiam. Peculiari quidem ratione acceptam hominum reparationem referimus ſanguini effuſo in paſſione; at quænam hinc neceſſitas colligitur, vt ea omnis effuſi ſanguinis copia vnionis corporis Chriſti particeps perpetuò foret? immò, ſi recte ſapimus, congruum fuit, vt in terris pars aliqua ſanguinis viſu corporato attingenda nobis [illegible]queretur, in aptũ exhibitæ paſſionis ſignũ.

Quarta argumentatio ducta ex auctoritate S. Pauli in ep. 3. ad Eph., pro exploratis, ac certis aſſumit, quæ in litem veniunt. Etenim non omnem creaturæ rationalis ſanguinem eſſe ex putredine excitãdum, multo tutius affirmari poteſt, quam idem de ſanguine Chriſti aſſeratur,

& nihilominus ſanguinem Mediatoris in reſurrectione non totum ad ſolita naturę vaſa ſe ſe recepiſſe primarum partium Theologi tuentur, atq; defendunt.

Ad quintam. Reparandum eſſe rurſus in reſurrectione Chriſti ſanguinẽ diuino tactus afflatu regius vates prodidit quidem, vt omnes Theologi teſtantur, colligentes in illis verbis. *Non dabis ſanctum tuum videre corruptionẽ*, & rurſus, *quæ vtilitas in ſanguine meo, ſi deſcendero in æternã corruptionem*, colligentes inquam nullam ſanguinis Xp̃i partem, quæ poſtmodum reparanda erat, computruiſſe; at nihil impedit poſt completum reſurrectionis Sacramentum, quominus relictus ſanguis Chriſti apud nos mortales ſuæ formæ iacturam fecerit, vti infra latius demonſtrabitur.

Tandẽ argumentũ ꝙ ex S. Thomæ teſtimonio producitur, clarè oſtendam, cum ad mentem eiuſdem Angelici Doctoris enucleatius explorandam deuenero, aduerſus opinionem noſtram non pugnare.

CAP. V.

An cũ fide catholica pugnaret is, qui nihil veri ſanguinis Chriſti apud mortales remanſiſſe, arbitraretur.

PRæſentem diſputationem illud ingerit, quod ſuperiori capite ex Platina productum eſt teſtimoniũ. Nam ſi à Summo Pontifice, Leone Tertio repertũ Mantua in Vrbe cruorem Saluatoris noſtri naturalem ſanguinem eſſe, ſtatutum eſt, iam clarè conuincitur ad fidei catholicę dogmata pertinere, aſſentiri ijs, quæ hactenus tradita ſunt de ſanguine Chriſti in terris reſeruato, cũ ea, quæ ab Eccleſię capite Pontifice Romano decreta ſũt citrà errorem numquàm in dubiũ reuocare liceat, aut ꝙ

turpius

turpius eſſet, inficiari. Sed quia præſens dubitandi occaſio oritur de eo ſanguine tantùm, qui Mantuæ aſſeruatur, inquiramus, ſi placet, amplioris doctrinæ gratia abſolutè; Vtrùm orthodoxæ fidei repugnet aſſeuerare, nullam veri ſanguinis Chriſti partem fuiſſe in terris à Chriſto reſurgente relictam.

Cardinalis S. Petri ad Vin. veritate vltima, dum oppoſitis argumentationibus reſpondet, putat eum non carere hæreſis labe, qui pugnaciter, & præfractè defenderet nihil veri ſanguinis Chriſti in hac ſublunari machina rerum comperiri. Porrò in hanc ſententiam ductus eſt vir iſte teſtimonio Pij II. Eccleſiaſticarum rerum Sũmi Moderatoris, qui olim ſuis Apoſtolicis litteris ſanguinẽ dominicum in terris eſſe docuit hunc in modum loquens. *Petitio exhibita continebat, quod licet tanto tempore, cuius memoria nõ extitit in Eccleſia dictæ domus, vt piè creditur, quædã portioncula pretioſi ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti in ligno Crucis pro redẽptione humani generis ſalubriter effuſi etc.* & mox, *Nos igitur, qui de prædictis certam notitiam habemus attendentes, quod veritati fidei nullatenus repugnat affirmare Redemptorem noſtrum ex ſanguine præfato ob ipſius paſſionis memoriam, aliquam partem in terris reliquiſſe.* Hactenus ex Bulla Pij II. quã refert Syluester citatis anteà locis. Suadet iſtud præterea, ꝙ lib. 6. c. 112. fuiſſe B. Brigitæ à Deipara Virgine reuelatũ vidimus; ac tandẽ huc ſpectat Leonis III. confirmatio, quę huius quęſtionis pertractandæ cauſam dedit.

Epiſtola, quam miſit ad Abbatem Monaſterij S. Mariæ Santonenſis Diœceſis.

Ex aduerſo tamen alij nõ ſolùm in oppoſitam ſentẽtiam abiêre, ſed etiam ſuperiorem ſententiã omnis planè erroris expertem non faciunt, docentes à recta fidei doctrina exorbitare eos, qui aliquam veri ſanguinis Chriſti

portionem in terris remanſiſſe affirmant. Porrò au ᷓo huius opinionis fuiſſe Ioannem de Poliaco, ea, quæ apu Turrecrematam in c.inuitat de celebratione miſſaru dist.2. leguntur, apertè ſignificant. Cuius opinionē ſi le ctor meditetur, videbit, aſſeruiſſe Poliacum, poſſe quid latriæ cultu ſanguinem in Eccleſijs nunc aſſeruatū ado rari, non propter ſe, ſed propter Chriſtum, cuius naturā & paſſionem exprimit; at ſine errore aſſeri non poſſe, i cru oris ex corpore dominico profluxiſſe.

Scio non paucos recentiorum Theologorum Turre crematam huius opinionis auctorem appellare; verū, n opinio Poliaci expreſſa ſententia ſit Turrecrematę, hau video, qua ratione hanc illi aſſertionem affigant, cum ip ſe plenum Angelici Doctoris articulum quodlibeti 5. a 3. eodē capite Inuitat referens diſt.2. hæc addat, quæ ſin dubio eum prioris ſententię, etiam iuxta Angelicam do ctrinam, fuiſſe comprobatorem conuincunt; cū inquit *Addit autē S.Thomas in quodlibeto, uel alias, ex corpore Chri ſti, ita quod non videtur inconueniens, quod de ſanguine nutri mentali Chriſti, ideſt, qui ex cibis in Chriſto generatus eſt, ali quid dicatur in terris remanſiſſe.* Sic Turrecremata, qui ſo lius Angelici Doctoris ſententię contentus, nihil de ſuo adducit ad pręſentem quęſtionem dirimendam.

Syluester familiari, ac trita illa ſanguinis toties repe tita diſtinctione in nutrimentalem nimirum, & vitalem, ſine fidei iniuria defendi non poſſe autumat, aliquid vi talis ſanguinis Chriſti, quem ſalubrem appellat; in terris remanſiſſe. Talem autem huius Doctoris opinionem eſſe ex appoſitis ſuis principijs clarè mihi videor colligere poſſe; Etenim, ſicuti pluribus in medium prolatis omni ſtudio, ſanguinem nutrimentalem, ſeu quod apud illum

idem

idem omnino valet, ſanguinem ſalubriter effuſum nunc in terris eſſe contendit; ſic è regione, eum tamquam fidei Chriſtianæ reum damnat, qui vitalis ſanguinis aliquid re ſurgenti Chriſto defuiſſe aſſerit. Inanem hanc (quamuis apud pleroſq; vſitatã) de ſanguine Chriſti diſtinctionẽ quoniam alibi ſæpius refutauimus, ea dũtaxat in pręſens adducenda erunt firmamenta, quæ Sylueſtri ſententiam, quatenus cum Poliaci opinione conuenit, corroborare poſſe videntur. Et in primis quidem, pro hac opinione facit, ꝙ S. Athanaſius prodidit in libro de paſſione imaginis domini c.7., vbi poſt enarratam Iudaici facinoris ſeriem, de qua nos 4. libro diximus, apertè teſtatur, nullũ alium ſanguinem, qui in terris remanſerit, reperiri poſſe. præter eũ, qui ex percuſſa imagine Chriſti profluxit; neq; eſſe vllo modo opinandum, aliquid veri cruoris Chriſti è dominico corpore ſeparatum dari poſſe. *Hic eſt*, inquit Athanaſius de ſanguine ex imagine cadente loquens; *Sanguis ille dominicus, qui apud pleroſq; repertus eſſe dicitur, nec eſſe aliter exiſtimãdum eſt à verè catholicis, præter id, quod ſcribitur à nobis, quaſi ex carne, et ſanguine Chriſti aliquid poſſit in mundo reperiri, niſi illud, quod in ara altaris per manus Sacerdotum, quotidie ſpiritualiter efficitur;* hæc autẽ S. Athanaſij auctoritas cum approbata fuerit in ſeptima Synodo generali Nicęna actione 4. maximi debet eſſe ponderis, & momẽti, immò inſtar definitæ, ac ſancitę veritatis. Amplius, eſt fidei catholicę certiſſimum dogma reſurgẽtis Chriſti naturam perfectiſſimam, atq; integerrimam fuiſſe; atquę humorum corporis Chriſti eſſe potuit integritas, & abſoluta perfectio, ſi ſanguinis magna ſubſecuta iactura eſt? Poſtremò, vis earum rationum, quas Angelicus Doctor contexuit, ad perſuadendum nihil ſanguinis

S. Athanaſius.

guinis

guinis Chriſti apud nos remanſiſſe ad iſtud trahunt
Auctoris opinio. Verùm huic ego opinioni nō arbitror eſſe ſubſcrib
firmiſſimè credēs neminem fidei præcepto teneri ad
ſtandum ſiue affirmanti, ſiue neganti potius opinioni
ſenſum. Etenim quamuis planè verum, omninoq; ex p
ratum eſſe putem, nonnullas veri cruoris Chriſti pa
apud nos remanſiſſe, nihilominus iſtud haud puto rat
fidei certitudine, ſed Theologica duntaxat, ita ut fas v
cuiq; ac liberum ſit ſine aliquo erroris periculo, quidq
placuerit, hac de re opinari, cum nulla Conciliorum,
Summorum Pōtificum ſtatuta horum aliquid, tamqu
de fide, tenendum eſſe decernant. Quare cum nulla a
Patrum, aut Conciliorum teſtimonia adferri poſſint, q
duabus hiſce contrarijs opinionibus ſuffragentur, qu
citata, profectò cum hæc neminē cogere poſſint ad c
plectendum, vti fidei articulum, id, ad quod comproba
dum inducuntur; iam nemo non videt, tutiſſimam eſſe
ſertionem noſtram. Quocirca ſupereſt tantùm, vt vide
mus, quo modo allata in vtriuſq; ſententię confirmati
nem argumenta, accipienda, atq; intelligenda ſint.

Ad primū pro Cardinalis S. Petri ad Vincula opini
ne reſpondeo. Non fuiſſe ſanguinem Mantuæ exiſtente
tamquam verum Chriſti domini cruorem à Leone I
confirmatum, ſed ſolummodo illa Pontificis confirm
tio, de qua Platina loquitur, fuit certa quædam approb
tio inuenti liquoris, qua decreuit Summus Antiſtes, eu
ſanguinem eſſe veneratione, ac reuerentia dignum, p
ſeq; pręterea à fidelibus citrà vllam diuini iuris, vt ita l
quar, læſionem, coli; immò etiam pium videri, eum cru
rem ex verò Saluatoris corpore profluxiſſe, vti teſtes ſ
á Deo perpetrata miracula; neq; quidquam vlterius d

cerne

Digitized by Google

cerne voluit Pontifex gnarus huiuſce queſtionis, quæ illis etiam temporibus dubia, & anceps erat apud doctiſſimũ quemq; Theologicæ ſcientiæ profeſſorem.

Plus verò, quam par eſt ex diplomate Pij Pontificis II. & quam verba ipſa, mensq; Pontificis patiantur, in ſuæ opinionis patrociniũ collegit Cardinalis S. Petri ad Vin.; Nam cum Pontificiæ litteræ non niſi ad veritatem, atq; verborum proprietatem explicandæ ſint; quam ob cauſam Cardinalis iſte hæreſis notam inurit negantibus verã ſanguinis Chriſti ſubſtantiam in terris reperiri, cum ad ſummum ex Pij Secundi diplomate intelligatur, eũ fidei contemptorem, trãſgreſſoremq; habendũ non eſſe, qui aliquid veri cruoris dixerit in rerum vniuerſitate à Chriſto fuiſſe relictum; hucenim verba illa ſpectant. *Nos attendentes, quod veritati fidei nullatenus repugnat affirmare, redemptorem noſtrum de ſanguine præfato ob ipſius paſſionis memoriam aliquam partem in terris reliquiſſe.* At longè aliud eſt, maximũq; diſcrimen intercedit, inter, non repugnare fidei dogmatibus aliquid ſanguinis eſſe apud nos, & fidei articulum eſſe ſanguinem Chriſti in terris reperiri.

Quod autem ad B. Brigitę reuelationem ſpectat, & ſi ea maximi ſit ponderis, attamen nõ tãti, tamq; efficacis cẽſenda eſt, vt ab ea diſcedere impiũ, ac irreligioſũ fuerit, & hæc ſatis ſint aduerſus Card. S. Pet. ad Vin. opinionem.

Nam quæ pro Poliaci, & Syluestri ſententia pugnant, hunc in modum ſoluere, haud fuerit operoſum; ſiquidem aſſerere falli, & errare eos, qui arbitrantur ſanguinem in Eccleſijs cuſtoditum verum eſſe Saluatoris noſtri cruorẽ, atq; ſuæ aſſertionis nullum vel leuiſſimum rationis momentum aſſignare, vt facit Poliacus, res inanis, ne dicam ridicula, videtur. Ita ne hos à fide catholica deficere cenſebimus,

Digitized by Google

patrúm rurſus ſe ſe Mantuam contulit, vt ſacrum ſa
noſtræ pignus venerarerur. Hos ſubſequenti æuo im
Carolus IV. Imperator, Alexander II., Innocentius II
Martinus V. Súmi Pontifices ad hoc pietatis munus p
gendum ad eandem ſe ſe Ciuitatem contulerunt, in
etiam noſtris hiſce têporibus in ſacris ædibus D. Anc
Apoſtoli, quibus Leo IX. nouum ſanguinis Chriſti tit
fecit, ſâguis quotânis oſtêditur, ea nimirû die, quo ad a
victor Ieſus aſcendit. Hic autem ſanguis Chriſti, de c
hactenus, certis quibuſdam cryſtallinis vaſculis in for
rotæ mirabiliter efformatis clauditur, aureo circulo ſ
tus, nec non catenis pariter aureis vaſculum mirè,
concinnè inuicem nectentibus. Et hæc pauca ex mu
ſufficiant de eo ſanguine Chriſti, quo Mantua Vrbs i
merito gloriatur; nûc deinceps ea, quæ de ſanguine Ch
ſti in alijs locis exiſtente alij tradiderunt, videamus.

Nicephorus. Etenim Nicephorus lib. 1. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ c. 3
emanantem ex proſciſſo Saluatoris latere ſanguinen
Deipara Virgine, & á B. Ioanne Apoſtolo honorificè v
ſculo fuiſſe exceptum teſtatur, dum inquit. *Cum verò me*
homicidarum omnes profugiſſent, ſola ibi aderat mater, & q
diligebat diſcipulus, qui omnia, quæ uel antè, vel poſt mortē ei
geſta eſſent oculis ipſi ſuis ſpectarunt, ſanguinemq; & aquam
latere eius, quaſi adhuc viuentis recens profluentē, religioſè ſ
mul, & honorificè admodum vaſculo acceperunt. Sic Niceph
rus. Nec abſimilis admodum eſt, nec premenda ſilenti
ea notitia ſanguinis Chriſti, nunc apud nos exiſtentis, qu
lector capere poteſt ex ijs, quæ libro 6. reuelationum I
Brigitæ legimus; quo loci mater Saluatoris inducitur Br
gitam his vocibus alloquens. *Cum tempus vocationis me*
inſtaret de hoc mundo, ego ipſam (hoc eſt præputij mêbra
nam)

Sanguinē Chriſti collegerunt B. Virgo, & Apoſtolus Ioannes.

Reuelationum B. Brigitæ lib. 6.

y Google

nã) cõmendaui S. Ioanni cuſtodi meo, cũ ſanguine illo benedicto, qui remanſit in vulneribus eius, quando depoſuimus de cruce. Poſt S. Ioanne, & ſucceſſoribus eius ſublatis de mundo, creſcente malitia, & perfidia, fideles, qui tunc erant, abſconderunt illa in loco mundiſſimo ſub terra, & diu fuerunt incognita, donec Angelus Dei amicis Dei reuelauit. O Roma, ò Roma, ſi ſcires, gauderes vtiq; immò ſi ſcires flere, fleres inceſſanter, quia habes theſaurum mihi chariſſimum, & non honoras illum; ex quo B. Virginis teſtimonio clarè intelligimus, non modò ſanguinem Chriſti in terris eſſe, ſed etiam Romana in Vrbe reperiri. Proximè ijs adijcienda videntur, quæ de ſanguine Mediatoris ſub Crucis ſtipite collecto antiquiſſima traditione, & creduntur, & etiam à Sylueſtro Prierio in Aurea Roſa q. 31. tract. 3. litteris produntur. Videlicet eum ſanguinem, ſeu potius eam terræ partẽ cruore domini aſperſam, quam paſſionis tempore Magdalena ſub Cruce collegit, ſemel quotãnis, cum in paraſceue paſſionis Chriſti hiſtoria legitur, feruere, ac ebullire, cum nihilominus per reliquum anni ſpatium arida, & deſiccata penitus videatur apud S. Maximinum. Sed audiamus modo Sylueſtrum, qui ſanguinem S. Ianuarij, qui Neapoli colitur, docens ebullire, cum ad caput eiuſdem Sancti admouetur, hæc ad rem noſtram ſubdit his verbis.

Mirandũ ſanguinis Chriſti prodigium.

Apud S. Maximinum ſanguis Chriſti.

Syluester.

Et idem videtur de ſanguine à Magdalena ſub Cruce cũ terra collecto, qui ſingulis annis in paraſceue perlecta paſſione ebullit, vt omnes aſſerunt in S. Maximino, cum reliquo tempore videatur in terra deſiccatus.

Audio prætereà, nec non ex tranſmiſſis ad me litteris clarè intelligo certam veri cruoris Chriſti portionẽ aſſeruari in Vvcingartenſi Cœnobio apud Germanos, quã multis editis miraculis á Deo fuiſſe illuſtratã teſtes ſunt

Vvcingartenſi in Cænobio portio ſanguinis Chriſti.

ij omnes, qui eas regiones colunt.

Illud etiam memorabile eſt huiuſce rei argumentum ſimul, & experimentum, de quo iurè Veneti exultant, n exhibent illi eo ſanctioris hebdomadæ die, quo crudeliſſimos Chriſti cruciatus, & mortem recolit Eccleſia, omnibus contemplandam duplicis ſanguinis Xp̄i ſubſtātia alteram miraculoſam; alterā veri ſanguinis Chriſti portionem naturalem, quam pretioſam illi dicūt; propterea quod illa ex percuſſa olim imagine Chriſti diuinitus; hę verò ex ſauciato Saluatoris corpore emanarit.

Apud Venetos ſanguinis Chriſti reperitur.

Quòd ſi alia huiuſce rei teſtimonia quæras, meditari quæſo ſacram ſyndonem, in qua obuolutum Saluatoris noſtri corpus tridui tempore iacuit in ſepulcro, quæ nūc eſt apud Sabaudiæ Ducem, & ſpōtè ſanguinis dominici partes in eadem fuiſſe derelictas fateberis; nam ſanguine depicta totius corporis Chriſti, ac expreſſa in eadē effigies ita clarè cernitur, ac ſi ob oculos verſaretur exca nificata eiuſdem Saluatoris natura; immò veſtigijs du bus ſanguinis in ea impreſſi, quæ inter theologos de vu nerum forma, de corporis Chriſti lōgitudine, ac figura de verberum multiplicitate, de clauorum numero, de fo ma ſpinei ſerti diu agitabantur, ſatis clarè patuerunt, teſtantur non ſolum ij, qui ad viſendam ſacram ſyndo nem religionis gratia Taurinum quotannis properant verum ét Alphonſus Palleotus in libris de ſacra ſyndo confectis disertè probat, atq; oſtendit. Mitto nūc in pr ſens aliam ſyndonem apud Treuirenſes populos exiſt tem hic tibi recenſere, quæ non ſecus, atq; prior ſac cruore tincta, atq; pluribus deſignata ſanguinis Chri notis omnibus magna earum gentium deuotione cert anni diebus oſtenditur. Sed quid plura? huiuſce verita

Sacra Syndon.

Duplex Syndon.

teſtis

Digitized by Google

teſtis eſt ea ipſa colūna, cui vinculis adſtrictus Saluator adhæſit, cum flagello plecteretur, quæ etiam nunc diuino cruore Chriſti imbuta eſt, quemadmodum S. Hieron. teſtatur in Epitaphio Paulæ num. 20. cum inquit; *oſtendebatur illi columna Eccleſiæ porticum ſuſtinens infecta cruore domini, ad quam vinctus dicitur, & flagellatus*. Adſerit hoc idem diræ lanceæ ferrum ſimili cruore tinctum. Nec non teſtatur iſtud ſcala ſanguine Chriſti non ſemel madefacta, quæ Romæ oſtenditur. Ad hæc, quid memorem relicti ſanguinis certa indicia deprehendi in dominica veſte conſutili, quam poſt affixum Cruci Saluatorem talis inter ſe ſortiti ſunt quatuor carnifices; etenim in ea veſtis parte, quæ ad Saluatoris genua protendebatur licet animaduertere expreſſam cruoris Chriſti ſubſtantiam, quæ toto paſſionis decurſu ad ima veſtimentorum Ieſu perpetuo fluxu decurrebat. Porrò hæc veſtis, ſi Gregorio Thuronenſi fidem accomodare libet olim diu cōſeruata eſt in Ciuitate quadam Galatheæ in eo templo, quod ad Sanctos Archāgelos appellatur. Sic enim ſcribit de miraculis lib. 1. c. 8. de tunica Chriſti loquens. *De hac veró immaculati agni tunica, quæ à quibuſdam audiui ſilere nequeo, ferunt autem in Ciuitate Galatheæ in baſilica, quæ ad Sanctos Archāgelos vocitatur, retineri. Eſt enim hæc Ciuitas ab Vrbe Conſtantinopolitana, quaſi millibus centum quinquaginta diſtans, in qua baſilica eſt exypta abditiſſima, ibiq; in arca lignea hoc veſtimentum habetur incluſum, quæ arca à deuotis, atque fidelibus cum ſumma diligentia adoratur non immerito digna, quæ hoc veſtimentum retinet, quod dominicum corpus vel contingere meruit, vel velare*. His vero temporibus Treuirorū haberi hanc Saluatoris veſtem intelligo ex ijs, qui eam ſæpius religionis gratia venerati ſunt, atq; oculis ſuis cō-

Columna ſanguinē Chriſti imbuta.

Veſtis Chriſti conſutilis tincta eſt cruore.

Vbi nunc reperiatur.

Spina duplex inſta cruore dominico.

ſpexerunt. Ad extremum, vt ſemel finiam, quid quatuo claui, quid ſpina, quæ ſacras Chriſti ceruices transfodit Rechanati piè cuſtodita, quid ea pariter, qua Galliæ reg ſacellum fulget, & quam familiæ Dominicanæ patr Vincentiæ ſummis celebrant honoribus; Quid imbut ſanguine duo ſudaria: alterum Saluatoris faciei ſangu ne, & ſudore aſperſæ à Veronica, ſeu Berenice admotum alterum, quo caput Dñi in ſepulchro iacuit inuolutum quidq; tandem apud Gallos in Eccleſia minorum colle ctus, ac religioſè cuſtoditus cruor domini tacita quadam voce clamant, quam in hac rerum vniuerſitate, effuſi ſa guis aliquid nobis diuinitus eſſe relictum?

CAP. III.

Quid de allatis hiſtorijs cenſendum ſit.

AT enim quia ex tactis hactenus de ſanguine X hiſtorijs confectum argumẽtum, plus mihi ſe per probare viſum eſt, quam oporteat, hoc loc poſſet quiſpiam iudicij mei calculum expectare, quo l ctori ſignificem, quid ſentiam de certitudine, ac verita earum rerum, quæ præcedenti capite tradita ſunt. Eteni ſicut ex allatis de ſanguine Chriſti hiſtorijs certam mi elicere poſſe videor aſſertionem, qua omninò defendat non nihil effuſi etiam in paſſione ſanguinis Chriſti ap nos remanſiſſe; ita facilè adduci nõ poſſum, vt aſſentia tantam effuſi ſanguinis copiam, qualis ea eſſe conuinc tur ex ijs, quæ hactenus tradita ſunt, in Chriſto à mort reſurgente potuiſſe deſiderari, abſq; certo reuiuiſcentis turæ Chriſti detrimento abſolutæ corporis Chriſti p fectioni repugnante. Verùm quia & difficili in loco v ſor, & optimè teneo difficile factu eſſe, vt ſatisfaciam

omnibus,

omnibus, qui de vero ſanguine Chriſti gloriantur, cum (vti commune fert prouerbium) ſuum vnicuiq; pulchrũ ſit, & res iſta certo nequeat dirimi iudicio, propterea tã-tummodo de allatis ſuperioris ſententiæ firmamẽtis tutè pronunciare poſſum, eam omnem ſanguinis copiam haud potuiſſe ex ſacratis Chriſti venis proficiſci; quãquidem ex eo neceſſaria argumentatione conficeretur, defectuoſam, nimioq; ſanguine deſtitutam conſurrexiſſe Saluatoris noſtri naturam; cui licet non tanta ſanguinis copia neceſſe eſſet, quantæ particeps ante paſſionem fuerat, poſtulante iſtud glorioſi corporis natura (quæ cum non amplius victura ſit vitam animalem eo ſanguine non eget, qui muneri reſolutę carnis deſeruiebat;) ea nihilominus quantitas cruoris, quã ſuperiori capite recenſuimus, ſine dubio copiam excedit eius ſanguinis, qui citrà imperfectionem, ac defectũ immortalis corporis in rerum vniuerſitate relinqui potuit. Quid? vix, ac ne vix quidem grauiſſimi doctrina, & auctoritate Theologi doctores, ne fortaſſis perfectioni corporis Chriſti aliquod detrimentum inferant, verentur concedere non nihil cruoris effuſi in paſſione extra venas corporis Chriſti iacere nũc apud mortales; & prudens quiſpiam inducet animũ ſuũ credere, tot vaſcula ſacro cruore domini referta nunc etiam in terris reperiri? Rectè igitur de his, qui primo intuitu omnem eum cruorem eſſe ex vero Saluatoris ſanguine nimis ſecurè iactant, cum ſapiente affirmari poteſt illa inſignis ſententia; *Qui cito credit leuis eſt corde*, cũ iſtud opinari, neq; recta ratio ſuadeat, neq; congruens Chriſti reparatio patiatur; quare licet non ſit meæ mẽtis, temeritatis, aut leuitatis notam inurere pijs, ac religioſis ijs mentibus, quæ ſacrum, ubicunq; reperiatur, cruorẽ deuotè,

uotè colunt, cum & miraculoſus ét, & ex imagine, & hoſtia effuſus liquor religioſo cultu dignus ſit; eos tamen monitos velim, vt caueant totũ id ſanguinis, tamquã verum, & naturalem corporis Chriſti ſanguinem arbitrari, ne dum vel charitatis, vel religionis, vel deuotionis affectus quæritur, manifeſta Saluatoris corpori iniuria inuratur, dum videlicet expertem faciunt Saluatorem eius rei, quæ ad perfectam ſui rationem iuſta ratione exigitur. Et hæc pauca dicta ſint de omni eo ſanguine, qui pleriſq; locorum verus Chriſti cruor eſſe vulgò creditur.

Sanguis Mantuæ aſſeruatus verus Chriſti ſanguis.

Quòd ſi vlterius curioſitate compulſus quærat alter, quid ego iudicem de eo ſanguine, qui Mantuã in Vrbe colitur, ſit nec ne ex ea ipſa veri ſanguinis ſubſtantia, quę ſemel in dominicis venis requieuit, fretus teſtimonijs præſtantiſſimorum virorum; reſpondeo ei hunc honorẽ tribui poſſe, quod nempe ea fuerit, ex vera, & propria Saluatoris noſtri materia, quę prędita olim ſanguinis forma ex contactu, atq; conſociatione corporis Chriſti cum diuinitate iuſtiſſimum fuerit redemptionis noſtræ pretiũ. Præterea cum verum eſſe ſanguinem Chriſti docet in primis non ſolùm antiquiſſima fama, & traditio, verúm ét clarè confirmat hiſtoria hac de re ſuperius recenſita, velut Mantuanæ Chronicæ auctor, atq; in eiuſdem Ciuitatis hiſtoriam ſupplementum teſtantur, cum quibus communis omnium conſentit opinio. Enim verò ad iſtud credendum inuitant nos ea, quæ ſæpiſſime in huius ſanguinis veritatem edita ſunt miracula. Inſuper pręſens opin corroborari poteſt ſanctione, atq; Decreto Leonis Ter Pontificis Maximi, qui auctoritate ſua ſtatuit, eum cri rem veram eſſe ſanguinis Chriſti ſubſtantiam; huius Pontificię ſanctionis teſtem proferram in medium P

tinan

Digitized by Google

tinam de vitis, ac geſtis Pontificum, cuius in vita Leonis hæc ſunt verba. *At Leo cum ſeditionibus ſemper vexaretur ab Vrbe diſcedens Mantuam proficiſcitur, ad viſendũ Chriſti ſanguinem, qui tum miraculis magno in pretio erat. Is autem à Mantuanis perbenignè ſuſceptus approbato Chriſti ſanguine ob frequentia miracula ad Carolum proficiſcitur, vt hominem veritatis cognoſcendæ cupidum eius rei certiorem faceret.* Hactenus Platina; à cuius opinione etſi diſceſſerit Alphõſus Ciaconius de Vitis Pontificum, docẽs, miraculoſum dũtaxat eum eſſe ſanguinem, qui Mantuæ reperitur, eo ꝙ miraculosè effluxerit ex percuſſa olim à Iudæis imagine Chriſti, de qua S. Athanaſius mira ſcripſit; falſus tamen ſua opinione eſt Ciaconius, cum ei nulla vel hiſtoria, vel probabilis ratio, præter nudã aſſeuerationem, ſuffragetur. Immò, eius opinionem omnino redarguunt ea, quæ Cæſar Baronius vir eruditiſſimus, cui omnes litterarum ſtudioſi non parum debent ad annum Chriſti 804. prodidit ad hunc modum ſcribens. *Cæterum quod ad ſanguinem Chriſti pertinet, re multum examinata, inuẽtus eſt, & comprobatus ille fuiſſe, qui ex Chriſti corpore fluxit tempore paſſionis eius; nõ autem ille, qui Berythi ex ſacra Crucifixi imagine fluxerat, de qua veritate extare dicuntur ſacra diplomata Romanorum Pontificum, vt de his non ſit amplius dubitandũ;* ſic Baronius, qui licet litteras Apoſtolicas ſe non vidiſſe ſtatim ſubiungat, illud tamen nulli mirum accidere poteſt, cum nimis arduum ſit opus, omnia ad vnius ſcriptoris manus potuiſſe deuenire, maximè ſi ſint ordinis earum rerum, quæ ne intereant ſumma induſtria, atq; ſollicitudine priuatis in locis cuſtodiuntur, quales ſunt hæ ſummi Pontificis epiſtolæ, quarum exemplar Mantuę hiſce etiam temporibus conſeruari à pluribus audio. Illud etiam

Platinæ teſtimonium.

Opinio Ciaconij non approbanda.

Verior Cæſaris Baronij opinio.

Digitized by Google

omnia traham ad me ipſum, non de attractione in vnitatem perſonæ, ſed in dignitatem, gloriã, atq́; diuinæ beatitatis ſplendorem, & excellentiam intellexit, aliter quæ Saluatoris naturæ haud conueniunt, ad corpus Chriſti adducenda forent, quod ſtultum omnino eſſet arbitrari. Prætereà, ſi faciamus teſtimonium illud, de corporea ad ſe ipſum reductione accipiendum eſſe; tũc trahet omnia ad ſe ſecundum ſpetiem, non autem ſecundum materiam conſiderata, vt alibi declarauimus. Vel certè, quod non longius abeſt à priori reſpondendi ratione; particula, *omnia*, ſumitur pro generibus ſingulorum, quæ nihilominus rectæ glorioſi corporis conſtitutioni non aduerſantur; non autem pro ſingulis generum.

Ad ſecundam. Etſi nihil in corpore dominico reperiretur ſuperuacaneum, hoc eſt, immoderatum, quodq́; naturæ Saluatoris compoſitioni officeret, fuit tamẽ aliqua pars ſanguinis ſuperuacanea, ſine qua videlicet ſacrata corporis dominici cum poſitio, & abſoluta perfectio potuit integerrima perdurare.

Ad tertiam. Peculiari quidem ratione acceptam hominum reparationem referimus ſanguini effuſo in paſſione; at quænam hinc neceſſitas colligitur, vt ea omnis effuſi ſanguinis copia vnionis corporis Chriſti particeps perpetuò foret? immò, ſi rectè ſapimus, congruum fuit, vt in terris pars aliqua ſanguinis viſu corporato attingenda nobis [illegible]queretur, in aptũ exhibitæ paſſionis ſignũ.

Quarta argumentatio ducta ex auctoritate S. Pauli in ep. 3. ad Eph., pro exploratis, ac certis aſſumit, quæ in litem veniunt. Etenim non omnem creaturæ rationalis ſanguinem eſſe ex putredine excitãdum, multo tutius affirmari poteſt, quam idem de ſanguine Chriſti aſſeratur,

Digitized by Google

& nihilominus ſanguinem Mediatoris in reſurrectio non totum ad ſolita naturę vaſa ſe ſe recepiſſe primaru partium Theologi tuentur, atq; defendunt.

Ad quintam. Reparandum eſſe rurſus in reſurrectio Chriſti ſanguinē diuino tactus afflatu regius vates pr didit quidem, vt omnes Theologi teſtantur, colligent in illis verbis. *Non dabis ſanctum tuum videre corruption* & rurſus, *quæ vtilitas in ſanguine meo, ſi deſcendero in ætern corruptionem*, colligentes inquam nullam ſanguinis X partem, quæ poſtmodum reparanda erat, computruiſſ at nihil impedit poſt completum reſurrectionis Sacra mentum, quominus relictus ſanguis Chriſti apud m mortales ſuæ formæ iacturam fecerit, vti infra latius d monſtrabitur.

Tandē argumentū q; ex S. Thomæ teſtimonio prod citur, clarè oſtendam, cum ad mentem eiuſdem Ang lici Doctoris enucleatius explorandam deuenero, aduc ſus opinionem noſtram non pugnare.

CAP. V.

An cū fide catholica pugnaret is, qui nihil veri ſanguinis Chr ſti apud mortales remanſiſſe, arbitraretur.

PRæſentem diſputationem illud ingerit, quod ſup riori capite ex Platina productum eſt teſtimoniū Nam ſi à Summo Pontifice, Leone Tertio reper Mantua in Vrbe cruorem Saluatoris noſ[illegible]naturale ſanguinem eſſe, ſtatutum eſt, iam clarè conuincitur ad dei catholicę dogmata pertinere, aſſentiri ijs, quæ hac nus tradita ſunt de ſanguine Chriſti in terris reſeruato, ea, quæ ab Eccleſię capite Pontifice Romano decreta citrà errorem numquàm in dubiū reuocare liceat, aut

turpius

turpius eſſet, inficiari. Sed quia præſens dubitandi occaſio oritur de eo ſanguine tantùm, qui Mantuæ aſſeruatur, inquiramus, ſi placet, amplioris doctrinæ gratia abſolutè; Vtrùm orthodoxæ fidei repugnet aſſeuerare, nullam veri ſanguinis Chriſti partem fuiſſe in terris à Chriſto réſurgente relictam.

Cardinalis S. Petri ad Vin. veritate vltima, dum oppoſitis argumentationibus reſpondet, putat eum non carere hæreſis labe, qui pugnaciter, & præfractè defenderet nihil veri ſanguinis Chriſti in hac ſublunari machina rerum comperiri. Porrò in hanc ſententiam ductus eſt vir iſte teſtimonio Pij II. Eccleſiaſticarum rerum Sūmi Moderatoris, qui olim ſuis Apoſtolicis litteris ſanguinē dominicum in terris eſſe docuit hunc in modum loquens. *Petitio exhibita continebat, quod licet tanto tempore, cuius memoria nō extitit in Eccleſia dictæ domus, vt piè creditur, quædā portioncula pretioſi ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti in ligno Crucis pro redēptione humani generis ſalubriter effuſi etc.* & mox, *Nos igitur, qui de prædictis certam notitiam habemus attendentes, quod veritati fidei nullatenus repugnat affirmare Redemptorem noſtrum ex ſanguine præfato ob ipſius paſſionis memoriam, aliquam partem in terris reliquiſſe*. Hactenus ex Bulla Pij II. quā refert Syluester citatis anteà locis. Suadet iſtud præterea, ꝙ lib. 6. c. 112. fuiſſe B. Brigitæ à Deipara Virgine reuelatū vidimus; ac tandē huc ſpectat Leonis III. confirmatio, quę huius quęſtionis pertractandæ cauſam dedit.

Epiſtola, quam miſit ad Abbatem Monaſterij S. Mariæ Santonenſis Diœceſis.

Ex aduerſo tamen alij nō ſolùm in oppoſitam ſentētiam abière, ſed etiam ſuperiorem ſententiā omnis planè erroris expertem non faciunt, docentes à recta fidei doctrina exorbitare eos, qui aliquam veri ſanguinis Chriſti

portionem in terris remanſiſſe affirmant. Portò au ctor huius opinionis fuiſſe Ioannem de Poliaco, ea, quæ apu Turrecrematam in c. inuitat de celebratione miſſarum diſt. 2. leguntur, apertè ſignificant. Cuius opinionẽ ſi le ctor meditetur, videbit, aſſeruiſſe Poliacum, poſſe quid latriæ cultu ſanguinem in Eccleſijs nunc aſſeruatũ adorari, non propter ſe, ſed propter Chriſtum, cuius naturã & paſſionem exprimit; at ſine errore aſſeri non poſſe, id cruoris ex corpore dominico profluxiſſe.

Scio non paucos recentiorum Theologorum Turrecrematam huius opinionis auctorem appellare; verũ, n opinio Poliaci expreſſa ſententia ſit Turrecrematę, hau video, qua ratione hanc illi aſſertionem affigant, cum ipſe plenum Angelici Doctoris articulum quodlibeti 5. a 3. eodẽ capite Inuitat referens diſt. 2. hæc addat, quæ ſine dubio eum prioris ſententię, etiam iuxta Angelicam doctrinam, fuiſſe comprobatorem conuincunt; cũ inquit *Addit autẽ S. Thomas in quodlibeto, uel alias, ex corpore Chriſti, ita quod non videtur inconueniens, quod de ſanguine nutrimentali Chriſti, ideſt, qui ex cibis in Chriſto generatus eſt, aliquid dicatur in terris remanſiſſe*. Sic Turrecremata, qui ſolius Angelici Doctoris ſententię contentus, nihil de ſuo adducit ad pręſentem quęſtionem dirimendam.

Syluester familiari, ac trita illa ſanguinis toties repetita diſtinctione in nutrimentalem nimirum, & vitalem, ſine fidei iniuria defendi non poſſe autumat, aliquid vitalis ſanguinis Chriſti, quem ſalubrem appellat, in terris remanſiſſe. Talem autem huius Doctoris opinionem eſſe ex appoſitis ſuis principijs clarè mihi videor colligere poſſe; Etenim, ſicuti pluribus in medium prolatis omni ſtudio, ſanguinem nutrimentalem, ſeu quod apud illum

idem

idem omnino valet, ſanguinem ſalubriter effuſum nunquam in terris eſſe contendit; ſic è regione, eum tamquam fidei Chriſtianæ reum damnat, qui vitalis ſanguinis aliquid reſurgenti Chriſto defuiſſe aſſerit. Inanem hanc (quamuis apud pleroſq; vſitatã) de ſanguine Chriſti diſtinctioné quoniam alibi ſæpius refutauimus, ea dũtaxat in præſens adducenda erunt firmamenta, quæ Sylueſtri ſententiam, quatenus cum Poliaci opinione conuenit, corroborare poſſe videntur. Et in primis quidem, pro hac opinione facit, ꝙ S. Athanaſius prodidit in libro de paſſione imaginis domini c.7., vbi poſt enarratam Iudaici facinoris ſeriem, de qua nos 4. libro diximus, apertè teſtatur, nullũ alium ſanguinem, qui in terris remanſerit, reperiri poſſe præter eũ, qui ex percuſſa imagine Chriſti profluxit; neq; eſſe vllo modo opinandum, aliquid veri cruoris Chriſti è dominico corpore ſeparatum dari poſſe. *Hic eſt*, inquit Athanaſius de ſanguine ex imagine cadente loquens; *Sanguis ille dominicus, qui apud pleroſq; repertus eſſe dicitur, neç eſſe aliter exiſtimãdum eſt à verè catholicis, præter id, quod ſcribitur à nobis, quaſi ex carne, et ſanguine Chriſti aliquid poſſit in mundo reperiri, niſi illud, quod in ara altaris per manus Sacerdotum, quotidie ſpiritualiter efficitur;* hæc autẽ S. Athanaſij auctoritas cum approbata fuerit in ſeptima Synodo generali Nicęna actione 4. maximi debet eſſe ponderis, & momẽti, immò inſtar definitæ, ac ſancitę veritatis. Amplius, eſt fidei catholicę certiſſimum dogma reſurgẽtis Chriſti naturam perfectiſſimam, atq; integerrimam fuiſſe; at quę humorum corporis Chriſti eſſe potuit integritas, & abſoluta perfectio, ſi ſanguinis magna ſubſecuta iactura eſt? Poſtremò, vis earum rationum, quas Angelicus Doctor contexuit, ad perſuadendum nihil ſanguinis

S. Athanaſius.

guinis

guinis Chriſti apud nos remanſiſſe ad iſtud trahunt.

Auctoris opinio. Verùm huic ego opinioni nō arbitror eſſe ſubſcribē firmiſſimè credēs neminem fidei præcepto teneri ad pr ſtandum ſiue affirmanti, ſiue neganti potius opinioni a ſenſum. Etenim quamuis planè verum, omninoq; exploratum eſſe putem, nonnullas veri cruoris Chriſti parte apud nos remanſiſſe, nihilominus iſtud haud puto ratum fidei certitudine, ſed Theologica duntaxat, ita ut fas vnicuiq; ac liberum ſit ſine aliquo erroris periculo, quidquid placuerit, hac de re opinari, cum nulla Conciliorum, aut Summorum Pōtificum ſtatuta horum aliquid, tamquàm de fide, tenendum eſſe decernant. Quare cum nulla alia Patrum, aut Conciliorum teſtimonia adferri poſſint, quæ duabus hiſce contrarijs opinionibus ſuffragentur, quam citata, profectò cum hæc neminē cogere poſſint ad cōplectendum, vti fidei articulum, id, ad quod comprobandum inducuntur; iam nemo non videt, tutiſſimam eſſe aſſertionem noſtram. Quocirca ſupereſt tantùm, vt videamus, quo modo allata in vtriuſq; ſententię confirmationem argumenta, accipienda, atq; intelligenda ſint.

Ad primū pro Cardinalis S. Petri ad Vincula opinione reſpondeo. Non fuiſſe ſanguinem Mantuæ exiſtentem tamquam verum Chriſti domini cruorem à Leone III. confirmatum, ſed ſolummodo illa Pontificis confirmatio, de qua Platina loquitur, fuit certa quædam approbatio inuenti liquoris, qua decreuit Summus Antiſtes, eum ſanguinem eſſe veneratione, ac reuerentia dignum, poſſeq; prętereà à fidelibus citrà vllam diuini iuris, vt ita loquar, læſionem, coli; immò etiam pium videri, eum cruorem ex verò Saluatoris corpore profluxiſſe, vti teſtes sūt á Deo perpetrata miracula; neq; quidquam vlterius decerne

cerne

Digitized by Google

cerne voluit Pontifex gnarus huiuſce quęſtionis, quæ illis etiam temporibus dubia, & anceps erat apud doctiſſimũ quemq; Theologicæ ſcientiæ profeſſorem.

Plus verò, quam par eſt ex diplomate Pij Pontificis II. & quam verba ipſa, mensq; Pontificis patiantur, in ſuæ opinionis patrociniũ collegit Cardinalis S. Petri ad Vin.; Nam cum Pontificiæ litteræ non niſi ad veritatem, atq; verborum proprietatem explicandæ ſint; quam ob cauſam Cardinalis iſte hæreſis notam inurit negantibus verã ſanguinis Chriſti ſubſtantiam in terris reperiri, cum ad ſummum ex Pij Secundi diplomate intelligatur, eũ fidei contemptorem, trãſgreſſoremq; habendũ non eſſe, qui aliquid veri cruoris dixerit in rerum vniuerſitate à Chriſto fuiſſe relictum; huc enim verba illa ſpectant. *Nos attendentes, quod veritati fidei nullatenus repugnat affirmare, redemptorem noſtrum de ſanguine præfato ob ipſius paſſionis memoriam aliquam partem in terris reliquiſſe.* At longè aliud eſt, maximũq; diſcrimen intercedit, inter, non repugnare fidei dogmatibus aliquid ſanguinis eſſe apud nos, & fidei articulum eſſe ſanguinem Chriſti in terris reperiri.

Quod autem ad B. Brigitę reuelationem ſpectat, & ſi ea maximi ſit ponderis, attamen nõ tãti, tamq; efficacis cẽſenda eſt, vt ab ea diſcedere impiũ, ac irreligiosũ fuerit, & hæc ſatis ſint aduerſus Card. S. Pet. ad Vin. opinionem.

Nam quæ pro Poliaci, & Sylueſtri ſententia pugnant, hunc in modum ſoluere, haud fuerit operoſum; ſiquidem aſſerere falli, & errare eos, qui arbitrantur ſanguinem in Eccleſijs cuſtoditum verum eſſe Saluatoiis noſtri cruorẽ, atq; ſuæ aſſertionis nullum vel leuiſſimum rationis momentum aſſignare, vt facit Poliacus, res inanis, ne dicam ridicula, videtur. Ita ne hos á fide catholica deficere cenſebimus,

ſcebimus,ſoloq; Poliaci teſtimonio perſuaſi, D.Bona
turam,cæterosq; omnes, qui in oppoſitam opinion
inclinarunt,non benè, vt fidelem virum decet, de ſan
ne Chriſti ſenſiſſe putabimus?

Neq; ſollicitus debet eſſe quiſpiam de adducto ex S
nodo Generali S.Athanaſij teſtimonio, non ſolùm q
probabilis, ac vera propemodum opinio eſt, eã de p
cuſſa Saluatoris imagine hiſtoriam non fuiſſe Magni
lius Athanaſij, cuius præclariſſima extant per totam E
cleſiam monumenta; ſed alterius doctoris, qui eode
nomine Athanaſij appellaretur, vti graues ſcriptores t
dunt; verùm etiam quia, eſto faciamus,illũ ipſum fui
S.Matris Eccleſiæ doctorem Athanaſium, haud tam
vnius S. Patris auctoritas, ni in idem omnes,vel plurin
conſentiant,ad rem tamquàm de fide ſtabiliẽdam, ſuf
ciẽs eſſe poteſt,præſertim in ea re,in qua celeberrimi Do
ctores Theologi in contrarias ſententias abripiũtur;nec
prætereà approbatio in ſeptima Synodo generali fact
cenſenda eſt cadere in totũ,ac ſingulas eius hiſtoriæ pa
tes, ſed quadrat in ſolam hiſtoriam perfoſsæ,atq; ictibu
dilaceratæ imaginis Chriſti,ex qua ingens ſanguinis co
pia erupit;velut ex contextu ipſo cernitur, quandoquid
patres illi ſolùm receperunt conſcriptam ab Athanaſi
hiſtoriam.Quamquam fortaſſis ea eſſe poſſet explicati
verborum Athanaſij *Nulla poteſt eſſe vera caro, nec vera
ſanguis Chriſti in terris*, qui videlicet,ſub vera carnis, &
ſanguinis forma ſua connaturali adhuc reperiatur, no
autem, quod aliqua pars materiæ olim veri ſanguini
Chriſti nequeat apud nos remanere.

De eo,quod in ſecunda argumentatione tangitur, n
prorſus inuolutè diſſeruimus,dũ de ſanguine in horto,&
paſ-

paſſione effuſo quæſtio eſſet; neq; enim parua ſanguinis quantitas à corpore Chriſti reſurgentis ſeiuncta abſolutiſſimæ glorioſi corporis perfectioni officere potuit, cum non moraliter tantùm, ſed & phyſicè etiam homo perfectus intelligatur, etiamſi in eo minutæ quædam ſanguinis partes haud reperiantur, à quibus neq; habitus, neq; pfectio, neq; figura corporis glorioſi proficiſcũtur.

Ad extremum rationes Angelici Doctoris minimè conuincunt, quod ad præſentem opinionem comprobãdam neceſſarium eſt; ſed de his cum ad deſtinatum locum venero latius.

CAP. VI.

Num ſanguini Saluatoris ad nunc etiam in terris exiſtenti ſit vnita diuinitas.

GRegorius de Valentia 3.p.diſp.1.q.5. puncto 1. opinatur exiſtenti in terris ſanguini etiam nunc vnitam eſſe diuinitatem, eiq; integram remanſiſſe hypoſtaticam vnionem, cuius particeps factus fuerat ſanguis ſub initium conceptionis Chriſti. Nam docens immobilem diuinitatis vnionem cum corpore, & anima Saluatoris perſtitiſſe, quamuis ea ſeparata forent in triduo, ſtatim ſubdit, ſimilem, ac permanentem diuinitatis nexum ſanguini accenſens. *Ita etiã ſanguis vbicunq; fuerit, vel ſit* (verbo Diuino eſt copulatus) *quo fit, vt vbiq; debeat affici cultu latriæ.* Sic Valentia, cuius, quæ fuerint firmamenta, haud facilè conijcere poſſum, cum is nullum huiuſce opinationis ſuæ fundamentum attulerit; niſi fortaſſis ad inſtar præcipui, ac vnici firmamenti eſſe voluerit illud, quod de immobilitate vnionis hypoſtaticę, atq; de cultu latriæ ſanguini Saluatoris exhibendo innuit; ꝙ *Prima ſententia.*

Sſſſſ hunc

hunc in modum contexere poſſumus. Latriæ cultus
ſoli Deo, aut ei, inter quem, & Deum ipſum ſumma,
ſubſtantialis vnio intercedit attribui poteſt, atqui ſang
nem in terris exiſtentem latriæ honore affici conſueu
conſtat, ei igitur vnita ſit diuinitas, neceſſe eſt, q̃nqu
ſanguis Deus ipſe per eſſentiam, aut naturam eſſe nu
modo poteſt. Præterea illud etiam in Valentię opinio
corroborationem adduci poſſe video; quod ſic habe
Hypoſtatica vnio, virtute cuius Verbum diuinũ nat
humanam, eiuſq; partes omnes ſibi intimè copulau
eiuſdem ordinis, rationis, & perfectionis eſt, at Diuin
ſeparatis inter ſe totius naturæ partibus, corpore vid
cet, & anima vnita remanſit, ergo Verbum eandem
uinitatis vnionem in ſeparato ſanguine retinere debu
aliter diuerſæ naturæ, variæq; rationis fuiſſent hypo
ticæ vnionis partiales nexus, quibus Verbum diuin
corpus, & animam ex vna parte, & ſanguinem ex ali
ſe traxit. Poſtea, ſi explicandæ huiuſce rei cauſa, fa
mus á die obitus Chriſti ad extremam vſq; iudicij di
corpus Mediatoris noſtri ſuo animo, ex hypotheſi f
ſe cariturum, ſicuti nobis mortalibus re ipſa eueniet,
ideò tamen diſſoluendam fuiſse è partibus corporis
Verbi diuini vnionem credendum eſt, ergo pari pro
tione non ideo cenſendus eſt ſanguis Chriſti hypoſta
vnionis expers, etiam ſi ille nunc in terris exiſtat lon
venis Chriſti, atq; à corpore dominico ſeparatus. D
dè vnio hypoſtatica omnium vnionum perfectiſsi
ac eminentiſſima vnio eſt, vti alias probauimus ex
tentia Sanctorum Patrum, perfectio autem vnionis i
maximè ſita eſt, vt immobiliter id afficiat, in quo
peracta eſt. Amplius quidquid corrũpitur, aut certè
ſoluit

ſoluitur à contrario,& oppoſito corruptionis, & diſſolutionis patitur detrimentum; at quid Verbo Diuino ſanguini vnito contrarium eſſe poteſt? cum nulli naturalis agentis operationi quoquomodo obiecta eſse poſsit diuinitas? Ad extremum fauet præſenti ſententiæ celebris illa Sanctorum Damaſceni, & Anſelmi ſententia vulgò apud Theologos omnes receptiſſima; *Quod ſemel Verbũ aſſumpſit numquàm dimiſit*, aſſumpſiſſe verò ſanguinem filium Dei haud ambigi poteſt ex ijs, quæ libro ſecundo docuimus; nam licet ab hoc abſoluto Sanctorum Patrũ teſtimonio excipiẽdæ ſint partes, quę ad nihilum redactę ſunt virtute enutrientis facultatis, quæ tamẽ in ſua ſubſtantia remanent, haud meritò ab hac communi regula ſecerni poſſunt, præcipuè cum ea res, cui adnexa fuit diuinitas, omnimodam non patiatur naturæ ſuæ conſumptionẽ, vt in ſanguine Chriſti in terris exiſtẽte cernitur.

Communis opinio.

E diuerſo tamen Theologorum conſtans, perpetuaq; ſententia fuit Saluatoris ſanguinem in orbe terrarum exiſtentem vnione hypoſtatica Verbi penitus vacuum eſſe; Et in hanc ſentẽtiam intelligo ea, quæ Durandus. 4.ſent. d.10.n.10. Toſtatus paradox.2.c.40. & Gabriel Biel in canonem lectione 53. prodiderunt, qui non ſolúm ſeparato ſanguini, ſed neq; eidem coniuncto corpori Saluatoris vnionem hypoſtaticam conceſſerunt. In hac etiam opinione fuiſse Franciſcum Mayronem 4.d.43.q.1. ſub initium quæſtionis, & in ſermone, cuius titulus eſt. *Memoriam fecit*, Riccardum de Media Villa 3. ſent.d.2.ar.2. quęſtione.1. ad 2., & Cardinalem S. Petri ad Vincula, vel clarè ex hoc cognoſci poteſt, quod ſi reſuſcitãdo, atq; reparando iterum Saluatoris cruori in paſſione effuſo p triduum hypoſtaticam vnionem non concedunt, quãto

magis idem de ſanguine nũquàm ad Verbi hypoſteſi ſubuehendo vnionem hypoſtaticam inficiarentur. Fuerunt prçtereà huiuſce opinionis defenſores Caietanus p. q. 54. ar. 2. q. 2. in reſponſione ad tertium, Syl ueſt tract. 3 q. 31. Dominicus de Dominicis in ſuo tractatu Petrus de Cabrera 3. p. q. 5. Hieronymus della Rua controuerſia 4. Scholaſtica; Bartholomæus Medina 3. p. q. 5. ar. 2. q. 2., quibus omnibus aſſentiuntur Franciſcus Suarez ibidem, & Gabriel Vaſquez 3. p. q. 5. ar. 2. diſp. 36. c. atq; vt vnico verbo expediam, omnes ad vnum Theologi recentiores; quibus ipſe cohærens non poſſum no maximé mirari, oppoſitam generali, ac communi ſententiæ opinionẽ Greg. de Valentia viro nec indocto, & excellenti ſanè ingenio nõ ſolùm viſã eſſe probabilẽ, ſed ver

Confutatio opinionis Valentia.

Enim verò, etſi nullis oppugnatam argumentis Gregorij opinionem reperiam, poteſt ea tamen huiuſcemodi rationibus confutari. Principio viribus naturæ fie nullo modo poteſt, vt naturalis relicti in terra cruor Chriſti forma illæſa, atq; incorrupta perdurarit longo temporis ſpatio, vti apertiſſimo experimento cernitur in ſanguine, qui Mantua in Vrbe, atq; in ſacra ſyndone cõſpicitur, in quibus non ſanguinis forma, ſed veſtigium duntaxat rubri coloris ex peracta ſanguinis permutatione reſiduũ apparet; atqui corrupta ſanguinis Chriſti ſubſtãti neceſſe eſt, vt diſſoluatur pariter hypoſtatica vnio Verbi cum ſanguine facta, niſi paſſim miracula, quæ grauiſſimis non niſi de cauſis concedenda ſunt, cõmentari quis veli quandoquidem eius vices duntaxat gerit in ſanguine Chriſti vnio hypoſtatica, quod fuiſſet peragendum naturali impulſu corporis, & carnis eiuſdem domini, ni fuiſſet ſubſecutus cũ humano ſanguine Diuinitatis nexus; quam

cum

Digitized by Google

cum ſpectata rerum naturalium proprietate ad corruptionem formæ ſubſtantialis ſanguinis tollatur vnio formæ cum materia, pari modo diſſolui debuit vnio hypoſtatica a ſanguine Saluatoris, quæ ad inſtar prioris vnionis naturalis ſe habebat; quemadmodum aſſerunt cum Patribus communiter diuinæ philoſophiæ profeſſores. Poſteá vulgatiſſimum, atq; apud Theologos decantatū eſt, & præcipuè apud Angelicum doctorem huius ſcholæ principem 3. ſent.d.2.q.2.ar.1. ijs in rebus ab inuicem ſeparatis tantummodo vnionem hypoſtaticam ſaluari, quibus conuenit, atq; ex certa Dei prædefinitione debetur ordo reaſſumptionis; nempe ijs rebus, quæ iterum cū Chriſto coniungendæ erant; at relictus poſt reſurrectionē ſanguis Chriſti in terris nullam eſt habiturus in futurum cum natura domini conſociationem. Amplius vnio iſta diuinitatis, quam Valentia in cruore Chriſti apud nos exiſtenti adſerit, vel ex certo Dei conſilio, vel ratione naturalis formæ ſanguinis, vel ratione accidentium, vel ratione ſolius materię, vel poſtremo ratione horum omniū ſimul conſeruatur, at ex nullo capite eorum vnionis huius hypoſtaticę perpetuitas colligitur, vti clarè patet, qm̄ in occultum Dei conſilium iſtud in primis conijci non poteſt, cum ſanæ mentis non ſit in rebus, quarum nihil certi aut ex Patribus, aut ex ſcripturis haberi poteſt; ad arcana Dei conſilia confugere; neq; vero originē huius perpetuitatis trahere poſſumus ex forma ſanguinis, quę perijt, neq; ex accidentibus, quę ad formæ interitum cadūt, neq; poſtremo huic muneri ſola materies ſanguinis ſufficit; ſecus cum neq; finem, neq; interitum ex Ariſtotele ſit viſura materies, hinc opportunè conſequeretur, vt poſt extremam iudicij diem in ea paruitate materiæ, quæ pri-

ma

ma à philoſophis dicitur, adeſſet etiã vnio hypoſtatic quo quid turpius excogitari poteſt?mitto vltimam ar mentationis partem refellere, cum illa ex ijs,quæ ha nus probata ſunt,ſatis ſit confutata;nam cum neq; f ma ſanguinis maneat,neq; accidentia cõſeruentur,qu rum nulla vis eſt ad res ordinis ſupernaturalis conſ uandas, qualis eſt vnio hypoſtatica, arbitrari vnion hypoſtaticam conſeruari in ſanguine ratione omni ſimul,quæ enarrauimus,eſt contraria, & pugnãtia loq Adhęc indignum videtur diuina Verbi maieſtate, vt c eo vnionem,ac ſubſtantialem nexum retineat,quod f me tabe computruit. Poſtremo,vt res per ſe,ac omni Theologorum iudicio clara præcidatur; leue admod eſt opinari ad nunc etiam in ſyndone ſpineo,ſerto,ac reliquis omnibus paſſionis Chriſti inſtrumentis, quæ uino imbuta ſanguine cernuntur, diuinum Verbum tione hypoſtaticæ vnionis olim cum ſanguine factæ, etiam modo in præſens conſeruatæ, reperiri.

CAP. VII.

Euerſio argumentorum.

QVocirca illud tantũmodo ſupereſt,vt allatis c tra opinionem noſtram argumẽtis occurram Et primæ quidem argumentationi ſatisfaci

Riccardi reſponſio. Riccardus citato anteà loco negat remanenti apud m tales ſanguini Saluatoris exhibendum eſſe latriæ cult Mihi commodius,ac tutius videtur adhibita diſtinct

Latria triplici modo aliquid poteſt adorari. ne reſpondere.Nam tribus maximè modis fingere po mus ſacrum Saluatoris noſtri cruorem poſſe latria a rari.Primo modo per ſe, ac propter ſe,ſeu ſui gratia videlicet illa cruoris particula non ſolùm eſt id, q

honore

Digitized by Google

honore colitur,ſeu vt alij dicunt,non ſolum eſt tota materia adorationis,verùm etiam ratio cuius intuitu,ac motione ei latriæ cultus tribuitur, quo in ſenſu turpe,ac fœdum eſſet ſine dubio, ſi quis exiſtenti nunc in terris ſanguini,eum honorem, qui ſoli Deo debetur, concederet, cum haud ſanguis ſit Diuinitas,cui non per ſe duntaxat, ſed etiam propter ſe latriç honos accenſendus eſt, immò ſanguis ille, quippequi, creatura rationis expers, & inanimis eſt,tantæ excellentiæ ac dignitatis incapax omni prorſus modo redditur; ad quem ſenſum ſi ea retulit Riccardus,quibus latriam non eſſe ſanguini accenſendā protulit,haud videtur repellendus. Alio modo contingit aliquid latria ſic adorari,vt ſanguis, in re noſtra, per ſe quidem adoretur, nempe,vt obiectum, ac materies adorationis, at non propter ſe tamen, nec ſui, ſed ſolius Diuinitatis Chriſti gratia. Sunt qui in hanc opinionem abeuntes arbitrentur ſanguini Saluatoris latriam conuenire, quippe quç ſanguini,vti obiecto,& materiei adorationis iuré debeatur. At verius dictu fuerit etiam tertio modo ſanguinem Saluatoris coli latria poſſe non principaliter quidem,ac per ſe, ſed ſecundario magis, ac per accidens;nempe ſi prototypon ideſt Chriſtus dominus ſit res ipſa,quæ adoratur, & adorationis ratio, ac etiam cū prototypo pars ſanguinis à Chriſto verè ſeiuncta ſimul adoretur, ſeu, vt proprius loquar, coadoretur; iuxta quem intellectum haud ambigi poteſt, quin latriæ cultu repertus in terris Chriſti cruor ſit adorandus, cum in eo ſanguine Chriſtus ipſe Dominus expreſsè nobis repręſentetur, qui hoc maximè afficiēdus eſt exterioris ſubmiſſionis,ac reuerentiæ ſigno. Ex his omnibus apertè perſpici poteſt, quam inualida prima argumentatio reddatur; quip-

quippe quæ in pio hominum more,quo ſanguinem in
be aſſeruatum latria venerantur,arctum diuinitatis cu
ſanguine nexum infert; quaſi veró dominicus cruor
honore dignus non ſit, etiam ſi nullam cũ perſona Ve
bi vnionem hypoſtaticam obtineat, ſi minus primo, a
ſecundo, at ſaltem tertio modo.

Ad ſecundum. Quamuis in perfectione nullum hy
ſtaticæ vnionis diſcrimen aſſignari queat, debuit nihil
minus in corpore,& animo Chriſti inter ſe inuicem ſe
ratis, diuinitatis nexus perſeuerare, non ſolúm quia co
pus,& anima totius aſſumptæ naturæ partes sũt eſſenti
les,& præcipuæ, verum etiã quia nulli eæ partes corru
tioni obiectæ fuerunt;rurſusq; redintegrandæ, atq; rep
randæ erant; quod in ſanguinem in terris ad nunc etia
reſeruatum quadrare non poteſt.

Duplici autem via, quod tertio loco obijcitur, expl
cari poteſt, admiſſa illa hypotheſi, cui tota argumẽtat
nititur. Prior via eſt; ſi Chriſti reſurrectio ad tempus vſ
extremi iudicij fuiſſet dilata, nihil impedit quominus c
pori (quandoquidem de anima, quæ immortalis eſt, n
lum dubiũ relinquitur) Saluatoris vnio hypoſtatica c
cedatur permanens,& immobilis, ſi tamẽ illud incorru
tum, atq; à totali permutatione ſubſtantiali illæſum d
uina virtute conſeruatum fuiſſet; de quo ſecus arbitra
dum eſt, ſi ſimilem Saluatoris corpus paſſum eſſet cc
ruptionem, qualẽ reſiduus apud nos ſanguis Chriſti ce
nitur non effugiſſe; nam cum id duntaxat præſtet hyp
ſtatica vnio, quod natura ipſa, proprietasq; corporis X
naturaliter ſibi relicta effeciſſet vtiq; abſumpto corp
Saluatoris totali corruptione, neceſſe erat, vt ab eo pa
ter recederet vnio hypoſtatica, cum naturali modo ſu
ſiſtentia

ſiſtentia corpori debita conſeruari minimè poſſet, iuxta ea, quæ ſuperiori capite innuimus. Poſterior via eſt. Etiã ſi Saluatoris noſtri corpus eadẽ corruptione fuiſſet abſumptum, qua alia hominum corpora affici ſolent, adhuc nihilominus facile eſt, perpetuitatis hypoſtaticę vnionis cũ corpore cauſam aſſignare, quæ relicto in terris ſanguini haud conueniat; hæc enim ea eſſe poteſt, quam ex communi Theologorum opinione colligo; quod nempè in ea ipſa corrupti corporis Mediatoris noſtri materia remanebat, atq; ad extremam vſq; ſupremi iudicij diẽ perpetuò durabat ordo aſſumptionis, quo rurſus eadem materies nouam cum animo Aſſertoris conſociationem erat habitura; at ſecus ſanguis apud nos nunc exiſtens hac vnione cum cæteris naturæ Chriſti partibus cariturus erat in perpetuum. *4 ſent. d. 44.*

Ad quartum. Perfectiſſimam eſſe omnium aliarum vnionum hypoſtaticam intelligi poteſt bifariam, aut nimirum reſpectu partium eſſentialium corporis Chriſti, aut reſpectu cuiuſuis, vel minimæ partis, ſiue illa carnis, ſiue ſanguinis eſſet; primo modo cæteris præſtare omnibus hypoſtaticam vnionem, non autem ſecundo modo opinandum eſſe arbitror. Quamquàm non incongruè dici etiam poteſt abſolutè perfectiorem eſſe diuinitatis cum natura humana Chriſti copulam, quandiu illud ipſum conſeruatur, quo cum coniuncta eſt diuinitas; quãuis nihilominus imperfectiorem eſſe poſſe contingat viſione beata diuinam hanc Perſonæ Verbi vnionem cum certis quibuſdam corporis Chriſti partibus factam, propterea quod eæ intereant aliquandò; in cuius rei cognitionem illud omnibus planum eſſe reor, vnionem, duorũ extremorum eſſe coniunctionem, vti ex terminis, ac vo-

ce ipſa deprehenditur, at vnio etiam perfectiſſima tand
conſeruari poteſt, quandiu extrema ipſa remanét; qu
ſi forte fortuna extremorum alterũ deperdatur, aut qu
quo modo intereat, & vnionem ipſam de medio tolli a
bitrandum eſt, non quidem defectu, aut imperfectio
vnionis, ſed ſolummodo defectu extremi pereuntis, v
in re noſtra accidit, cum ad corruptionem ſanguinis
terrarum orbe relicti, recedit pariter vnio hypoſtica.

Ad Quintum. Quamuis phyſicè loquendo perſor
Verbi nihil per ſe, ſit contrarium, attamen Verbũ qu
ad vnionis hypoſtaticæ conſeruationem tantummo
ſpectat, vt videlicet ſanguini vnitum eſt, per acciden
& indirectè aduerſantur, ea quę ſanguinis corruptioné,
deſtructionem moliri ſolent; nam cum in ratione vni
nis hypoſtaticæ non minus Verbum, quam ſanguis r
quirantur, dubio procul quidquid primò, & per ſe ſa
guini opponitur, illud idem etiam per accidens, & ſecu
dariò vnioni hypoſtaticæ ſanguinem ad ſui conſeruati
nem exigenti, contrarium ſit, neceſſe eſt, ad eum fer
modum, quo ſpirituali, ac immortali hominum anim
cum corpore conſociato eas contrarias diſpoſitiones e
dicimus, quæ corpus ad interitum rapiunt, quamuis
ipſæ affectiones per ſe, & directè cum ſola corporea h
minis mole pugnent.

Vltimum tandem argumentum facilè repellunt ea,
alibi pluribus in locis allata ſunt, dum quo in ſenſu vu
gatiſſima Sanctorum Anſelmi, & Damaſceni ſenten
accipienda eſſet, docebam; neq; enim aliquid prodeſt a
firmare, ſanguinem in terris exiſtentem ad nihilum pe
tus non eſſe redactum, quoniam non ſatis eſt ad vnion
hypoſtaticæ conſeruationem, vt ſola materies aliquib

etiam

Digitized by Google

etiam ornata accidentibus ſuperſit; ſed prætereà aut integra ſanguinis natura, & ſubſtãtialis eiuſdem perfectio requiruntur, aut certè exigitur, vt ea ſanguinis pars effuſa iterum reparanda ſit, quæ duo ſanguini apud nos exiſtenti deeſſe nemo non videt.

DISPVTATIO NONA.

De peculiari S. Thomæ via circa allatas quæſtiones.

CAP. I.

An iuxta Angelici doctoris ſententiam concedendum ſit aliquid veri ſanguinis Chriſti in terris remanſiſſe, qui non fuerit in reſurrectione aſſumptus.

DEcreui hoc loco de mente, ac ſenſu Angelici doctoris peculiarem quæſtionem inſtituere, vt & promiſſis ſtarem, & vt etiã omnium Theologorum celeberrimi doctoris paulo diligentius eam opinionem examinarem, de qua olim altercati ſunt, & nunc etiã altercantur inuicem nõ pauci Angelicæ doctrinæ ſtudioſi, principis ac magiſtri ſui vnicum decretum in oppoſitas ſententias diſtrahentes quarum omnium potiſſimæ, ac principaliores ſunt duæ, de quibus, & ego in præſens tãtummodo dicere incipiam, quid mihi de mente Angelici doctoris accurrat.

Quare arbitror in primis nulla ratione inficiandum eſſe iuxta ſanam huius doctoris ſententiam, quin apud nos aliquę veri cruoris Chriſti partes remãſerint. Quemadmodum multi docti, ac in primis graues S. Thomæ diſcipuli tradiderunt; quorum primus eſt Caietanus 3. p. q. 54. in commentarijs ſup. ar. 2. q. 2. Bartholomæus Me-

Digitized by Google

dina 3.p.q.54.ar.2.Syluefter de Prierio trac.3.quęſtior
Euangelicarum q.32.Idem ſenſerunt de mente S.Doct
ris Petrus de Cabrera.Hieronymus della Rua Cardinal
S.Petri ad Vincula in ſuo tractatu paſſim, & Ioann
Turrecremata locis ſupra citatis,quamuis alij in oppoſ
tam opinionem iuiſſe Turrecrematam dictitent.

Huius verò aſſertionis duplex haberi poteſt præſidi
ex Angelico doctore quodlib.5.q.3.ar.5.Vnum eſt.Nu
trimentalis ſanguis ex cibis genitus, (ideſt ſanguis, qu
ad perfectam corporis Chriſti conſtitutionem haud er
neceſſarius,cum ſine illo perfecta veritas naturæ Chriſ
conſtare poſſet) totus nequaquam fuit in reſurrectior
Chriſti reparatus,ergo extra dominicũ corpus sãguis il
remanſerit,omnino neceſſe eſt;vti S.Thomas ratiocina
tur in corpore articuli. Hactenus ex S.Thoma, quia li
quam ex vero cruore domini partem non fuiſſe in reſur
genti Chriſto reſtaurandam manifeſto teſtimonio obſ
mauit, ex quo prætereà colligi poteſt (vt hoc quoq; ac
uerſus Caietani, Syluestri, & aliorum opinionẽ adijciã
quam manifeſtè fallantur ij, qui iuxta huius S.Doctori
ſententiam omnem ſanguinem nutrimentalem ad ver
tatem humanæ naturę Chriſti nõ pertinere docent, cur
verba illa S.Thomæ; *Secundum quamlibet opinionem, no totus ſanguis nutrimentalis, ideſt,qui ex cibis generatur perti net ad veritatem humanæ naturæ*, oppoſitum ſatis clarè o
ſtendant,ſi namq; non totus ſanguis nutrimentalis fac
ad veritatem naturę, ergo maior illius pars,& copia ſar
guinis, aut ſaltem adminimum portio aliqua ad verit
tem naturę attinebit; aliter cum omnis ſanguinis copia
quę in homine annum trigeſimum tertium agente rep
ritur progenita ſit ex ea ſubſtantia,quę ex deguſtatis,at

in

in ſtomacho decoctis cibis nata eſt, protinus efficeretur, ut vel nullus, vel modicus hominis grandioris ſanguis ad veritatem naturæ pertineret, quod tamen cum doctrina S. Thomæ mirè confligit, vti monuimus lib. 1. ca. vlt. Vlterius pręterire non poſſum, quin lectorem moneã, vt hinc liquidò cognoſcat, quam meritò alias dixerim in via Angelici doctoris nomine nutrimentalis ſanguinis eum ſanguinem intelligendum eſſe, qui ſuperfluus eſt, quiq; ad abſolutam corporis perfectionem non exigitur, quamuis, & nutrimentalis, & ſanguis ad veritatem naturæ pertinens, vt loquitur S. Thomas, eiuſdem ſint perfectionis ſubſtantialis, & vterq; ad naturam attineat, hoc ſolummodo diſcrimine inter vtrumq; ſanguinem admiſſo, quod videlicet ſine nutrimentali, naturæ quidem integritas conſiſtat, ſecus vero ſine vitali; ſic enim interpretandum cenſeo Angelicum doctorem aſſerentem illũ ad veritatem naturæ pertinere, nutrimẽtalem verò minime; non enim alio ſano modo intelligi debet Angelicus doctor, cum totus ſanguis ex cibis enaſcens eadem ſubſtantiali forma, eodẽ agẽte, eadẽ materia, eodẽq; fine polleat.

Alterum aſſertionis noſtræ teſtimonium priori multo etiam clarius eſt, quod S. ipſe Thomas in fine articuli expreſſit ad hunc modum ſcribens. *Sanguis autem Chriſti, qui in quibuſdam Eccleſijs oſtenditur, dicitur ex quadam imagine Chriſti percuſſa miraculosè effluxiſſe, vel etiam alias ex corpore Chriſti*, ad quæ poſtrema Angelici doctoris verba ſi mentem lector adijciat, fateatur opus eſt, effluxum olim ex corpore Chriſti ſanguinẽ apud nos in certis quibuſdã ſacris ędibus aſſeruari iuxta S. Thomæ placitum.

Non bene igitur Gabriel Vaſquez 3. p. q. 5. a. 2. diſ. 36. c. 8. Angelicam doctrinam aſſecutus eſt, cum negat aliquam

quam

quam partem ſanguinis Chriſti ſupereſſe in terris iuxta viam Sancti Thomæ, quæ non fuerit in reſurrectione aſſumpta.

Male itidem Ioannes Dominicus, apud eundem Vaſquez, & apud Turrecrematam, & Ioannes de Poliaco inficiati ſunt aliquid veri cruoris Chriſti in via Angelici Doctoris apud mortales adnunc etiam comperiri poſſe.

Quòd ſi Ioannes Dominicus cum Vaſquez duo nobis obijciat eiuſdem S. Thomæ teſtimonia ex 3. p. q. 54. a. 2. eruta, in quibus expreſſiſſimis, atq; lucidiſſimis verbis nihil veri cruoris dominici in terris fuiſſe relictũ teſtatur, non multi erit laboris, ea ad ſanum ſenſum interpretari, atq; explicare. Primum igitur doctoris Angelici teſtimonium eſt huiuſmodi. Nihil in terris nunc ſupereſſe poteſt eius, quod perfectiſſimè ſecundum omnes etiam minutiſſimas partes in Chriſto à mortuis reuiuiſcente reparatum fuit, tale autem fuiſſe pretioſum ſanguinis Chriſti cruorem docet S. Thomas in corp. citati articuli.

Secundum S. Thomæ teſtimonium eſt. Quidquid ad naturæ Chriſti veritatem pertinebat, cum Chriſto reſurrexit, atqui omnis ſanguis, qui aliquando ex Mediatoris corpore manauit, pars fuit naturæ Chriſti, atq; ad eius veritatem attinens, velut idem ipſe Sanctus Doctor meminit ad tertium, ex quo vlterius adduci poſſunt ea omnia loca, in quibus litteris prodidit ſanguinem ſiue cæteros humores abſolutiſſimè iterum Chriſto reſurgenti aduenisse. *Supra ad tertium.*

Sylueſter, quò hiſce duobus argumentis occurrere confugit ad ſolita doctrinæ ſuæ principia; haſq; argumentationes explicat de ſanguine ſimpliciter dicto, & ſtabilitæ formæ, vt is loquitur, docens videlicet perfectiſſi- *Quomodo Syl. reſpondit.*

ſan-

ſanguinem ſub forma ſua ſtabilitũ, & ſalubrem ſine vlla ſui diminutione reſurrexiſſe; neq; aliquid illius in dicatis Deo templis remanſiſſe; at inquit cum abſoluta hac ſanguinis perfectiſſimi reparatione, non modò remanere potuit, ſed re ipſa remanſit aliqua diminutio eius ſanguinis, qui nutrimentalis, & ſalubriter effuſus dicitur, qui ille eſt, quem iuſtis honoribus in quibuſdam Eccleſijs pij fideles colunt, & venerantur. Verùm hæc Sylueſtri ratio non planè lectoris animum explere poteſt. Nam, vt mittam in præſens, quod alias ſæpius eſt à me animaduerſum, inania eſſe huius doctoris firmamenta, & diſtinctionem eam de ſanguine nutrimentali, & ſtabilitæ formæ; cui etiam nunc tota vis reſponſionis innititur; illud certum eſt, inſufficientem eſſe illius reſponſionis rationem, cum teſtimonium Angelici doctoris in eum omnem ſanguinem militet, qui de corpore Chriſti manauit; cum igitur etiam nutrimentalis ſanguis è dominico corpore diſtillarit, vtiq; ſi totus ſanguis aſſumptus eſt, etiã ſanguis nutrimentalis aſſumptionis eiuſdem particeps fuit; contra Sylueſtri ſententiam. Breuiter vnica ego ſolutione vtrumq; argumentum explicari poſſe cenſeo; nẽpe ſi intelligatur S. Thomas verba facere de omnibus corporis Chriſti partibus, ac de toto effuſo ſanguine non ſecundum totalitatem materiæ ſanguinis, ſed ſecundum totalitatem ſpeciei, cum aſſerit totum effuſum ſanguinẽ in corpore Chriſti glorioſo poſt reſurrectionem reperiri ſine diminutione vlla: in quo ſenſu veriſſimum eſt totum id ſãguinis, quod è dominico corpore profluxerat, & omnes cæteras corporis Chriſti partes cum perfecta integritate reſtauratas fuiſſe; ſic enim totus ille ſanguis abſq; minimo defectu, reparatus eſt in Chriſto, ne quid ad perfectam

Propria auctoris reſp.

ctam

Digitized by Google

ctam corporis Chriſti cõſtitutionem attinens deſid retur, at hoc admiſſo, tamen nec neceſſe, nec congrue nec æquum fuit, vt omnis effuſa pars ſanguinis reſu ret, alioquin, vt alias ſupra in hoc quinto libro docui, cedendum foret monſtruoſum extitiſſe poſt reſurre nem Mediatoris noſtri corpus; etenim qua ratione to ſanguis ſecundum materiam reſuſcitãdus erat, eadẽ ratione tota etiam reſoluta caro ſecundum materia cęteriq; humores fuiſſent redintegrandi; quorum o nium reſtitutio prodigioſam effeciſſet Saluatoris no naturam; quod dementis eſſet opinari.

Alteram ſolutionem colligo ex eodem ipſo Angel doctore, de cuius ſenſu ambigitur 4. ſent. d. 44., quo ad primam argumentationem reſpondens quæſtioni art. 2. quæſtione. 5. generatim tradit; ac docet, quo in ſu intelligendum ſit illud, quod vulgatiſſimum eſt a Theologos omnes; reſurrectura videlicet ea omnia, c pertinent ad veritatem naturę, & quę ſemel fuerun membris ſiue Chriſti, ſiue aliorum hominum. Ang doctoris verba ſunt. *Ad primam ergo dicendum quod quidquid eſt in alijs partibus corporis reſurget conſiderata t litate ſpeciei, non autem conſiderata totalitate materiæ.* Q vero ſit conſiderare partes ſecundum totalitatẽ mate & ſecundum totalitatem formæ alias declarauimus.

Hinc clarè vides prudens lector in S. Thomæ do na, merito concedẽdas eſſe aliquas veri ſanguinis C ſti partes nobis ad augendam pietatem fuiſſe conceſ quod de ſanguine in vniuerſum, & abſolutè conſide intelligi debet.

CA

CAP. II.

An portio aliqua ſanguinis in paſsione effuſi apud nos remanſerit iuxta Angelicam doctrinam.

NAm ſi peculiariter de ſanguine effuſo in paſſione quæratur idem, quod hactenus inueſtigatū eſt; fuerit nec ne eius ſanguinis pars aliqua relicta in orbe terrarum; aliud affirmandum eſſe reor, iuxta proprium Angelici doctoris placitum. In cuius gratiam ſit ſecunda aſſertio. Ita perfectè effuſum in paſſione ſanguinem ſibi rediuiuus Saluator copulauit, vt nihil in reſurrectione extra dominici corporis venas remanſerit.

Quod ſi fortaſſe roges, quid nomine ſanguinis in paſſione effuſi Sanctus hic doctor intellexerit. Reſpondeo probabiliter intelligi poſſe totum id ſanguinis, quod Mediator ab eo temporis ſpatio, quo comprehenſus eſt ad extremam vſq; lateris foſſionem incluſiuè effudit. Huius aſſertionis ſic explicatæ patronum, & auctorem agnoſcit Sanctum Thomam Caietanus 3.p.q.54.ar.2.q.1.; vbi poſtquam poſuit hanc quæſtioné; an totus ſanguis Chriſti in paſſione effuſus reſurrexerit, protinus iſta habet de ſenſu S. Thomæ. *Prima quæſtionis auctor tenet partem affirmatiuam in littera in reſponſione ad tertium; quo ad ſanguinem in paſſione effuſum,* moxq; explicans, quid nomine ſanguinis in paſſione effuſi intelligat, apertè docet in tota ſecundæ quæſtionis ſerie eum ſanguinem intelligendum eſſe, quem Chriſtus effuſo iam ſanguineo ſudore, deinceps profudit per totum paſſionis tempus, hūcq; ſolum abſolutè ſanguinem in paſſione effuſum, aliū vero in oratione ſparſum, ſanguinem pro paſſionis appellat, cum Caietano plures alij conſentiunt. Poteſt autē addi

Digitized by Google

confirmatio huic aſſertioni Angelici doctoris, ex quodlibeto 5.q. 3.a. 5., vbi ſic habet. *Sed quia ſpecialiter fit quæſtio de ſanguine in paſſione effuſo pro redemptione humani generis, de hoc magis dicendum videtur, quod totus in reſurrectione ad corpus Chriſti redierit.* Hactenus ex S. Thoma, qui dum eam argumentationem explicet, quæ probare videbatur in Eccleſijs verum ſanguinem aſſeruari, teſtatur eſſe poſſe, quidem ſanguinem illum partem ſanguinis Chriſti, qui olim ex corpore Saluatoris manarit. Sed negat poſſe partem eius ſanguinis, quem in paſſione effuſum patenti hiatu terra excepit. Immò illa etiã verba. *Sed quia ſpecialiter fit quæſtio de ſanguine effuſo*, in paſſione, ni fallor, facilè deſeruire poſſunt ad ſolutionem eius auctoritatis S. Thomæ, qua ſuperius aſſertione prima nullum abſolutè ſanguinem in terris remanſiſſe probari videbatur, quoniam ſi id, quod 3.p. q. 54. ar. 2. in corpore articuli, & ad tertium prodidit S. Thomas, de ſanguine duntaxat in paſſione effuſo ſpecialiter accipiendum eſt, velut hic clarè explicat, iam extra controuerſiam omnẽ erit prima aſſertio noſtra, quippe quæ non de effuſo in paſſione, ſed de quolibet sãguine Chriſti vim ſuã obtinet.

Sylueſtri opinio de mente S. Tho.

Quare nõ eſt audiẽdus Syluest. q. 32., dũ inani labore, oſtendere conatur, poſſe ad mẽtẽ Angelici doctoris aſtrui, effuſi in paſſione ſanguinis aliquid remãſiſſe in terris, ex eo q̃ S. Th. in quodlib. 5. ex quo noſtræ opinionis firmamẽta traximus, nõ aſſertiuẽ, ſed dubitãter loquat̃, vti ſignificãt illa eiuſdẽ S. Doctoris verba: *Et ideo videtur magis dicendum*, & mox. *Sanguis dicitur effluxiſſe de quadã imagine.* Adijcit prætereà Sylueſter non poſſe efficaciter probari ex rationibus S. Thomæ id, quod nos eidem S. Doctori tribuimus; nam illis rationibus apertè concluderetur

deretur non ſolummodo nullum in paſſione effuſum, verùm etiam neq; nutrimentalem ſanguinem ſupereſſe in terris, quod tamen ſanæ huius S. Doctoris ſententiæ aduerſatur. Tandem addit Sylueſter, ſi illud, quod nos poſterioribus ſeculis de ſanguine Chriſti à Magdalena collecto in paſſione accepimus, ad aures Angelici Doctoris deueniſſet, quod de nutrimentali docuit, id proculdubio etiam de ſanguine in paſſione effuſo tradidiſſet. Et hæc Syluestri argumenta fuêre, quorum nullam eſſe probabilitatem iurè mihi videor poſſe affirmare, cum expreſſis verbis tueatur S. Thomas nullum ſanguinem in paſſione effuſum apud mortales remanſiſſe. Nam licet ea loquẽdi formula vtatur, *& ideo videtur magis dicendum, & dicitur fluxiſſe*, quæ dubitantis animi formulæ ſunt; re ipſa tamen de aſſertione ſecunda non dubitauit, cum eam tribus confectis, atq; in medium prolatis rationibus conſtanter, atq; præfractè defendat nec non etiam 3. p. loco anteà indicato repetat. Amplius quid aliud verba illa quodlib. quinti indubitanter, atq; omni aſſenſu prolata. *Vnde manifeſtum eſt*, & rurſus, *& ideo oportet*, quid inquã aliud ſignificant, quam certam, & expreſsam de hac aſſertione ſecunda Angelici doctoris cogitationem? Deinde ea eſt S. huius Doctoris modeſtia, & reconditos animi ſui ſenſus explicandi laudabilis conſuetudo, vt nonnumquàm modeſtiſſimis, & dubitationem aliquam innuentibus verbis exprimat id, quod proniori etiam ſenſu amplectitur, quemadmodum paſſim in ſuis operibus lector comperiet.

Quod verò ad ſecundum Syluestri firmamenrum ſpectat; aſſerere S. Thomam non fuiſſe eius opinionis, quã nos de mente illius docuimus, propterea quod adductis

ab eodem S. Doctore rationibus ea opinio non comminatur; minimè tollit, quin Angelicus Doctor non fuerit eius opinionis; maximè cũ difficile factu ſit efficaces, atq; rẽ iſtã apertè cõprobantes rationes adinuenire. Tandẽ.

Poſtremum argumentum nihil vrget; cum ita meritò vereri potuerit tunc temporis S. Thomas de eo ſanguine; vti nunc à magnis viris in dubium vocatur; ſit nec ne verus domini cruor, an magis prodigioſus ille, quem vti à S. Magdalena collectum aliqui recipiunt, & venerantur.

Porrò nullam fidem mereri ea reſponſa, quibus Syluester maximè vult eſſe ſatisfactum adductis ab Angelico doctore teſtimonijs, non eſt cur moneam, cum eis ſolummodo vtatur Syluester ad ſolutionem earum rerũ, & difficultatum, quæ vti à nobis non ſemel exploſæ ſunt, ita pariter pluribus S. Thomę alumnis commentitię, atq; fabuloſæ videntur, quemadmodum extorta nimis, nimisq; violenta ea reſponſio eſt, qua illud S. Thomæ dictum. *Vel alias etiam ex corpore Chriſti*, Syluester interpretatur. Quis enim aliter pro *alias* vel leuiter in grammaticæ principijs inſtructus propriè vſurpauit vnquã? aut certè quis animum ſuum credere inducet, *alias* accipiẽdum eſſe pro alio modo, ita vt ſenſus illorum verborum. *Sanguis fluxit alias de corpore Chriſti*, ſit iſte, ſanguis nutrimentalis alias ideſt alio modo fluxit de corpore Chriſti, quam effluxerit sãguis, qui fuit humanæ redẽptionis pretiũ; quaſi vero diuerſus, & varius fuerit exitus precioſi ſanguinis Xp̃i ab exitu ſanguinis nutrimentalis, ſed quid plura? cũ totus ſanguis Chriſti vnum, & idẽ pretiũ fuerit redẽptionis noſtræ, vt alias fusè cũ S. Thom. probauimus, quorsũ diutius immoramur ad refellẽdã Syluestri opinionem, quæ non minus voluntaria, quam falſa eſt?

DI-

Digitized by Google

DISPVTATIO DECIMA.

An ſanguini Saluatoris iuſtis de cauſis humana redemptio præſertim tribuatur.

CAP. I.

Cur ſingulari prærogatiua in ſacris litteris effuſo Saluatoris ſanguini humana redemptio tribuatur.

HVmanæ redemptionis meritum conijciendum nõ eſſe in ſolũ Saluatoris ſanguinẽ, ſed etiam in alia tormenta, mortemq; ipſam vereri nemo poteſt, cum id tàm explicatè ſcriptura tradat, vt ſine hæreſis flagitio illud in controuerſiam vocari non poſſit, omnibus enim in vniuerſum Chriſti doloribus, & plagis comparatam eſſe ſalutem humanam c.53. clarè dixit Iſaias.

Et de morte Chriſti non vno in loco idem docuit Paulus 2.Cor.5., vbi *ſi vnus* inquit *pro omnibus mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt*, & ad Tit.2. *Qui dedit ſemetipſum pro nobis, vt redimeret nos.* Ad Rom. 4. *ſemel pro peccatis noſtris mortuus eſt*, & ad Galatas 3. *tradidit ſemet ipſum pro nobis oblationem, & hoſtiam Deo in odorem ſuauitatis.*

At cur comparatam humani generis redemptionem Saluatoris ſanguini præſertim acceptam referant diuinæ litteræ communis fidelium vox, vſitatiſſimaq; loquendi conſuetudo, haud clarè patet. *Cauſa Hæreticis opſita.*

Socinus, & Smalcius huiuſce rei cauſam inquirentes reſpõdent nos ideò dici Sbluatoris ſanguine redemptos, quia ſanguis Chriſti fuit cauſa potentiæ diuinæ in Chriſto, qua nos redemit hoc eſt á morte æterna liberauit, & vitam æternam, ideſt immortalitatem donauit. At quænam

nam ex quatuor generibus cauſarum ſanguis Chriſti diuinæ potentiæ cauſa fuit; num materialis? at nullius materiæ diſpoſitionibus, & concurſu diuina vis eget ad operandum? num efficiens? at tam efficaces eſſe rei creatæ vires quis vel demens credet? num formalis? certè cum formalem cauſam indiſſolubili vinculo formalis effectus concomitetur, vtiq; Deus nullius peccati maculam abſq; Sanguine Saluatoris necdum progenito ſanguine eiuſdẽ delere potuiſſet, quod eſt abſurdiſſimum; num tandem finalis? at ſanguinis Chriſti gratia diuinam poteſtatem factam eſſe blaſphemum eſt?

Quòd ſi dicant, ſanguinem Chriſti ideò potentiæ diuinæ fuiſſe cauſam, quia non niſi interueniente ſanguinis Chriſti effuſione, ea poteſtas, qua Chriſtus peccatorum deſtructionem moliebatur, ei concedenda erat; iam non vident ſanguinem Chriſti appellandum eſſe hac ratione non diuinæ poteſtatis cauſam, ſed conditionem ſine qua non, peccata nobis à Deo non fuiſſent condonata. Sed quid ſi antè quamlibet ſanguinis Chriſti effuſionem Saluator perfectam peccatorum noſtrorum remiſſionem à Deo impetrarat? Poſtremo ſanguinem Chriſti ex ſe meritoriam peccatorum noſtrorum cauſam fuiſſe ſacrarũ litterarum, ac Patrum omnium teſtatur auctoritas; & nihilominus cum Socino ſuo Smalcius omnem adimit Saluatoris ſanguini vim remiſſionis peccatorum effectricem. Sed non hic eſt perfidiæ Socini, & Smalcij finis; nam affirmant rurſus ſanguinem Chriſti ideò pretioſum appellari, *non quòd multum ex ſe valeat, ad promerendam peccatorum veniam, & compenſandam Deo iniuriam propter peccata illatam, ſed quod æterni fœderis ſanguis ſit.* Verùm vt æterni fœderis ſanguinem eſſe iuré concedunt, ſic ineptũ

Hæreticorũ ſecunda ratio.

eſſe

eſſe ſanguinem Chriſti ad impetrandam peccatorũ condonationem perabſurdé, & impiè aſſerunt, cum infiniti eum fuiſſe valoris ex ſuperioribus conſtet.

Adijciũt tertiò, idcircò attribui Saluatoris ſanguini vim ſatisfactoriam pro peccatis, quia Chriſtus ſui ſanguinis effuſione factus eſt Summus Pontifex, & poteſtatẽ obtinuit, qua peccata nobis remittere poſſet; at plena blaſphemiarum, & hæreſum referta eſt iſthæc Socini, & Smalcij iterata reſponſio; quandoquidem Chriſtum dominum ab initio ſuæ conceptionis verum, ſummumq; Pontificem fuiſſe omnes ad vnũ Græci, & Latini Patres docent, communis Eccleſiæ Catholicæ ſenſus teſtatur, ac inſpiratæ diuinitus ſcripturæ tradunt. Quanta autem falſitate ſcateat illud, quod Socinus, & Smalcius dicunt, Chriſtum vim peccata remittẽdi acquiſiuiſſe ob ſui ſanguinis effuſionem, oſtendunt ipſa opera Saluatoris, qui ſuperſtes adhuc hominibus, ac Magdalenæ peccatrici ſcelera condonauit; qua de re audiant hæretici ſcripturę teſtimonia; ſiquidem Matthęi nono dicitur. *Videns Ieſus fidem illorum dixit Paralitico. Confide fili remittuntur tibi peccata tua,* & paulò poſt, *vt autem ſciatis,* inquit Chriſtus, *quia filius hominis habet poteſtatem in terra remittendi peccata tunc ait &c.* Idem tradit D. Lucas c. 5. illis verbis. *Quorum fidem vt vidit, dixit homo remittuntur tibi peccata tua,* & cap. 7. eiuſdem hiſtoriæ. *Propter quod dico tibi remittũtur ei peccata multa, quoniam dilexit multum,* & mox, *dixit autem ad illam remittuntur tibi peccata.*

Tertia ratio.

Antequam moreretur Ieſus nonnullis peccata condonauit.

Poſtremo loco addit Smalcius huius rei, de qua quærimus, aliam afferri poſſe rationem, quia videlicet ſanguine Chriſti efficitur, vt à peccatis ceſſemus, & à pœnis peccatorum à Deo iuſtè infligendis liberemur. Quod ſanè

Vltima ratio.

veriſſimum eſt, ſi tamen alio ſaniori ſenſu eo, quem verū putat Smalcius, ſententia iſta intelligatur ; nempe ſi fateamur Chriſtum ſanguinis ſui effuſione non impetraſſe ſolúm à Deo remiſſionem peccatorū, quod impiè Smalcius non admittit, verúm etiam nobis obtinuiſſe in iuſtis operibus perſeuerantiam bonorum , & abſolutam pœnarum condonationem non ſolum per modum incitantis ad peccata vitanda, ſed etiam per modum nobis abundè ſuppeditantis efficaciſſima remedia in ſubſidium , ne peccemus .

CAP. II.

Propoſitæ quæſtionis iuſtiores cauſæ .

SEd omittamus temerarios in ſanguinem Chriſti conatus hæreticorum infringere , & ad inquirendas motæ difficultatis catholicas rationes pergamus ; Et licet difficilè factu ſit attingere aliquam efficacem cauſam, & omninò rem noſtram peruincētem ; aliquas tamē probabiles aſſignare poſſumus ; cur ſanguini Saluatoris, humana redēptio principaliori quadā ratione attribuat.

Prima ratio. Et in primis, ratio fuit, vt hæc ipſa ſacræ ſcripturę loquendi formula, gentibus , ac Iudæis maximè oſtenderetur, non ſolúm veteris teſtamenti legem fuiſſe nouę legis gratiæ, & Ieſu Chriſti figuram, ſed etiam omnia eiuſdem legis mandata, legalesq; cerȩmonias in Chriſto verè adimpletas fuiſse. Is enim vnico ſanguinis ſui ſacrificio, quod in lege Moſaica ſub varijs tegumētis variarum effuſionum ſanguinis præfigurabatur , excellentiſſimè compleuit. Etenim ſacras ſcripturas peruoluenti notum eſt, varia quidem Moſaicę legis ſacrificia fuiſſe, ſed in varietate, atq; multitudine ſacrificiorum vnum duntaxat com-

communem,& generalem præpotentis Dei finem latitaſſe,remiſſionem videlicet, ac condonationem peccatorum atqui hæc neq; in morte, neq; in carne, ſed in ſolo mortui animalis ſanguine fiebat;veluti pręcepit Iſraelitis Leuit. 1.2.7.8.15.17. cæteriſq; fermè omnibus;ex quibus eodem Sancti ſpiritus illuſtratu factũ eſt, vt humana redemptio,quæ in peccatorum remiſſione conſiſtit, comparata dicatur ſanguine Saluatoris, qui agnus typicus æterna Dei prædeſtinatione erat,cuius ſanguine peccatorum ſordes purgandæ erant, veluti expreſſius,ac diſtinctius ſuper hac eadem à nobis aſſignata cauſa differit B. Cyrillus Alexandrinus, cuius lib. 5. in Geneſim hæc ſunt verba. *Num ouis ſanguinem Sacerdotem ſanctificare inquient, aut vitulæ cinerem idcircò hominem excellere, quòd cũ aſpergeretur coinquinatorum maculam poſſet purgare? Sed quis adeò inſanus eſt, vt hæc ita ſe habere fateatur? Ergo quam mentẽ hæc habeant, ipſe pro viribus explicabo. Hæc notæ, imagineſq; profectò ſunt, & ,vt ita dixerim, præſagium quoddam ſanctificationis, quam Christus hominibus largiturus erat*, videlicet ſanguinis ſui effuſione. Sic Cyrillus, qui q. 5. cauſam inquirẽs, cur morticina tangentes ſanguine mundarentur, hæc in idem argumentum addidit. *Hæc quoq; ſunt myſtica, & ſymbolica; corpus quidem mortuum eſt ſymbolum mortui peccati fætidi, & putridi. Fætuerunt enim inquit, & putruerunt cicatrices meæ. Quod qui tangit eſt omnino immũdus. Sanguis autem hoſtiæ eſt ſymbolum domini ſanguinis, qui eos, qui fide vngantur, emundat ab omni peccato.*

Leuit. c.1.

Finem uerſus.

Collectanea aduerſus Iudaeos.

Quid? ex eadem radice non modò antiquæ legis veritati prodidit Deus verùm etiam omnes ante Chriſti aduentum Iudæis factas promiſſiones de remiſſione peccatorum adimpleuit; nam quid aliud aſperſione per ſangui

Secunda ratio.

Digitized by Google

nẽ vitulæ Ruffæ; quid ſanguine fœderis, Exodi 25., quid aſperſione in ſanguine holocauſti, & pacificorum Leu. 13. 16. & alibi; quid emundatione leproſi, Leuit. 14. quę brutorum, & volatilium ſanguine peragi ſolebat, oſtendebatur? quam Saluatoris noſtri ſanguine delenda fuiſſe totius mortalitatis peccata, ac reparandas eſſe generis humani ruinas. Cuius rei illuſtriſſimum ẽt ſymbolũ habemus, Exodi 12. in ſanguine agni anniculi expreſſum, qui ab internecione angelica immunis fuit Dei populus cum cuncta Ægypti primogenita noctu Deus per Angelum interfecit. At cum Deus Iſraelitarum gẽtẽ, domos, ac familias abſq; agni delinitione in vtroq; poſte domus facta recte noſceret, poſſetq; nullo penitus negotio incolumes à futura Aegyptiorum occiſione Iudæos ſeruare, cur tamen adhibito nõ niſi in ſignum agni ſanguine pepercit Iudæis? niſi quia iam tum certa quædam valoris, ac virtutis ſanguinis Chriſti pręlucere nobis voluit inſignia, quibus noſceret mortalitas futurum fuiſſe Saluatoris ſanguinem vnicum præſidium, cuius nota, ac ſigno intincta vniuerſa Hebræorum gens, hoc eſt tota in Saluatorem credentium multitudo à Satanico incurſu, æternaq; morte liberanda erat. Præterea, vt ſanguis X p̃i hanc ſibi prę cæteris dignitatem, & excellentiam redemptionis noſtræ depoſceret, diuinum illud decretum efficit, quo ſtatuit ne humanum genus redimeretur, niſi perſoluta prius eſſet à Chriſto in noſtræ captiuitatis pretiũ ſui ſanguinis ſubſtantia; ad quod reſpiciens Paulus dixit omnia pænè ſecundum legem in ſanguine mundari, & ſine ſanguinis effuſione non fieri remiſſionẽ peccatorũ. Amplius ab eo Chriſti ſupplicio in nos diuina munera deriuaſſe aſſerendum eſt, à quo crudelius cruciabatur Sal-

Cur Deus poſſet Iudæorum ſanguine agni præcipere conſignari.

Tertia ratio.

Ad Hebr. 9.

Quarta ratio.

uatoris

uatoris natura; atqui repetita toties ſanguinis effuſione mirum in modum dolores Chriſti augebantur. Immo cũ omnes Saluatoris cruciatus, plagas, afflictiones ſola ſanguinis effuſio compleuerit, ac terminauerit, propte-reà ei merito abſoluta filiorum fœlicitas tribuenda eſt. Sed nec illud vacat myſterio. Quamquam Deus nobis miſericordiam ſuam Chriſto deprecante, ac patiente tribueret, ſpeciali tamen', ac maiori quadam miſericordia remittendi peccata mouebatur Deus erogata ſanguinis Chriſti in iuſtum pretium ſubſtantia, vt à ſimili colligere licet ex legis Moſaicę ritibus, ac cęremonijs, in quibus tametſi animalium mors non nihil remiſsioni peccatorum ſuffragaretur, tamen non vi mortis, ſed ſola ſanguinis bruti effuſione peccatorũ veniam elargiri dicebatur Deus. Poſteà familiaris ſcripturæ ſacræ phraſis eſt, vt ſanguini tribuatur munus in facinoroſos homines grauem Dei offenſionem concitandi, ac nefarium ſcelus vlciſcendi iuxta quem morem Deus ipſe Caim fratris ſui interfectorem alloquens, dixit. *Quid feciſti? vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra*, at quid aliud clamabat, quã vltionem, & vindictam de Caimo ob ſcelus effuſi ſanguinis ſumendam? Quid nec prophetę hac phraſi vſi nõ ſunt. Iſaias cap. 33. ſanguinem clara voce loquentẽ facit ſic ſcribens. *Qui obturat aures ſuas ne audiat ſanguinem*. Ezechiel vltorem, & perſecutorem ſanguinem appellat, dum cap. 35. inquit, *quoniam ſanguini tradam te, & ſanguis te perſequetur, & cum ſanguinem oderis, ſanguis perſequetur te*. In eundem ſenſum accipienda ſunt illa Oſeæ verba. *Et ſanguis eius ſuper eum veniet*. Verum ille illuſtrior, 2. Machabæorum locus eſt cap. 8. *Et inuocabant Dominum*, inquit Iudas, *vt miſereretur etiam exterminio Ci*

Quinta ratio.

Sexta ratio.

Sanguinis proprium munus eſt vindictam clamare.

Iſaias cap. 33.

Ezechiel 35.

Oſeæ c. 12.

Machabæorum 2.

nitatis, quæ eſſet illico complananda, & vocem ſanguinis ad ſe clamantis audiret. At ſicuti ſanguis martyrum, & eorum, qui iniuſta morte occubuerunt à Deo vindictam petere non intermittit. Sic è regione ſanguis Chriſti ob peccatores libenter effuſus diuinam miſericordiam, abſolutámq; generis humani reparationem perpetua voce depoſcens obtinuit, veluti clarè indicat Apoſtolus ad Hebræos cap.

Hebræor. c. 12.

12 *Vbi acceſsiſtis,* inquit, *ad teſtamenti noui Mediatorem Ieſum, & ſanguinis aſperſionem melius loquentem, quã Abel;* rectè igitur redemptio noſtra accenſetur Saluatoris ſanguini, qui non vindictam, vt ſanguis Abel, ſed gratiam, miſerationem, Dei fauorem, cęleſtiaq; munera nobis virtute ſua impetrauit.

CAP. III.

Noua, & peculiaris ratio rurſus adducitur.

Diuerſa et principaliter ratio.

VErùm non prętermittam in pręſens nouam, & principaliorem rationem rurſus aſsignare, cur meritum paſsionis Chriſti maximè ad ſanguinẽ reducatur. Quo igitur apertius pateant, quę dicere volumus; ſciendum eſt ſępiſsimè in ſacra ſcriptura, nomine, ſiuè vocabulo ſanguinis non puram, ac ſimplicem nobiliſſimi humoris ſubſtantiam, ſed potius vitam humanam ſignificari; quo in ſenſu Ioſue 20. ille dicitur vltor ſanguinis, qui ab interfectore illatę alteri mortis pœnas

Ioſue 20.

petit. *Cumq; cultor ſanguinis,* (verba ſunt ſacri textus) *eũ fuerit perſecutus non tradent, quia ignorans percuſsit proximũ eius,* & 1. Regum 19. Ionathas non eſſe innocentem Dauid interficiendum Patri oſtendens ſimili loquendi formula vtitur. *Quare ergo peccas in ſanguine innoxio interficiẽs Dauid, qui eſt ſine culpa.* Hucq; reſpiciunt illa 3. Regum verba

1 Reg. 19.

Cap. 2.

Digitized by Google

verba. *Amouebis ſanguinem innoxium*, & 2. Paralipom. 24. *Inſurrexerunt contra eum ſerui in ultionem ſanguinis*; ſed & pſaltes non abſimilem loquendi rationem adhibet paſſim, dum interfectores hominum, viros ſanguinum appellat dicens. *Libera me de ſanguinibus*, Pſal. 50. *De viris ſanguinum ſalua me*. Pſal. 18. *Viri ſanguinum, & doloſi*, Pſ. 54 *Effuderunt ſanguinem innocentem condemnabunt*, Pſ. 93. Horum etiam ſimillima leguntur nõ vno in loco apud prouerbia Salomonis primo, & 6. capite. Sed non veteri teſtamento ſolùm ſed nouo etiam perfamiliaris eſt iſta locutionis formula, quemadmodum patet Matthæi 23. *Vt veniat ſuper vos omnis ſanguis iuſtus qui effuſus eſt ſuper terram à ſanguine Abel iuſti, vſque ad ſanguinem Zachariæ filij Barachiæ, quem occidiſtis inter templum, et altare*; in quibus ſacræ paginæ verbis, vox ſanguis, loco iniuſtæ mortis prophetarum ponitur; in qua loquendi conſuetudine inſiſtentes Iudæi ſummo animi ardore mortem Saluatoris expetentes Pilato Præſidi dixerunt. *Sanguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros*. Similis prçterea, & germanus ſenſus eſt illorum verborum D. Pauli ad Coloſſenſes 1. *pacificans per ſanguinem Crucis eius*: hoc eſt per mortẽ Xp̃i ſanguine expletã in ligno Crucis. Et Apocalypſis c. 16. *Sanguinem Sanctorum, & prophetarum effuderunt*; ideſt Sanctos, & prophetas morte affecerunt, & rurſus *vindica ſanguinem ſeruorum tuorum, qui effuſus eſt*; nempe mortẽ iniuſtè ſeruis Dei illatam. Non eſt prætereà, vt alias monui, ignorandum, hoc eodem ſenſu carnis, & ſanguinis vocibus hominem non raro intelligere conſueuiſſe diuinam ſcripturã iuxta illud *caro, et ſanguis non reuelauit tibi*, & ſimilia paſſim.

1. Paralip. 24.

Pſaltes.

Matth. 23.

Matthæi 27.

Ad Col. 1.

Apocal. 16.

Quare, vt ad rem noſtram reuertamur, in explicatam

hactenus

hactenus ſacræ ſcripturæ loquendi conſue tudinem inter pretari poſſumus eas omnes locutiones, quibus ſacra ſcriptura conijcit humanæ redemptionis meritum in ſan guinem Chriſti, velut diſertis verbis Nicolaus de Lyra adnotauit in illud Hebræorum 9. *Quanto magis ſanguis Chriſti.* Sic ſcribens. *Non eſt intelligendum, quod ſolus ſanguis Chriſti fuerit pro nobis oblatus, immo tota eius humanitas, & hoc patet ex auctoritate inducta, in qua dicitur obtulit ſemetipſum*. Ex quibus liquidò cognoſcitur pretiũ noſtræ redemptionis fuiſſe Chriſti naturam, ſeu Chriſtum totũ, iuxta illud, *Se naſcens dedit ſocium, conueſcens in edulium, ſe moriens in pretium.* Hinc earum ſacræ ſcripturæ locutionũ, quibus nos eſſe ſanguine Chriſti redemptos dicitur, talis ſententia eſſe poteſt. Chriſtus, ſanguine hoc eſt vita, morteq; ſua vniuerſam hominum multitudinem è poteſtate Dæmonis eripuit.

Lyranus in illud Hebræorum 9. quanto magis ſanguis Chriſti.

Cur vita hominis in ſanguine eſſe dicatur. Prima cauſa.

Sed cur in ſanguinis effuſione magis, quã in alio Xp̃i domini ſupplicio datam eſſe pro nobis Saluatoris vitam ſacra ſcriptura ſignificare voluit? Nimirum ſic poſtulante natura ſanguinis id factum eſt, nam cum vitæ theſaurus, vt medici tradunt, ſanguis ſit, rectè pro vita potuit vſurpari. Secundo fluxus ſanguinis Chriſti inſigne, ac maximum fuit diuinæ charitatis argumentum maioré autẽ nemo charitatem habet, quam, vt quis ponat animam pro amicis ſuis. Tertio in calido, & humido Saluatoris vita ſita erat, vti non ſemel de ſanguine cæterorum hominũ loquens dixit Ariſtoteles, atqui ſolus Chriſti ſanguis inter cæteras corporis ſui partes huiuſmodi erat. Quarto ſine alimento conſiſtere Saluatoris vita non poterat, vltimum verò alimentum ſanguis eſt. Quinto ſingulari quadam ratione vitali ſpiritu Chriſti vita fouebatur, hũc

Secunda cauſa.

Tertia cauſa.

Ioan. 15.

Quarta cauſa.

Quinta cauſa.

enim

Digitized by Google

enim ſenſum vitalis ſpiritus etymologia in humanas aures ingerit; atqui ſpiritus vitalis ſi minus ſanguis eſt ſecũdum ſubſtantiam, ad naturam ſine dubio tenuioris, purioris, feruidiorisq; ſanguinis proximè accedit. Poſtremo dignos nos effecerat æterna morte peccatum, ergo ad iuſtam compenſationem debiti exigebatur, vt tribueretur vita peccatoris in diuinum obſequium, Chriſtus autem pro nobis Deo ſatisfaciens obtulit vitam propriam, at quia hæc in ſanguine conſtituta erat, vt Leuitici 17. de cęteris hominum vitis dicitur, idcirco ritè ſanata eſſe humani generis vulnera ſanguinis Chriſti medicamenro ſacrę litterę prodiderunt. *Sexta cauſa.*

DISPVTATIO VLTIMA.

An ſanguis ex latere Saluatoris erumpens humanę redemptionis opus fuerit.

CAP. I.

Toſtati, & aliorum opinio.

TOſtatus in Geneſim q. 352. c. 13. præſentem difficultatem enucleans ſic quæſtioni reſpondet. *Quod autem in Chriſto fuit poſt mortem, non facit aliquid ad redemptionem noſtram effectiuè, eo quod ibi non eſt aliqua actio meritoria, ſed ſolum ad ſignificationem, ſicut & corpus domini ſepeliri non confert effectiuè aut promeritoriè ad redemptionem noſtram. & ita ſanguis, qui fluxit de mortuo nõ redemit nos, ſed ſanguis, qui de viuo, ſed quod de mortuo fluxit redemptionem, & ablutionem ſignificat, ſed ipſam non facit.* Sic Toſtatus, qui in eiuſdem quæſtionis expla- *Opinio Toſtati.*

explanationem parad.2. c.33. ſimilia tractauit docens nullius plane meriti fuiſſe aquæ, & ſanguinis fluxionem è latere exanimati Saluatoris emanantem, quamuis obtenti meriti, ac adeptæ remiſſionis peccatorum, & cæleſtis gratiæ manifeſta ſigna aquam, & ſanguinem lateris extitiſſe concedat. Huic Toſtati ſententię adhæſiſſe Gabrielem Vaſquez, ea quę ſcripta reliquit 3.p.q.19.a.4.diſp.76.c.2. non obſcuré demonſtrant; inibi enim omnia Sanctorum Patrum teſtimonia, quæ ex proſciſſo latere Chriſti Sacramenta profluxiſſe docent, interpretans non de veris ſeptem Eccleſiaſticis Sacramentis, ſed de diuinis myſterijs, ac ſignis arbitratur in ſanguinis, & aquę liquoribus nullum ſalutis noſtrę meritum, ſed certa duntaxat conſumatę redéptionis myſteria, & ſigna apparuiſſe.

Vaſquez.

Opinionis ſuę confirmationem ex ijs Sanctorũ Patrũ auctoritatibus colligit, in quibus Sacramenta pro myſterijs, ſiuè ſignis ſacris Sancti Patres vſurpant, veluti Cyprianum, ſeu potius incertũ auctorem apud Cyprianũ feciſſe arbitratur dum inquit. *De latere tuo fons egreditur in vitam æternam proſiliens, & de eodem origine aqua, & ſanguis emanant ad complementum, perfectionemq; totius iuſtitiæ Sacramenta in perpetuum duratura;* in qua auctoritate putat Vaſquez ideo aquam, & ſanguinem dici Sacramenta, quia rem in perpetuum duraturam ſignificãt. Prętereà opinioni ſuę robur addit ex Ruffino apud eundẽ Cyprianum in ſymbolum in illis verbis. *Crucifixus &c.* Ex Auguſtini lib.2. de ſymbolo ad Cathecumenos ca.6. Ex Beda in illud Ioannis c.19. *Vnus militum.* Ex Epiphanio libro aduerſus hereſes hereſi 78. ſic ſcribente. *Apertum eſt ipſi latus, & myſteria ſanguinis, & aquæ pretia redẽptionis*

S. Cyprian. Lib. d. paſſione, & reſurrectione Chriſti.

ptionis facta ſint. Et tandem ex Gregorio Nyſſeno libro, qui inſcribitur. *Teſtimonia contra Iudæos*, cap. penultimo, vbi de duobus hiſce fontibus verba faciens. *Atq; hinc*, inquit, *myſteria ſumũt initium*, in quibus teſtimonijs ſicut in pluribus alijs ab eodem Vaſquez recenſitis Sacramẽta idem, ac ſigna ſacra, & myſteria ſignificant. *Nyſſenus*

Verùm non modò Sanctorum Patrũ auctoritatibus, ſed momẽtis etiam rationum conſtat, ſanguine, & aqua lateris non eſſe comparatã humani generis redemptionem; etenim perſuaſum lectori eſſe debet, nihil humanæ redemptionis officio fungi poſſe, quod meriti capax nõ ſit, ad meriti autem naturam attinet ſtatus viatoris, in quo cũ non eſſet Chriſtus, cum lancea transfoderetur, idcirco aliquid mereri nobis tunc haud potuit; huc .n. ſpectat quod idem Saluator dixit. *Me oportet operari opera eius, qui miſit me, donec dies eſt, venit nox quando nemo poteſt operari*, vbi vocabulo diei, humanæ vitæ, noctis verò tempus mortis haud dubiè intelligens, docuit neq; ſibi, neq; cæteris hominibus lumine caſſis aliquam ſupereſſe merendi facultatẽ. Deinde Saluator liberis voluntatis ſuę actibus humanam ſalutem operabatur; at corpus Xp̃i mortuũ nullius operationis particeps eſſe potuit. Quid? ad hanc eãdem opinionem firmandã vti poſſumus teſtimonio Apoſtoli, qui ad Hebræos c. 10. manifeſtè ſtatuit, vnicam corporis, & ſanguinis Chriſti oblationem in ligno Crucis per mortẽ conſummatã perfectam, abſolutãq; humanæ redemptionis cauſam fuiſſe, ergo non eſt cur ei mortuo merita tribuamus. Adſunt poſtremo pręſenti ſententiæ Theologi oẽs, quibus certum, ac exploratum ſemper fuit nullum meriti locum ijs relinqui, qui ex hac mortali vita abiêre. *Ioan. c. 9.* *Ad Hebr. 10.*

Yyyyy CAP.

CAP. II.

Secunda opinio.

HOnophrius Menaſcal eſſe verius dicto arbitratur, vulnus Saluatoris lateri inflictum, ipſasq; ſanguinis, & aquæ fluxiones nõ nihil meriti cõtuliſſe ad abſolutã humani generis redemptionem; quod probat varijs auctoritatibus ſacræ ſcripturæ, SS. Patrum, Doctorum Scholaſticorũ, ac ſacri eloquij interpretum, atq; poſtremo ẽt varijs S. Matris Eccleſiæ himnis, & canticis, quemadmodũ p ſe cognoſcere lector poterit ex ijs, quæ in apologetica diſputatione à c. 6. vſq; ad 25. nimis fortaſſis copiosè adducit. Ex quibus omnibus nos certa dũtaxat SS. Patrum teſtimonia ſceligemus, quæ præſentem eius opinionem clarius, ac fortius iuuant. Et in primis quidem S. Ambroſius tranſit in hãc ſententiã, q̃ vulnus lateris humanæ redemptionis opus fuiſſe docet. Sic n. ſcribit. *In ſanguine vuæ lauit anatoladium ſuum, hoc eſt in paſsione corporis ſui diluit gentes ſuo ſanguine;* & mox, *non ergo Chriſtus ſanguine proprio ſua peccata, quæ non erant, ſed noſtra, quæ fecimus, delicta mundauit. Et bene vuam dixit, quia ſicut vua pendet in ligno. Ipſe eſt vitis, ipſe vua, vitis ligno adhærens, vua, quia militis lancea apertum latus emiſit aquam, et ſanguinem. Sic enim dixit Ioannes, quia exiuit de ea aqua, & ſanguis; aqua, ad lauacrum; ſanguis ad pretium, aqua nos abluit, ſanguis redemit.* ergo ſi ſanguine lateris redempti ſumus, ſanguis ille dubio procul fuit egregium reparationis noſtrę opus. Eandem ſententiam tùm alibi, tùm tracta. 120. in Ioannem ſecutus eſt Auguſtinus, vbi inquit. *Ille ſanguis in remiſsionem fuſus eſt peccatorum; aqua illa ſalutare temperat poculum; hæc, & lauacrum præſtat, & poculũ.* & paulò poſt, *Quid iſto ſanguine mũdius? Quid vulnere iſto*

S. Ambroſ. Lib. de benedictionibus Patriarcharum. cap. 4.

S. Auguſt.

ſan-

ſaubrius? ſic ille. At ſi lateris Chriſti vulnus ſalubre fuit, ſiq́; Eccleſiæ Sacramenta ex dominica plaga fluxêre, ſane demerito huius vulneris nullus vereri poterit, cũ virtus Sacramentorum ſolis Chriſti meritis nitatur. Sed placet hic adſcribere ſimilem hac de re D. Athanaſij ſententiã, quã non abſimilibus verbis tractat in Euangeliũ de Paſſione, & cruce Dñi. *Perſuaſit enim*, (inquit Athanaſius de Dæmonio loquens) *Iudæis, vt ad cædem, mactationemq́; eũ depoſcerent, cæterum id euenit, quod minimè expectauit; mactatus eſt enim non alibi, quã in latere ad coſtas, ex quo effluxit ſanguis, & aqua, vt quoniam prius per mulierem è coſta formatam profluxerat deceptio; ita nunc per coſtam ſecundi Adæ redemptio, & emundatio prioris Adæ dimanaret, & per ſanguinem redemptio, per aquam verò emundatio obtingeret*. Hactenus ex Athanaſio, qui diſertis verbis non modo ſanguini, & aquæ, ſed ipſi etiam lateris vulneri redemptionis meritum accenſet: hanc enim ſententiam omnino reddit oppoſitio illa mulieris ex latere Adami efformatæ, & vulneris, aquæ, & ſanguinis ex aperto latere Xp̃i dimanantis; quare igitur ſicut non ſecundum ſignificationem tantùm, ſed ẽt re ipſa origo malorum, ac perditionis noſtræ prima omnium mater Eua fuit; ſic è regione non iuxta nudam ſignificationem duntaxat, ſed verè humana redemptio è latere Chriſti orta eſt; ſecus tota D. Athanaſij Similitudo labefactaretur. Ad hæc præſentis opinionis adiumentum eſt locus ille D. Gregorij libro Antiphonarij, vbi de latere Saluatoris agens hunc in modum ſcribit. *Aperto ergo militis lancea latere crucifixi domini exiuit ſanguis, & aqua in redemptionem ſalutis noſtræ*; & paucis interpoſitis exclamans ſubdit. *O mirabile pretium, cuius pondere captiuitas redempta eſt mundi, tartarea confracta*

S. Athanaſius.

S. Gregor.

ſunt clauſtra inferni, aperta eſt nobis ianua regni. Qua autem ratione ſalutis humanę meritũ, & pretium ſanguinem, & aquam appellaret Gregorius, ſi ea nullum planè fuerunt humanæ redemptionis opus. Poſtremo, vt miſſis alijs pluribus SS. Patrum hac de re teſtimonijs, vltimũ lectori teſtimoniũ reddã; adduco S. Bernardum, cuius ſerm. 2. in octauam Paſchę ſuper illud Ioannis 5. *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in terra, ſpiritus, aqua, & ſanguis.* hæc ſunt verba. *Hic eſt enim, qui ſanguinem propriũ dedit in redemptionẽ, aquam ſimul produxit de latere in ablutionem*; ergo iurè fatendum eſt in lateris aperitione meruiſſe Chriſtum, cum indè profluens ſanguis ſordes peccatorum purgarit D. Bernardo teſte.

S. Bernar-dus.

CAP. III.

De præſenti quæſtione auctoris opinio.

EGO neq; Toſtati, neq; Honophrij ſententijs planè aſſentiens, ſubiectis tribus aſſertionibus meam hac de re ſententiam explicabo.

Pima aſſertio. A Sanctis Patribus emanantes è latere Chriſti liquores nonnumquam appellantur Sacramenta tantùm ſecundum ſignificationem, quatenus videlicet aqua, & ſanguis humanę redemptionis certa quędã ſigna fuerunt. Hanc aſſertionem, quam nos cum limitatione, & Toſtatus, & Vaſquez abſolutè defenſitarunt, ſatis clarè expreſſit S. Auguſt. 2. de ſymbolo ad Cathecumenos cap. 6. cum inquit. *Et ſtatim manauit aqua, & ſanguis, quæ ſunt gemina Eccleſiæ Sacramenta, aqua in qua ſponſa eſt purificata; ſanguis ex quo inuenitur eſſe dotata*; at quis ignorat, aquam, & ſanguinem lateris, quę ab Auguſtino Sacramenta Eccleſię dicuntur, re ipſa non fuiſſe Eccleſię Sacramenta

S. Auguſ.

menta

Digitized by Google

menta, ſed duo potius ſigna ſacra; alterum baptiſmi, qui aqua ſignificatur, alterum, Euchariſtiæ, & Martyrij, quę per ſanguinem perbellè exprimuntur. A quo ſenſu non longè abeſt Tertullianus libro de baptiſmo aduerſus Quintillã c.16., vbi explicans quid per aquam, & ſanguinem ſignificetur, duo nobis baptiſmata monſtrari dixit his vocibus. *Eſt quidem etiam nobis ſecundum lauacrum, vnum, & ipſum ſanguinis ſcilicet; de quo dominus. Habeo inquit baptiſmo tingi, cum iam tinctus fuiſſet: Venerat enim per aquam, & ſanguinem ſicut Ioannes ſcripſit, vt aqua tingeretur, ſanguine glorificaretur. Proindè vt nos faceret aqua vocatos ſanguine electos, hos duos baptiſmos de vulnere perfoſſi lateris emiſit. Quia qui in ſanguinem eius crederent, aqua lauarentur, & qui aqua lauiſſent etiam ſanguinem potarent*; in qua Tertulliani auctoritate vides lector, duobus illis fontibus duplicis baptiſmi ſymbolum, ſiue baptiſmi, ſanctæq; ſynaxis myſteria nobis obijci. Subindé afferri poteſt quod in hanc ſententiam prodidit Damaſc. lib.4. fidei orthodoxæ c.10.; quo loci de paſſione Chriſti, ac vulnere lateris ediſſerens, aquam, & ſanguinem lateris non Sacramenta ſeu opera redemptionis humanę, ſed Sacramentorum Eccleſiæ myſteria, & ſigna duntaxat eſſe teſtatur his verbis. *Idcirco pro ſua Indulgentia, & miſericordia ad ſeruos ſuos ſe ſe demittens, atq; inſtar noſtri affectus paſſione ſua nos à corruptione vindicauit. Ac nobis ex ſancto, & immaculato ſuo latere veniæ fontem emiſit, aquam nempè ad regenerationem, ac peccati, & corruptionis ablutionem, ſanguinem autem in potum ſempiternam vitam afferẽtem*; quorũ illud virtute baptiſmatis, hoc verò poteſtate, & excellẽtia ſanctæ Synaxis impetrare ſolemus. Idem perſuadent allata pro Toſtati, & Vaſquez opinione Sanctorum Cypriani,

Tertullianus.

S. Damaſcenus.

decurrentis opus meritoriũ fuit dũtaxat virtute prioris illius humanę Xp̃i voluntatis, qua vulnus lateri ſuo infligẽdum acceptauit, atq. obtulit in humanę reparationis pretiũ Etenim cũ prgcipua meriti radix in Xp̃o Dño, ſicut in cæteris hominibus humanæ volũtatis libertas eſſet, ei. n. meritorũ rō maximè nititur excepta diuinæ benignitatis gratia) cumq. Seruatoris corpus per ea tempora, quib. lancea latus eius patuit, omni vitali ſpiritu, humanaque voluntate careret, dubio procul exceptæ in latus plagæ meritum in eam Chriſti voluntatem referẽdum eſt, qua ante obitum libero voluntatis actu cuſpidis ictum ſibi ab intellectiua facultate repræſentatum pati voluit.

At neq. hac ratione lateris Xp̃i vulnus meritoriũ iurè appellãdũ eſſe aies, propterea ꝙ ad meriti rõem omnino neceſſe ſit, vt & opus liberum, moraleq. exiſtat eo ipſo tẽporis articulo, quo perficitur, & inſuper originem trahat non ex qualibet volũtatis libertate, ſed ex ea ſolùm, quę in ipſo operis exercitio viget; quorum tamen neutrum in Saluatore lancea petito inueniri potuit, quippequi neq; vitæ, neq; libertatis, cum vulneraretur, tunc capax fuit. Præterea alicuius vulneris meritum in afflictatione, ac dolore, quo quis afficitur, ſitum eſt; nullum igitur vulneri Saluatoris meritum potuit cõuenire, cum omnis doloris, ac cruciatus expertem tunc fuiſſe dominum palam ſit. Verùm iſtud, quod aduerſus opinionem noſtram adducitur, haud concludit prorſus à vulnere Chriſti ſemouendum eſſe meritum, ſed demonſtrat nõ fuiſſe meritorium tunc, cum re ipſa inflictum eſt Saluatori vulnus, ꝙ damus nos etiam libenter, velut docuiſſe arbitramur Sanctos Patres, cum plagam lateris Chriſti opus humanę redemptionis fuiſſe pronunciarunt, id enim in priorem

Difficultas (beside "At neq. hac ratione")

Solutio difficultatis. (beside "neri Saluatoris meritum")

Chri-

Chriſti adhuc viuentis, ac vulnus acceptantis voluntatẽ conijciendum eſt, virtute cuius lanceæ ictus redemptioni noſtræ mirũ in modum profuit. Enim verò ſi non abſimilis voluntas ad demeritum, & peccatum ſufficit, cur eadẽ ẽt ſufficere non poterit ad meritum? (ſi tamen cætera, quę ad meriti naturam exiguntur, adſint; maxime cũ contraria moralia circa idem facilè contingere ſoleant) at mortiferæ culpæ reus is cenſendus eſt tunc cum præuidens ſe dormiturum eo tempore, quo perſoluere diuinas preces tenetur, ſomno indulget, non perſoluto diuinarum horarum penſo, ob eam voluntatem, quę ſomnum ea tẽporis mora illicitum acceptauit, quãuis poſtea impotens onus ſuum adimplendi hora debita per ſomnum reddatur; ergo pari ratione tunc meruit Chriſtus cum futurũ lateris ſui vulnus agnoſcens, illud pro noſtra redẽptione liberè acceptauit. Ex quo primum argumentum diſſoluitur. Etſi Chriſtus lateris dolorem formaliter non ſenſerit; interpretatiuè tamẽ ex lateris plaga, quam animo pręſenſit, moleſtiam hauſit non mediocrem.

Ad ſecundum.

Cęterę argumentationes peruincunt, viatoris ſtatum ad meriti rationem perneceſſarium eſſe, quod nos vltrò fatemur.

FINIS.

Laus Deo, Deiparęq; Virgini, & S. Ambroſio.

MEDIOLANI,
Apud Io. Iacobum Comum, & Io. Angelum Nauam.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google